VERSICVLIS
DISTINCTA.
PARS SECVNDA.

A VISIO Isajæ filii Amos quam vidit super Judam & Ierusalem in diebus Oziæ,
Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda. 2. Audite cæli, & auribus per-
cipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi, & exaltavi: ipsi
autem spreverunt me. 3. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe
domini sui: Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. 4.
Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis scelera-
tis: dereliquerunt Dominum, blasphamaverunt sanctum Israel, abalienati
sunt retrorsum. 5. Super quo percutiam vos ultrà, addentes prævaricationem
omne caput languidum, & omne cor mœrens. 6. A planta pedis usque ad ver-
ticem, non est in eo sanitas, vulnus & livor, & plaga tumens, non est cir-
cumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. 7. Terra vestra deser-
ta, civitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni devo- Inf. 5. b. 6.
rant, & desolabitur sicut in vastitate hostili. 8. Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, & sicut
tugurium in cucumerario, & sicut civitas quæ vastatur. 9. Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis se-
men, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus. 10. Audite verbum Domini principes So- Rom. 9. g 29.
domorum, percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrhæ. 11. Quo mihi multitudinem victima- Gen 19. e. 24.
rum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum, holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vi- Ier. 6, 2. 20.
tulorum, & agnorum, & hircorum, nolui. 12. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc Amos 5. f 23.
de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? 13. Ne offeratis ultrà sacrificium frustrà: incensum abo-
minatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri: 14.
B Calendas vestras, & sollemnitates vestras odivit anima mea, & facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.
15. Et cùm extenderetis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, & cùm multiplicaveritis orationem,
non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. 16. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogita- Inf. 59. 2, 3.
tionum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse. 17. Discite benefacere: quærite iudicium, sub- 1. Pet. 3. b 11
venite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. 18. Et venite, & arguite me, dicit Dominus si fue-
rint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana
alba erunt. 19. Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. 20. Quòd si nolueritis, & me ad ira-
cundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. 21. Quomodo facta est me-
retrix civitas fidelis, plena iudicii? justitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ. 22. Argentum tuum
versum est in scoriam, vinum tuum mistum est aqua. 23. Principes tui infideles, socii furum, omnes dili-
gunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant; & causa viduæ non ingreditur ad illos. 24.
Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor Ier. 5. 8 38.
de inimicis meis. 25. Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam
omne stannum tuum. 26. Et restituam judices tuos ut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post
hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis. 27. Sion in judicio redimetur, & reducent eam in justitia: 28. Et
conteret scelestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, & consumentur. 29. Confunden-
tur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt, & erubescetis super hostis, quos elegeratis, 30. Cum fueritis

idola argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas & vespertiliones. 21. Et ingre-
dietur scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis eius,
cùm surrexerit percutere terram. 21. Quiescite ergo ab homine cujus spiritus in naribus eius est, quia excel-
sus reputatus est ipse.

CAPVT III.

*Futura Iudæorum ob sua peccata gravis afflictio ac desertio, & puerorum atque effeminatorum dominium, pec-
cata superiorum arguit, item superbiam & curiosam lasciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.*

1 ECce enim dominator Dominus exercituum auferet à Ierusalem, & à Iuda validum & fortem, omne
robur panis, & omne robur aquæ? 2. Fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & A
ariolum, & senem; 3. Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem
de architectis, & prudentem eloqui mystici. 3. Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabun-
tur eis. 5. Et irruet populus, vir ad virum, & unusquisque ad proximum suum: tumultuabitur puer con-
tra senem, & ignobilis contra nobilem. 6. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vesti-
mentum tibi est, princeps esto noster, ruinam autem hæc sub manu tua. 7. Respondebit in die illa, di-
cens: Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite constituere me prin-
cipem populi. 8. Ruit enim Ierusalem, & Iudas concidit quia lingua eorum & adinventiones eorum contra
Dominum, ut provocarent oculos majestatis eius. 9. Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum
quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. 10.
Dicite iusto quoniam benè, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. 11. Væ impio in malum:
retributio enim manuum eius fiet ei. 12. Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominatæ
sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. 13.
Stat ad judicandum Dominus, & stat ad judicandos populos. 14. Dominus ad iudicium veniet cum senibus
populi sui, & principibus ejus, vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra. 15. Qua-
re atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum? 16 Et di-
xit Dominus. Pro eo quòd elevatæ sunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento, collo, & nutibus oculorum
ibant, & plaudebant, & ambulabant pedibus suis, & compositio gradu incedebant. 17. Decalvabit Do- B
minus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. 18. In die illa auferet Dominus ornamen-
tum calceamentorum, & lunulas, 19. Et torques, & monilia, & armillas, & mitras. 20. Et discrimina-
lia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, 21. Et annulos, & gemmas in fronte pen-
dentes. 22. Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, 23. Et specula, & sindones, & vittas, &
theristra. 24. Et erit pro suavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine calvitium, & pro
facia pectorali cilicium. 25. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio: 26. Et mœ-
rebunt atque lugebunt portæ ejus, & desolata in terra sedebit,

CAPUT

… & pulchræ, absque habitatore. 10. Decem enim jugera vinearum facient laguncul am unam, & triginta mo-
dii sementis facient modios tres. 11. Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum usque
ad vesperam, ut vino æstuetis. 12. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris:
& opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis. 13. Propterea captivus ductus est populus
meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit. 14. Propte-
reà dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & po-
pulus ejus, & sublimes gloriosique ejus, ad eum. 15. Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi su-
blimium deprimentur. 16. Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus sanctus sanctificabitur in
justitia. 17. Et pascentur agni juxta ordinem suum, & deserta in ubertatem versa advenæ comedent. 18. Væ
B qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. 19. Qui dicitis: Festinet,
& citò veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud. 20. Væ
qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras: ponentes amarum Prov. 3. a. 7.
in dulce, et dulce in amarum. 21. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes. Rom. 12. b. 16.
22. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. 23. Qui justificatis im-
pium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. 24. Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et
calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim
legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. 25. Ideò iratus est furor Domini po-
pulum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum: et conturbati sunt montes, et facta sunt
morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc ma-
nus ejus extenta. 26. Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terræ: et ecce fe-
stinus velociter veniet. 27. Non est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet,
neque solvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus. 28. Sagittæ ejus acutæ,
et omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex, et rotæ ejus quasi impetus tempestatis. 29. Rugitus
ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum; et frendet, et tenebit prædam: et amplexabitur, et non erit qui eruat.
30. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris; aspiciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis, et
lux obtenebrata est in caligine ejus.

CAPUT VI.

Isaias visa Domini majestate condemnat se quòd tacuerit, sed mundatis labiis suis offert se ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus usque ad desolationem civitatem Juda, & ejus quæ derelicta erat futura consolatio.

A 1 IN anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum: et ea
quæ sub ipso erant, replebant templum. 2. Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, et sex alæ alte-
ri: duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et duabus volabant. 3. Et clamabant alter
ad alterum, et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus. Apo. 3. e. 8.

4. Et

desinet Ephraim esse populus: 9. Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non cre-
deritis, non permanebitis. 10. Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: 11. Pete tibi signum à Domino
Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra. 12. Et dixit Achaz: Non petam, et non tentabo Do-
minum. 13. Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia B
Mat. 1. d. 23. molesti estis et Deo meo? 14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, et pariet
Luc. 1. c. 41. filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. 15. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eli-
gere bonum. 16. Quia antequam sciat puer reprobare malum, et eligere bonum, derelinquetur terra, quam
tu detestari à facie duorum regum suorum. 17. Adducet Dominus super te, et super populum tuum,
et super domum patris tui, dies qui non venerunt à diebus separationis Ephraim à Juda cum
rege Assyriorum. 18. Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, et
api, quæ est in terra Assur. 19. Et venient, et requiescent omnes in torrentibus vallium, et in cavernis petra-
rum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus. 20. In die illa radet Dominus in novacula conducta,
in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam. 21. Et erit in
die illa: Nutriet homo vaccam boum, et duas oves. 22. Et præ ubertate lactis comedet butyrum: butyrum
enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ. 23. Et erit in die illa: Omnis locus ubi fue-
rint mille vites, mille argenteis, in spinas et in vepres erunt. 24. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc: ve-
pres enim et spinæ erunt in universa terra. 25. Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc ter-
ror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis, et in conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

*Jubetur Isaias in libro scribere nomen pueri nascituri: prædicit regna Israel & Syriæ destruenda, Judæque af-
flictionem & futuram à Deo liberationem, licet multi ex Juda casuri sint: jubet ligari testimonium & legem signa-
ri, subjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.*

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia de- A
trahe, citò prædare. 2. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, & Zachariam filium Bara-
chiæ. 3. Et accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen
ejus, Accelera spolia detrahere: Festina prædari. 4. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem
suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, coram rege Assyriorum. 5. Et adjecit Dominus loqui
ad me adhuc, dicens. 6. Pro eo quòd abjecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, & assumpsit
magis Rasim, & filium Romeliæ. 7. Propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & mul-
tas, regem Assyriorum, & omnem gloriam ejus: & ascendet super omnes rivos ejus, & fluet super universas
ripas ejus. 8. Et tibi per Judam, inundans & transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum ejus,
implens latitudinem terræ, ò Emmanuel. 9. Congregamini populi, & vincimini, & audite universæ procul
terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini. 10. Inite concilium, & dissipabitur: loqui-
mini verbum, & non fiet: quia nobiscum Deus. 11. Hæc enim ait Dominus ad me: sicut in manu forti eru-
divit me, ne irem in via populi hujus, dicens: 12. Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ loquitur popu-
lus iste, conjuratio est: timorem ejus ne timeatis, neque paveatis. 13. Dominum exercituum ipsum sanctifica- B
Luc. 2. e. 34. te: ipse pavor vester, & ipse terror vester. 14. Et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensio-
Rom. 9. g. 33. nis, & in petram scandali, duabus domibus Israel; in laqueum & in ruinam habitantibus Jerusalem. 15. Et
1. Pet. 2. b. 6. offendent ex eis plurimi, & cadent, & contererur, & irretientur, & capientur. 16. Liga testimonium, signa
legem in discipulis meis. 17. Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam à domo Jacob, & præstola-
bor eum. 18. Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel à Domino
exercituum, qui habitat in monte Sion. 19. Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à divinis, qui
stri-

eius, sed adhuc manus eius extenta. 18. Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem & spinam vorabit,
& succendentur in densitate saltus, & convolvetur superbia fumi. 19. In ira Domini exercituum conturbata
est terra, & erit populus quasi esca ignis, vir fratri suo non parcet. 20. Et declinabit ad dexteram, & esu-
riet & comedet ad sinistram, & non saturabitur, unusquisque carnem brachii sui vorabit; Manasses Ephraim
& Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. 21. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc
manus eius extenta.

CAPUT XII.

Væ condentibus leges iniquas in oppressionem pauperum & viduarum, regem Assur virgam furoris Domini prædicit ob suam superbiam & cordis arrogantiam humiliandum: consolatur Israel ne timeat ab Assur, reliquias ipsius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas, & scribentes, iniustitiam scripserunt: 2. Ut opprimerent in iudicio
pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, & pupillos
diriperent, 3. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & ubi derelinquetis gloriam vestram. 4. Ne incurvemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Su-
per omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. 5. Væ Assur, virga furoris mei
& baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. 6. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra popu-
lum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem qua-
si lutum platearum. 7. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit, sed ad conterendum
erit cor eius, & ad internecionem gentium non paucarum. 8. Dicet enim: 9. Numquid non principes mei
simul reges sunt? numquid non ut Charcamis, sic Calano, & ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Da-
mascus, sic Samaria? 10. Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic & simulachra eorum de Ierusalem,
& de Samaria. 11. Numquid non sicut feci Samariæ & idolis eius, sic faciam Ierusalem & simulachris eius.
12. Et erit, cum implevit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, & in Ierusalem visitabo super fructum
magnifici cordis regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius. 13. Dixit enim: In fortitudine
manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi: & abstuli terminos populorum, & principes eorum deprædа-
tus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. 14. & invenit quasi nidum manus mea fortitudinem po-
pulorum, & sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, & non fuit qui
moveret pennam, & aperiret os, & gganniret. 15. Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in
B ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, &
exaltetur baculus, qui utique lignum est. 16. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pin-
guibus ejus tenuitatem, & subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis. 17. & erit lumen Israel
in igne, & Sanctos ejus in flamma: & succendetur, & devorabitur spina ejus, & vepres in die una. 18. &
gloria saltus eius, & carmeli eius, ab anima usque ad carnem consumetur, & erit terrore profugus. 19. &
reli-

terræ : percutiet terram virga oris ſui , & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium. 5.
gulum lumborum eius , & fides cinctorium renum eius . 6. Habitabit lupus cum agno , & pardus cum hædo
accubabit : vitulus & leo & ovis ſimul morabuntur , & puer parvulus minabit eos . 7. Vitulus & urſus pa-
1.Theſ 2.b.8. ſcentur : ſimul requieſcent catuli eorum : & leo quaſi bos comedet paleas . 8. Et delectabitur infans ab ubere
Inf.65.d.25. ſuper foramine aſpidis : & in caverna reguli , qui ablactatus fuerit , manum ſuam mittet . 9. Non nocebunt ,
& non occident in univerſo monte ſancto meo , quia repleta eſt terra ſcientia Domini , ſicut aquæ maris ope-
rientes. 10. In die illa , radix Ieſſe , qui ſtat in ſignum populorum , ipſum gentes deprecabuntur , & erit
Rom.15.c.12. ſepulchrum eius glorioſum . 11. Et erit in die illa , dejiciet Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidendum
reſiduum populi ſui , quod relinquetur ab Aſſyris , & ab Aegypto , & a Phetros , & ab Aethiopia , & ab
Aelam , & à Sennaal , & ab Emath , & ab inſulis maris . 12. & levabit ſignum in nationes , & congregabit
profugos Iſrael : & diſperſos Iuda colliget à quatuor plagis terræ , & auferetur zelus Ephraim , & hoſtes Iu-
da peribunt : Ephraim non æmulabitur Iudam , & Iudas non pugnabit contra Ephraim . 14. & volabunt in
humeros Philiſthiim per mare , ſimul prædabuntur filios Orientis . Idumæa & Moab præceptum manus eo-
rum , & filii Ammon obedientes erunt . 15. & doſolabit Dominus linguam maris Aegypti , & levabit ma-
num ſuam ſuper flumen , in fortitudine ſpiritus ſui : & percutiet eum in ſeptem rivis , ita ut tranſeant per
eum calceati . 16. & erit via reſiduo populo meo , qui relinquetur ab Aſſyriis : ſicut fuit Iſrael in die illa ,
qua aſcendit de Terra Aegypti .

C A P V T XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Chriſti Salvatoris .

Exod.15.a.2. 1 ET dices in die illa : Confitebor tibi Domine , quoniam iratus es mihi : converſus eſt furor tuus , & con- A
Pſal.117.c.14 ſolatus es me . 2. Ecce Deus ſalvator meus , fiducialiter agam , & non timebo , quia fortitudo mea ,
& laus mea Dominus , & factus eſt mihi in ſalutem . 3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſalvatoris : 4. &
dicetis in die illa , Confitemini Domino , & invocate nomen eius , notas facite in populis adinventiones eius ,
mementote quoniam excelſum eſt nomen eius . 5. Cantate Domino quoniam magnificè fecit , annuntiate
hoc in univerſa terra . 6. Exulta , & lauda habitatio Sion , quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael .

C A P V T XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis .

1 ONus Babylonis , quod vidit Iſaias filius Amos . 2 Super montem caliginoſum levate ſignum ; exaltate A
vocem , levate manum , & ingrediantur portas duces . 3. ego mandavi ſanctificatis meis , & vocavi
fortes meos in ira mea , exultantes in gloria mea . 4. Vox multitudinis in montibus , quaſi populorum fre-
quentium , vox ſonitus regum , gentium congregatarum , Dominus exercituum præcepit militiæ belli . 5.
Venientibus de terra procul , à ſummitate cæli : Dominus , & vaſa furoris eius , ut diſperdat omnem ter-
ram , 6. Ululate , quia prope eſt dies Domini , quaſi vaſtitas à Domino veniet . 7. Propter hoc , omnes ma-
nus diſſolventur , & omne cor hominis contabeſcet , 8. & conteretur . Torſiones & dolores tenebunt , quaſi
parturiens , dolebunt , unuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit facies combuſtæ vultus eorum . 9. ecce dies
Domi-

Cædentem populos in indignatione, plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crude-
liter. 7. Conquievit & siluit omnis terra, gavisa est & exultavit: 8. Abietes, quoque lætatæ sunt super te,
& cedri Libani: ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos. 9. Infernus subter conturbatus est in oc-
cursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis, omnes prin-
cipes nationum. 10. Universi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis
effectus es, 11. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, &
operimentum tuum erunt vermes. 12. Quomodo cecidisti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in
terram, qui vulnerabas gentes? 13. Qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, super astra Dei
exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. 14. Adscendam super altitu-
dinem nubium, similis ero Altissimo. 15. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci. 16.
Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui
concussit regna, 17. Qui posuit orbem desertum, & urbes ejus destruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?
18. Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua. 19. Tu autem projectus es de se-
B pulchro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, & descenderunt
ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum. 20. Non habebis consortium, neque cùm eis in sepultura,
tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti, non vocabitur in æternum semen pessimo-
rum. 21. Præparatæ filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum, non consurgent, nec hereditabunt
terram, neque implebunt faciem orbis civitatum. 22. & consurgam super eos, dicit Dominus exercituum,
& perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dixit Dominus. 23. & ponam eam
in possessionem ericii, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.
24. Iuravit Dominus exercituum, dicens, Si non, ut putavi, ita erit, & quomodo mente tractavi. 25. Sic
eveniet. Ut conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum, & auferetur ab eis iugum
eius, & onus illius ab humero eorum tolletur. 26. Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, &
hæc est manus extenta super universas gentes. 27. Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infir-
mare? & manus eius extenta, & quis avertet eam? 28. In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est
onus istud. Ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim co-
lubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem. 30. & pascentur primogeniti pauperum, & pau-
peres fiducialiter requiescent, & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. 30.
Ulula porta, clama civitas, prostrata est Philisthæa omnis, ab Aquilone enim fumus veniet, & non est qui
effugiet agmen eius. 32. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipso spe-
rabunt pauperes populi eius.

Ier.47.d.29. per illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod justum
est. 6. Audivimus superbiam Moab, superbus est valdè: superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio
eius, plusquam fortitudo eius. 7. Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui lætantur su-
per muros cocti lateris, loquimini plagas suas. 8. Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineam Sa-
bama Domini Gentium exciderunt: flagella eius usque ad Iezer pervenerunt. erraverunt in deserto, propa-
gines eius relicta sunt, transierunt mare. 9. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama: inebriabo te
lachryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuam vox calcantium
irruit. 10. Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilavit, vinum in
torculari non calcabit, qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli. 11. Super hoc venter meus ad
Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. 12. Et erit: cùm apparuerit quod labo-
ravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, & non valebit. 13. Hoc verbum, quod
locutus est Dominus ad Moab ex tunc: 14. & nunc locutus est Dominus, dicens in tribus annis, quasi anni
mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequa-
quam multus.

C A P V T X V I I.

Vastatis Damascenis auxiliaribus populi Israel, similiter & Israel vastabitur, quia oblitus est Dei salvatoris sui, ad quem calamitate pressus revertetur, & væ persecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, & erit sicut acervus lapidum in ruina. 2. Dere-
lictæ civitates Aroer gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat. 3. Et cessabit
adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco, & reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit A
Dominus exercituum. 4. Et erit in die illa, attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius marcescet.
5. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas leget, & erit sicut quærens spicas
in valle Raphaim. 6. & relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum
in summitate rami, sive quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israel.
7. In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israel respicient. 8. & non in-
clinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus eius, & quæ operati sunt digiti eius non respiciet, lucos & delu-
bra. 9. In die illa, erunt civitates fortitudinis eius derelictæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt à fa-
cie filiorum Israel, & eris deserta. 10. Quia oblita es Dei salvatoris tui, & fortis adiutoris tui non es recor-
data: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum seminabis. 11. In die plantationis tuæ
labrusca, & manè semen tuum florebit, ablata est messis in die hereditatis, & dolebit graviter. 12. Væ
multidini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis, & tumultus turbarum, sicut sonitus aqua-
rum multarum. 13. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet pro-
cul; & rapietur sicut pulvis montium à facie venti, & sicut turbo coram tempestate. 14. In tempore vespe-
re, & ecce turbatio, in matutino, & non subsistet, hæc est pars eorum qui vastaverunt nos, & sors diri-
pientium nos.

C A-

erit Aegyptus quasi mulieres, & stupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam
ipse movebit super eam. 17. Et erit Terra Iuda Aegypto in pavorem: omnis qui illius fuerit recordatus, pa-
vebit à facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam. 18. In die illa erunt quinque civita-
B tes in Terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan, & iurantes per Dominum exercituum: Civitas solis vocabi-
tur una. 19. In die illa erit altare Domini in medio Terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius.
20. & erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in Terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum
à facie tribulantis, & mittet eis salvatorem & propugnatorem, qui liberet eos. 21. & cognoscetur Dominus ab
Aegypto, & cognoscent Aegyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis & in muneribus, & vota vo-
vebunt Domino, & solvent. 22. & percutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & revertentur ad
Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos. 23. In die illa erit via de Aegypto in Assyrios, & intrabit Assyrius
Aegyptum, & Aegyptius in Assyrios, & servient Aegyptii Assur. 24. In die illa erit Israel tertius Aegyptio & As-
syrio, benedictio in medio terræ. 25. Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus
Aegypti, & opus manuum mearum Assyrio: hæreditas autem mea Israel.

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Isaia iubetur nudus & discalceatus incedere, prædicitur Aegyptiorum & Aethiopum captivitas ab Assyriis Iudæis de illorum afflictione stupentibus.

A 1 IN anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, & pugnasset
contra Azotum, & cepisset eam: 2. In tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos, dicens:
Vade, & solve saccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus, &
discalceatus. 3. & dixit Dominus, sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum si-
gnum & portentum erit super Aegyptum, & super Aethiopiam: 4. Sic minabit rex Assyriorum captivitatem
Aegypti, & transmigrationem Aethiopiæ, iuvenum & senum, nudam & discalceatam, discoopertis natibus
ad ignominiam Aegypti. 5. & timebunt, & confundentur ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto gloria sua.
6. & dicet habitator insulæ huius in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut li-
berarent nos a facie regis Assyriorum, & quo modo effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babilonis per Medos & Persas, onus Idumaæ & Arabia.

A 1 ONus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. 2. Visio
dura nunciata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit, & qui depopulator est, vastat. Ascende
Aelam, obside Mede, omnem gemitum eius cessare feci. 3. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore angustia
possedit me sicut angustia parturientis, corrui cum audirem, conturbatus sum cùm viderem. 4. Emarcuit cor
meum, tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. 5. Pone mensam, contem-
plare in specula comedentes & bibentes, surgite principes, arripite clypeum. 6. Hæc enim dixit mihi Domi-
nus: Vade, & pone speculatorem, & quodcumque viderit, annunciet. 7. Et vidit currum duorum equitum, Hab. 2. 1.
ascensorem asini, & ascensorem cameli: & contemplatus est diligenter multo intuitu. 8. & clamavit leo: Ier. 51. a. 8.
Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem, & super custodiam meam ego sum, Ap. 14. b. g.
stans totis noctibus. 9. Ecce iste venit ascensor vir bigæ, equitum, & respondit, & dixit. Cecidit,
cecidit, Babylon, & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. 10. Tritura mea, & filii areæ

ctum ſic ſublevabit te. 18. Coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpacioD
ſam, ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui. 19. & expellam te de ſtatione tua,
& de miniſterio tuo deponam te. 20. Et erit in die illa: Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ, 21. Et
induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus, & erit quaſi
pater habitantibus Ieruſalem, & domui Iuda. 22. Et dabo clavem domus David ſuper humerum eius, & ape-
riet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. 23. & figam illum paxillum in loco fideli, &
Apoc. 3. b. 7. erit in ſolium gloriæ domui patris ejus. 24. Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris eius, vaſo-
Iob. 12. c. 14. rum diverſa genera, omne vas parvulum, à vaſis craterarum uſque ad omne vas muſicorum. 25. In die illa
dicit Dominus exercituum, Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, & frangetur, & cadet, & peribit
quod pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

C A P V T X X I I I.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter eius ſuperbiam, & poſteà reſtituetur.

1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia vaſtata eſt domus, unde venire conſueverant, de Terra Cethim re- A
velatum eſt eis. 2. Tacete qui habitatis in inſula, negotiatores Sidonis transfretantes mare, repleverunt
te. 3. In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis fruges eius, & facta eſt negotiatio gentium. 4. Erubeſce Sidon
ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi iuvenes, nec ad incremen-
tum, perduxi virgines. 5. Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cùm audierint de Tyro: 6. Tranſite ma-
ria, ululate qui habitatis in inſula: 7. Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur a diebus priſtinis in antiqui-
tate ſua, ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandum. 8. Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quondam corona-
tam, cuius negotiatores principes inſtitores eius inclyti terræ? 9. Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detra-
heret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret univerſos inclytos terræ. 10. Tranſi terram tuam
quaſi flumen filia maris, non eſt cingulum ultrà tibi. 11. Manum tuam extendit ſuper mare, conturbavit regna,
Dominus mandavit adverſus Chanaan, ut contereret fortes eius, 12. Et dixit: Non adiicies ultrà ut glorieris, calum-
niam ſuſtinens virgo filia Sidonis, in Cethim conſurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi, 13. Ecce ter-
ra Chaldæorum talis populus non fuit, Aſſur fundavit eam, in captivitatem traduxerunt robuſtos eius, ſuffode-
runt domos eius, poſuerunt eam in ruinam. 14 Ululate naves maris, quia devaſtata eſt fortitudo veſtra. 15. Et
erit in die illa: In oblivione eris ó Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis unius, poſt ſeptuaginta autem annos
erit Tyro quaſi canticum meretricis. 16. Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita, bene cane
frequenta canticum, ut memoria tui ſit. 17. Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit Dominus Tyrum, & reducet
eam ad mercedes ſuas, & rurſum fornicabitur cum univerſis regnis terræ ſuper faciem terræ. 18. Et erunt nego-
tiationes eius, & mercedes eius ſanctificatæ Domino, non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitave-
rint coram Domino, erit negotiatio eius, ut manducent in ſaturitatem, & veſtiantur uſque ad vetuſtatem.

C A P U T X X I V.

*Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adiecta interim reliquiarum conſolatione, & quàm ter-
ribilis erit dies divini iudicii.*

1 ECce Dominus diſſipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem eius, & diſperget habitatores eius. 2. Et A
erit ſicut populus, ſic ſacerdos, & ſicut ſervus, ſic dominus eius, ſicut ancilla, ſic domina eius, ſicut emens,
ſic ille qui vendit, ſicut fœnerator, ſic is qui mutuum accipit, ſicut qui repetit, ſic qui debet. 3. Diſſipatione diſſi-
Oſ. 4. b. 9. pabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus eſt verbum hoc. 4 Luxit, & defluxit terra, &
infirmata eſt. defluxit orbis infirmata eſt populi terræ. 5. Et terra infecta eſt habitatoribus ſuis, quia
tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt ius, diſſipaverunt fœdus ſempiternum. 6. Propter hoc maledictio vorabit
terram, & peccabunt habitatores eius: ideoque inſanient cultores eius, & relinquentur homines pauci. 7. Luxit vin-
demia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. 8. Ceſſavit gaudium tympanorum, quie-
vit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. 9. Cũ cantico non bibent vinũ, amara erit potio bibentibus illã.
10. At-

A *Canticum gratiam actionis ob exaltationem justorum & humiliationem impiorum, & de resurrectione mortuorum.*
1 IN die illa cantabitur canticum istud in terra Juda. Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea mu-
rus & antemurale. 2. Aperite portas & ingrediatur gens justa, custodiens veritatem. 3. Vetus error abiit: ser-
vabis pacem: pacem, quia in te speravimus. 4. Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in per-
petuum. 5. Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad ter-
ram, detrahet eam usque ad pulverem. 6. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. 7. Semita justi
recta est, rectus callis justis ad ambulandum. 8. Et in semita judiciorum tuorum Domine sustinuimus te: nomen
tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. 9. Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in præcor-
diis meis de manè vigilabo ad te. Cùm feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis. 10. Misereamur
impio, & non discet justitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini. 11. Domine
exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret. 12. Do-
mine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. 13. Domine Deus noster, possederunt nos do-
mini absque te, tantùm in te recordemur nominis tui. 14. Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propte-
B reà visitasti & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum. 15. Indulsisti genti Domine, indulsisti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ. 16. Domine angustia requisierunt te, in tribulatione
murmuris doctrina tua eis. 17. Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus
suis: sic facti sumus à facie tua Domine. 18. Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum: salutes
non fecimus in terra, ideò non ceciderunt habitatores terræ. 19. Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: ex-
pergiscimini, & laudate qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.
20. Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, do- Micheæ 1.a.3.
nec pertranseat indignatio. 21. Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris ter-
ræ contra eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultrà interfectos suos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Israel: civitas munita desolabitur: filii Israel reversi ab Assyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Jerusalem.

A 1 IN die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leviathan serpentem vectem, & su-
per Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est. 2. In die illa vinea meri cantabit ei.
3. Ego Dominus, qui servo eam, repentè propinabo ei: ne fortè visitetur contra eam, nocte & die servo eam. 4.
Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?
5. An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? 6. Qui ingrediuntur impetu ad
Jacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis semine. 7. Numquid juxta plagam percutientis se
percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est? 8. In mensura contra mensuram, cùm abjecta fue-
rit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus. 9. Idcircò super hoc dimittetur iniquitas
domui Jacob: & iste omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cùm posuerit omnes lapides altaris sicut la-
pides cineris allisos, non stabunt luci & delubra. 10. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relin-
quetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates ejus.
11. In

transierit, tollet vos : quoniam mane diluculo pertransibit in die & in nocte, &
2.Reg 5.d.10. ctum dabit auditui. 20. Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat : & pallium breve utrumque operire
1.Par 14 c.11. non potest. 21. Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus : sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur. ut
Jos. 10. b. 10. faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo. 22. Et nunc nolite il-
ludere, ne fortè constringantur vincula vestra, consummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo
exercituum super universam terram. 23. Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite & audite eloquium
meum. 24. Nunquid tota die arabit arans ut serat, proscindet & sarriet humum suam? 25. Nonne cùm adæquaverit
faciem ejus, seret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in fi-
nibus suis? 26. Et erudiet illum in judicio: Deus suus docebit illum. 27. Non enim in serris triturabitur gith, nec ro-
ta plaustri super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. 28. Panis autem commi-
nuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis com-
minuet eum. 29. Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, & magnificaret justitiam.

CAPUT XXIX.

Obsidio & afflictio Jerusalem, contritio gentium illam obsidentium: de libro signato, ac cæcitate Judæorum: væ profun- A
dis corde denuntiatur: reliquias Jacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum: sollenitates evolutæ sunt. 2. Et
circumvallabo Ariel, & erit tristis, & mœrens, & erit mihi quasi Ariel. 3. Et circumdabo quasi sphæram in
circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidionem tuam. 4. Humiliaberis de terra lo-
queris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quasi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum
mussitabit. 5. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & sicut favilla pertransiens multitudo eorum,
qui contra te prævaluerunt: 6. Eritque repentè confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitruo, & commo-
tione terræ, & voce magna turbinis & tempestatis, & flammæ ignis devorantis. 7. Et erit sicut somnium visionis no-
cturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obsederunt,
& prævaluerunt adversus eam. 8. Et sicut somniat esuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua est
anima ejus: & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima ejus vacua
est: sic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion. 9. Obstupescite, & admiramini,
fluctuate & vacillate: inebriamini, & non à vino movemini, & non ab ebrietate. 10. Quoniam miscuit vobis Domi-
nus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas & principes vestros qui vident visiones, operiet. 11. Et erit
vobis visio omnium sicut verba libri signati, quæ cùm dederint scienti litteras, dicent: Lege istum: & respondebit:
Non possum, signatus est enim. 12. Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege: & respondebit: Nescio lit-
Mat. 15. b. 8. teras. 13. Et dixit Dominus: Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus
Mar. 7. a. 6. longè est à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis. 14. Ideò ecce ego addam ut admirationem faciã B
populo huic miraculo grandi & stupendo, peribit enim sapientia à sapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus
1.Cor. 1 c. 19. abscondetur. 15. Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, &
Abd. c. 8 dicunt: Quis videt nos, & quis novit nos? 16. Perversa est hæc vestra cogitatio, quasi si lutum contra figulũ cogitet,
Eccli. 33 c. 26. & dicat opus factori suo: Non fecisti me, & figmentum dicat fictori suo: Non intelligis. 17. Nonne adhuc in modico
& in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in saltum reputabitur? 18. Et audient in die illa surdi ver-
ba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. 19. Et addent mites in Domino lætitiã, & pauperes ho-
mines in sancto Israel exultabunt. 20. Quoniam defecit qui prævalebat, consummatus est illusor, & succisi sunt om-
nes qui vigilabant super iniquitatem. 21. Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta supplan-
tabant, & declinaverunt frustrà à justo. 22. Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abrahã:
Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubescet. 23. Sed cùm viderit filios suos, opera manuum mea-
rum, in medio sui sanctificantes nomen meum, & sanctificabunt sanctum Jacob, & Deum Israel prædicabunt. 24. Et
scient errantes spiritu intellectum, & mussitatores discent legem. C A-

tui, ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi. 20. Et dabit vobis Dominus panem
arctum, & aquam brevem, & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præce-
ptorem tuum. 21. Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis, Hæc est via, ambulate in ea, & non
declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram. 22. & contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & ve-
stimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immunditiam menstruatæ. Egredere, dices ei. 23. Et
dabitur pluvia semini tuo, ubicumque seminaveris in terra, & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis
pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiosè; 24. Et tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram,
commistum migma comedent sicut in area ventilatum est. 25. Et erunt super omnem montem excelsum, &
super omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum cùm ceciderint
turres. 26. & erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum, in die qua
alligaverit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius sanaverit. 27. Ecce nomen Domini venit de
C longinquo, ardens furor eius, & gravis ad portandum, labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius
quasi ignis devorans. 28. Spiritus eius velut torrens inundans usque ad medium colli, ad perdendas gentes in
nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum. 29. Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ
sollemnitatis, & lætitia cordis sicut pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Israel. 30 & au-
ditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris, & flam-
ma ignis devorantis allidet in turbine, & in lapide grandinis. 31. A voce enim Domini pavebit Assur virga
percussus. 32. Et transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citha-
ris, & in bellis præcipuis expugnabit eos. 33. Præparata est enim ab heri Topheth, à rege præparata profun-
da, & dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa, flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAPUT XXXI.

Iudaeos qui fiducia in Deum relicta, ad Aegyptios & humana confugiunt, præsidia, prædicit consumendos una cum suis auxiliariis, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VAe qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, & habentes fiduciam super quadri-
gis, quia multæ sunt, & super equitibus, quia prævalidi nimis, & non sunt confisi super sanctum
Israel, & Dominum non requisierunt. 2. Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit, &
consurget contra domum pessimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem. 3. Aegyptus, homo, &
non Deus, & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxilia-
tor, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur. 4. Quia hæc dicit Dominus ad me:
Quomodo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, & cùm occurrerit ei multitudo pastorum, à
voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit, sic descendet Dominus exercituum ut
prælietur super montem Sion, & super collem eius. 5. Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum
Ierusalem, protegens & liberans, transiens & salvans. 6. Convertimini sicut in profundum recesseratis filii
Israel. 7. in die enim illa abiiciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in
peccatum. 8. & cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie
gladii,

CAPUT XXXIII.

Permixtim de deiectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione, invehitur contra hypocritas, & quales esse debeant qui cum Domino habitaturi sunt in excelsis: Ierusalem veri habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legislator noster.

1 VVe qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne & ipse sperneris? cùm consum- A
maveris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. 2. Domine
misere nostri: te enim expectavimus: esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis.
3. A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes. 4. Et congregabuntur spo-
lia vestra sicut colligitur bruchus, velut cùm fossæ plenæ fuerint de eo. 5. Magnificatus est Dominus, quo-
niam habitavit in excelso: implevit Sion iudicio & iustitia: 6. Et erit fides in temporibus tuis, divitiæ salu-
tis sapientia & scientia: timor Domini ipse est thesaurus eius. 7. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pa-
cis amare flebunt. 8. Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam, irritum factum est pactum, pro-
jecit civitates, non reputavit homines. 9. Luxit, & elanguit terra: confusus est Libanus, & obsorduit, &
factus est Saron sicut desertum: & concussa est Basan, & Carmelus. 10. Nunc consurgam, dicit Dominus,
nunc exaltabor, nunc sublevabor. 11. Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vo-
Ps. 14. 2. 2. rabit vos. 12. & erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur. 13. Audite qui
longè estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini fortitudinem meam. 14. Conterriti sunt in Sion peccatores,
possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum
ardoribus sempiternis? 15. Qui ambulat in justitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calum-
nia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos
1. Cor. 1. c. 20 suos ne videat malum. 16. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est,
aquæ eius fideles sunt. 17. Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. 18. Cor tuum
meditabitur timorem: ubi est litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? 19. Popu- B
lum impudentem non videbis, populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere disertitudinem linguæ eius
in quo nulla est sapientia. 20. Respice Sion civitatem sollemnitatis nostræ: oculi tui videbunt Ierusalem, ha-
bitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in sem-
piternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: 21. Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster,
locus fluviorum rivi latissimi & patentes: non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna trans-
gredietur eum. 22. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse salva-
bit nos. 23. Laxati sunt funiculi tui, & non prævalebunt, sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas.
Tunc dividentur spolia prædarum multarum, claudi diripient rapinam. 24. Nec dicet vicinus: Elangui:
populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio super omnes gentes, Idumææ quoque contritio & perpetua vastitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo eius, orbis, & omne A
germen eius. 2. Quia indignatio Domini super omnes Gentes, & furor super universam militiam
eorum

... omnes civitates Juda
... Et misit rex Assyriorum Rabsacem de Lachis in Jerusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, 4. Reg. 18. a
& stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis. 3. Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super do- 13 2. Par. 32.
mum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commẽtariis. 4. Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, a. 1. Eccli. 4. c.
rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua confidis? 5. Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis: super quem habes fi- 20.
duciam, quam recessisti à me. 6. Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptũ: cui si innixus fue-
rit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam: sic Pharao rex Ægypti omnibus qui confidunt in eo. 7. Quod si responde-
ris mihi: in Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa & altaria, & dixit Judæ & Jerusalẽ:
Coram altari isto adorabitis. 8. Et nunc trade te Domino meo regi Assyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris
ex te præbere ascensores eorum. 9. Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus. Quod si
confidis in Ægypto, in quadrigis, & in equitibus: 10. Et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem
eam. Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam, & disperde eam. 11. Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad Rabsacen:
Loquere ad servos tuos Syra lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè in auribus populi qui est super murum. 12.
Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum & ad te misit me Dominus meus, ut loquerer omnia verba ista; & non
potiùs ad viros, qui sedent in muro, ut comedant stercora sua, & bibant urinam pedum suorum vobiscum. 13. Et stetit Rabsa-
ces, & clamavit voce magna Judaicè, & dixit: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. 14. Hæc dicit rex: Non seducat vos
Ezechias, quia non poterit eruere vos. 15. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens: Eruens liberabit nos
Dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum. 16. Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Assyriorum: Fa-
B cite mecum benedictionem, & egredimini ad me, & comedite unusquisque vineam suam, & unusquisque ficum suam: & bibite
unusquisque aquam cisternæ suæ, 17. Donec veniam, & tollam vos ad terram, quæ est ut terra vestra, terram frumenti & vini,
terram panum & vinearum. 18. Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentiũ
unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum. 19. Ubi est deus Emath & Arphad: ubi est deus Sepharvaim: numquid li-
beraverunt Samariam de manu mea. 20. Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut
eruat Dominus Jerusalem de manu mea. 21. Et siluerunt, & non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: ne re-
spondeatis ei. 22. Et ingressus est Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph commen-
tariis, ad Ezechiam scissis vestibus, & nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

CAPUT XXXVII.

Consternatus Ezechias propter blasphemias tum Rabsacis tum Sennacherib, mittit ad Isaiam ut Dominum deprecetur, qui ipsum confortans divinum promittit auxilium: & cæso per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse à filiis suis interimitur.

A 1 ET factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obvolutus est sacco, & intravit in domum Domini. 2. Et 4. Reg. 19. a. 1
misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobnam scribam, & seniores de sacerdotibus, opertos saccis ad Isaiam filium
Amos prophetam, 3. Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemiæ, dies hæc: quia
venerunt filii usque ad partum & virtus non est pariendi. 4. Si quomodo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis, quem mi-
sit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem, & exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus
Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt. 5. Et venerunt servi regis Ezechiæ ad Isaiam. 6. Et dixit ad eos
Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum quæ audisti, quibus blasphemaverunt pue-
ri regis Assyriorum me. 7. Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuntium, & revertetur ad terram suam, & corruere eum faciam
gladio in terra sua. 8. Reversus est autem Rabsaces, & invenit regem Assyriorum præliantem adversus Lobnã. Audierat enim
quia profectus esset de Lachis, 9. Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod cùm
audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens: 10. Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu
confidis, dicens: Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum. 11. Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum

omni-

2 1. Eccli. 48. cum octoginta quinque millia ...
d. 3 4. 1. Mach. versus est Sennacherib rex Assyriorum,& habitavit in Ninive. 38. Et factum est, cùm adoraret in templo ...
... l. 41. 2. Ma- Adramelech & Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio: fugeruntq; in Terrã Ararat,& regnavit Asarhaddõ filius ejus pro eo.
ch. 8. c. 19.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte sibi per Isaiam comminata liberatus, signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, additisque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & introivit ad eum Isaias filius Amos propheta,& dixit ei: Hæc di- A
4. Reg. 20. a. 1. cit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu,& non vives. 2. Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem,&
2. Par. 32. f. 24. oravit ad Dominum,& 3. Et dixit; Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate,& in cor-
de perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. 4. Et factum est verbum Domini ad Isa-
iam, dicens; 5. Vade, & dic Ezechiæ; Hæc dicit Dominus Deus David patris tui; Audivi orationem tuam,& vidi lacrymas
tuas: ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos; 6. Et de manu regis Assyriorum eruam te,& civitatem istam, & pro-
tegam eam. 7. Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est; 8. Ecce ego reverti
Eccl. 48. d. 26. faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol
decem lineis per gradus, quos descenderat. 9. Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotasset, & convaluisset de infir-
mitate sua. 10. Ego dixi; in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Quæsivi residuum annorum meorum.
11. Dixi; Non videbo Dominum Deum in terra viventium. Non aspiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis. 12.
Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum. Præcisa est velut à texente, vita mea; dum
adhuc ordirer, succidit me; de manè usque ad vesperam finies me. 13. Sperabam usque ad manè, quasi leo sic contrivit omnia
ossa mea; De manè usq; ad vesperam finies me; 14. Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba. Attenuati sunt
oculi mei, suscipientes in excelsum. Domine vim patior, responde pro me. 15. Quid dicam, aut quid respondebit mihi cùm B
ipse fecerit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. 16. Domine si sic vivitur, & in talibus vita spi-
ritus mei, corripies me,& vivificabis me. 17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima; Tu autem eruisti animam meam ut non
periret, projecisti post tergum tuũ omnia peccata mea. 18. Quia non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te: non expe-
ctabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam. 19. Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam
faciet veritatem tuam. 20. Domine salvũ me fac,& psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.
21. Et jussit Isaias, ut tollerent massã de ficis,& cataplasmarent super vulnus,& sanaretur. 22. Et dixit Ezechias; Quod erit signũ
quia ascendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm missis à rege Babylonis nuntiis suos ostendisset thesauros, ab Isaia de futura eorum in Babylonem oblatione premonetur.

1 IN tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiã; audierat enim quòd
4. Reg. 20. c. ægrotasset & convaluisset. 2. Lætatus est autem super eis Ezechias,& ostendit eis cellam aromatum, & argenti,& auri, & A
12. odoramentorum,& unguenti optimi,& omnes apothecas supellectilis suæ,& universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non
fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua,& in omni potestate sua. 3. Introivit autẽ Isaias propheta ad Eze-
chiam regem,& dixit ei; Quid dixerunt viri isti,& unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias; De terra longinqua venerũt ad me,
de Babylone. 4. Et dixit; Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias; Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res,
quã non ostenderim eis in thesauris meis. 5. Et dixit Isaias ad Ezechiã; Audi verbum Domini exercituum. 6. Ecce dies venient
& auferentur omnia, quæ in domo tua sunt,& quæ thesaurizaverunt patres tui usq; ad diẽ hanc, in Babylonẽ: non relinquetur
quidquã dicit Dominus. 7. Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent,& erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
8. Et dixit Ezechias ad Isaiam; Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit; Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Consolatio & salus Jerusalem per Christum futura: Joannis Baptistæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in eo ... nem adventus, ipsiusque gloria, potestas & retributio palàm annuntianda: contra idololatras Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac sapientiam commendat: quodque sperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 COnsolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester. 2. Loquimini ad cor Jerusalem,& advocate eam; quoniã com-
pleta est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius; suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.
Matt. 3. a. 3. 3. Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini; rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. 4. Omnis vallis exaltabitur,
& omnis mons & collis humiliabitur,& erunt prava in directa,& aspera in vias planas. 5. Et revelabitur gloria Domini, & vi-
debit

poris,dicens:Glutino bonum est:& confortavit eum clavis,ut non moveretur.8. Et tu Israel serve meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici mei:9.In quo apprehendit te ab extremis terræ,& à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi : Servus meus es tu,elegi te,& non abjeci te. 10. Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus confortavi te,& auxiliatus sum tibi,& suscepit te dextera justi mei.11.Ecce confundentur & erubescent omnes,qui pugnant adversum te:erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi. 12. Quæres eos, & non invenies,viros rebelles tuos:erunt quasi non sint:& veluti consumptio,homines bellantes adversum te.13.Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam,dicensque tibi:Ne timeas,ego adjuvi te.14.Noli timere verbis Jacob,qui mortui estis ex Israel.ego auxiliatus sum tibi,dicit Dominus:& redemptor tuus sanctus Israel.15.Ego posui te quasi plaustrum triturans novum,habens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues:& colles quasi pulverem pones.16.Ventilabis eos,& ventus tollet,& turbo disperget eos:& tu exultabis in Domino,in sancto Israel lætaberis.17.Egeni & pauperes quærunt aquas,& non sunt:lingua eorum siti aruit.Ego Dominus exaudiam eos , Deus Israel non derelinquam eos. 18. Aperiam in supinis collibus flumina,& in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum,& terram inviam in rivos aquarum.19.Dabo in solitudinem cedrum,& spinam,& myrtum, & lignum olivæ : ponam in deserto abietem,ulmum,& buxum simul: 20. Ut videant, & sciant, & recogitent,& intelligant pariter,quia manus Domini fecit hoc,& sanctus Israel creavit illud.21. Propè facite judicium vestrum,dicit Dominus: afferte, si quid fortè habe-
B tis,dixit rex Jacob.22.Accedant,& nuntient nobis quæcumq; ventura sunt:priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus cor nostrum,& sciemus novissima eorum,& quæ ventura sunt indicate nobis.23.Annuntiate quæ ventura sunt in futurũ, & sciemus quia dii estis vos. bènè quoque aut malè,si potestis,facite:& loquamur,& videamus simul. 24. Ecce,vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos. 25. Suscitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu solis: vocabit nomen meum,& adducet magistratus quasi lutum,& velut plastes conculcans humum.26.Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus,& à principio ut dicamus:Justus es?non est neque annuntians,neque prædicens,neq; audiens sermones vestros.27.Primus ad Sion dicet:Ecce adsunt,& Jerusalem evangelistam dabo.28.Et vidi,& non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.29. Ecce omnes injusti , & vana opera eorum : ventus & inane simulacra eorum .

C A P U T XLII.

Pater sibi complacet in filio Christo , cujus virtutes & opera quæ facturus est, propheta explicat,exhortans universas gentes ad laudem & gratiarum actionem : addit quoque malos , idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos , plurimùm conquerens de ingratitudine servorum Dei .

A 1 ECce servus meus,suscipiam eum:electus meus,complacuit sibi in illo anima mea:dedi spiritum meum super eum,judiciũ Matt 12.b.18
Gentibus proferet.2.Non clamabit,neque accipiet personam,nec audietur vox ejus foris.3. Calamum quassatum non conteret,& linum fumigans non extinguet:in veritate educet judicium.4.Non erit tristis,neq; turbulẽtus,donec ponat in terra judicium:& legem ejus insulæ expectabunt.5.Hęc dicit Dominus Deus creans,cęlos,& extendens eos:firmans terram,& quę germinant ex ea:dans flatum populo,qui est super eam,& spiritum calcantibus eam.6.Ego Dominus vocavi te in justitia,& apprehendi manum tuam,& servavi te.Et dedi te in fœdus populi,in lucem Gentium: 7. Ut aperires oculos cæcorum,& educeres de conclusione vinctum,de domo carceris sedentes in tenebris.8.Ego Dominus,hoc est nomen meum:gloriam meam alteri non dabo,& laudem meam sculptilibus.9.Quæ prima fuerunt,ecce venerunt: nova quoq; ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam.10.Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui descenditis in mare, & plenitudo ejus,insulæ & habitatores earum.11.Sublevetur desertũ,& civitates ejus:in domibus habitabit Cedar:laudate habitatores Petrę , de vertice montium clamabunt . 12. Ponent Domino gloriam , & laudem ejus in insulis nuntiabunt. 13. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum : vociferabitur, & clamabit : super inimicos suos confortabitur. 14. Tacui semper , silui , patiens fui , sicut parturiens loquar: dissipabo , & absorbebo simul . 15. Desertos faciam montes , & colles , & omne gramen eorum exicabo : & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam. 16. Et ducam cæcos in viam , quam nesciunt ; & in semitis , quas ignoraverunt , ambulare eos faciam : ponam tenebras coram eis in lu-

Inf 49.b 6

Infr. 48.b.11.

2.Cor.5.d 17. & antiqua ne intueamini. 19. Ecce ego facio nova & nunc orientur, utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, & in invio D
Apoc.21.b.5. flumina: 20. Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum
populo meo, electo meo. 21. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. 22. Non me invocasti Jacob, nec laborasti in
me Israel. 23. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me: non te servire feci in oblatione,
nec laborem tibi præbui in thure. 24. Non emisti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Ve-
rumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. 25. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo
iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. 26. Reduc me in memoriam, & judicemur simul: narra si
quid habes ut justificeris. 27. Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati sunt in me. 28. Et contaminavi princi-
pes sanctos, dedi ad internecionem Jacob, & Israel in Blasphemiam.

C A P U T XLIV.

Deus consolatur populum suum, effusurus super eum spiritum suum, & aquas super sitientem: ipse primus & novissimus ac solus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imò stupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu sunt omnia, populus revocatur.

Jer.30.b.10. 46.g.27. 1 ET nunc audi Jacob serve meus, & Israel quẽ elegi: 2. Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus: A
noli timere serve meus Jacob, & rectissime, quem elegi. 3. Effundam enim aquas super sitientem, & fluenta super aridam,
effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam. 4. Et germinabunt inter herbas:
quasi salices juxta præterfluentes aquas. 5. Iste dicit: Domini ego sum: & ille vocabit in nomine Jacob: & hic scribet manu sua:
Domino: & in nomine Israel assimilabitur. 6. Hæc dicit Dominus rex Israel, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego pri-
Sup.41.b.4. mus, & ego novissimus, & absque me non est Deus. 7. Quis similis mei? vocet, & annuntiet: & ordinem exponat mihi, ex quo con-
Infr.48.b.12. stitui populum antiquum: ventura & quæ futura sunt annuntient eis. 8. Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te
Apoc.1.b.8. feci, & annuntiavi: vos estis testes mei. numquid est Deus absque me, & formator, quem ego non noverim? 9. Plastæ idoli omnes
&.17.22.c.13. nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neq; intelligunt, ut confundantur.
10. Quis formavit Deum, & sculptile conflavit ad nihil utile? 11. Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim sunt ex
Sap.13.e.11. hominibus: convenient omnes, stabunt & pavebunt, & confundentur simul. 12. Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, &
in malleis formavit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet, & deficiet, non bibet aquam, & lassescet. 13. Arti-
fex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit ima-
ginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. 14. Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter li-
gna saltus. plantavit pinum, quam pluvia nutrivit. 15. Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex eis, & calefactus est. & succen-
dit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adoravit: fecit sculptile, & curvatus est ante illud. 16. Medium ejus
combussit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus sum,
vidi focum. 17. Reliquum autem ejus deum fecit & sculptile sibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obsecrat, dicens: Libe-
ra me, quia Deus meus es tu. 18. Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant cor-
de suo. 19. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, & coxi B
super carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam? 20. Pars ejus
cinis est: cor insipiens adoravit illud, & non liberabit animam suam, neque dicet: Fortè mendacium est in dextera mea. 21. Me-
mento horum Jacob, & Israel, quoniam servus meus es tu. formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei. 22. Delevi ut
nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te. 23. Laudate cæli, quoniam miseri-
cordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum ejus: quoniam redemit
Dominus Jacob, & Israel gloriabitur. 24. Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum Dominus,
faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens terram, & nullus mecum. 25. Irrita faciens signa divinorum, & ariolos in furo-
rem vertens. Convertens sapientes retrorsum: & scientiam eorum stultam faciens. 26. Suscitans verbum servi sui, & consilium
nuntiorum suorum complens. Qui dico Jerusalem: Habitaberis: & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deserta ejus suscitabo. 27.
Qui dico profundo: Desolare, & flumina tua arefaciam. 28. Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam com-
plebis. Qui dico Jerusalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

CA-

[illegible] recta. 20 Congregamini, & venite, & accedite simul, qui salvati estis ex Gentibus:
nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum non salvantem. 21 Annuntiate, & venite,
& consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædicit illud? numquid non ego Domi-
nus, & non est ultrà Deus absque me? Deus justus, & salvans non est præter me. 22 Convertimini ad me,
& salvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius. 23 In memetipso juravi, egredietur de ore Rom. 14. c.
meo justitiæ verbum, & non revertatur: 24 Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua. 25 11.
C Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repu- Phil. 2. b. 10.
gnant ei. 26 In Domino justificabitur, & laudabitur omne semen Israel.

CAPUT XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Judæi cum reliquiis Israel ad Deum revocantur, ostensa Dei magna benignitate ad ipsos, addita gravi increpatione ob ipsorum ingratitudinem & idololatriam, hortaturque ut ad ipsum qui solus omnia novit & potest, revertantur, salutem ipsis per filium promittens.

A 1 Confractus est Bel, contritus est Nabo: facta sunt simulachra eorum bestiis & jumentis, onera
vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. 2. Contabuerunt, & contrita sunt simul: non po-
tuerunt salvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit. 3. Audite me domus Jacob, & omne
residuum domus Israel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulva. 4. Usque ad senectam ego
ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & salvabo. 5. Cui assimilastis
me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem? 6. Qui confertis aurum de saeculo, & argen- Bar. 6. c. 25.
tum statera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum: & procidunt, & adorant. 7. Portant
illum in humeris gestantes, & ponentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non movebitur. sed & cùm
clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos. 8. Mementote istud, & confun-
damini: redite prævaricatores ad cor. 9. Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus,
& non est ultrà Deus, nec est similis mei: 10. Annuntians ab exordio novissimum, & ab initio quæ nec-
dum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: 11. Vocans ab Oriente avem,
& de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus sum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.
12. Audite me duro corde, qui longè estis à justitia. 13. Propè feci justitiam meam, non elongabitur, &
salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

gulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. 6. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo
accubabit: vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos. 7. Vitulus & ursus pa-
2. Thes. 2. b. 8. scentur: simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas. 8. Et delectabitur infans ab ubere
Inf. 65. d. 25. super foramine aspidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. 9. Non nocebunt,
& non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris ope-
rientes. 10. In die illa, radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit
Rom. 15. c. 12. sepulchrum eius gloriosum. 11 Et erit in die illa, dejiciet Dominus secundò manum suam ad possidendum
residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyris, & ab Aegypto, & a Phetros, & ab Aethiopia, & ab
Aelam, & à Sennaal, & ab Emath, & ab insulis maris. 12. & levabit signum in nationes, & congregabit
profugos Israel: & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ, & auferetur zelus Ephraim, & hostes Iu-
da peribunt: Ephraim non æmulabitur Iudam, & Iudas non pugnabit contra Ephraim. 14. & volabunt in
humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis. Idumæa & Moab præceptum manus eo-
rum, & filii Ammon obedientes erunt. 15. & dosolabit Dominus linguam maris Aegypti, & levabit ma-
num suam super flumen, in fortitudine spiritus sui: & percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per
eum calceaci. 16. & erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis: sicut fuit Israel in die illa,
qua ascendit de Terra Aegypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Christi Salvatoris.

Exod. 15. a. 2. 1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, & con- A
Psal. 117. c. 14 solatus es me. 2. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, & non timebo, quia fortitudo mea,
& laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. 3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris: 4. &
dicetis in die illa, Confitemini Domino, & invocate nomen eius, notas facite in populis adinventiones eius,
mementote quoniam excelsum est nomen eius. 5. Cantate Domino quoniam magnificè fecit, annuntiate
hoc in universa terra. 6. Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel.

CAPUT XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vastatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. 2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate A
vocem, levate manum, & ingrediantur portas duces. 3. ego mandavi sanctificatis meis, & vocavi
fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. 4. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum fre-
quentium, vox sonitus regum, gentium congregatarum, Dominus exercituum præcepit militiæ belli. 5.
Venientibus de terra procul, à summitate cæli: Dominus, & vasa furoris eius, ut disperdat omnem ter-
ram, 6. Ululate, quia prope est dies Domini, quasi vastitas à Domino veniet. 7. Propter hoc, omnes ma-
nus dissolventur, & omne cor hominis contabescet, 8. & conteretur. Torsiones & dolores tenebunt, quasi
parturiens, dolebunt, unusquisque ad proximum suum stupebit facies combustæ vultus eorum. 9. ecce dies
Domi-

[illegible] non aſcendet qui ſuccidat nos . 9. Infernus ſubter conturbatus eſt in oc-
curſum adventus tui , ſuſcitavit tibi gigantes . Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes prin-
cipes nationum. 10. Univerſi reſpondebunt , & dicent tibi : Et tu vulneratus es ſicut & nos , noſtri ſimilis
effectus es , 11. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua , concidit cadaver tuum : ſubter te ſternetur tinea , &
operimentum tuum erunt vermes . 12. Quomodo cecidiſti de cælo lucifer , qui manè oriebaris? corruiſti in
terram , qui vulnerabas gentes? 13. Qui dicebas in corde tuo : In cælum conſcendam , ſuper aſtra Dei
exaltabo ſolium meum , ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis . 14. Adſcendam ſuper altitu-
dinem nubium , ſimilis ero Altiſſimo . 15. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci. 16.
Qui te viderint , ad te inclinabuntur , teque proſpicient : Numquid iſte eſt vir , qui conturbavit terram , qui
concuſſit regna , 17. Qui poſuit orbem deſertum , & urbes ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?
18. Omnes reges gentium univerſi dormierunt in gloria , vir in domo ſua . 19. Tu autem projectus es de ſe-
B pulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti ſunt gladio , & deſcenderunt
ad fundamenta laci, quaſi cadaver putridum . 20. Non habebis conſortium , neque cùm eis in ſepultura ,
tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti, non vocabitur in æternum ſemen peſſimo-
rum. 21. Præparate filios ejus occiſioni in iniquitate patrum ſuorum , non conſurgent , nec hereditabunt
terram , neque implebunt faciem orbis civitatum . 22. & conſurgam ſuper eos , dicit Dominus exercituum ,
& perdam Babylonis nomen , & reliquias , & germen , & progeniem , dixit Dominus. 23. & ponam eam
in poſſeſſionem ericii , & in paludes aquarum , & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum .
24. Iuravit Dominus exercituum, dicens, Si non , ut putavi , ita erit, & quomodo mente tractavi . 25. Sic
eveniet. Ut conteram Aſſyrium in terra mea , & in montibus meis conculcem eum , & auferetur ab eis iugum
eius, & onus illius ab humero eorum tolletur . 26. Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper omnem terram , &
hæc eſt manus extenta ſuper univerſas gentes . 27. Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infir-
mare? & manus eius extenta, & quis avertet eam? 28. In anno, quo mortuus eſt rex Achaz , factum eſt
onus iſtud. Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui , de radice enim co-
lubri egredietur regulus , & ſemen eius abſorbens volucrem . 30. & paſcentur primogeniti pauperum , & pau-
peres fiducialiter requieſcent , & interire faciam in fame radicem tuam , & reliquias tuas interficiam . 30.
Ulula porta, clama civitas, proſtrata eſt Philiſthæa omnis, ab Aquilone enim fumus veniet , & non eſt qui
effugiet agmen eius . 32. Et quid reſpondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion , & in ipſo ſpe-
rabunt pauperes populi eius.

per illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod justum
est. 6. Audivimus superbiam Moab, superbus est valdè: superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio
eius, plusquam fortitudo eius. 7. Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui lætantur su-
per muros cocti lateris, loquimini plagas suas. 8. Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineam Sa-
bama Domini Gentium exciderunt: flagella eius usque ad Iezer pervenerunt, erraverunt in deserto, propa-
gines eius relicta sunt, transierunt mare. 9. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama: inebriabo te
lachryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuam vox calcantium
irruit. 10. Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilavit, vinum in
torculari non calcabit, qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli. 11. Super hoc venter meus ad
Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. 12. Et erit: cùm apparuerit quod labo-
ravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, & non valebit. 13. Hoc verbum, quod
locutus est Dominus ad Moab ex tunc: 14. & nunc locutus est Dominus, dicens in tribus annis, quasi anni
mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequa-
quam multus.

C A P V T X V I I.

Vastatis Damascenis auxiliaribus populi Israel, similiter & Israel vastabitur, quia oblitus est Dei salvatoris sui, ad quem calamitate pressus revertetur, & væ persecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damasci. Ecce Damascus desinet esse civitas, & erit sicut acervus lapidum in ruina. 2. Dere-
lictæ civitates Aroer gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat. 3. Et cessabit
adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco, & reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit A
Dominus exercituum. 4. Et erit in die illa, attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius marcescet.
5. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas leget, & erit sicut quærens spicas
in valle Raphaim. 6. & relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum
in summitate rami, sive quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israel.
7. In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israel respicient. 8. & non in-
clinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus eius, & quæ operati sunt digiti eius non respiciet, lucos & delu-
bra. 9. In die illa, erunt civitates fortitudinis eius derelictæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt à fa-
cie filiorum Israel, & eris deserta. 10. Quia oblita es Dei salvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recor-
data: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum seminabis. 11. In die plantationis tuæ
labrusca, & manè semen tuum florebit, ablata est messis in die hereditatis, & dolebit graviter. 12. Væ
multidini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis, & tumultus turbarum, sicut sonitus aqua-
rum multarum. 13. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet pro-
cul; & rapietur sicut pulvis montium à facie venti, & sicut turbo coram tempestate. 14. In tempore vespe-
re, & ecce turbatio, in matutino, & non subsistet, hæc est pars eorum qui vastaverunt nos, & sors diri-
pientium nos.

... caput & caudam, & incurvantem & refrænantem. 16. In die illa
erit Aegyptus quasi mulieres, & stupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam
ipse movebit super eam. 17. Et erit Terra Iuda Aegypto in pavorem: omnis qui illius fuerit recordatus, pa-
vebit à facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam. 18. In die illa erunt quinque civita-
B tes in Terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan, & iurantes per Dominum exercituum: Civitas solis vocabi-
tur una. 19. In die illa erit altare Domini in medio Terræ Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius.
20. & erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in Terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum
à facie tribulantis, & mittet eis salvatorem & propugnatorem, qui liberet eos. 21. & cognoscetur Dominus ab
Aegypto, & cognoscent Aegyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis & in muneribus, & vota vo-
vebunt Domino, & solvent. 22. & percutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & revertentur ad
Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos. 23. In die illa erit via de Aegypto in Assyrios, & intrabit Assyrius
Aegyptum, & Aegyptius in Assyrios, & servient Aegyptii Assur. 24. In die illa erit Israel tertius Aegyptio & As-
syrio, benedictio in medio terræ. 25. Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus
Aegypti, & opus manuum mearum Assyrio: hæreditas autem mea Israel.

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Isaia iubetur nudus & discalceatus incedere, prædicitur Aegyptiorum & Aethiopum captivitas ab Assyriis Iudæis de illorum afflictione stupentibus.

A 1 IN anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, & pugnasset
contra Azotum, & cepisset eam: 2. In tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos, dicens:
Vade, & solve saccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus, &
discalceatus. 3. & dixit Dominus, sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum si-
gnum & portentum erit super Aegyptum, & super Aethiopiam: 4. Sic minabit rex Assyriorum captivitatem
Aegypti, & transmigrationem Aethiopiæ, iuvenum & senum, nudam & discalceatam, discoopertis natibus
ad ignominiam Aegypti. 5. & timebunt, & confundentur ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto gloria sua.
6. & dicet habitator insulæ huius in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut li-
berarent nos a facie regis Assyriorum, & quo modo effugere poterimus nos?

CAPVT XXI.

Ruina Babilonis per Medos & Persas, onus Idumæ & Arabiæ.

A 1 ONus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. 2. Visio
dura nuntiata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit, & qui depopulator est, vastat. Ascende
Aelam, obside Mede, omnem gemitum eius cessare feci. 3. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore angustia
possedit me sicut angustia parturientis, corrui cum audirem, conturbatus sum cùm viderem. 4. Emarcuit cor
meum, tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. 5. Pone mensam, contem-
plare in specula comedentes & bibentes, surgite principes, arripite clypeum. 6. Hæc enim dixit mihi Domi-
nus: Vade, & pone speculatorem, & quodcumque viderit, annuntiet. 7. Et vidit currum duorum equitum, Hab. 2. a. 1.
ascensorem asini, & ascensorem cameli: & contemplatus est diligenter multo intuitu. 8. & clamavit leo: Ier. 51. a. 8.
Super speculam Domini ego sum, stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum, Ap. 14. b. g.
stans totis noctibus. 9. Ecce iste venit ascensor vir bigæ, equitum, & respondit, & dixit. Cecidit,
cecidit, Babylon, & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. 10. Tritura mea, & filii areæ

B 2 meæ

ctum sic sublevabit te. 18. Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam, & spatio- D
sam, ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui. 19. & expellam te de statione tua,
& de ministerio tuo deponam te. 20. Et erit in die illa: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ, 21. Et
induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu ejus, & erit quasi
pater habitantibus Ierusalem, & domui Iuda. 22. Et dabo clavem domus David super humerum eius, & ape-
riet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. 23. & figam illum paxillum in loco fideli, &
erit in solium gloriæ domui patris ejus. 24. Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vaso-
Apoc. 3. b. 7. Ioan. 12. c. 14. rum diversa genera, omne vas parvulum, à vasis craterarum usque ad omne vas musicorum. 25. In die illa
dicit Dominus exercituum. Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, & frangetur, & cadet, & peribit
quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

CAPUT XXIII.

Tyri vastitas ad annos septuaginta prædicitur propter eius superbiam, & posteà restituetur.

1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia vastata est domus, unde venire consueverant, de Terra Cethim re- A
velatum est eis. 2. Tacete qui habitatis in insula, negotiatores Sidonis transfretantes mare, repleverunt
te. 3. In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius, & facta est negotiatio gentium. 4. Erubesce Sidon
ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi iuvenes, nec ad incremen-
tum, perduxi virgines. 5. Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cùm audierint de Tyro: 6. Transite ma-
ria, ululate qui habitatis in insula: 7. Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiqui-
tate sua, ducent eam pedes sui longè ad peregrinandum. 8. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam corona-
tam, cuius negotiatores principes institores eius inclyti terræ? 9. Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detra-
heret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ. 10. Transi terram tuam
quasi flumen filia maris, non est cingulum ultrà tibi. 11. Manum suam extendit super mare, conturbavit regna,
Dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes eius, 12. Et dixit: Non adiicies ultrà ut glorieris, calum-
niam sustinens virgo filia Sidonis, in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi. 13. Ecce ter-
ra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam, in captivitatem traduxerunt robustos eius, suffode-
runt domos eius, posuerunt eam in ruinam. 14. Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra. 15. Et
erit in die illa: In oblivione eris ò Tyre septuaginta annis, sicut dies regis unius, post septuaginta autem annos
erit Tyro quasi canticum meretricis. 16. Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita, bene cane
frequenta canticum, ut memoria tui sit. 17. Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum & reducet
eam ad mercedes suas, & rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ. 18. Et erunt nego-
tiationes eius, & mercedes eius sanctificatæ Domino, non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitave-
rint coram Domino, erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem, & vestiantur usque ad vetustatem.

CAPUT XXIV.

*Mala quæ Dominus propter peccata universa orbi facturus est, adiecta interim reliquiarum consolatione, & quàm ter-
ribilis erit dies divini iudicii.*

1 ECce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam & affliget faciem eius, & disperget habitatores eius. 2. Et A
erit sicut populus, sic sacerdos, & sicut servus, sic dominus eius, sicut ancilla, sic domina eius, sicut emens,
sic ille qui vendit, sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit, sic qui debet. 3. Dissipatione dissi-
Os. 4. b. 9. pabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc. 4. Luxit, & defluxit terra, &
infirmata est: defluxit orbis infirmata est populi terræ. 5. Et terra infecta est habitatoribus suis, quia
transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt fœdus sempiternum. 6. Propter hoc maledictio vorabit
terram, & peccabunt habitatores ideoque insanient cultores eius, & relinquentur homines pauci. 7. Luxit vin-
demia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. 8. Cessavit gaudium tympanorum, quie-
vit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. 9. Cũ cantico non bibent vinũ, amara erit potio bibentibus illã.
10. At-

CAPUT XXVI.

A *Canticum gratiam actionis ob exaltationem justorum & humiliationem impiorum, & de resurrectione mortuorum.*

1 IN die illa cantabitur canticum istud in terra Juda. Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea mu-
rus & antemurale. 2. Aperite portas & ingrediatur gens justa, custodiens veritatem. 3. Vetus error abiit: ser-
vabis pacem: pacem, quia in te speravimus. 4. Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in per-
petuum. 5. Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad ter-
ram, detrahet eam usque ad pulverem. 6. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. 7. Semita justi
recta est, rectus callis justis ad ambulandum. 8. Et in semita judiciorum tuorum Domine sustinuimus te: nomen
tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. 9. Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in præcor-
diis meis de manè vigilabo ad te. Cùm feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis. 10. Miserea-
mur impio, & non discet justitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini. 11. Domine
exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret. 12. Do-
mine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. 13. Domine Deus noster, possederunt nos do-
mini absque te, tantùm in te recordemur nominis tui. 14. Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propte-
B reà visitasti & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum. 15. Indulsisti genti Domine, indulsisti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ. 16. Domine angustia requisierunt te, in tribulatione
murmuris doctrina tua eis. 17. Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus
suis: sic facti sumus à facie tua Domine. 18. Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum: salutes
non fecimus in terra, ideò non ceciderunt habitatores terræ. 19. Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: ex-
pergiscimini, & laudate qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.
20. Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, do- Micheæ 1.2.3.
nec pertranseat indignatio. 21. Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris ter-
ræ contra eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultrà interfectos suos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Israel: civitas munita desolabitur: filii Israel reversi ab Assyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Jerusalem.

A 1 IN die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leviathan serpentem vectem, & su-
per Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est. 2. In die illa vinea meri cantabit ei.
3. Ego Dominus, qui servo eam, repentè propinabo ei: ne fortè visitetur contra eam, nocte & die servo eam. 4.
Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?
5. An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? 6. Qui ingrediuntur impetu ad
Jacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis semine. 7. Numquid juxta plagam percutientis se
percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est? 8. In mensura contra mensuram, cùm abjecta fue-
rit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus. 9. Idcircò super hoc dimittetur iniquitas
domui Jacob: & iste omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cùm posuerit omnes lapides altaris sicut la-
pides cineris allisos, non stabunt luci & delubra. 10. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relin-
quetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates ejus.

11. In

Rom.9.g.33. [illegible]
1.Pet.2.b.6. cum inferno non ſtabit: flagellum inundans cùm tranſierit, eritis ei in conculcationem. 19. Quandocumque per-
tranſierit, tollet vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in die & in nocte, & tantummodò ſola vexatio intelle-
2.Reg.5.d.20. ctum dabit auditui. 20. Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire
1.Par.14.c.11 non poteſt. 21. Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus: ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: ut
Joſ.10.b.10. faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo. 22. Et nunc nolite il-
ludere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra, conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo
exercituum ſuper univerſam terram. 23. Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite & audite eloquium
meum. 24. Nunquid tota die arabit arans ut ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam? 25. Nonne cùm adæquaverit
faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in fi-
nibus ſuis? 26. Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus docebit illum. 27. Non enim in ſerris triturabitur gith, nec ro-
ta plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. 28. Panis autem commi-
nuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis ſuis com-
minuet eum. 29. Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret conſilium, & magnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio & afflictio Jeruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Judæorum: væ profun- A
dis corde denuntiatur: reliquias Jacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus eſt annus ad annum: ſollenitates evolutæ ſunt 2. Et
circumvallabo Ariel, & erit triſtis, & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel. 3. Et circumdabo quaſi ſphæram in
circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam. 4. Humiliaberis de terra lo-
queris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum
muſſitabit. 5. Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum,
qui contra te prævaluerunt: 6. Eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commo-
tione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis. 7. Et erit ſicut ſomnium viſionis no-
cturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obſederunt,
& prævaluerunt adverſus eam. 8. Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt
anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua
eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion. 9. Obſtupeſcite, & admiramini,
fluctuate & vacillate: inebriamini, & non à vino movemini, & non ab ebrietate. 10. Quoniam miſcuit vobis Domi-
nus ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas & principes veſtros qui vident viſiones, operiet. 11. Et erit
vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quæ cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit:
Non poſſum ſignatus eſt enim. 12. Et dabitur liber neſcienti litteras, diceturque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio lit-
Mat.15.b.8. teras. 13. Et dixit Dominus: Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus
Mar.7.a.6. longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis. 14. Ideò ecce ego addam ut admirationem faciã B
populo huic miraculo grandi & ſtupendo, peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus
1.Cor.1.c.19. abſcondetur. 15. Væ qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium, quorum ſunt in tenebris opera, &
Abd.c.8 dicunt: Quis videt nos, & quis novit nos? 16. Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio, quaſi ſi lutum contra figulũ cogitet,
Eccli.33.c.26. & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me, & figmentum dicat fictori ſuo Non intelligis. 17. Nonne adhuc in modico
& in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur? 18. Et audient in die illa ſurdi ver-
ba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. 19. Et addent mites in Domino lætitiã, & pauperes ho-
mines in ſancto Iſrael exultabunt. 20. Quoniam defecit qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt om-
nes qui vigilabant ſuper iniquitatem. 21. Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplan-
tabant, & declinaverunt fruſtrà à juſto. 22. Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abrahã:
Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet. 23. Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mea-
rum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſrael prædicabunt. 24. Et
ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent legem.

C A-

... plorans nequaquam plorabis, miſerans miſere-
bitur tui, ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit, reſpondebit tibi. 20. Et dabit vobis Dominus panem
arctum, & aquam brevem, & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præce-
ptorem tuum. 21. Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis, Hæc eſt via, ambulate in ea, & non
declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. 22. & contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & ve-
ſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei. 23. Et
dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque ſeminaveris in terra, & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis
paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè; 24. Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur terram,
commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt. 25. Et erunt ſuper omnem montem excelſum, &
ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum cùm ceciderint
turres. 26. & erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die qua
alligaverit Dominus vultus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius ſanaverit. 27. Ecce nomen Domini venit de
C longinquo, ardens furor eius, & gravis ad portandum, labia eius repleta ſunt indignatione, & lingua eius
quaſi ignis devorans. 28. Spiritus eius velut torrens inundans uſque ad medium colli, ad perdendas gentes in
nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum. 29. Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ
ſollemnitatis, & lætitia cordis ſicut pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Iſrael. 30 & au-
ditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris, & flam-
ma ignis devorantis allidet in turbine, & in lapide grandinis. 31. A voce enim Domini pavebit Aſſur virga
percuſſus. 32. Et tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis & cītha-
ris, & in bellis præcipuis expugnabit eos. 33. Præparata eſt enim ab heri Topheth, à rege præparata profun-
da, & dilatata. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa, flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

C A P V T X X X I.

Iudæos qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt, præſidia, prædicit conſumendos una cum ſuis auxiliariis, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VAe qui deſcendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadri-
gis, quia multæ ſunt, & ſuper equitibus, quia prævalidi nimis, & non ſunt confiſi ſuper ſanctum
Iſrael, & Dominum non requiſierunt. 2. Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba ſua non abſtulit, &
conſurget contra domum peſſimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem. 3. Aegyptus, homo, &
non Deus, & equi eorum, caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxilia-
tor, & cadet cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur. 4. Quia hæc dicit Dominus ad me:
Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à
voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit, ſic deſcendet Dominus exercituum ut
prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem eius. 5. Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum.
Ieruſalem, protegens & liberans, tranſiens & ſalvans. 6. Convertimini ſicut in profundum receſſeratis filii
Iſrael. 7. in die enim illa abiiciet vir idola argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in
peccatum. 8. & cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie

gladii,

C A P U T XXXIII.

Permixtim de deiectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac divina potentia exaltatione, invehitur contra hypocritas, & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Ieruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legiſlator noſter.

1 VVe qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? cùm conſum- A
maveris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus deſieris contemnere, contemneris. 2. Domine
miſere noſtri: te enim expectavimus: eſto brachium noſtrum in manè, & salus noſtra in tempore tribulatio-
nis. 3. A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes. 4. Et congregabuntur ſpo-
lia veſtra ſicut colligitur bruchus, velut cùm foſſæ plenæ fuerint de eo. 5. Magnificatus eſt Dominus, quo-
niam habitavit in excelſo: implevit Sion iudicio & iuſtitia: 6. Et erit fides in temporibus tuis, divitiæ ſalu-
tis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus eius. 7. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pa-
cis amare flebunt. 8. Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt pactum, pro-
iecit civitates, non reputavit homines. 9. Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Libanus, & obſorduit, &
factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus. 10. Nunc conſurgam, dicit Dominus,
nunc exaltabor, nunc ſublevabor. 11. Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vo-
Pſ. 14. a. 2. rabit vos. 12. & erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpinæ congregatæ igni comburentur. 13. Audite qui
longè eſtis, quæ fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem meam. 14. Conterriti ſunt in Sion peccatores,
poſſedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum
ardoribus ſempiternis? 15. Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calum-
nia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos
ſuos ne videat malum. 16. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus, panis ei datus eſt,
1. Cor. 1. c. 20 aquæ eius fideles ſunt. 17. Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. 18. Cor tuum B
meditabitur timorem: ubi eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? 19. Popu-
lum impudentem non videbis, populum alti ſermonis: ita ut non poſſis intelligere diſertitudinem linguæ eius
in quo nulla eſt ſapientia. 20. Reſpice Sion civitatem ſollemnitatis noſtræ: oculi tui videbunt Ieruſalem, ha-
bitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur cla. i ejus in ſem-
piternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: 21. Quia ſolummodo ibi magnificus eſt Dominus noſter,
locus fluviorum rivi latiſſimi & patentes: non tranſibit per eum navis remigum, neque trieris magna tranſ-
gredietur eum. 22. Dominus enim iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus rex noſter, ipſa ſalva-
bit nos. 23. Laxati ſunt funiculi tui, & non prævalebunt, ſic erit malus tuus ut dilatare ſignum non queas.
Tunc dividentur ſpolia prædarum multarum, claudi diripient rapinam. 24. Nec dicet vicinus: Elangui:
populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

C A P U T XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes, Idumææ quoque contritio & perpetua vaſtitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo eius, orbis, & omne A
germen eius. 2. Quia indignatio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſuper univerſam militiam
eorum

... rex Assyriorum super omnes civitates Juda
munitas,& cepit eas.2.Et misit rex Assyriorum Rabsacem de Lachis in Jerusalem,ad regem Ezechiam in manu gravi, 4. Reg 18. 13 2. Par.32. a.1.Eccli.48. 20.
& stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis.3.Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciæ,qui erat super domum,& Sobna scriba,& Joahe filius Asaph à commētariis.4.Et dixit ad eos Rabsaces:Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum:Quæ est ista fiducia,qua confidis? 5.Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis: super quem habes fiduciam,quam recessisti à me.6.Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum,super Ægyptū: cui si innixus fuerit homo,intrabit in manum ejus,& perforabit eam:sic Pharao rex Ægypti omnibus qui confidunt in eo.7.Quod si responderis mihi:in Domino Deo nostro confidimus:nonne ipse est,cujus abstulit Ezechias excelsa & altaria, & dixit Judæ & Jerusalē: Coram altari isto adorabitis.8.Et nunc trade te Domino meo regi Assyriorum,& dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere ascensores eorum. 9. Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus. Quod si confidis in Ægypto,in quadrigis,& in equitibus: 10. Et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam.Dominus dixit ad me:Ascende super terram istam,& disperde eam.11.Et dixit Eliacim,& Sobna,& Joahe ad Rabsacen: Loquere ad servos tuos Syra lingua:intelligimus enim:ne loquaris ad nos Judaicè in auribus populi qui est super murum. 12. Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum & ad te misit me Dominus meus, ut loquerer omnia verba ista; & non potiùs ad viros,qui sedent in muro,ut comedant stercora sua,& bibant urinam pedum suorum vobiscum.13.Et stetit Rabsaces,& clamavit voce magna Judaicè,& dixit:Audite verba regis magni,regis Assyriorum. 14. Hæc dicit rex: Non seducat vos Ezechias,quia non poterit eruere vos.15.Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino,dicens: Eruens liberabit nos Dominus,non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum.16.Nolite audire Ezechiam:hæc enim dicit rex Assyriorum: Fa-
B cite mecum benedictionem,& egredimini ad me,& comedite unusquisque vineam suam,& unusquisque ficum suam:& bibite unusquisque aquam cisternæ suæ,17.Donec veniam,& tollam vos ad terram,quæ est ut terra vestra, terram frumenti & vini, terram panum & vinearum.18.Nec conturbet vos Ezechias,dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentiū unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum.19.Ubi est deus Emath & Arphad:ubi est deus Sepharvaim:numquid liberaverunt Samariam de manu mea.20.Quis est ex omnibus diis terrarum istarum,qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea.21.Et siluerunt,& non responderunt ei verbum.Mandaverat enim rex, dicens: ne respondeatis ei.22. Et ingressus est Eliacim filius Helciæ,qui erat super domum,& Sobna scriba, & Joahe filius Asaph commentariis, ad Ezechiam scissis vestibus, & nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

CAPUT XXXVII.

Consternatus Ezechias propter blasphemias tum Rabsacis tum Sennacherib, mittit ad Isaiam ut Dominum deprecetur, qui ipsum confortans divinum promittit auxilium: & caso per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse à filiis suis interimitur.

1 ET factum est,cum audisset rex Ezechias,scidit vestimenta sua,& obvolutus est sacco,& intravit in domum Domini.2. Et 4.Reg.19.a.1
misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobnam scribam, & seniores de sacerdotibus, opertos saccis ad Isaiam filium Amos prophetam,3.Et dixerunt ad eum:Hæc dicit Ezechias:Dies tribulationis,& correptionis,& blasphemiæ, dies hæc: quia venerunt filii usque ad partum & virtus non est pariendi.4.Si quomodo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis,quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem, & exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus:leva ergo orationem pro reliquiis,quæ repertæ sunt.5.Et venerunt servi regis Ezechiæ ad Isaiam. 6. Et dixit ad eos Isaias:Hæc dicetis domino vestro:Hæc dicit Dominus:Ne timeas à facie verborum quæ audisti,quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.7.Ecce ego dabo ei spiritum,& audiet nuntium,& revertetur ad terram suam,& corruere eum faciam gladio in terra sua.8.Reversus est autem Rabsaces, & invenit regem Assyriorum prælantem adversus Lobnā. Audierat enim quia profectus esset de Lachis, 9. Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod cùm audisset,misit nuntios ad Ezechiam,dicens:10.Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ,loquentes:Non te decipiat Deus tuus,in quo tu confidis,dicens:Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum. 11. Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum

21. Eccli. 48. cum octoginta quinque millia,
d. 24. 1. Mach. versus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitavit in Ninive. 38. Et factum est, cùm adoraret in templo Nesroch deum suum,
7. f. 41. 2. Ma- Adramelech & Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio: fugeruntq; in Terrã Ararat, & regnavit Asarhaddõ filius ejus pro eo.
ch. 8. e. 19.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte sibi per Isaiam comminata liberatus, signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, additisque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

4. Reg. 20. a. 1. 1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & introivit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc di-
2. Par. 32. f. 24. cit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives. 2. Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, &
oravit ad Dominum. & 3. Et dixit; Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in cor-
de perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. 4. Et factum est verbum Domini ad Isa-
iam, dicens; 5. Vade, & dic Ezechiæ; Hæc dicit Dominus Deus David patris tui; Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas; ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos; 6. Et de manu regis Assyriorum eruam te, & civitatem istam, & pro-
tegam eam. 7. Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est; 8. Ecce ego reverti
Eccli. 48. d. 26. faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol
decem lineis per gradus, quos descenderat. 9. Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotasset, & convaluisset de infir-
mitate sua. 10. Ego dixi; in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Quæsivi residuum annorum meorum.
11. Dixi; Non videbo Dominum Deum in terra viventium. Non aspiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis. 12.
Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum. Præcisa est velut à texente, vita mea; dum
adhuc ordirer, succidit me; de manè usque ad vesperam finies me. 13. Sperabam usque ad manè, quasi leo sic contrivit omnia
ossa mea; De manè usq; ad vesperam finies me; 14. Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba. Attenuati sunt
oculi mei, suscipientes in excelsum. Domine vim patior, responde pro me. 15. Quid dicam, aut quid respondebit mihi cùm
ipse fecerit? Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. 16. Domine si sic vivitur, & in talibus vita spi-
ritus mei, corripies me, & vivificabis me. 17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima; Tu autem eruisti animam meam ut non
periret, projecisti post tergum tuũ omnia peccata mea. 18. Quia non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te: non expe-
ctabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam. 19. Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam
faciet veritatem tuam. 20. Domine salvũ me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.
21. Et jussit Isaias, ut tollerent massã de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur. 22. Et dixit Ezechias; Quod erit signũ
quia ascendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm missis à rege Babylonis nuntiis suos ostendisset thesauros, ab Isaia de futura eorum in Babylonem ablatione premonetur.

1 IN tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiã; audierat enim quòd
4. Reg. 20. c. ægrotasset & convaluisset. 2. Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, &
12. odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non
fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua. 3. Introivit autẽ Isaias propheta ad Eze-
chiam regem, & dixit ei; Quid dixerunt viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias; De terra longinqua venerũt ad me,
de Babylone. 4. Et dixit; Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias; Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res,
quã non ostenderim eis in thesauris meis. 5. Et dixit Isaias ad Ezechiã; Audi verbum Domini exercituum. 6. Ecce dies venient
& auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres tui usq; ad diẽ hanc, in Babylonẽ: non relinquetur
quidquã dicit Dominus. 7. Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
8. Et dixit Ezechias ad Isaiam; Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit; Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Consolatio & salus Jerusalem per Christum futura: Joannis Baptistæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in terram adventus, ipsiusque gloria, potestas & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac sapientiam commendat: quodque sperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 COnsolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester. 2. Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam; quoniã com-
pleta est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius; suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.
Matt. 3. a. 3. 3. Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini; rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. 4. Omnis vallis exaltabitur,
& omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias planas. 5. Et revelabitur gloria Domini, & vi-
debit

poris,dicens:Glutino bonum eſt:& confortavit eum clavis,ut non moveretur.8. Et tu Iſrael ſerve meus, Jacob quem elegi, ſe-
men Abraham amici mei:9.In quo apprehendit te ab extremis terræ,& à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi : Servus meus
es tu,elegi te,& non abjeci te. 10. Ne timeas,quia ego tecum ſum: ne declines, quia ego Deus tuus confortavi te,& auxiliatus
ſum tibi,& ſuſcepit te dextera juſti mei.11.Ecce confundentur & erubeſcent omnes,qui pugnant adverſum te:erunt quaſi non
ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi. 12. Quæres eos, & non invenies,viros rebelles tuos:erunt quaſi non ſint:& veluti
conſumptio,homines bellantes adverſum te.13.Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam,dicenſque tibi:Ne
timeas,ego adjuvi te.14.Noli timere verbis Jacob,qui mortui eſtis ex Iſrael.ego auxiliatus ſum tibi,dicit Dominus:& redem-
ptor tuus ſanctus Iſrael.15.Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans novum,habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & com-
minues:& colles quaſi pulverem pones.16.Ventilabis eos,& ventus tollet,& turbo diſperget eos:& tu exultabis in Domino,in
ſancto Iſrael lætaberis.17.Egeni & pauperes quærunt aquas,& non ſunt:lingua eorum ſiti aruit Ego Dominus exaudiam eos ,
Deus Iſrael non derelinquam eos. 18. Aperiam in ſupinis collibus flumina,& in medio camporum fontes: ponam deſertum in
ſtagna aquarum,& terram inviam in rivos aquarum.19.Dabo in ſolitudinem cedrum,& ſpinam,& myrtum, & lignum olivæ :
ponam in deſerto abietem,ulmum,& buxum ſimul: 20. Ut videant, & ſciant, & recogitent,& intelligant pariter,quia manus
Domini fecit hoc,& ſanctus Iſrael creavit illud.21. Propè facite judicium veſtrum,dicit Dominus: afferte, ſi quid fortè habe-
B tis,dixit rex Jacob.22.Accedant,& nuntient nobis quæcumq; ventura ſunt:priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus cor no-
ſtrum,& ſciemus noviſſima eorum,& quæ ventura ſunt indicate nobis.23.Annuntiate quæ ventura ſunt in futurũ, & ſciemus
quia dii eſtis vos. benè quoque aut malè,ſi poteſtis,facite:& loquamur,& videamus ſimul. 24. Ecce,vos eſtis ex nihilo, & opus
veſtrum ex eo quod non eſt: abominatio eſt qui elegit vos. 25. Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſolis: vocabit nomen
meum,& adducet magiſtratus quaſi lutum,& velut plaſtes conculcans humum.26.Quis annuntiavit ab exordio ut ſciamus,&
à principio ut dicamus Juſtus es?non eſt neque annuntians,neque prædicens,neq; audiens ſermones veſtros.27.Primus ad Sion
dicet:Ecce adſunt,& Jeruſalem evangeliſtam dabo.28.Et vidi,& non erat neque ex iſtis quiſquam qui iniret conſilium, & in-
terrogatus reſponderet verbum . 29. Ecce omnes injuſti , & vana opera eorum : ventus & inane ſimulacra eorum .

C A P U T XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto , cujus virtutes & opera quæ facturus eſt, propheta explicat,exhortans univerſas gentes ad laudem & gratiarum actionem : addit quoque malos , idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos , plurimùm conquerens de ingratitudine ſervorum Dei .

A 1 ECce ſervus meus,ſuſcipiam eum;electus meus,complacuit ſibi in illo anima mea:dedi ſpiritum meum ſuper eum,judiciũ Matt 12.b.18
Gentibus proferet.2.Non clamabit,neque accipiet perſonam,nec audietur vox ejus foris.3. Calamum quaſſatum non
conteret,& linum fumigans non extinguet:in veritate educet judicium.4.Non erit triſtis,neq; turbulẽtus,donec ponat in ter-
ra judicium:& legem ejus inſulæ expectabunt.5.Hæc dicit Dominus Deus creans,cœlos,& extendens eos:firmans terram,& quæ
germinant ex ea:dans flatum populo,qui eſt ſuper eam,& ſpiritum calcantibus eam.6.Ego Dominus vocavi te in juſtitia,& ap- Inf 49.b 6
prehendi manum tuam,& ſervavi te.Et dedi te in fœdus populi,in lucem Gentium: 7. Ut aperires oculos cæcorum,& educe-
res de concluſione vinctum,de domo carceris ſedentes in tenebris. 8. Ego Dominus,hoc eſt nomen meum:gloriam meam alteri Infr. 48.b.11.
non dabo,& laudem meam ſculptilibus.9.Quæ prima fuerunt,ecce venerunt: nova quoq: ego annuntio: antequam oriantur,
audita vobis faciam.10.Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui deſcenditis in mare, & plenitudo
ejus;inſulæ & habitatores earum.11.Sublevetur deſertũ,& civitates ejus:in domibus habitabit Cedar:laudate habitatores Pe-
træ, de vertice montium clamabunt . 12. Ponent Domino gloriam , & laudem ejus in inſulis nuntiabunt. 13. Dominus ſi-
cut fortis egredietur, ſicut vir præliator ſuſcitabit zelum : vociferabitur, & clamabit : ſuper inimicos ſuos confortabi-
tur. 14. Tacui ſemper , ſilui , patiens fui , ſicut parturiens loquar: diſſipabo , & abſorbebo ſimul . 15. Deſertos fa-
ciam montes , & colles , & omne gramen eorum exicabo : & ponam flumina in inſulas , & ſtagna areſaciam. 16. Et
ducam cæcos in viam , quam neſciunt ; & in ſemitis , quas ignoraverunt , ambulare eos faciam : ponam tenebras coram eis
in lu-

& salvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius. 23 In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, & non revertatur: 24 Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua. 25 Rom. 14. c. 11.
C Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei. 26 In Domino justificabitur, & laudabitur omne semen Israel. Phil. 2. b. 10.

CAPUT XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Iudæi cum reliquiis Israel ad Deum revocantur, ostensa Dei magna benignitate ad ipsos, addita gravi increpatione ob ipsorum ingratitudinem & idololatriam, hortaturque ut ad ipsum qui solus omnia novit & potest, revertantur, salutem ipsis per filium promittens.

A 1 Confractus est Bel, contritus est Nabo: facta sunt simulachra eorum bestiis & jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. 2. Contabuerunt, & contrita sunt simul: non potuerunt salvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit. 3. Audite me domus Jacob, & omne residuum domus Israel, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulva. 4. Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & salvabo. 5. Cui assimilastis me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem? 6. Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum: & procidunt, & adorant. 7. Portant illum in humeris gestantes, & ponentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non movebitur. sed & cùm clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos. 8. Mementote istud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor. 9. Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, & non est ultrà Deus, nec est similis mei: 10. Annuntians ab exordio novissimum, & ab initio quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: 11. Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus sum, & adducam illud: creavi, & faciam illud. 12. Audite me duro corde, qui longè estis à justitia. 13. Propè feci justitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam. Bar. 6. c. 25.

D CA-

ras; negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque ...

C A P V T XLVIII.

Increpat Dominus hypocrisim, ingratitudinem ac duritiam Judæorum, se, & non idola, annuntiasse futura & illa complevisse ostendens; propter nomen suum tamen parcet ipsis; & ita benignè eos ad se revocat, probans, se solum verum Deum, omnium conscium, suique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum suorum prævaricatione, quibus observatis felices fuissent.

AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Israel, & de aquis Juda existis, qui juratis in nomi- A
ne Domini, & Dei Israel recordamini non in veritate, neque in justitia. 2. De civitate enim sancta
vocati sunt, & super Deum Israel constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen ejus. 3. Priora ex tunc
annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus sum, & venerunt. 4. Scivi enim
quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea. 5. Prædixi tibi ex tunc: antequam veni-
rent indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & conflatilia mandaverunt
ista. 6. Quæ audisti, vide omnia: vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conser-
vata sunt quæ nescis: 7. Nunc creata sunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audisti ea, ne fortè dicas:
Ecce ego cognovi ea. 8. Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim
quia prævaricans prævaricaberis, & transgressorem ex utero vocavi te. 9. Propter nomen meum longè
Sup.42.b.8. faciam furorem meum: & laude mea infrænabo te, ne intereas. 10. Ecce excoxi te, sed non quasi argen-
Sup. 41. a.4. 44.a.6. tum, elegi te in camino paupertatis. 11. Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer: & gloriam
Apoc.1. b.8. meam alteri non dabo. 12. Audi me Jacob, & Israel quem ego voco: ego ipse, ego primus, & ego no-
d.17.22.e.13. vissimus. 13. Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego vocabo eos, & sta-
bunt simul. 14. Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum,
faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis. 15. Ego locutus sum, & vocavi
eum: adduxi eum, & directa est via ejus. 16. Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in abscondito B
locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus ejus. 17.
Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te
in via, qua ambulas. 18. Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia
tua sicut gurgites maris. 19. Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus: non in-
Jer.50.a.8. teriisset, & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea. 20. Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis,
Exod.17 b.6. in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, & efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Re-
Num. 19.b. 11. demit Dominus servum suum Jacob. 21. Non sitierunt in deserto, cùm educeret eos: aquam de petra
Inf.57.d.21. produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ. 22. Non est pax impiis, dicit Dominus.

C A-

[illegible] ego destituta & sola:& isti ubi erant?22. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad
Gentes manum, & ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, & filias tuas su-
per humeros portabunt. 23. Et erunt reges nutritii tui, & reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso
adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non con-
C fundetur qui expectant eum. 24. Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, salvum
esse poterit? 25. Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à
robusto, salvabitur. Eos verò, qui iudicaverunt te, ego iudicabo, & filios tuos ego salvabo. 26. Et cibabo
hostes tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia ego
Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

C A P V T L.

Non ex Dei impotentia, sed propter suas iniquitates manet Synagoga repudiata, Christum nolens recipere, qui nihil prætermisit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur; imò illius amore seipsum in ignominiosas tradens afflictiones: ideoque Synagogam doloribus interituram denuntiat.

A 1. HÆc dicit Dominus: Quis est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est cre-
ditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris vendidi estis, & in sceleribus vestris Inf.59.a.1.
dimisi matrem vestram. 2. Quia veni, & non erat vir: vocavi & non erat qui audiret. numquid ab-
breviata & parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad libe-
randum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescent
pisces sine aqua, & morientur in siti. 3. Induam cælos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.
4. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo: erigit manè,
manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. 5. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego Matt.26.g.
autem non contradico: retrorsum non abii. 6. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas 67.
vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me. 7. Dominus Deus
auxiliator meus, ideò non sum confusus: ideò posui faciem meam ut petram durissimam, & scio
quoniam non confundar. 8. Juxtà est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis Roma.9.f.33
est adversarius meus? accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condem-
net me? 9. Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. 10. Quis ex vobis timens Do-
minum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, & non est lumen ei, speret in no-
B mine Domini, & innitatur super Deum suum. 11. Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flam-
mis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc
vobis in doloribus dormietis.

C A-

qui tetendit cælos , & fundavit terram: & formidasti iugiter tota die à facie furoris eius, qui te tribu-
labat, & paraverat ad perdendum : ubi nunc est furor tribulantis? 14. Citò veniet gradiens ad aperien-
dum, & non interficiet usque ad internecionem , nec deficiet panis eius. 15. Ego autem sum Domi-
nus Deus tuus , qui conturbo mare , & intumescunt fluctus eius : Dominus exercituum nomen
meum . 16. Posui verba mea in ore tuo , & in umbra manus meæ protexi te , ut plantes cælos , &
fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu. 17. Elevare , elevare , consurge Jerusalem, quæ
Sup.49.a.2. bibisti de manu Domini calicem iræ eius: usque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti usque ad fæces.
18. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis , quos genuit : & non est qui apprehendat manum eius ex
omnibus filiis, quos enutrivit. 19. Duo sunt quæ occurrerunt tibi; quis contristabitur super te? vastitas, &
Sup.47.c.9. contritio , & fames , & gladius; quis consolabitur te? 20. Filii tui proiecti sunt , dormierunt in capite om-
nium viarum , sicut oryx illaqueatus: pleni indignatione Domini , increpatione Dei tui. 21. Idcircò audi
hoc paupercula , & ebria non à vino. 22. Hæc dicit dominator tuus Dominus , & Deus tuus, qui pugnabit C
pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis , fundum calicis indignationis meæ, non adiicies ut
bibas illum ultrà. 23. Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt , & dixerunt animæ tuæ: In-
curvare, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

C A P V T LII.

Excitat Sion, hoc est. Christi Ecclesiam ad consolationem ob gratuitam sui redemptionem; meminit descensus Isrăel in Aegyptum; & liberationis ab Assur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Christum paratum omnibus salvatorem: & ac ipsius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipsum.

1 CONsurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem ci- A
vitas sancti: quia non adiiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus & immundus. 2. Excute-
re de pulvere, consurge; sede Ierusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion . 3. Quia hæc dicit,
Dominus : Gratis venumdati estis , & sine argento redimemini. 4. Quia hæc dicit Dominus Deus : In
Gen. 46.a.6. Ægyptum descendit populus meus in principio , ut colonus esset ibi : & Assur absque ulla causa calum-
niatus est eum. 5. Et numquid mihi est hic , dicit Dominus , quoniam ablatus est populus meus gra-
tis? Dominatores eius iniquè agunt , dicit Dominus , & iugiter tota die nomen meum blasphematur.
Ezech.36.d. 6. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum. 7.
20. Rom 2. Quàm pulchri super montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem: annuntiantis bonum , prædican-
d.24. tis salutem , dicentis Sion : Regnabit Deus tuus! 8. Vox speculatorum tuorum : levaverunt vocem , si-
Nah.1.d.15. mul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt cùm converterit Dominus Sion . 9. Gaudete, & lauda-
Rom 10 c 15. te simul deserta Jerusalem : quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem . 10. Pa-
ravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium : & videbunt omnes fines terræ salu-
tare Dei nostri. 11. Recedite , recedite , exite inde , pollutum nolite tangere: exite de medio ejus ,
Ps 97.a.3. mundamini qui fertis vasa Domini . 12. Quoniam non in tumultu exibitis , nec in fuga properabitis :
2.Cor.6.d. præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel . 13. Ecce intelliget servus meus, exalta- B
17. bitur , & elevabitur , & sublimis erit valdè. 14. Sicut obstupuerunt super te multi , sic inglorius erit
inter viros adspectus eius , & forma eius inter filios hominum. 15. Iste asperget gentes multas , super
ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt
Rom. 15.c. contemplati sunt.
21.

CA-

per orbem propagandæ, perpetua Dei protectione sit in securitate victura veteris oblita calamitatis: quodque ex pretiosis ædificabitur lapidibus, in iustitia fundata: omnesque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

A 1. LAuda sterilis quæ non paris: decanta laudem, & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filii desertæ, magis quàm eius quæ habet virum, dicit Dominus. 2. Dilata locum tentorii tui,& pelles Luc.23.d.29.
tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos & clavos tuos consolida. 3. Ad Gal 4.d.27.
dexteram enim & ad lævam penetrabis: & semen tuum Gentes hæreditabit, & civitates desertas inhabitabit. 4. Noli timere,quia non confunderis,neque erubesces: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris,& opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis ampliùs. 5. Quia dominabitur tui qui fecit te,Dominus exercituum nomen eius: & redemptor tuus sanctus Israel,Deus omnis terræ vocabitur. 6. Quia vt mulierem derelictam & mærentem spiritu vocavit te Dominus, & vxorem ab adolescentia abiectam,dixit Deus tuus. 7.Ad punctum in modico dereliqui te & in miserationibus magnis congregabo te. 8. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixi redemptor tuus Dominus. 9. Sicut in diebus Noe istud mihi est, qui iuravi ne inducerem aquas Noe vltra super terram: sic iuravi vt non irascar tibi, & non increpem te. 10. Montes enim commovebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te,& fœdus pacis meæ non movebitur: dixit miserator tuus Dominus. 11. Paupercula,tempestate convulsa,absque,vlla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos,& fundabo te in sapphiris. 12. Et ponam iaspidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos
B tuos in lapides desiderabiles. 13. Universos filios tuos doctos à Domino; & multitudinem pacis filiis tuis Joan.6.e.45.
14. Et in iustitia fundaberis: recede procul à calumnia,quia non timebis; & à pavore,quia non appropinquabit tibi. 15. Ecce accola veniet, qui non erat mecum advena quondam tuus adiungetur tibi. 16. Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum. 17. Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in iudicio, iudicabis. Hæc est hæreditas servorum Domini, & iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

Luc.1.d.32. — Gen.9.b.11.

CAPVT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum spiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impii, cùm Dominus misericors sit & verax in promissis: de profectu prædicationis Evangelii & felicitate credentium.

A 1. OMnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum,properate, emite,& comedite: venite,emite absque argento,& absque ulla commutatione vinū & lac. 2.Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & dele-

Eccl.51.d.33 — Apoc. 22.d.17.

Et non dicat Eunuchus : Ecce ego lignum aridum. 4. Quia hęc dicit Dominus Eunuchis : Qui
custodierint sabbata mea , & elegerint quæ ego volui , & tenuerint fœdus meum . 5. Dabo
eis in domo mea , & in muris meis locum , & nomen meliùs à filiis , & filiabus 1 nomen sempi-
ternum dabo eis, quod non peribit. 6. Et filios advenæ, qui adhærent Domino, vt colant eum, & diligant
nomen eius, vt sint ei in servos omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum.
7. Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ . holocausta eorum,
Jer.7.b.11. & victimè eorum, placebunt mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis
Matt.21.b.13 populis. 8. Ait Dominus Deus , qui congregat dispersos Israel : Adhuc congregabo ad eum congregatio
Marc.11.c.17 eius. 9. Omnes bestiæ agri venite ad devorandum, vniversæ bestiæ saltus. 10. Speculatores eius cæci om-
Luc.19.g.46. nes, nescierunt vniversi : canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia .
11. Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem : nisi pastores ignoraverunt intelligentiam omnes in
Jer.6.c. 13. 8. viam suam declinaverunt, vnusquisq; ad avaritiam suam à summo vsq; ad novissimum. 12. Venite, suma- B
d.10. mus vinum, & impleamur ebrietate : & erit sicut hodie, sic & cras, & multò ampliùs.

CAPVT LVII.

Justorum interitus , & futura ipsorum requies non intelligitur ab impiis , cum quibus Deus hic expostulat super idololatria aliisque ipsorum sceleribus , denuntians eos humiliandos ; conversis autem pax & consolatio promittitur , cum impii cor sit tanquam mare fervens cui non est pax .

1. IUstus perit , & non est qui recogitet in corde suo : & viri misericordiæ colliguntur , quia non est A
qui intelligat : à facie enim malitiæ collectus est iustus . 2. Veniat pax , requiescat in cubili suo
qui ambulavit in directione sua . 3. Vos autem accedite huc filii auguratricis ; semen adulteri , & forni-
cariæ . 4. Super quem lusistis ? super quem dilatasti os , & eiecistis linguam ? numquid non vos filii
scelesti , semen mendax ? 5. Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum , immolantes parvu-
los in torrentibus , subter eminentes petras ? 6. In partibus torrentis pars tua , hæc est sors tua : & ipsis
effudisti libamen , obtulisti sacrificium . numquid super his non indignabor ? 7. Super montem excel-
sum & sublimem posuisti cubile tuum , & illuc ascendisti ut immolares hostias . 8. Et post ostium , &
retro postem posuisti memoriale tuum : quia juxta me discooperuisti , & suscepisti adulterum : dilatasti
cubile tuum , & pepigisti cum eis fœdus : dilexisti stratum eorum manu aperta . 9. Et ornasti te regio
unguento , & multiplicasti pigmenta tua . Misisti legatos tuos procul , & humiliata es usque ad inferos.
10. In multitudine viæ tuæ laborasti : non dixisti : quiescam : vitam manus tuæ invenisti , propterea
non rogasti. 11. Pro quo solicita timuisti , quia mentita es , & mei non es recordata , neque cogitasti
in corde tuo ? quia ego tacens , & quasi non videns ; & mei oblita es . 12. Ego annuntiabo iustitiam
tuam , & opera tua non proderunt tibi . 13. Cùm clamaveris , liberent te congregati tui , & omnes eos
auferet ventus , tollet aura : Qui autem fiduciam habet mei , hereditabit terram , & possidebit B
Infr.62.d 10. montem sanctum meum . 14. Et dicam : Viam facite , præbete iter , declinate de semita , auferte
offendicula de via populi mei . 15. Quia hæc dicit Excelsos , & sublimis habitans æternitatem : &
sanctum nomen eius in excelso & in sancto habitans , & cum contrito & humili spiritu : ut vi-
vificet spiritum humilium , & vivificet cor contritorum . 16. Non enim in sempiterno liti-
gabo , neque usque ad finem irascar : quia spiritus à facie mea egreditur , & flatus ego fa-
ciam . 17. Propter iniquitatem avaritiæ eius iratus sum ; & percussi eum : abscondi à te faciem
meam , & indignatus sum : & abiit vagus in via cordi sui . 18. Vias ejus vidi , & sanavi eum ; & re-
duxi

C A P V T LIX.

Potens ac benignus est Deus ad salvandum Iudaeos: sed iniquitates eorum, quas propheta persequitur, impediunt ne exaudiantur ac salventur, propter quas & ipsi confitentur se justè a Deo desertos, & excaecatos affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga poenitentes.

A ECce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris eius ut
non exaudiat. 2. Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra Num. 11. c. 23.
absconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret. 3. Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, Sup. 50 c. 2.
& digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur. Sup. 1 d. 15.
4. Non est qui invocet iustitiam, neque est qui iudicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur
vanitates: Conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. 5. Ova aspidum ruperunt, & telas Job. 15. d. 35.
araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum.
6. Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operibus suis; opera eorum opera inutilia,
& opus iniquitatis in manibus eorum. 7. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant Prov. 1. b. 16.
sanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas, & contritio in viis eorum. Rom. 3. b. 15.
8. Viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum. semitæ eorum incurvatæ sunt eis:
omnis qui calcat in eis, ignorat pacem. 9. Propter hoc elongatum est iudicium à nobis, & non apprehendet nos iustitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; splendorem, & in tenebris ambulavimus.
10. Palpavimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectavimus: impegimus meridie
quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. 11. Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbæ meditan-
B te gememus: expectavimus iudicium, & non est; salutem, & elongata est à nobis. 12. Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, & peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognovimus.
13. Peccare, & mentiri contra Dominum: & aversi sumus ne iremus post tergum Dei nostri, vt loqueremur calumniam & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacii.
14. Et conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.
15. Et facta est veritas in oblivionem: & qui recessit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non est iudicium.
16. Et vidit quia non est vir: & aporiatus est, quia non est qui occurrat: & salvavit sibi brachium suum, & iustitia eius ipsa confirmavit eum.
17. Indutus est iustitia, ut
lorica, & galea salutis in capite eius: indutus est vestimentis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli. Eph. 6. c. 17.
18. Sicut ad vindictam, quasi ad tribulationem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem inimicis 1 Thess. 5 b. 8.
suis: insulis vicem reddet.
19. Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab ortu solis, glo-

ne vaſtabuntur. 13. Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum ſan-
ctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo. 14. Et venient ad te curvi filii eorum qui humi- B
liaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem
Domini, Sion ſancti Iſrael. 15. Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te tran-
ſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem & generationem: 16. Et ſuges lac
Gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis
Jacob. 17. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus
ferrum: & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam. 18. Non audietur ultrà ini-
quitas in terra tua, vaſtitas & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas
laudatio. 19. Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed
Apoc.21.g.23 erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. 20. Non occidet ultrà ſol tuus,
22.a.5. & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus
tui. 21. Populus autem tuus omnes iuſti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis
meæ, opus manus meæ ad glorificandum. 22. Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortiſſimam:
ego Dominus in tempore eius ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

*Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat; prædicatione quo-
que miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium & gloria
miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.*

Luc.4.c.18. 1 SPiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, A
ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem: 2. Ut
Mat.5.a.5. prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro: ut conſolarer omnes lugentes: 3.
Ut ponerem lugentibus Sion; & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium lau-
Sup.58 d.12. dis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes iuſtitiæ, plantatio Domini ad glorificandum. 4. Et
ædificabunt deſerta à ſæculo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaurabunt civitates deſertas, diſſipatas
in generationem & generationem. 5. Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra; & filii peregrinorum,
agricolæ & vinitores veſtri erunt. 6. Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri, di-
cetur vobis: Fortitudinem Gentium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis. 7. Pro confuſione veſtra
duplici & rubore, laudabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia ſem-
piterna erit eis. 8. Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocauſto: & da-
bo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. 9. Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, &
germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen,
cui benedixit Dominus. 10. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia
induit me veſtimentis ſalutis: & indumento iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona,
& quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. 11. Sicut enim terra profert germen ſuum, & ſicut hortus ſe- B
men ſuum germinat; ſic Dominus Deus germinabit iuſtitiam, & laudem coram univerſis Gentibus.

CA-

QUis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in
multitudine fortitudinis suæ. Ego, qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad salvandum. 2. Apoc.19.c.13
Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? 3. Torcu-
lar calcavi solus, & de Gentibus non est vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira
mea: & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi. 4. Dies Sup 34 b.8.
enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. 5. Circumspexi, & non erat auxiliator:
quæsivi, & non fuit qui adiuvaret: & salvavit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata
est mihi. 6. Et conculcavi populus in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, & detraxi in
terram virtutem eorum. 7. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quæ
reddidit nobis Dominus, & super multitudine bonorum domui Israel, quæ largitus est eis secundùm in-
dulgentiam suam, & secundùm multitudinem misericordiarum suarum. 8. Et dixit Verumtamen: po-
pulus meus est, filii non negantes: & factus est eis salvator. 9. In omni tribulatione eorum non est tribulatus,
& angelus faciei eius salvavit eos: in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & afflixerũt spiri-
tum sancti eius: & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus sæculi. 10. Ipsi autem ad iracundiã provocave-
runt, & afflixerunt spiritũ sancti eius: & conversus est eis in inimicum, & ipse debellavit eos. 11. Et recorda-
B tus est dierum sæculi Moysi, & populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi Exod.14.g.
est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui? 12. Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis 29.
suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum: 13 Qui eduxit eos per abyssos, qua-
si equum in deserto non impingentem. 14. Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor
eius fuit: sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ. 15. Attende de cælo, & vide de Deut.26.c.15
habitaculo sancto tuo, & gloriæ tuæ: ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, Baruc.2.c.16.
& miserationum tuarum? super me continuerunt se. 16. Tu enim pater noster, & Abraham nescivit nos,
& Israel ignoravit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster à sæculo nomen tuum. 17. Quare er-
rare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te? convertere propter servos
tuos, tribus hereditatis tuæ. 18. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri con-
culcaverunt sanctificationem tuam 19. Facti sumus quasi in principio, cùm non dominareris nostri,
neque invocaretur nomen tuum super nos.

CAPUT LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen suum & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata est, confitetur ac luget populi sui iniquitates, immunditias & exilium, orans pro liberatione.

A 1 UTinam dirumperes cælos, & descenderes; à facie tua montes defluerent. 2. Sicut exustio ignis ta-
bescerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes tur-
barentur. 3. Cùm feceris mirabilia, non sustinebimus; descendisti, & à facie tua montes defluxerunt. 4. A
sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt; oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti ex- 1.Cor.2.b.9.
pe-

rum. 8. Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro, ...
niam benedictio est: sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum. 9. Et educam de Iacob semen,
& de Iuda possidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & servi mei habitabunt ibi. 10. Et
erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo qui requisierunt
Prov.1 c.24. me. 11. Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ
Inf.66 b.4. mensam, & libatis super eam. 12. Numerabo vos in gladio, & omnes in cede corruetis: pro eo quòd voca-
Jer.7.c.13. vi, & non respondistis: locutus sum, & non audistis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui ele-
gistis. 13. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: ecce servi B
mei bibent, & vos sitietis: 14. Ecce servi mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce servi mei laudabunt
præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis. 15. Et
dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis; & interficiet te Dominus Deus, & servos suos voca-
bit nomine alio. 16. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: & qui jurat in
terra, jurabit in Deo amen: quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores, & quia absconditæ sunt ab
oculis meis. 17. Ecce enim ego creo cælos novos, & terram novam: & non erunt in memoria priora, & non
Inf.66.g.12. ascendent super cor. 18. Sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum, in his quæ ego creo: quia
Apoc.21.a.1. ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum ejus gaudium. 19. Et exultabo in Ierusalem, & gau-
debo in populo meo: & non audietur in eo ultrà vox fletus & vox clamoris. 20. Non erit ibi ampliùs in-
fans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator
centum annorum maledictus erit. 21. Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & co-
medent fructus earum. 22. Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: secun-
dùm enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt: 23. Electi mei non
laborabunt frustrà, neque generabunt in conturbatione; quia semen benedictorum Domini est, & nepotes
eorum cum eis. 24. Eritque antequam clament, ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego audiam. 25. C
Ps.31. b.5. Lupus & agnùs pascentur simul, leo & bos comedent paleas: & serpenti pulvis panis ejus; non nocebunt,
Sup.11. b.6. neque occident in omni monte sancto meo dicit Dominus.

C A P V T LXVI.

Dominus cæli & terræ non templum respicit, quod Iudæi pro loco quietis illi ædificare volebant; sed spiritum humiliatum: reiiciuntur veteris legis sacrificia: Judæorum adversus Christum ipsiusque discipulos pervicacia punienda ostenditur, de Christi nativitate & Ecclesiæ fecunditate, cui ut omnes collætentur, exhortatur, ostendens beneficia quæ à Domino recipiet, & quale futurum sit malorum judicium, & quomodo per discipulorum Christi prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

1 HAEc dicit Dominus, Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista A
Act.7.f.49. Domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ? 2. Omnia hæc manus
17 c.24. mea fecit, & facta sunt universa ista, dicit Dominus ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, &
contritum spiritu, & trementem sermones meos? 3. Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum:
qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offe-
rat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, & in abomina-
Prov.1.c.24. tionibus suis anima eorum delectata est. 4. Vnde & ego eligam illusiones eorum: & quæ timebant, ad-
Sup.65.b.12. ducam eis. Quia vocavi, & non erat qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque ma-
lum

PROPHETIA IEREMIÆ.

CAPVT PRIMUM.

Ieremias in ventre matris sanctificatus, & tempore Iosiæ regis Iuda missus a Domino ad prophetandum, caussatur pueritiam, sed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubeturque vaticinari destructionem Ierusalem sub nomine virgæ, & ollæ succensæ.

A ERBA Jeremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth, in Terra Beniamin. 2. Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Josiæ filii Amon regis Juda, in
tertiodecimo anno regni eius. 3. Et factum est in diebus JoaKim filii Josiæ regis Juda, usque
ad consummationem undecimi anni Sedeciæ filii Josiæ regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem, in mense quinto. 4. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 5 Priusquam te formarem in utero, novi te. & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & prophetam in Gentibus dedi te. 6. Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. 7. Et dixit Dominus ad
me: Noli dicere: Puer sum: quoniã ad omnia quæ mittã te, ibis: & universa, quæcũq; mandavero tibi, loqueris.
8. Ne timeas à facie eorũ: quia tecũ ego sum, ut eruã te, dicit Dominus. 9. Et misit Dominus manum suã, &
tetigit os meũ: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: 10. Ecce constitui te hodie super Gentes, & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. 11. Et factũ est Inf. 18 c. 7.
verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Ieremia; Et dixi: Virgam vigilantẽ ego video. 12. Et dixit Dominus ad me: Benè vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciã illud. 13. Et factum est verbũ Domini
secundò ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollã succensã ego video, & faciẽ eius à facie Aquilonis. 14. Et Inf. 4. b. 6.
dixit Dominus ad me: Ab Aquilone pandetur malũ super omnes habitatores terræ. 15. Quia ecce ego cõvocabo omnes cognationes regnorũ Aquilonis, ait Dominus: & veniẽt & ponẽt unusquisq; soliũ suũ in introitu portarũ Ierusalẽ, & super omnes muros eius in circuitu, & super universas urbes Iuda. 16. Et loquar iudicia mea cũ eis, super omnẽ malitiã eorũ qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus
manuũ suarũ. 17. Tu ergo accinge lũbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne
formides à facie eorũ: nec enim timere te faciã vultũ eorũ. 18. Ego quippe dedi te hodie in civitatẽ munitã, & in colũnã ferreã, & in murum æreum, super omnẽ terrã, regibus Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, Inf 6. g 25.
& populo terrę 19. Et bellabunt adversũ te, & non prævalebunt: quia ego tecũ sũ, ait Dominus, ut liberẽ te.

gierunt leones, & dederunt vocem suam, posuerunt terram eius in solitudinem: civitates eius exustæ sunt,
& non est qui habitet in eis. 16. Filii quoque Mempheos & Taphnes constupraverunt te usque ad verticem.
17. Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat
te per viam? 18. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? 19. Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Scito, & vide,
Inf.3,b.6: quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. 20. A sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti; Non serviam.
Isa.5.a.1. Viam. In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso, tu prosternebaris meretrix. 21. Ego autem
Matt.21.d.33 tem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? 22. Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es iniquitate tua coram me,
dicit Dominus Deus. 23. Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas
in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas. 24. Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam: omnes qui quærunt eam, non deficient: C
in menstruis eius invenient eam. 25. Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo. 26. Quomodo confunditur
fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, &
Inf.32.f.33. prophetæ eorum, 27. Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuisti. verterunt ad me tergum,
& non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, & libera nos. 28. Ubi sunt dii tui, quos fecisti
Inf.11.c.15. sti tibi? surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ. secundùm numerum quippe civitatum tuarum
erant dii tui Juda. 29. Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.
30. Frustrà percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros,
quasi leo vastator. 31. Generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut
terra serotina? quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultrà ad te? 32. Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus
innumeris. 33. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper
& malitias tuas docuisti vias tuas, 34. Et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum &
innocentum; non in fossis inveni eos, sed in omnibus quæ suprà memoravi. 35. Et dixisti:
Absque peccato & innocens ego sum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego judicio contendam tecum, eò quòd dixeris; Non peccavi. 36. Quàm vilis facta es nimis, D
iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur. 37. Nam & ab isto
egredieris, & manus tuæ erunt super caput tuum: quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam,
& nihil habebis prosperum in ea.

C A P V T III.

Deus incomparabili clementia populum suum ad se revocat ab idololatria, in qua Juda etiam Israelem excessit: promittens se assumpturum eos in filios, & veros pastores eis daturum, ut Ierosolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exaltatione Ierusalem, ac Gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

1 VVlgò dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid A
revertetur ad eam ultrà? numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. 2. Leva
ocu-

... quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos,& patres nostri,ab adolescentia nostra usque ad diem hanc,& non audivimus vocem Domini Dei nostri.

CAPVT IV.

Promittit Dominus veniam si se verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala, si in malis persistant: quapropter luget propheta videns terram devastandam, & in solitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat consummatio.

A 1 SI reverteris Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non
commoveberis. 2. Et iurabis: Vivit Dominus in veritate,& in iudicio,& in iustitia,& benedicent
eum Gentes,ipsumque laudabunt. 3. Hæc enim dicit Dominus viro Iuda & Ierusalem: Novate vobis Osee 10. d. 12
novale,& nolite serere super spinas. 4. Circumcidimini Domino,& auferte præputia cordium vestrorum
viri Iuda,& habitatores Ierusalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea,& succendatur,& non sit
qui extinguat,propter malitiam cogitationum vestrarum. 5. Annuntiate in Iuda, & in Ierusalem audi-
tum facite: loquimini,& canite tuba in terra: clamate fortiter,& dicite: Congregamini,& ingrediamur
civitates munitas. 6. Levate signum in Sion. Confortamini,nolite stare, quia malum ego adduco ab
Aquilone,& contritionem magnam. 7. Ascendit leo de cubili suo,& prædo Gentium se levavit. egres-
sus est de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur, remanentes absque Sup. 2. c. 14.
habitatore. 8. Super hoc accingite vos ciliciis,plangite & ululate: quia non est auersa ira furoris Do-
mini à nobis. 9. Et erit in die illa,dicit Dominus: Peribit cor regis,& cor principum: & obstupescent
sacerdotes & prophetæ consternabuntur. 10. Et dixi: Heu,heu,heu Domine Deus, ergone decepisti popu-
lum istum,& Jerusalem,dicens: Pax erit vobis,& ecce peruenit gladius usque ad animam? 11. In tempo-
re illo dicetur populo huic & Ierusalem: Ventus urens in viis,quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei,
non ad ventilandum,& ad purgandum. 12. Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar iudicia
mea cum eis. 13. Ecce quasi nubes ascendet,& quasi tempestas currus eius: velociores aquilis equi illius;
væ nobis quoniam vastati sumus. 14. Laua à malitia cor tuum Jerusalem,ut salua fias: usquequò mo-
B rabuntur in te cogitationes noxiæ? 15. Vox enim annuntiantis a Dan, & notum facientis idolum de
monte Ephraim. 16. Dicite gentibus: Ecce auditum est in Ierusalem custodes venire de terra longinqua
& dare super ciuitates Iuda vocem suam. 17. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia
me ad iracundiam prouocauit,dicit Dominus. 18. Viæ tuæ,& cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista Sap. 1. a. 3. b. 5
malitia tua,quia amara,quia tetigit cor tuum. 19. Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis
mei turbati sunt in me: non tacebo,quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea, clamorem prælii. 20.
Contritio super contritionem vocata est,& vastata est omnis terra: repentè vastata sunt tabernacula mea,
subitò pelles meæ. 21. Usquequò videbo fugientem, audiam vocem buccinæ? 22. Quia stultus populus
meus me non cognouit: filii insipientes sunt,& vecordes: sapientes sunt ut faciant mala, benè autem face-
re nescierunt. 23. Aspexi terram,& ecce vacua erat,& nihili; & cælos,& non erat lux in eis. 24. Vidi
montes,& ecce mouebantur: & omnes colles conturbati sunt. 25. Intuitus sum,& non erat homo,& omne
volatile cæli recessit. 26. Aspexi, & ecce Carmelus desertus; & omnes urbes eius destructæ sunt à facie
Domini,& à facie iræ furoris eius. 27. Hæc enim dicit Dominus. Deserta erit omnis terra, sed tamen
consummationem non faciam. 28. Lugebit terra,& mærebunt cæli desuper; eò quòd locutus sum, cogi-

sunt in eis: hæc ergo evenient illis. 14. Hæc dicit Dominus Deus exercituum; [illegible]
istud; ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos. 15. Ecce
ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israel, ait Dominus; gentem robustam, gentem an- B
tiquam, gentem, cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. 16. Pharetra eius quasi sepul-
chrum patens, universi fortes. 17. Et comedet segetes tuas, & panem tuum; devorabit filios tuos, & filias
tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua; comedet vineam tuam & ficum tuam, & conteret urbes
munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio. 18. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non fa-
Isa.17.b.10. ciam vos in consummationem. 19. Quòd si dixeritis; Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc om-
nia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in
terra non vestra. 20. Annuntiate hoc domui Iacob, & auditum facite in Iuda, dicentes. 21. Audi popu-
le stulte, qui non habes cor, qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis. 22. Me ergo non
timebitis, ait Dominus & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum
sempiternum, quod non præteribit, & commovebuntur, & non poterunt, & intumescent fluctus
eius, & non transibunt illud. 23. Populo autem huic factum est cor incredulum & exasperans,
recesserunt & abierunt. 24. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum no-
strum, qui dat nobis pluviam temporaneam, & serotinam in tempore suo; plenitudinem
annuæ messis custodientem nobis. 25. Iniquitates vestræ declinaverunt hæc, & peccata vestra prohibue-
runt bonum à vobis. 26. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos po-
Isa.1.f.23. nentes & pedicas ad capiendos viros. 27. Sicut decipula plena avibus: sicut domus eorum plenæ dolo, ideò
Zach.7.c.10. magnificati sunt & ditati. 28. Incrassati sunt & impinguati: & præterierunt sermones meos pessimè.
Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, & judicium pauperum non iudicave- C
runt. 29. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujuscemodi non ulci-
scetur anima mea? 30. Stupor & mirabilia facta sunt in terra; 31. Prophetæ prophetabant menda-
cium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in no-
vissimo eius.

CAPUT VI.

*Prædicitur calamitas ac vastitas Ierosolymorum ab Assyriis, eò quòd contempserint legem Domi-
ni, nec audire voluerint increpationes: sed omnes & potissimùm primates, propheta ac sacerdotes
avaritiæ ac dolo studuerint: ideoque & ipsos & eorum sacrificia Deus abiicit: jubet ergo Propheta
eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.*

COnfortamini filii Beniamin in medio Jerusalem, & in Thecua clangite buccina, & super Bethaca-
rem levate vexillum; quia malum visum est ab Aquilone & contritio magna. 2. Speciosæ & deli- A
catæ assimilavi filiam Sion. 3. Ad eam venient pastores & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in cir-
cuitu: pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt. 4. Sanctificate super eam bellum: consurgite,
& ascendamus in meridie; væ vobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ vesperi. 5.
Surgite, & ascendamus in nocte, & dissipemus domos eius. 6. Quia hæc dicit Dominus exercituum.
Cædite lignum eius, & fundite circa Jerusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in
medio eius. 7. Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas &
vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas & plaga. 8. Erudire Jerusalem, ne fortè recedat
anima mea à te, ne fortè ponam te desertam, terram inhabitabilem. 9. Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel: converte manum tuam quasi vinde-
miator ad cartallum. 10. Cui loquar? & quem contestabor ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum,
& au-

[illegible] templum abiiciendum, & terram Iuda redigendam in solitu-
dinem, nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis, nec oblata ab eis sacrificia, propter excelsa To-
pheth in valle filii Ennom, & multiplices ipsorum malitias.

A 1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens: 2. Sta in porta domus Domini,
& prædica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini
per portas has, ut adoretis Dominum. 3. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bonas facite vias Inf. 26 d. 13.
vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscum in loco isto. 4. Nolite confidere in verbis mendacii,
dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. 5. Quoniam si bene direxeritis
vias vestras, & studia vestra; si feceritis iudicium inter virum & proximum eius. 6. Advenæ, & pu-
pillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, & post
deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis: 7. Habitabo vobiscum in loco isto; in terra
quam dedi patribus vestris a sæculo & usque in sæculum. 8. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus men-
dacii, qui non proderunt vobis; 9. Furari occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim,
& ire post deos alienos, quos ignoratis. 10. Et venistis, & stetistis coram me in domo hac, in qua in-
vocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus, eò quòd fecerimus omnes abominationes istas. Matt 21. b. 13
11. Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum in ocu- Marc. 11. c. 17.
lis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit Dominus. 12. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit Luc. 19 g 46.
nomen meum à principio: et videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel: 13. Et nunc, Prov. 1. c. 24.
quia fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: & locutus sum ad vos manè consurgens, & loquens, et Isa. 65. b. 12.
non audistis: et vocavi vos, et non respondistis: 14. Faciam domui huic, in qua invocatum est nomen 1. Reg 4. a. 2.
meum, et in qua vos habetis fiduciam; et loco, quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci Silo. b. 10. Inf. 11. c. 14.
B 15. Et proiiciam vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim. 16. 14. b. 11.
Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi:
quia non exaudiam te. 17. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Juda, et in plateis Jerusalem?
18. Filii colligunt ligna, et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem, ut faciant
placentas reginæ cæli, & libent diis alienis, et me ad iracundiam provocent. 19. Numquid me ad iracun-
diam provocant, dicit Dominus? nonne semetipsos in confusionem vultus sui? 20. Ideò hæc dicit Dominus
Deus: Ecce furor meus, et indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, et super iumenta, et su-
per lignum regionis, et super fruges terræ, et succendetur, et non extinguetur. 21. Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Holocautomata vestra addite victimis vestris, et comedite carnes. 22. Quia
non sum locutus cum patribus vestris, et non præcepi eis, in die qua eduxi eos de Terra Aegypti, de
verbo holocautomatum, et victimarum. 23. Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam,
et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut be-
nè sit vobis. 24. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, et
in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum et non in ante. 25. A die qua egressi sunt patres eo-
rum de terra Aegypti usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consur-
gens diluculo, et mittens. 26. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam: sed indurave-
C runt cervicem suam: et peius operati sunt, quàm patres eorum. 27. Et loqueris ad eos omnia verba hæc, Inf. 16. c. 12.
et non audient te: et vocabis eos, et non respondebunt tibi. 28. Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ

non

non cognovit iudicium Domini. 8. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est?
verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum. 9. Confusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt:
verbum enim Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. 10. Propterea dabo mulieres eorum ex-
Isa 56.d.11. teris, agros eorum heredibus: quia à minimo usq; ad maximum omnes avaritiam sequuntur: à propheta usq;
Sup.6.c.13. ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. 11. Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, B
dicentes: Pax, pax: cùm non esset pax. 12. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quinimò confusione
non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcircò cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ cor-
ruent, dicit Dominus. 13. Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est uva in vitibus, & non sunt ficus
in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt. 14. Quare sedemus? convenite, &
ingrediamur civitatem munitam, & sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, & potum
Inf.9 d.15: dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino. 15. Expectavimus pacem, & non erat bonum:
Inf.14.d.19. tempus medelæ & formido. 16. A Dan auditus est fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnato-
rum eius commota est omnis terra. & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem,
& habitatores eius. 17. Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: & mor-
debunt vos, ait Dominus. 18. Dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. 19. Ecce vox cla-
moris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex eius non est in ea?
Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, & in vanitatibus alienis? 20. Transiit
messis, finita est æstas, & nos salvati non sumus. 21. Super contritione filiæ populi mei contritus sum, &
contristatus, stupor obtinuit me. 22. Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare C
igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPVT IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit esse fidendum, cùm omnes dolosè incedant: & quia Iudæa vastanda est, vult omnes assumere luctum: in solo Deo eiusque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles quam filios Israel incircumcisos corde.

QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfe- A
ctus filiæ populi mei. 2. Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, & derelinquam popu-
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, cœtus prævaricatorum. 3. Et extenderunt
linguam suam quasi arcum mendacii & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum
egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus. 4. Unusquisque se à proximo suo custodiat, & in
omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus
fraudulenter incedet. 5. Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim
linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt. 6. Habitatio tui in medio doli: in
dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. 7. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego con-
Ps.172.3. flabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei? 8. Sagitta vulnerans lingua eo-
rum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. 9. Num-
quid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente hujusmodi non ulciscetur anima mea? 10.
Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum: quoniam incensa sunt,
eò quòd non sit pertransiens, & non audierunt vocem possidentis: à volucre cæli usque ad pecora trans-
migraverunt & recesserunt. 11. Et dabo Jerusalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates
Juda dabo in desolationem, eò quòd non sit habitator. 12. Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, & ad
quem verbum oris Domini fiat ut annunciet istud, quare perierit terra, & exusta sit quasi desertum, eò
quòd non sit qui pertranseat. 13. Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, B
& non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea. 14. Et abierunt post pravitatem cordis sui,
post

... insipientes,& fatui probabuntur:doctrina vanitatis eorum lignum est. 9. Argentum involutum de Tharsis affertur,& aurum de Ophaz:opus artificis,& manus ærarii:hyacinthus,& purpura indumentum eorum. opus artificum universa hæc. 10 Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens,& rex sempiternus.ab indignatione ejus commovebitur terra:& non sustinebunt Gentes comminationem ejus. 11. Sic ergo dicetis eis:Dii,qui cælos & terram non fecerunt,pe-
B reant de terra, & de his quæ sub cælo sunt. 12. Qui facit terram in fortitudine sua,præparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos. 13. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: fulgura in pluviam facit, & educit ventum de thesauris suis. 14 Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est artifex omnis in sculptili:quoniam falsum est quod conflavit,& non est spiritus in eis. 15. Vana sunt,& opus risu dignum: in tempore visitationis suæ peribunt. 16. Non est his similis pars Jacob:qui enim formavit omnia,ipse est.& Israel virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi. 17. Congrega de terra confusionem tuam,quæ habitas in obsidione. 18. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita ut inveniantur. 19. Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi:Planè hæc infirmitas mea est,& portabo illam. 20. Tabernaculum meum vastatum est,omnes funiculi mei dirupti sunt,filii mei exierunt à me,& non subsistunt:non est qui extendat ultra tentorium meum,& erigat pelles meas. 21. Quia stultè egerunt pastores,& Dominum non quæsierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est. 22. Vox auditionis ecce venit,& commotio magna de terra Aquilonis:ut ponat civitates Juda solitudinem,& habitaculum draconum. 23. Scio Domine quia non est hominis via ejus;nec viri est ut ambulet,& dirigat gressus suos. 24. Corripe me Domine,veruntamen in judicio:& non in furore tuo,ne fortè ad nihilum redigas me. 25. Effunde indignationem tuam super Gentes, quæ non cognoverunt te; & super provincias,quæ nomen tuum non invocaverunt:quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum, & consumpserunt illum, & decus ejus dissipaverunt.

Gen. 1. 2. f. Inf. 51. b 15.
Psal. 134. b. 7. Inf. 51. b. 17.
Psal. 6. d. 2. Psal. 78. b. 6.

CAPUT XI.

Quia maledicitur qui non audit nec servat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur propheta ut illud servandum Judæis prædicet, sed frustrà, cùm magis sequantur patrum suorum scelera, variamque idololatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel justorum oratio, neque quòd priùs à Deo dilecti fuerint: refert prava Judæorum studia de ipso ex terra delendo: sed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

A [1] VErbum, quod factum est à Domino ad Ieremiam, dicens. 2. Audite verba pacti huius,& loquimini ad viros Iuda, & ad habitatores Ierusalem, 3. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti huius. 4. Quod præcepi patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de fornace ferrea,dicens: Audite vocem meam, & facite omnia quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum: 5. Vt suscitem iuramentum, quod iuravi patribus vestris, daturum me eis terram fluentem lacte, & melle, sicut est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen Domine. 6. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Iuda, & foris Ierusa-

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum prosperitatem, qui tamen parantur ad diem occisionis, suntque terra causa luctus: hereditas adversata est Domino suo, & pastores demoliti sunt vineam Domini, ideò traditur in dissipationem, cujus tamen rursum miserebitur Dominus, vastatis ipsius inimicis.

Job 21.a.7. Hab.1.d.13. 1 JUstus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: Quare via im-
piorum prosperatur: benè est omnibus, qui prævaricantur & iniquè agunt? 2. Plantasti eos, A
& radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eo-
rum. 3. Et tu Domine nosti me, vidisti me, & probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem
ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis. 4. Usquequò lugebit terra, & herba omnis regionis
siccabitur, propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, & volucre, quoniam dixe-
runt: Non videbit novissima nostra. 5. Si cum peditibus currens laborasti: quomodo contendere po-
teris cum equis? cùm autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Jordanis? 6. Nam &
fratres tui, & domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversùm te, & clamaverunt post te plena vo-
ce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi bona. 7. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam:
dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus. 8. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in sil-
va: dedit contra me vocem, ideò odivi eam. 9. Numquid avis discolor hereditas mea mihi?
numquid avis tincta per totum? venite, congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum.
10. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: dederunt portionem
meam desiderabilem in desertum solitudinis. 11. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me:
desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. 12. Super omnes vias deserti
venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ usque ad extremum ejus: non est B
pax universæ carni. 13. Seminaverunt triticum, & spinas messuerunt: hereditatem acceperunt, &
non eis proderit: confundemini à fructibus vestris, propter iram furoris Domini. 14. Hæc dicit Do-
minus adversùm omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo
Israel: Ecce ego evellam eos de terra sua, & domum Juda evellam de medio eorum. 15. Et cùm evul-
sero eos, convertar, & miserebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in
terram suam. 16. Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Do-
minus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei. 17. Quòd
si non audierint, evellam gentem illam evulsione & perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Jeremiæ absconditum in Euphrate computruit; sic Judæa primùm Domino adhærens, propter superbiam & idololatriam ab ipso abijcitur, omnesque dispergentur: revocantur tamen à Propheta, ut sua pœnitentia devitet mala, alioqui Judas auferetur propter suas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis consuetudinem: interponitur etiam Prophetæ commiseratio.

1 HAec dicit Dominus ad me: Vade, & posside tibi lumbare lineum, & pones illud super lumbos A
tuos, & in aquam non inferes illud. 2. Et possedi lumbare juxta verbum Domini, & posui
circa lumbos meos. 3. Et factus est sermo Domini ad me, secundò, dicens: 4. Tolle lumbare, quod
posse-

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione & misericordia prohibetur à Domino pro ipsis orare: nec suscipit Deus eorum jejunia & victimas: propheta etiam illis securitatem promittentes unà cum ipsis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro misericordia.

A 1 QVod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. 2. Luxit Iudæa,& portæ
eius corruerunt,& obscuratæ sunt in terra,& clamor Ierusalem ascendit. 3. Maiores miserunt mi-
nores suos ad aquam:venerunt ad hauriendum,non invenerunt aquam,reportaverunt vasa sua vacua:con-
fusi sunt & afflicti,& operuerunt capita sua. 4. Propter terræ vastitatem,quia non venit pluvia in terram,
confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua. 5. Nam & cerva in agro peperit,& reliquit:quia non erat
herba. 6. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones,defecerunt oculi eorum, quia
non erat herba. 7. Si iniquitates nostræ responderint nobis:Domine fac propter nomen tuum,quoniam mul-
tæ sunt aversiones nostræ,tibi peccavimus. 8. Expectatio Israel, salvator eius in tempore tribulationis:
quare quasi colonus futurus in terra,& quasi viator declinans ad manendum? 9. Quare futurus es velut
vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? tu autem in nobis es Domine,& nomen tuum invocatum est
super nos, ne derelinquas nos. 10. Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos,& non
quievit,& Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum.
11. Et dixit Dominus ad me: Noli orare pro populo isto bonum. 12. Cum jejunaverint,non exaudiam pre- Sup 7. c. 16.
ces eorum: & si obtulerint holocautomata,& victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio,& fame,& peste 11. c. 14.
consumam eos. 13 Et dixi, A,a,a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: Non videbitis gladium,& fames non
erit in vobis,sed pacem veram dabit vobis in loco isto. 14. Et dixit Dominus ad me: Falsò prophetæ vati- Sup. 5. c. 12. Inf. 23. d. 17.
cinantur in nomine meo:non misi eos, & non præcepi eis,neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, Inf 29. b. 9.
B & divinationem,& fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant. 15. Idcirco hæc dicit Dominus
de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi,dicentes: Gladius, & fames non erit in
terra hac: In gladio,& fame consumentur prophetæ illi. 16. Et populi, quibus prophetant,erunt proje-
cti in viis Ierusalem præ fame, & gladio,& non erit qui sepeliat eos; ipsi & uxores eorum filii, & filiæ
eorum,& effundam super eos malum suum. 17. Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacry- Thre. 1. c. 16.
mam per noctem,& diem,& non taceant:quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, 2. f. 18.
plaga pessima vehementer. 18. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introjero in civitatem,
ecce attenuati fame. Propheta quoque & sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant. 19. Numquid Sup. 8. c. 15.
proiiciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est anima tua: quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit
sanitas? expectavimus pacem, & non est bonum: & tempus curationis, & ecce turbatio. 20. Cognovi-
mus Domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. 21. Ne des nos in
opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii gloriæ tuæ: recordare,
ne irritum facias fœdus tuum nobiscum. 22. Numquid sunt in sculptilibus Gentium qui pluant;
aut cæli possunt dare imbres; nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus; tu enim fecisti
omnia hæc.

me, et tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in patientia tua ...
sustinuisti propter te opprobrium. 16. Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum est mihi ver-
bum tuum in gaudium, et in lętitiam cordis mei. quoniam invocatum est nomen tuum super me Do-
Psalm. 1.a.1. mine Deus exercituum. 17. Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum à facie manus tuæ: solus
25.b.4. sedebam, quoniam comminatione replesti me. 18. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga
Inf. 30.c.15. mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. 19. Propter hoc
hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis: et si separaveris pre-
tiosum à vili, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. 20. Et da- C
bo te populo huic in murum æreum, fortem: et bellabunt adversum te, et non prævalebunt: quia ego
tecum sum, ut salvem te, et eruam te, dicit Dominus. 21. Et liberabo te de manu pessimorum,
et redimam te de manu fortium.

CAPUT XVI.

*Prohibet Dominus ne Propheta uxorem ducat, denuntians Judæos vario mortis genere interi-
turos, ita ut mortui non sepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac fi-
liorum, & derelictam legem Domini: sed posteà per piscatores ac venatores reducet eos Dominus
in terram suam, in qua ipsi una cum Gentibus confitebuntur Domino peccata sua.*

1 ET factum est verbum Domini ad me dicens. 2. Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii, A
et filię in loco isto. 3. Quia hæc dicit Dominus super filios, et filias qui generantur in lo-
co isto, et super matres eorum, quæ genuerunt eos: et super patres eorum, de quorum stirpe sunt
nati in terra hac. 4. Mortibus ægrotationum morientur: non plangentur, et non sepelientur, in
sterquilinium super faciem terræ erunt: et gladio, et fame consumentur: et erit cadaver eorum in
escam volatilibus cęli, et bestiis terræ. 5. Hęc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivii,
neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem meam à populo isto, dicit Do-
minus, misericordiam, et miserationes. 6. Et morientur grandes, et parvi in terra ista: non sepelientur
neque plangentur, et non se incident, neque calvitium fiet pro eis. 7. Et non frangent inter eos lugenti
panem ad consolandum super mortuo: et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo,
et matre. 8. Et domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum eis, et comedas, et bibas. 9. Quia hęc
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, et in diebus ve-
Sup. 15.c.19. stris, vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ. 10. Et cùm annuntiaveris popu- B
lo huic omnia verba hæc, et dixerint tibi: Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande
istud? quæ iniquitas nostra? et quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro?
11. Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: et abierunt post deos alienos, et
Sup. 7.f.26. servierunt eis, et adoraverunt eos: et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. 12. Sed
et vos pejus operati estis, quàm patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui
mali, ut me non audiat. 13. Et ejiciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, et patres ve-
stri: et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. 14. Propterea ecce dies
veniunt dicit Dominus, et non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti.
15. Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Aquilonis; et de universis terris, ad quas ejeci
eos: et reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum. 16. Ecce ego mittam piscatores multos, C
dicit Dominus, et piscabuntur eos: et post hæc mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de
omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum. 17. Quia oculi mei super omnes vias eorum:
non

me. Ubi est verbum Domini ; veniat. 16. Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens, & diem hominis
non desideravi, tu scis: Quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit. 17. Non sis tu mihi
formidini, spes mea tu in die afflictionis. 18. Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego:
paveant illi, & non paveam ego: induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.
19. Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda,
& egrediuntur, & in cunctis portis Jerusalem 20. Et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Juda, &
omnis Juda, cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas. 21. Hæc dicit Dominus:
Custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem. 22. Et
nolite ejicere onera de domibus vestris in die sabbati, sicut præcepi patribus vestris. 23. Et non audierunt,
nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam, ne audirent me, & ne acciperent disci-
plinam. 24. Et erit: Si audieritis me dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in
die sabbati: & si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus. 25. Ingredientur per portas ci-
C vitatis hujus reges, & principes, sedentes super solium David, & ascendentes in curribus & equis, ipsi &
principes eorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem: & habitabitur civitas hæc in sempiternum. 26. Et ve-
nient de civitatibus Juda, & de circuitu Jerusalem, & de terra Benjamin, & de campestribus, & de mon-
tuosis, & ab Austro, portantes holocaustum, & victimam, & sacrificium, & thus, & inferent oblationem in
domum Domini. 27. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, & ne portetis onus, & ne in-
feratis per portas Jerusalem in die sabbati: succendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jerusalem,
& non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli ostendit Dominus in manu sua esse domum Israel, ut juxta ipsorum merita eis faciat; etiamsi prius aliud se facturum dixerit: propter obstinatam Judæorum contra Jeremiam, ipsius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum quæ inimicos sequentur denuntiatio.

A 1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens: 2. Surge, & descende in domum figu-
li, & ibi audies verba mea. 3. Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super ro-
tam. 4. Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis: conversusque fecit illud vas alterum,
sicut placuerat in oculis ejus ut faceret. 5. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 6. Numquid si- Isa. 45. b. 9.
cut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israel, ait Dominus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic Rom. 9. 20.
vos in manu mea, domus Israel. 7. Repentè loquar adversum gentem & adversùs regnum, ut eradicem, Sup. 1. c. 10.
& destruam, & disperdam illud. 8. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adver-
sùs eam: agam & ego pœnitentiam super malo, quòd cogitavi ut facerem ei. 9. Et subitò loquar de gen-
te & de regno, ut ædificem & plantem illud. 10. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem
meam: pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum ut facerem ei. 11. Nunc ergo dic viro Juda, &
habitatoribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito con- 4. Reg. 17. c.
tra vos cogitationem: revertatur unusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras & studia vestra. 12. 13. Infr. 25. a. 5.
Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis 35. c. 15.
sui mali faciemus. 13. Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ Jonæ 3. c. 9.
fecit nimis virgo Israel? 14. Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aquæ erumpen-

tes

filii Ennom, sed Vallis occisionis. 7. Et dissipabo consilium Iuda & Jerusalem in loco isto: & subvertam
eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum & dabo cadavera eo-
Sup. 18. c. 16. rum, escam volatilibus cæli, & bestiis terræ. 8. Et ponam civitatem hanc in stuporem, & in sibilum:
Infr. 49. c. 13. omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super universa plaga eius. 9. Et cibabo eos
50. b. 13. carnibus filiorum suorum, & carnibus filiarum suarum; & unusquisque carnem amici sui comedet in
obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum. 10. Et
conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum. 11. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum; Sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest
ultrà instaurari: & in Topheth sepelientur, eò quòd non sit alius locus ad sepeliendum. 12. Sic fa- B
ciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus eius; & ponam civitatem istam sicut Topheth. 13. Et
Erunt domus Ierusalem, & domus regum Juda, sicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in qua-
rum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis. 14. Venit autem
Ieremias de Topheth, quò miserat eum Dominus ad prophetandum, & stetit in atrio domus Domini,
& dixit ad omnem populum. 15. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super
civitatem hanc, & super omnes urbes eius, universa mala, quæ locutus sum adversum eam: quoniam in-
duraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

C A P V T XX.

*Percussus Ieremias mittitur à Phassur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tam-
quam pseudoprophetæ & omnibus amicis ejus, totique Iudææ captivitatem Babylonicam: conqueritur
se rideri & pati opprobrium ac persecutionem ob verbum Domini, maledicit diei nativitatis suæ.*

ET audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam A
prophetantem sermones istos. 2. Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, & misit eum in nervum
quod erat in porta Beniamin superiori in domo Domini. 3. Cumq; illuxisset in crastinũ, eduxit Phassur Ie-
remiam de nervo, & dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem
undique. 4. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent
gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & tra-
ducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio. 5 Et dabo universam substantiam civitatis hujus & om-
nem laborem ejus, omneque pretium, & cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum: &
diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem. 6. Tu autem Phassur, & omnes habitatores domus tuæ ibi-
tis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibique sepelieris tu, & omnes amici tui, quibus
prophetasti mendacium. 7. Seduxisti me Domine, & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum
in derisum tota die, omnes subsannant me. 8. Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vastitatem
clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die. 9. Et dixi: Non recorda-
bor ejus, neque loquar ultrà in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exæstuans claususque in
ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens. 10. Audivi enim contumelias multorum, & terrorem in circuitu:
persequimini, & persequamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & custodientes latus meum:
si quo modo decipiatur, & prævaleamus adversùs eum, & consequamur ultionem ex eo. 11. Dominus autem
mecum est quasi bellator fortis: idcirco qui persequuntur me, cadent, & infirmi erunt: confundentur vehe- B
menter, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. 12. Et tu Domine
exercituum probator justi, qui vides renes & cor: videam quæso ultionem tuam ex eis: tibi enim re-
velavi causam meam. 13. Cantate Domino, laudate Dominum: quia liberavit animam pauperis de manu
malo-

CAPUT XXII.

Hortatur regem Juda & populum ejus, ut faciant judicium & justitiam, quò omnia prosperè ipsis succedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quòdque Sellum sive IoaKim filius Iosiæ regis Judæ non sit in Ierusalem reversurus: increpat eos qui ex injustitia ædificant, promittentes sibi felicitatem patrum justorum: vaticinatur adversùs impium IoaKim filium Iosiæ, quòd sepultura sit cariturus, & hujus filius impiissimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

A HAEc dicit Dominus: Descende in domum regis Juda, & loqueris ibi verbum hoc. 2. & dices;
Audi verbum Domini rex Juda, qui sedes super solium David: tu & servi tui, & populus tuus,
qui ingredimini per portas istas. 3. Hæc dicit Dominus; Facite judicium & justitiam, & liberate vi
oppressum de manu calumniatoris; & advenam, & pupillum, & viduam nolite contristare, neque op- Sup.21.e.12.
primatis iniquè; & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. 4. Si enim facientes feceritis ver-
bum istud, ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de genere David super thronum ejus,
& ascendentes currus & equos, ipsi & servi, & populus eorum. 5. Quòd si non audieritis verba hæc:
in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. 6. Quia hæc dicit Dominus
super domum regis Juda; Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, urbes inhabi-
tabiles. 7. Et sanctificabo super te, interficientem virum, & arma ejus: & succident electas cedros tuas,
& præcipitabunt in ignem. 8. Et pertransibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unusquis- Deut. 29. d.
que proximo suo: Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi? 9. Et respondebunt: Eò quòd de- 24.
reliquerint pactum Domini Dei sui, & adoraverint deos alienos, & servierint eis. 10. Nolite flere 3. Regum 9.
mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultrà, b.18.
B nec videbit terram nativitatis suæ. 11. Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Josiæ regem Juda,
qui regnavit pro Josia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius: 12. Sed
in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit amplius. 13. Væ qui ædi-
ficat domum suam in injustitia, & cęnacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustrà, &
mercedem ejus non reddet ei. 14. Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa:
qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingitque sinopide. 15. Numquid regnabis,
quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit judicium & justitiam
tunc cùm benè erat ei? 16. Judicavit causam pauperis & egeni in bonum suum: numquid non ideò
quia cognovit me, dicit Dominus? 17. Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad sanguinem innocentem
fundendum, & ad calumniam, & ad cursum mali operis. 18. Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium
Josiæ regem Iuda: Non plangent eum: Væ frater & væ soror. non concrepabunt ei. Væ Domine, & vę incly-
te. 19. Sepultura asini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Ierusalem. 20. Ascende Libanum,
C & clama: & in Basan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. 21.
Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non
audisti vocem meam. 22. Omnes pastores tuos pascet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: &
tunc confunderis, & erubesces ab omni malitia tua. 23. Quę sedes in Libano, & nidificas in cedris, quomo-
do congemuisti, cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis? 24. Vivo ego, dicit Dominus: quia

si fue-

Deut.33.a. ram eos illuc : & habitabunt in terra sua. 9. Ad prophetas: ...
28. tremuerunt omnia ossa mea : factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino à facie Domini, & B
Sup.16.c.14. à facie verborum sanctorum eius. 10. Quia adulteris repleta est terra, quia à facie maledictionis luxit terra arefacta sunt arva deserti, factus est cursus eorum malus, & fortitudo eorum dissimilis.
11. Propheta namque, & sacerdos polluti sunt : & in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. 12. Idcircò via eorum erit quasi lubricum in tenebris : impellentur enim, & corruent in
ea : afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. 13. Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem : prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israel. 14. Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacii : & confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque à malitia sua : facti sunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores
Sup.7.c.15. eius quasi Gommorrha. 15. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas : Ecce ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle : à prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. 16.
Inf.27.b.9. Hæc dicit Dominus exercituum : Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt
29.b.8. vos, visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. 17. Dicunt his, qui blasphemant me : Locutus
Sup.5.c.12. est Dominus : Pax erit vobis : & omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerunt : Non veniet super vos
14.b.13. malum. 18. Quis enim affuit in consilio Domini, & vidit & audivit sermonem eius? quis consideravit verbum illius & audivit? 19. Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super
Inf.30.d.14. caput impiorum veniet. 20. Non revertetur furor Domini, usque dum faciat, & usque dum compleat cogitationem cordis sui : in novissimis diebus intelligetis consilium eius. 21. Non mittebam prophetas, &
Inf.27.c.15. ipsi currebant : non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. 22. Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent C
29.b.9. verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis. 23. Putasne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus, & non Deus de longè? 24. Si occultabitur vir in absconditis : & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus? 25. Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes : Somniavi, somniavi.
26. Usquequò istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui? 27. Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum : sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. 28. Propheta, qui habet somnium, narret somnium : & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè : quid paleis ad triticum, dicit Dominus? 29. Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram? 30. Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo. 31. Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, & aiunt : Dicit Dominus. 32. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis : cùm ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. 33. Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens : Quod est onus Domini? dices ad eos : Vos estis onus; proiiciam quippe vos, dicit Dominus. 34. Et propheta, & sacerdos, & populus qui dicit : Onus Domini. visitabo super virum illum, & super domum eius. 35. Hæc dicetis unusquisque ad proximum, & ad fratrem suum Quid respondit Dominus? & quid locutus est Dominus? 36. Et onus Domini ultrà non memorabitur : quia onus erit unicuique sermo suus : & pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri. D
37. Hæc dices ad prophetam : Quid respondit tibi Dominus? & quid locutus est Dominus? 38. Si autem onus Domini dixeritis : propter hoc hæc dicit Dominus : Quia dixistis sermonem istum : Onus Domini : & misi ad vos, dicens : Nolite dicere : Onus Domini. 39. Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus vestris, à facie mea. 40. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

CAPUT

Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad universos habitatores Jerusalem, dicens: 3. A ter-
tio decimo anno Josiæ filii Ammon regis Juda usque ad diem hanc; iste tertius & vigesimus annus; fa-
ctum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte consurgens, & loquens: & non audi-
stis. 4. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque: &
non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis, 5. Cùm diceret: Revertimini unusquisque à 4. Reg.17.c.
via sua mala, & à pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, 13.
& patribus vestris, à sæculo & usque in sæculum. 6. Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, Sup.18 b.11.
adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam Inf 35.c.15.
vos. 7. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum
vestrarum, in malum vestrum. 8. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quòd non audistis
verba mea: 9. Ecce ego mittam, & assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Na-
buchodonosor regem Babylonis servum meum: & adducam eos super terram istam, & super habitato-
res ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos in stu-
B porem & in sibilum, & in solitudines sempiternas. 10. Perdamque ex eis vocem gaudii, & vocem lætiti-
tiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ. 11. Et erit universa terra 2. Par.36. d
hæc in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. 12. 22.
Cùmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super gentem illam, di- 1. Esdr.1.a.1.
cit Dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldæorum: & ponam illam in solitudines sempi- Inf.26.b.6.29
ternas. 13. Et adducam super terram illam, omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne e.10.
quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jeremias adversùm omnes gentes: 14. Quia ser- Dan.9.a.2.
vierunt eis, cùm essent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis secundùm opera eorum, & secun-
dùm facta manuum suarum. 15. Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini fu-
roris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. 16. Et bibent,
& turbabuntur, & insanient à facie gladii, quem ego mittam inter eos. 17. Et accepi calicem de manu
Domini, & propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus: 18 Jerusalem, & civitatibus Juda,
& regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in solitudinem, & in stuporem, & in sibilum, &
in maledictionem, sicut est dies ista: 19. Pharaoni regi Aegypti, & servis ejus, & principibus ejus, &
omni populo ejus. 20. Et universis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus ter-
ræ Philisthiim, & Ascaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti, 21. Et Idumææ, & Moab, &
filiis Ammon: 22. Et cunctis regibus Tyri, et universis regibus Sidonis: et regibus terræ insularum,
qui sunt trans mare: 23. Et Dedan, et Thema, et Buz, et universis qui attonsi sunt in comam: 24. Et
cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deserto; 25. Et cunctis regibus
C Zambri, et cunctis regibus Elam, et cunctis regibus Medorum; 26. Cunctis quoque regibus Aquilo-
nis de propè et de longe, unicuique contra fratrem suum; et omnibus regnis terræ, quæ super faciem
ejus sunt; et rex Sesach bibet post eos. 27. Et dices ad eos; Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel;
Bibite, et inebriamini, et vomite; et cadite, neque surgatis à facie gladii, quem ego mittam inter
vos. 27. Cùmque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos; Hæc dicit Dominus
exercituum; Bibentes bibetis; 29. Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego in-
cipiam affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis? non eritis immunes; gladium enim ego voco

eos illuc : & habitabunt in terra ſua. 9. Ad prophetas:
28. tremuerunt omnia oſſa mea : factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino à facie Domini, & B
Sup.26.c.14. à facie verborum ſanctorum eius. 10. Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis lu-
xit terra arefacta ſunt arva deſerti, factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.
11. Propheta namque, & ſacerdos polluti ſunt : & in domo mea inveni malum eorum, ait Do-
minus. 12. Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris : impellentur enim, & corruent in
ea: afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus. 13. Et in prophetis Sa-
mariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Iſrael. 14. Et in pro-
phetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacii: & confortaverunt manus peſſimo-
rum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua : facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores
Sup.7.c.15. eius quaſi Gommorrha. 15. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos
abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Ieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. 16.
Inf.27.b.9. Hæc dicit Dominus exercituum : Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt
29.b.8. vos, viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini. 17. Dicunt his, qui blaſphemant me: Locutus
Sup.5.c.12. eſt Dominus : Pax erit vobis : & omni, qui ambulat in pravitate cordis ſui, dixerunt: Non veniet ſuper vos
14.b.13. malum. 18. Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audivit ſermonem eius? quis conſideravit ver-
Inf.30.d.14. bum illius & audivit? 19. Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper
caput impiorum veniet. 20. Non revertetur furor Domini, uſque dum faciat, & uſque dum compleat co-
Inf.27.c.15. gitationem cordis ſui: in noviſſimis diebus intelligetis conſilium eius. 21. Non mittebam prophetas, &
29.b.9. ipſi currebant : non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. 22. Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent C
verba mea populo meo, avertiſſem utique eos à via ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis. 23. Putaſne
Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longè? 24. Si occultabitur vir in abſconditis: & ego
non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus? 25. Audivi
quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi.
26. Uſquequò iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones
cordis ſui? 27. Qui volunt facere ut obliviſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ
narrat unuſquiſque ad proximum ſuum : ſicut obliti ſunt patres eorum nominis mei propter Baal. 28. Pro-
pheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum
verè : quid paleis ad triticum, dicit Dominus? 29. Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Domi-
nus, & quaſi malleus conterens petram? 30. Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur
verba mea unuſquiſque à proximo ſuo. 31. Ecce ego ad prophetas, ait Tominus, qui aſſumunt linguas ſuas,
& aiunt: Dicit Dominus. 32. Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dominus, qui narrave-
runt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſſem eos,
nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. 33. Si igitur interrogaverit te popu-
lus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos : Vos eſtis onus; proiiciam
quippe vos, dicit Dominus. 34. Et propheta, & ſacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini. viſitabo
ſuper virum illum, & ſuper domum eius. 35. Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum:
Quid reſpondit Dominus? & quid locutus eſt Dominus? 36. Et onus Domini ultrà non memorabitur:
quia onus erit unicuique ſermo ſuus : & pervertiſtis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei noſtri. D
37. Hæc dices ad prophetam : Quid reſpondit tibi Dominus? & quid locutus eſt Dominus? 38. Si au-
tem onus Domini dixeritis : propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus Domi-
ni : & miſi ad vos, dicens: Nolite dicere : Onus Domini. 39. Propterea ecce ego tollam vos portans, &
derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus veſtris, à facie mea. 40. Et dabo vos in op-
probrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

CAPVT

v Josiæ regis Juda, (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis,) Quod locutus est
Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad universos habitatores Jerusalem, dicens: 3. A ter-
tio decimo anno Josiæ filii Ammon regis Juda usque ad diem hanc; iste tertius & vigesimus annus; fa-
ctum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte consurgens, & loquens: & non audi-
stis. 4. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque: &
non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis, 5. Cùm diceret: Revertimini unusquisque à 4. Reg.17.c.
via sua mala, & à pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, 13.
& patribus vestris, à sæculo & usque in sæculum. 6. Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, Sup.18 b.11.
adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam Inf 35.c.15.
vos. 7. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum
vestrarum, in malum vestrum. 8. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quòd non audistis
verba mea: 9. Ecce ego mittam, & assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Na-
buchodonosor regem Babylonis servum meum: & adducam eos super terram istam, & super habitato-
res ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos in stu-
B porem & in sibilum, & in solitudines sempiternas. 10. Perdamque ex eis vocem gaudii, & vocem lætI-
tiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ. 11. Et erit universa terra 2. Par.36. d
hæc in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. 12. 21.
Cùmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super gentem illam, di- 1. Esdr.1.a.1.
cit Dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldæorum: & ponam illam in solitudines sempi- Inf.26.b.6.29
ternas. 13. Et adducam super terram illam, omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne c.10.
quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jeremias adversùm omnes gentes: 14. Quia ser- Dan.9 a.2.
vierunt eis, cùm essent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis secundùm opera eorum, & secun-
dùm facta manuum suarum. 15. Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini fu-
roris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. 16. Et bibent,
& turbabuntur, & insanient à facie gladii, quem ego mittam inter eos. 17. Et accepi calicem de manu
Domini, & propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus: 18 Jerusalem, & civitatibus Juda,
& regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in solitudinem, & in stuporem, & in sibilum, &
in maledictionem, sicut est dies ista: 19. Pharaoni regi Aegypti, & servis ejus, & principibus ejus, &
omni populo ejus. 20. Et universis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus ter-
ræ Philisthiim, & Ascaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti, 21. Et Idumææ, & Moab, &
filiis Ammon: 22. Et cunctis regibus Tyri, et universis regibus Sidonis: et regibus terræ insularum,
qui sunt trans mare: 23. Et Dedan, et Thema, et Buz, et universis qui attonsi sunt in comam: 24. Et
cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deserto; 25. Et cunctis regibus
Zambri, et cunctis regibus Elam, et cunctis regibus Medorum; 26. Cunctis quoque regibus Aquilo-
C nis de propè et de longe, unicuique contra fratrem suum; et omnibus regnis terræ, quæ super faciem
ejus sunt; et rex Sesach bibet post eos. 27. Et dices ad eos; Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel;
Bibite, et inebriamini, et vomite; et cadite, neque surgatis à facie gladii, quem ego mittam inter
vos. 27. Cùmque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos; Hæc dicit Dominus
exercituum; Bibentes bibetis; 29. Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego in-
cipiam affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis? non eritis immunes; gladium enim ego voco

b. 10. istam sicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ. 7. Et audierunt sacerdo-
tes, & prophetæ, & omnis populus Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini. 8. Cumque
complesset Jeremias loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum popu-
lum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetæ & omnis populus, dicens: Morte moriatur. 9.
Quare prophetavit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: & urbs ista desolabitur, eò
quòd non sit habitator? Et congregatus est omnis populus adversus Ieremiam in domo Domini. 10. Et
audierunt principes Juda verba hæc: & ascenderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in
introitu portæ domus Domini novæ. 11. Et locuti sunt sacerdotes & prophetæ ad principes, & ad om-
nem populum, dicentes: Judicium mortis est viro huic: quia prophetavit adversus civitatem istam,
Sup. 25. c. 13. sicut audistis auribus vestris. 12. Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad universum populum, di-
Sup. 7. c. 3. cens: Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam, & ad civitatem hanc omnia verba quæ audi-
stis. 13. Nunc ergo bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: &
pœnitebit Dominum mali, quod locutus est adversum vos. 14. Ego autem ecce in manibus vestris sum: B
facite mihi quod bonum & rectum est in oculis vestris. 15. Verumtamen scitote & cognoscite quòd si oc-
cideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, & contra civitatem istam, & habitato-
res eius: in veritate enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc. 16.
Et dixerunt principes, & omnis populus ad sacerdotes & ad prophetas: Non est viro huic iudicium
mortis: quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos. 17. Surrexerunt ergo viri de senioribus
Mich. 3. d. 12. terræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes: 18. Michæas de Morasthi fuit propheta in die-
bus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem populum Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:
Sion quasi ager arabitur: & Jerusalem in acervum lapidum erit: & mons domus in excelsa silvarum. 19.
Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Juda, & omnis Juda? numquid non timuerunt Domi-
num, & deprecati sunt faciem Domini, & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos?
Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. 20. Fuit quoque vir prophetans in nomine
Domini, Vrias filius Semei de Cariathiarim: & prophetavit adversus civitatem istam, & adversus ter-
ram hanc iuxta omnia verba Jeremiæ. 21. Et audivit rex Joakim, & omnes potentes, & principes eius
verba hæc: & quæsivit rex interficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque & ingressus est Ae-
gyptum. 22. Et misit rex Joakim viros in Aegyptum, Elnathan filium Achobor, & viros cum eo in
Aegyptum. 23. Et eduxerunt Vriam de Aegypto: & adduxerunt eum ad regem Joakim, & percus-
sit eum gladio: & proiecit cadaver eius in sepulchris vulgi ignobilis. 24. Igitur manus Ahicam filii Sa-
phan fuit cum Jeremia, ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges missis, dicit illos, si servire velint regi Babylonis ejusque posteris, permansuros in terra sua: alioqui perituros gladio, fame & peste, invehens in pseudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam sacra vasa quæ reliqua sunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Jerosolymam.

1 IN principio regni Joachim filii Iosiæ regis Iuda, factum est verbum istud ad Jeremiam à Domi- A
no, dicens: 2. Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula & catenas: & pones eas in collo
tuo. 3. Et mittes eas ad regem Edom, & regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem
Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nuntiorum, qui venerunt Ierusalem ad Sedeciam regem Iuda. 4.
Et præcipies eis ut ad dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel; Hæc di-
cetis ad dominos vestros: 5. Ego feci terram, & homines, & iumenta, quæ sunt super faciem terræ
in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. 6. Et
nunc

...regni Sedeciæ regis Iuda, in anno quarto, in mense quin-
E to, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram sacerdoti-
bus & omni populo, dicens: 2. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contrivi jugum regis Ba-
bylonis. 3. Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini,
quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, transtulit ea in Babylonem. 4. Et Iechoniam fi-
lium Ioakim regem Iuda, & omnem transmigrationem Iuda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego con-
vertam ad locum istum, ait Dominus: conteram enim iugum regis Babylonis. 5. Et dixit Ieremias propheta
ad Hananiam prophetam, in oculis sacerdotum, & in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini. 6 Et
ait Ieremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti: ut refe-
rantur vasa in domum Domini, & omnis transmigratio de Babylone ad locum istum. 7. Verumtamen
audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus universi populi: 8. Prophetæ qui fue-
runt ante me & ante te ab initio, & prophetaverunt super terras multas, & super regna magna, de præ-
lio, & de afflictione, & de fame. 9. Propheta, qui vaticinatus est pacem: cùm venerit verbum eius,
scietur propheta, quem misit Dominus in veritate. 10. Et tulit Hananias propheta catenam de collo Ie-
B remiæ prophetæ, & confregit eam. 11. Et ait Hananias in conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit
Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo om-
nium gentium. 12. Et abiit Ieremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Iere-
miam, postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, dicens: 13. Vade,
& dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contrivisti: & facies pro eis catenas ferreas. 14.
Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Iugum ferreum posui super collum cunctarum Gen-
tium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, & servient ei: insuper & bestias terræ dedi
te. 15. Et dixi Ieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania: Non misit te Dominus,
& tu confidere fecisti populum istum in mendacio. 16. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam
te à facie terræ: hoc anno morieris: adversum enim Dominum locutus es. 17. Et mortuus est Hananias
propheta in anno illo, mense septimo.

CAPVUT XXIX.

Captivos Iudæos vaticinatur 70. annis in Babylone permansuros, hortaturque ut ille multiplicari studeant, & deinde reducentur: eos verò qui Ierosolymis remanserunt, gladio, fame & peste dicit consumendos: deinde mala vaticinatur adversus Achab, Sedeciam & Semeiam pseudo-prophetas, seducentes populum transmigrationis.

1 Et hæc sunt verba libri, quem misit Jeremias propheta de Jerusalem ad reliquias seniorum tran-
A smigrationis, & ad sacerdotes, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de
Jerusalem in Babylonem: 2. Postquam egressus est Jechonias rex, & domina, & eunuchi, & princi-
pes Juda & Jerusalem, & faber & inclusor de Jerusalem: 3. In manu Elasa filii Saphan, & Gamariæ
filii Helciæ, quos misit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem, dicens:
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel omni transmigrationi, quam transtuli de Jerusalem in
Babylonem: 5. Ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum. 6.
Accipite uxores, & generate filios & filias: & date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris, &
pariant

uxores amicorum suorum, & locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod [illegible]
ego sum iudex & testis, dicit Dominus. 24. Et ad Semeian Nehelamiten dices: 25. Hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Pro eò quòd misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui est in Je-
rusalem, & ad Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, & ad universos sacerdotes, diceus: 26. Dominus
dedit te sacerdotem pro Joiade sacerdote, ut sis dux in domo Domini super omnem virum arreptitium,
& prophetantem, ut mittas eum in nervum & in carcerem. 27. Et nunc quare non increpasti Jeremiam
Anathothiten, qui prophetat vobis? 28. Quia super hoc misit in Babylonem ad nos dicens. Longum est:
ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum. 29. Legit ergo Sophonias
sacerdos librum istum in auribus Jeremiæ Prophetæ. 30 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, di-
cens: 31. Mitte ad omnem transmigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeian Nehelamiten: Pro
eo quòd prophetavit vobis Semeias, & ego non misi eum: & fecit vos confidere in mendacio: 32. Idcircò
hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeian Nehelamiten, & super semen eius: non erit ei vir se-
dens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia præ-
varicationem locutus est adversus Dominum.

CAPUT XXX.

*Vaticinatur Iudæis & filiis Israel reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata sua de ti-
nebantur; & quòd post reditum servituri sint Domino ac David regi, quem ille suscitabit eis in
prosperitate & securitate magna, devastatis ipsorum inimicis.*

1 HOc verbum, quod factum est ad Ieremiam à Domino, dicens: 2. Hæc dicit Dominus Deus
Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro. 3. Ecce enim dies
veniunt, dicit Dominus: & convertam conversionem populi mei Israel & Iuda, ait Dominus: & con-
vertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & possidebunt eam. 4. Et hæc verba, quæ locutus
est Dominus ad Israel & ad Iudam: 5. Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: for-
mido, & non est. pax. 6. Interrogate, & videte si generat masculus: quare ergo vidi omnis viri ma-
Ioel.2.a.b. num super lumbum suum, quasi parturientis, & conversæ sunt universæ facies in auruginem? 7. Væ
c.11. quia magna dies illa, nec est similis eius: tempusque tribulationis est Iacob, & ex ipso salvabitur. 8. Et
Amos 5.c.18. erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram iugum eius de collo tuo, & vincula eius dirumpam,
Soph.1.d 15. & non dominabuntur ei ampliùs alieni: 9. sed servient Domino Deo suo, & David regi suo, quem
Isa.43. a.1. suscitabo eis. 10. Tu ergo ne timeas serve meus Iacob, ait Dominus, neque paveas Israel: quia ecce
44. a. 2. ego salvabo te de terra longinqua, et semen tuum de terra captivitatis eorum: et revertetur Iacob, et
Luc.1.g.70. quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet: 11 Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut
salvem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in
consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius. 12. Quia hæc dicit Dominus:
Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. 13. Non est qui judicet judicium tuum ad alligandum: curatio-
num utilitas non est tibi. 14. Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non quærent: plaga enim inimici per-
cussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. 15. Quid
clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, et propter
dura peccata tua feci hæc tibi. 16. Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur: et universi hostes tui
in captivitatem ducentur: et qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam. 17.
Obducam enim cicatricem tibi, et à vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt
te Sion: Hęc est, quæ non habebat requirentem. 18. Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem
tabernaculorum Iacob, et tectis ejus miserebor, et ædificabitur civitas in excelso suo, et templum juxta or-
dinem suum fundabitur. 19. Et egredietur de eis laus, voxque ludentium: et multiplicabo eos, et non mi-
nuentur: et glorificabo eos, et non attenuabuntur. 20. Et erunt filii ejus sicut à principio, et cœtus ejus coram
me

per eis, quia non sunt. 16. Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia
est merces operi tuo, ait Dominus: & revertentur de terra inimici. 17. Et est spes novissimis tuis, ait
Dominus: & revertentur filii ad terminos suos. 18. Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Casti-
gasti me, & eruditus sum, quasi iuvenculus indomitus: converte me, & convertar: quia tu Dominus
Deus meus. 19. Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percus-
si femur meum. Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. 20. Si fi-
lius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor
eius. Idcircò conturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserebor eius, ait Dominus. 21. Sta-
tue tibi speculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: rever-
tere virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas. 22. Usquequò deliciis dissolveris filia vaga? quia
creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit virum. 23. Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Juda, & in urbibus eius, cùm convertero captivita-
tem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iustitiæ, mons sanctus: 24. Et habitabunt in eo Ju-
das, & omnes civitates eius simul: agricolæ & minantes greges. 25. Quia inebriavi animam lassam,
& omnem animam esurientem saturavi. 26. Ideò quasi de somno suscitatus sum: & vidi, & somnus meus
dulcis mihi. 27. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & seminabo domum Israel & domum Juda semine
hominum, & semine iumentorum. 28. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem, & demolirer, & dissi-
parem, & disperderem, & affligerem: sic vigilabo super eos ut ædificem, & plantem, ait Dominus.
29. In diebus illis non dicent ultrà: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. Ezec.18 a.2
30. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obstu-
pescent dentes eius. 31. Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Israel & domui Juda fœdus Heb. 8. c.8.
novum. 32. Non secundùm pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum
eorum, ut educerem eos de Terra Aegypti: pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eo-
rum, dicit Dominus. 33. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel: post dies illos, dicit Heb.10. Act
Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum,
& ipsi erunt mihi in populum. 34. Et non docebit ultrà vir proximum suum, & vir fratrem suum, di-
cens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, ait Do-
minus: quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor ampliùs. 35. Hæc dicit
Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ & stellarum in lumine noctis; qui turbat mare,
& sonant fluctus eius, Dominus exercituum nomen illi. 36. Si defecerint leges istæ coram me, dicit
Dominus; tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus. 37. Hæc dicit Domi-
nus; Si mensurari potuerint cæli sursum, & investigari fundamenta terræ deorsum; et ego abiiciam
universum semen Israel, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus. 38. Ecce dies veniunt, dicit Do-
minus; & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel usque ad portam anguli. 39. Et exibit ultrà nor-
ma mensuræ in conspectu eius super collem Gateb; & circuibit Goatha, 40. Et omnem vallem cadave-
rum, & cineris, & universam regionem mortis, usque ad torrentem Cedron, & usque ad angulum por-
tæ equorum Orientalis, Sanctum Domini; non evelletur, & non destruetur ultrà in perpetuum.

posseſſionis Baruch filio Neri,dicens:17.Heu,heu,heu,Domine Deus:ecce tu feciſti cælum & terram in for-
Exod. 4.2.7. titudine tua magna & in brachio tuo extento:non erit tibi difficile omne verbum: 18.Qui facis miſericor-
diam in millibus,& reddis iniquitatem patrum in ſinum filiorum eorum poſt eos:Fortiſſime, magne,& po-
tens,Dominus exercituum nomen tibi. 19.Magnus conſilio,& incomprehenſibilis cogitatu:cuius oculi aper-
ti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam,ut reddas unicuiq;ſecundum vias ſuas,& ſecundum fructum adin-
ventionum eius . 20. Qui poſuiſti ſigna & portenta in Terra Ægypti uſque ad diem hanc , & in Iſrael,
& in hominibus , & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc . 21. Et eduxiſti populum tuum Iſrael de Ter-
ra Ægypti,in ſignis,& in portentis,& in manu robuſta,& in brachio extento, & in terrore magno.22.Et de-
diſti eis terram hanc,quam iuraſti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte & melle.23.Et ingreſ-
ſi ſunt,& poſſederunt eam:& non obedierunt voci tuæ,& in lege tua non ambulaverunt:omnia quæ manda-
ſti eis ut facerent,non fecerunt:& evenerunt eis omnia mala hæc.24.Ecce munitiones extructæ ſunt adverſu
civitatem,ut capiatur:& urbs data eſt in manus Chaldæorum,qui præliantur adverſus eam,á facie gladii,
& famis,& peſtilentiæ:& quæcumque locutus es acciderunt,ut tu ipſe cernis. 25. Et tu dicis mihi Domine
Deus.Eme agrum argento,& adhibe teſtes.cùm urbs data ſit in manus Chaldæorum?26.Et factum eſt ver-
bum Domini ad Ieremiam,dicens.27.Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis:numquid mihi difficile erit
omne verbum?28.Propterea hæc dicit Dominus:Ecce ego tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum,
& in manus regis Babylonis,& capient eam.29. Et venient Chaldæi prælianteſ adverſùm urbẽ hanc,& ſuc-
cendent eam igni,& comburent eam,& domos,in quarum domatibus ſacrificabāt Baal,& libabant diis alie-
nis libamina ad irritandum me.30.Erant enim filii Iſrael, & filii Iuda, iugiter facientes malum in oculis
meis ab adoleſcentia ſua:filii Iſrael qui uſq;nunc exacerbāt me in opere manuū ſuarum,dicit Dominus.31.
Quia in furore & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hæc,á die qua ædificaverunt eam,uſq;ad diem
iſtam,quæ auferetur de conſpectu meo.32.Propter malitiam filiorum Iſrael,& filiorum Iuda, quam fece-
runt ad iracundiam me provocantes,ipſi & reges eorum,principes eorum,& ſacerdotes eorum,& prophetæ
eorum,viri Iuda & habitatores Ieruſalem 33.Et verterunt ad me terga & non facies: cùm docerem eos di-
luculo,& erudirem,& nollent audire ut acciperent diſciplinam.34.Et poſuerunt idola ſua in domo,in qua
4.Reg. 21.2.4. invocatum eſt nomen meum,ut polluerent eam.35.Et ædificaverunt excelſa Baal,quæ ſunt in valle filii Ennō
ut initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcendit in cor meum ut facerent
abominationē hanc, & in peccatum deducerent Iudam.36.Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus
Iſrael ad civitatem hanc,de qua vos dicitis quòd tradetur in manus regis Babylonis in gladio,& in fame,&
in peſte.37.Et Ecce ego congregabo eos de univerſis terris,ad quas eieci eos in furore meo,& in ira mea,&
in indignatione grādi:& reducā eos ad locum iſtum,& habitare eos faciā confidenter. 38. Et erunt mihi in
populum,& ego ero eis in Deum:39.Et dabo eis cor unum,& viam unam,ut timeant me univerſis diebus:
& benè ſit eis,& filiis eorum poſt eos.40.Et feriam eis pactum ſempiternum,& non deſinam eis benefacere:
& timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant a me.41.Et lætabor ſuper eis,cùm benè eis fecero:
& plantabo eos in terra iſta in veritate,in toto corde meo,& in tota anima mea. 42. Quia hæc dicit Domi-
nus:Sicut adduxi ſuper populum iſtū omne malum hoc grande:ſic adducam ſuper eos omne bonum,quod
ego loquor ad eos.43.Et poſſidebuntur agri in terra iſta:de qua vos dicitis quòd deſerta ſit,eò quòd non re-
manſerit homo & iumentum,& data ſit in manus Chaldæorū.44.Agri ementur pecunia,& ſcribentur in li-
bro,& imprimetur ſignum,& teſtis adhibebitur:in terra Beniamin,& in circuitu Ieruſalem,in civitatibus Iu-
da,& in civitatibus montanis,& in civitatibus campeſtribus,& in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt: quia
convertam captivitatem eorum,ait Dominus .

CAPUT

meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno eius,& Levitæ,& Sacerdotes ministri mei. 22. Sicuti enu-
merari non possunt stellæ cęli,& metiri arena maris:sic multiplicabo semen David servi mei,& Levitas mi-
nistros meos. 23. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam,dicens: 24. Numquid non vidisti quid popu-
lus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes,quas elegerat Dominus,abiectæ sunt:& populum meum des-
pexerunt,eò quòd non sit ultrà gens coram eis? 25. Hęc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem, & no-
ctem, & leges cælo,& terrę non posui: 26. Equidem, & semen Iacob, & David servi Dei proiiciam, ut
non assumam de semine eius principes seminis Abraham, Isaac, & Jacob: reducam enim conversionem
eorum, et miserabor eis.

CAPUT XXXIV.

*Prædicit Dominus se traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, unà cum Ierusa-
lem, quam igni succendet, eò quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his
liberis, quos ex Hebræis sibi in servitutem subiecerant, non servaverint.*

A 1. VErbum quod factum est ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, &
omnis exercitus eius,universaque regna terræ, quę erant sub potestate manus eius, & omnes po-
puli bellabant contra Jerusalem, & contra omnes urbes eius, dicens: 2. Hęc dicit Domi-
nus Deus Israel: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus:
Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & succendet eam ignis 3. Et tu non effugies
de manu eius: sed comprehensione capieris, & in manu eius traderis: & oculi tui oculos regis Babylo-
nis videbunt, & os eius cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis. 4. Attamen audi verbum Domi-
ni Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio. 5. Sed in pace morieris, & se-
cundum combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te: & væ Do-
mine, plangent te: quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus. 6. Et locutus est Jeremias propheta
ad Sedeciam regem Iuda universa verba hæc in Ierusalem. 7. Et exercitus regis Babylonis pugnabat
contra Ierusalem, & contra omnes civitates Iuda, quę reliquæ erat, contra Lachis, & contra Azecha: hæ
enim supererant de civitatibus Iuda, urbes munitæ. 8. Verbum, quod factum est ad Ieremiam à Do-
mino, postquam percussit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Ierusalem, prędicans. 9. Ut di-
mitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, Hebręum, & Hebræam, libe-
B ros: & nequaquam dominarentur eis, id est, in Iudeo, & fratre suo. 10. Audierunt ergo omnes
principes, & universus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque servum suum, & unus-
quisque ancillam suam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiserunt.
11. Et conversi sunt deinceps: & retraxerunt servos, & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & subiu-
garerunt in famulos, & famulas. 12. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam à Domino, dicens:
13. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego percussi fędus cum patribus vestris, in die qua eduxi eos
de Terra Aegypti, de domo servitutis, dicens: 14. Cùm completi fuerint septem anni, dimittat

troduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ hominis ei, quod
erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiæ filii Sellum, qui erat custos vestibuli.
5. Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.
6. Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Jonadab filius Rechab, pater noster, præcepit no-
bis, dicens: Non bibetis vinum vos, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis:
sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terræ, in qua
vos peregrinamini. 8. Obedivimus ergo voci Jonadabi filii Rechab, patris nostri, in omnibus quæ præ-
cepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos, et mulieres nostræ, filii, et filiæ
nostræ: 9. Et non ædificaremus domos ad habitandum: et vineam, et agrum, et sementem
non habuimus. 10. Sed habitavimus in tabernaculis, et obedientes fuimus, iuxta omnia, quæ præ-
cepit nobis Jonadab pater noster. 11. Cùm autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram
nostram, diximus: Venite, et ingrediamur Jerusalem à facie exercitus Chaldæorum, et à facie exer-
citus Syriæ: et mansimus in Jerusalem. 12. Et factum est verbum Domini: ad Jeremiam, dicens: 13. Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vade, et dic viris Juda, et habitatoribus Jerusalem: Numquid
non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? 14. Prævaluerunt sermones Jonadab
filii Rechab, quos præcepit filiis suis ut non biberent vinum: et non biberunt usque ad diem hanc,
quia obedierunt præcepto patris: ego autem locutus sum ad vos, de manè consurgens, et loquens, et non B
Sup. 18. b. 11. obedistis mihi. 15. Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque et
25. a. 5. dicens: Convertimini unusquisque à via sua pessima, et bona facite studia vestra: et nolite sequi deos alie-
nos, neque colatis eos: et habitabitis in terra, quam dedi vobis, et patribus vestris: et non inclinastis au-
rem vestram, neque audistis me. 16. Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris sui,
quod præceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi. 17. Idcircò hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Israel: Ecce ego adducam super Juda, et super omnes habitatores Jerusalem, universam afflictio-
nem, quam locutus sum adversum illos: eò quòd locutus sum ad illos, et non audierunt: vocavi illos,
et non responderunt mihi. 18. Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Israel patris vestri, et custodistis omnia mandata eius, & fecistis universa, quæ præcepit vobis:
19. Propereà hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab,
stans in conspectu meo cunctis diebus,

CAPUT XXXVI.

Iussu Domini mittit Ieremias inclusus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo ut resipiscant: porrò rex Ioakim ipsum igni consumit, iubens Ieremiam & Baruch comprehendi, qui absconditi erant: Ieremias autem iussu Domini iubet Baruch alium scribere, & Ioakim ac semen eius unà cum Ierusalem prædicit perdendos.

1. ET factum est in anno quarto JoaKim filii Iosiæ regis Iuda: factum est verbum hoc ad Ieremiam à
Domino, dicens: 2. Tolle volumen libri, & scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adver- A
sum Israel, & Iudam, & adversum omnes gentes; à die qua locutus sum ad te, ex diebus Iosiæ usque ad
diem hanc: 3. Si fortè audiente domo Iuda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusqui-
sque à via sua pessima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum. 4. Vocavit ergo Ieremias Baruch
filium Neriæ: & scripsit Baruch ex ore Ieremiæ omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum, in vo-
lumine libri: 5. Et præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Do-
mini. 6. Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo verba Domini, audiente po-
pulo

& sermones quos scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, di-
cens. 28. Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volu-
D mine, quod combussit IoaKim rex Iuda. 29. Et ad IoaKim regem Iuda dices: hęc dicit Dominus;
Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis,
& vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem, & iumentum? 30. Propterea hæc dicit Domi-
nus contra IoaKim regem Juda: Non erit ex eo qui sedeat super solium David: & cadaver eius proiicie-
tur ad æstum per diem, & ad gelu per noctem. 31. Et visitabo contra eum, & contra semen eius, & con-
tra servos eius, iniquitates suas; & adducam super eos, & super habitatores, Ierusalem, & super viros Iu-
da, omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt. 32. Ieremias autem tulit volumen aliud, &
dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo ex ore Jeremiæ omnes sermones libri, quem com-
busserat IoaKim rex Iuda igni: & insuper additi sunt sermones multò plures, quàm anteà fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Iechoniæ succedens petit pro se orare Ieremiam; qui relicta à Chaldæis Ierusalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Ierusalem exusturos: ipse quoque Ieremias urbem egrediens, cæsus in carcerem detruditur; unde a Sedecia eductus, servatur in vestibulo carceris, assignata ipsi indies torta panis.

A 1. ET regnavit rex Sedecias filius Iosiæ pro Iechonia filio Ioakim: quem constituit regem Nabucho-
donosor rex Babylonis in terra Iuda. 2. Et non obedivit ipse, & servi eius, & populus terræ verbis
Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ. 3. Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, &
Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum
nostrum. 4. Ieremias autem liberè ambulabat in medio populi. non enim miserant eum in custodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegypto: & audientes Chaldæi, qui obsidebant
Ierusalem, huiuscemodi nuntium, recesserunt ab Ierusalem. 5. Et factum est verbum Domini ad Iere-
miam prophetam, dicens, 6. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me
interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam
in Aegyptum. 7. & redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc: & capient eam, & succendent
eam igni. 8. Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & rece-
dent à nobis Chaldæi: quia non abibunt. 9. Sed, & si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui
præliantur adversum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo consurgent,
B & incendent civitatem hanc igni. 10. Ergo cùm recessisset exercitus Chaldæorum ab Ierusalem propter e-
xercitum Pharaonis. 11. egressus est Jeremias de Ierusalem ut iret in terram Beniamin, & divideret ibi
possessionem in conspectu civium. 12. Cumque pervenisset ad portam Beniamin, erat ibi custos portæ per
vices, nomine Jerias filius Selemiæ filii Hananiæ, & apprehendit Ieremiam prophetam, dicens: Ad
Chaldæos profugis. 13. Et respondit Jeremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: sed
comprehendit Ierias Jeremiam, & adduxit eum ad principes. 14. Quamobrem irati principes contra Je-
remiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribæ: ipse enim præpositus erat
super carcerem. 15. Itaque ingressus est Jeremias in domum laci, & in ergastulum: & sedit ibi Jeremias
diebus multis. 16. Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & interrogavit eum in domo sua abscondite, &
dixit:

ros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur. 11. Assumptis ergo Abdemelech secum
viris, ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua quæ
computruerant, & submisit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. 12. Dixitque Abdemelech Aethiops
ad Ieremiam: Pone veteres pannos, & hæc scissa, & putrida, sub cubito manuum tuarum, & super fu- B
nes. fecit ergo Ieremias sic. 13. Et extraxerunt Ieremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: man-
sit autem Ieremias in vestibulo carceris. 14. Et misit rex Sedecias, & tulit ad se Ieremiam prophetam ad
ostium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te sermonem, ne
abscondas à me aliquid. 16. Dixit autem Ieremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non
interficies me? & si consilium dedero tibi, non me audies. 15. Iuravit ergo rex Sedecias Ieremiæ clam,
dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te: & si tradidero te in manus
virorum istorum, qui quærunt animam tuam. 17. Et dixit Jeremias ad Sedeciam: hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas
hæc non succendetur igni: & salvus eris tu, & domus tua. 18. Si autem non exieris ad principes regis
Babylonis, & tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & succendent eam igni: & tu non effu-
gies de manu eorum. 19. Et dixit rex Sedecias ad Ieremiam: Solicitus sum propter Iudæos, qui tran-
sfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi. 20. Respondit autem Ie-
remias: Non te tradent. audi quæso vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, &
vivit anima tua. 21. Quòd si nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit mihi Dominus. 22. Ec-
ce omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis: &
ipsæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in cœno, & in
lubrico pedes tuos, & recesserunt à te. 23. Et omnes uxores tuæ, & filii tui educentur ad Chaldæos: &
non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni. C
24. Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus sciat verba hæc, & non morieris. 25. Si autem audierint
principes quia locutus sum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum
rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus est tecum rex: 26. Dices ad eos: Prostravi ego
preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer. 27. Venerunt ergo
omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum: & locutus est eis, juxta omnia verba quæ præce-
perat ei rex, & cessaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum. 28. Mansit verò Jeremias in vestibulo
carceris usque ad diem, quo capta est Jerusalem: & factum est ut caperetur Jerusalem.

CAPVT XXXIX.

Ierusalem a rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur una cum principibus: cuius filii in conspectu ipsius trucidantur cum nobilibus, ipseque excoculatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: subverso autem muro Ierusalem, & palatio aliisque domibus igne succensis, pars vulgi transfertur in Babylonem & pars Ierosolymis relinquitur; Ieremiæ vero de carceris vestibulo liber educitur.

4. Reg. 25. 2. Infr. 52. 2. 4.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis A
exercitus eius ad Jerusalem, & obsidebant eam. 2. Undecimo autem anno Sedeciæ, mense quar-
to, quinta mensis aperta est civitas. 3. Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, & sederunt in
porta media: Neregel, Serescr, Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, &
omnes reliqui principes regis Babylonis. 4. Cumque vidisset eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bel-
latores, fugerunt: & egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter
duos muros, & egressi sunt ad viam deserti. 5. Persecutus est autem eos exercitus Chaldæorum & com-
prehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonosor
regem

& dimisit eum. 6. Venit autem Jere-
mias ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fue-
rat in terra. 7. Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi
& socii eorum, quòd præfecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendasset
ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant translati in Babylonem:
B 8. venerunt ad Godoliam in Masphath: & Ismahel filius Nathaniæ, & Johanan & Jonathan filii Caree,
& Sareas filius Thaneumeth, & filii Ophi, qui erant de Nethophathi, & Jezonias filius Maachathi, ipsi
& viri eorum. 9. Et iuravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, & comitibus eorum, dicens: No-
lite timere servire Chaldæis, habitate in terra, & servite regi Babylonis & bene erit vobis. 10. Ecce 4.Re.25.f.24.
ego habito in Masphath, ut respondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem col-
ligite vindemiam, & messem, & oleum, & condite in vasis vestris, & manete in urbibus vestris, quas
tenetis. 11. Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univer-
sis regionibus, audito quòd dedisset rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præposuisset super eos
Godoliam filium Ahicam filii Saphan. 12. reversi sunt, inquam, omnes Judæi de universis locis, ad
quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Masphath: & collegerunt vinum, & mes-
sem multam nimis. 13. Iohanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant
in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath. 14. Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum
Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahi-
cam. 15. Iohanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo, & per-
cutiam Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, & dissipentur omnes Iu-
dæi, qui congregati sunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda. 16. Et ait Godolias filius Ahicam ad Io-
hanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

CAPUT XLI.

Ismahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Iudæis & Chaldæis qui cum eo erant in Masphath;
aliosque octoginta interrimens, pepercit decem qui se thesauros habere dicebant: ac tandem veri-
tus Iohanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo quem ceperat captivum:
omnes autem qui reliqui sunt, statuunt fugere in Aegyptum à facie Chaldæorum.

1 ET factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regali, &
A optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Masphath: & comede-
runt ibi panes simul in Masphath. 2. Surrexit autem Ismahel filius Nathaniæ, & decem viri, qui cum
eo erant, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem
præfecerat rex Babylonis terræ. 3. Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Masphath, &
Chaldæos, qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Ismahel. 4. Secundò autem die postquam
occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente, 5. venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Sama-
ria Octoginta viri, rasi barba, & scissis vestibus, & squallentes: & munera, & thus habebant in manu, ut
offerrent in domo Domini. 6. Egressus ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum eorum de Masphath,
ince-

1 ET accesserunt omnes principes bellatorum, & Johanan filius Caree, & Iezonias filius Olaiæ, & reliquum vulgus à parvo usque ad magnum: 2. dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis, quia derelicti sumus pauci de plurimis, sicque oculi tui nos intuentur: 3. Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus. 4. Dixit autem ad eos Ieremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secundùm verba vestra. omne verbum, quodcumq; responderit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos quidquam. 5. Et illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis & fidei, si non iuxta omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus. 6. Sive bonum est sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te, obediemus, ut bene sit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei nostri. 7. Cùm autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini ad Ieremiam. 8. Vocavitque Iohanan filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & universum populum à minimo usque ad magnum. 9. Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel, ad quem misistis me, ut prosternerem preces vestras in conspectu eius: 10. Si quiescentes manseritis in terra hac, ædificabo vos, & non destruam; plantabo, & non evellam: iam enim placatus sum super malo quod feci vobis. 11. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam, & eruam de manu eius. 12. Et dabo vobis misericordias, & miserebor vestri, & habitare vos faciam in terra vestra. 13. Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem Domini Dei nostri. 14. dicentes: Nequaquam, sed ad terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem non sustinebimus, & ibi habitabimus. 15. Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Iuda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis ut ibi habitetis: 16. gladius quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Ægypti: & fames, pro qua estis soliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini. 17. Omnesque viri, qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peste: nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali, quod ego afferam super eos. 18. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Sicut conflatus est furor meus, & indignatio mea super habitatores Ierusalem: sic conflabitur indignatio mea super vos, cùm ingressi fueritis Ægyptum, & eritis in jusiurandum, & in stuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultrà videbitis locum istum. 19. Verbum Domini super vos reliquiæ Iuda: Nolite intrare Ægyptum: scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie, 20. quia decepistis animas vestras: vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum, dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, & faciemus. 21. Et annuntiavi vobis hodie, & non audistis vocem Domini Dei vestri super universis, pro quibus misit me ad vos. 22. Nunc ergo scientes scietis quia gladio, & fame, & peste moriemini in loco, ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

CAPVT XLIII.

Reliquiæ Iudæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Ieremias, proficiscuntur una cum Ieremia & Baruch in Aegyptum: ubi constitutus Ieremias vaticinatur regem Babylonis vastaturum Terram Aegypti cum idolis suis, eique dominaturum.

1 FActum est autem, cùm complesset Ieremias loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc. 2. Dixit Azarias

... provocarent, & irent ut sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant & il-
li, & vos, & patres vestri. 4. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, de nocte consurgens, mittensque
& dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odivi. 5. Et non audierunt, nec incli-
naverunt aurem suam, ut converterentur à malis suis, & non sacrificarent diis alienis. 6. Et conflata est in-
dignatio mea & furor meus, & succensa est in civitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem: & versæ sunt in so-
litudinem & vastitatem secundùm diem hanc. 7. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Qua-
re vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & la-
ctens de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum: 8. Provocantes me in operibus manuum
vestrarum, sacrificando diis alienis in Terra Ægypti, in quam ingressi estis ut habitetis ibi: & dispereatis,
& sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ? 9. Numquid obliti estis mala patrum
vestrorum, & mala regum Iuda, & mala uxorum ejus, & mala vestra, & mala uxorum vestrarum, quæ fe-
cerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ierusalem? 10. Non sunt mundati usque ad diem hanc: & non timue-
B runt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus
vestris. 11. Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in Amos 2. 4.
malum: & disperdam omnem Iudam. 12. Et assumam reliquias Iudæ, qui posuerunt facies suas ut ingrede-
rentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in Terra Ægypti: & cadent in gladio & in
fame morientur: & erunt in jusjurandum, et in miraculum, et in maledictionem, et in opprobrium. 13. Et
visitabo super habitatores Ægypti, sicut visitavi super Ierusalem, in gladio, et fame, et peste. 14. Et non
erit qui effugiat, et sit residuus de reliquiis Iudæorum, qui vadunt ut peregrinentur in Terra Ægypti: et re-
vertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur, et habitent ibi: non reverten-
tur nisi qui fugerint. 15. Responderunt autem Ieremiæ omnes viri scientes quòd sacrificarent uxores eo-
rum diis alienis, et universæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, et omnis populus habitantium
in terra Ægypti in Phatures, dicentes: 16. Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non au-
diemus ex te: 17. Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus re-
ginæ cæli, et libemus ei libamina, sicut fecimus nos, et patres nostri, reges nostri, et principes nostri, in ur-
bibus Iuda, et in plateis Ierusalem: et saturati sumus panibus, et benè nobis erat, malumque non vidimus.
18. Ex eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare reginæ cæli, et libare ei libamina, indigemus omni-
bus, et gladio et fame consumpti sumus. 19. Quòd si nos sacrificamus reginæ cæli, et libamus ei libamina:
numquid sine viris nostris fecimus ei placentas, ad colendum eam, et libandum ei libamina? 20. Et dixit
C Ieremias ad omnem populum, adversum viros, et adversùm mulieres, et adversùm universam plebem,
qui responderant ei verbum, dicens: 21. Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Iuda,
et in plateis Ierusalem, vos et patres vestri, reges vestri, et principes vestri, et populus terræ, horum re-
cordatus est Dominus, et ascendit super cor ejus? 22. Et non poterat Dominus ultrà portare propter ma-
litiam studiorum vestrorum, et propter abominationes, quas fecistis: et facta est terra vestra in deso-
lationem, et in stuporem, et in maledictum, eò quòd non sit habitator, sicut est dies hæc. 23. Propte-
reà quod sacrificaveritis idolis, et peccaveritis Domino, et non audieritis vocem Domini, et in lege, et in
præceptis, et in testimoniis eius non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hęc.
24. Dixit autem Ieremias ad omnem populum, et ad universas mulieres: Audite verbum Domini om-
nis Iuda, qui estis in Terra Ægypti: 25. Hæc inquit Dominus exercituum Deus Israel, dicens: Vos,
et uxores vestræ, locuti estis ore vestro, et manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra,
quę vovimus, ut sacrificemus reginæ cæli, et libemus ei libamina. implestis vota vestra, et opere per-

Gentibus ad quas Deus illos eiecerat, vastationem.

1 QVod factum est Verbum Domini ad Ieremiam, prophetam contra Gentes, 2. Ad Ægyptum, A
adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat iuxta fluvium Euphraten in
Charcamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto anno IoaKim filii
Iosiæ regis Iuda. 3. Præparate scutum, & clypeum, & procedite ad bellum. 4. Iungite equos, & ascen-
dite equites: state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. 5. Quid igitur? vidi ipsos pavidos, &
terga vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undiq; ait Dominus. 6. Non
fugiat velox, nec salvari se putet fortis: Ad Aquilonem iuxta flumen Euphraten victi sunt, & ruerunt.
7. Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: & veluti fluviorum, intumescunt gurgites eius? 8. Ægyptus,
fluminis instar ascendit, & velut flumina movebuntur fluctus eius, & dicet: Ascendens operiam terram:
perdam civitatem, & habitatores eius. 9. Ascendite equos, & exultate in curribus, & procedant for-
tes, Æthiopia, & Libyes tenentes scutum, & Lydii arripientes, & iacentes sagittas. 10. Dies autem ille
Domine Dei exercituum, dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit gladius, &
saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum: victima enim Domini Dei exercituum in terra Aquilonis
iuxta flumen Euphraten. 11. Ascende in Galaad, & tolle resinam, virgo filia Ægypti: frustra multipli-
cas medicamina, sanitas non erit tibi. 12. Audierunt gentes ignominiam tuam, & ululatus tuus reple-
vit terram: quia fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt. 13. Verbum quod locutus est
Dominus ad Ieremiam prophetam, super eo quòd venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis, & per-
cussurus Terram Aegypti. 14. Annunciate Aegypto, & auditum facite in Magdalo, & resonet in Mem-
phis, & in Thaphnis, dicite: Sta, & præpara te: quia devorabit gladius ea quæ per circuitum tuum sunt. B
15. Quare computruit fortis tuus? non stetit: quoniam Dominus subvertit eum. 16. Multiplicavit ruentes,
ceciditq; vir ad proximum suum: dicent: Surge, & revertamur ad populum nostrum, & ad terrã nativitatis
nostræ, à facie gladii columbæ. Vocate nomen Pharaonis reges Aegypti, tumultũ adduxit tempus. 18. Vivo
ergo (inquit rex, Dominus exercituum nomen eius) quoniã sicut Thabor in mõtibus, & sicut Carmelus in
mari, veniet. 19. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia Aegypti: quia Memphis in solitudinem
erit, & deseretur, & inhabitabilis erit. 20. Vitula elegans atque formosa Aegyptus: stimulator ab Aqui-
lone veniet ei. 21. Mercenarii quoque eius qui versabantur in medio eius, quasi vituli saginati versi sunt,
& fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitatio-
nis eorum. 22. Vox eius quasi æris sonabit: quoniam cum exercitu properabunt, & cum securibus ve-
nient ei, quasi cædentes ligna. 23. Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui supputari non potest:
multiplicati sunt super locustas, & non est eis numerus. 24. Confusa est filia Aegypti, & tradita in manus
populi Aquilonis. 25. Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum
Alexandriæ, & super Pharaonem & super Aegyptum, & super deos eius, & super reges eius, & super Pha-
raonem, & super eos, qui confidunt in eo. 26. Et dabo eos, in manus quærentium animam eorum, & in
manus Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manus servorum eius: & post hec habitabitur sicut diebus
Isa.43.a.1.44. pristinis, ait Dominus. 27. Et tu ne timeas serve meus Iacob, & ne paveas Israel: quia ecce ego salvum
a.2. te faciam de longinquo, & semen tuum de terra captivitatis tuę: & revertetur Iacob, & requiescet, &
prosperabitur; & non erit qui exterreat eum. 28. Et tu noli timere serve meus Iacob, ait Dominus: quia
tecum ego sum; quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non consumam, sed casti-
gabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

… ejus non est immutatus. 12. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: &
mittam ei ordinatores, & stratores laguncularum, & sternẽt eum, & vasa ejus exhaurient, & lagunculas eorum
collident. 13. Et confundetur Moab à Chamos: sicut confusa est domus Israel à Bethel, in qua habebat fidu- 3. Re. 12. g. 29.
B ciam. 14. Quomodo dicitis: Fortes sumus, & viri robusti ad præliandũ. 15. Vastata est Moab, & civitates il-
lius succiderunt: & electi juvenes eius descenderunt in occisionem: ait rex, Dominus exercituum no-
men eius. 16. Propè est interitus Moab ut veniat: & malum eius velociter accurret nimis. 17. Consola-
mini eum omnes, qui estis in circuitu eius; & universi, qui scitis nomen eius, dicite: Quomodo confra-
cta est virga fortis, baculus gloriosus? 18. Descende de gloria, & sede in siti, habitatio filiæ Dibon: quo-
niam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas. 19. In via sta, & prospice habitatio Aroer:
interroga fugientem: & ei qui evasit, dic: Quid accidit? 20. Confusus est Moab, quoniam victus est:
ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab. 21. Et judicium venit ad terram cam-
pestrem: super Helon, & super Jasa, & super Meppaath. 22. Et super Dibon, & super Nabo, & super domum
Deblathaim. 23. Et super Cariathaim, & super Bethgamul, & super Bethmaon. 24. Et super Carioth, & su-
per Bosra: & super õnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè sunt. 25. Abscissũ est cornu Moab,
& brachiũ eius contritũ est, ait Dominus. 26. Inebriate eũ, quoniã contra Dominũ erectus est: & allidet
manum Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse. 27. Fuit enim in derisum tibi Israel quasi in-
ter fures reperisses eum: propter verba ergo tua quæ adversum illum locutus es, captivus duceris. 28. Re-
linquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo
ore foraminis. 29. Audivimus superbiam Moab, superbus est valdè; sublimitatem eius, & arrogantiam,
& superbiam, & altitudinem cordis eius. 30. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius: & quòd non sit Isa. 16. b. 6.
C iuxta eam virtus eius, nec juxta quod poterat conata sit facere. 31. Ideò super Moab eiulabo, & ad Moab
universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. 32. De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama:
propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt: super messem tuam, & vindemiam
tuam, prædo irruit. 33. Ablata est lætitia, & exultatio de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de tor-
cularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit. 34. De clamore Hesebon usque Isa. 16 c. 10.
Eleale, & Jasa, dederunt vocem suam: à Segor usque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nem-
rim pessimæ erunt. 35. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis, & sacrificantem diis
eius. 36. Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit so-
nitũ tibiarũ: quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt. 37. Omne enim caput calvitiũ, & omnis bar- Ezec. 7. c. 18.
ba rasa erit: in cũctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium. 38. Super omnia tecta Moab, & in Isa. 15. a. 2.
plateis eius, omnis planctus: quoniã cõtrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus. 39. Quomodo victa est, &
ulularerũt? quomodo deiecit cervicem Moab & confusus est? Eritque Moab in derisũ, & in exemplũ omni-
bus in circuitu suo. 40. Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, & extẽdet alas suas ad Moab. 41. Ca-
pta est Carioth, & munitiones comprehensæ sunt: & erit consortium Moab in die illa, sicut cor mulieris
parturientis. 42. Et cessabit Moab esse populus: quoniam contra Dominum gloriatus est. 43. Pavor,
& fovea, & laqueus super te ô habitator Moab, dicit Dominus. 44. Qui fugerit à facie pavoris, cadet in Isa. 24. c. 18.
foveam: & qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis
eorum, ait Dominus. 45. In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de He-
sebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus. 46. Væ tibi

Gentes missus est: Congregamini, & venite contra eam, & consurgamus in prælium. 15. Ecce enim par-
Abd.b.4. vulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines. 16. Arrogantia tua decepit te & superbia
cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. cùm exaltaveris qua- B
Gen.19.c.24. si aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. 17. Et erit Idumæa deserta: omnis qui transi-
bit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas eius. 18. Sicut subversa est Sodoma, & Gomorrha,
Inf 50.g.44. & vicinæ eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. 19. Ecce quasi leo
Job.41 2.1. ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam:
& quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinebit me? & quis est iste
pastor, qui resistat vultui meo? 20. Propterea audite consilium Domini, quod iniit de Edom; & co-
gitationes eius, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non deiecerint eos parvuli gregis, nisi dis-
sipaverint cum eis habitaculum eorum. 21. A voce ruinæ eorum commota est terra; clamor in mari ru-
bro auditus est vocis eius. 22. Ecce quasi aquila ascendet, & avolabit: & expandet alas suas super Bosran.
& erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis. 23. Ad Damascum: Confusa est
Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solicitudine quiesce-
re non potuit. 24. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam; angustia &
dolores tenuerunt eam quasi parturientem. 25. Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem
lætitiæ! 26. Ideò cadent juvenes eius in plateis eius; & omnes viri prælii conticescent in die illa, ait Do-
minus exercituum. 27. Et succendam ignem in muro Damasci, & devorabit mœnia Benadad. 28. Ad
Cedar, & ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus; Surgi-
te, & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis. 29. Tabernacula eorum, & greges eorum capient;
pelles eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: et vocabunt super eos formidinem
in circuitu. 30. Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus; C
iniit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, et cogitavit adversùm vos cogitatio-
nes. 31. Consurgite, et ascendite ad gentem quietam, et habitantem confidenter, ait Dominus: non
ostia, nec vectes eis; soli habitant. 32. Et erunt cameli eorum in direptionem, et multitudo jumentorum
in prædam: et dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam; et ex omni confinio eorum
adducam interitum super eos, ait Dominus. 33. Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque
in æternum; non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. 34. Quod factum est verbum Domini
ad Jeremiam prophetam adversus Aelam, in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens; 35. Hæc dicit
Dominus exercituum; Ecce ego confringam arcum Aelam, et summam fortitudinem eorum. 36. Et
inducam super Aelam quattuor ventos à quattuor plagis cæli; et ventilabo eos in omnes ventos istos; et
non erit gens, ad quam non perveniant profugi Aelam. 37. Et pavere faciam Aelam coram inimicis suis,
et in conspectu quærentium animam eorum; et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Do-
minus; et mittam post eos gladium donec consumam eos. 38. Et ponam solium meum in Aelam, et
perdam inde reges et principes, ait Dominus. 39. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos
Aelam, dicit Dominus.

C A P V T L.

Babylon quæ in captivitate affligit filios Israel, his in terram suam feliciter reductis, penitùs vastabitur à regibus Aquilonis.

1 VErbum, quod locutus est Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ
prophetę. 2. Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: levate signum, prædicate, & nolite A
celare: dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach confusa sunt sculptilia eius, supera-
ta sunt idola eorum. 3. Quoniam ascendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius in soli-
tudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus: & moti sunt, & abierunt. 4. In die-
bus

eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. 28. Vox fugientium, & eorum qui evaserunt de ter-
ra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi eius. 29. Annuntiate in Inf.51 c 49.
Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: consistite adversus eam per gyrum, & nullus evadat:
reddite ei secundùm opus suum: iuxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta est, adver-
sùm sanctum Israel. 30. Idcircò cadent iuvenes eius in plateis eius: & omnes viri bellatores eius conticescent
in die illa, ait Dominus. 31. Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus
tempus visitationis tuæ. 32. Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum: & succendam
ignem in urbibus eius, & devorabit omnia in circuitu eius. 33. Hæc dicit Dominus exercituum: Calum-
niam sustinent filii Israel, & filii Juda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos. 34. Re-
demptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen eius, iudicio defendet causam eorum, ut exterreat ter-
ram, & commoveat habitatores Babylonis. 35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Ba-
bylonis, & ad principes, & ad sapientes eius. 36. Gladius ad divinos eius, qui stulti erunt: gladius ad for-
tes illius, qui timebunt. 37. Gladius ad equos eius, & ad currus eius, & ad omne vulgus, quod est in me-
dio eius: & erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros eius, qui diripientur. 38. Siccitas super aquas eius
erit, & arescent: quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur. 39. Propterea habitabunt dracones
cum faunis fictariis: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultrà usque in sempiternum, nec
D extruetur usque ad generationem & generationem. 40. Sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham, Gen.19.c.24.
& vicinas eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. 41. Ecce populus ve-
nit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi consurgent à finibus terræ. 42. Arcum & scutum apprehen-
dent: crudeles sunt & immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit. & super equos ascendent, sicut vir pa-
ratus ad prælium contra te filia Babylon. 43. Audivit rex Babylonis famam eorum, & dissolutæ sunt ma-
nus eius: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. 44. Ecce quasi leo ascendet de superbia Jor-
danis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem Sup.49.d.19.
praeponam ei? quis est enim similis mei? & quis sustinebit me? & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? Job.41 a.1.
45. Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem; & cogitationes eius
quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum
ipsis habitaculũ eorũ. 46. A voce captivitatis Babylonis cõmota est terra, & clamor inter Gẽtes auditus est.

CAPVT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur:

A HAEc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem & super habitatores ejus, qui cor suum
levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem. 2. Et mittam in Babylonem ventilatores, & ven-
tilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.
3. Non tendat qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus, nolite parcere juvenibus ejus, interficite
omnem militiam ejus. 4. Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus eius. 5 Quo-
niam non fuit viduatus Israel & Juda à Deo suo Domino exercituũ: terra autem eorum repleta est delicto
à sancto Israel. 6. Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisq; animam suam: nolite tacere super iniqui-
tatem ejus quoniam tempus ultionis est a Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. 7. Calix aureus Baby- Isa 21.c.9.
lon in manu Domini, inebrians omnẽ terram: de vino ejus biberunt Gentes, & ideo commotæ sunt. 8. Subi- Apoc.14.b.8.
tò

quasi bruchum aculeatum. 28. Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ, duces eius, & univer-
sos magistratus eius, cunctamque terram potestatis eius. 29. Et commovebitur terra, & conturbabi-
tur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat Terram Babylonis desertam & in-
habitabilem. 30. Cessaverunt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præsidiis: devoratum est ro-
bur eorum, & facti sunt quasi mulieres: incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. 31. C
Currens obviam currenti veniet: & nunquid obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis, quia ca-
pta est civitas eius à summo usque ad summum. 32. Et vada præoccupata sunt, & paludes incensæ sunt
igni, & viri bellatores conturbati sunt. 33. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Filia
Babylonis quasi area, tempus trituræ eius: adhuc modicum, & veniet tempus messionis eius. 34. Co-
medit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis: reddidit me quasi vas inane, absorbuit me
quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, & eiecit me. 35. Iniquitas adversum me, & ca-
ro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldææ, dicit Je-
rusalem. 36. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego iudicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam,
& desertum faciam mare eius, & siccabo venam eius. 37. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draco-
nûm, stupor, & sibilus, eò quòd non sit habitator. 38. Simul ut leones rugient, excutient comas
veluti catuli leonum. 39. In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut sopiantur, & dor-
miant somnum sempiternum, & non consurgant, dicit Dominus. 40. Deducam eos, quasi agnos ad
victimam, & quasi arietes cum hœdis. 41. Quomodo capta est Sesach, & comprehensa est inclyta
universæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes? 42. Ascendit super Babylonem
mare, multitudine fluctuum eius operta est. 43. Factæ sunt civitates eius in stuporem, terra inhabita-
bilis & deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. 44. Et visitabo super
Bel in Babylone, & eiiciam quod absorbuerat de ore eius, & non confluent ad eum ultra Gentes, siqui-
dem & murus Babylonis corruet. 45. Egredimini de medio eius populus meus: ut salvet unusquisque
animam suam ab ira furoris Domini. 46. Et ne fortè mollescat cor vestrum, & timeatis auditum, qui D
audietur in terra: & veniet in anno auditio, & post hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & do-
minator super dominatorem. 47. Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super sculptilia Babylonis: &
omnis terra eius confundetur, & universi interfecti eius cadent in medio eius. 48. Et laudabunt super
Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis sunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Domi-
nus. 49. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in uni-
versa terra. 50. Qui fugistis gladium, venite, nolite stare: recordamini procul Domini, & Ierusa-
lem ascendat super cor vestrum. 51. Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit igno-
minia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. 52. Propterea ecce
dies veniunt, ait Dominus: & visitabo super sculptilia eius, & in omni terra eius mugiet vulneratus.
53. Si ascenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelso robur suum: à me venient vastatores eius,
ait Dominus. 54. Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de Terra Chaldæorum. 55. Quoniam
vastavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: et sonabunt fluctus eorum quasi aquæ
multæ; dedit sonitum vox eorum: 56. Quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo, et appre-
hensi sunt fortes eius, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.
57. Et inebriabo principes eius, et sapientes eius, et duces eius, et magistratus eius, et fortes eius,
et dormient somnium sempiternum, et non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen
eius. 58. Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodie-
tur, et portæ eius excelsæ igni comburentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in
ignem erunt, et disperibunt. 59. Verbum, quod præcepit Jeremias propheta, Saraiæ filio Neriæ
filii Maasiæ, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni eius: Saraias au-
tem erat princeps prophetiæ. 60. Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Ba-
bylonem

... , & posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus. 12. In mense autem quinto, deci-
ma mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps mi-
litię qui stabat coram rege Babylonis in Jerusalem. 13. Et incendit domum Domini, & domum regis, &
omnes domos Jerusalem, & omnem domum magnam igni combussit. 14. Et totum murum Jerusalem per
circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magistro militiæ. 15. De pauperibus
B autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad re-
gem Babylonis, & ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiæ. 16. De pauperibus
verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores & agricolas. 17. Columnas quoque æreas, quæ
erant in domo Domini, & bases, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldęi, & tu-
lerunt omne æs eorum in Babylonem. 18. Et lebetes, & creagras, & psalteria, & phialas, & mortariola, &
omnia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt: 19. & hydrias, & thymiamateria, & urceos, &
pelues, & candelabra, & mortaria & cyathos: quotquot aurea, aurea, & quotquot argentea, ar-
gentea tulit magister militiæ: 20. & columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant
sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vasorum.
21. De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una, & funiculus duodecim cu-
bitorum circuibat eam: porrò grossitudo ejus quatuor digitorum, & intrinsecus cava erat. 22. Et capitel-
la super utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata super
coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, & malogranata. 23. Et fuerunt malogra-
nata nonagintasex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur. 24. Et tulit
magister militię Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum: & tres custodes vesti-
buli. 25. Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpositus super viros bellatores: & septem vi-
ros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in civitate: & scribam principem militum, qui pro
babat tirones: & sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis. 26. Tulit autem
C eos Nabuzardam magister militię, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. 27. Et percussit eos rex
Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Iuda de terra sua. 28. Iste est
populus, quem transtulit Nabuchodonosor: in anno septimo Judęos tria millia & viginti tres: 29. In an-
no octavodecimo Nabuchodonosor, de Ierusalem animas octingentas triginta duas. 30. In anno vigesimo-
tertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan magister militię animas Iudęorum septingentas quadra-
ginta quinque: omnes ergo animæ, quatuor millia sexcentæ. 31. Et factum est in trigesimo septimo anno
transmigrationis Joachin regis Juda, duodecimo mense, vigesimaquinta mensis, elevavit Evilmerodach
rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachin regis Iuda, & eduxit eum de domo carceris. 32. Et locu-
tus est cum eo bona, & posuit thronum eius, super thronos regum, qui erant post se in Babylone. 33. Et
mutavit vestimenta carceris ejus, & comedebant panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ. 34. Et
cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis statuta per singulos dies, usque ad diem mortis
suæ cunctis diebus vitæ ejus.

THRENI.

hoſtes, & deriſerunt ſabbata eius. *Heth.* 8.Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea [illegible]
nes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam,quia viderunt ignominiã eius: ipſa autem gemens converſa eſt
retrorſum. *Teth.* 9.Sordes eius in pedibus eius,nec recordata eſt finis ſui:depoſita eſt vehementer,non ha-
bens conſolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus. *Jod.* 10.Manum ſuam
miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius: quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum , de quibus præce-
peras ne intrarent Eccleſiam tuam. *Caph.* 11.Omnis populus eius gemens , & quærens panem : dederunt
pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam. vide Domine & conſidera,quoniam facta ſum vilis.
Lamed. 12.O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite,& videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus: quoniam B
vindemiavit me ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui. *Mem.* 13.De excelſo miſit ignem in oſſibus
meis, & erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die
mœrore confectam. *Nun.* 14.Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu eius convolutæ ſunt , & im-
poſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu,de qua non potero ſurgere. *Sameth.*
15.Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei : vocavit adversùm me tempus,ut contereret
Jer. 24.c.27. electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda. *Ain.* 16.Idcircò ego plorans,& oculus meus de-
ducens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, convertens animam meam: facti ſunt filii mei perditi,
quoniam invaluit inimicus. *Phe.* 17.Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui conſoletur eam: mandavit Do-
minus adversùm Jacob in circuitu eius hoſtes eius : facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.
Sade. 18 Juſtus eſt Dominus, quia os eius ad iracundiam provocavi. audite obſecro univerſi populi,& vi-
dete dolorem meum: virgines meæ,& juvenes mei abierunt in captivitatem. *Coph.* 19.Vocavi amicos meos,
& ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi ut
refocillarent animam ſuam. *Res.* 20.Vide Domine quoniam tribulor,conturbatus eſt venter meus: ſubver-
ſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum. foris interficit gladius , & domi mors
ſimilis eſt. *Sin.* 21.Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audie-
runt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei. *Thau.*
22.Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me propter omnes ini-
quitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens .

C A P V T II.

Aleph. 1 QUomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion : projecit de cælo in terram A
inclytam Iſrael,& non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui . *Beth.* 2.
Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Ju-
da,& deiecit in terram. polluit regnum, & principes eius. *Ghimel.* 3.Confregit in ira furoris ſui omne cor-
nu Iſrael: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ de-
vorantis in gyro. *Daleth.* 4.Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus , firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis :
& occidit omne quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion , effudit quaſi ignem indignationem
ſuam. *He.* 5. Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſrael, præcipitavit omnia mœnia eius: diſſi-
pavit munitiones eius, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam. *Vau.* 6. Et diſſipavit quaſi hor-
tum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem,
& ſabbatum; & in opprobrium,& in indignationem furoris ſui, regem,& ſacerdotem. *Zain.* 7.Repulit Do-
minus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ. tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem de-
derunt in domo Domini, ſicut in die ſollemni . *Heth.* 8.Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion : te-
tendit funiculum ſuum , & non avertit manum ſuam à perditione : luxitque antemurale , & murus
pariter diſſipatus eſt . *Teth.* 9. Defixæ ſunt in terra portæ eius: perdidit , & contrivit vectes eius & prin-
cipes eius in Gentibus: non eſt lex,& prophetæ eius non invenerunt viſionem à Domino. *Jod.* 10. Sederunt
in terra , conticuerunt ſenes filiæ Sion : conſperſerunt cinere capita ſua , accincti ſunt ciliciis , abie-
ce-

... 10. Ursus insidians factus est mihi: leo in abscondi-
tis. *Daleth*. 11. Semitas meas ſubuertit,& confregit me : poſuit me deſolatam. *Daleth*. 12. Tetendit
arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. *He*. 13. Miſit in manibus meis filias pharetræ ſuæ.
He. 14. Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die. *He*. 15. Repleuit me amari-
tudinibus, inebriavit me abſynthio. *Van*. 16. Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cineres
Van. 17. Et repulſa eſt à pace anima mea. oblitus ſum bonorum. *Van*. 18. Et dixit : Periit finis meus,
& ſpes mea à Domino. *Zain*. 19. Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthii, & fellis. *Zain*.
20. Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea. *Zain*. 21. Hæc recolens in corde meo, ideò ſpera-
bo. *Heth*. 22. Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus.
Heth. 23. Novi diluculo, multa eſt fides tua. *Heth*. 24. Pars mea Dominus, dixit anima mea : propterea
expectabo eum. *Teth*. 25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. *Teth*. 26. Bo-
num eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. *Teth*. 27. Bonum eſt viro, cùm portaverit iugum ab adole-
ſcentia ſua. *Iod*. 28. Sedebit ſolitarius, & tacebit : quia levavit ſuper ſe. *Iod*. 29. Ponet in pulvere os
ſuum, ſi forte ſit ſpes. *Jod*. 30. Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. *Caph*. 31. Quia
non repellet in ſempiternum Dominus. *Caph*. 32. Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem
miſericordiarum ſuarum. *Caph*. 33. Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum.
Lamed. 34. Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ. *Lamed*. 35. Ut declinaret judicium
viri in conſpectu vultus Altiſſimi. *Lamed*. 36. Vt perverteret hominem in judicio ſuo, Dominus ignora-
vit. *Mem*. 37. Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino non jubente? *Mem*. 38. Ex ore Altiſſimi non
egredientur nec mala nec bona? *Mem*. 39. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis? *Nun*.
40. Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum. *Nun*. 41. Levemus corda noſtra
cum manibus ad Dominum in cęlos. *Nun*. 42. Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus : id-
circò tu inexorabilis es. *Samech*. 43. Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos : occidiſti, nec pepercisti.
Samech. 44. Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. *Samech*. 45. Eradicationem, & abiectionem po-
ſuiſti me in medio populorum. *Phe*. 46. Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici. *Phe*. 47. Formido
& laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio. *Phe*. 48. Diviſiones aquarum deduxit oculus meus,
in contritione filiæ populi mei. *Ain*. 49. Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.
Ain. 50. Donec reſpiceret & videret Dominus de cælis. *Ain*. 51. Oculus meus deprædatus eſt animam
meam in cunctis filiabus urbis meæ. *Sade*. 52. Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis. *Sade*.
53. Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. *Sade*. 54. Inundaverunt aquæ ſuper ca-
put meum: dixi: Perii. *Coph*. 55. Invocavi nomen tuum Domine de lacu noviſſimo. *Coph*. 56. Vocem
meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus. *Coph*. 57. Appropinquaſti in die,
quando invocavi te : dixiſti: Ne timeas. *Res*. 58. Iudicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ
meæ. *Res*. 59. Vidiſti Domine iniquitatem illorum adversùm me : judica judicium meum. *Res* 60. Vi-
diſti omnem furorem, univerſas cogitationes eorum adversùm me. *Sin*. 61. Audiſti opprobrium eorum
Domine, omnes cogitationes eorum adversùm me; *Sin*. 62. Labia inſurgentium mihi, & meditationes eo-
rum adverſum me tota die. *Sin*. 63. Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum vide; ego ſum pſalmus eo-
rum. *Thau*. 64. Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum. *Thau*. 65 Dabis eis ſcutum cor-
dis laborem tuum. *Thau*. 66. Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

ftus Dominus captus eft in peccatis noftris: cui diximus. In umbra tua vivemus
de, & lætare filia Edom, quę habitas in Terra Hus: ad te quodque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis. *Thau.* 22. Completa eft iniquitas tua filia Sion, non addet ultrà ut tranfmigret te: vifitavit iniquitatem filia Edom, difcooperuit peccata tua.

ORATIO IEREMIAE PROPHETAE.

CAPVT V.

1 Recordare Domine quid acciderit nobis: intuere, & refpice opprobrium noftrum. 2. Hereditas noftra verfa eft ad alienos: domus noftræ ad extraneos. 3. Pupilli facti fumus abfque patre, matres noftræ quafi viduæ. 4. Aquam noftram pecunia bibimus: ligna noftra pretio comparavimus. 5. Cervicibus noftris minabamur, laffis non dabatur requies. 6. Aegypto dedimus manum, & Affyriis ut faturaremur pane. 7. Patres noftri peccaverunt, & non funt: & nos iniquitates eorum portavimus. 8. Servi dominati funt noftri: non fuit qui redimeret de manu eorum. 9. In animabus noftris afferebamus panem nobis, à facie gladii in deferto. 10. Pellis noftra, quafi clibanus exufta eft à facie tempeftatum famis. 11. Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda. 12. Principes manu fufpenfi funt: facies fenum non erubuerunt. 13. Adolefcentibus impudice abufi funt: & pueri in ligno corruerunt. 14. Senes defecerunt de portis, iuvenes de choro pfallentium. 15. Defecit gaudium cordis noftri: verfus eft in luctum chorus nofter. 16. Cecidit corona capitis noftri: væ nobis, quia peccavimus. 17. Propterea mæftum factum eft cor noftrum, ideò contenebrati funt oculi noftri. 18. Propter montem Sion quia difperiit, vulpes ambulaverunt in eos. 19. Tu autem in eternum Domine permanebis, folium tuũ in generationem, & generationẽ. 20. Quare in perpetuum oblivifceris noftri? derelinques nos in longitudine dierum? 21. Converte nos Domine ad te, & convertemur: innova dies noftros, ficut à Principio. 22. Sed proiiciens repulifti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.

CAPVT I.

Judæi a Babylone mittunt ad eos qui erant in Jerufalem, librum Baruch una cum collectis pecuniis ut oblatis holocauftis orent pro ipfis, & pro Nabuchodonor, filioque ejus Baltaffar: confitentur peccata fua.

ET hæc verba libri, quæ fcripfit Baruch filius Neriæ, filii Maafiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Babylonia, 2. In anno quinto, in feptimo die menfis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Ierufalem, & fuccenderunt eam igni. 3. Et legit Baruch verba libri huius ad aures Jechoniæ filii JoaKim regis Juda, & ad aures univerfi populi venientis ad librum, 4. Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo ufque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi. 5. Qui audientes plorabant, & jeiunabant, & orabant in confpectu Domini. 6. Et collegerũt pecuniam fecundùm, quod potuit uniufcuiufque manus. 7. Et miferunt in Ierufalem ad JoaKim filium Helciæ filii Salom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi funt cum eo in Jerufalem. 8. Cùm acciperet vafa templi Domini, quæ ablata fuerant de tem-

quibus non aperuit Dominus 5. Et facti sumus subtus,& non supra:
quia peccavimus Domino Deo nostro,non obaudiendo voci ipsius. 6. Domino Deo nostro justitia: nobis Sup.1.c.15.
autem,& patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hæc. 7. Quia locutus est Dominus super nos omnia
mala hæc,quæ venerunt super nos. 8. Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri,ut reverteremur 6
unusquisque nostrum à viis nostris pessimis. 9. Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea super nos; Dan.9.d.15.
quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis. 10. Et non audivimus vocem ip-
sius ut iremus in præceptis Domini,quæ dedit ante faciem nostram. 11. Et nunc Domine Deus Israel, qui
eduxisti populum tuum de Terra Aegypti in manu valida,& in signis,& in prodigii,& in virtute tua ma-
gna,& in brachio excelso, & fecisti tibi nomen sicut est dies iste: 12. Peccavimus, impiè egimus, iniquè
gessimus,Domine Deus noster; in omnibus iustitiis tuis. 13. Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti su-
mus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos. 14. Exaudi Domine preces nostras,& orationes nostras, &
educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt. 15. Ut sciat
omnis terra quia tu es Dominus Deus noster,& quia nomen tuum invocatum est super Israel,& super ge- Deu.26.e.15.
nus ipsius. 16. Respice Domine de domo sancta tua in nos,& inclina aurem tuam,& exaudi nos. 17. Ape- Isa.63.a.15.
ri oculos tuos,& vide: quia non mortui,qui sunt in inferno: quorum spiritus acceptus est à visceribus suis, Is 37.d.17.64.
dabunt honorem & iustificationem Domino: 18. Sed anima,quæ tristis est super magnitudine mali, & ince- c.9.
dit curva,& infirma, & oculi deficiente,& anima esuriens dat tibi gloriam, & iustitiam Domino. 19. Quia Ps.113.d.17.
B non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus preces,& petimus misericordiam ante conspectum
tuum,Domine Deus noster: 20. Sed quia misisti iram tuam,& furorem tuum super nos, sicut locutus es in
manu puerorum tuorum prophetarum,dicens: 21. Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrū,& cervicem
vestram,& opera facite regi Babylonis: & sedebitis in terra,quam dedi patribus vestris. 22. Quod si non au-
dieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniæ: defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda,&
à foris Ierusalem. 23. Et auferam à vobis vocem iucunditatis,et vocē gaudii,& vocem sponsi,& vocē sponsæ
& erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eā. 24. Et non audierunt vocem tuam,ut operarentur re-
gi Babylonis: & statuisti verba tua,quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut trans-
ferrentur ossa regum nostrorum,& ossa patrum nostrorum de loco suo: 25. Et ecce proiecta sunt in calore
solis & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus pessimis,in fame, & in gladio,& in emissione. 26. Et po-
suisti templum,in quo invocatum est nomen tuum in ipso,sicut hæc dies,propter iniquitatem domus Israel
& domus Iuda. 27. Et fecisti in nobis Domin Deus noster secundum omnem bonitatem tuam,& secundum
omnem miserationem tuam illam magnam. 28. Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi,in die qua præce-
pisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel. 29. Dicens: Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc Lev.26.b.14
magna convertetur in minimam inter Gentes, quo ego eos dispergam. 30. Quia scio quod me non au- Deu.28.b.15
diet populus,populus est enim dura cervice: & convertetur ad cor suum in terra captivitatis suæ: 31. Et
scient quia ego sum Dominus Deus eorum,& dabo eis cor,& intelligent; aures,& audient. 32. Et laudabunt
me in terra captivitatis suæ,& memores erunt nominis mei. 33. Et avertent se à dorso suo duro, & à mali-
gnitatibus suis: quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. 34. Et revocabo illos in
terram,quam iuravi patribus eorum,Abraham,Isaac,& Iacob.& comminabuntur eis: & multiplicabo eos,
& non minorabuntur. 35. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi
erunt mihi in populum: & non movebo amplius populum meum,filios Israel,à terra quam dedit illis.

audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman. 23. Filii quoque ...
quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ, & intelligen-
tiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. 24. O Israel, quàm magna
est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: 25. Magnus est, & non habet finem: excelsus & immensus.
26. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. 27. Non hos
elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt: propterea perierunt. 28. Et quoniam non habuerunt
sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. 29. Quis ascendit in cælum, & accepit eam, & eduxit
eam de nubibus? 30. Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum? 31.
Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas eius: 32. Sed qui scit universa, novit eam, &
adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
quadrupedibus: 33. Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore. 34. Stellæ au-
tem dederunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt: 35. Vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt
ei cum jucunditate, qui fecit illas. 36. Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversus eum. 37.
Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. 38. Post hæc
in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

C A P V T IV.

*Jerusalem suam luget desolationem, hortaturque filios suos ut forti sint animo: nam sicut pro-
pter ipsorum peccata Deus eos tradidit adversariis, ita eis liberatis puniet hostes ipsorum.*

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vi- A
tam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. 2. Convertere Jacob, & apprehende eam, am-
bula per viam ad splendorem eius contra lumen eius. 3. Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem
tuam genti alienæ. 4. Beati sumus Israel: quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. 5. Animæquior
esto populus Dei, memorabilis Israel: 6. Venumdati estis Gentibus non in perditionem: sed propter
quòd in ira ad iracundiam provocastis Deum, traditi estis adversariis. 7. Exacerbastis enim eum qui fecit
vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo. 8. Obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos,
& contristastis nutricem vestram Jerusalem. 9. Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit:
Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum: 10. Vidi enim captivitatem populi
mei, filiorum meorum, & filiarum, quam superduxit illis æternus. 11. Nutrivi enim illos cum fletu &
luctu. 12. Nemo gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis derelicta sum propter peccata filio-
rum meorum, quia declinaverunt à lege Dei. 13. Justitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt
per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis eius cum justitia ingressi sunt. 14. Veniant confi-
nes Sion, & memorentur captivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam superduxit illis æternus.
15. Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ: 16. Qui
non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt, & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiis
unicam desolaverunt. 17. Ego autem quid possum adiuvare vos? 18. Qui enim adduxit super vos
mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. 19. Ambulate filii, ambulate: ego enim
derelicta sum sola. 20. Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, & clamabo ad
Altissimum in diebus meis. 21. Animæquiores estote filii, clamate ad Dominum, & eripiet vos de
manu principum inimicorum. 22. Ego enim speravi in æternum salutem vestram: & venit mihi gau-
dium à sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. 23. Emisi enim vos cum
luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in sempiternum. 24.
Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram à Deo, sic videbunt & in celeritate salutem ve-
stram à Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno, & splendore æterno. 25. Filii patienter su-
stinete

..., penitusque sensu carentia, ac vanissima.

A EXemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babylonio-
rum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum est illi à Deo. 1. PROPTER peccata, quæ
peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum. 2. In- Jer.25.b.9.
gressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, usque ad generationes septem:
post hoc autem aducam vos inde cum pace. 3. Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & ar-
genteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari ostentantes metum Gentibus. 4. Videte ergo ne & vos Isa.44.b.10.
similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis. 5. Visa itaque turba de retro, &
ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine. 6. Angelus enim meus vobi-
scum est: ipse autem exquiram animas vestras. 7. Nam lingua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam inaura-
ta & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui. 8. Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto au-
ro fabricati sunt. 9. Coronas certè aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtrahunt sacerdotes
ab eis aurum, & argentum, & erogant illud in semetipsos. 10. Dant autem, & ex ipso prostitutis, & mere-
trices ornant & iterum cum receperint illud à meretricibus, ornant deos suos. 11. Hi autem non libe-
rantur ab ærugine & tinea. 12. Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pul-
verem domus, qui est plurimus inter eos. 13. Sceptrum autem habet ut homo, sicut judex regionis, qui
in se peccantem non interficit. 14. Habet etiam in manu gladium, & securim, se autem de bello, & a la-
tronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii. 15. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas
hominis confractum inutile efficitur, tales sunt & dii illorum. 16. Constitutis illis in domo, oculi eorum
pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium. 17. Et sicut alicui qui regem offendit, circumseptæ sunt
januæ: aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris & seris, ne
B à latronibus expolientur. 18. Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre
possunt: sunt autem sicut trabes in domo. 19. Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, qui de
terra sunt, dum comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non sentiunt. 20. Nigræ fiunt facies eo-
rum à fumo, qui in domo fit. 21. Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ, & hi-
rundines, & aves etiam, similiter & cattæ. 22. Unde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis
eos. 23. Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt:
neque enim dum conflarentur, sentiebant. 24. Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non in-
est ipsis. 25. Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confun- Isa 46 c.7.
dantur etiam qui colunt ea. 26. Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt: ne-
que si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed sicut mortuis munera eorum illis apponen-
tur. 27. Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum de-
cerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt; 28. De sacrificiis eorum fœtæ, &
menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos. 29. Unde enim vo-
cantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis: 30. Et in domibus eorum sa-
cerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt. 31.
Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui. 32. Vestimenta eorum auferunt sa-

cer

inargentati, quibus hi qui fortiores sunt, 57. Aurum, & argentum, & vestimentum quo operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent. 58. Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud; vel ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt, quàm falsi dii. 59. Sol quidem, & luna, ac sidera cum sint splendida, & emissa ad utilitates, obaudiunt. 60. Similiter & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: idipsum autem & spiritus in omni regione spirat. 61. Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum est eis. 62. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes, & silvas, facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus unicorum similia sunt. 63. Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque iudicium iudicare, neque quidquam facere hominibus. 64. Scientes itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos. 65. Neque enim regibus maledicent, neque benedicent. 66. Signa etiam in cælo Gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. 67. Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi. 68. Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos. 69. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati. 70. Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris, similes sunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati. 71. A purpura quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione. 72. Melior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT I.

Tempus & locus quibus Ezechieli ostensæ sunt visiones Dei: nempe in medio ignis similitudo quattuor animalium quæ describuntur, similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis igne circumdati.

Inf. 3.f.23.10. d.10 43.2.3.

T factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cùm essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. 2. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin, 3. Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini. 4. Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu eius: & de medio eius quasi species electri, id est, de medio ignis: 5. Et in medio eius similitudo quatuor animalium: & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis. 6. Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni. 7. Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi aspectus æris candentis. 8. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus: & facies & pennas per quatuor partes habebant. 9. Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. non revertebantur cum incederent sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. 10. Similitudo autem vultus eorum; facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor; facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor. 11. Facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum jungebant-

postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos: et audivi loquentem ad me, 3. Et dicentem: Fili
hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad Gentes apostatrices, quæ recesserunt à me: ipsi et patres eorum præ-
varicati sunt pactum meum usque ad diem hanc. 4. Et filii dura facie, et indomabili corde sunt, ad quos
ego mitto te: et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: 5. Si fortè vel ipsi audiant, et si fortè quie-
scant, quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuerit in medio eorum. 6. Tu ergo fili
hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, et subversores sunt tecum, et
cum scorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans
est. 7. Loqueris ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt.
8. Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix
est: aperi os tuum, et comede quæcumque ego do tibi. 9. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat
involutus liber: et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, et foris: et scriptæ erant in eo lamen- Apoc. 5. a. 1.
tationes, et carmen, et væ.

CAPVT III.

Comesto libro datur prophetæ facies adamantina, ut intrepide arguat durissimos filios Israel in transmigratione constitutos: missus autem constituitur speculator, qui si visum imminens malum non annuntiaverit, eius qui perit reus efficitur; si autem annuntiaverit animam suam liberat, etiam si alius pereat: deinde campum ingressus visaque ibi gloria Domini, iubetur in domo sua includi tamquam vinctus ac mutus.

A 1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris, comede: comede volumen istud, & vadens loquere
ad filios Israel. 2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo: 3. Et dixit ad me: Fili hominis
venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto; quod ego do tibi. Et comedi illud: et
factum est in ore meo sicut mel dulce. 4. Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel, et loqueris verba Ap. 10 d 9. 10.
mea ad eos. 5. Non enim ad populum profundi sermonis, et ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel:
6. Neque ad populos multos profundi sermonis, et ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones, et
si ad illos mittereris, ipsi audirent te. 7. Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me: om-
nis quippe domus Israel attrita fronte est, et duro corde. 8. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. 9. Ut adamantem, et ut silicem dedi faciem tuam: ne
timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est. 10. Et dixit ad me: Fili hominis,
omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi: 11. Et vade ingre-
dere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus:
si fortè audiant, et quiescant. 12. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis ma-
gnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo; 13. Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad
alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnæ. 14. Spiritus quoque
levavit me, et assumpsit me: et abii amarus in indignatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum,
confortans me. 15. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitant iuxta
flumen Chobar, & sedi ubi illi sedebant: & mansi ibi septem diebus mœrens in medio eorum. 16. Cùm au-
tem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens: 17. Fili hominis speculatorem Infr. 33. b. 7
dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. 18. Si dicente me ad impium:

Morte

Num.14.f.34. iniquitatem domus Israel. 6. Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundo: &
assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.
7. Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum, & prophetabis
adversus eam. 8. Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec
compleas dies obsidionis tuæ. 9. Et tu sume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & mi-
lium, & viciam: & mittes ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies super la-
tus tuum: trecentis, & nonaginta diebus comedes illud. 10. Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere
viginti stateres in die: à tempore usque ad tempus comedes illud. 11. Et aquam in mensura bibes, sextam par-
tem hin: à tempore usque ad tempus bibes illud. 12. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes, illud: &
Osee 9.a.4. stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum. 13. Et dixit Dominus: Sic comedent filii
Israel panem suum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos. 14. Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima
mea non est polluta, & morticinum, & laceratum à bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, & non
est ingressa in os meũ omnis caro immunda. 15. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimũ boum pro stercoribus
Infr.5.d.16. humanis: & facies panem tuum in eo. 16. Et dixit ad me: Fili hominis: Ecce ego conteram baculum panis
14.d.13. in Ierusalem: & comedent panem in pondere, & in solicitudine: & aquam in mensura, & in angustia
bibent. 17. Ut deficientibus pane, & aqua, corruat unusquisque ad fratrem suum: & contabescant
in iniquitatibus suis.

CAPUT V.

Per detonsos capitis & barbæ prophetæ pilos jussu Domini, varieque consumptos, designantur Iudæi, propter sua peccata fame & gladio consumendi: sic ut patres filios, & filii patres comedant, reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi sint opprobrium ac stupor Gentibus, quarum superaverunt scelera.

1 ET tu fili hominis sume tibi gladium acutum, radentem pilos: & assumes eum, & duces per caput
tuum, & per barbam tuam: & assumens tibi stateram ponderis, & divides eos. 2. Tertiam partem A
igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis: & assumes tertiam partem, &
concides gladio in circuitu ejus. tertiam verò aliam disperges in ventum, & gladium nudabo post eos. 3.
Et sumes inde parvum numerum: & ligabis eos in summitate pallii tui. 4. Et ex eis rursum tolles, & proji-
cies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel. 5. Hæc di-
cit Dominus Deus. Ista est Jerusalem, in medio Gentium posui eam, & in circuitu ejus terras. 6. Et contem-
psit judicia mea, ut plus esset impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus
sunt. judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt. 7. Idcircò dicit Dominus
Deus: Quia superastis Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, & in præceptis meis non ambulastis, & judicia
mea non fecistis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati: 8. Idcò hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium. 9. Et fa-
ciam in te, quod non feci, & quibus similia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas. 10.
Ideò patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres suos: & faciam in te judicia, & venti-
labo universas reliquias tuas in omnem ventum. 11. Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Nisi pro
eo quòd sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego
quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miserebor. 12. Tertia pars tui peste morietur, &
fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam
in omnem ventum dispergam, & gladium evaginabo post eos. 13. Et complebo furorem meum, & re-
quie-

... quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat propheta totius terræ Iudæ extremam & inevitabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ
Israel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ. 3. Nunc finis super te, & immittam
furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas, 4. Et
non parcet oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & abominationes tuæ in
medio tui erunt: & scietis quia ego Dominus. 5. Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce
venit. 6. Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te: ecce venit. 7. Venit contritio super te, qui habitas
in terra: venit tempus, prope est dies occisionis, & non gloriæ montium. 8. Nunc de propinquo effundam
iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi
omnia scelera tua: 9. Et non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominationes
tuæ in medio tui erunt: & scietis, quia ego sum Dominus percutiens. 10. Ecce dies, ecce venit:
egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia: 11. Iniquitas surrexit in virga impietatis;
non ex eis, & non ex populo, neque ex sonitu eorum: & non erit requies in eis. 12. Venit tempus,
appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira super omnem
populum eius. 13. Quia qui vendit, ad id quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita
eorum. visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur: & vir in iniquitate vitæ suæ non confortabitur.
14. Canite tuba, præparentur omnes, & non est qui vadat ad prælium: ira enim mea super universum
populum eius. 15. Gladius foris; & pestis, & fames intrinsecus: qui in agro est, gladio morietur:
& qui in civitate, pestilentia, & fame devorabuntur. 16. Et salvabuntur qui fugerint ex eis: & erunt
in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. 17. Omnes manus
dissolventur, & omnia genua fluent aquis. 18. Et accingent se ciliciis, & operiet eos formido, Ier.48.f.37.
& in omni facie confusio, & in universis capitibus eorum calvitium. 19. Argentum eorum foras proiicietur, Prov.11.a.4.
& aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos Soph.1.d.18.
in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia scandalum Eccli.5.c.10.
iniquitatis eorum factum est. 20. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines
abominationum suarum, & simulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:
21. Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.
22. Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud emissarii, & contaminabunt
illud. 23. Fac conclusionem; quoniam terra plena est iudicio sanguinem, & civitas plena iniquitate,
24. Et adducam pessimos de Gentibus, & possidebunt domos eorum: & quiescere faciam superbiam
potentium, & possidebunt sanctuaria eorum. 25. Angustia superveniente, requirent pacem, & non
erit. 26. Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum: & quærent visionem de
propheta, & lex peribit à sacerdote, & consilium à senioribus. 27. Rex lugebit, & prin-

[illegible]
bentes contra templum Domini,& facies ad Orientem: & adorabant ad ortum Solis. 17. Et dixit ad me:
Certè vidisti filii hominis: numquid leve est hoc domui Juda, ut facerent abominationes istas, quas fece-
runt hic: quia replentes terram iniquitate, conversi sunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad na-
res suas. 18. Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: & cum clamaverint ad
aures meas voce magna, non exaudiam eos.

C A P V T IX.

Apparentes sex viri iubentur omnes in Ierusalem trucidare, qui à viro lineis vestito non sunt signo thau notati: quo facto Dominus exclamanti prophetæ respondet id futurum exigentibus ipsorum criminibus.

ET clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, & unusquis-
que vas interfectionis habet in manu sua. 2. Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ
respicit ad Aquilonem: & uniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque unus in medio eorum
vestitus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes eius: & ingressi sunt, & steterunt iuxta altare
æreum: 3. Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus: & vo-
cavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. 4. Et dixit
Exod.12.b 7. Apoc.7.a.3. Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: & signa thau super frontes viro-
rum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. 5. Et illis di-
xit, audiente me. Transite per civitatem sequentes eum, & percutite: non parcat oculus vester, ne-
que misereamini. 6. Senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite usque
ad internecionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus. 7. Et dixit ad eos: Contamina-
te domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, & percutiebant eos qui erant in
civitate. 8. Et cæde completa, remansi ego: ruique super faciem meam, & clamans aio: Heu, heu,
heu, Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem?
9. Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel & Juda, magna est nimis valdè, & repleta est terra sangui-
bus, & civitas repleta est aversione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non vi-
det. 10. Igitur & meus non parcet oculus, neque miserebor: viam eorum super caput eorum reddam.
11. Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum,
dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

C A P V T X.

Iubetur vir lineis vestitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & super civitatem effundere: describitur visio Dei, cherubim, & quattuor rotarum.

1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi spe-
cies similitudinis solii, apparuit super ea. 2. Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait:
Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt
inter cherubim, & effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo: 3. Cherubim autem sta-
bant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius. 4. Et elevata est gloria
Domini desuper cherub ad limen domus: & repleta est domus nube, & atrium repletum est splendore glo-
riæ Domini. 5. Et sonitus alarum cherubim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omni-
po-

iniquitatem, & tractant consilium pessimum in urbe ista: 3. Dicentes: Nonne dudum ædificatæ sunt domus?
hæc ste lebes, nos autem carnes. 4. Idcirco vaticinare de eis vaticinare fili hominis. 5. Et irruit in me spiritus
Domini, & dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel, & cogitationes cordis ve-
stri ego novi. 6. Plurimos occidistis in urbe hac, & implestis vias eius interfectis. 7. Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, & hæc est lebes: &
educam vos de medio eius. 8. Gladium metuistis, & gladium inducam super vos, ait Dominus Deus.
9. Et eiiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hostium, & faciam in vobis judicia. 10. Gla-
dio cadetis: in finibus Israel judicabo vos, & scietis quia ego Dominus. 11. Hæc non erit vobis in lebe-
tem, & vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Israel judicabo vos. 12. Et scietis quia ego Do-
minus: quia in præceptis meis non ambulastis, & iudicia mea non fecistis, sed juxta judicia Gentium,
quæ in circuitu, vestro sunt, estis operati. 13. Et factum est, cùm prophetarem, Pheltias filius Banaiæ
B mortuus est: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: con-
summationem tu facis reliquiarum Israel? 14. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 15. Fili ho-
minis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Israel, universi, quibus dixerunt ha-
bitatores Jerusalem: Longè recedite à Domino, nobis data est terra in possessionem. 16. Propterea hæc
dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia dispersi eos in terris: ero eis in sanctifica-
tionem modicam in terris, ad quas venerunt. 17. Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Con-
gregabo vos de populis, & adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel. 18.
Et ingredientur illuc, & auferent omnes offensiones, cunctasque abominationes eius de illa. 19. Et dabo Ier.31.c.33.
eis cor unum & spiritum novum tribuam in visceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, Inf.36.c.26.
& dabo eis cor carneum: 20. Ut in præceptis meis ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantque ea:
& sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum. 21. Quorum cor post offendicula & abominationes suas
ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. 22. Et elevaverunt cherubim alas suas,
& rotæ cum eis: & gloria Dei Israel erat super ea. 23. Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, ste-
titque super montem, qui est ad Orientem urbis. 24. Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad
transmigrationem, in visione, in spiritu Dei: & sublata est à me visio, quam videram. 25. Et locutus sum
ad transmigrationem omnia verba Domini, quæ ostenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel suis factis portendit futuram Ierusalem & regis ipsius captivitatem, reliquis gladio, peste & fame in Ierusalem consumptis: ostendit etiam visionem prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis in medio domus exasperantis tu habi-
A tas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt:
quia domus exasperans est. 3. Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, transmigrabis per
diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conspectu eorum, si fortè aspi-
ciant: quia domus exasperans est. 4. Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in
conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egreditur migrans. 5. Ante oculos eo-
rum perfode tibi parietem: & egredieris per eum. 6. In conspectu eorum in humeris portaberis, in

Minatur Dominus pseudoprophetis ex suo cerebro divinantibus, populumque seducentibus, falsam promittendo pacem, & parietem luto absque paleis liniendo; similiter & filiabus Israel de corde suo prophetantibus, & pulvillos sub omni cubito consuentibus.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui A
prophetant: & dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini. 3. Hæc dicit Do-
Ier.23 a.1. I.f.14 c.9.34 a.1. minus Deus: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. 4. Quasi vul-
pes in desertis, prophetæ tui Israel erant. 5. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum
pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. 6. Vident vana, & divinant mendacium, dicen-
tes: Ait Dominus: cùm Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem. 7. Num-
quid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus:
cùm ego non sim locutus. 8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis
mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: 9. Et erit manus mea super prophetas, qui
vident vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel
non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus: 10. Eò quòd de-
ceperint populum meum, dicentes: Pax; & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem linie-
bant eum luto absque paleis. 11. Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit: erit
enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.
12. Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicetur vobis: Ubi est litura quam linistis? 13. Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & imber
inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in consumptionem. 14. Et destruam parietem, quem
linistis absque temperamento: & adequabo eum terræ & revelabitur fundamentum eius: & cadet, &
consumetur in medio eius: & scietis quia ego sum Dominus. 15. Et complebo indignationem meam in
pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, & non sunt
qui liniunt eum. 16. Prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, & vident ei visionem pacis: & non
est pax, ait Dominus Deus. 17. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophe- B
tant de corde suo: & vaticinare super eas. 18. Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pul-
villos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cùm
caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. 19. Et violabant me ad populum meum propter
pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas,
quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. 20. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: &
dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum. 21. Et dirumpam cervicalia vestra, & libe-
rabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia
ego Dominus. 22. Pro eo quod mœrere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi: & confor-
tastis manus impii, ut non reverteretur á via sua mala, & viveret: 23. Propterea vana non videbitis, &
divinationes non divinabitis amplius & eruam populum meum de manu vestra: & scietis quia ego Do-
minus.

CAPVT

gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilen-
tiam, immisero in Ierusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus: 22. Tamen relinquetur in ea sal-
vatio educentium filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones
eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Ierusalem, in omnibus quæ importavi super eam.
23. Et consolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis quòd non fru-
strà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite pravisum soli servit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ierusalem prædicit exurendos.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis
nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum? 3. Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut
A fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? 4. Ecce igni datum est in escam:
utramq; partem eius consumpsit ignis, & medietas eius redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus.
5. Etiam cùm esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cùm illud ignis devoraverit, & com-
busserit, nihil ex eo fiet operis? 6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter li-
gna silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusalem. 7. Et ponam faciem meam
in eos: de igne egredientur, & ignis consumet eos, & scietis quia ego Dominus, cùm posuero faciem meam
in eos, 8. & dedero terram inviam, & desolatam: eo quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPVT XVI.

Jerusalem priùs abiectissima, mirum in modum à Deo exaltata, ostendit ingratitudinem varia idolatria, in qua & Samariam & Sodomam superavit: idcircò tradet eam Dominus in vastationem & in ignominiam omnibus gentibus: servabit tamen pactum reliquiis suis.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas:
3. Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater
tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. 4. Et quando nata es, in die ortus tui, non est præcisus um-
bilicus tuus, & aqua non es lota in salutē, nec sale salita, nec involuta pannis. 5. Non pepercit super te oculus
ut faceret tibi unum de his, misertus tui: sed projecta es super faciem terræ in abiectione animæ tuæ, in die
qua nata es. 6. Transiens autē per te, vidi te cōculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo:
Vive, dixi, inquā, tibi: In sanguine tuo vive. 7. Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, &
grādis effecta, & ingressa es, & pervenisti ad mūdū muliebrē: ubera tua intumuerūt, & pilus tuus germinavit:
& eras nuda, & confusione plena. 8. Et transivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: &
expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Et iuravi tibi, & ingressus sum pactum te-
cum (ait Dominus Deus,) & facta es mihi. 9. Et lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te: & unxi
te

ctumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit forni-
catio: in eo enim quòd dedisti mercedes non accepisti, factum est in te contrarium. 35. Propterea
meretrix audi verbum Domini. 36, Hæc dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, & revelata
est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in
sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis: 37. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commi-
sta es; & omnes quos dilexisti, cum universis quos oderas: & congregabo eos super te undique, & nudabo
Infr. 23.b.10. ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. 38. Et iudicabo te iudiciis adul-
terarum, & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli. 39. Et dabo te in ma-
nus eorum, & destruent lupanar tuum: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis,
& auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia: 40. Et adducent super te mul-
4 Reg. 25.b.9. titudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis suis. 41. Et comburent domos tuas igni, &
facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari, et mercedes ultrà non dabis.
42. Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar ampliùs.
43. Eo quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & provocasti me in omnibus his: quapropter,
& ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera tua in omnibus abomi-
nationibus tuis. 44. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita
& filia eius. 45. Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios suos: & soror sororum tuarum
es tu, quæ proiecerunt viros suos, & filios suos: mater vestra Cethæa, & pater vester Amorrhæus. 46. Et
soror tua maior, Samaria, ipsa & filiæ eius, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te,
quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. 47. Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundùm
Gen, 19.c.24. scelera earum fecisti pauxillum minus: penè sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. 48. Viuo ego, di-
cit, Dminus Deus, quia non feci Sodoma soror tua, ipsa, & filiæ eius, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ. 49. Ec-
ce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius,
& filiarum eius: & manum egeno, & pauperi non porrigebant. 50. Et elevatæ sunt, & fecerunt
abominationes coram me: & abstuli eas sicut vidisti. 51. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum
non peccavit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationi-
bus tuis, quas operata es. 52. Ergo, & tu porta confusioné tuã, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratiùs
agẽs ab eis: iustificatæ sunt enim à te: ergo, & tu cõfundere, & porta ignominiã, tuã quæ iustificasti sorores tuas
53 Et convertã restituens eas conversione Sodomorũ cũ filiabus suis, & conversione Samariæ, & filiarũ eius: &
convertam reversionem tuam in medio earum. 54. Vt portes ignominiam tuam, & confundaris in om-
nibus, quæ fecisti consolans eas. 55. Et soror tua Sodoma, & filiæ eius revertentur ad antiquitatem suam:
& Samaria, & filiæ eius revertentur ad antiquitatem suam: & tu, & filiæ tuæ, revertemini ad anti-
quitatem vestram. 56. Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ.
57. Antequam revelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cun-
ctarum in circuitu tuo filiarum Palestinarum, quæ ambiunt te per gyrum. 58. Scelus tuum, &
ignominiam tuam tu portasti ait, Dominus Deus. 59. Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi,
sicut despexisti iuramentum, ut irritum faceres pactum. 60. Et recordabor ego pacti mei tecum in die-
bus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum sempiternum. 61. Et recordaberis viarum tuarum, & con-
funderis: cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed non ex
pacto tuo. 62. Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies quia ego Dominus. 63. Vt recorderis, &
confundaris, & non sit tibi ultrà aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus quæ fe-
cisti, ait Dominus Deus.

CAPVT

dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum eius tene-
rum distringam,& plantabo super montem excelsum & eminentem. 23. In monte sublimi Israel plantabo il-
lud & erumpet in germen,& faciet fructum,erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres
& universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. 24. Et scient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliavi lignum sublime,& exaltavi lignum humile,& siccavi lignum viride,& frondere fecit
lignum aridum. Ego Dominus locutus sum,& feci.

CAPVT XVIII.

Reiecta Iudaeorum parabola dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contrà, sed quisque suam ipsius portabit: quòd si impius impœnitentiam agat, salvabitur: iustus verò si suam deserat iustitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis innovationem.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens. 2. Quid est quod inter vos parabolam vertitis in pro-
verbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum ob- Ier.31.c.29.
stupescunt? 3. Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultrà vobis parabola hæc in proverbium in Israel.
4. Ecce omnes animæ, meæ sunt: ut anima patris,ita & anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa
morietur. 5. Et vir si fuerit justus, & fecerit judicium & iustitiam, 6. In montibus non comederit, &
oculos suos non levaverit ad idola domus Israel; & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem
menstruatam non accesserit. 7. Et hominem non contristaverit: Pignus debitori reddiderit: per vim ni-
hil rapuerit: panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento: 8. Ad usuram non com- Isai.58.c.7.
modaverit, & ampliùs non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & iudicium verum fecerit in- Matt 25.c.35.
ter virum & virum. 9. In præceptis meis ambulaverit, & judicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic
iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus. 10. Quòd si genuerit filium latronem effundentem sanguinem,&
fecerit unum de illis. 11. Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxo-
rem proximi sui polluentem. 12. Egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non
reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem. 13. Ad usuram dantem, & am-
plius accipientem: numquid vivet? non vivet, cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, san-
guis eius in ipso erit. 14. Quòd si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit,
& non fecerit simile eis: 15. Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus
Israel, & uxorem proximi sui non violaverit. 16. Et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, &
rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento. 17. A pauperis in-
juria averterit manum suam, usuram, & superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præce-
ptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. 18. Pater eius quia ca-
lumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate
sua. 19. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius judicium & justi-
tiam

... eum. 6. Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit prædam capere, &
homines devorare: 7. Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata
est terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius. 8. Et convenerunt adversus eum Gentes undique
de provinciis, & expanderunt super eum rete suum, in vulneribus earum captus est. 9. Et mise-
runt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miseruntque eum in carcerem,
ne audiretur vox ejus ultrà super montes Israel. 10. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam
plantata est: fructus ejus, & frondes eius creverunt ex aquis multis. 11. Et factæ sunt ei virgæ solidæ in
sceptra dominantium, & exaltata est statura ejus inter frondes: & vidit altitudinem suam in multi-
Osee 13.d.15. tudine palmitum suorum. 12. Et evulsa est in ira, in terramque projecta, & ventus urens sicca-
vit fructum eius: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ roboris eius: ignis comedit eam. 13. Et
nunc transplantata est in desertum, in terra invia & sitienti. 14. Et egressus est ignis de virga ramo-
rum ejus, qui fructum eius comedit: & non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominatium. Planctus
est, & erit in planctum.

CAPUT XX.

*Dominus negat se filii Israel responsurum, quia & in Ægypto & in deserto & in terra promissio-
nis, prævaricati sunt ipsius mandata, & idola coluerunt, quibus sæpè comminatus est mala: sed pe-
percit ne nomen eius blasphemaretur inter Gentes: nunc autem post hæc omnia dicit se eos revocatu-
rum ad terram suam, in qua sibi servtant: iubet etiam prophetare contra saltum meridianum.*

ET factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis: venerunt viri de senioribus Israel, ut in-
terrogarent Dominum, & sederunt coram me. 2. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 3. A
Fili hominis loquere senioribus Israel, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad inter-
rogandum me vos venistis? vivo egò quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. 4. Si judicas eos,
si judicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. 5. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: In die qua elegi Israel, & levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, & apparui eis in Terra
Ægypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester: 6. In die illa levavi ma-
num meam pro eis, ut educerem eos de Terra Ægypti in Terram, quam provideram eis, fluentem la-
cte & melle: quæ est egregia inter omnes terras. 7. Et dixi ad eos. Unusquisque offensiones oculorum
suorum abiiciat, & in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dominus Deus vester. 8. Et irritaverunt me,
noluerunque me audire: unusquisque abominationes oculorum suorum non projecit, nec idola Ægypti
reliquerunt: & dixi ut effunderem indignationem meam super eos, & implerem iram meam in eis, in
medio Terræ Ægypti. 9. Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, in quarum
Lev.18 a.5. medio erant, & inter quas apparui eis ut educerem eos de Terra Ægypti. 10. Ejeci ergo eos de Terra
Rom.10.a.5. Ægypti, & eduxi eos in desertum. 11. Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea ostendi eis, quæ fa-
Exod.20.b 8. ciens homo, vivet in eis. 12. Insuper & sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me & eos: & scirent
31 c.13. quia ego Dominus sanctificans eos. 13. Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non
Deut.5.b.12. ambulaverunt, & judicia mea proiecerunt, quæ faciens homo vivet in eis: & sabbata mea violaverunt
vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos. 14. Et
feci propter nomen meum, ne violaretut coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conspectu earum. 15.
Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in Terram, quam dedi eis, fluen-
tem lacte & melle, præcipuam terrarum omnium: 16. Quia iudicia mea proiecerunt, & in præceptis
meis

meo, & inducam vos in vinculis fœderis. 38. Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis quia ego Dominus: 39. Et vos domus Israel, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idolo vestra ambulate, & servite eis: Quòd si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum pollueritis ultrà in muneribus vestris, & in idolis vestris:40. In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel; omnes: inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. 41. In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum. 42. Et scietis quia ego Dominus, cùm induxero vos ad terram Israel, in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris. 43. Et recordabimini ib viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis. 44. Et scietis quia ego Dominus, cùm benefecero vobis propter nomen meum, & non secundùm vias vestras malas, neque secundùm scelera vestra pessima domus Israel, ait Dominus Deus. 45. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 46. Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Aphricum, & propheta ad saltum agri meridiani. 47. Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem. 48. Et videbit universa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur. 49. Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAPVT XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens. 2. Fili hominis, pone faciam tuam ad Jerusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israel. 3. Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & eiiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te iustum, & impium. 4. Pro eo autem, quòd occidi in te iustum, & impium, idcircò egredietur gladius meus de vagina sua ad omné carné ab Austro usque ad Aquiloné: 5 Vt sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladiũ meũ de vagina sua irrevocabilé. 6. Et tu fili hominis ingemisce in cõtritione lumborũ, & in amaritudinibus ingemisce coram eis. 7. Cùmque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabescet omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus. 8. Et factus est sermo Domini ad, me dicens. 9. Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est, & limatus. 10. Vt cædat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum. 11. Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu interficientis. 12. Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcircò plaude super femur, 13. Quia probatus est: & hoc, cùm sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus. 14. Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisio-

quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ, &, Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ, & intelligen-
tiæ: viam autem ſapientiæ neſcierunt, neque commemorati ſunt ſemitas eius. 24. O Iſrael, quàm magna
eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius: 25. Magnus eſt, & non habet finem: excelſus & immenſus.
26. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, ſtatura magna, ſcientes bellum. 27. Non hos
elegit Dominus, neque viam diſciplinæ invenerunt. propterea perierunt. 28. Et quoniam non habuerunt
ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam. 29. Quis aſcendit in cælum, & accepit eam, & eduxit
eam de nubibus? 30. Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam ſuper aurum electum? 31.
Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus, neque qui exquirat ſemitas eius: 32. Sed qui ſcit univerſa, novit eam, &
adinvenit eam prudentia ſua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
quadrupedibus: 33. Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore. 34. Stellæ au-
tem dederunt lumen in cuſtodiis ſuis, & lætatæ ſunt: 35. Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus: & luxerunt
ei cum jucunditate, qui fecit illas. 36. Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum. 37.
Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. 38. Poſt hæc
interris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.

CAPVT IV.

*Jeruſalem ſuam luget deſolationem, hortaturque filios ſuos ut forti ſint animo: nam ſicut pro-
pter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis puniet hoſtes ipſorum.*

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vi-
tam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem. 2. Convertere Jacob, & apprehende eam, am-
bula per viam ad ſplendorem eius contra lumen eius. 3. Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem
tuam genti alienæ. 4. Beati ſumus Iſrael: quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis. 5. Animæquior
eſto populus Dei, memorabilis Iſrael: 6. Venumdati eſtis Gentibus non in perditionem: ſed propter
quòd in ira ad iracundiam provocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis. 7. Exacerbaſtis enim eum qui fecit
vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo. 8. Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos,
& contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem. 9. Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit:
Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum: 10. Vidi enim captivitatem populi
mei, filiorum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis æternus. 11. Nutrivi enim illos cum fletu &
luctu. 12. Nemo gaudeat ſuper me viduam, & deſolatam: à multis derelicta ſum propter peccata filio-
rum meorum, quia declinaverunt à lege Dei. 13. Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec ambulaverunt
per vias mandatorum Dei, neque per ſemitas veritatis eius cum juſtitia ingreſſi ſunt. 14. Veniant confi-
nes Sion, & memorentur captivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam ſuperduxit illis æternus.
15. Adduxit enim ſuper illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ: 16. Qui
non ſunt reveriti ſenem, neque puerorum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiis
unicam deſolaverunt. 17. Ego autem quid poſſum adiuvare vos? 18. Qui enim adduxit ſuper vos
mala, ipſe vos eripiet de manibus inimicorum veſtrorum. 19. Ambulate filii, ambulate: ego enim
derelicta ſum ſola. 20. Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecrationis, & clamabo ad
Altiſſimum in diebus meis. 21. Animæquiores eſtote filii, clamate ad Dominum, & eripiet vos de
manu principum inimicorum. 22. Ego enim ſperavi in æternum ſalutem veſtram: & venit mihi gau-
dium à ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari noſtro. 23. Emiſi enim vos cum
luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in ſempiternum. 24.
Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate ſalutem ve-
ſtram à Deo, quæ ſuperveniet vobis cum honore magno, & ſplendore æterno. 25. Filii patienter ſu-
ſtinete

ia, penitusque sensu carentia, ac vanissima.

A EXemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babylonio-
rum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum est illi à Deo. 1. PROPTER peccata, quæ
peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum. 2. In-
gressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, usque ad generationes septem: Jer.25.b.9.
post hoc autem aducam vos inde cum pace. 3. Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & ar-
genteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari ostentantes metum Gentibus. 4. Videte ergo ne & vos
similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis. 5. Visa itaque turba de retro, & Isa.44.b.10.
ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine. 6. Angelus enim meus vobi-
scum est: ipse autem exquiram animas vestras. 7. Nam lingua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam inaura-
ta & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui. 8. Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto au-
ro fabricati sunt. 9. Coronas certè aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtrahunt sacerdotes
ab eis aurum, & argentum, & erogant illud in semetipsos. 10. Dant autem, & ex ipso prostitutis, & mere-
trices ornant: & iterum cum receperint illud à meretricibus, ornant deos suos. 11. Hi autem non libe-
rantur ab ærugine & tinea. 12. Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pul-
verem domus, qui est plurimus inter eos. 13. Sceptrum autem habet ut homo, sicut iudex regionis, qui
in se peccantem non interficit. 14. Habet etiam in manu gladium, & securim, se autem de bello, & a la-
tronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii. 15. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas
hominis confractum inutile efficitur, tales sunt & dii illorum. 16. Constitutis illis in domo, oculi eorum
pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium. 17. Et sicut alicui qui regem offendit, circumseptæ sunt
januæ: aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris & seris, ne
B à latronibus expolientur. 18. Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre
possunt: sunt autem sicut trabes in domo. 19. Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, qui de
terra sunt, dum comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non sentiunt. 20. Nigræ fiunt facies eo-
rum à fumo, qui in domo fit. 21. Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ, & hi-
rundines, & aves etiam, similiter & cattæ. 22. Unde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis
eos. 23. Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt:
neque enim dum conflarentur, sentiebant. 24. Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non in-
est ipsis. 25. Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confun- Isa 46 c.7.
dantur etiam qui colunt ea. 26. Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt: ne-
que si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed sicut mortuis munera eorum illis apponen-
tur. 27. Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum de-
cerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt; 28. De sacrificiis eorum fœtæ, &
menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos. 29. Unde enim vo-
cantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis: 30. Et in domibus eorum sa-
cerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt. 31.
Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui. 32. Vestimenta eorum auferunt sa-

cer-

inargentati, quibus hi qui fortiores sunt, 57. Aurum, & argentum, & vestimentum quo operti sunt,
auferent illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent. 58. Itaque melius est esse regem ostentantem vir-
tutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud; vel ostium in domo, quod
custodit quæ in ipsa sunt, quàm falsi dii. 59. Sol quidem, & luna, ac sidera cum sint splendida, &
emissa ad utilitates, obaudiunt. 60. Similiter & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: idipsum au-
tem & spiritus in omni regione spirat. 61. Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambu-
lare universum orbem, perficiunt quod imperatum est eis. 62. Ignis etiam missus desuper ut consumat
montes, & silvas, facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eo-
rum similia sunt. 63. Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non
possunt neque iudicium iudicare, neque quidquam facere hominibus. 64. Scientes itaque quia non
sunt dii, ne ergo timueritis eos. 65. Neque enim regibus maledicent, neque benedicent. 66. Signa
etiam in cælo Gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. 67. Be-
stiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi. 68. Nullo itaque modo nobis
est manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos. 69. Nam sicut in cucumerario formido ni-
hil custodit: ita sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati. 70. Eodem modo & in horto spina
alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris, similes sunt dii illorum li-
gnei, & inaurati, & inargentati. 71. A purpura quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis
itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione. 72. Me-
lior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT I.

Tempus & locus quibus Ezechieli ostensæ sunt visiones Dei: nempe in medio ignis similitudo quattuor animalium quæ describuntur, similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis igne circumdati.

Inf 3.f.23.10. d.20 43.2.3.

T factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cùm essem in medio ca- A
ptivorum juxta fluvium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. 2. In quinta
mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin, 3. Factum est verbum
Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen
Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini. 4. Et vidi, & ecce ventus turbinis
veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu eius:
& de medio eius quasi species electri, id est, de medio ignis: 5. Et in medio eius simili-
tudo quatuor animalium: & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis. 6. Quatuor facies uni, &
quatuor pennæ uni. 7. Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi aspectus æris candentis. 8.
Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus: & facies & pennas per quatuor partes habe-
bant. 9. Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. non revertebantur cum incederent: sed unum-
quodque ante faciem suam gradiebatur. 10. Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies
leonis à dextris ipsorum quatuor; facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper
ipsorum quatuor. 11. Facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum junge-
ban-

super pedes meos: et audivi loquentem ad me, 3. Et dicentem: Fili
hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad Gentes apostatrices, quæ recesserunt à me: ipsi et patres eorum præ-
varicati sunt pactum meum usque ad diem hanc. 4. Et filii dura facie, et indomabili corde sunt, ad quos
ego mitto te: et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: 5. Si fortè vel ipsi audiant, et si fortè quie-
scant, quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuerit in medio eorum. 6. Tu ergo fili
hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, et subversores sunt tecum, et
cum scorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans
est. 7. Loqueris ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt.
8. Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix
est: aperi os tuum, et comede quæcumque ego do tibi. 9. Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat
involutus liber: et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, et foris: et scriptæ erant in eo lamen- Apoc. 5. a. 1.
tationes, et carmen, et væ.

CAPVT III.

Comesto libro datur prophetæ facies adamantina, ut intrepide arguat durissimos filios Israel in transmigratione constitutos: missus autem constituitur speculator, qui si visum imminens malum non annuntiaverit, eius qui perit reus efficitur; si autem annuntiaverit animam suam liberat, etiam si alius pereat: deinde campum ingressus visaque ibi gloria Domini, iubetur in domo sua includi tamquam vinctus ac mutus.

A 1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumq; inveneris, comede comesse volumen istud, & vadens loquere
ad filios Israel. 2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo: 3. Et dixit ad me: Fili hominis
venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto; quod ego do tibi. Et comedi illud: et
factum est in ore meo sicut mel dulce. 4. Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel, et loqueris verba Ap. 10 d 9. 10.
mea ad eos. 5. Non enim ad populum profundi sermonis, et ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel:
6. Neque ad populos multos profundi sermonis, et ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones, et
si ad illos mittereris, ipsi audirent te. 7. Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me om-
nis quippe domus Israel attrita fronte est, et duro corde. 8. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. 9. Vt adamantem, et ut silicem dedi faciem tuam: ne
timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est. 10. Et dixit ad me: Fili hominis,
omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi: 11. Et vade ingre-
dere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus:
si fortè audiant, et quiescant. 12. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis ma-
gnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo; 13. Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad
alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnæ. 14. Spiritus quoque
levavit me, et assumpsit me: et abii amarus in indignatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum,
confortans me. 15. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitant iuxta
flumen Chobar, & sedi ubi illi sedebant: & mansi ibi septem diebus mœrens in medio eorum. 16. Cùm au-
tem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, dicens: 17. Fili hominis speculatorem Infr. 33. b. 7
dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. 18. Si dicente me ad impium:

Morte

Num.14 f.34. iniquitatem domus Iſrael. 6. Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuum dexterum ſecundo: &
aſſumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.
7. Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum, & propheta-
bis adverſus eam. 8. Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec
compleas dies obſidionis tuæ. 9. Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & mi-
lium, & viciam: & mittes ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies ſuper la-
tus tuum: trecentis, & nonaginta diebus comedes illud. 10. Cibus autem tuus quo veſceris, erit in pondere
viginti ſtateres in die: à tempore uſque ad tempus comedes illud. 11. Et aquam in menſura bibes, ſextam par-
tem hin: à tempore uſque ad tempus bibes illud. 12. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud: &
Oſee 9.a.4. ſtercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum. 13. Et dixit Dominus: Sic comedent filii
Iſrael panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos. 14. Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima
mea non eſt polluta, & morticinum, & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc, & non
eſt ingreſſa in os meũ omnis caro immunda. 15. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimũ boum pro ſtercoribus
Infr.5.d.16. humanis: & facies panem tuum in eo. 16. Et dixit ad me: Fili hominis: Ecce ego conteram baculum panis
14.d.13. in Ieruſalem; & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia
bibent. 17. Vt deficientibus pane, & aqua, corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant
in iniquitatibus ſuis.

CAPUT V.

Per detonſos capitis & barbæ prophetæ pilos iuſſu Domini, varieque conſumptos, deſignantur Iudæi, propter ſua peccata fame & gladio conſumendi: ſic ut patres filios, & filii patres comedant, reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperaverunt ſcelera.

1 ET tu fili hominis ſume tibi gladium acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput
tuum, & per barbam tuam: & aſſumens tibi ſtateram ponderis, & divides eos. 2. Tertiam partem A
igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obſidionis: & aſſumes tertiam partem, &
concides gladio in circuitu ejus. tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos. 3.
Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallii tui. 4. Et ex eis rurſum tolles, & proji-
cies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſrael. 5. Hæc di-
cit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſalem, in medio Gentium poſui eam, & in circuitu ejus terras. 6. Et contem-
pſit judicia mea, ut plus eſſet impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus
ſunt. judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt. 7. Idcircò dicit Dominus
Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia
mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati: 8. Ideo hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium. 9. Et fa-
ciam in te, quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas. 10.
Ideò patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres ſuos: & faciam in te judicia, & venti-
labo univerſas reliquias tuas in omnem ventum. 11. Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Niſi pro
eo quòd ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego
quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor. 12. Tertia pars tui peſte morietur, &
fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam
in omnem ventum diſpergam, & gladium evaginabo poſt eos. 13. Et complebo furorem meum, & re-
quie-

CAPUT VII.

Denuntiat propheta totius terræ Iuda extremam & inevitabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ
Israel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ. 3. Nunc finis super te, & immittam
furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas, 4. Et
non parcet oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & abominationes tuæ in
medio tui erunt: & scietis quia ego Dominus. 5. Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce
venit. 6. Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te: ecce venit. 7. Venit contritio super te, qui habitas
in terra: venit tempus, propè est dies occisionis, & non gloriæ montium. 8. Nunc de propinquo effundam
iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi
omnia scelera tua: 9. Et non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abomina-
tiones tuæ in medio tui erunt: & scietis, quia ego sum Dominus percutiens. 10. Ecce dies, ecce ve-
nit: egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia: 11. Iniquitas surrexit in virga impieta-
tis; non ex eis, & non ex populo, neque ex sonitu eorum: & non erit requies in eis. 12. Venit tem-
pus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira super omnem
populum eius. 13. Quia qui vendit, ad id quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita
eorum. visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur: & vir in iniquitate vitæ suæ non confor-
B tabitur. 14. Canite tuba, præparentur omnes, & non est qui vadat ad prælium: ira enim mea super u-
niversum populum eius. 15. Gladius foris; & pestis, & fames intrinsecus: qui in agro est, gladio morie-
tur: & qui in civitate, pestilentia, & fame devorabuntur. 16. Et salvabuntur qui fugerint ex eis: & e-
runt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. 17. Omnes ma-
nus dissolventur, & omnia genua fluent aquis. 18. Et accingent se ciliciis, & operiet eos formido, Ier.48.f.37.
& in omni facie confusio, & in universis capitibus eorum calvitium. 19. Argentum eorum foras proiicie- Prov.11 a 4
tur, & aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos Soph.1 d 18.
in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia scanda- Eccli.5.c.10.
lum iniquitatis eorum factum est. 20. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagi-
nes abominationum suarum, & simulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:
21. Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.
22. Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud emissarii, & conta-
minabunt illud. 23. Fac conclusionem; quoniam terra plena est iudicio sanguinem, & civitas plena iniqui-
tate, 24. Et adducam pessimos de Gentibus, & possidebunt domos eorum: & quiescere faciam superbiam
potentium, & possidebunt sanctuaria eorum. 25. Angustia superveniente, requirent pacem, & non
erit. 26. Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum: & quærent visionem de
propheta, & lex peribit à sacerdote, & consilium à senioribus. 27. Rex lugebit, & prin-

interius: & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri, dorsa ha-
bentes contra templum Domini,& facies ad Orientem: & adorabant ad ortum Solis. 17. Et dixit ad me:
Certè vidisti filii hominis: numquid leve est hoc domui Juda, ut facerent abominationes istas, quas fece-
runt hic: quia replentes terram iniquitate, conversi sunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad na-
res suas. 18. Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: & cum clamaverint ad
aures meas voce magna, non exaudiam eos.

C A P V T IX.

Apparentes sex viri iubentur omnes in Ierusalem trucidare, qui à viro lineis vestito non sunt signo thau notati: quo facto Dominus exclamanti prophetæ respondet id futurum exigentibus ipsorum criminibus.

ET clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, & unusquis-
que vas interfectionis habet in manu sua. 2. Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ
respicit ad Aquilonem: & uniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque unus in medio eorum
vestitus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes eius: & ingressi sunt, & steterunt iuxta altare
æreum: 3. Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus: & vo-
cavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. 4. Et dixit
Exod.12.b 7. Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: & signa thau super frontes viro-
Apoc.7.2.3. rum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. 5. Et illis di-
xit, audiente me. Transite per civitatem sequentes eum, & percutite: non parcat oculus vester, ne-
que misereamini. 6. Senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite usque
ad internecionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus. 7. Et dixit ad eos: Contamina-
te domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, & percutiebant eos qui erant in
civitate. 8. Et cæde completa, remansi ego: ruique super faciem meam, & clamans aio: Heu, heu,
heu, Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem?
9. Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel & Juda, magna est nimis valdè, & repleta est terra sangui-
bus, & civitas repleta est aversione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non vi-
det. 10. Igitur & meus non parcet oculus, neque miserebor: viam eorum super caput eorum reddam.
11. Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum,
dicens: Feci sicut præcepisti mihi.

C A P V T X.

Iubetur vir lineis vestitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & super civitatem effundere: describitur visio Dei, cherubim, & quattuor rotarum.

1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi spe-
cies similitudinis solii, apparuit super ea. 2. Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait:
Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt
inter cherubim, & effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo: 3. Cherubim autem sta-
bant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius. 4. Et elevata est gloria
Domini desuper cherub ad limen domus: & repleta est domus nube, & atrium repletum est splendore glo-
riæ Domini. 5. Et sonitus alarum cherubim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omni-
po-

tri ego novi. 6. Plurimos occidiſtis in urbe hac, & impleſtis vias eius interfectis. 7. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio eius, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes: & educam vos de medio eius. 8. Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus. 9. Et eiiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia. 10. Gladio cadetis: in finibus Iſrael judicabo vos, & ſcietis quia ego Dominus. 11. Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Iſrael judicabo vos. 12. Et ſcietis quia ego Dominus: quia in præceptis meis non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu, veſtro ſunt, eſtis operati. 13. Et factum eſt, cùm prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus eſt: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: conB ſumationem tu facis reliquiarum Iſrael? 14. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: 15. Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael, univerſi, quibus dixerunt habitatores Jeruſalem: Longè recedite à Domino, nobis data eſt terra in poſſeſſionem. 16. Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt. 17. Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, & adunabo de terris in quibus diſperſi eſtis, daboque vobis humum Iſrael. 18. Et ingredientur illuc, & auferent omnes offenſiones, cunctaſque abominationes eius de illa. 19. Et dabo Ier. 31. f. 33.
eis cor unum & ſpiritum novum tribuam in viſceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, Inf. 36. c. 26.
& dabo eis cor carneum: 20. Ut in præceptis meis ambulent, & iudicia mea cuſtodiant, faciantque ea: & ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum. 21. Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus. 22. Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea. 23. Et aſcendit gloria Domini de medio civitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt ad Orientem urbis. 24. Et ſpiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu Dei: & ſublata eſt à me viſio, quam videram. 25. Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Ieruſalem & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Ieruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis in medio domus exaſperantis tu habi-
A tas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exaſperans eſt. 3. Tu ergo fili hominis, fac tibi vaſa tranſmigrationis, tranſmigrabis per diem coram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia domus exaſperans eſt. 4. Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmigrantis per diem in conſpectu eorum: tu autem egredieris veſpere coram eis, ſicut egreditur migrans. 5. Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum. 6. In conſpectu eorum in humeris portaberis, in

Deus.

CAPVT XIII.

Minatur Dominus pseudoprophetis ex suo cerebro divinantibus, populumque seducentibus, falsam promittendo pacem, & parietem luto absque paleis liniendo; similiter & filiabus Israel de corde suo prophetantibus, & pulvillos sub omni cubito consuentibus.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui A
prophetant: & dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini. 3. Hæc dicit Do-
Jer.23 a.1. I.f.14 c.9.34. a.1. minus Deus: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. 4. Quasi vul-
pes in desertis, prophetæ tui Israel erant. 5. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum
pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. 6. Vident vana, & divinant mendacium, dicen-
tes: Ait Dominus: cùm Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem. 7. Num-
quid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus:
cùm ego non sim locutus. 8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis
mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: 9. Et erit manus mea super prophetas, qui
vident vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel
non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus: 10. Eò quòd de-
ceperint populum meum, dicentes: Pax; & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem linie-
bant eum luto absque paleis. 11. Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit: erit
enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.
12. Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicetur vobis: Ubi est litura quam linistis? 13. Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & imber
inundans in furore meo erit? & lapides grandes in ira in consumptionem. 14. Et destruam parietem, quem
linistis absque temperamento: & adequabo eum terræ & revelabitur fundamentum eius: & cadet, &
consumetur in medio eius: & scietis quia ego sum Dominus. 15. Et complebo indignationem meam in
pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, & non sunt
qui liniunt eum. 16. Prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, & vident ei visionem pacis: & non
est pax, ait Dominus Deus. 17. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophe- B
tant de corde suo: & vaticinare super eas. 18. Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pul-
villos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cùm
caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. 19. Et violabant me ad populum meum propter
pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas,
quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. 20. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: &
dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum. 21. Et dirumpam cervicalia vestra, & libe-
rabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia
ego Dominus. 22. Pro eo quòd mœrere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi: & confor-
tastis manus impii, ut non reverteretur à via sua mala, & viveret: 23. Propterea vana non videbitis, &
divinationes non divinabitis amplius & eruam populum meum de manu vestra: & scietis quia ego Do-
minus.

CAPVT

filium, & filiam non liberabunt: sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. 21. Quoniam hæc dicit Domi-
nus Deus: Quòd & si quattuor iudicia mea pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilen-
tiam, immisero in Ierusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus: 22. Tamen relinquetur in ea sal-
vatio educentium filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones
eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Ierusalem, in omnibus quæ importavi super eam.
23. Et consolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis quòd non fru-
strà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vita pravisum soli servit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ierusalem prædicit exurendos.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis
nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum? 3. Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut
A fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? 4. Ecce igni datum est in escam:
utramq; partem eius consumpsit ignis, & medietas eius redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus.
5. Etiam cùm esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cùm illud ignis devoraverit, & com-
busserit, nihil ex eo fiet operis? 6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter li-
gna silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusalem. 7. Et ponam faciem meam
in eos: de igne egredientur, & ignis consumet eos, & scietis quia ego Dominus, cùm posuero faciem meam
in eos, 8. & dedero terram inviam, & desolatam: eo quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Ierusalem priùs abiectissima, mirum in modum à Deo exaltata, ostendit ingratitudinem varia idolatria, in qua & Samariam & Sodomam superavit: idcircò tradet eam Dominus in vastationem & in ignominiam omnibus gentibus: servabit tamen pactum reliquiis suis.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas:
3. Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater
tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. 4. Et quando nata es, in die ortus tui, non est præcisus um-
bilicus tuus, & aqua non es lota in salutē, nec sale salita, nec involuta pannis. 5. Non pepercit super te oculus
ut faceret tibi unum de his, misertus tui: sed projecta es super faciem terræ in abiectione animæ tuæ, in die
qua nata es. 6. Transiens autē per te, vidi te cōculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo:
Vive, dixi, inquā, tibi: In sanguine tuo vive. 7. Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, &
grādis effecta, & ingressa es, & pervenisti ad mūdū muliebrē: ubera tua intumuerūt, & pilus tuus germinavit:
& eras nuda, & confusione plena. 8. Et transivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: &
expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Et iuravi tibi, & ingressus sum pactum te-
cum (ait Dominus Deus,) & facta es mihi. 9. Et lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te: & unxi
te

ctumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit forni-
catio: in eo enim quòd dedisti mercedes non accepisti, factum est in te contrarium. 35. Propterea
meretrix audi verbum Domini. 36, Hæc dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, & revelata
est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in
sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis: 37. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commi-
sta es; & omnes quos dilexisti, cum universis quos oderas: & congregabo eos super te undique, & nudabo
Infr 23.b.10. ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. 38. Et iudicabo te iudiciis adul-
terarum, & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli. 39. Et dabo te in ma-
nus eorum, & destruent lupanar tuum: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis,
& auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia: 40. Et adducent super te mul-
4 Reg.25.b.9. titudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis suis. 41. Et comburent domos tuas igni, &
facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari, et mercedes ultrà non dabis.
42. Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar ampliùs.
43. Eo quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & provocasti me in omnibus hìs: quapropter,
& ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci iuxta scelera tua in omnibus abomi-
nationibus tuis. 44. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita
& filia eius. 45. Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, & filios suos: & soror sororum tuarum
es tu, quæ proiecerunt viros suos, & filios suos: mater vestra Cethæa, & pater vester Amorrhæus. 46. Et
soror tua maior, Samaria, ipsa & filiç eius, quç habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te,
quç habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius. 47. Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundùm
Gen,19.c.24. scelera earum fecisti pauxillum minus: penè sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. 48. Viuo ego, di-
cit, Dminus Deus, quia non feci Sodoma soror tua, ipsa, & filiç eius, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ. 49. Ec-
ce hęc fuit iniquitas Sodomę sororis tuæ, superbia saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius,
& filiarum eius: & manum egeno, & pauperi non porrigebant. 50. Et elevatæ sunt, & fecerunt
abominationes coram me: & abstuli eas sicut vidisti. 51. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum
non peccavit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & iustificasti sorores tuas in omnibus abominationi-
bus tuis, quas operata es. 52. Ergo, & tu porta confusioné tuã, quę vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratiùs
agés ab eis: iustificatæ sunt enim à te: ergo, & tu cõfundere, & porta ignominiã, tuã quę iustificasti sorores tuas.
53 Et convertã restituens eas conversione Sodomorũ cũ filiabus suis, & conversione Samariæ, & filiarũ eius: &
convertam reversionem tuam in medio earum. 54. Vt portes ignominiam tuam, & confundaris in om-
nibus, quæ fecisti consolans eas. 55. Et soror tua Sodoma, & filiæ eius revertentur ad antiquitatem suam
& Samaria, & filiæ eius revertentur ad antiquitatem suam: & tu, & filiæ tuæ, revertemini ad anti-
quitatem vestram. 56. Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ.
57. Antequam revelaretùr malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cun-
ctarum in circuitu tuo filiarum Palestinarum, quæ ambiunt te per gyrum. 58. Scelus tuum, &
ignominiam tuam tu portasti ait. Dominus Deus. 59. Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi,
sicut despexisti iuramentum, ut irritum faceres pactum. 60. Et recordabor ego pacti mei tecum in die-
bus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum sempiternum. 61. Et recordaberis viarum tuarum, & con-
funderis: cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed non ex
pacto tuo. 62. Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies quia ego Dominus. 63. Vt recorderis, &
confundaris, & non sit tibi ultrà aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus quæ fe-
cisti, ait Dominus Deus.

CAPVT

eam super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem, & iudicabo
eum ibi, in prævaricatione qua despexit me. 21. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo, gladio
cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: & scietis quia ego Dominus locutus sum: 22. Hæc
dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum eius tene-
rum distringam, & plantabo super montem excelsum & eminentem. 23. In monte sublimi Israel plantabo il-
lud & erumpet in germen, & faciet fructum, erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres
& universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. 24. Et scient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile, & siccavi lignum viride, & frondere feci
lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAPUT XVIII.

Reiecta Iudæorum parabola dicit quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contrà, sed quisque suam ipsius portabit: quòd si impius impœnitentiam agat, salvabitur: iustus verò si suam deserat iustitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis innovationem.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens. 2. Quid est quod inter vos parabolam vertitis in pro-
verbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum ob- Ier.31.c.29.
stupescunt? 3. Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultrà vobis parabola hæc in proverbium in Israel.
4. Ecce omnes animæ, meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa
morietur. 5. Et vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, 6. In montibus non comederit, &
oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem
menstruatam non accesserit. 7. Et hominem non contristaverit: Pignus debitori reddiderit: per vim ni- Isai.58.c.7.
hil rapuerit: panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento: 8. Ad usuram non com- Matt 25.c.35.
modaverit, & ampliùs non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & iudicium verum fecerit in-
ter virum & virum. 9. In præceptis meis ambulaverit, & judicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic
iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus. 10. Quòd si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, &
fecerit unum de illis. 11. Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxo-
rem proximi sui polluentem. 12. Egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non
reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem. 13. Ad usuram dantem, & am-
plius accipientem; numquid vivet? non vivet, cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, san-
guis eius in ipso erit. 14. Quòd si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit,
& non fecerit simile eis: 15. Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus
Israel, & uxorem proximi sui non violaverit. 16. Et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, &
rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento. 17. A pauperis in-
juria averterit manum suam, usuram, & superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præce-
ptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. 18. Pater eius quia ca-
lumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate
sua. 19. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius judicium & justi-
tiam

meo, & inducam vos in vinculis fœderis. 38. Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra
incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis quia ego Dominus: 39.
Et vos domus Israel, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & servite eis:
Quòd si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum pollueritis ultrà in muneribus vestris, &
in idolis vestris:40. In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi
omnis domus Israel; omnes: inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras,
& initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. 41. In odorem suavitatis suscipiam
vos, cum eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor
in vobis in oculis nationum. 42. Et scietis quia ego Dominus, cùm induxero vos ad terram
Israel, in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris. 43. Et recordabimini ib
viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in
conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis. 44. Et scietis quia ego Dominus, cùm benefecero
vobis propter nomen meum, & non secundùm vias vestras malas, neque secundùm scelera vestra
pessima domus Israel, ait Dominus Deus. 45. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 46. Fili hominis,
pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Aphricum, & propheta ad saltum agri meridiani.
47. Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in
te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma
succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem. 48. Et videbit universa caro,
quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur. 49. Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de
me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAPVT XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum super Jerusalem, & super filios Ammon à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens. 2. Fili hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, &
stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israel. 3. Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te, & eiiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te iustum, & impium.
4. Pro eo autem, quòd occidi in te iustum, & impium, idcircò egredietur gladius meus de vagina sua ad
omnē carnē ab Austro usque ad Aquilonē: 5 Vt sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladiū meū de
vagina sua irrevocabilē. 6. Et tu fili hominis ingemisce in cōtritione lumborū, & in amaritudinibus ingemisce
coram eis. 7. Cùmque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabescet
omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua
fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus. 8. Et factus est sermo Domini ad, me dicens.
9. Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus
est, & limatus. 10. Vt cædat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui moves sceptrum
filii mei, succidisti omne lignum. 11. Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste
exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu interficientis. 12. Clama, & ulula fili hominis,
quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fugerant: gladio traditi
sunt cum populo meo, idcircò plaude super femur, 13. Quia probatus est: & hoc, cùm
sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus. 14. Tu ergo fili hominis propheta, & percute
manu ad manum, & duplicetur gladius ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisio-

tionem suam: narratque scelera sacerdotum principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit qui pro avertendo furore Domini se opponeret.

1 ET factus est verbum Domini ad me, dicens: 2. Et tu fili hominis nonne iudicas, nonne iudicas ci- A
vitatem sanguinum? 3. Et ostendes ei omnes abominationes suas, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus eius: & quæ fecit idola contra
semetipsum, ut pollueretur, 4. In sanguine tuo, qui à te effusus est, deliquisti: & idolis tuis, quæ
fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propte-
rea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionem universis terris. 5. Quæ iuxta sunt, & quæ pro-
cul à te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu: 6. Ecce principes Israel singuli
in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. 7. Patrem, & matrem contumeliis
affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum, & viduam contristaverunt apud
te: 8. Sanctuaria mea sprevisti, & sabbata mea polluisti. 9. Viri detractores fuerunt in te ad effun-
dendum sanguinem, & super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui. 10. Verecundio-
Ier.5.b.7. ra patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ humiliaverunt in te. 11. Et unusquisque in
uxorem proximi sui operatus est abominationem, & socer nurum suam polluit nefariè, frater sororem suam
filiam patris sui oppressit in te. 12. Munera acceperunt ad te effundendum sanguinem: usuram, & super-
abundantiam accepisti, & avarè proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus.
13. Ecce cōplosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, & super sanguinem, qui effusus est in medio
tui. 14. Numquid sustinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi?
ego Dominus locutus sum, & faciam. 15. Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terras,
& deficere faciam immunditiam tuam à te. 16. Et possidebo te in conspectu Gentium: & scies
quia ego Dominus. 17. Et factum est verbum Domini ad me, dicens. 18. Fili hominis, versa est
mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio for- B
nacis: scoria argenti facti sunt. 19. Propterea hæc dicit Dominus Deus. Eo quòd versi estis omnes in
scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem. 20. Congregatione argenti, & æris, &
stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in fu-
rore meo, & in ira mea, & requiescam: & conflabo vos. 21. Et congregabo vos, & succendam vos in igne
furoris mei, & conflabimini in medio eius. 22. Vt conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in
medio eius: & scietis quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam super vos. 23 Et factum
est verbum Domini ad me, dicens: 24. Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die
furoris. 25. Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas de-
voraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas eius multiplicaverunt in medio illius. 26. Sacerdotes eius
contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum, & profanum non habue-
Mich.3.d.11. runt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à sabbatis meis averterunt oculos
Soph.3.a.3. suos, & coinquinabar in medio eorum. 27. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam
ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ad sectanda lucra. 28. Prophetæ autem eius
liniebant eos absque temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit
Dominus Deus, cùm Dominus non sit locutus. 29. Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapie-
bant violenter: egenum, & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia absque iudicio.
30. Et quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem
eam: & non inveni. 31. Et effudi super eos indignationem meam in igne iræ meæ consumpsit eos:
viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

C A-

... 22. Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua: & congre-
gabo eos adversum te in circuitu; 23. Filios Babylonis, & universos Chaldæos, nobiles, tyrannosque, &
principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces & magistratus universos, principes prin-
cipum, & nominatos ascensores equorum: 24. Et venient super te instructi curru, & rota multitudo po-
pulorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis iudicium,
& iudicabunt te iudiciis suis, 25. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasū
tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanserint, gladio concident: ipsi filios tuos, & filias tuas capient;
& novissimum tuum devorabitur igni. 26. Et denudabunt te vestimentis tuis, & tollent vasa gloriæ
tuę. 27. Et requiescere faciam scelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Aegypti: nec levabis o-
culos tuos ad eos, & Aegypti non recordaberis amplius. 28. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tra-
dam te in manus eorū, quos odisti, in manus, de quibus satiata est anima tua. 29. Et agent tecum in odio, &
tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & revelabitur ignominia
fornicationum tuarum, scelus tuum, & fornicationes tuæ. 30. Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post
Gentes, inter quas polluta es in idolis earum. 31. In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in ma-
nu tua. 32. Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum, & latum erit in derisum,
& in subsannationem, quæ est capacissima. 33. Ebrietate, & dolore repleberis: calice mæroris, & tristitiæ,
calice sororis tuæ Samariæ. 34. Et bibes illum, & epotabis usque ad fæces, & fragmenta eius devorabis,
& ubera tua lacerabis; quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. 35. Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Quia oblita es mei, & proiecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum, & forni-
cationes tuas. 36. Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis numquid iudicas, Oollam,
& Oolibam, & annuntias eis scelere earum, 37. Quia adulteratæ sunt, & sanguis in manibus ea-
rum, & cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper, & filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad
devorandum. 38. Sed, & hoc fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabbata
mea profanaverunt. 39. Cumque immolarent filios suos Idolis suis, & ingrederentur sanctuarium
meum in die illa ut pollueren tillud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ. 40. Miserunt ad vi-
ros venientes de longe, ad quos nuntium miserant: itaque ecce venerunt: quibus te lavasti, & cir-
cumlinisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri. 41. Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa
ornata est ante te thymiama meum, & unguentum meum posuisti super eam. 42. Et vox multitudinis
exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto,
posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum. 43. Et dixi ei, quæ at-
trita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc. 44. Et ingressi sunt ad eam qua-
si ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam, mulieres nefarias. 45. Viri
ergo justi sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum, & iudicio effundentium sanguinem: quia adul-
teræ sunt, & sanguis in manibus earum. 46. Hæc enim dicit Dominus Deus: Adhuc ad eas multitudi-
nem, & trade eas in tumultum, & in rapinam: 47. Et lapidentur lapidibus populorum, & confo-
diantur gladiis eorum: filios, & filias earum interficient, & domos earum igne succendent. 48. Et
auferam scelus de terra, & discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. 49. Et dabunt
scelus vestrum super vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis quia ego Domi-
nus Deus.

quid ista significent, quæ tu facis? 20. Et dixi ad eos; Sermo Domini factus est ad me, dicens. 21. Loquere
domui Israel; Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium meũ, superbiam imperi vestri, &
& desiderabile oculorũ vestrorũ, & super quo pavet anima vestra; filii vestri, & filię vestrę, quas reliquistis,
gladio cadent. 22. Et facietis sicut feci; Ora amictu non velabitis & cibos lugentiũ non comedetis. 23. Co-
ronas habebitis in capitibus vestris, & calceamenta in pedibus; non plangetis, neque flebitis, sed tabescetis
in iniquitatibus vestris, & unusquisque gemet ad fratrem suum. 24. Eritq; Ezechiel vobis in portentum;
iuxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit istud; & scietis quia ego Dominus Deus. 25. Et tu filii hominis
ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & desiderium oculorum eorum,
super quo requiescũt animę eorum, filios, et filias eorum. 26. In die illa cum venerit fugiens ad te, ut annun-
tiet tibi. 27. In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit. et loqueris, et non silebis ultrà; erisq;
eis in portentum, et scietis quia ego Dominus.

C A P V T XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumæa, & Palæstinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Israel afflixerint, & de ipsorum afflictione exultaverunt.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon,
& prophetabis de eis. 3. Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei; Hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quòd dixisti: Euge, euge super sanctuarium meum, quia pollutum est; & super terram
Israel, quoniam desolata est; & super domum Juda, quoniam ducti sunt in captivitatem: 4. Idcircò ego
tradam te filiis orientalibus in hereditatem, & collocabunt caulas suas in te, & ponent in te tentoria sua:
ipsi comedent fruges tuas: & ipsi bibent lac tuum. 5. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, &
filios Ammon in cubile pecorum: & scietis quia ego Dominus. 6. Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd plausisti manu, & percussisti pede, & gavisa es ex toto affectu super terram Israel: 7. Idcircò ecce
ego extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de popu-
lis, & perdam de terris, & conteram: & scies quia ego Dominus. 8. Hæc dicit Dominus Deus; Pro eo
quòd dixerunt Moab & Seir: Ecce sicut omnes Gentes, domus Juda: 9. Idcircò ecce ego aperiam hu-
merum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, eius. & de finibus eius, inclytas terræ Bethie-
simoth & Beelmeon & Cariathaim, 10. Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hereditatem:
ut non sit ultrà memoria filiorum Ammon in Gentibus. 11. Et in Moab faciam iudicia: & scient quia
ego Dominus. 12. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eò quòd fecit Idumæa ultionem ut se vindicaret de
filiis Juda, peccavitque delinquens. & vindictam expetivit de eis; 13. Idcircò hæc dicit Dominus Deus:
Extendam manum meam super Idumæam, & auferam de ea hominem & iumentum, & faciam eam de-
sertam ab Austro: & qui sunt in Dedan, gladio cadent. 14. Et dabo ultionem meam super Idumæam
per manum populi mei Israel: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & scient vindi-
ctam meam, dicit Dominus Deus. 15. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecerunt Palæstini vindi-
ctam, & ulti se sunt toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres: 16. Propterea hæc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palæstinos. & interficiam interfectores, &
perdam reliquias maritimæ regionis: 17. Faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore; & scient
quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

C A P U T XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus eversionem, eò quòd super vastatione Jerusalem exultaverit.

1 ET factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens: 2. Fili
hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de Jerusalem: Euge confractæ sunt portæ populorum, con-
versa

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimæ ac opulentissimæ ruina defletur, enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam deferri solent.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens: 2. Tu ergo fili hominis assume super
Tyrum lamentum: 3. Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi
populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Per-
A fecti decoris ego sum, 4. Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificaverunt, impleverunt deco-
rem tuum: 5. Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris; cedrum de Libano tulerunt
ut facerent tibi malum. 6. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos: & transtra tua fecerunt tibi ex
ebore Indico, & prætoriola de insulis Italiæ. 7. Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum ut pone-
retur in malo: hyacinthus & purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. 8. Habitatores Sidonis
& Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. 9. Senes Giblii, & pru-
dentes eius, habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum,
fuerunt in populo negotiationis tuæ. 10. Persæ, & Lydii, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui:
clypeum, & galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. 11. Filii Aradii cum exercitu tuo erant super mu-
ros tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis
per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. 12. Carthaginenses negotiatores tui à multitudine
cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque, repleverunt nundinas tuas. 13. Græcia,
Tubal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa ærea advexerunt populo tuo. 14. De domo Thogor-
ma, equos, & equites, & mullos adduxerunt ad forum tuum. 15. Filii Dedan negotiatores tui: insulæ mul-
tæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebeninos commutaverunt in pretio tuo. 16. Syrus negotia-
tor tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & seri-
cum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo. 17. Iuda & terra Israel ipsi institores tui in frumento pri-
mo, balsamum, & mel, & oleum, & resinam proposuerunt in nundinis tuis. 18. Damascenus negotiator tuus
multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. 19.
B Dan, & Græcia, & Mosel, in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte & calamus in negotia-
tione tua. 20. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. 21. Arabia, & universi principes Cedar, ipsi
negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui. 22. Venditore
Saba, & Reema, ipsi negotiatores tui; cum universis primis aromatibus, & lapide pretioso, & auro, quod
proposuerunt in mercatu tuo. 23. Haran, & Chene, & Edem, negotiatores tui; Saba, Assur, & Chelmad,
venditores tui. 24. Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque
pretiosarum, quæ obvolutæ & astrictæ erant funibus; cedros quoque habebant in negotiationibus tuis. 25.
Naves maris, principes tui in negotiatione tua; & repleta es, & glorificata nimis in corde maris. 26. In
aquis multis adduxerunt te remiges tui; ventus auster contrivit te in corde maris. 27. Divitię tuæ, & thesau-
ri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam,
& populo tuo præerant; viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum universa multitudine tua, quę est
in medio tui; cadent in corde maris in die ruinæ tuæ. 28. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum contur-
babuntur classes; 29. Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum; nautæ & universi guber-
natores maris in terra stabunt; 30. Et ejulabunt super te voce magna, & clamabunt amarè: & superjacient
pulverem capitibus suis, & cinere conspergentur. 31. Et radent super te calvitium, & accingentur ciliciis:
& plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo. 32. Et assument super te carmen lugubre, &
plangent te; Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris? 33. Quæ in exitu negotiationum tuarum

de

nis tuæ, donec inventa est iniquitas in te. 16. In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, ò cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. 17. Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram proieci te, ante faciem regum dedi te ut cernerent te. 18. In multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. 19. Omnes, qui viderint te in Gentibus, obstupescent super te: nihili factus es, & non eris in perpetuum. 20. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 21. Fili hominis pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea, 22. Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient quia ego Dominus, cùm fecero in ea judicia, & sanctificatus fuero in ea. 23. Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in plateis eius: & corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum: & scient quia ego Dominus. 24. Et non erit ultrà domui Israel offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adversantur eis: & scient quia ego Dominus Deus. 25. Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob. 26. Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cùm fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum: & scient quia ego Dominus Deus eorum.

CAPVT XXIX.

Adversùs regem Aegypti ac regnum eius, in solitudinem redigendum; post 40. tamen annos revocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonosor, eò quòd cum suo exercitu laboraverit devastando Tyrum.

IN anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Aegypti, & prophetabis de eo, & de Aegypto universa: 3. Loquere, & dices? Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego rex te Pharao rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluvius, & ego feci memetipsum. 4. Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhærebunt. 5. Et proiiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestiis terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devorandum. 6. Et scient omnes habitatores Aegypti, quia ego Dominus: pro eo quòd fuisti baculus arundineus domui Israel. 7. Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & lacerasti omnem humerum eorum; & innitentibus eis super te comminutus es, & dissolvisti omnes renes eorum. 8. Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium: & interficiam de te hominem, & jumentem. 9. Et erit Terra Aegypti in desertum, & in solitudinem; & scient quia ego Dominus pro eo quòd dixeris: Fluvius meus est, & ego feci eum. 10. Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua; daboque Terram Aegypti in solitudines, gladio dissipatam, à turre Syenes, usque ad terminos Aethiopiæ. 11. Non pertrànsibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea, & non habitabitur, quadraginta annis. 12. Daboque Terram Aegypti desertam in medio terrarum desertarum, & civitates eius in medio urbium subversarum, & erunt desolatæ quadraginta annis: & dispergam Aegyptios in nationes, & ventilabo eos in terras. 13. Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Aegyptum de populis, in quibus dispersi fuerant. 14. Et reducam captivitatem Aegypti, & collocabo eos in terra Phathures, & in terra nativitatis suæ: & erunt ibi in regnum humile: 15. Inter cætera regna erit humillima, & non elevabi-

Is.36.b.6.

interficiam multitudinem Alexandriæ. 16. Et dabo ignem in Ægypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dissipata, & in Memphis angustiæ quotidianæ. 17. Iuvenes Heliopoleos & Bubasti gladio cadent, & ipsæ captivæ ducentur. 18. Et in Taphnis nigrescet dies, cùm contrivero ibi sceptra Ægypti, & defecerit in ea superbia potentiæ eius: ipsam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur. 19. Et iudicia faciam in Ægypto: & scient quia ego Dominus. 20. Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: 21. Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, & fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. 22. Propterea hæc dicit Dominus Deus. Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium eius forte, sed confractum: & deiiciam gladium de manu eius: 23. Et dispergam Ægyptum in Gentibus, & ventilabo eos in terris. 24. Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis, & gement gemitibus interfecti coram facie eius. 25. Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & scient quia ego Dominus, cum dedero gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum super Terram Ægypti. 26. Et dispergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & scient quia ego Dominus.

CAPVT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Assur comparat, & utriusque similem prædicit interitum.

1 ET factum est in anno undecimo, tertio mense, una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui similis factus es in magnitudine tua? 3. Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes elevatum est cacumen ejus. 4. Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos suos emisit ad universa ligna regionis. 5. Propterea elevata, est altitudo ejus super omnia ligna regionis: & multiplicata sunt arbusta ejus, & elevati sunt rami eius præ aquis multis. 6. Cùmque extendisset umbram suam, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia cæli, & sub frondibus eius genuerunt omnes bestiæ saltuum, & sub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum. 7. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, & in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius iuxta aquas multas. 8. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summitatem eius, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini eius. 9. Quoniam speciosum feci eum, & multis condensisque frondibus: & æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei. 10. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atque condensam, & elevatum est cor ejus in altitudine sua: 11. Tradidi eum in manu fortissimi Gentium, faciens faciet ei: juxta impietatem eius eieci eum. 12. Et succident eum alieni, & crudelissimi nationum, & proiicient eum super montes, & in cunctis convallibus corruent rami eius, & confringentur arbusta eius in universis rupibus terræ: & recedent de umbraculo eius omnes populi terræ, & relinquent eum. 13. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia cæli, & in ramis eius fuerunt universæ bestiæ regionis. 14. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad

cos

repentè singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ. 11. Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis ba-
bylonis veniet tibi, 12. In gladiis fortium deiiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes
hæ: & vastabunt superbiam Aegypti, & dissipabitur multitudo eius. 13. Et perdam omnia jumenta ejus,
quæ erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultrà, neque ungula jumentorum
turbabit eas: 14. Tunc purissimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quasi oleum adducam, ait
Dominus Deus: 15. Cùm dedero Terram Aegypti desolatam: deseretur autem terra à plenitudine sua,
quando percussero omnes habitatores eius: & scient quia ego Dominus. 16. Planctus est, & plangent eum fi-
liæ Gentium plangent eum super Aegyptum, & super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.
17. Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:
18. Fili hominis cane lugubre super multitudinem Aegypti: & detrahe eam ipsam, & filias Gentium robu-
starum, ad terram ultimam, cum his qui descendunt in lacum. 19. Quò pulchrior es? descende, & dor-
mi cum incircumcisis. 20. In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam,
& omnes populos ejus. 21. Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxilia-
toribus ejus descenderunt, & dormierunt incircumcisi, interfecti gladio. 22. Ibi Assur, & omnis mul-
titudo ejus: in circuitu illius sepulchra eius: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio. 23. Quorum B
data sunt sepulchra in novissimis laci: & facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius: universi in-
terfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium. 24. Ibi Aelam,
& omnis multitudo eius per gyrum sepulchri sui. omnes hi interfecti, ruentesque gladio: qui descen-
derunt incircumcisi ad terram ultimam: qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, & portaverunt
ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. 25. In medio interfectorum posuerunt cubile eius
in universis populis eius: in circuitu eius sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, interfectique gla-
dio. dederunt enim terrorem suum in terra viventium, & portaverunt ignominiam suam cum his qui
descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt. 26. Ibi Mosoch, & Thubal, & omnis multi-
tudo eius: in circuitu eius sepulchra illius. omnes hi incircumcisi, interfectique & cadentes gladio: quia
dederunt formidinem suam in terra viventium. 27. Et non dormient cum fortibus, cadentibusque & in-
circumcisis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis,
& fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt in terra viventium. 28. Et
tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio. 29. Ibi Idumæa, &
reges eius, et omnes duces eius, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: et qui cum incir-
cumcisis dormierunt & cum his qui descendunt in lacum. 30. Ibi principes Aquilonis omnes, & uni-
versi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, paventes, et in sua fortitudine confusi: qui dormierunt
incircumcisi cum interfectis gladio, et portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum.
31. Vidit eos Pharao, & consolatus est super universa multitudine sua, quæ interfecta est gladio; Pharao, et
omnis exercitus eius, ait Dominus Deus: 32. Quia dedi terrorem meum in terra viventium, et dormivit in
medio incumcisorum cum interfectis gladio; Pharao, et omnis multitudo eius: ait Dominus
Deus.

CA-

via iniusta est. 18. Cùm enim recesserit iustus à iustitia sua, feceritque iniquitates morietur in eis. 19.
Et cùm recesserit impius ab impietate sua, feceritque iudicium & iustitiam, vivet in eis. 20. Et dicitis: Sup. 18.c.25.
Non est recta via Domini. Unumquemque iuxta vias suas judicabo de vobis, domus Israel. 21. Et fa-
ctum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me qui
fugerat de Jerusalem, dicens: Vastata est civitas. 22. Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, ante-
quā veniret qui fugerat: aperuitq; os meum donec veniret ad me manè, & aperto ore meo non silui ampliùs.
23. Et factū est verbū Domini ad me, dicens: 24. Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humū Israel,
loquentes ajunt: Unus erat Abraham, & hereditate possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est
terra in possessionem. 25. Idcircò dices ad eos: Hęc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculus
vestros levatis ad immunditias vestras, & sanguinem funditis: numquid terram hereditate possidebitis?
26. Stetistis in gladiis vestris fecistis abominationes, & unusquisque uxorem proximi sui polluit: & ter-
ram hereditate possidebitis? 27. Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in rui-
nosis habitant, gladio cadent: & qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum: qui autem in præsidiis
& speluncis sunt, peste morientur. 28. Et dabo terram in solitudinem, & in desertum, & deficiet superba
fortitudo ejus: & desolabuntur montes Israel, eò quòd nullus sit qui per eos transeat. 29. Et scient quia
ego Dominus, cùm dedero terram eorum desolatam & desertam, propter universas abominationes suas,
quas operati sunt. 30. Et tu fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in ostiis do-
morum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit ser-
mo egrediens à Domino. 31. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te popu-
lus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & ava-
ritiam suam sequitur cor eorum. 32. Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono cani-
tur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. 33. Et cum venerit quod prædictum est (Ecce enim venit)
tunc scient quòd prophetes fuerit inter eos.

CAPVT XXXIV.

Ex manibus pastorum, qui neglecto grege tantùm quæ sua sunt quærunt, dicit Dominus se oves suas liberaturum: quodque eas in iudicio pascet, suscitaturus super eas servum suum David, sub quo in omni terræ ubertate securè pascantur: ostenditque gregem suum esse populum Israel, & se Deum ipsorum.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis propheta de pastoribus Israel: pro- Ier. 23.a.1.
A pheta, & dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israel, qui pascebant seme- Sup. 13.a.3.
tipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur? 3. Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum
erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. 4. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod
ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, & quod abiectum est non reduxistis, & quod
perierat non quæsistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. 5. Et dispersæ sunt oves
meæ, eo quod non esset pastor: & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt.
6. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelso: & super omnem faciem ter-

te.& ſcient quia ego Dominus,cum contrivero catenas iug[illegible]

28 Et non erunt ultra in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed habitabunt con-
fidenter abſque ullo terrore. 29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum: & non erunt ultra imminuti fa-
me in terra, neque portabunt ultrà opprobrium gentium. 30 Et ſcient quia ego Dominus Deus eo-
Ioan 10.c 15. rum cum eis, & ipſi populus meus domus Iſrael: ait Dominus Deus. 31 Vos autem greges mei, gre-
ges paſcuæ meæ, homines eſtis: Et ego Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXV.

Montis Seir ſive Idumæorum futura vaſtatio, eò quòd populum Dei afflixerint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 2. Fili hominis pone faciem tuam adverſum montem
Seir, & prophetabis de eo, & dices illi: 3. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, A
& extendam manum meam ſuper te, & dabo te deſolatum atque deſertum. 4. Vrbes tuas demoliar, &
tu deſertus eris: & ſcies quia ego Dominus. 5. Eo quod fueris inimicus ſempiternus, & concluſeris filios
Iſrael in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ. 6. Propterea vivo
ego, dicit Dominus Deus: quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur: & cùm ſanguinem
oderis, ſanguis perſequetur te. 7. Et dabo montem Seir deſolatum atque deſertum: & auferam de eo
euntem, & redeuntem. 8. Et implebo montes eius occiſorum ſuorum: in collibus tuis, & in vallibus
tuis, atque in torrentibus interfecti gladio cadent. 9. In ſolitudines ſempiternas tradam te, & civitates
tuæ non habitabuntur: & ſcietis quia ego Dominus Deus. 10. Eo quod dixeris: Duæ gentes, & duæ
terræ meæ erunt, & hereditate poſſidebo eas: cùm Dominus eſſet ibi; 11. Propterea vivo ego, dicit Do-
minus Deus, quia faciam iuxta iram tuam, & ſecundum zelum tuum, quem feciſti odio habens eos: &
notus efficiar per eos cùm te iudicavero. 12. Et ſcies quia ego Dominus audivi univerſa opprobria tua,
quæ locutus es de montibus Iſrael, dicens: Deſerti, nobis ad devorandum dati ſunt. 13. Et inſurre-
xiſtis ſuper me ore veſtro, & derogaſtis adverſum me verba veſtra: ego audivi. 14. Hæc dicit Domi-
nus Deus: Lætante univerſa terra, in ſolitudinem te redigam. 15. Sicuti gaviſus es ſuper hereditatem
domus Iſrael, eo quod fuerit diſſipata, ſic faciam tibi: diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
ſcient quia ego Dominus.

CAPVT XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eò quòd propter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram ſuam: quodque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens eum in ſuis præceptis ambulare magnaque frui felicitate.

Sup.6.a.3. 1 TV autem fili hominis propheta ſuper montes Iſrael, & dices: Montes Iſrael audite verbum
Domini: 2. Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines A
ſempiternæ in hereditatem datæ ſunt nobis, 3. Propterea vaticinare: & dic: Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quòd deſolati eſtis, & conculcati per circuitum, & facti in hereditatem reliquis Gentibus, & aſcen-
diſtis ſuper labium linguæ, & opprobrium populi. 4. Propterea montes Iſrael audite verbum Domini Dei:
Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibuſque, & deſertis, parietinis, & urbi-
bus derelictis, quæ depopulatæ ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per circuitum. 5. Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gentibus, & de Idumæa univer-
ſa, quæ dederunt terram meam ſibi in hereditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & eiecerunt
eam

biminī viarum vestrarum pessimarum , studiorumque non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates
vestræ, & scelera vestra. 32. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini,
& erubescite super viis vestris, domus Israel. 33. Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero
vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitari fecero urbes, & instauravero ruinosa. 34. Et terra deserta
fuerit exculta, quę quondam erat desolata in oculis omnis viatoris. 35. Dicent: Terra illa inculta,
facta est, ut hortus voluptatis: & civitates desertæ, & destitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt. 36. Et
scient Gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavique
inculta, ego Dominus locutus sim, & fecerim. 37. Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient
me domus Israel, ut faciam eis: Multiplicabo eos sicut gregem hominum, 38. Vt gregem sanctum,
ut gregem Jerusalem in solemnitatibus eius: Sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus hominum:
& scient quia ego Dominus.

C A P U T XXXVII.

In figura aridorum ossium reviviscentium, designat filios Israel, qui de omni prosperitate desperant, reducendos in terram suam: & per duo ligna conjuncta significat unum fore regnum Iuda & Israel, qui sub uno rege ac pastore David observaturi sint mandata Domini, qui cum ipsis pactum feriet sempiternum.

1 FActa est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini: & dimisit me in medio campi,
A qui erat plenus ossibus. 2. Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè super faciem
campi, siccaque vehementer. 3. Et dixit ad me: Fili hominis putasne vivent ossa ista? Et dixi Domine
Deus, tu nosti. 4. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis: & dices eis: Ossa arida audite verbum
Domini. 5. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. 6. Et
dabo super vos nervos: & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem: &
dabo vobis spiritum, & vivetis, & scietis quia ego Dominus. 7. Et prophetavi sicut pręceperat mihi: factus
est autem sonitus, prophetante me, & ecce commotio: & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad
iuncturam suam. 8. Et vidi, & ecce super ea nervi & carnes ascenderunt: & extenta est in eis cutis desuper,
& spiritum non habebant. 9. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, & dices
ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos
istos, & reviviscant. 10. Et prophetavi sicut præceperat mihi: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt:
steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valdè. 11. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc
universa, domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, & periit spes nostra, & abscissi sumus, 12.
Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hęc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, &
educam vos de sepulchris vestris, populus meus: & inducam vos in terram Israel, 13. Et scietis quia ego
Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris, popule meus: 14. & dedero
spiritum meum in vobis, & vixeritis, & requiescere vos faciam super humum vestram: & scietis quia ego
Dominus locutus sum, & feci, ait Dominus Deus. 15. Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 16.
Et tu fili hominis sume tibi lignum unum: & scribe super illud: Iudæ, & filiorum Israel sociorum eius: &

equites vestitos loricis universos, multitudinem magnam, ...
5. Persæ, Aethiopes, & Libyes cum eis, omnes scutati & galeati. 6. Gomer, & universa agmina ejus,
domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur eius populique multi tecum. 7. Præpara, & in-
strue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata est ad te: & esto eis in præceptum. 8. Post
dies multos visitaberis: in novissimo annorum venies ad terram, quæ reversa est à gladio, & congrega-
ta est de populis multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populis educta est, & ha-
bitabunt in ea confidenter universi. 9. Ascendens autem quasi tempestas venies, & quasi nubes, ut
operias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi tecum. 10. Hæc dicit Dominus Deus: In
die illa ascendent sermones super cor tuum, & cogitabis cogitationem pessimam: 11. Et dices: Ascen-
dam ad terram absque muro: veniam ad quiescentes, habitantesque securè: hi omnes habitant sine mu-
ro, vectes & portæ non sunt eis: 12. Ut diripias spolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam
super eos, qui deserti fuerant, & postea restituti, & super populum, qui est congregatus ex Genti-
bus, qui possidere cœpit, & esse habitator umbilici terræ. 13. Saba, & Dedan, & negotiatores Thar-
sis, & omnes leones eius dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam præ-
dam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas supellectilem, atque
substantiam, & diripias manubias infinitas. 14. Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: B
Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cùm habitaverit populus meus Israel confidenter,
scies? 15. Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu, & populi multi tecum, ascensores equorum
universi, cœtus magnus, & exercitus vehemens. 16. Et ascendes super populum meum Israel quasi nu-
bes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, & adducam te super terram meam: ut sciant Gentes
me, cùm sanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog. 17. Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille
es, de quo locutus sum in diebus antiquis, in manu servorum meorum prophetarum Israel qui prophe-
taverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos. 18. Et erit in die illa, in die adven-
tus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo. 19. Et in zelo
meo, in igne iræ meæ locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel: 20. Et
Matt.24 c 29. commovebuntur à facie mea pisces maris, & volucres cæli, & bestiæ agri, & omne reptile quod move-
Luc.21.c.25. tur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terræ: & subvertentur montes, & cadent
sepes, & omnis murus corruet in terram. 21. Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gla-
dium, ait Dominus Deus: gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. 22. Et iudicabo eum pe-
ste, & sanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immensis: ignem & sulphur pluam super eum, &
super exercitum eius, & super populos multos, qui sunt cum eo. 23. Et magnificabor, & sanctifica-
bor: & notus ero in oculis multarum gentium, & scient quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

*Adducet Dominus Gog contra Israel, sed ipsum cum toto eius exercitu ibi perdet: in cuius se-
pultura septem mensibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Israel propter pecca-
ta ipsorum tradidit in captivitatem, sed reducet eos in terram suam ad nominis sui glorificationem.*

1 TU autem fili hominis vaticinare adversum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego A
super te Gog principem capitis Mosoch & Thubal: 2. Et circumagam te, & educam te, & ascen-
dere te faciam de lateribus Aquilonis. & adducam te super montes Israel. 3. Et percutiam arcum tuum in
manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua deiiciam. 4. Super montes Israel cades tu, &
omnia agmina tua, & populi tui, qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & bestiis terræ,
dedi

28. Et scient quia ego Dominus Deus eorum , eò quòd transtulerim eos in nationes , &
congregaverim eos super terram suam , & non dereliquerim quemquam ex eis ibi . 29. Et non
abscondam ultrà faciem meam ab eis , eò quòd effuderim spiritum meum super omnem domum Israel ,
ait Dominus Deus.

C A P V T XL.

Prophetæ ostenditur futura reædificatio civitatis , cum mensura in longitudine , latitudine & altitudine singularum domus portarum , thalamorum , frontium , fenestrarum , vestibulorum , cubiculorum & graduum: item mensuratio quattuor mensarum ad immolanda sacrificia: rursum gazophylacia cantorum & sacerdotum , ac vestibula templi .

1 IN vigesimoquinto anno transmigrationis nostræ , in exordio anni , decima mensis , quartodecimo
anno postquam percussa est civitas : in ipsa hac diè facta est super me manus Domini , & adduxit
A me illuc . 2. In visionibus Dei adduxit me in terram Israel , & dimisit me super montem excelsum nimis:
super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum . 3. Et introduxit me illuc : & ecce
vir , cuius erat species quasi species æris , & funiculus lineus in manu eius , & calamus mensuræ in manu
eius , stabat autem in porta . 4. Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis , & auribus
tuis audi , & pone cor tuum in omnia , quæ ego ostendam tibi , quia ut ostendantur tibi adductus es huc
annuntia omnia , quæ tu vides domui Israel . 5. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique,&
in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum , & palmo , & mensus est latitudinem ædificii calamo , uno
altitudinem quoque calamo uno . 6. Et venit ad portam , quæ respiciebat viam Orientalam , & ascendit
per gradus eius , & mensus est limen portæ calamo uno latitudinem , id est , limen unum calamo uno in
latitudine . 7. & thalamum unum in calamo in longum , & uno calamo in latum , & inter thalamos ,
quinque cubitos : 8. & limen portæ iuxta vestibulum portæ intrinsecus , calamo uno . 9. Et mensus est
vestibulum portæ octo cubitorum , & frontem eius duobus cubitis , vestibulum autem portæ erat intrinsecus .
10. Porro thalami portæ ad viam Orientalem , tres hinc & tres inde : mensura una trium , & mensura
una frontium ex utraque parte . 11. Et mensus est latitudinem liminis portæ , decem cubitorum , &
longitudinem portæ , tredecim cubitorum : 12. & marginem ante thalamos cubiti unius , & cubitus
unus finis utrimque , thalami autem , sex cubitorum erant hinc & inde . 13. Et mensus est portam à tecto
thalami , usque ad tectam eius , latitudinem vigintiquinque cubitorum , ostium contra ostium . 14. Et
fecit frontes per sexaginta cubitos , & ad frontem atrium portæ undique per circuitum . 15. Et ante
faciem portæ , quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris , quinquaginta cubitos. 16. &
fenestras obliquas in thalamis , & in frontibus eorum , quæ erant intra portam undique per circuitum similiter
autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus , & ante frontes pictura palmarum .
17. Et eduxit me ad atrium exterius , & ecce gazophylacia , & pavimentum stratum lapide in atrio per
circuitum , triginta gazophylacia in circuitu pavimenti. 18. & pavimentum in fronte portarum secundum
longitudinem portarum erat inferius. 19. & mensus est latitudinem a facie portæ inferioris usque ad frontem
atrii interioris extrinsecus , centum cubitos ad Orientem , & ad Aquilonem , 20. Portam quoque ,
quæ

latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. 41. Quatuor [illegible] latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant. 42. Quattuor autem mensę ad holocaustum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidii, & latitudine cubiti unius & dimidii: & altitudine cubiti unius, super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum, & victima. 43. Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum, super mensas autem carnes oblationis. 44. Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem, una ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad viam Aquilonis. 45. Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam Meridianam, sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi. 46. Porro gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris; isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei. 47. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi. 48. Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde. 49. Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

C A P V T XLI.

Dispositio reædificandi templi iuxta partes singulas.

1 ET introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos A
inde, latitudinem tabernaculi. 2. Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est longitudinem eius quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum. 3. Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos; & portam, sex cubitorum; & latitudinem portæ, septem cubitorum. 4. Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus, viginti cubitorum, ante faciem templi; & dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum. 5. Et mensus est parietem domus sex cubitorum; & latitudinem lateris quattuor cubitorum undique per circuitum domus. 6. Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi. 7. Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum: idcircò latius erat templum in superioribus: & sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium. 8. Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio. 9 Et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus. 10. Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique, 11. Et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam Aquilonis, & ostium unum ad viam Australem: & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu. 12. Et ædificium quod erat separatum, versùmque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum. paries autem ædificii, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo eius nonaginta cubitorum. 13. Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: & quod separatum erat ædificium, & parietes eius, longitudinis centum cubitorum. 14. Latitudo autem ante faciem domus, & eius quod erat separatum contra Orientem, centum cubitorum. 15. Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem eius, quod erat separatum ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & vestibula atrii. 16. Limina, & fenestras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra

uniu-

..., & ostia eorum. 12. Se-
cundum ostia gazophylaciorum, quæ erant in via respiciente ad Notum: ostium in capite viæ: quæ
B via erat ante vestibulum separatum per viam Orientalem ingredientibus. 13. Et dixit ad me: Gazo-
phylacia Aquilonis, & gazophylacia Austri, quæ sunt ante ædificium separatum: hæc sunt ga-
zophylacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in sancta
sanctorum: ibi ponent sancta sanctorum, & oblationem pro peccato, et pro delicto: locus enim sanctus est.
14. Cùm autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius: & ibi reponent
vestimenta sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad
populum. 15. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam portę, quæ respiciebat
ad viam Orientalem: & mensus ad eam undique per circuitum. 16. Mensus est autem contra ventum
Orientalem calamo mensuræ, quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum. 17. Et mensus est
contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo mensurę per gyrum. 18. Et ad ventum Austra-
lem mensus est quingentos calamos in calamo mensurę per circuitum. 19. Et ad ventum Occidentalem
mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ. 20. Per quatuor ventos mensus est murum eius undi-
que per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum,
dividentem inter sanctuarium, & vulgi locum.

CAPVT XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta quòd filii Israel non ampliùs pollùent nomen Domini, & quæ sint mensuræ altaris, ac sacrificia ad ipsum septem diebus expiandum.

A 1 ET duxit me ad portam, quæ respiciebat ad viam Orientalem, 2. Et ecce gloria Dei Israel ingre-
diebatur per viam Orientalem & vox erat ei quasi vox aquarum multarum, & terra splendebat à
maiestate eius. 3. Et vidi visionem, secundùm speciem, quam videram, quando venit ut disperderet Sup.9.a.1.
civitatem: & species secundùm aspectum, quem videram iuxta fluvium Chobar: & cecidi super faciem Sup.1.a.1.
meam. 4. Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portæ, quæ respiciebat ad Orientem. 5.
Et elevavit me spiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.
6. Et audivi loquentem ad me de domo, & vir qui stabat iuxta me. 7. Dixit ad me: Fili hominis, locus
solii mei, & locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum: &
non pollùent ultrà domus Israel nomen sanctum meum, ipsi & reges eorum in fornicationibus suis, & in
ruinis regum suorum, & in excelsis. 8. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum, & postes suos
iuxta postes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen sanctum meum in abominatio-
nibus, quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea. 9. Nunc ergo repellant procul fornicatio-
nem suam, & ruinas regum suorum a me: & habitabo in medio eorum semper. 10. Tu autem fili homi-
nis ostende domui Israel templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam: 11.
Et erubescant ex omnibus quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ eius exitus, & introitus, & om-
nem descriptionem eius, & universa præcepta eius, cunctumque ordinem eius, & omnes leges eius ostende
eis, & scribes in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones eius, & præcepta illius, & faciant ea. 12.
Ista est lex domus in summitate montis: Omnis finis eius in circuitu, sanctum sanctorum est: hæc est er-
go lex domus. 13. Istæ autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum & palmum: in
sinu

2.Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperietur ... quo-
niam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa . 3.principi. Princeps ipse sedebit in ea,
ut comedat panem coram Domino : per viam portæ vestibuli ingredietur , & per viam eius egredietur.
4.Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus:& vidi,& ecce implevit gloria Domini:
domū Domini & cecidi in faciem meam. 5. Et dixit ad me Dominus:Fili hominis pone cor tuum,& vide
oculis tuis , & auribus tuis audi omnia , quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini,
& de cunctis legibus eius: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii . 6. Et dices ad
exasperantem me domum Israel : Hæc dicit Dominus Deus: sufficiant vobis omnia scelera vestra do-
mus Israel: 7. Eo quòd inducitis filios alienos incircumcisos corde , & incircumcisos carne , ut sint in
sanctuario meo , & polluant domum meam : & offertis panes meos & adipem , & sanguinem : & dissol-
vitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. 8. Et non servastis præcepta sanctuarii mei : & po-
suistis custodes, observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. 9. Hæc dicit Dominus Deus:
Omnis alienigena incircumcisus corde , & incircumcisus carne , non ingredietur sanctuarium meum ,
omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel. 10. Sed & Levitæ, qui longè recesserunt à me in er-
rore filiorum Israel , & erraverunt à me post idola sua , & portaverunt iniquitatem suam : 11. Erunt
in sanctuario meo æditui , & janitores portarum domus , & ministri domus : ipsi mactabunt holocausta
& victimas populi : & ipsi stabunt in conspectu eorum , ut ministrent eis . 12.Pro eo quòd ministrave-
runt illis in conspectu idolorum suorum , & facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis : idcir-
cò levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem suam: 13.Et non appro-
pinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur mihi, neque accèdent ad omne sanctuarium meum iuxta san-
cta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, & scelera sua quæ fecerunt. 14. Et dabo eos janitores B
domus in omni ministerio eius, & in universis quæ fient in ea. 15.Sacerdotes autem & Levitæ filii Sadoc,
qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel à me, ipsi accedent ad me ut mini-
strent mihi : & stabunt in conspectu meo ut offerant mihi adipem , & sanguinem, ait Dominus Deus. 16.
Ipsi ingredientur sanctuarium meum,& ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent mihi, & custodiant
ceremonias meas. 17.Cùmque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur : nec ascen-
det super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris & intrinsecus. 18.Vittæ li-
neæ erunt in capitibus eorum , & feminalia linea erunt in lumbis eorum , & non accingentur in sudore.
19.Cùmque egredientur atrium exterius ad populum , exuent se vestimentis suis , in quibus ministrave-
rant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii,& vestient se vestimentis aliis: & non sanctificabunt popu-
lum in vestibus suis.20.Caput autem suum non radent,neq;comam nutrient.sed tondentes attondent capi-
Levit.21.c.14 ta sua,21.Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius . 22. Et viduam ,&
repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel:sed & viduam , quæ fuerit vidua à
sacerdote, accipient. 23.Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutum , & inter mun-
dum & immundum ostendent eis. 24.Et cum fuerit controversia,stabunt in iudiciis meis , & iudicabunt
leges meas,& præcepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custodient,& Sabbata mea sanctificabunt 25.
Et ad mortuum hominem non ingredientur , nè polluantur,nisi ad patrem & matrem,& filium & filiam ,
& fratrem & sororem,quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.26.Et postquam fue-
rit emundatus,septem dies numerabuntur ei . 27.Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius,
ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.28.Non erit autem eis heredi-
Num.18.c.20. tas,ego hereditas eorum: & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. 29.Victimam
Deut.18.a.1. & pro peccato & pro delicto ipsi comedent: & omne votum in Israel ipsorum erit. 30. Et primitiva om-
Exod.22.d.29 nium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur , sacerdotum erunt: & primitiva
cibo-

... quia decem bati implent corum. 15. Et arietem unum de grege
ducentorum, de his quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in holocaustum, & in pacifica, ad expiandum pro
eis, ait Dominus Deus. 16. Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Israel. 17. Et super
principem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in solemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis,
& in universis solemnitatibus domus Israel. ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica
ad expiandum pro domo Israel. 18. Hæc Dominus Deus: primo mense, una mensis, sumes vitulum de ar-
mento immaculatum: & expiabis sanctuarium. 19. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato:
& ponet in postibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in postibus portæ atrii interioris. 20.
Et sic facies in septima mensis, pro unoquoque qui ingnoravit, & errore deceptus, est & expiabis pro do-
mo. 21. In primo mense, quartadecima die mensis, erit vobis Paschæ solemnitas: septem diebus azyma
comedentur. 22. Et faciet princeps in die illa pro se, & pro universo populo terræ, vitulum pro
peccato. 23. Et in septem dierum sollemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, & septem
arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie. 24. Et sacrificium
ephi per vitulum, & ephi per arietem facit: & olei hin per singula ephi. 25. Septimo mense, quintadecima
die mensis in solemnitate, faciet sicut supra dicta sunt per septem dies; tam pro peccato, quàm pro
holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

C A P V T XLVI.

*Porta solis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocausta bis diebus offerret princeps, qua-
ve porta ipse aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de spontaneo & quotidiano princi-
pis holocausto: de ipsius dono filiis aut servis dato: loca in quibus sacerdotes coquant sacrificia &
ministri victimas populi.*

A HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad Orientem, erit clausa sex diebus; in
quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, sed & in die Calendarum aperietur. 2. Et intrabit prin-
ceps per viam vestibuli portæ deforis, & stabit in limine portæ: & facient sacerdotes holocaustum ejus, &
pacifica ejus: & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur úsque ad vesperam.
3. Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino. 4. Holo-
caustum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati sex agnos immaculatos, & arietem immacula-
tum. 5. Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per
singula ephi. 6. In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & sex agnis, & arietes im-
maculati erunt. Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut in-
venerit manus ejus: & olei hin per singula ephi. 8. Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli por-
tæ ingrediatur, & per eadem viam exeat. 9. Et cùm intrabit populus terræ in conspectu Domini in sollem-
nitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adores, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porrò
qui ingreditur per viam portæ Meridianæ: egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam
portæ, per quam ingressus est, sed è regione illius egredietur. 10. Princeps autem in medio eorum cum in-
gredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur. 11. Et in nundinis, & in sollemnitatibus erit
sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus ejus:
& olei hin per singula ephi. 12. Cùm autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica vo-
luntaria Domino; aperietur ei porta quæ respicit ad Orientem, & faciet holocaustum suum, & pacifica

habebat funiculum in manu ſua,& menſus eſt mille cubitos:& traduxit me per aquã uſq;ad talos.4.Rurſúq;
mẽſus eſt mille,& traduxit me per aquã uſq;ad genua: 5.Et menſus eſt mille,& traduxit me per aquam uſq;
ad renes.Et menſus eſt mille,torrentem,quem non potui pertranſire: quoniam intumuerant aquæ profundi
torrentis,qui non poteſt tranſuadari.6.Et dixit ad me:Certè vidiſti fili hominis.Et eduxit me,& cõvertit ad
ripam torrentis.7.Cumq;me convertiſſem,ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.8.Et
ait ad me:Aquæ iſtæ quę egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis,& deſcendunt ad plana deſerti,intrabũt
mare,& exibunt,& ſanabuntur aquæ.9.Et omnis anima vivens,quę ſerpit,quocumq;venerit torrens,vivet:
& erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc aquę iſtæ,& ſanabuntur & vivent omnia,ad quæ venerit
torrens. 10.Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſq;ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: plurimæ
ſpecies erunt piſcium ejus,ſicut piſces maris magni,multitudinis nimiæ:11.In littoribus autẽ ejus,& in pa-
luſtribus non ſanabuntur,quia in ſalinas dabuntur.12.& ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex utraq;par-
te omne lignũ pomiferum:non deſluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per ſingulos menſes afferet
primitiva,quia aquę ejus de ſanctuario egredientur:& erunt fructus ejus in cibũ,& folia ejus ad medicinam.
13.Hæc dicit Dominus Deus:Hic eſt terminus,in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus Iſrael:quia B
Joſeph duplicem funiculũ habet.14.Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut frater ſuus:ſuper quam levavi
manum meam ut darem patribus veſtris:& cadet terra hæc vobis in poſſeſſione.15.Hic eſt autem terminus
terræ: ad plagã Septẽtrionalẽ,à mari magno via Hethalon,veniẽtibus Sedada.16.Emath,Berotha,Sabarim
quę eſt inter terminũ Damaſci & cõfiniũ Emath,domus Tichõ,quę eſt juxta terminũ Aurã.17.& erit,termi-
nus à mari uſq;ad atriũ Enõ terminus Damaſci,& ab Aquilone ad Aquilonẽ:terminus Emath plaga Septẽtrio
nalis:18. Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de medio
terræ Iſrael, Jordanis diſterminans ad mare Orientale,metiemini etiam plagam Orientalem. 19 Plaga
autem auſtralis meridiana, à Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens uſque ad
mare magnum: & hæc eſt plaga ad Meridiem auſtralis. 20 Et plaga maris, mare magnum à confinio
per directum, donec venias Emath: hæc eſt plaga maris. 21 Et dividetis terram iſtam vobis per tri-
bus Iſrael: 22 Et mittetis eam in hereditatem vobis, & advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genue-
rint filios in medio veſtrum. & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſrael: vobiſcum divident poſſeſſio-
nem in medio tribuum Iſrael. 23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem
illi, ait Dominus Deus.

C A P V T XLVIII.

Diviſio Terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis, & duodecim portæ civitatis iuxta duodecim tribus,

1. ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis iuxta viam Hethalon pergentibus Emat,atrium Enon A
terminus Damaſci ad Aquilonem iuxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare,Dan una.
2. Et ſuper terminum Dan à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Aſer una. 3. Et ſuper terminum
Aſer, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Nephtali una. 4. Et ſuper terminum Nephthali à pla-
ga Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una. 5. Et ſuper terminum Manaſſe à plaga Orientali uſ-
que ad plagam Maris, Ephraim una. 6. Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali uſque ad pla-
gam Maris, Ruben una. 7. et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris,
Iuda una. 8. & ſuper terminum Iuda, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris erunt primitiæ, quas
ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali
uſque ad plagam Maris, & erit ſanctuarium in medio eius. 9. Primitiæ, quas ſeparabitis Domino, lon-
gi-

... Gad una. 28. Et super terminum Gad, ad plagam Austri in meri-
die, & erit finis de Thamar usque ad aqua contradictionis Cades, hereditas contra marę magnum.
29. Hæc est terra, quam mittetis in sortem tribubus Israel. & hæ partitiones earum, ait Dominus
Deus. 30. Et hi egressus civitatis: A plaga Septemtrionali quingentos & quattuor millia mensurabis.
31. Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israel, portæ tres a Septentrione, porta Ruben una, por-
ta Iuda una, porta Levi una. 32. Et ad plagam Orientalem, quingentos & quattuor millia, & portæ
tres, porta Ioseph una, porta Beniamin una, porta Dan una. 33. Et ad plagam Meridianam, quin-
gentos & quattuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Issachar una, porta
Zabulon una. 34. Et ad plagam Occidentalem, quingentos & quattuor millia, & portæ eorum tres,
porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una. 35. Per circuitum, decem & octo millia: &
nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS

CAPVT I.

Daniel, Ananias, Misael & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum starent regi: mutatisque ipsorum nominibus, obtinent à præposito eunuchorum ut solis vescantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto facies ipsorum corpulentiores erant quàm illorum qui cibo regio vescebantur: quibus Deus sapientia dedit, & Danielis prætereà intelligentiam somniorum.

1 ANno tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Jerusalem, et
A obsedit eam, 2. Et tradidit Dominus in manu eius Joakim regem Juda, et partem vasorum
domus Dei, et asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum
Thesauri dei sui. 3. Et ait rex Asphenez præposito Eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel, et de
semine regio & tyrannorum. 4. Pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma; & eruditos omni
sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litte-
ras, & linguam Chaldæorum. 5. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vi-
no unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis. 6. Fuerunt ergo inter
eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Misael, & Azarias. 7. Et imposuit eis præpositus eunuchorum,
nomina; Danieli, Baltassar; Ananiæ, Sidrach; Misaeli, Misach; & Azarię, Abdenago. 8. Proposuit
autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus, & rogavit eunu-
chorum prępositum ne contaminaretur. 9. Dedit autem Deus Danieli gratiam & misericordiam in con-
spectu principis eunuchorum. 10. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum
meum regem, qui constituit vobis cibum & potum, qui si viderit vultus vestros macilentiores prę cete-
ris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi. 11. Et dixit Daniel ad Malasar,
quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Azariam. 12.
Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad biben-
dum: 13. Et contemplare vultus nostros, & vultus puerorum qui vescuntur cibo regio, & sicut vide-
ris, facies cum servis tuis. 14. Qui, audito sermone huiusmodi, tentavit eos diebus decem. 15. Post

P 2 dies

quòd tempus redimitis, ſcientes quod receſſerit à me ſermo. 9. Si ergo ſomnium non indicaveritis mi-
hi, una eſt vobis ſententia, quod interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam compo-
ſueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam quod
interpretationem quoque eius veram loquamini. 10. Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixe-
runt: Non eſt homo ſuper terram qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere, ſed neque regum quiſ-
quam magnus & potens verbum huiuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo. 11.
Sermo enim quem tu quæris, rex, gravis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpe-
ctu regis; exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio. 12. Quo audito rex in furore,
& in ira magna præcepit ut perirent omnes ſapientes Babylonis. 13. Et egreſſa ſententia, ſapientes in-
terficiebantur, quærebanturque Daniel, & ſocii eius, ut perirent. 14. Tunc Daniel requiſivit de
lege atque ſententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Ba-
bylonis. 15. Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis
ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli, 16. Daniel ingreſſus ro-
gavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi. 17. Et ingreſſus eſt domum ſuam,
Ananiæque, & Miſaeli, & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium; 18. Vt quærerent miſericordiam à
facie Dei cæli ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel, & ſocii eius cum ceteris ſapientibus Ba-
bylonis. 19. Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte revelatum eſt, & benedicit Daniel Deum B
cæli. 20. Et locutus ait; Sit nomen Domini benedictum à ſæculo & uſque in ſæculum: quia ſapientia &
fortitudo ejus ſunt. 21. Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam
ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam: 22. Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in
tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt. 23. Tibi Deus patrum noſtrorum confiteor, teque laudo: quia ſa-
pientiam & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ rogavimus te, quia ſermonem regis
aperuiſti nobis. 24. Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex ut perderet ſapientes
Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem
regi narrabo. 25. Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de fi-
liis transmigrationis Iuda, qui ſolutionem regi annuntiet. 26. Reſpondit rex, & dixit Danieli, cuius no-
men erat Baltaſſar: Putaſne verè potes mihi indicare ſomnium, quod vidi, & interpretationem eius? 27.
Et reſpondens Daniel coram rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpi-
ces nequeunt indicare regi: 28. Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodo-
noſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo
huiuſcemodi ſunt: 29. Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui reve-
lat myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt. 30. Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus
quàm in cunctis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret,
& cogitationes mentis tuæ ſcires. 31. Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa ma-
gna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus eius erat terribilis. 32. Hujus ſtatuæ caput ex au-
ro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porrò venter & femora ex ære. 33. Tibiæ autem
ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis. 34. Videbas ita, donec abſciſſus eſt
lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis & fictilibus, & comminuit eos.
35. Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam
æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nulluſque locus inventus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat ſta-
tuam, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram. 36. Hoc eſt ſomnium: Interpretatio-
nem quoque eius dicemus coram te, rex. 37. Tu rex regum es: & Deus cæli, regnum, & fortitudi
nem, & imperium, & gloriam dedit tibi. 38. Et omnia in quibus habitant filii hominum, & beſtiæ a-
gri: volucres quoque cæli dedit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa conſtituit: tu es ergo caput
aureum. 39. Et poſt te conſurget regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud æreum,
quod

... magistratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in potesta-
tibus constituti, & universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexe-
rat Nabuchodonosor rex, stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex.
stabant autem in conspectu statuę, quam posuerat Nabuchodonosor rex. 4. Et præco clamabat
valenter: Vobis dicitur populus, tribubus, & linguis. 5. In hora, qua audieritis sonitum
tubæ, & fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniæ, & universi generis musicorum ca-
dentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. 6. Si quis autem non prostratus
adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. 7. Post hæc igitur statim ut audierunt omnes
populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniæ, & omnis generis musicorum;
cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodo-
nosor rex. 8. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos. 9. Dixeruntque
Nabuchodonosor regi. Rex in æternum vive: 10. Tu rex posuisti decretum, ut omnis homo, qui au-
dierit sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ sambucæ, & psalterii, & symphoniæ, & universi generis musico-
rum, prosternat se, & adoret statuam auream: 11. Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur
in fornacem ignis ardentis. 12. Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis,
Sidrach, Misach, & Abdenago, viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, &
statuam auream, quam erexisti, non adorant. 13. Tunc Nabuchodonosor in furore & in ira præcepit, ut
adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago, qui confestim adducti sunt in conspectu regis. 14. Pro-
nuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach, Misach, & Abdenago, deos meos non colitis
& statuam auream, quam constitui, non adoratis? 15. Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieri-
tis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniæ, omnisque generis musicorum, pro-
sternite vos, & adorate statuam quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mitthemini in fornacem
ignis ardentis, & quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? 16. Respondentes Sidrach, Misach, &
Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. 17. Ecce enim
Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ó rex, libe-
rare. 18. Quód si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quám
erexisti, non adoramus. 19. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, & aspectus faciei illius immu-
tatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago, & præcepit ut succenderetur fornax septuplum quám suc-
cendi consueverat: 20. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Ab-
denago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. 21. Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis, &
tiaris, & calceamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis. 22. Nam iussio regis
urgebat, fornax autem succensa erit nimis: Porrò viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abde-
nago, interfecit flamina ignis. 23. Viri autem hi tres id est, Sidrach, Misach, & Abdenago, ceciderunt
in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur, in Hebreis voluminibus non reperi.

24. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino. 25. Stans autem Aza-
rias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait: 26. Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum
& laudabile & gloriosum nomen tuum in sæcula: 27. Quia iustus es in omnibus quæ fecisti nobis, & uni-
versa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iuditia tua vera. 28. Iuditia enim vera fecisti iuxta om-
nia quæ induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem, quia in veritate, &
in iudicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra. 29. Peccavimus enim, & iniquè egimus receden-
tes

tetigit eos omnino ignis , neque contriſtavit , nec quidquam [illegible]
uno ore laudabant , & glorificabant , & benedicebant Deum in fornace , dicentes : 52. Benedictus es C
Domine Deus patrum noſtrorum : & laudabilis , & glorioſus , & ſuperexaltatus in ſæcula . & benedi-
ctum nomen gloriæ tuæ ſanctum : & laudabile , & ſuperexaltatum in omnibus ſæculis ; 53. Benedictus
es in templo ſancto gloriæ tuæ : & ſuperlaudabilis , & ſupergloriosus in ſæcula . 54. Benedictus es in
throno regni tui : & ſuperlaudabilis , & ſuperexaltatus in ſæcula . 55. Benedictus es , qui intueris abyſ-
ſos , & ſedes ſuper cherubim : & laudabilis , & ſuperexaltatus in ſæcula . 56. Benedictus es in firmamen-
to cæli : & laudabilis , & glorioſus in ſæcula . 57. Benedicite omnia opera Domini Domino : laudate
& ſuperexaltate eum in ſæcula . 58. Benedicite Angeli Domini Domino ; laudate & ſuperexaltate eum
Ps. 148. 2. 3. in ſæcula . 59. Benedicite cæli Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 60. Benedicite aquæ
omnes , quæ ſuper cælos ſunt , Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula . 61. Benedicite omnes
virtutes Domini Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 62. Benedicite ſol & luna Domino
laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 63. Benedicite ſtellę cęli Domino : laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula . 64. Benedicite omnis imber & ros Domino laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula . 65. Be-
nedicite omnes ſpiritus Dei Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula . 66. Benedicite ignis & æ-
ſtus Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. 67. Benedicite frigus et ęſtus Domino: laudate et ſu-
perexaltate eum in ſęcu'a. 68. Benedicite rores & pruina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
69. Benedite gelu & frigus Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula. 70. Benedicite glacies & nives
Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula. 71. Benedicite noctes & dies Domino : laudate & ſuper-
exaltate eum in ſęcula. 72. Benedicite lux & tenebræ Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. 73.
Benedicite fulgura & nubes Domino : laudate & ſuperexaltere eū in ſęcula. 74. Benedicat terra Dominum:
laudet et ſuperperexaltat eum in ſęcula . 75. Benedicite montes & colles Domino. laudate & ſuperexaltate
eum in ſęcula: 76. Benedicite univerſa germinantia in terra Domino: laudate & ſuperexaltate: eum in ſęcula.
77. Benedicite fontes Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula. 78. Benedicite maria & flumi- D
na Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 79. Benedicite cete , & omnia quę moventur in
aquis , Domino : laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 80. Benedicite omnes volucres cęli Domino
laudate & ſuperexaltate eum in ſęcula . 81. Benedicite omnes beſtię & pecora Domino : laudate & ſuper-
exaltate eum in ſęcula . 82. Benedicite filii hominum Domino : laudate et ſuperexaltate eum in ſęcula .
83. Benedicat Iſrael Dominum: laudet et ſuperexaltet eum in ſęcula. 84. Benedicite ſacerdotes Domini Do-
mino : laudate et ſuperexaltate eum in ſęcula . 85. Benedicite ſervi Domini Domino : laudate et ſuper-
exaltate eum in ſęcula , 86. Benedicite ſpiritus et animę juſtorum Domino : laudate et ſuperexaltate
eum in ſęcula . 87. Benedicite ſancti et humiles corde Domino : laudatę et ſuperexaltate eum in ſęcula.
88. Benedicite Anania , Aſaria , Miſael Domino : laudate et ſuperexaltate eum in ſęcula . Quia eruit
nos de inferno , et ſalvos fecit de manu mortis , et liberavit nos de medio ardentis flammę , et de medio
ignis eruit nos . 89. Confitemini Domino quoniam bonus ; quoniam in ſęculum miſericordia eius . 90.
Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum : laudate et confitemini ei , quia in omnia ſęcula miſe-
ricordia eius . *Hucuſque in Hebræo non habetur , & quæ poſuimus , de Theodotionis editione translata ſunt .*
91. Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit , et ſurrexit properè , et ait optimatibus ſuis : Nonne tres
viros miſimus in medium ignis compeditos ? Qui reſpondentes regi , dixerunt : Verè rex . 92. Re-
ſpondit , et ait : Ecce ego video quattuor viros ſolutos , et ambulantes in medio ignis , et nihil cor-
ruptionis in eis eſt , et ſpecies quarti ſimilis filio Dei . 93. Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad o-
ſtium fornacis ignis ardentis , et ait : Sidrach , Miſach , et Abdenago , ſervi Dei excelſi , egredi-
mini , et venite . Statimque egreſſi ſunt Sidrach , Miſach , et Abdenago de medio ignis . 94. Et congregati
ſatrapæ , & magiſtratus , & iudices , & potentes regis , contemplabantur viros illos , quoniam nihil po-
teſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum , & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus , & ſarabala eo-
rum non fuiſſent immutata , & odor ignis non tranſiſſet per eos . 95. Et erumpens Nabuchodonoſor , ait:
Be-

[illegible] capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cælo descendit. 11.
Clamavit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius: excutite folia eius, & disper-
gite fructus: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. 12. Verumtamen germen
radicum eius in terra sinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ foris sunt, & rore cæli
tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. 13. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur
ei: & septem tempora mutentur super eum. 14. In sententia vigilum decretum est, & sermo sancto-
rum, & petitio: donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, & cui-
cumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum. 15. Hoc somnium vi-
di ego Nabuchodonosor rex: tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes
regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te
est. 16. Tunc Daniel, cuius nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una ho-
ra: & cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium & inter-
pretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar, & dixit: Domine mi, somnium his, qui te ode-
runt, & interpretatio eius hostibus tuis sit. 17. Arborem quam vidisti: sublimem atque robustam, cu-
ius altitudo pertingit ad cælum, & aspectus illius in omnem terram: 18. & rami eius pulcherrimi, &
fructus eius nimius, & esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiæ agri, & in ramis eius commo-
rantes aves cæli: 19. Tu es rex, qui magnificatus es, & invaluisti: & magnitudo tua crevit, & per-
venit, usque ad cælum, & potestas tua in terminos universæ terræ. 20. Quod autem vidit rex vigilem,
& sanctum descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam, attamen germen radi-
cum eius in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cæli conspergatur, & cum
feris sit pabulum eius, donec septem tempora mutentur super eum. 21. Hæc est interpretatio sententiæ
Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem: 22. Eiicient te ab hominibus, & cum bestiis fe- Infr. 5. f. 21.
risque erit habitatio tua, & fœnum ut bos comedes, & rore cæli infunderis: septem quoque tempora
mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuicumque vo-
luerit, det illud. 23. Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum eius, idest arboris: re-
gnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse cælestem. 24. Quam ob rem rex consilium
meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsi- Eccl. 3. d. 33.
tan ignoscet delictis tuis. 25. Omnia hæc venerunt super Nabuchodonor regem. 26. Post finem mensium
duodecim, in aula Babylonis deambulabat. 27. Respondítque rex, & ait: Nonne hæc est Babylon ma-
gna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? 28.
Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum
tuum transibit à te. 29. & ab hominibus eiicient te, & cum bestiis & feris erit habitatio tua: fœnum qua-
si bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur Excelsus in regno
hominum, & cuicumque voluerit, det illud. 30. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodono-
sor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus eius infectum est: donec Sap. 3. g. 100.
capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium. 31. Igitur post finem die-
rum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi: & Altissimo be-
nedixi, & viventem in sempiternum laudavi & glorificavi: quia potestas eius potestas sempiterna, & re-
gnum eius in generationem & generationem. 32. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum repu-
tati sunt: iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli quàm in habitatoribus terræ: & non
est qui resistat manui eius, & dicat ei: Quare fecisti? 33. In ipso tempore sensus meus reversus est ad me,
& ad

dæos, & aruſpices. Et proloquens rex ait ſapientibus Babylonis: [illegible]
& interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit. 8.Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis, non potuerunt nec ſcripturam
legere, nec interpretationem indicare regi. 9.Vnde rex Balſaſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates eius turbabantur. 10. Regina autem pro re, quæ acciderat regi, & optimatibus eius, domum convivii ingreſſa eſt: & proloquens ait: Rex in æternum vive: non te conturbent
cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. 11. Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris tui ſcientia & ſapientia inventæ ſunt in eo: nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldæorum & aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam, tuus, ò rex: 12. quia ſpiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque & interpretatio
ſomniorum, & oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum inventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex
poſuit nomen Baltaſſar. nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit, 13. Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudæ, quem
adduxit pater meus rex de Iudæa? 14. Audivi de te quoniam ſpiritum deorum habeas: & ſcientia, intelligentiaque ac ſapientia ampliores inventæ ſunt in te. 15. Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, ut ſcripturam hanc legerent, & interpretationem eius indicarent mihi: & nequiverunt ſenſum huius ſermonis edicere. 16.Porro ego audivi de te, quòd poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris. 17. Ad quæ reſpondens
Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi
rex, & interpretationem eius oſtendam tibi. 18.O rex, Deus altiſſimus regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo. 19.Et propter magnificentiam, quam dederat ei, univerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat,
percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat. 20.Quando autem elevatum eſt cor
eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius ablata eſt.
21. Et à filiis hominum eiectus eſt, ſed & cor eius cum beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio eius: fœnum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus eius infectum eſt, donec cognoſceret
quòd poteſtatem haberet Altiſſimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud.
22.Tu quoq; filius eius Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cũ ſcires hæc omnia: 23.Sed adversũ Dominatorem
cæli elevatus es: & vaſa domus eius allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque & lapideos,
qui non vident, neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua
& omnes vias tuas, non glorificaſti. 24.Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt. 25.Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: MANE, THECEL, PHARES. 26. Et hæc eſt
interpretatio ſermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. 27.THECEL: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens. 28.PHARES: diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis. 29. Tunc jubente rege Indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus: & prædicatum eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo. 30. Eadem nocte
interfectus eſt Balſaſſar rex Chaldæus. 31. Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexaginta duos.

CAPUT

D ne decretum, quod constituerit rex, non liceat immutari. 16. Tunc rex præcepit: & adduxerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. 17. Allatusque est lapis unus, & positus est super os laci: quem obsignavit rex annulo suo, & annulo optimatum suorum, nequid fieret contra Danielem. 18. Et abiit rex in domum suam, & dormivit incœnatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper & somnus recessit ab eo. 19. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit: 20. Appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, & affatus est eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare à leonibus? 21. Et Daniel regi respondens ait: Rex in æternum vive: 22. Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed & coram te, rex, delictum non feci. 23. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, & Danielem præcepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, & nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. 24. Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem: & in lacum leonum missi sunt, ipsi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt. 25. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. 26. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio & regno meo, tremiscant & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & æternus in sæcula: & regnum eius non dissipabitur, & potestas eius usque in æternum. 27. Ipse liberator, atque salvator, faciens signa, & mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum, 28. Porrò Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ.

1.Mac.2.g.60.

Sup.1.d.21.

CAPUT VII.

Visio Danielis de quattuor bestiis quattuor regna designantibus: de antiquo dierum & throno ejus ac ministris, quo iudicante perierunt bestiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit potestatem æternam & incorruptibile regnum: declarantur regna per bestias designata, & maxime quæ per quartam bestiam & eius cornua designentur, quæ regnabit usque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

A Anno primo Baltassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: visio autem capitis ejus in cubili suo: & somnium scribens, brevi sermone comprehendit: summatimque perstringens, ait: 2 Videbam in visione mea nocte, & ecce quattuor venti cæli pugnabant in mari magno. 3 Et quattuor bestiæ grandes ascendebant de mari diversæ inter se. 4 Prima quasi leæna, & alas habebat aquilæ: aspiciebam donec evulsæ sunt alæ ejus, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei. 5. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. 6. Post hæc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat quasi avis, quattuor super se, & quattuor capita erant in bestia, & potestas data est ei. 7. Post hæc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat cæteris bestiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem. 8. Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis evulsa sunt à facie ejus: & ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os lo-

et putabit quod poſſit mutare tempora , et leges ,
pora , et dimidium temporis . 26. Et iudicuim ſedebit , ut auferatur potentia , et conteratur , et diſpe-
reat uſque in finem . 27. Regnum autem , et poteſtas , et magnitudo regni , quæ eſt ſubter omne cælum,
detur populo ſanctorum Altiſſimi: cuius regnum, regnum ſempiternum eſt , et omnes reges ſervient ei,
et obedient . 28. Hucuſque finis verbi : Ergo Daniel multum cogitationibus meis conturbabar , et fa-
cies mea mutata eſt in me : verbum autem in corde meo conſervavi .

CAPVT VIII.

Viſio de ariete duorum cornuum , & hirco unius ac poſtmodum quattuor cornuum , qui devicit arietem : quorum ille regem Medorum ac Perſarum deſignat , hic autem regem Græcorum : additur prophetia de rege impudente, ipſiuſque tyrannide , dolo & ſuperbia , qui ſine manu contereтur.

1 ANno tertio regni Balſaſar regis , viſio apparvit mihi . Ego Daniel , poſt id quod videram in A
principio. 2. Vidi in viſione mea, cum eſſem in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem
in viſione eſſe me ſuper portam Ulai. 3. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus ſtabat ante palu-
dem habens cornua excelſa, & unum excelſius altero atque ſuccreſcens· Poſteà . 4. Vidi arietem cor-
nibus ventilantem contra Occidentem , & contra Aquilonem , & contra Meridiem , & omnes beſtiæ
non poterant reſiſtere ei , neque liberari de manu eius: fecitque ſecundum voluntatem ſuam, & magnifi-
catus eſt . 5. Et ego intelligebam : ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem
totius terræ , & non tangebat terram : porro hircus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos . 6. Et
venit uſque ad arietem illum cornutum , quem videram ſtantem ante portam , & cucurrit ad eum in
impetu fortitudinis ſuæ . 7. Cumque appropinquaſſet prope arietem, efferatus eſt in eum, & percuſſit
arietem: & comminuit duo cornua eius, & non poterat aries reſiſtere ei: cumque eum miſiſſet in terram,
conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu eius. 8. Hircus autem caprarum magnus factus
eſt nimis : cumque creviſſet , fractum eſt cornu magnum , & orta ſunt quattuor cornua ſubter illud
per quattuor ventos cæli. 9. De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu unū modicum: & factum eſt grande
contra Meridiem , & contra Orientem , & contra fortitudinem . 10. Et magnificatum eſt uſque ad
fortitudinem cæli : & deiecit de fortitudine , & de ſtellis , & conculcavit eas 11. Et uſque ad prin-
cipem fortitudinis magnificatum eſt : & ab eo tulit iuge ſacrificium , & deiecit locum ſanctificationis
eius . 12. Robur autem datum eſt ei contra iuge ſacrificium propter peccata : & proſternetur veritas
in terra , & faciet , & proſperabitur . 13. Et audivi unum de ſanctis loquentem : dixit unus ſanctus
alteri neſcio cui loquenti: Uſquequo viſio, & iuge ſacrificium, & peccatum deſolationis, quæ facta
eſt : & ſanctuarium , & fortititudo conculcabitur. 14. Et dixit ei: Uſque ad veſperam & manè, dies B
duo millia trecenti : & mundabitur ſanctuarium , 15. Factum eſt autem cum viderem ego Daniel vi-
ſionem, & quærerem intelligentiam: ecce ſtet in conſpectu meo quaſi ſpecies viri. 16. Et audivi vo-
cem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere iſtam viſionem . 17. Et venit : & ſte-
tit iuxtà ubi ego ſtabam : cumque veniſſet , pavens corrui in faciem meam , & ait ad me : Intellige
fili hominis , quoniam in tempore finis complebitur viſio. 18. Cumque loqueretur ad me , collapſus
ſum pronus in terram ; & tetigit me , & ſtatuit me in gradu meo . 19. Dixitque mihi . Ego oſtendam
tibi quæ futura ſunt in noviſſimo maledictionis: quoniam habet tempus finem ſuum . 20. Aries, quem
vidiſti habere cornua , rex Medorum eſt atque Perſarum. 21. Porrò hircus caprarum , rex Græcorum
eſt , & cornu grande , quod erat inter oculos eius , ipſe eſt rex primus . 22. Quòd autem facto illo
ſurrexerunt quattuor pro eo : quattuor reges de gente eius conſurgent , ſed non in fortitudine eius.
23. Et poſt regnum eorum, cùm creverint iniquitates, conſurget rex impudens facie, & intelligens
propoſitiones. 24. Et roborabitur fortitudo eius, ſed non in viribus ſuis : & ſupra quàm credi poteſt,
uni-

[illegible] in nos magnum malum, quale numquam fuit ſub omni cælo, ſecundùm quod factum
eſt in Ieruſalem. 13. Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: & non roga-
vimus faciem tuam Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus ve-
ritatem tuam. 14. Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus
noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem eius. 15. Et nunc Domine Deus Baruc.2.c.16.
noſter, qui eduxiſti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm diem Exod.14.f.22
hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus. 16. Domine in omnem iuſtitiam tuam. avertatur obſecro
B ira tua, & furor tuus à civitate tua Ieruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & ini-
quitates patrum noſtrorum, Ieruſalem, & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum
noſtrum. 17. Nunc ergo exaudi Deus noſter orationem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam
ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum. 18. Inclina Deus meus aurem tuam,
& audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt no-
men tuum: neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſe-
rationibus tuis multis. 19. exaudi Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter teme-
tipſum Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem, & ſuper populum tuum. 20. Cum-
que adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſrael, & proſterne-
rem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei: 21. Adhuc me loquente in oratione,
ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volans tetigit me in tempore ſacrificii veſ-
pertini. 22. Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixitque: Daniel nunc egreſſus ſum ut docerem te, &
intelligeres. 23. Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia
vir deſideriorum es: tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem. 24. Septuaginta hebdoma-
des abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævarica-
tio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur
viſio, & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorum. 25. Scito ergo, & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut
iterum ædificetur Ieruſalem, uſq; ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ
erũt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. 26. Et poſt hebdomades ſexaginta duas
occidetur Chriſtus: & non erit eius populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipa-
bit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. 27. Confirmabit
autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: & erit Matt.24.b.15.
in templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.

CAPVT X.

Vbi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum qui hic deſcribitur, & territus ac tremens confortatur ſemel & iterum: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Mi-
A *chaele principe Iudæorum qui ſolus auxiliatur.*

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum revelatum eſt Danieli cognomento Baltaſſar, & verbum
verum, & fortitudo magna: intellexitque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione. 2. In
diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, 3. Panem deſiderabilem non comedi, &
caro & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium
hebdomadarum dies. 4. Die autem vigeſima & quarta menſis primi, eram iuxta fluvium magnum, qui
eſt Tigris. 5. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes eius accincti auro
obrizo: 6. Et corpus eius quaſi chryſolithus, & facies eius velut ſpecies fulguris, & oculi eius ut lam-

Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, sed plurima adversus ipsum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadent, quibusve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur, & roboraretur. 2. Et nunc veri- A
tatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, & quartus ditabitur opibus nimiis
super omnes: & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ. 3. Surget verò
rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei. 4. Et cùm steterit, conteretur
regnum eius, & dividetur in quatuor ventos cæli; sed non in posteros eius, neque secundùm potentiam
illius, qua dominatus est. lacerabitur enim regnum eius etiam in externos, exceptis his. 5. Et confor-
tabitur rex Austri: & de principibus eius prævalebit super eum, & dominabitur ditione: multa enim do-
minatio eius. 6. Et post finem annorum fœderabuntur: filiaque regis Austri veniet ad regem Aquilonis fa-
cere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen eius: & tradetur ipsa, & qui
adduxerunt eam, adolescentes eius, & qui confortabant eam in temporibus. 7. Et stabit de germine ra-
dicum eius plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis,
& obtinebit. 8. Insuper & deos eorum, & sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti & auri, captiva ducet
in Aegyptum: ipse prævalebit adversus regem Aquilonis. 9. Et intrabit in regnum rex Austri, & rever-
tetur in terram suam. 10. Filii autem eius provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum
plurimorum; & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robo-
re eius. 11. Et provocatus rex Austri egredietur, & pugnabit adversus regnum Aquilonis, & præpara-
bit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu eius. 12. Et capiet multitudinem, & exaltabitur
cor eius, & deiiciet multa millia, sed non prævalebit. 13. Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit
multitudinem multò maiorem quàm priùs: & in fine temporum annorumque, veniet properans cum exer- B
citu magno, & opibus nimiis. 14. Et in temporibus illis multi consurgent adversùs regem Austri: filii
Isa 29.c.16. quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, & corruent. 15. Et veniet rex
Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitissimas: & brachia Austri non sustinebunt,
& consurgent electi eius ad resistendum, & non erit fortitudo. 16 Et faciet veniens super eum iuxta pla-
citum suum, & non erit qui stet contra faciem eius: & stabit in terra inclyta, & consumetur in manu
eius. 17. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius, & recta faciet cum eo: &
filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: & non stabit, nec illius erit. 18. Et convertet faciem suam
ad insulas, & capiet multas: & cessare faciet principem opprobrii sui, & opprobrium eius convertetur in
eum. 19. Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.
20. Et stabit in loco eius vilissimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furo-
re, nec in prælio. 21. Et stabit in loco eius despectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clàm, &
obtinebit regnum in fraudulentia. 22. Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie eius, & conterentur:
insuper & dux fœderis. 23. Et post amicitias, cum eo faciet dolum: & ascendet, & superabit in modico
populo. 24. Et abundantes & uberes urbes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt patres eius, & pa-
tres patrum eius: rapinas, & prædam, & divitias eorum dissipabit, & contra firmissimas cogitationes
inibit: & hoc usque ad tempus. 25. Et concitabitur fortitudo eius, & cor eius adversùm regem Austri in
exercitu magno: & rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non stabunt,
quia inibunt adversùs eum consilia. 26. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque
eius opprimetur: & cadent interfecti plurimi. 27. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, &
ad mensam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. 28. Et
revertetur in terram suam cum opibus multis: & cor eius adversùm testamentum sanctum, & faciet, &
revertetur in terram suam. 29. Statuto tempore revertetur, & veniet ad Austrum: & non erit priori
simi-

A 1 IN tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: & veniet
tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo Matt.25.d.46.
salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. 2. Et multi de his qui dormiunt in Apoc.10.b.5.
terræ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper. 3. Qui autem
docti fuerunt, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in
perpetuas æternitates. 4. Tu autem Daniel claude sermones, & signa librum, usque ad tempus statutum:
plurimis pertransibunt, & multiplex erit scientia. 5. Et vidi ego Daniel, & ecce quasi duo alii stabant:
unus hinc super ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis. 6. Et dixi viro, qui erat indutus li-
neis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequò finis horum mirabilium? 7. Et audivi virum, qui indu- Sap.3 a 7.
tus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cùm elevasset dexteram & sinistram suam in cælum, &
iurasset per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cùm com-
pleta fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc. 8. Et ego audivi, & non intel-
lexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc? 9. Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt, signatique
sermones, usque ad præfinitum tempus. 10. Eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur
multi: & impiè agent impii, neque intelligent omnes impii, porrò docti intelligent. 11. Et a tempore
cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti
nonaginta. 12. Beatus, qui expectat, & pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque. 13. Tu
autem vade ad præfinitum: & requiesces, & stabis in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAPUT XIII.

Castissimam Susannam impudici presbyteri, cùm eius concubitu frui non possent, falsò adulterii accusant: sed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem pro-
A *priore convictos senes, iure talionis populus interimit.*

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen eius Joakim: 2. Et accepit uxorem nomine Susannam,
filiam Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum: 3. Parentes enim illius, cùm essent iusti,
erudierunt filiam suam secundùm legem Moysi. 4. Erat autem Ioakim dives valdè, & erat ei pomarium
vicinum domui suæ: & ad ipsum confluebant Iudæi, eò quòd esset honorabilior omnium. 5. Et consti-
tuti sunt de populo duo senes iudices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est ini-
quitas de Babylone à senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. 6. Isti frequentabant domum
Ioakim, & veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. 7. Cum autem populus revertisset per meri-
diem, ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui. 8. Et videbant eam senes quotidie in-
gredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam eius: 9. Et everterunt sensum suum
& de-

Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius. 35.
flens suspexit ad cælum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. 36. Et dixerunt Presbyteri:
Cùm deambularemus in pomario soli, ingressa est hęc cum duabus puellis: & clausit ostia pomari, &
dimisit à se puellas. 37. Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus, & concubuit cum ea. 38. C
Porrò nos cùm essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos
pariter commisceri. 39. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, &
& apertis ostiis exilivit: 40. Hanc autem cùm apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset
adolescens, & noluit indicare nobis: huius rei testes sumus. 41. Credidit eis multitudo, quasi seni-
bus, & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem. 42. Exclamavit autem voce magna Su-
sanna, & dixit: Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant,
43. Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim,
quæ isti malitiosè composuerunt adversum me. 44. Exaudivit autem Dominus vocem eius. 45. Cum-
que duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel.
46. Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum à sanguine huius. 47. Et conversus omnis populus
ad eum, dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es? 48. Qui cum staret in medio eorum, ait:
Sic fatui filii Israel, non iudicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel?
49. Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversùs eam. 50. Reversus est er-
go populus cum festinatione, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in medio nostrum, & indica nobis:
quia tibi Deus dedit honorem senectutis. 51. Ed dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul,
& diiudicabo eos. 52. Cùm ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum:
Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs; 53. Iudicans iudicia
iniusta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino. Innocentem & iustum non
Exod.23.b.7. interficies. 54. Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait:
Sub schino. 55. Dixit autem Daniel: rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei acce-
pta sententia ab eo, scindet te medium. 56. Et, amoto eo, iussit venire alium, & dixit ei: Semen
Chanaan, & non Iuda, species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum: 57. Sic faciebatis fi-
liabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia Iuda non sustinuit iniquitatem vestram. 58.
Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino. 59. Di-
xit autem ei Daniel: Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium
habens, ut secet te medium, & interficiat vos. 60. Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, &
benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se. 61. Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (con-
vicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium) feceruntque eis sicut malè egerant adver-
Deu 19.d.18.19. sùs proximum, 62. Vt facerent secundùm legem Moysi: & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis
innoxius in die illa. 63: Helcias autem & uxor eius laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Ioa-
kim marito eius, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis. 64. Daniel autem factus
est magnus in conspectu populi, à die illa, & deinceps. 65. Et rex Astyages appositus est ad patres
suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.

CAPUT

magnus es Bel, & non est apud te dolus quidquam. 18. Et
risit Daniel, & tenuit regem ne ingrederetur intrò, & dixit: Ecce pavimentum, animadverte cuius ve-
stigia sint hæc. 19. Et dixit rex: Video vestigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus est
rex. 20. Tunc apprehendit sacerdotes, & uxores, & filios eorum, & ostenderunt ei abscondita ostiola,
per quæ ingrediebantur, & consumebant quæ erant super mensam. 21. Occidit ergo illos rex, & tra-
didit Bel in potestatem. Danielis, qui subvertit eum, & templum eius. 22. Et erat draco magnus in
locò illo, & colebant eum Babylonii. 23. Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non
est Deus vivens, adora ergo eum. 24. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est
Deus vivens, iste autem non est Deus vivens. 25. Tu autem rex da mihi potestatem & interficiam dra-
conem absque gladio, & fuste. Et ait rex: Do tibi. 26. Tulit ergo Daniel picem, & adipam, & pi-
los, & coxit pariter: fecitque massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draco. Et dicit: Ecce
quem colebatis. 27. Quod cùm audissent Babylonii, indignati sunt vehementer, & congregati adver-
sum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes occidit.
28. Et dixerunt cùm venissent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te; & domum
tuam. 29. Vidit ergo rex quòd irruerent in eum vehementer, & necessitate compulsus tradidit eis Da-
nielem. 30. Qui miserunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus sex. 31. Porro in lacu erant leones
septem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data sunt eis, ut devorarent
Danielem. 32. Erat autem Habacuc Propheta in Iudæa, & ipse coxerat pulmentum, & intriverat pa-
nes in alveolo, & ibat in campum ut ferret messoribus. 33. Dixitque angelus Domini ad Habacuc: Fer
prandium, quod habes, in Babilonem Danieli, qui est in lacu leonum. 34. Et dixit Habacuc: Domi-
ne, Babilonem non vidi, & locum nescio. 35. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, & Ezech. 8. b. 3.
portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babilone supra lacum in impetu spiritus sui. 36. Et
clamavit Habacuc, dicens: Daniel serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus. 37. Et ait Da-
niel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquisti diligentes te. 38. Surgensque Daniel comedit. Por-
ro angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. 39. Venit ergo rex die septimo ut lugeret
Danielem, & venit ad lacum, & introspexit, & ecce Daniel sedens in medio leonum. 40. Et exclama-
vit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. 41.
Porro illos, qui perditionis eius causa fuerant, intromisit in lacum, & devorati sunt in momentò coram
eo. 42. Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis, quia ipse est salvator
faciens signa & mirabilia in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

PRO-

C A P V T II.

Minatur Dominus: Israeli tamquam uxori adulteræ repudium, & sepit vias eius spinis, ut ad virum suum revertatur: cumque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum se ab ea dicit cuncta in quibus delectatur: sicque ipsum tandem ad se reducturum, magnaque felicitate donaturum: & de Gentium vocatione.

1 Dicite fratribus vestris: Populus meus; & sorori vestræ: Misericordiam consecuta. 2. Iudicate ma-
trem vestram, iudicate: quoniam ipsa non uxor mea, & ego non vir eius, auferat fornicationes suas
à facie sua, & adulteria sua de medio uberum suorum. 3. Ne fortè expoliem eam nudam, & statuam eam se-
cundum diem nativitatis suæ: & ponam eam quasi solitudinem, & statuam eam velut terram inviam, &
interficiam eam siti. 4. Et filiorum illius non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt. 5. Quia for-
nicata est mater eorum, confusa est quæ concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant
panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum. 6. Propter hoc
ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet. 7. Et sequetur
amatores suos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad
virum meum priorem: quia benè mihi erat tunc magis quam nunc. 8. Et hæc nescivit, quia ego dedi ei fru-
mentũ, & vinũ, & oleũ, & argentũ multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. 9. Idcircò convertar, &
umã frumentũ meũ in tempore suo, & vinũ meũ in tẽpore suo & liberabo lanã meã & linũ meũ, quæ ope-
riebant ignominiam eius. 10. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius: & vir non eruet
eam de manu mea: 11. Et cessare faciam omne gaudium eius, sollemnitatem eius, neomeniam eius, sabba-
tum eius, & omnia festa tempora eius. 12. Et corrumpam vineam eius, & ficum eius: de quibus dixit:
Mercedès hæ, meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei: & ponam eam in saltum, & comedet eam be-
stia agri. 13. Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, & ornabatur inaure sua,
& monili suo, & ibat post amatores suos, & mei obliviscebatur, dicit Dominus. 14. Propter hoc, ecce ego
lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. 15. Et dabo ei vinitores eius ex eodem
loco, & vallem Achor ad aperiendam spem: & canet ibi iuxta die iuventutis suæ, & iuxta dies ascensionis
suæ de terra Aegypti. 16. Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me: Vir meus: & non vocabit me ultrà,
Baali. 17. Et auferam nomina Baalim de ore eius, & non recordabitur ultrà nominis eorum. 18. Et percu-
tiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri, & cum volucre cæli, & cum reptili terræ: & arcum, & gla-
dium, & bellum conteram de terra: & dormire eos faciam fiducialiter. 19. Et sponsabo te mihi in sempi-
ternum: & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. 20. Et spon-
sabo te mihi in fide: & scies quia ego Dominus. 21. Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exau-
diam cælos, & illi exaudient terram. 22. Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & hæc exau-
dient Iezrahel. 23. Et seminabo eam mihi in terra, & miserebor eius, quæ fuit Absque misericordia. 24. Et
Ezech. f. 25. 1. Pet. 2. b. 10. dicam non populo meo: Populus meus es tu: & ipse dicet; Deus meus es tu.

CAPUT

rum. 9. Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eum vias eius, & cogitationes eius red- Iſa.24.a.2.
dam ei. 10. Et comedent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſaverunt: quoniam Domi-
num dereliquerunt in non cuſtodiendo. 11. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. 12. Po-
pulus meus in ligno ſuo interrogavit, & baculus eius annunciavit ei: ſpiritus enim fornicationum de-
cepit eos, & fornicati ſunt a Deo ſuo. 13. Super capita montium ſacrificabant: & ſuper colles accen-
debant thymiama: ſubtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra eius: Ideò
fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt. 14. Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm
fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cùm adulteraverint: quoniam ipſi cum meretricibus con-
verſabantur, & cum effeminatis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit. 15. Si fornicaris
tu Iſrael, non delinquat ſaltem Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethaven, ne-
que iuraveritis: Vivit Dominus. 16. Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit Iſrael; nunc paſcet eos
Dominus, quaſi agnum in latitudine. 17. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. 18. Separatum
eſt convivium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. 19.
Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificiis ſuis.

CAPVT V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua, ſimiliter & Iudam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

1 AUdite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus regis auſcultate: quia vobis iudi-
A cium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor. 2. Et vi-
ctimas declinaſtis in profundum: & ego eruditor omnium eorum. 3. Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt ab-
ſconditus à me; quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael. 4. Non dabunt cogitationes
ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non co-
gnoverunt. 5. Et reſpondebit arrogantia Iſrael in facie eius: & Iſrael & Ephraim ruent in iniquitate ſua,
ruet etiam Iudas cum eis. 6. In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, &
non invenient: ablatus eſt ab eis. 7. In Dominum prævaricati ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc
devorabit eos menſis cum patribus ſuis. 8. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Be-
thaven, poſt tergum tuum Beniamin. 9. Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus
Iſrael oſtendi fidem. 10. Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi
aquam iram meam. 11. Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus iudicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.
12. Et ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi putredo domui Iuda. 13. Et vidit Ephraim languorem ſuum,
& Iuda vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem Ultorem: & ipſe non poterit ſa-
nare vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum. 14. Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catu-
lus leonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt qui eruat. 15. Vadens rever-
tar ad locum meum; donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

[illegible]
suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram
facie mea factæ sunt. 3. In malitia sua lætificaverunt regem: & in mendaciis suis principes. 4. Omnes
adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente: quievit paululum civitas à commistione fermenti,
donec fermentaretur totum. 5. Dies regis nostri: cœperunt principes furere à vino: extendit manum
suam cum illusoribus. 6. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis: tota nocte
dormivit coquens eos, manè ipse succensus quasi ignis flammæ. 7. Omnes calefacti sunt quasi clibanus,
& devoraverunt judices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me. 8. E-
phraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur. 9.
Comederunt alieni robur eius, & ipse nescivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit: 10. Et
humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, & non quæsie-
runt eum in omnibus his. 11. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum
invocabant, ad Assyrios abierunt. 12. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: qua-
si volucrem cæli detraham eos, cædam eos secundùm auditionem cœtus eorum. 13. Væ eis, quoniam
recesserunt à me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt con-
tra me mendacia. 14. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super
triticum & vinum ruminabant, recesserunt à me. 15. Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum:
& in me cogitaverunt malitiam. 16. Reversi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus:
cadent in gladio principes eorum in terra Aegypti.

C A P V T VIII.

Samariam prædicit cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor, propter idololatriam; nec ipsorum hostiæ suscipientur: civitates autem Iuda etiam concremabuntur.

1 IN gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini: pro eo quòd transgressi sunt fœdus meum,
& legem meam prævaricati sunt. 2. Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Israel. 3. Pro- A
iecit Israel bonum, inimicus persequetur eum. 4. Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt,
& non cognovi: argentum suum & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent: 5. Proiectus est vi-
tulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos. Usquequò non poterunt emundari? 6. Quia ex Israel
& ipse est: artifex fecit illum, & non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ. 7.
Quia ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam:
quod & si fecerit, alieni comedent eam. 8. Devoratus est Israel: nunc factus est in nationibus quasi vas
immundum. 9. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt ama-
toribus. 10. Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiescent paulisper
ab onere regis, & principum. 11. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ
in delictum. 12. Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt. 13. Hostias of-
ferent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquita-
tes eorum, & visitabit peccata eorum: ipsi in Aegyptum convertentur. 14. Et oblitus est Israel factoris
sui, & ædificavit delubra: & Iudas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates eius, &
devorabit ædes illius.

CAPUT

sequi vias suas, omnes eorum munitiones vastabuntur.

A 1 VItis frondósa Israel, fructus adæquatus est ei: secundùm multitudinem fructus sui multiplicavit
altaria, juxta ubertatem terræ suę exuberavit simulachris. 2. Divisum est cor eorum, nunc in-
teribunt; ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum. 3. Quia nunc dicent: Non
est rex nobis: non enim timemus Dominum: & rex quid faciet nobis. 4. Loquimini verba visionis
inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. 5. Vaccas Be-
thaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit super eum populus eius, & æditui eius super eum Is. 2. d. 19.
exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. 6. Siquidem & ipse in Assur delatus est, munus regi Luc. 23. c. 30.
ultori: confusio Ephraim capiet, & confundetur Israel in voluntate sua. 7. Transire fecit Samaria Apoc. 6. d. 16
regem suum quasi spumam super faciem aquæ. 8. Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: Iud. 19. f. 25.
lappa & tribulus ascendet super aras eorum & dicent montibus: Operite nos, & collibus: Cadite
super nos. 9. Ex diebus Gabaa, peccavit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa præ-
lium super filios iniquitatis. 10. Juxta desiderium meum corripiam eos, congregabuntur super eos
populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas. 11. Ephraim vitula docta diligere trituram, Ier. 4. a. 3.
& ego transivi super pulchritudinem colli eius; ascendam super Ephraim, arabit, Judas, confringet
sibi sulcos Jacob. 12. Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiæ, innovate vobis no-
vale: tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos iustitiam. 13. Arastis impie- Iud. 8. c. 12.
tatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii; quia confisus es in viis tuis, in multitudi-
ne fortium tuorum. 14. Consurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vastabuntur, si-
cut vastatus est Salmana à domo eius, qui iudicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa. 15. Sic
fecit vobis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum vestrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis ostendit Dominus se diligere populum Israel: sed propter illius scelera tradidit eum Assyriis: attamen propter suam misericordiam reducet eos, ut in terra sua serviant Domino, una cum Gentibus ad Deum conversis.

A 1 SIcut manè transiit, pertransiit rex Israel. Quia puer Israel, & dilexi eum: & ex Aegypto vo-
cavi filium meum. 2. Vocaverunt eos, sic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & Matt. 2. c. 15.
simulachris sacrificabant. 3. Et ego quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis & nesciérūt
quòd curarem eos. 4. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltans
iugūm super maxillas eorum, & declinavi ad eum ut vesceretur. 5. Non revertetur in Terram Ae-
gypti, & Assur ipse rex eius, quoniam noluerunt converti. 6. Cœpit gladius in civitatibus eius, &
consumet electos eius, & comedet capita eorum. 7. Et populus meus pendebit ad reditum meum: Gen. 19. c. 24
iugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur. 8. Quomodo dabo te Ephraim, protegam te
Israel: quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter
conturbata est [illegible] nitudo mea. 9. Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut disperdam
Ephraim: q[illegible]niam Deus ego, & non homo: in medio tui sanctus, & non ingrediar civitatem.
10. Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris.

CAPVT XIII.

Abominationes Israel ostendit, propter quas ipsi minatur exitium: Dominus dicit se solum esse Deum & liberatorem, arguens Israel ingratitudinis de beneficiis, in deserto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens se eos de morte liberaturum: devictis morte & inferno.

1 LOquente Ephraim, horror invasit Israel, & deliquit in Baal, & mortuus est. 2. Et nunc ad-
diderunt ad peccandum: feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem ido-
Isai. 43.b.11. lorum, factura artificum totum est: his ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes. 3. Idcir-
cò erunt quasi nubes matutina, & sicut ros matutinus præteriens, sicut pulvis turbine raptus ex area,
& sicut fumus de fumario. 4. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: & Deum absque me
nescies, & salvator non est præter me. 5. Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis. 6. Iuxta
pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt: & levaverunt cor suum, & obliti sunt mei. 7. Et ego
ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum. 8. Occurram eis quasi ursa raptis catulis, & dirum-
pam interiora iecoris eorum: & consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos. 9. Perditio tua
1.Reg 8.a.5. Israel: tantummodò in me auxilium tuum. 10. Ubi est rex tuus? maximè nunc salvet te in omni-
bus urbibus tuis; & iudices tui, de quibus dixisti: Da mihi regem, & principes. 11. Dabo tibi re-
gem in furore meo, & auferam in indignatione mea. 12. Colligata est iniquitas Ephraim, abscondi-
1. Cor. 15.g. 54. tum peccatum eius. 13. Dolores parturientis venient ei: ipse filius non sapiens: nunc enim non stabit
in contritione filiorum. 14. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua ò
Hebr. 2.d.14. mors, morsus tuus ero inferne: consolatio abscondita est ab oculis meis. 15. Quia ipse inter fratres
Ezech. 19. d. 12. dividet: adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem: & siccabit venas eius, & desola-
bit fontem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

CAPVT XIV.

Perditionem annuntiat Israeli, propter ipsius peccata: revocat tamen ad se, & conversis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum: in gladio pereant, par- A
vuli eorum elidantur, & fetæ eius discindantur. 2. Convertere Israel ad Dominum Deum
tuum; quoniam corruisti in iniquitate tua. 3. Tollite vobiscum verba, & convertimini ad Domi-
num: & dicite ei; omnem aufer iniquitatem, accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostro-
rum. 4. Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultrà: Dii nostri ope-
ra manuum nostrarum: quia eius, qui in te est, misereberis pupilli. 5. Sanabo contritiones eorum,
diligam eos spontaneè: quia aversus est furor meus ab eis. 6. Ero quasi ros, Israel germinabit sicut
lilium, & erumpet radix eius ut Libani. 7. Ibunt rami eius, & erit quasi oliva gloria eius, & odor
eius ut Libani. 8. Convertentur sedentes in umbra eius: vivent tritico, & germinabunt quasi vinea:
memoria eius sicut vinum Libani. 9. Ephraim quid mihi ultrà idola? ego exaudiam, & dirigam eum
ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus est. 10. Quis sapiens, & intelliget ista? in-
telligens, & sciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis: prævaricatores verò
corruent in eis.

PRO-

CAPVT II.

Prophetas Judæis crudelitatem hostium suorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipsis dies illa: quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & conversis magnam pollicetur Dominus prosperitatem; seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem: eritque salvus omnis qui invocaverit nomen Domini.

A 1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ:
Quia venit dies Domini, quia propè est. 2. Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & tur-
binis: quasi manè expansum super montes populus multus & fortis: similis ei non fuit à principio, &
post eum non erit usque in annos generationis & generationis. 3. Ante faciem eius ignis vorans, & post
eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est
qui effugiat eum. 4. Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: & quasi equites sic current. 5. Sicut
sonitus quadrigarum super capita montium exsilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam,
velut populus fortis præparatus ad prælium. 6. A facie eius cruciabuntur populi: omnes vultus redi-
gentur in ollam. 7. Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendent murum: viri in viis suis gradien-
tur, & non declinabunt à semitis suis. 8. Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle
suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur. 9. Urbem ingredientur, in muro Is. 13. b. 10.
current: domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur. 10. A facie eius contremuit terra, mo- Ezech. 32. b. 7. Inf. g. 31.
ti sunt cæli: sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. 11. Et Dominus 3 c. 15.
dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia & facientia Matt. 24. c.
verbum eius: magnus enim dies Domini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum? 12. Nunc er- 29.
go dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Mar. 13. c. 24.
13. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum: Luc. 21. c. 25. Ier. 30. a. 7.
B quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. 14. Quis Amos 5. c. 18
scit si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamen Domino Soph. 1. d. 15.
Deo vestro? 15. Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum. 16. Congregate popu- Psal. 85. a. 5.
lum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & sugentes ubera: egredia- Ion. 4. a. 2.
tur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. 17. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdo- Ion. 3. c. 9.
tes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in op- Sup. 1. c. 14.
probrium, ut dominentur eis nationes, quare dicunt in populis. Ubi est Deus eorum? 18. Zelatus
est Dominus terram suam, & pepercit populo suo: 19. Et respondit Dominus, & dixit populo suo:
Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultrà op-
probrium in Gentibus. 20. Et eum, qui ab Aquilone est, procul faciam à vobis: & expellam eum in

terram

super populo meo, & hereditate mea Israel, quos dispercerunt in nationibus, ...
serunt. 3. Et super populum meum miserunt sortem: & posuerunt puerum in prostibulo, & puellam
vendiderunt pro vino ut biberent. 4. Verùm quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis terminus Pa-
læsthinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? & si ulciscimini vos contra me, citò velociter
reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. 5. Argentum enim meum & aurum tulistis: & desi-
derabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vestra. 6. Et filios Iuda, & filios Jerusalem vendidi-
stis filiis Græcorum; ut longè faceretis eos de finibus suis. 7. Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo
vendidistis eos: & convertam retributionem vestram in caput vestrum. 8. Et vendam filios vestros, &
filias vestras in manibus filiorum Iuda, & venumdabunt eos Sabæis, genti longinquæ, quia Dominus
locutus est. 9. Clamate hoc in Gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos: accedant, ascen-
dant omnes viri bellatores. 10. Concidite aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lanceas. Infir-
mus dicat: Quia fortis ego sum. 11. Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini:
ibi occumbere faciat Dominus robustos tuos. 12. Consurgant, & ascendant Gentes in vallem Iosa-
Apoc. 14. c. phat: quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. 13. Mittite falces, quoniam maturavit
15. messis: venite, & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata est
malitia eorum. 14. Populi populi in valle concisionis: quia iuxta est dies Domini in valle concisionis.
Sup. 2. b. 10. 15. Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. 16. Et Dominus de Sion ru-
g. 31. giet, & de Ierusalem dabit vocem suam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus spes populi sui,
Ier. 25. f. 30. & fortitudo filiorum Israel. 17. Et scietis quia ego Dominus Deus vester, habitans in Sion monte san- B
Amos 1. a. 2. cto meo, & erit Ierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. 18. Et erit in die illa:
stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Iuda ibunt aquæ: & fons de
Amos 9 d. 13 domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. 19. Ægyptus in desolationem erit, &
Idumæa in desertum perditionis: pro eo quod iniquè egerunt in filios Iuda, & effuderunt sanguinem
innocentem in terra sua. 20. Et Iudæa in æternum habitabitur, & Ierusalem in generationem & ge-
nerationem. 21. Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabi-
tur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempora prophetiæ Amos: ultio Domini in Damascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos super quattuor sceleribus non convertet.

1 VERBA Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue: quæ vidit super Israel in diebus Oziæ re-
Zach. 14. h. 5 gis Iuda, & in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel, ante duos annos terræ motus. 2. Et
dixit: Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & luxerunt speciosa
Ier. 25. f. 30. pastorum, & exsiccatus est vertex Carmeli. 3. Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci,
Joel. 3. c. 16. & super quattuor non convertam eum; eò quòd trituraverint in plaustris ferreis Galaad. 4. Et mittam
ignem

... capita pauperum, & viam humilium declinant:
& filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. 8. Et super vestimentis pi-
gnoratis accubuerunt iuxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui. 9. Ego au- Num.21.c.24.
tem exterminavi Amorrhæum à facie eorum: cuius altitudo, cedrorum altitudo eius, & fortis ipse Deut.2.c.24.
quasi quercus: & contrivi fructum eius desuper, & radices eius subter. 10. Ego sum, qui ascendere vos Ex.14.c.21.
feci de Terra Ægypti, & duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi. 11. Deut.8.a.2
Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, & de iuvenibus vestris nazaræos: numquid non ita est filii
Israel, dicit Dominus? 12. Et propinabitis nazaræis vinum; & prophetis mandabitis, dicentes: Ne
prophetetis. 13. Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. 14. Et peribit fu-
ga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam, & robustus non salvabit animam suam: 15. Et te-
nens arcum non stabit, & velox pedibus suis non salvabitur, & ascensor equi non salvabit animam suam:
16. Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Israel populum olim unicè electum arguit variorum scelerum: ex quibus paucos dicit servandos in superventura afflictione, quam ipsis comminatur.

1 AUdite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel: super omnem cognationem,
quam eduxi de terra Aegypti, dicens: 2. Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationi-
bus terræ: idcircò visitabo super vos omnes iniquitates vestras. 3. Numquid rugiet leo in saltu, nisi ha-
buerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? 5. Num-
quid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra antequam quid
ceperit? 6. Si clanget tuba in civitate, & populus non expavescet? si erit malum in civitate, quod
Dominus non fecerit? 7. Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad ser-
vos suos prophetas. 8. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non propheta-
bit? 9. Auditum facitè in ædibus Azoti, & in ædibus Terræ Aegypti: dicite: Congregamini super
montes Samariæ, & videte insanias multas in medio eius & calumniam patientes in penetralibus eius.
10. Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem & rapinas in ædibus suis.
11. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo
tua, & diripientur ædes tuæ. 12. Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo cru-
ra, aut extremum auriculæ: sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Da-
masci grabato. 13. Audite, & contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum. 14. Quia
in die cum visitare cœpero prævaricationes Israel, super eum visitabo, & super altaria Bethel: &
amputabuntur cornua altaris & cadent in terram. 15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æsti-
va: & peribunt domus eburneæ, & dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT

mans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam [illegible]
& gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen eius.

C A P U T V.

Luget casum Israelis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita possint evadere afflictiones suis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus festivitates & sacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 AUdite verbum istud, quod ego levo super vos planctum: Domus Israel cecidit, & non adiiciet
ut resurgat. 2. Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. 3. Quia hæc A
dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egredie-
bantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel. 4. Quia hæc dicit Dominus domui Israel
Quærite me, & vivetis. 5. Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Bersabee non
transibitis quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis. 6. Quærite Dominum, & vivite: ne
fortè comburatur ut ignis domus Joseph, & devorabit, & non erit qui extinguat Bethel. 7. Qui con-
Infr.9.b.6. vertitis in absinthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis. 8. Facientem Arcturum
& Orionem, & convertentem in manè tenebras, & diem in noctem mutantem: qui vocat
aquas maris, & effundit eas super faciem terræ: Dominus nomen est eius. 9. Qui subri-
det vastitatem super robustum, & depopulationem super potentem affert. 10. Odio habuerunt cor-
Soph.1.c.13. ripientem in porta: & loquentem perfectè abominati sunt. 11. Idcireò, pro eo quòd diripiebatis pau-
perem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in
eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum. 12. Quia cognovi multa scelera ve-
stra, & fortia peccata vestra: hostes iusti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta: 13. Ideò
prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. 14. Quærite bonum, & non malum, ut viva-
tis: & erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. 15. Odite malum, & diligite bonum,
Ps.96.b.10. & constituite in porta iudicium: si fortè misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Joseph. 16. Pro-
Rom.12.b.9. pterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus: & in cunctis quæ B
foris sunt, dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos qui sciunt plangere.
17. Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus. 18. Væ deside-
Ier.30.a.7. rantibus diem Domini: ad quid eam vobis? Dies Domini ista, tenebræ, & non lux. 19. Quomodo si
Ioel 2.c.11. fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parie-
Soph.1.d.15. tem, & mordeat eum coluber. 20. Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non
Isa.1.c.11. splendor in ea? 21. Odi, & proieci festivitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vostrorum. 22.
Ier.6.c.20. Quòd si obtuleritis mihi holocautomata, & munera vestra, non suscipiam; & vota pinguium vestrorum
Malac.2.a.4. non respiciam. 23. Aufer à me tumultum carminum tuorum; & cantica lyræ tuæ non audiam. 24. Et
Act.7.c.42. revelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis. 25. Numquid hostias & sacrificium ob-
tulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? 26. Et portastis tabernaculum Moloch vestro,
& imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis. 27. Et migrare vos faciam trans
Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

CAPUT

non erit, dixit Dominus. 4. Hæc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce voca-
bat iudicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyssum multam, & comedit simul partem. 5. Et
dixi: Domine Deus quiesce, obsecro, quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? 6. Misertus est Dominus
super hoc: Sed & istud non erit, dixit Dominus Deus. 7. Hæc ostendit mihi Dominus: & ecce Dominus
stans super murum litum, & in manu eius trulla cæmentarii. 8. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides
Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: ecce ego ponam trullam in medio populi mei
Israel, non abiiciam ultra superinducere eum. 9. Et demolientur excelsa idoli, & sanctificationes Israel
desolabuntur: & consurgam super domum Ieroboam in gladio. 10. Et misit Amasias sacerdos Bethel ad
Ieroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel, non poterit terra su-
stinere universos sermones eius. 11. Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Ieroboam, & Israel ca-
ptivus migrabit de terra sua. 12. Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Iuda: &
comede ibi panem, & prophetabis ibi. 13. Et in Bethel non adiicies ultrà ut prophetes: quia sanctificatio
regis est, & domus regni est. 14. Respônditque Amos, & dixit ad Amasiam: Non sum propheta, & non
sum filius prophetæ: sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. 15. Et tulit me Dominus cùm se-
querer gregem, & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israel. 16. Et nunc audi ver-
bum Domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, & non stillabis super domum idoli. 17. Propter
hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui, & filiæ tuæ in gladio cadent, &
humus tua funiculo metietur, & tu in terra polluta morieris, & Israel captivus migrabit de terra sua.

C A P V T VIII.

*Amos super parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Israel, propter pauperum oppressio-
nes, acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat, festivitates eorum dicit in luctum convertendas, fa-
memque verbi Dei futurum denuntiat.*

1 HAec ostendit mihi Dominus Deus, & ecce uncinus pomorum. 2. Et dixit: Quid tu vides Amos?
Et dixi. Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel:
non adiiciam ultrà ut pertranseam eum. 3. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus
Deus: multi morientur, in omni loco proiicietur silentium. 4. Audite hoc qui conteritis pauperem, &
deficere facitis egenos terræ. 5. Dicentes: Quomodo transibit mensis, & venumdabimus merces, & sab-
batum, & aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras
dolosas. 6. Ut possideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti ven-
damus? 7. Iuravit Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.
8. Numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator eius, & ascendet quasi fluvius Tob. 2 b.6.
universus, & eiicietur, & defluet quasi rivus Ægypti? 9. Et erit in die illa, dicit Dominus Deus, occidet 1. Ma.c.c 41
sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis. 10. Et convertam festivitates vestras in luctū
& omnia cantica vestra in planctum, & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne ca-
put calvitium, & ponam eam quasi luctum unigeniti, & novissima eius quasi diem amarum. 11. Ecce dies
veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi
verbum Domini. 12. Et commovebuntur à Mari usque ad mare, & ab Aquilone usque ad Orientem, cir-
cuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient. 13. In die illa deficient virgines pulchræ, & ado-
lescentes in siti. 14. Qui iurant in delicto Samariæ, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Bersabee,
& cadent, & non resurgent ultrà.

tentem ſemen: & ſtillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt. 14. Et convertam captivi-
tatem populi mei Iſrael: & ædificabunt civitates deſertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, &
bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum. 15. Et plantabo eos ſuper humum
ſuam: & non evellam eos ultrà de terra ſua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIAE.

CAPVT PRIMVM.

Vaticinatur exitium adverſus Idumæos, qui affligebant ac ſubſannabant filios Iſrael, qui tamen reducti, dominium accipient in eos qui ipſos afflixerant.

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Auditum audivimus à Domino, & A
legatum ad gentes miſit: Surgite, & conſurgamus adverſus eum in prælium. 2. Ecce par-
Ioel 3. 18. vulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valdè. 3. Superbia cordis tui extulit te,
habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis
detrahet me in terram? 4. Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum
tuum: inde detraham te, dicit Dominus. 5. Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomo-
do conticuiſſes? nonne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſſent ad te, numquid ſaltem
racemum reliquiſſent tibi? 6. Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inveſtigaverunt abſcondita eius. 7. Vſque ad
terminum emiſerunt te: omnes viri fœderis tui illuſerunt tibi: invaluerunt adverſum te viri pacis tuæ:
Ier.49.c.14. qui comedunt tecum, ponent inſidias ſubter te, non eſt prudentia in eo. 8. Numquid non in die illa, di-
Iſ.29 ca. 14. cit Dominus, perdam ſapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Eſau. 9. Et timebunt fortes tui à Me-
1. Cor.1.c.19 ridie, ut intereat vir de monte Eſau. 10. Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum
Ge.27. & 42. Iacob, operiet te confuſio, & peribis in æternum. 11. In die cum ſtares adverſus eum, quando capiebant
alieni exercitum eius, & extranei ingrediebantur portas eius; & ſuper Ieruſalem mittebant ſortem: tu
quoque eras quaſi unus ex eis. 12. Et non deſpicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius: & non
lætaberis ſuper filios Iuda in die perditionis eorum, & non magnificabis os tuum in die anguſtiæ. 13.
Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum, neque deſpicies & tu in malis eius in die va-
ſtitatis illius, & non emitteris adverſus exercitum eius in die vaſtitatis illius. 14. Neque ſtabis in exiti- B
bus Interficias eos qui fugerint, & non concludes reliquos eius in die tribulationis. 15. Quoniam iux-
tà eſt dies Domini ſuper omnes gentes: ſicut feciſti, fiet tibi, retributionem tuam convertet in caput tuũ.
16. Quomodo enim bibiſtis ſuper montem ſanctum meum, bibent omnes Gentes iugiter, & bibent, &
abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint. 17. Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſanctus, & poſſidebit do-
mus Iacob eos qui ſe poſſederant. 18. Et erit domus Iacob ignis, & domus Ioſeph flamma, & domus E-
ſau ſtipula, & ſuccendentur in eis, & devorabunt eos, & non erunt reliquiæ domus Eſau, quia Dominus
locutus eſt. 19. Et hereditabunt hi qui ad Auſtrum ſunt, montẽ Eſau, & qui in campeſtribus Philiſthiim
& poſſidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariæ, & Beniamin poſſidebit Galaad. 20. Et tranſ-
migratio exercitus huius filiorum Iſrael, omnia loca Chananæorum uſque ad Sareptam, & tranſmigratio
Ieruſalem, quæ in Boſphoro eſt, poſſidebit civitates Auſtri. 21. Et aſcendent ſalvatores in montem Sion
judicare montem Eſau, & erit Domino regnum.

CAPUT II.

Ionas à ceto quem Dominus praeparaverat, absorptus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus; cumq; de ventre eius orasset Dominum, ipsius iussu in aridam evomitur.

1 ET præparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam, & erat Ionas in ventre piscis tri- Mat 12.c.40.
busdiebus, & tribus noctibus. 2. Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis. 16.a.4.
A 3. Et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me, de ventre inferi clamavi, & Luc.11.d.30.
exaudisti vocem meam. 4. Et proiecisti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me, 1.Co 15.a.4.
omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. 5. Et ego dixi: Abiectus sum à conspectu ocu- Ps. 119.a.2.
lorum tuorum, verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. 6. Circumdederunt me aquæ Ps. 68.a.1.
usque ad animam, abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. 7. Ad extrema montium de-
scendi: terræ vectes concluserunt me in æternum, & sublevabis de corruptione vitam meam, Domine
Deus meus. 8. Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea
ad templum sanctum tuum. 9. Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt. 10.
Ego autem in voce laudis immolabo tibi, quæcumque vovi, reddam pro salute Domino. 11. Et dixit Do-
minus pisci, & evomuit Ionam in aridam.

CAPVT III.

Rursum missus Ionas ad Ninivitas predicit civitatis subversionem, illis autem ad Deum conversis, & magna pœnitentiæ signa ostendentibus, parcit Dominus civitati.

1 ET factum est verbum Domini ad Ionam secundò, dicens. 2. Surge, & vade in Niniven civitatem
A magnam: & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. 3. Et surrexit Ionas, & abiit in
Niniven iuxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum. 4. Et cœpit Ionas
introire in civitatem itinere diei unius, & clamavit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subver- Mat.12.d.41.
tetur. 5. Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maio- Luc.11.d.32.
re usque ad minorem. 6. Et pervenit verbum ad regem Ninive, & surrexit de solio suo, & abiecit ve-
stimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedit in cinere. 7. Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore re-
gis & principum eius, dicens: Homines, & iumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pa- Ier. 15. b 11.
scantur, & aquam non bibant. 8. Et operiantur saccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in Ioel. 2. ca. 14.
fortitudine, & convertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. 9. Quis scit si
convertatur, & ignoscat Deus, & revertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? 10. Et vidit Deus opera
eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut
faceret eis, & non fecit.

CA-

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michaas prophetaverit, comminatur Samaria & Ierusalem exitium & captivitatem propter idololatriam ipsorum, quos plangit Propheta & ad planctam provocat.

1 VERBUM Domini quod factum est ad Michæam Morasthitén, in diebus Ioathan, Achaz,
& Ezechiæ, regum Iuda; quod vidit super Samariam, & Ierusalem. 2. Audite popu- A
li omnes, & attendat terra, & plenitudo eius, & sit Dominus Deus vobis in testem,
Dominus de templo sancto suo. 3. Quia ecce Dominus egredietur de loco suo, & de-
Deut.32.a.1 Is.1.a.2. Is.26.d.21. scendet, & calcabit super excelsa terræ. 4. Et consumentur montes subtus eum, &
valles scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps. 5. In scelere Iacob
omne istud, & in peccatis domus Israel, quod scelus Iacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Iudæ?
nonne Ierusalem? 6. Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cùm plantatur vinea, & de-
traham in vallem lapides eius, & fundamenta eius revelabo. 7. Et omnia sculptilia eius concidentur,
& omnes mercedes eius comburentur igne, & omnia idola eius ponam in perditionem, quia de mer-
cedibus meretricis congregata sunt, & usque ad mercedem meretricis revertentur. 8. Super hoc plan-
gam, & ululabo, vadam spoliatus, & nudus, faciam planctum velut draconum, & lulum quasi
struthionum. 9. Quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi mei
usque ad Ierusalem. 10. In Geth nolite annuntiare, lachrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere
vos conspergite. 11. Et transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia: non est egressa quæ ha-
bitat in exitu: planctum domus vicini accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet. 12. Quia infirmata est
in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia descendit malum à Domino in portam Ierusalem. 13.
Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis, principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa
sunt scelera Israel. 14. Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth: domus mendacii in dece-
ptionem regibus Israel. 15. adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in Maresa, usque ad Odollam
veniet gloria Israel. 16. Decalvare, & tondere super filios deliciarum tuarum, dilata calvitium tuum
sicut aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi sui multiplicem iniustitiam, aliaque peccata recensens, & prædicit vindictam, & captivitatem ipsi imminere, & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denunciat.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris, in luce matutina faciunt
illud, quoniam contra Deum est manus eorum. 2. Et concupierunt agros, & violenter
tulerunt, & rapuerunt domos, & calumniabantur virum, & domum eius, virum & hereditatem
eius. 3. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non aufe-
retis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. 4. In die illa sumetur
super

& virtute: ut annuntiem Jacob scelus suum, & Israel peccatum suum. 9. Audite hoc principes domus Jacob, & judices domus Israel: quia abominamini judicium, & omnia recta pervertitis. 10. Qui Ez. 22. f. 27
ædificatis Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate. 11. Principes ejus in muneribus judicabant, Soph. 3. a. 3.
& sacerdotes ejus in mercede docebant, & prophetæ ejus in pecunia divinabant: & super Dominum
requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. 12. Ier. 26. 18.
Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Jerusalem quasi acervus lapidum erit, & mons
templi in excelsa silvarum.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Ecclesiam & cultum Dei, cum magna securitate; consolatur Sion quod de captivitate sit à Domino redimenda, ut se de suis inimicis ulciscatur.

1 ET erit: In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & subli- Isa 2. a. 2.
mis super colles, & fluent ad eum populi. 2. Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite,
A ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Ierusalem. 3. Et iudicabit inter populos
multos, & corripiet gentes fortes usque in longinquum: & concident gladios suos in vomeres, & hastas
suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium, & non discent ultra belligerare. 4. Et sedebit vir subtus vitem suam, & subtus ficum suam, & non erit qui deterreat; quia os Domini exercituum
locutum est. 5. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum & ultra. 6 In die illa, dicit Dominus, congregabo Soph. 3. d. 19.
claudicantem: & eam, quam eieceram, colligam; & quam afflixeram: 7. Et ponam claudicantem in reliquias, Dan. 7. d. 14.
& eam, quæ laboraverat, in gentem robustam, & regnabit Dominus super eos in monte Sion, Luc. 1. d. 32.
ex hoc nunc & usque in æternum. 8. Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion usque ad te veniet, & veniet
potestas prima regnum filiæ Ierusalem. 9. Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non est tibi,
aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? 10. Dole, & satage filia
Sion quasi parturiens, quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies usque ad Babylonem, ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. 11. Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aspiciat in Sion oculus noster. 12. Ipsi autem
non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt consilium eius, quia congregavit eos quasi fœnum areæ. 13. Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas, & comminues populos multos, & interficiens Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum
Domino universæ terræ.

Dominus à populo suo requirat: sed propter injustitiam aliaque scelera filiorum Israel comminantur ei Dominus varias afflictiones,

1 AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adversum montes, & audiant col- A
les vocem tuam. 2. Audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia
Ier. 2. a. 5. judicium Domini cum populo suo, & cum Israel dijudicabitur. 3. Popule meus quid feci tibi, aut
quid molestus fui tibi? responde mihi. 4. Quia eduxit te de Terra Ægypti, & de domo servientium
liberavi te; & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam? 5. Popule meus memento quæ-
Nu. 22. & 23. so quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor, de Setim usque ad
Galgalam, ut cognosceres justitias Domini. 6. Quid dignum offeram Domino? curabo genu Deo
excelso? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos? 7. Numquid placari potest Do-
minus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum
meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? 8. Indicabo tibi ô homo quid
sit bonum, & ei, quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere misericordiam,
& sollicitum ambulare cum Deo tuo. 9. Vox Domini ad civitatem clamat, & salus erit timentibus no-
men tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud? 10. Adhuc ignis in domo impii thesauri ini-
quitatis, & mensura minor iræ plena. 11. Numquid justificabo stateram impiam, & sacelli pon-
dera dolosa? 12. In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur men-
Deu. 28. d. 38 dacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum 13. Et ego ergo cœpi percutere te perditione super
Agg. 1. b. 6. peccatis tuis. 14. Tu comedes, & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes,
& non salvabis: & quos salvaveris, in gladium dabo. 15. Tu seminabis & non metes: tu calcabis oli-
vam, & non ungeris oleo; & mustum, & non bibes vinum. 16. Et custodisti præcepta Amri, & om-
ne opus domus Achab, & ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitan-
tes in ea in sibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget propheta tam paucos esse reliquos qui non sint iniqui: in nullo homine ostendit esse confidendum; sed in solo Deo salvatore, qui miserebitur Sion: & pudefactis inimicis, eam ad se reducet, complens facta ad patres promissiones.

1 VÆ mihi, quia factus sum sicut qui colligit, in autumno racemos vindemiæ: non est botrus ad A
comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea. 2. Periit sanctus de terra, & rectus
in hominibus non est; omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur. 3. Ma-
lum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, & judex in reddendo est: & magnus locutus
est desiderium animæ suæ, & conturbaverunt eam. 4. Qui optimus in eis est, quasi paliurus: & qui
rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum. 5.
Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris
tui. 6. Quia filius contumeliam facit patri, & filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus
socrum suam: & inimici hominis domestici ejus. 7. Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo
Deum

[illegible], & magnus fortitudine, & mundans non faciet in-
nocentem. Dominus in tempestate & turbine viæ eius, & nebulæ pulvis pedum eius.
4. Increpans mare, & exsiccans illud, & omnia flumina ad desertum deducens, Infirma-
tus est Basan, & Carmelus, & flos Libani elanguit. 5. Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati
sunt, & contremuit terra à facie eius, & orbis, & omnes habitantes in eo. 6. Ante faciem indignatio-
nis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, & petræ disso-
lutæ sunt ab eo. 7. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. 8. Et
in diluvio prætereunte, consummationem faciet loci eius, & inimicos eius persequentur tenebræ. 9.
Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non consurget duplex tribulatio. 10.
Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium, consumentur If. 82. b. 7.
quasi stipula ariditate plena. 11. Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans Rom. 52. c. 15
prævaricationem. 12. Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures; sic quoque attondentur
& pertransibit: afflixi te, & non affligam te ultrà. 13. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo,
& vincula tua disrumpam. 14. Et præcipiet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius;
de domo Dei tui interficiam sculptile, & conflatile, ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.
15. Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem, celebra Iuda festivitates tuas, &
redde vota tua, quia non adiiciet ultrà ut pertranseat in te Belial, universus interiit.

CAPVT II.

Obsidio Ninive eiusque à Chaldeis depopulatio, quia superbè egit contra populum Domini.

A 1 Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem, contemplare viam, conforta lumbos,
robora virtutem valdè, 2. Quia reddidit Dominus superbiam Iacob, sicut superbiam Israel:
quia vastatores dissipaverunt eos, & propagines eorum corrruperunt. 3. Clypeus fortium eius ignitus
viri exercitus in coccineis, igneæ habenæ currus in die præparationis ejus; & agitatores consopiti sunt
4. In itineribus conturbati sunt: quadrigæ collisæ sunt in plateis, aspectus eorum quasi lampades, qua-
si fulgura discurrentia. 5. Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis, velociter ascendent
muros eius, & præparabitur umbraculum. 6. Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum di-
rutum. 7. Et miles captivus abductus est: & ancillæ eius minabantur gementes ut columbæ, murmu-
rantes in cordibus suis. 8. Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ eius: ipsi verò fugerunt: state, state,
& non est qui revertetur. 9. Diripite argentum, diripite aurum: & non est finis divitiarum ex omni-
bus vasis desiderabilibus. 10. Dissipata est, & scissa, & dilacerata, & cor tabescens, & dissolutio
geniculorum, & defectio in cunctis renibus, & facies omnium eorum sicut nigredo ollæ. 11. Ubi est
habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illud, catulus
leonis, & non est qui exterreat? 12. Leo cepit sufficienter catulis suis, & necavit leænis suis, & im-
plevit præda speluncas suas, & cubile suum rapina. 13. Ecce ego ad te, dicit Dominus exerci-
tuum, & succendam usque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius, & extermi-
nabo de terra prædam tuam, & non audietur ultrà vox nuntiorum tuorum.

C A-

locustarum, quæ considunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, ...
locus earum ubi fuerint. 18. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur: sepelientur principes tui? latitavit populus tuus in montibus, & non est qui congreget. 19. Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam, compresserunt manum super te: quia super quem non transiit malitia tua semper?

PROPHETIA HABACVC.

CAPUT PRIMUM.

Miratur Propheta impium prosperari, & prævalere adversus iustum; nam adversus Iudæos suscitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, sed idolo suo tribuunt.

1 ONus, quod vidit Habacuc propheta. 2. Vsquequò Domine clamabo, & non exaudies? A
vociferabor ad te vim patiens, & non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem &
laborem, videre prædam & iniustitiam contra me? & factum est iudicium, & contra-
Act.13.§41. dictio potentior. 4. Propter hoc lacerata est lex, non pervenit usque ad finem iudicium,
quia impius prævalet adversus iustum, propterea egreditur iudicium perversum. 5. as-
picite in gentibus, & videte. admiramini, & obstupescite, quia opus factum est in diebus vestris,
quod nemo credet cùm narrabitur. 6. Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram & velocem,
ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua. 7. Horribilis, & terribilis est,
ex semetipsa iudicium, & onus eius egredietur. 8. Leviores pardis equi eius, & velociores lupis vesper-
tinis, & diffundentur equites eius, equites namque eius de longè venient, volabunt quasi aquila fe-
stinans ad comedendum. 9. Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens, & congregabit quasi
arenam captivitatem. 10. Et ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt, ipse super
omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam. 11. Tunc mutabitur spiritus,
& pertransibit, & corruet, hæc est fortitudo eius dei sui. 12. Numquid non tu à principio Domine
Deus meus, sancte meus, & non moriemur? Domine in iudicium posuisti eum, & fortem, ut cor-
riperes, fundasti eum. 13. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non
poteris, quare respicias super iniqua agentes, & taces devorante impio iustiorem se? 14. Et facies ho-
mines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem. 15. Totum in hamo sublevavit, tra-
xit illud in sagena sua, & congregavit in rete suum. Super hoc lætabitur & exultabit. 16. Propterea
immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus eius ele-
ctus. 17. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, & semper interficere Gentes non parcet.

I. ORATIO.

HABACVC PROPHETÆ

PRO IGNORANTIIS.

CAPVT III.

A 2 DOmine audivi auditionem tuam, & timui.
Domine opus tuum, in medio annorum
vivifica illud.
In medio annorum notum facies, cùm iratus fue-
ris, misericordiæ recordaberis.
3 Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte
Pharan.
Operuit cęlos gloria eius, & laudis eius plena
est terra.
4 Splédor eius ut lux erit, cornua in manibus eius.
Ibi abscondita est fortitudo eius: 5. ante faciem
eius ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes eius.
6 Stetit, & mensus est terram.
Aspexit, & dissolvit Gentes, & contriti sunt mon-
tes sęculi.
Incurvati sunt colles mundi, ab itineribus æter-
nitatis eius.
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, tur-
babuntur pelles terræ Madian.
8 Numquid in fluminibus furor tuus? vel in ma-
ri indignatio tua?
Qui ascendes super equos tuos, & quadrigæ tuæ
salvatio.
9 Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta
tribubus quæ locutus es.
Fluvios scindes terræ:
10 Viderunt te, & doluerunt montes: gurges
aquarum transiit.
Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas
levavit.
11 Sol & luna steterunt in habitaculo suo, in lu-
ce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulgu-
rantis hastæ tuæ.
12 In fremitu conculcabis terram, in furore
obstupefacies Gentes.
13 Egressus in salutem populi tui, in salutem
cum Christo tuo.
Percussisti caput de domo impii, denudasti fun-
damentum eius usque ad collum.
14 Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum
eius venientibus ut turbo ad dispergendum me.
Exultatio eorum, sicut eius qui devorat pau-
perem in abscondito.
15 Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aqua-
rum multarum.
16 Audivi, & conturbatus est venter meus, à
voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter
me scateat.
Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam
ad populum accinctum nostrum.
17 Ficus enim non florebit: & non erit germen
in vineis.
Mentietur opus olivæ: & arva non afferent ci-
bum.

vox clamoris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus. 11. Ululate ha-
bitatores Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti argento. 12. Et erit
in tempore illo: ſcrutabor Ieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui di-
cunt in cordibus ſuis: Non faciet benè Dominus, & non faciet malè. 13. Et erit fortitudo eorum in
direptionem, & domus eorum in deſertum: & ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantā-
Amos 5. c. 11 bunt vineas, & non bibent vinum eorum. 14. Iuxtà eſt dies Domini magnus, iuxtà eſt & velox ni-
Ier. 30. a. 7. mis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. 15. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angu-
Ioel. 2. c. 11 ſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum, & caliginis dies nebulæ & turbinis. 16. Dies tu-
Amos 5. c. 18 bæ & clangoris ſuper civitates munitas, & ſuper angulos excelſos. 17. Et tribulabo homines, & am-
bulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora
eorum ſicut ſtercora. 18. Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberaare eos in die iræ
Ezec. 7. c. 19. Domini: in igne zeli eius & devorabitur omnis terra, quia conſumationem cum feſtinatione faciet
Inf. 3. b. 8. cunctis habitantibus terram.

CAPVT II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omneſque manſuetos terræ ut Dominum quærant, denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus & Aſſyriis.

1 CONvenite, congregamini gens non amabilis: 2. Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem tran-
ſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos dies indignationis Domini. 3. Quærite Dominum A
omnes manſueti terræ, qui iudicium eius eſtis operati: quærite iuſtum, quærite manſuetum, ſi quo-
modo abſcondamini in die furoris Domini. 4. Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azo-
tum in meridie eiicient, & Accaron eradicabitur. 5. Væ qui habitatis funiculum maris, gens perdito-
rum: Verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita ut non ſit in-
habitator. 6. Et erit funiculus maris requies paſtorum, & caulæ pecorum. 7. Et erit funiculus eius,
qui remanſerit de domo Iuda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad veſperam requieſcent: quia vi-
ſitabit eos Dominus Deus eorum, & avertet captivitatem eorum. 8. Audivi opprobrium Moab, &
blaſphemias filiorum Ammon; quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos
eorum. 9. Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia Moab ut Sodoma erit,
& filii Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum: re-
liquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis meæ poſſidebunt illos. 10. Hoc eis eveniet pro ſuper-
bia ſua; quia blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper populum Domini exercituum. 11. Horribi-
lis Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terræ, & adorabunt eum viri de loco ſuo, omnes in-
ſulæ Gentium. 12. Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis. 13. Et extendet manum ſuam ſu-
per Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in ſolitudinem, & in invium, & quaſi deſertum.
14. Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & ericius in liminibus
eius morabuntur: vox cantantis in feneſtra; corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur eius.
15. Hæc

16. In die illa dicetur Jerusalem: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ. 17. Dominus Deus
tuus in medio tui fortis, ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exulta-
bit super te in laude. 18. Nugas, qui à lege recesserant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultrà
habeas super eis opprobrium. 19. Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: &
salvabo claudicantem: & eam, quæ eiecta fuerat, congregabo & ponam eos in laudem, & in nomen,
in omni terra confusionis eorum. 20. In tempore illo, quo adducam vos, & in tempore, quo congre-
gabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem
vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Qui tempore prophetaverit Aggæus, qui increpat Iudæos, quod neglecta domo Dei propria ædificia curarent, ob quam causam dicit illis immissam à Deo sterilitatem, eoque tempore dux Zorobabel, & Iesus sacerdos magnus unà cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

A 1 IN anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in
manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jesum, filium
Iosedec, sacerdotem magnum, dicens: 2. Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus
iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. 3. Et factum est verbum Domi-
ni in manu Aggæi prophetæ, dicens: 4. Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus la- Deut 28. d.
queatis, & domus ista deserta? 5. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super 38.
vias vestras. 6. Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & Mich.6.d.15
non estis inebriati, operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregavit, misit eas in
sacculum pertusum. 7. Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras: 8.
Ascendite in montem, portate ligna, & ædificate domum, & acceptabilis mihi erit, & glorificabor,
dicit Dominus. 9. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exuf-
flavi illud. quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, vos festinatis
unusquisque in domum suam. 10. Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem, & terra
prohibita est ne daret germen suum. 11. Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super
triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super iu-
menta, & super omnem laborem manuum. 12. Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Io-
sedec sacerdos magnus, & omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophetæ, si-
cut

regis factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens: 12. Hæc dicit Dominus exercit
Interroga sacerdotes legem, dicens: 13. Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui,
& tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum
numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes; dixerunt: Non. 14. Et dixit Aggæus: Si
tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, &
dixerunt: Contaminabitur. 15. Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista an
te faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi,
contaminata erunt: 16. Et nunc ponite corda vestra à die hac & suprà, antequam poneretur lapis su-
per lapidem in templo Domini. 17. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, & fierent de-
cem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti. 18. Per-
Amos 4. c 9. cussi vos vento urente, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarum: & non fuit in
vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus. 19. Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, à
die vigesima & quarta noni mensis: & à die, qua fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super
cor vestrum. 20. Numquid jam semen in germine est: & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum,
& lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam. 21. Et factum est verbum Domini secundò ad
Aggæum in vigesima & quarta mensis, dicens: 22. Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens: Ego
movebo cælum pariter & terram. 23. subvertam solium regnorum, & conteram fortitudinem regni
Ec 49. c. 13 Gentium: & subvertam quadrigam, & ascensorem ejus: & descendent equi, & ascensores eorum
vir in gladio fratris sui. 24. In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te Zorobabel fili Sa-
lathiel serve meus, dicit Dominus: & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus
exercituum.

PROPHETIA
ZACHARIÆ:
CAPUT I.

Quo tempore Zacharias prophetaverit, qui hortatur populum ad resipiscentiam, ne imitentur patres suos, qui prophetas contemnentes puniti sunt, duplici figura ostendit Dominus se puniturum Gentes quæ populum suum afflixerant, hunc autem in Ierusalem vocandum, in qua ædificabitur ipsi Domino templum.

1 IN mense octavo, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium
Barachiæ filii Addo, prophetam, dicens: 2. Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.
3. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, ait Dominus exer-
cituum. 4. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit
Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis: &
& non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. 5. Patres vestri ubi sunt? & Prophetæ
numquid in sempiternum vivent? 6. Verumtamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi servis
meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, & conversi sunt, & dixerunt: Sicut
cogi-

Quò tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem, & videam quanta sit latitudo eius, & quanta longitudo eius. 3. Ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum eius. 4. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens, Absque muro habitabitur Ierusalem, prę multitudine hominum & iumentorum in medio eius. 5. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius. 6. O, ò fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quattuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus. 7. O Sion, fuge quæ habitas apud filiam Babylonis. 8. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos, qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. 9. Quia ecce ego levo manum meam super eos, & erint prædæ his qui serviebant sibi, & cognoscetis quia Dominus exercituum misit me. 10. Lauda, & lætare filia Sion, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus. 11: Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui, & scies quia Dominus exercituum misit me ad te. 12: Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata, & eliget adhuc Ierusalem. 13. Sileat omnis caro à facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPVT IV.

Iesus sacerdos exutus sordidis, induitur mutatoriis, qui iudicaturus est domum Domini, si in viis ipsius ambulet, adducet Dominus servum suum Orientem, & de lapide agit super quem septem oculi sunt.

A 1 ET ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, & satan stabat à dextris eius ut adversaretur ei. 2. Et dixit Dominus ad satan, Increpet Dominus in te qui elegit Ierusalem, numquid non iste torris est erutus de igne? 3. Et Iesus erat indutus vestibus sordidis; & stabat ante faciem angeli. 4. Qui respondit, & ait ad eos qui stabant coram se, dicens, Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum. Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis. 5. Et dixit, Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, & induerunt eum vestibus, & angelus Domini stabat. 6. Et contestabatur angelus Domini Iesum, dicens. 7. Hæc dicit Dominus exercituum. Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodieris, tu quoque iudicabis domum meam, & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt. 8. Audi Iesu sacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt, ecce enim ego ADDVCAM SERVUM MEUM ORIENTEM. Luc. 1. g. 78.
Quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu, super lapidem unum septem oculi sunt, ecce ego celabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terræ illius in die una. 10. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem, & subter ficum,

Volumen volans quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora sedens cum massa plumbi, designat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aera.

1 ET conversus sum,& levavi oculos meos, & vidi:& ecce volumen volans. 2. Et dixit ad me: Quid
tu vides? Et dixi: Ego, video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitu- A
do eius decem cubitorum. 3. Et dixit ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis
terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: & omnis iurans, ex hoc similiter iudi-
cabitur. 4. Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum iu-
rantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna
ejus, & lapides eius. 5. Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos
tuos, & vide quid est hoc, quod egreditur. 6. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egre-
diens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra. 7. Et ecce talentum plumbi portabatur, &
ecce mulier una sedens in medio amphoræ. 8. Et dixit; Hæc est impietas. Et proiecit eam in me-
amphoræ, & misit massam plumbeam in os eius. 9. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ mu-
lieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milvi, & levaverunt amphoram
inter terram & cælum. 10. Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò istæ deferunt amphoram?
11. Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super ba-
sem suam.

CAPUT VI.

Quattuor quadrigæ visæ de medio duorum montium æreorum, quattuor venti sunt, egredientes in terram, de coronis in capite Iesu sacerdotis imponendis, de viro cuius nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in solio suo.

1 ET conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quattuor quadrigæ egredientes de A
medio duorum montium: & montes, montes ærei. 2. In quadriga prima equi rufi, & in qua-
driga secunda equi nigri. 3. Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & for-
tes. 4. Et respondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc, domine mi. 5.
Et respondit angelus, & ait ad me: Isti sunt quattuor venti cæli, qui egrediuntur, ut stent coram
Dominatore omnis terræ. 6. In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis, & albi
egressi sunt post eos; & varii egressi sunt ad terram Austri. 7. Qui autem erant robustissimi, exierunt,
Luc.1.8.78. & quærebant ire & discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram, & perambula-
verunt terram. 8. Et vocavit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram A-
quilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis. 9. Et factum est verbum Domini
ad me, dicens. 10. Sume à trasmigratione, ab Holdai, & Tobia, & ab Idaia, & venies tu in die illa
& intrabis domum Iosiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. 11. Et sumes aurum & argen-
tum: & facies coronas, & pones in capite Iesu filii Iosedec sacerdotis magni. 12. Et loqueris ad eum,
dicens: Hæc ait Dominus exercituum dicens: ECCE VIR ORIENS NOMEN EIVS, & subter
eum orietur, & ædificabit templum Domino, 13. Et ipse exstruet templum Domino, & ipse porta-
bit

… & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

C A P V T VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi sui afflixit eum, & desolatam fecit Ierusalem, sic nunc facit illam plurimùm habitari, omniaque dabit prospera, modò ei serviant, quibus adiungentur & aliæ gentes, de fimbria Iudæi à decem viris ethnicis apprehensa.

A 1 ET factum est verbum Domini exercituum, dicens: 2. Hæc dicit Dominus exercituum, Zelatus
sum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus sum eam. 3. Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Reversus sum ad Sion, & habitabo in medio Ierusalem, & vocabitur Ierusalem Civitas verita-
tis, & Mons Domini exercituum mons sanctificatus. 4. Hæc dicit Dominus exercituum. Adhuc habi-
tabunt senes & anus in plateis Ierusalem: & viri baculus in manu eius præ multitudine dierum. 5. Et
plateæ civitatis complebuntur infantibus & puellis, ludentibus in plateis eius. 6. Hæc dicit Dominus
exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid in oculis
meis difficile erit, dicit Dominus exercituum? 7. Hæc dicit Dominus exercituum, Ecce ego salvabo po-
pulum meum de terra Orientis, & de terra Occasus solis. 8. Et adducam eos, & habitabunt in medio Ie-
rusalem, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate & in iustitia. 9. Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Confortentur manus vestræ, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum
in die qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur. 10. Si quidem ante dies illos
merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat, neque introeunti, neque exeunti erat pax præ
tribulatione, & dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum. 11. Nunc autem non
iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Dominus exercituum. 12. Sed semen pacis erit,
vinea dabit fructum suum, & terra dabit germen suum, & cæli dabunt rorem suum, & possidere faciam
reliquias populi huius universa hæc. 13. Et erit, sicut eratis maledictio in Gentibus, domus Iuda, & do- Eh.4.c.15.
mus Israel, sic salvabo vos, & eritis benedictio, nolite timere, confortentur manus vestræ. 14 Quia hæc
dicit Dominus exercituum. Sicut cogitavi ut affligerem vos, cùm ad iracundiam provocassent patres
vestri me, dicit Dominus. 15. Et non sum misertus, sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam
domui Iuda, & Ierusalem: nolite timere. 16. Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: Loquimini veritatem
unusquisque cum proximo suo, veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris. 17. Et unusquisq;
malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne diligatis, omnia
enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. 18. Et factum est verbum Domini exercitum ad me, dicens. 19.
Hæc dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septima, & ieiunium
decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiam, & in sollemnitates preclaras, veritatem tantum, & pacem
diligite. 20. Hæc dicit Dominus exercituum: Usquequò veniant populi, & habitent in civitatibus multis.
21. Et vadant habitatores, unus ad alterum dicentes, Eamus, & deprecemur faciem Domini, &

quæ-

mihi Judam quasi arcum, implevi Ephraim: & suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia, &
ponam te quasi gladium fortium. 14. Et Dominus Deus super eos videbitur; & exibit ut fulgur, ia-
culum eius: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Austri. 15. Dominus exercituum
proteget eos: & devorabunt, & subiicient lampidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quasi à vino,
& replebuntur ut phialæ, & quasi cornua altaris. 16. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa,
ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. 17. Quid enim bonum eius
est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines.

CAPUT X.

Solus Dominus potest petita præstare, qui confortabit Iudæos, & misertus ipsorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram pristinam, humiliatis ipsorum inimicis.

1 PEtité à Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris A
dabit eis, singulis herbam in agro. 2. Quia simulacra locuta sunt inutile, & divini viderunt
mendacium, & somniatores locuti sunt frustrà: vanè consolabantur: idcircò abducti sunt quasi grex:
affligentur, quia non est eis pastor. 3. Super pastores iratus est furor meus, & super hircos visitabo,
quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda, & posuit eos quasi equum gloriæ suæ
in bello. 4. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor
simul. 5. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur ascensores equorum. 6. Et confortabo domum Iuda, & domum Ioseph salvabo,
& convertam eos, quia miserabor eorum, & erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos, ego enim
Dominus Deus eorum, & exaudiam eos. 7. Et erunt quasi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quasi
à vino, & filii eorum videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino. 8. Sibilabo eis, &
congregabo illos, quia redemi eos, & multiplicabo eos sicut antè fuerant multiplicati. 9. Et seminabo eos in populis, & de longè recordabuntur mei, & vivent cum filiis suis, & revertentur. 10. Et reducam
eos de Terra Ægypti, & de Assyriis congregabo eos, & ad Terram Galaad & Libani adducam eos,
& non invenietur eis locus, 11. Et transibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur superbia Assur, & sceptrum Ægypti recedet. 12. Confortabo eos in Domino, & in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XII.

Iubet Dominus pasci pecora occisionis, quibus non parcet, quia pastores eorum non parcebant eis; de duabus virgis tandem abscissis, & tribus pastoribus uno mense succisis, de appensa mercede triginta argenteorum proiectorum ad statuarium, de alio malo pastore á Domino suscitando.

1 APeri Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuos. 2. Ulula abies, quia cecidit cedrus;
quoniam magnifici vastati sunt: ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus:
3. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. 4. Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis. 5 Quæ qui
possed-

in circuitu: sed & Juda erit in obsidione contra Jerusalem. 3. Et erit: in die illa ponam Jerusalem
lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: & colligentur
adversus eam omnia regna terræ. 4. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stupo-
rem, & ascensorem ejus in amentiam: & super domum Juda aperiam oculos meos, & omnem equum
populorum percutiam cæcitate. 5. Et dicent duces Juda in corde suo: Confortentur mihi habita-
tores Jerusalem in Domino exercituum Deo eorum. 6. In die illa ponam duces Juda sicut caminum
ignis in lignis, & sicut facem ignis in fœno: & devorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos
in circuitu: & habitabitur Jerusalem rursus in loco suo Jerusalem: 7. Et salvabit Dominus tabernacu-
la Juda, sicut in principio: ut non magnificè glorietur domus David, & gloria habitantium Jerusa-
lem contra Judam. 8. In die illa proteget Dominus habitatores Jerusalem, & erit qui offenderit ex
eis in die illa, quasi David; & domus David quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu eorum.
9. Et erit in die illa: quæram conterere omnes Gentes, quæ veniunt contra Jerusalem. 10. Et effun-
dam super domum David, & super habitatores Jerusalem, spiritum gratiæ & precum: & aspicient Joan.19.g.37.
ad me, quem confixerunt, & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum,
ut doleri solet in morte primogeniti. 11. In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus 2.Par.35.d.22
B Adadremmon in campo Mageddon. 12. Et planget terra: familiæ & familiæ seorsum: familiæ domus
David seorsum, & mulieres eorum seorsum: 13. Familiæ domus Nathan seorsum, & mulieres eorum
seorsum: familiæ domus Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ Semei seorsum, & mulie-
res eorum seorsum. 14. Omnes familiæ reliquiæ, familiæ & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum.

C A P U T XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola; & pseudopropheta à sibi charissimis lapidabuntur: quæ sint plagæ in medio manuum: percutiendus pastor, & oves dispergenda: duæ partes hominum dispergentur in omni terra; & tertia per ignem probabitur.

A 1 IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris
& menstruatæ. 2. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Disperdam nomina idolo-
rum de terra, & non memorabuntur ultrà: & pseudoprophetas, & spiritum immundum auferam de Ezec.39.d.13
terra. Et erit, cùm prophetaverit quispiam ultrà, dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genue-
runt eum: Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini: & configent eum pater ejus
& mater ejus, genitores ejus, cùm prophetaverit. Et erit: in die illa confundentur prophetæ, unus-
quisque ex visione sua cùm prophetaverit: nec operientur pallio saccino, ut mentiantur: 5. Sed di-
cet: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia
mea. 6. Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum
in domo eorum, qui diligebant me. 7. Framea suscitare super pastorem meum, & super virum co- Mat.26.c.31.
hærentem mihi, dicit Dominus exercituum: percute pastorem, & dispergentur oves: & conver- Marc.14.c.27
tam manum meam ad parvulos. 8. Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea disper-
B gentur, & deficient; & tertia pars relinquetur in ea. 9. Et ducam tertiam partem per ignem, &

prioris, & usque ad portam angulorum ...
tabunt in ea, & anathema non erit amplius: sed sedebit Jerusalem secura. 12. Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adversus Jerusalem: tabescet caro uniuscujusque stantis super pedes suos, & oculi eius contabescent in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo. 13. In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir manum proximi sui, & conseretur manus eius super manum proximi sui. 14. Sed & Judas pugnabit adversus Ierusalem: & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & vestes multæ satis. 15. Et sic erit ruina equi, & muli, & cameli, & asini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc. 16. Et omnes qui reliqui fuerint de universis Gentibus, quæ venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Regem, Dominum exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum. 17. Et erit: qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret Regem Dominum exercituum, non erit super eos imber. 18. Quòd & si familia Aegypti non ascenderit, & non venerit: nec super eos erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. 19. Hoc erit peccatum Aegypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. 20. In die illa erit quod super frænum equi est, sanctum Domino: & erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari. 21. Et erit omnis lebes in Ierusalem & in Iuda sanctificatus Domino exercituum: & venient omnes immolantes, & sument ex eis, & coquent in eis: & non erit mercator ultrà in domo Domini exercituum in die illo. C

PROPHETIA MALACHIÆ

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Israel, quem Dominus arguit ingratitudinis, quod non agnoscebat se in Iacob, unde descenderat, dilectum: rejecto Esau cum populo suo: ideò conqueritur se ab Israel non honorari atque timeri, quòdque sacerdotes despiciant nomen Domini, quorum reiicit sacrificia, gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

1 ONus verbi Domini ad Israel in manu Malachiæ. 2. Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, * & dilexi A
Rom. 9. & 13. Iacob, 3. Esau autem odio habui? & posui montes ejus in solitudinem, & hereditatem eius in dracones deserti. 4. Quòd si dixerit Idumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus quæ destructa sunt: Hæc dicit Dominus exercituum: isti ædificabunt, & ego destruam: & vocabuntur termini impietatis, & populus cui iratus est Dominus usque in æternum. 5. Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel. 6. Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ò sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: In quo despeximus nomen tuum? 7. Offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis: in quo polluimus te? in eo quòd dicitis: Mensa Domini despecta est.
8. Si

ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum eſt.
8. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi, di-
cit Dominus exercituum. 9. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus popu-
lis, ſicut non ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. 10. Numquid non pater
unus omnium noſtrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſ- Matt.23.a.9.
quiſque noſtrum fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum? 11. Tranſgreſſus eſt Iuda, Eph.4.b.6.
& abominatio facta eſt in Iſrael, & in Ieruſalem: quia contaminavit Iudas ſanctificationem Domini,
quam dilexit; & habuit filiam dei alieni. 12. Diſperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magiſtrum
& diſcipulum de tabernaculis Iacob, & offerentem munus Domino exercituum. 13. Et hoc rurſum fe-
B ciſtis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpiciam ultrà ad ſacrifi-
cium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra. 14. Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Domi-
nus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particeps tua, &
uxor fœderis tui. 15. Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus eius eſt? Et quid unus quærit, niſi ſe-
men Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere. 16. Cum
odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſrael: operiet autem iniquitas veſtimentum eius, di-
cit Dominus exercituum: cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere. 17. Laborare feciſtis Do-
minum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo quòd dicitis: Omnis
qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicii?

C A P V T III.

De præcurſore Christi, & huius adventu, ac futuro iudicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Iuda & Ieruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem; quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſrael, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quodque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cuius contrarium tandem experientur.

A 1 ECce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad tem- Matt.11.b.10
plum ſuum Dominator, quem vos quæritis; & angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce Marc.1.c.2.
venit, dicit Dominus exercituum: 2. Et quis poterit cogitare diem adventus eius, & quis ſtabit ad Luc.1.b.17.7.
videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum: 3. Et ſedebit conflans, & a.27.
emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & argentum, & erunt
Domino offerentes ſacrificia in juſtitia. 4. Et placebit Domino ſacrificium Juda & Jeruſalem, ſicut
dies ſæculi, & ſicut anni antiqui. 5. Et accedam ad vos in iudicio, & ero teſtis velox maleficis, &
adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas & pupillos, & opprimunt
peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. 6. Ego enim Dominus, & non mutor:
& vos filii Iacob non eſtis conſumpti. 7. A diebus enim patrum veſtrorum receſſiſtis à legitimis meis,
& non cuſtodiſtis. Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis: Zach.1.a.3.
In quo revertemur? 8. Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo configi-

mus

in pennis eius : & egrediemini , & ſalietis ſicut vituli de armento . 3. Et calcabitis impios , cum fu-
Exod.20. rint cinis ſub planta pedum veſtrorum , in die qua ego facio , dicit Dominus exercituum . 4. Me-
Deut.4.5.6. mentote legis Moyſi ſervi mei , quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſrael , præcepta & judicia.
Matt.17.b.10. Marc.9.b 10. 5. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam , antequam veniat dies Domini magnus & horribilis . 6
Luc.1.b.17. Et convertet cor patrum ad filios , & cor filiorum ad patres eorum : ne fortè veniam , & per-
cutiam terram anathemate;

LI-

teſtamentum cum Gentibus, quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, invenerunt nos mul-
ta mala. 13. Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum. 14. Et deſtinaverunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem ut facerent juſtitiam Gentium. 15. Et ædificaverunt gym-
naſium in Jeroſolymis ſecundum leges Nationum: 16. Et fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à teſta-
B mento ſancto, & juncti ſunt Nationibus, & venumdati ſunt ut facerent malum. 17. Et paratum eſt
regnum in conſpectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret ſuper duo regna. 18.
Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copioſa
navium multitudine: 19. Et conſtituit bellum adversùs Ptolemæum regem Ægypti, & veritus eſt Pto-
lemæus à facie eius, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi. 20. Et comprehendit civitates munitas in
Terra Ægypti; & accepit ſpolia Terræ Ægypti. 21. Et convertit Antiochus, poſtquam percuſſit Æ-
gyptum in centeſimo & quadrageſimo tertio anno: & aſcendit ad Iſrael. 22. Et aſcendit Jeroſolymam
in multitudine gravi. 23. Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, &
candelabrum luminis, & univerſa vaſa eius, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, &
mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: &
comminuit omnia. 24. Et accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia: & accepit theſauros
occultos, quos invenit: & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam. 25. Et fecit cædem hominum, & lo-
cutus eſt in ſuperbia magna. 26. Et factus eſt planctus magnus in Iſrael, & in omni loco eorum: 27.
Et ingemuerunt principes, & ſeniores: virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulierum
immutata eſt. 28. Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in thoro maritali, lugebant:
29. Et commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & univerſa domus Iacob induit confuſionem. 30. Et
C poſt duos annos dierum, miſit rex principem tributorum in civitates Iuda, & venit Ieruſalem cum
turba magna. 31. Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo, & crediderunt ei: 32. Et irruit ſuper
civitatem repentè, & percuſſit eam plaga magna, & perdidit populum multum ex Iſrael. 33. Et acce-
pit ſpolia civitatis: & ſuccendit eam igni, & deſtruxit domos eius, & muros eius in circuitu: 34. Et
captivas duxerunt mulieres: & natos, & pecora poſſederunt. 35. Et ædificaverunt civitatem David
muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem: 36. Et poſuerunt illi gentem pec-
catricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea, & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt
ſpolia Jeruſalem; 37. Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum. 38. Et factum eſt hoc ad
inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſrael: 39. Et effuderunt ſanguinem innocentem per
circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem. 40. Et fugerunt habitatores Ieruſa-
lem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati eius relique-
runt eam. 41. Sanctificatio eius deſolata eſt ſicut ſolitudo, dies feſti eius converſi ſunt in luctum, ſab- Tob. 2. b. 6.
bata eius in opprobrium, honores eius in nihilum. 42. Secundùm gloriam eius multiplicata eſt igno- Amos 8. c. 10.
minia eius: & ſublimitas eius converſa eſt in luctum. 43. Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, ut
eſſet omnis populus unus: & relinqueret unuſquiſque legem ſuam. 44. Et conſenſerunt omnes Gen-
tes ſecundùm verbum regis Antiochi; 45. Et multi ex Iſrael conſenſerunt ſervituti eius, & ſacrifica-
verunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum. 46. Et miſit rex libros per manus nunciorum in Ieruſa-

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & sanctorum profanationem: ostensisque signis mæstitiæ, respondet his qui à rege missi erant; nec se, nec cognationem suam impio decreto obtemperaturos: occisisque idololatra Iudæo & regis ministro, fugit cum filiis in montes, plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cùm nollent sabbato inimicis resistere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultùm, destructa idololatria, cæsisque Antiochi præsidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo semper tueantur legem Domini, dans Simonem filium suum in consultorem, & Judam in militiæ principem.

1 IN diebus illis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, sacerdos filiis Joarib ab Jerusa- A
lem, & consedit de monte Modin: 2. Et habebat filios quinque Joannem, qui cognominaba-
tur Gaddis: 3. Et Simonem, qui cognominabatur Thasi: 4. Et Judam, qui vocabitur Ma-
chabæus: 5. Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Ionathan, qui cognominabatur Apphus
6. Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Iuda, & in Ierusalem. 7. Et dixit Mathathias. Væ mi-
hi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere il-
lic, cum datur in manibus inimicorum? 8. Sancta in manu extraneorum facta sunt: templum eius sicut
homo ignobilis. 9. Vasa gloriæ eius captiva abducta sunt: trucidati sunt senes eius in plateis, & iu-
venes eius ceciderunt in gladio inimicorum. 10. Quæ gens non hereditavit regnum eius, & non obti-
nuit spolia ejus? 11. Omnis compositio eius ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla. 12. Et
ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea Gen-
tes. 13 Quid ergo nobis adhuc vivere? 14 Et scidit vestimenta sua Mathathias, & filii eius: & ope-
ruerunt se ciliciis, & planxerunt valdè. 15. Et venerunt illuc qui missi erant à rege Antiocho, ut coge-
rent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & a lege Dei discede-
re. 16 Et multi de popolo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed Mathathias, & filii eius con-
stanter steterunt. 17. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps
& clarissimus & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus. 18. Ergo accede prior, &
fac iussum regis, sicut fecerunt omnes Gentes, & viri Iuda, & qui remanserunt in Ierusalem: &
eris tu, & filii tui, inter amicos regis, & applificatus auro & argento, & muneribus multis. 19. Et
respondit Mathathias, & dixit magna voce: Et si omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat
unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis eius: 20. Ego & filii mei, & B
fratres mei, obediemus legi patrum nostrorum. 21. Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile re-
linquere legem & iustitias Dei: 22. Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgre-
dientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via. 23. Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam
Iudæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum iussum regis:
24. Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor eius secundùm
judicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram: 25. Sed & virum, quem rex Antiochus mise-
rat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, & aram destruxit. 26. Et zelatus est legem,
sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. 27. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate dicens:
Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me. 28. Et fugit ipse, & filii eius in
Num.25.c.13 montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate. 29. Tunc descenderunt multi quærentes iu-
dicium, & iustitiam, in desertum: 30. Et sederunt ibi ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum
quoniam inundaverunt super eos mala. 31. Et renuntiatum est viris regis, & exercitui, qui erat in Ie-
rusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca oc-
culta in deserto, & abiissent post illos multi. 32. Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt adversùs
eos prælium in die sabbatorum. 33. Et dixerunt ad eos: Resistitis & nunc adhuc? exite, & facite se-

cundùm

62. Et à verbis viri peccatoris ne timueri- Dan.3 c. 50.
tis: quia gloria eius, stercus & vermis est. 63. Hodie extollitur, & cras non invenietur: quia conversus Dan. 6. f. 22.
est in terram suam, & cogitatio eius periit. 64. Vos ergo Filii confortamini, & viriliter agite in lege;
quia in ipsa gloriosi eritis. 65 Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir consilii est: ipsum audite sem-
per, & ipse erit vobis pater. 66. Et Judas Machabæus fortis viribus à iuventute sua, sit vobis princeps mi-
litiæ, & ipse aget bellum populi. 67. Et adduceris ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam
populi vestri. 68. Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis. 69. Et benedixit
eos, & oppositus est ad patres suos. 70. Et defunctus est anno centesimo & quadragesimo sexto: & sepul-
tus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu ma-
gno.

C A P V T III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur; qui perambulans civitates Iuda, trucidabat omnes impios; & occiso duce Apollonio, eiusque exercitu disperso, vicit cum paucis potentissimum Syriæ exercitum unà cum duce Serone: iratus autem ab hoc rex Antiochus, profectus in Persidem constituit Lysiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui misit contra terram Iuda Gorgiam cum exercitu: Iudas autem & sui ad bellum se parant, maximè operibus pænitentiæ & oratione ad Deum.

A 1 ET surrexit Iudas, qui vocabatur Machabæus, filius eius pro eo: 2. Et adiuvabant eum omnes
fratres eius, & universi qui se coniunxerant patri eius, & præliabantur prælium Israel cum læ-
titia. 3. Et dilatavit gloriam populo suo, & induit se loricam sicut gigas, & succinxit se arma bellica
sua in præliis, & protegebat castra gladio suo. 4. Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut ca-
tulus leonis rugiens in venatione. 5. Et persecutus est iniquos perscrutans eos: & qui conturbabant
populum suum, eos succendit flammis: 6. Et repulsi sunt inimici eius præ timore eius, & omnes ope-
rarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu eius. 7. Et exacerbabat reges multos, &
lætificabat Jacob in operibus suis, & in sæculum memoria eius in Benedictione. 8. Et perambulavit ci-
vitates Iuda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Israel. 9. Et nominatus est usque ad novissimum
terræ, & congregavit pereuntes. 10. Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem mul-
tam & magnam, ad bellandum contra Israel. 11. Et cognovit Iudas, & exiit obviam illi: & percus-
sit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt. 12. Et accepit spolia eo-
rum: & gladium Apollonii abstulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus. 13. Et audivit Se-
ron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Iudas congregationem fidelium, & ecclesiam secum,
14. Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos qui cum ipso
sunt, qui spernebant verbum regis. 15. Et præparavit se: & ascenderunt cum eo castra impiorum, for-
tes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel. 16. Et appropinquaverunt úsque ad Bethoron: &
exivit Judas obviàm illi cum paucis. 17. Vt autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt
Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fati-
gati sumus jeiunio hodie? 18. Et ait Judas: Facile est concludi multos in manus paucorum. & non est
differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis: 19. Quoniam non in multitudine
exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. 20. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci &
superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spolient nos: 21. Nos verò
pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris: 22. Et ipse Dominus conteret eos ante faciem

acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel
in servos; & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum. 42. Et vidit Judas, & fratres
ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba
regis, quæ mandavit populo facere in interitum & consummationem: 43. Et dixerunt unusquisque
ad proximum suum: Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis
nostris. 44. Et congregatus est conventus ut essent parati in prælium; & ut orarent, & peterent miseri-
cordiam & miserationes. 45. Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui in-
grederetur, & egrederetur de natis eius; & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in
arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata est voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia & cithara. 46 Et
congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus orationis erat in Maspha antè in
Israel. 47. Et ieiunaverunt illa die, & induerunt se ciliciis, & cinerem imposuerunt capiti su , &
disciderunt vestimenta sua: 48. Et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur Gentes similitu-
dinem simulachrorum suorum: 49 Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas:
& suscitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies: 50. Et clamaverunt voce magna in cælum, dicen-
tes: Quid faciemus istis, & quò eos ducemus? 51. Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata
sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctum, & in humilitatem. 52. Et ecce nationes convenerunt ad-
versùm nos, ut nos disperdant: tu scis quæ cogitant in nos. 53. Quomodo poterimus subsistere ante
faciem eorum, nisi tu Deus adiuves nos? 54. Et tubis exclamaverunt voce magna: 55. Et post hæc
constituit Iudas duces populi, tribunos & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones. 56. Et
dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut
redirent unusquisque in domum suam secundùm legem. 57. Et moverunt castra, & collocaverunt ad
Austrum Emmaum. 58. Et ait Iudas: Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane,
ut pugnetis adversus Nationes has, quæ convenerunt adversus nos, disperdere nos & sancta nostra C
59. Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ & sanctorum. 60. Sicut
autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat.

CAPVT IV.

Gorgias quærit Iudam: at hic suos hortatus fudit hostes, rursùmque Gorgiæ exercitu fuso colligit spolia; & iterum fusis ad Deum precibus, devincit Lysiæ exercitum, ac postmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, sacrificiisque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; statuto etiam huius dedicationis annuo festo ad dies octo.

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte;
2. Ut applicarent ad castra Iudæorum, & percuterent eos subito: & filii, qui erant ex arce, erant
illis duces. 3. Et audivit Iudas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem exercitum regis, qui
erant in Emmaum. 4. Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris. 5. Et venit Gorgias in castra Iudæ
noctu, & neminem invenit: & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis. 6.
Et cùm dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum tantùm; qui tegumen-
ta & gladios non habebant: 7. Et viderunt castra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in circui-
tu eorum, & hi docti ad prælium. 8. Et ait Iudas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudi-
Eodx.41.b.9 nem eorum, & impetum eorum ne formidetis. 9. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in
mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. 10. Et nunc clamemus in cælum: & mi-
serebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum
ante faciem nostram hodie: 11. Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israel. 12. Et

Et ele-

... nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renovare. 37. Et
congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion. 38. Et viderunt sanctificationem
desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu, vel in
montibus, & pastophoria diruta. 39. Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, &
imposuerunt cinerem super caput suum. 40. Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt
tubis signorum, & clamaverunt in cælum. 41. Tunc ordinavit Iudas viros, ut pugnarent adversus
eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. 42. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem
habentes in lege Dei: 43. Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum im-
mundum. 44. Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret. 45.
Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud: ne forte illis esset in opprobrium, quia contami-
naverunt illud Gentes, & demoliti sunt illud. 46. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco
apto, quoadusque veniret propheta, & responderet de eis. 47. Et acceperunt lapides integros secun-
dùm legem; & ædificaverunt altare novum, secundùm illud quod fuit priùs: 48. Et ædificaverunt
sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem, & atria sanctificaverunt. 49. Et fecerunt va-
sa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum. 50. Et
incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & luce-
bant in templo. 51. Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt om-
nia opera quæ fecerant. 52. Et ante matutinum surrexerunt quinta & vigesima die mensis noni (hic
est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni: 53. Et obtulerunt sacrificium secundùm legem,
super altare holocaustorum novum quod fecerunt. 54. Secundùm tempus & secundùm diem, in qua
contaminaverunt illud Gentes, in ipsa renovatum est in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymba-
lis. 55. Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui
prosperavit eis. 56. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia,
& sacrificium salutaris & laudis. 57. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & scutulis: dedica-
verunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis januas. 58. Et facta est lætitia in populo magna valdè;
& aversum est opprobrium Gentium. 59. Et statuit Iudas, & fratres eius, & universa Ecclesia Israel, ut Ioan
agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum, per dies octo, à quinta & vigesima
die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio. 60. Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per cir-
cuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum sicut anteà fece-
runt. 61. Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit ad custodiendam Bethsuram, ut
haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

*Percussit Iudas plurimas Gentes finitimas, obsessosque Galaaditas & Galilæos ipse unà cum fratre Simo-
ne liberat: & devicto semel atque iterùm Timotheo, captaque civitate Ephron, qua transitum ipsi præbere no-
luerat, & omni masculo ipsius interempto: tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad sacri-
ficandum Domino: interea qui relicti fuerant duces in Ierusalem, dum contra Iudæ præceptum pugnant adver-
sus Gentes, caduntur: Iudas verò percutit Chebron & Azotum, subversis ipsarum simulachris.*

1 ET factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum est altare & sanctuarium sicut
priùs, iratæ sunt valdè: 2. Et cogitabant tollere genus Iacob, qui erant inter eos, & cœ-
perunt occidere de populo, & persequi. 3. Vt debellabat Iudas filios Esau in Idumæa, & eos qui
erant in Acrabathane: quia circumsedebant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

4. Et

duxit in Judæam cum lætitia magna. 24. Et Judas Machabæus & Jonathas frater eius transierunt Jor-
danem, & abierunt viam trium dierum per desertum. 25. Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt
eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide, 26. Et quia mul-
ti ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim: hæ om-
nes civitates munitæ & magnæ. 27. Sed & in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, &
in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una
die. 28. Et convertit Judas, & exercitus eius, viam in desertum Bosor repentè, & occupavit civitatem &
occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni. 29. Et
surrexerunt inde nocte, & ibant usque ad munitionem. 30. Et factum est diluculo, cùm elevassent
oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas & machinas, ut com-
prehenderet munitionem, & expugnarent eos. 31. Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor
belli ascendit ad cælum sicut tuba, & clamor magnus de civitate: 32. Et dixit exercitui suo: Pugna-
te hodie pro fratribus vestris. 33. Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt tubis, & clama-
verunt in oratione. 34. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt à facie eius:
& percusserunt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum. 35. Et diver-
tit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem masculum eius, & sumpsit spolia eius,
& succendit eam igni. 36. Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas civi-
tates Galaaditidis. 37. Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra po-
suit contra Raphon trans torrentem. 38. Et misit Judas speculari exercitum: & renuntiaverunt ei,
dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus C
nimis: 39. Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te
venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis. 40. Et ait Thimotheus principibus exercitus sui:
Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus eius ad torrentem aquæ: si transierit ad nos prior, non pote-
rimus sustinere eum: quia potèns poterit adversum nos. 41. Si verò timuerit transire, & posuerit ca-
stra extra flumen, transfreremus ad eos, & poterimus adversus illum. 42. Vt autem appropinquavit
Judas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem
hominum reliqueritis: sed veniant omnes in prælium. 43. Et transfretavit ad illos prior, & omnis
populus post eum, & contritæ sunt omnes gentes à facie eorum, & proiecerunt arma sua, & fuge-
runt ad fanum, quod erat in Carnaim. 44. Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit igni,
cum omnibus qui erant in ipso: & oppressa est Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Iudæ.
45. Et congregavit Iudas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum,
& uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valdè, ut venirent in terram Iuda. 46. Et venerunt
usque Ephron: & hæc civitas magna in ingressu posita, munita valdè, & non erat declinare ab ea dex-
tera vel sinistra, sed per mediam iter erat. 47. Et incluserunt se qui erant in civitate, & obstruxerunt
portas lapidibus, & misit ad eos Iudas verbis pacificis. 48. Dicens: Transeamus per terram vestram
ut eamus in terram nostram: & nemo vobis noscebit: tantùm pedibus transibimus. Et nolebant eis ape-
rire. 49. Et præcepit Iudas prædicare in castris, ut applicarēt unusquisq; in quo erat loco. 50. Et applicue-
runt se viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita est civitas in manu
eius: 51. Et peremerunt omnē masculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit spolia eius, & transivit
per totam civitatem super interfectos. 51. Et transgressi sunt Iordanem in campo magno, contra faciē Beth-
san. 53. Et erat Iudas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent
in terram Iuda. 54. Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocausta, quòd
nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace. 55. Et in diebus quibus erat Iudas & Ionathas in terra
Galaad, & Simon frater eius in Galilæa contra faciem Ptolemaidis, 56. Audivit Iosephus Zachariæ filius, &
Azarias princeps virtutis, res benè gestas, & prælia quæ facta sunt. 57. Et dixit: Faciamus & ipsi nobis no-
men,

8. Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valdè: & decidit in lectum, &
incidit in languorem præ tristitia, quia non factus est ei sicut cogitabat. 9. Et erat illic per dies multos:
quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori. 10. Et vocavit omnes amicos
suos, & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ solicitudine:
11. Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc
sum; qui jucundus eram: & dilectus in potestate mea. 12. Nunc verò reminiscor malorum, quæ fe-
ci in Jerusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre ha-
bitantes Judæam sine causa. 13. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista: & ecce pereo
tristitia magna in terra aliena. 14. Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit eum super
universum regnum suum: 15. Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum
filium suum, & nutriret eum, & regnaret. 16. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo qua-
dragesimo nono. 17. Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum fi-
B lium ejus, quem nutrivit adolescentem: & vocavit nomen ejus Eupator. 18. Et hi qui erant in arce, con-
cluserant Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gentium. 19. Et
cogitavit Judas disperdere eos: & convocavit universum populum, ut obsiderent eos. 20. Et convenerunt
simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & machinas. 21. Et exierunt
quidam ex eis qui obsidebantur, & adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel. 22. Et abierunt ad regem,
& dixerunt: Quousque non facis judicium, & vindicas fratres nostros? 23. Nos decrevimus servire patri
tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis ejus: 24. Et filii populi nostri propter hoc alienabant
se à nobis, & quicunque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur.
25. Et ad nos tantum extenderunt manum, sed & omnes fines nostros. 26. Et ecce applicuerunt ho-
die ad arcem Jerusalem occupare eam, & munitionem Bethsuram munierunt: 27. Et nisi præveneris
eos velociùs, majora quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos. 28. Et iratus est rex, ut hæc audi-
vit: & convocavit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos qui super equites erant. 29.
Sed & de regnis aliis, & de insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conducticii. 30. Et erat
numerus exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo,
docti ad prælium. 31. Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnaverunt
dies multos, & fecerunt machinas, & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.
32. Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad Bethzachram contra castra regis. 33. Et surrexit
rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzachram: & comparaverunt se
exercitus in prælium, & tubis cecinerunt: 34. Et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori,
ad acuendos eos in prælium. 35. Et diviserunt bestias per legiones: astiterunt singulis elephantis mille
viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicui-
que bestiæ electi erant. 36. Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant: & quocumque ibat,
ibant; & non discedebant ab ea. 37. Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas
bestias, & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper, &
Indus magister bestiæ. 38. Et residuum equitatum hinc & inde statuit in duas partes, tubis exerci-
tum commovere, & perurgere constipatos in legionibus ejus.

39. Et

ni gente eorum: 59. Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut priùs, propter legitima
enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc. 60. Et placuit sermo in conspectu
regis & principum: & misit ad eos pacem facere, & receperunt illam. 61. Et juravit illis rex, & prin-
cipes: & exierunt de munitione. 62. Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit
citiùs iuramentum, quod iuravit: & mandavit destruere murum in gyro. 63. Et discessit festinanter
& reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati, & pugnavit adversus eum, &
occupavit civitatem.

C A P V T VII.

Demetrius Seleuci filius, occisis Antiocho & Lysia, obtinet règnum patrum suorum, qui accusato apud se Juda Machabæo, mittit ducem Bacchidem & accusatorem Alcimum constitutum sacerdotem ad affligendum filios Israel: sed cùm non possent adversus Judam prævalere, missus est à rege Nicanor, qui, ut & priores, cùm dolo nequiret, vi Iudam aggressus semel atque iterùm ab eo devictus est, & præmissis ad Deum precibus, cum toto suo exercitu occisus, amputato ipsius capite ac dextera, quam irrisis Iudæorum sacrificiis superbè contra locum sanctum extulerat: cuius victoriæ dies annuus apud Iudæos celebris instituitur.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit
cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic. 2. Et factum est, ut ingressus est A
domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum & Lysiam, ut adducerent eos ad
eum. 3. Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum. 4. Et occidit eos exercitus.
Et sedit Demetrius super sedem regni sui: 5. Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel: & Al-
cimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos. 6. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes:
Perdidit Iudas, & fratres eius omnes amicos tuos, & nos dispersit de terra nostra. 7. Nunc ergo mitte
virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis: &
puniat omnes amicos eius, & adiutores eorum. 8. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui domi-
nabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum. 9. Ut videret exterminium,
quod fecit Iudas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem
in filios Israel. 10. Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Iuda: & miserunt nun-
tios, & locuti sunt ad Iudam, & ad fratres eius, verbis pacificis in dolo. 11. Et non intenderunt ser-
monibus eorum: viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno. 12. Et convenerunt ad Alcimum
& Bacchidem congregatio scribarum requirere quæ justa sunt: 13. Et primi, Assidæi qui erant in fi-
liis Israel, & exquirebant ab eis pacem. 14. Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit,
non decipiet nos. 15. Et locutus est cum eis verba pacifica: & iuravit illis, dicens: Non inferemus
vobis malum, neque amicis vestris. 16. Et crediderunt ei: Et comprehendit ex eis sexaginta viros,
& occidit eos in una die, secundum verbum quod scriptum est: 17. Carnes sanctorum tuorum, & san-
guinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret. 18. Et incubuit timor &
Ps.78.2.1.2.3 tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas & iudicium in eis; transgressi sunt enim
constitutum, & jusiurandum quod iuraverunt. 19. Et movit Bacchides castra ab Jerusalem, & appli-
cuit in Bethzecha: & misit, & comprehendit multos ex eis qui à se effugerant, & quosdam de popu-
lo mactavit, & in puteum magnum proiiecit. 20. Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo
auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem: 21. Et satis agebat Alcimus pro principatu
sacer-

… post eos cum significationibus : 46. Et
exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu , & ventilabant eos cornibus, & convertebantur ite-
rùm ad eos , & ceciderunt omnes gladio , & non est relictus ex eis nec unus. 47. Et acceperunt spolia
eorum in prædam : & caput Nicanoris amputaverunt , & dexteram ejus quam extenderat superbè , &
attulerunt & suspenderunt contra Jerusalem. 48. Et lætatus est populus valdè , & egerunt diem illam
in lætitia magna. 49. Et constituit agi omnibus annis diem istam , tertiadecima die mensis Adar. 50.
Et siluit terra Juda dies paucos.

C A P U T X.

Judas audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hic recitantur , missis nuntiis fœdus cum illis percutit , ut ipsorum præsidio Judæi à Græcorum jugo liberentur ; Romani autem Judæ remittunt isti fœderis rescriptum in tabulis æreis sculptum , quòd hic refertur .

A 1 ET audivit Judas nomen Romanorum , quia sunt potentes viribus , & aquiescunt ad omnia ,
quæ postulantur ab eis : & quicumque accesserunt ad eos , statuerunt cum eis amicitias , &
quia sunt potentes viribus . 2. Et audierunt prælia eorum , & virtutes bonas quas fecerunt in Gala-
tia , quia obtinuerunt eos , & duxerunt sub tributum : 3. Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ ,
& quòd in potestatem redegerunt metalla argenti & auri , quæ illic sunt , & possederunt omnem lo-
cum consilio suo , & patientia : 4. Locaque quæ longè erant valde ab eis , & reges qui supervenerant
eis ab extremis terræ , contriverunt , & percusserunt eos plaga magna : cæteri autem dant eis tribu-
tum omnibus annis , 5. Et Philippum & Persen Ceteorum regem , & cæteros qui adversum eos arma
tulerant , contriverunt in bello , & obtinuerunt eos : 6. Et Antiochum magnum regem Asiæ , qui
eis pugnam intulerat , habens centum viginti elephantos , & equitatum , & currus , & exercitum
magnum valdè , contritum ab eis . 7. Et quia cœperunt eum vivum , & statuerunt ei ut daret ipse , &
qui regnarent post ipsum , tributum magnum , & daret obsides , & constitutum . 8. Et regionem In-
dorum , & Medos , & Lydos , de optimis regionibus eorum : & acceptas eas ab eis dederunt Eumeni
regi . 9. Et quia qui erant apud Helladam , voluerunt ire , & tollere eos : & innotuit sermo his . 10.
Et miserunt ad eos ducem unum , & repugnaverunt contra illos , & ceciderunt ex eis multi , & ca-
ptivas duxerunt uxores eorum , & filios , & diripuerunt eos , & terram eorum possederunt , & de-
struxerunt muros eorum , & in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem : 11. Et residua regna ,
& insulas , quæ aliquando restiterant illis , exterminaverunt , & in potestatem redegerunt . 12.
Cum amicis autem suis , & qui in ipsis requiem habebant , conservaverunt amicitiam , & obtinue-
runt regna , quæ erant proxima , & quæ erant longè : quia quicumque audiebant nomen eorum , ti-
mebant eos . 13 Quibus verò vellent auxilio esse ut regnarent , regnabant : quos autem vellent , re-
gno deturbabant : & exaltati sunt valdè . 14. Et in omnibus istis nemo portabat diadema , nec indue-
batur purpura , ut magnificaretur in ea .

Bacchide & Alcimo contra Iudam missis à Demetrio, Iudas minimo exercitu fortissimè resistens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Israelitis frater ipsius Ionathas in eius locum sufficitur: qui ob fratris Ioannis mortem percutit filios Iambri in nuptiis: rursumque percussis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum sanctum opera percussus à Deo paralysi, mortuus est: sed & Bacchides cùm nec dolo nec vi posset Ionathan perdere, inito cum eo fœdere discessit, nec ampliùs in Iudaam reversus est.

1 INtereà ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, & exercitus eius in prælio, apposuit Bac-
chidem & Alcimum rursum mittere in Iudæam, & dextrum cornu cum illis. 2. Et abierunt viam, A
quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbelis: & occupaverunt eam, &
& peremerunt animas hominum multas. 3. In mense primo anni centesimi & quinquagesimi secundi,
applicuerunt exercitum ad Ierusalem: 4. Et surrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum,
& duo millia equitum. 5. Et Iudas posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi cum eo: 6. Et vi-
derunt multitudinem exercitus quia multi sunt, & timuerunt valdè: & multi subtraxerunt se de castris,
& non remanserunt ex eis nisi octingenti viri, 7. Et vidit Iudas quòd defluxit exercitus suus, & bellum
perurgebat eum, & confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus
est. 8. Et dixit his qui residui erant: Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugna-
re adversus eos. 9. Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras mo-
dò, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversus eos: nos autem pauci sumus. 10.
Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis: & si appropiavit tempus nostrum, moriamur
in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ. 11. Et movit exercitus de ca-
stris, & steterunt illis obviam: & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii & sagittarii præi-
bant exercitum, & primi certaminis omnes potentes. 12. Bacchides autem erat in dextro cornu, &
proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis: 13. Exclamaverunt autem & hi, qui erant
ex parte Iudæ, etiam ipsi, & commota est terra à voce exercituum: & commissum est prælium à ma-
nè usque ad vesperam. 14. Et vidit Iudas, quòd firmior est pars exercitus Bacchidis in dexteris, &
convenerunt cum ipso omnes constantes corde: 15. Et contrita est dextera pars ab eis, & persecutus est
eos usque ad montem Azoti. 16. Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quòd contritum est dextrum B
cornu, & secuti sunt post Iudam, & eos qui cum ipso erant, à tergo: 17. Et ingravatum est prælium,
& ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. 18. Et Iudas cecidit, & cæteri fugerunt. 19. Et Iona-
thas & Simon tulerunt Iudam fratrem suum, & sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civita-
te Modin. 20. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, & lugebant dies multos. 21. Et
dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel. 22. Et cætera verba bello-
rum Iudæ, & virtutem quas fecit, & magnitudo ejus, non sunt descripta: multa enim erant valdè.
23. Et factum est post obitum Iudæ emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes
qui operabantur iniquitatem. 24. In diebus illis facta est fames magna valdè, & tradidit se Bacchidi
omnis regio eorum cum ipsis. 25. Et elegit Bacchides viros impios, & constituit eos dominos regio-
nis: 26. Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Iudæ, & adducebant in illos, & illudebant. 27.
Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel. 28.
Et congregati sunt omnes amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ: 29. Ex quo frater tuus Iudas defunctus
est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, & eos qui inimici sunt
gentis nostræ. 30. Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellan-
dum bellum nostrum. 31. Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, & surrexit loco Iudæ fra-
tris sui. 32. Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33. Et

de domo sua. 56. Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno. 57. Et vidit Bacchi-
des quoniam mortuus est Alcimus: & reversus est ad regem, & siluit terra annis duobus. 58. Et cogi-
taverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter:
nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte. 59. Et abierunt, & consi-
lium ei dederunt. 60. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo: & misit occultè epistolas sociis suis,
qui erant in Judæa, ut comprehenderent Ionathan, & eos qui cum eo erant: sed non potuerunt, quia
innotuit eis consilium eorum. 61. Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ,
quinquaginta viros, & occidit eos: 62. Et secessit Ionathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Beth-
bessen, quæ est in deserto: & exstruxit diruta ejus, & firmaverunt eam. 63. Et cognovit Bacchides,
& congregavit universam multitudinem suam: & his, qui de Iudæa erant, denuntiavit. 64. Et ve-
nit, & castra posuit desuper Bethbessen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas. 65. Et
reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero. 66.
Et percussit Odaren, & fratres eius, & filios Phaseron in tabernaculis ipsorum; & cœpit cædere, &
crescere in virtutibus. 67. Simon verò, & qui cum ipso erant, exierunt de civitate, & succenderunt
machinas. 68. Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus est ab eis: & afflixerunt eum valdè,
quoniam consilium ejus, & congressus ejus erat inanis. 69. Et iratus contra viros iniquos, qui ei con-
silium dederant ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reli-
quis abire in regionem suam. 70. Et cognovit Ionathas, & misit ad eum legatos componere pacem cum
ipso, & reddere ei captivitatem. 71. Et libenter accepit, & fecit secundùm verba eius, & iuravit se
nihil facturum ei mali omnibus diebus vitę eius. 72. Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat præ-
datus de terra Iuda: & conversus abiit in terram suam, & non apposuit ampliùs venire in fines ejus.
73. Et cessavit gladius ex Israel: & habitavit Ionathas in Machmas, & cœpit Ionathas ibi iudicare
populum, & exterminavit impios ex Israel.

CAPUT X.

Alexandri Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionatha; semel ac iterùm plurima pollicens: at ille praelegit oblatas ab Alexandro amicitias; qui Alexander, devicto occisoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemaei regis Aegypti filiam, plurimùm Ionathan honorans: porrò Apollonium ducem iunioris Demetrii devicit Ionathas, succensa Azoto & templo Dagon: rursumque ab Alexandro honoratur data sibi Accaron ac fibula aurea.

A 1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobi-
lis: & occupavit Ptolemadam: & receperunt eum, & regnavit illic. 2. Et audivit Demetrius
rex, & congregavit exercitum copiosum valdè, & exivit obviam illi in prælium. 3. Et misit Deme-
trius epistolam ad Ionathan verbis pacificis, ut magnificaret eum. 4. Dixit enim: Anticipemus facere
pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos. 5. Recordabitur enim omnium
malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem eius, & in gentem eius.

butis, & pretia salis indulgeo, & coronas remitto, & tertias seminis: 30. Et dimidiam partem fru-
ctus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à
terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in
totum tempus: 31. Et Jerusalem sit sancta, & libera cum finibus suis: & decimæ & tributa ipsius sint.
32. Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem: & do eam summo sacerdoti, ut constituat
in ea viros quoscumque ipse elegerit, qui custodiant eam. 33. Et omnem animam Judæorum, quæ
captiva est à terra Iuda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis solvantur,
etiam pecorum suorum. 34. Et omnes dies sollemnes, & sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, &
tres dies ante diem sollemnem, & tres dies post diem sollemnem, sunt omnes immunitatis & remissio-
nis omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo: 35. Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & mo-
vere negotia adversus aliquem illorum, in omni causa. 36. Et ascribantur ex Judæis in exercitu re-
gis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis
ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magni: 37. Et ex his constituentur super negotia regni,
quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra
Iuda. 38. Et tres civitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut
sint sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis: 39. Ptolemaida, & confines ejus,
quas dedi donum sanctis, qui sunt in Ierusalem, ad necessarios sumptus sanctorum. 40. Et ego do sin-
gulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt: 41. Et omne
quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt
in opera domus. 42. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ra-
tione per singulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur. 43. Et quicum- C
que confugerint in templum, quod est Ierosolymis, & in omnibus finibus eius, obnoxii regi in omni
negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant. 44. Et ad ædifican-
da vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis: 45. Et ad extruendos mu-
ros Jerusalem, & communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construen-
dos muros in Iudæa: 46. Vt audivit autem Ionathas & populus sermones istos, non crediderunt eis,
Sup. 7.b.11. nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, & tribulaverat eos
valdè. 47. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi
auxilium ferebant omnibus diebus. 48. Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admo-
vit castra contra Demetrium. 49. Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, &
insecutus est eum Alexander, & incubuit super eos. 50. Et invaluit prælium nimis, donec occidit
sol: & cecidit Demetrius in die illa. 51. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos
secundùm hæc verba, dicens: 52. Quoniam regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum
meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & possedi regionem nostram, 53. Et
commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse, & castra ejus à nobis; & sedimus in sede regni eius:
54. Et nunc statuamus ad invicem amicitiam: & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus,
& dabo tibi dona, & ipsi, digna te. 55. Et rèspondit rex Ptolemæus, dicens: Felix dies in qua re-
versus es ad terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni eorum. 56. Et nunc faciam tibi quod scri-
psisti: sed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & spondeam tibi sicut dixisti. 57.
Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam, anno centesi-
mo sexagesimo secundò. 58. Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam suam: & fe-
cit nuptias eius Ptolemaidæ, sicut reges, in magna gloria. 59. Et scripsit rex Alexander Ionathæ, ut
veniret obviam sibi. 60. Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit
illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conspectu eorum. 61. Et con-

venerunt

ut ibi se liberarent. 84. Et succendit Ionathas Azotum, & civitates quæ erant in circuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni. 85. Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his, qui succensi sunt ferè octo millia virorum. 86. Et movit inde Ionathas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de civitatem obviàm illi in magna gloria. 87. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis, habentibus spolia multa. 88. Et factum est, ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Ionathan. 89. Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

C A P V T XI.

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemæo qui Alexandri regnum dolo invaserat: & ablata ab eo filia sua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Ionathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Ionathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occisis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Ionatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Ionatha, qui unà cum fratre Simone sæpius victor evadit adversùs alienigenas.

A 1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena quæ est circa oram maris, & naves multas; & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo. 2. Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eò quòd socer suus esset. 3. Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus. 4. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum, & cætera eius demolita, & corpora proiecta, & eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus viam. 5. Et narraverunt regi quia hæc fecit Ionathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex. 6. Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, & invicem se salutaverunt, & dormierunt illic. 7. Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Ierusalem. 8. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominum civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala. 9. Et misit legatos ad Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui. 10. Pœnitet enim me, quòd dederim illi filiam meam: quæsivit enim me occidere. 11. Et vituperavit eam, propter eà quòd concupierat regnum ejus. 12 Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ sunt inimicitiæ ejus. 13. Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Aegypti & Asiæ. 14. Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis. 15. Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus res exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum. 16. Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolomæus exaltatus est. 17. Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo. 18. Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra castra

quem contraxit ab inſulis Gentium : & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus . 39. Tryphon
autem erat quidam partium Alexandri priùs : & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra
Demetrium , & ivit ad Emalchuel Arabem , qui nutriebat Antiochum filium Alexandri : 40. Et aſſi-
debat ei , ut traderet eum ipſi , ut regnaret loco patris ſui : & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius ,
& inimicitias exercituum ejus adversùs illum. Et manſit ibi diebus multis. 41. Et miſit Jonathas ad De-
metrium regem , ut ejiceret eos , qui in arce erant in Ieruſalem , & qui in præſidiis erant : quia im-
pugnabant Iſrael. 42. Et miſit Demetrius ad Jonathan , dicens : Non hæc tantùm faciam tibi , & genti
tuæ , ſed gloria illuſtrabo te , & gentem tuam , cùm fuerit opportunum . 43. Nunc ergo rectè feceris ,
ſi miſeris in auxilium mihi viros : quia diſceſſit omnis exercitus meus . 44. Et miſit ei Jonathas tria mil-
lia virorum fortium Antiochiam : & venerunt ad regem , & delectatus eſt rex in adventu eorum. 45.
Et convenerunt qui erant de civitate , centum viginti millia virorum , & volebant interficere regem !
46. Et fugit rex in aulam : & occupaverunt qui erant de civitate , itinera civitatis , & cœperunt pu-
gnare , 47. Et vocavit rex Judæos in auxilium , & convenerunt omnes ſimul ad eum , & diſperſi ſunt
omnes per civitatem : 48. Et occiderunt in illa die centum millia hominum , & ſuccenderunt ci-
vitatem , & ceperunt ſpolia multa in die illa , & liberaverunt regem . 49. Et viderunt qui erant de ci-
vitate , quòd obtinuiſſent Judæi civitatem ſicut volebant : & infirmati ſunt mente ſua , & clamaverunt
ad regem cum precibus , dicentes . 50. Da nobis dextras , & ceſſent Judæi oppugnare nos & civitatem.
51. Et projecerunt arma ſua , & fecerunt pacem , & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis , & in con-
ſpectu omnium qui erant in regno ejus , & nominati ſunt in regno : & regreſſi ſunt in Jeruſalem ha-
bentes ſpolia multa . 52. Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui : & ſiluit terra in conſpectu ejus . 53.
Et mentitus eſt omnia quæcumque dixit , & abalienavit ſe à Jonatha , & non retribuit ei ſecundùm be-
neficia quæ ſibi tribuerat , & vexabat eum valdè . 54. Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon , & An- C
tiochus cum eo puer adoleſcens , & regnavit , & impoſuit ſibi diadema . 55. Et congregati ſunt ad
eum omnes exercitus , quos diſperſerat Demetrius , & pugnaverunt contra eum : & fugit , & terga
vertit . 56. Et accepit Tryphon beſtias , & obtinuit Antiochiam : 57. Et ſcripſit Antiochus adoleſcens
Jonathæ , dicens ; Conſtituo tibi ſacerdotium , & conſtituo te ſuper quattuor civitates , ut ſis de ami-
cis regis . 58. Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium , & dedit ei poteſtatem bibendi in auro , & eſſe
in purpura , & habere fibulam auream : 59. Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Ty-
riuſque ad fines Aegypti . 60. Et exiit Jonathas , & perambulabat trans flumen civitates : & congre-
gatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium , & venit Aſcalonem , & occurrerunt ei honorificè
de civitate . 61. Et abiit inde Gazam : & concluſerunt ſe qui erant Gazæ : & obſedit eam , & ſuccen-
dit quæ erant in circuitu civitatis & prædatus eſt ea . 62. Et rogaverunt Gazenſes Jonathan , & dedit
illis dexteram : & accepit filios eorum obſides , & miſit illos in Jeruſalem : & perambulavit regionem
uſque Damaſcum . 63. Et audivit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes Demetrii in Cades , quæ
eſt in Galilæa , cum exercitu multo , volentes eum removere à negotio regni : 64. Et occurrit illis :
fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam . 65. Et applicuit Simon ad Bethſuram , &
expugnabat eam diebus multis , & concluſit eos . 66. Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere , & de-
dit illis : & ejecit eos inde , & cepit civitatem , & poſuit in ea præſidium . 67. Et Jonathas , & caſtra
ejus applicuerunt ad aquam Geneſar , & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor . 68. Et ecce caſtra
alienigenarum occurrebant in campo , & tendebant ei inſidias in montibus : ipſe autem occurrit ex ad-
verſo . 69. Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis , & commiſerunt prælium. 70. Et fugerunt qui erant
ex parte Jonathæ omnes , & nemo relictus eſt ex eis , niſi Mathathias filius Abſolomi , & Judas filius
Calphi , princeps militiæ exercitus . 71. Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua , & poſuit terram in capite
ſuo ; & oravit . 72. Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium , & convertit eos in fugam , & pugna-
verunt.

…abuimus enim de cælo auxilium, & liberati sumus nos, & humi-
liati sunt inimici nostri. 16. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jasonis fi-
lium, & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam societatem pristinam. 17. Mandavimus
B itaque eis ut veniant etiam ad vos, & salutem vos: & reddant vobis epistolas nostras de innovatione
fraternitatis nostræ. 18. Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hæc. 19. Et hoc est rescriptum
epistolarum, quod miserat Oniæ; 20. Arius, rex Spartiatarum, Oniæ sacerdoti magno salutem. 21.
Inventum est in scriptura de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, & quòd sunt de genere Abra-
ham. 22. Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacietis scribentes nobis de pace vestra. 23. Sed & nos
rescripsimus vobis: Pecora nostra, & possessiones nostræ, vestræ sunt: & vestræ, nostræ: manda-
vimus itaque hæc nuntiari vobis. 24. Et audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii
cum exercitu multo suprà quàm priùs, pugnare adversus eum. 25. Et exiit ab Jerusalem, & occurrit
eis in Amathite regione: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. 26. Et misit
speculatores in castra eorum: & reversi renuntiaverunt quòd constituunt supervenire illis nocte. 27.
Cùm occidisset autem sol, præcepit Jonathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam tota no-
cte, & posuit custodes per circuitum castrorum. 28. Et audierunt adversarii quòd paratus est Jonathas
cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.
29. Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque manè: videbant autem lumina-
ria ardentia: 30. Et secutus est eos Ionathas, & non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleu-
therum: 31. Et divertit Ionathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, & percussit eos, & accepit spo-
lia eorum. 32. Et iunxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem regionem illam. 33. Simon
autem exiit, & venit usque ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declinavit in Joppen, & occu-
pavit eam. 34. (Audivit enim quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii) & posuit ibi custo-
des ut custodirent eam. 35. Et reversus est Ionathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum
eis ædificare præsidia in Judæa, 36. Et ædificare muros in Jerusalem, & exaltare altitudinem magnam
inter medium arcis & civitatis, ut separaret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque eman,
neque vendant. 37. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat super tor-
rentem ab ortu solis, & reparavit eum, qui vocatur Caphereta: 38. Et Simon ædificavit Adiada in
Sephela, & munivit eam, & imposuit portas & seras. 39. Et cùm cogitasset Tryphon regnare Asiæ,
& assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem: 40. Timens ne fortè non permitteret
eum Ionathas, sed pugnaret adversùs eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens
abiit in Bethsan. 41. Et exivit Ionathas obviàm illi cum quadraginta millibus virorum electorum in
prælium, & venit Bethsan. 42. Et vidit Tryphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut exten-
deret in eum manus, timuit. 43. Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus ami-
cis suis, & dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi. 44. Et dixit Jo-
nathæ: Vt quid vexasti universum populum, cùm bellum nobis non sit? 45. Et nunc remitte eos in
domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam
eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum, & universos præpositos negotii, & conversus abibo:
propterea enim veni. 46. Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in ter-
ram Iuda. 47. Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia;
mille autem venerunt cum eo. 48. Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt portas civita-
tis Ptolemenses: & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt;
49. Et

conterere nos inimicitiæ gratia. 7. Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul ut audivit ſermones iſtos. 8.
Et reſponderunt voce magna dicentes: Tu es dux noſter loco Judæ & Jonathæ fratris tui: 9. Pugna
prælium noſtrum: & omnia quæcumque dixeris nobis, faciemus. 10. Et congregans omnes viros bel-
latores, acceleravit conſummare univerſos muros Jeruſalem, & munivit eam in gyro. 11. Et miſit
Ionathan filium Abſalomi, & cum eo exercitum novum, in Joppen; & eiectis his, qui erant in ea,
remanſit illic ipſe. 12. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram
Juda, & Jonathas cum eo in cuſtodia, 13. Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi. 14.
Et ut cognovit Tryphon quia ſurrexit Simon loco fratris ſui Jonathæ: & quia commiſſurus eſſet cum
eo prælium, miſit ad eum legatos. 15. Dicens: Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in
ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinuimus eum. 16. Et nunc mitte argenti talenta cen-
tum, & duos filios eius obſides, ut non dimiſſus fugiat à nobis, & remittemus eum. 17. Et cognovit
Simon quia cum dolo loqueretur ſecum, juſſit tamen dari argentum, & pueros: ne inimicitiam ma-
gnam ſumeret ad populum Iſrael, dicentem: 18 Quia non miſit ei argentum, & pueros, propterea
periit. 19. Et miſit pueros, & centum talenta: & mentitus eſt, & non dimiſit Jonathan. 20. Et poſt
hæc venit Tryphon intra regionem. ut contereret eam: & gyraverunt per viam quæ ducit Ador: & Si-
mon, & caſtra eius ambulabant in omnem locum quocumque ibant. 21 Qui autem in arce erant, mi-
ſerunt ad Thryphonem legatos, ut feſtinaret venire per deſertum, & mitteret illis alimonias. 22. Et
paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valdè, & non ve-
nit in Galaaditim. 23. Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit Jonathan & filios eius illic. 24.
Et convertit Tryphon, & abiit in terram ſuam. 25. Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ fratris
ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrum eius. 26. Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu ma-
gno, & luxerunt eum dies multos. 27. Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui & fratrum ſuo-
rum ædificium altum viſu, lapide polito retrò & antè: 28. Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam con-
tra unam patri & matri, & quattuor fratribus: 29. Et his circùmpoſuit columnas magnas; & ſuper
columnas arma, ad memoriam æternam; & juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab omnibus
navigantibus mare 30. Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin, uſque in hunc diem. 31. Try-
phon autem cùm iter faceret cum Antiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum. 32. Et regnavit loco
eius, & impoſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in terra. 33. Et ædificavit Simon præ-
ſidia Judææ, muniens ea turribus excelſis, & muris magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimenta in
munitionibus. 34. Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetrium regem, ut faceret remiſſionem re-
gioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti. 35. Et Demetrius rex ad verba iſta
reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam talem: 36. Rex Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti, & amico re-
gum, & ſenioribus, & genti Judæorum, ſalutem. 37. Coronam auream, & bahem, quam miſi-
ſtis, & ſuſcepimus: & parati ſumus facere vobiſcum pacem magnam, & ſcribere præpoſitis regis remittere
vobis quæ indulſimus. 38. Quæcumque enim conſtituimus, vobis conſtant. Munitiones, quæ ædifi-
caſtis, vobis ſint. 39. Remittimus quoque ignorantias, & peccata uſque in hodiernum diem, & coro-
nam quam debebatis: & ſi quid aliud erat tributarium in Jeruſalem, jam non ſit tributarium. 40.
Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi inter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax. 41. Anno cen-
teſimo ſeptuageſimo ablatum eſt iugum Gentium ab Iſrael. 42. Et cœpit populus Iſrael ſcribere in ta-
bulis & geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſummo ſacerdote, magno duce, & principe Judæo-
rum. 43. In diebus illis applicuit Simon ad Gazan, & circumdedit eam caſtris, & fecit machinas,
& applicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam, & comprehendit eam. 44. Et eruperant qui
erant intra machinam, in civitatem: & factus eſt motus magnus in civitate. 45. Et aſcenderunt qui
erant

… fructum suum. 9. Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & iuvenes induebant se gloriam & stolas belli. 10. Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ eius usque ad extremum terræ. 11. Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitia magna. 12. Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea sua, & non erat qui eos terreret. 13. Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis. 14. Et confirmavit omnes humiles populi sui, & legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum & malum. 15. Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa sanctorum. 16. Et auditum est Romæ quia defunctus esset Jonathas, & usque in Spartiatas: & contristati sunt valdè. 17. Ut audierunt autem quòd Simon frater eius factus esset summus sacerdos loco eius, & ipse obtineret omnem regionem, & civitates in ea; 18. Scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias & societatem, quàm fecerant cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus. 19. Et lectę sunt in conspectu Ecclesiæ in Jerusalem. Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatæ miserunt: 20. Spartianorum

B principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, & senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus, salutem. 21. Legati, qui missi sunt ad populum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra gloria, & honore, ac lætitia: & gavisi sumus in introitu earum. 22. Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, & Antipater Jasonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam. 23. Et placuit populo excipere viros gloriosè, & ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno Sacerdoti. 24. Post hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Cùm autem audisset populus Romanus. 25. Sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis eius? 26. Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimicos Israel ab eis: & statuerunt ei libertatem, & descripserunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis in monte Sion. 27. Et hoc est exemplum scripturæ: Octava decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel. 28. In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra. 29. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem suam. 30. Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum suum. 31. Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in sancta eorum, 32. Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros vir-

C tutis gentis suæ, & dedit illis stupendia: 33. Et munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & posuit illic præsidium viros Judæos. 34. Et Joppen munivit, quæ erat ad mare: & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcumque apta erant ad correptionem eorum, posuit in eis. 35. Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eò quòd ipse fecerat hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni modo exaltare populum suum.

1 ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti, & principi gen-
tis Judæorum, & universæ genti: 2. Et erant continentes hunc modum: Rex Antiochus Si-
moni sacerdoti magno, & genti Judæorum, salutem. 3. Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt re-
gnum patrum nostrorum, volo autem vendicare regnum, & restituere illud sicut erat anteà: & ele-
ctam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas. 4. Volo autem procedere per regionem, ut
ulciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo.
5. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia
dona remiserunt tibi. 6. Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in ragione tua. 7.
Jerusalem autem sanctam esse, & liberam: & omnia arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ con-
struxisti, quæ tenes, maneant tibi. 8. Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc & in
totum tempus remittuntur tibi. 9. Cùm autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, &
gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra. 10. An-
no centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & convenerunt ad eum
omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Triphone. 11. Et insecutus est eum Antiochus rex, &
venit Doram fugiens per maritimam. 12. Sciebat enim quòd congregata sunt mala in eum, & reliquit
eum exercitus. 13. Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus virorum bell-
geratorum, & octo millibus equitum: 14. Et circuivit civitatem, & naves à mari accesserunt: & ve-
xabant civitatem à terra & mari, & neminem sinebant ingredi vel egredi. 15. Venit autem Nume-
nius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regionibus scriptas, in
quibus continebantur hæc: 16. Lucius consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem. 17. Legati Ju-
dæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Simone
principe Sacerdotum, & populo Judæorum. 18. Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mil- B
le. 19. Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impu-
gnent eos & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos.
20. Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum. 21. Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione
ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principe sacerdotum, ut vindicet in eos secundùm legem suam.
22. Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arsaci, 23. Et in omnes re-
giones: & Lampsaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, &
in Alicarnassum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gor-
tinam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen. 24. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni princi-
pi sacerdotum, & populo Judæorum. 25. Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundò, ad-
movens ei semper manus, & machinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet. 26. Et mi-
sit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa.
27. Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienavit se ab eo. 28.
misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Joppen, &
Gazaram, & arcem quæ est in Jerusalem, civitates regni mei: 29. Fines earum desolastis, & fecistis
plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo. 30. Nunc ergo tradite civita-
tes, quas occupastis; & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ. 31. Sin au-
tem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminastis, & tributorum ci-
vitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32. Et

... Et admovit castra contra
... ipse, & populus eius, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, &
transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post eum. 7. Et divisit populum, & equites
in medio peditum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. 8. Et exclamaverunt sacris tu-
bis, & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui
autem in munitionem fugerunt. 9. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis: Joannes autem insecutus
est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit: 10. Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in
agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Judeam
in pace. 11. Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, & habebat argentum &
aurum multum. 12. Erat enim gener summi sacerdotis. 13. Et exaltatum est cor eius, & volebat ob-
tinere regionem, & cogitabat dolum adversus Simonem, & filios eius, ut tolleret eos. 14. Simon au-
tem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & solicitudinem gerens earum, descendit
B in Jericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense
undecimo: hic est mensis Sabath. 15. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur
Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abscondit illic viros. 16.
Et cùm inebriatus esset Simon, & filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua,
& intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios eius, & quosdam pueros eius. 17. Et
fecit deceptionem magnam in Israel, & reddidit mala pro bonis. 18. Et scripsit hæc Ptolemæus, &
misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tri-
buta. 19 Et misit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, &
daret eis argentum, & aurum, & dona. 20. Et alios misit occupare Jerusalem, & montem templi.
21. Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus & fratres eius, &
quia misit te quoque interfici. 22. Vt audivit autem, vehementer expavit: & comprehen-
dit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant eum per-
dere. 23. Et cætera sermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter
gessit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum gestarum eius: 24. Ecce hæc scripta sunt in li-
bro dierum sacerdotii eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Perside eos, qui pugnaverunt contra nos, & sanctam civitatem. 13. Nam cum in Perside esset dux
ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Na-
neæ. 14. Etenim cùm ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecu-
nias multas dotis nomine. 15. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse cum paucis ingres-
sus esset intra ambitum fani, clauserunt templum. 16. Cùm intrasset Antiochus: apertoque occulto B
aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diviserunt membra-
tim, & capitibus amputatis foras projecerunt. 17. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.
18. Facturi igitur quinta & vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus
significare vobis: ut & vos quoque agatis diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando Nehe-
mias ædificato templo & altari obtulit sacrificia. 19 Nam cùm in Persidem ducerentur patres nostri,
sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi
erat puteus altus & siccus & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. 20. Cùm
autem præteriissent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Persidis: nepotes sacer-
dotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non in-
venerunt ignem, sed aquam crassam. 21. Et jussit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia quæ impo-
sita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposita. 22. Ut-
que hoc factum est, & tempus affuit, quo sol refulsit, qui priùs erat in nubilo, accensus est ignis
magnus, ita ut omnes mirarentur. 23. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consum-
maretur sacrificium, Jonatha inchoante, cæteris autem respondentibus. 24. Et Nehemiæ erat oratio
hunc habens modum: Domine Deus omnium creator, terribilis, & fortis, justus, & misericors,
qui solus es bonus rex, 25. Solus præstans, solus justus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Israel
de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos: 26. Accipe sacrificium pro universo po-
pulo tuo Israel, & custodi partem tuam, & sanctifica. 27. Congrega dispersionem nostram, libera
eos qui serviunt Gentibus, & contemptos & abominatos respice: ut sciant Gentes quia tu es Deus C
noster. 28. Affilige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia. 29. Constitue populum
Deut. 30.a.3. tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses. 30. Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequò
Inf. 2.d.18. consumptum esset sacrificium. 31. Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehe-
mias jussit lapides majores perfundi. 32. Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine,
quod refulsit ab altari, consumpta est. 33. Ut verò manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum,
quòd in loco, in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua
Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia. 34. Considerans autem rex, & rem dili-
genter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat. 35. Et cum probasset, sacerdo-
tibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu sua, tribuebat eis. 36.
Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem
apud plures Nephi.

CA-

17. Deus autem, qui liberavit populum suum, & reddidit hereditatem omnibus, & Sup. 1. f. 29.
regnum, & sacerdotum, & sanctificationem. 18. Sicut promisit in lege, speramus quòd citò nostri
miserebitur, & congregabit de sub cælo in locum sanctum. 19. Eripuit enim nos de magnis periculis,
& locum purgavit. 20. De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione,
& de aræ dedicatione; 21. Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus
Eupatorem; 22. Et de illuminationibus quæ de cælo factæ sunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fece-
runt, ita ut universam regionem, cùm pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fuga-
rent, 23. Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges,
quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis: 24. Itemque
ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine breviare. 25. Conside-
rantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum
propter multitudinem rerum. 26. Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio:
studiosis verò, ut faciliùs possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas confera-
tur. 27. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem,
immò verò negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus. 28. Sicut hi qui præparant convivium,
& quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. 29.
Veritatem quidem de singulis, auctoribus concedentes, ipsi autem secundùm datam formam brevitati
studentes. 30. Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei verò qui pin-
gere curat; quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis. 31. Etenim
intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosiùs partes singulas quasque disquirere, historiæ
congruit auctori: 32. Brevitatem verò dictionis sectari, & executiones rerum vitare, brevianti conce-
dendum est. 33. Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat, stultum
etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAPUT III.

Simon templi præpositus thesauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos missus à rege Heliodorus post fusas Judæorum orationes, à Deo percutitur, sed Oniæ pontificis sacrificio ac precibus liberatur, actisque Deo & Oniæ gratiis; narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia.

1 IGitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, pro-
pter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala, 2. Fiebat ut & ipsi reges & princi-
pes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent: 3. Ita ut Se-
leucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.
4 Simon autem de tribu Beniamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi princi-
pe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri. 5. Sed cùm vincere Oniam non posset, venit ad
Apollonium Tharseæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: 6. Et nuntiavit ei,
pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, & communes copias immensas esse, quæ
non

terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit, qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.
26. Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes,
27. Subito autem Heliodorus concidit in terram, cumque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.
28. Et is, qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute:
29. Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute privatus.
30. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum: & templum, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum eſt.
31. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut viam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.
32. Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.
33. Cumque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.
34. Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis non comparuerunt.
35. Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.
36. Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei.
37. Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymam mitti, ait;
38. Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quędam virtus.
39. Nam ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.
40. Igitur de Heliodoro, & ærarii cuſtodia ita res ſe habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit; quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus. Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur; propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

1 Simon autem prædictus pecuniarum & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:
2. Proviſoremque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei audebat inſidiatorem regni dicere.
3. Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:
4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit.
5. Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.
6. Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.
7. Sed poſt
Seleuci

expulsus est regionem. 27. Menelaus autem princi-
patum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis, nihil agebat, cùm exactionem faceret So-
stratus, qui arci erat præpositus: 28. (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cau-
sam utrique ad regem sunt evocati. 29. Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lysimacho
fratre suo: Sostratus autem prælatus est Cypriis. 30. Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharsenses &
Mallotas seditionem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ dono essent dati. *31. Festinanter
itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico. 32. Ratus autem Me-
nelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus donavit Andronico, &
alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates. 33. Quòd cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat
eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus Daphnem. 34. Unde Menelaus accedens ad An-
dronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum jure-
jurando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de asylo procedere, statim eum peremit non veritus iusti-
tiam. 35 Ob quam causam non solum Judæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè
ferebant de nece tanti viri iniusta. 36. Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud An-
tiochiam, simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ. 37. Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem
& modestiam. 38. Accensisque animis, Andronicum purpura exutum, per totam civitatem jubet cir-
cumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari, Do-
mino illi condignam retribuente pœnam. 39. Multis autem sacrilegiis in templo à Lysimacho commis-
sis Menelai consilio, & divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lysimachum; multo jam
auro exportato. 40. Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lysimachus armatis ferè
tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter & dementia provecto.
41. Sed, ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripuere: quidam
verò cinerem in Lysimachum iecere. 42. Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati,
omnes verò in fugam conversi sunt: ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt. 43. De his
ergo cœpit iudicium adversus Menelaum agitari. 44. Et cùm venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium
detulerunt missi tres viri à senioribus. 45. Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas
pecunias dare ad suadendum regi. 46. Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum quasi refrigerandi
gratia regem adiit; & deduxit a sententia: 47. Et Menelaum quidem universæ malitiæ reum crimi-
nibus absolvit: miseros autem, qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur,
hos morte damnavit. 48. Citò ergo iniustam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & sa-
cris vasis, causam prosecuti sunt. 49. Quamobrem Tyrii quoque indignati erga sepulturam eorum
liberalissimi extiterunt. 50. Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, per-
manebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

C A-

[illegible]
lierum & natorum exterminia, virginumque & parvulorum neces. 14. Erant autem toto triduo B
octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minùs autem venumdati. 15. Sed nec ista
sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum &
patriæ fuit proditor: 16. Et scelestis manibus sumens sancta vasa, quę ab aliis regibus & civitatibus
erant posita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indignè, & contaminabat. 17. Ita alienatus
mente Antiochus, non considerabat, quòd propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus
fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio: 18. Alioquin nisi contigisset eos multis
peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco rege ad expoliàndum ærarium, etiam
hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique fuisset ab audacia. 19. Verùm non propter locum
gentem: sed propter gentem, locum Deus elegit. 20. Ideoque & ipse locus particeps factus est populi
malorum: posteà autem fiet socius bonorum, & qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterùm in
magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. 12. Igitur Antiochus mille & octogen-
tis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad
navigandum, pelagus verò ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. 22. Reliquit au-
tem & præpositos ad affligendam gentem: Jerosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus
crudeliorem eo ipso, à quo constitutus est: 23. In Garizim autem Andronicum & Menelaum, qui
graviùs quam cæteri imminebant civibus. 24. Cùmque appositus esset contra Judæos, misit odiosum
principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis
interficere, mulieres ac juvenes vendere. 25. Qui cùm venisset Jerosolymam pacem simulans quievit
usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis, arma capere suis præcepit. 26. Omnesque qui
ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudi-
nem peremit. 27. Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibi-
que inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur, ne parti-
cipes essent coinquinationis.

CAPVT VI.

Per ducem à rege missum Iudæi à lege Dei arcentur, templumque fœdissimè profanatur, & Iudæi etiam per varias regiones dispersi ad idolorum coguntur sacrificia: describitur duarum mulierum supplicium eo quòd filios suos circumcidissent; sabbatumque celebrantes concremantur: ostenditur tamen hac afflictio non esse Dei deserentis, sed suos corripientis: egregium Eleazari senis martyrium nolentis porcinis vesci carnibus, nec id simulare.

1 SEd non post multum temporis, misit rex senem quemdam Antiochenum, qui compelleret Ju-
dæos, ut se transferrent a patriis & Dei legibus: 2. Contaminare etiam quòd in Ierosolymis erat A
templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant,
Iovis hospitalis. 3. Pessima autem & universis gravis erit malorum incursio: 4. Nam templum luxuria
& commessationibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus: sacratisque ædibus mu-
lieres se ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. 5. Altare etiam plenum erat illicitis,
quæ legibus prohibebantur. 6. Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollemnes patrii
serva-

necatur. 29. Hi autem, qui eum ducebant, & populo antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter
ſermones ab eò dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. 30. Sed, cum plagis perimeretur
ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia cùm à morte poſſem
liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc pa-
tior. 31. Et ille quidem hoc modo vita diſceſſit, nòn ſolum iuvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam
mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

C A P U T VII.

*Septem fratrum matriſque eorum ingentia fortiſſimeque tolerata ſupplicia, quod porcinis nollent veſci carni-
bus, & quam conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos fi-
lios ſit exhortata.*

A 1 Contigit autem & ſeptem fratres una cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas
carnes porcinas, flagris & taureis cruciatos. 2. Unus autem ex illis, qui erat primùs, ſic ait:
Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magis quàm patrias Dei leges prævaricari.
3. Iratus itaque rex, iuſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis, 4. iuſſit ei qui prior
fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pedes ei præſcin-
di, ceteris eius fratribus & matre inſpicientibus. 5. Et, cùm iam per omnia inutilis factus eſſet, iuſſit ignein
admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine; in qua cùm diu cruciaretur, ceteri unà cum matre
invicem ſe hortabantur mori fortiter, 6. dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in no-
bis, quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: Et in ſervis ſuis conſolabitur. 7. Mortuo
itaque illo primo, hoc modo, ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis eius cum capillis ab-
ſtracta, interrogabant, ſi manducaret priùs, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur. 8. At il-
le, reſpondens patria voce, dixit; Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſu-
ſcepit: 9. & in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis: ſed
Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit. 10. Poſt hunc tertius illu-
ditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit: 11. & cum fiducia ait: E cælo iſta
poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero: 12. ita
ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tamquam nihilum duceret cruciatus
13. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter torquentes. 14. Et, cum iam eſſet ad mortem, ſic ait:
Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem exſpectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim reſur-
rectio ad vitam non erit. 15. Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:
16. Poteſtatem inter homines habens, cum ſis corruptibilis, facis quod vis, noli autem putare genus no-
ſtrum à Deo eſſe derelictum. 17. tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius, quali-
ter te & ſemen tuum torquebit. 18. Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic ait: Noli fru-
ſtrà errare, nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratio-
ne facta ſunt in nobis, 19. tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurum, quod contra Deum pugnare tentave-
ris. 20. Supra modum autem mater mirabilis, & honorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios

Ccc ſub

CAPUT VIII.

Judas Machabaus, invocato Dei auxilio, post aliquot victorias, Nicanorem, qui certam sibi de Iudæis pollicebatur victoriam, suos primum ad constantiam adhortatus, profligavit, interfectis de eius exercitu una cum Timotheo, & Bacchide plusquam 29000. ita ut Nicanor solus effugiens prædicaret Iudæos Deum habere protectorem.

1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in castella, & convocantes cognatos A
& Amicos, & eos, qui permanserunt in Judaismo, assumentes, aduxerunt ad se sex millia virorum.
2. Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & misereretur
templo, quod contaminabatur ab impiis: 3. misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illicò complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audiret: 4. memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentium, & blasphemias nomini suo illatas, indignaretur super his. 5. At Machabæus congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est. 6. Et
superveniens castellis & civitatibus improvisus, succendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas
hostium strages dabat: 7. maximè autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis eius
ubique diffundebatur. 8. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire ac frequentiùs res ei
cedere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
9. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis
non minùs viginti millibus, ut universum Judæorum genus deleret, adiuncto ei & Gorgia viro militari, &
& in bellicis rebus experientissimo. 10. Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat
dandum, duo millia talentorum, de captivitatem Judæorum suppleret: 11. statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipes talento
distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura. 12. Judas autem
ubi comperit, indicavit his qui secum erant Judæis, Nicanoris adventum. 13. Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei iustitiæ, in fugam vertebantur: 14. alii verò siquid eis supererat vendebant, simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priusquam cominus veniret, B
vendiderat, 15. & si non propter eos, proter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter
invocationem sancti & magnifici nominis eius super ipsos. 16. Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabas ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent, 17. ante oculos habentes contumeliam, quæ loco
sancto ab his iniustè esset illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis iniuriam, adhuc etiam veterum instituta
convulsa. 18. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audacia: nos autem in omnipotente Domino
qui potest & venientes adversum nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus. 19. Admonuit
autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta sunt ergo parentes: & quod sub Sennacherib centum octogintaquinque millia perierunt: 20. & de prælio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem
ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter
auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt. 21. His verbis constantes effecti
sunt, & pro legibus & patria mori parati. 22. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonathan, subiectis unicuique millenis & quingentenis. 23. Ad hoc etiam ab Esdra
lecto

... concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret. 3. Et cùm venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt. 4. Elatus autem in ira, arbitrabatur se, iniuriam illorum qui se fugaverunt, posse in Judæos retorquere: ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum judicio perurgente, eò quòd ita superbè locutus est se venturum Jerosolymam, & congeriem sepulchri Judæorum ea facturum. 5. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta: 6. & quidem satis justè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo à sua malitia cessaret. 7. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis collisione membra vexari. 8. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: 9. ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & foetore exercitus gravarentur. 10. & qui paulò antè sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam foetoris portare. 11. Hinc igitur coepit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. 12. & cùm nec ipse jam foetorem suum ferre posset, ita ait: Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. 13. Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. 14. Et civitatem, ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: 15. & Judæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur: 16. templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum: 17. super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. 18. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem. 19. OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & benè valere, & esse felices, rex & princeps Antiochus. 20. Si bene valetis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. 21. Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benignè, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere. 22. Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. 23. Respiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum. 24. ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur. 25. Ad hæc considerans de proximo Potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum quæ subiecta sunt. 26. Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatum, ut unusquis-

Ccc 2

eis. 13. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter [illegible]
creditam sibi à Philometore deservisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno
vitam finivit. 14. Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Judæos debellabat.
15. Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jerosolymis suscipiebant, & bellare tenta-
bant. 16. Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum
fecerunt in munitiones Idumæorum: 17. multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, B
& omnes simul non minùs viginti millibus trucidaverunt. 18. Quidam autem, cùm confugissent in duas tur-
res valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, 19. Machabæus ad eorum expugnatio-
nem, relicto Simone, & Josepho, itemque Zachæo, eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ
ampliùs perurgebant, pugnas conversus est. 20. Hi verò qui cum Simone erant, cupiditate ducti à quibusdam
qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam ef-
fugere. 21. Cùm autem Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusa-
vit, quòd pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. 22. Hos igitur proditores factos interfe-
cit, & confestim duas turres occupavit. 23. Armis autem ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus mu-
nitionibus plus quàm viginti millia peremit. 24. Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superatos, convocato
exercitu peregrinæ multitudinis; & congregato equitatu Asiano advenit quasi armis Judæam capturus. 25.
Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra asper-
gentes, lumbosque ciliciis præcincti, 26. Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem
eorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit. 27. Et ita post orationem, sumptis armis,
longius de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resederunt. 28. Primo autem solis ortu utrique
commiserunt: isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem
ducem belli animum habebant. 29. Sed, cùm vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cœlo viri
quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstantes: 30. ex quibus duo Machabæum medium
habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela & fulmina jaciebant,
ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant. 31. Interfecti sunt autem viginti millia quin-
genti, & equites sexcenti. 32. Timothæus verò confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præ- C
erat Chæreas. 33. Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium die-
bus quattuor. 34. At hi qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefan-
dos jactabant. 35. Sed cùm dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accensi
animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant: 36.
Sed & alii similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos con-
cremare. 37. Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam re-
pertum loco peremerunt; & fratrem illius Chæream & Apollophanem occiderunt. 38. Quibus gestis, in
hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

C A P U T XI.

Judas Machabæus ferocis Lysiæ maximum prostravit exercitum, fretus auxilio missi cœlitus equitis; quod animadvertens Lysias pacem inter Judæos, & regem componit: referuntur epistolæ Lysiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos, & Antiochi ad Lysiam pro Judæis.

1. SEd parvo post tempore, Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter fe- A
rens de his quæ acciderant, 2. congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus
Judæos, existimans se civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum, 3. Templum verò in pe-
cuniæ

Xanthici mensis quintadecima die. 34. Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: Quintus Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, populo Judæorum salutem. 35. De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus. 36. De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus. 37. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntatis. 38. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

CAPUT XII.

Iudas ac duces ipsius divino freti auxilio pugnant feliciter adversus Ioppitas, Iamnitas, Arabes, Casphin, & Ephron civitates: item adversus Timotheum habentem ingentem exercitum, adversus præsidium Carnion, & Gorgiam: occisis autem quibusdam Iudæis, qui de donariis idolorum sustulerant, Iudas curat pro ipsorum peccatis offerri sacrificium.

A 1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem. Judæi autem agriculturæ operam dabant. 2. Sed hi qui resederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere, & quiete. 3. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cùm quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subjacentibus. 4. Secundùm commune itaq; decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisq; causa nihil suspectum habentibus: cùm in altum processissent, submerserunt non minùs ducentos. 5. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris qui erant cum ipso: & invocato justo judice Deo, 6. Venit adversus interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit. 7. Et cùm hæc ita egisset, discessit quasi iterùm reversurus, & universos Joppitas eradicaturus. 8. Sed cùm cognovisset & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis, 9. Jamnitis quoq; nocte supervenit, & portum cum navibus succendit: ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis à stadiis ducentis quadraginta. 10. Inde cùm jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cũ eo Arabes, quinq; millia viri, & equites quingenti. 11. Cùmq; pugna valida fieret, & auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi, petebant à Juda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in cæteris profuturos. 12. Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisq; acceptis, discessere ad tabernacula sua. 13. Aggressus est autem & civitatem quamdam firmam, pontibus murisq;
B circumseptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarũ, cui nomen Casphin. 14. Hi verò qui intus erãt, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est. 15. Machabæus autẽ, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris: 16. Et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorũ fluere videretur. 17. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi Judæos; 18. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloq; negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio. 19. Dositheus autem & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros. 20. At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, advetsus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumq; duo millia quingentos. 21. Cognito autem Iudæ adventu, Timotheus præmisit mulieres,

tuorum ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitans. 44. (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos
ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis) 45. Et quia conſiderabat quòd hi, qui cum pietate
dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. 46. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro de-
functis exorare, ut à peccati ſolvantur.

C A P V T X I I I.

Menelaus Iudaeus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Iudaeos exercitum, ſemel ac iterùm victus & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Iudaeis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Iudaq; in principem Ptolemaidis cõſtituit.

1 ANno centeſimo quadrageſimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cùm multitudine A
adverſus Judæam, 2. Et cum eo Lyſiam procuratorem & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem pe-
ditum centum decem millia, & equitum quinq; millia, & elephantos viginti duos, cui rus cum falcibus trecentos.
3. Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute,
ſed ſperans ſe conſtitui in principatum. 4. Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſugge-
rente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari.
5. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undiq; habens cineris: hæc proſpectum
habebat in præceps. 6. Inde in cinerem deiici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. 7. Et
tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Manelaum. 8. Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa
erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat ſanctus; ipſe in cineris morte damnatus eſt. 9. Sed rex
mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus. 10. Quibus Judas cognitis, præcepit populo
ut die nocte Dominum invocarent, quò, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos: 11. Quippe qui lege, & patria, ſan-
ctoq; templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm reſpiraſſet, ne ſineret blaſpemis rurſus natio-
nibus ſubdi. 12. Omnibus itaq; ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu & jejuniis,
per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas ut ſe præpararent. 13. Ipſe verò cùm ſenioribus cogi-
tavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio com-
mittere exitum rei. 14. Dans itaq; poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimi- B
carent, & uſq; ad mortem pro legibus, templo, civitate patria, & civibus ſtarent. circa Modin exercitum conſti-
tuit. 15. Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris inter-
fecit viros quattuor millia, & maximum elephantorum cum his qui ſuperpoſiti fuerant: 16. Summoque metu ac
perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt. 17. Hoc autem factum eſt die illuceſcente,
adjuvante eum Domini protectione. 18. Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum
tentabat: 19. Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat: ſed fugabatur, impinge-
bat, minorabatur. 20. His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat. 21. Enuntiavit autem myſteria hoſti-
bus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus. 22. Iterùm rex ſermo-
nem habuit ad eos qui erant in Bethſuris: dextram dedit: accepit: abiit. 23. Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt.
Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos C
deprecans, ſubdituſq; eis, jurat de omnibus quibus juſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium, honora-
vit templum, & munera poſuit: 24. Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos
ducem & principem. 25. Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem
indignantes ne fortè fœdus irrumperent. 26. Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum
ſedavit, regreſſuſque eſt Antiochiam: & hoc modo regis profectio & reditus proceſſit.

C A-

vam, sanguinem judicium facere metuebat. 19. Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. 20. Et cum diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset omnium una fuit sententia amicitiis annuere. 21. Itaque diem constituerunt, qua secretò inter se agerent: & singulis sellæ prolatæ sunt, & positæ. 22. Præcepit autem Judas armatos esse locis opportunis, ne fortè ab hostibus repentè mali aliquid oriretur, & congruum colloquium fecerunt. 23. Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihilquè iniquè agebat, gregesque turbarum, quæ congregatæ fuerant dimisit. 24. Habebat autem Judam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus. 25. Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterque vivebant. 26. Alcimus autem videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat: Nicanorem rebus alienis assentire, Judamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse. 27. Itaque rex exasperatus, & pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitiæ conventione, juberet tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam. 28. Quibus cognitis Nicanor consternabatur, & graviter ferebat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus à viro: 29. Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat, qua præceptum perficeret. 30. At Machabæus, videns secum austeriùs agere Nicanorem, & consuetum occursum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore. 31. Quod
C cùm ille cognovit fortiter se à viro præventum, venit ad maximum & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus, jussit sibi tradi virum. 32. Quibus cum juramento dicentibus nescire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum ad templum, 33. Juravit, dicens: Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri consecrabo. 34. Et his dictis, abiit Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicentes: 35. Tu Domine universorum, qui nullius indiges voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis. 36. Et nunc sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. 37. Razias autem quidam & senioribus ab Jerosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens, qui pro affectu pater Judæorum appellabatur. 38. Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit in Judaismo, corpusque & animam tradere contentus pro perseverantia. 39. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderet. 40. Putabat enim, si illum decepisset, se cladem Iudæis maximam illaturum. 41. Turbis autem irruere in domum eius, & ianuam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit; 42. Eligens nobiliter mori potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis iniuriis agi. 43. Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas: 44. Quibus velociter locum dantibus casui eius, venit per mediam cervicem: 45. Et cùm adhuc spiraret, accensus animo surrexit: & cùm sanguis eius magno fluxu deflueret, & gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit: 46. Et stans supra quandam petram prærumptam, & iam exsanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus proiecit super turbas, invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

versarios populi mei Israel. 17. Exhortati itaque Juda [illegible]
petus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis indi-
caret: eò quòd civitas sancta & templum periclitarentur. 18. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque
pro fratribus, & cognatis, minor solicitudo: maximus verò & primus pro sanctitate timor erat templi. 19.
Sed & eos qui in civitate erant, non minima solicitudo habebat pro his qui congressuri erant. 20. Et, cùm jam
omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ equitesque
opportuno in loco compositi. 21. Considerans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium ar-
morum, & ferocitatem bestiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit,
qui non secundùm armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. 22. Dixit autem in-
Sup. 8. c. 19 vocans hoc modo: Tu Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda, & interfecisti de castris
Sennacherib centum octogintaquinque millia: 23. Et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum
ante nos, in timore & tremore magnitudinis brachi tui, 24. Vt metuant qui cum blasphemia veniunt ad-
versus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. 25. Nicanor autem, & qui cum ipso erant,
cum tubis & canticis admovebant. 26. Judas verò, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes
congressi sunt: 27. Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus tri-
gintaquinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. 28. Cumque cessassent, & cum gaudio redirent,
cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis. 29. Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria
voce omnipotentem Dominum benedicebant. 30. Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore & animo C
mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam, Jerosolymam perferri.
31. Quò cùm pervenisset, convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersiit & eos qui in arce
erant. 32. Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipo-
tentis Dei, magnificè gloriatus est. 33. Linguam etiam impii Nicanoris præcisam iussit particulatim avibus
dari: manum autem dementis contra templum suspendi. 34. Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit. 35. Suspendit autem Nicanoris caput in
summa arce, ut evidens esset & manifestum signum auxilii Dei. 36. Itaque omnes communi consilio decre-
verunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire: 37. Habere autem celebritatem tertia decima
die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei. 38. Igitur his erga Nicanorem gestis
& ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quinque in his faciam finem sermonis. 39. Et si qui-
dem benè, & ut historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus dignè, concedendum est mihi.
40. Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est; alterius autem uti, delectabile:
ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus,

F I N I S.

Anno M.D.XCII.

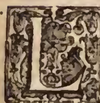
VENETIIS, M.DCC.

Typis Hieronymi Albriccii.

Superiorum Permissu.

C A P U T   P R I M U M

A quibus majoribus Christus secundùm carnem descenderit: Angelus instruit Ioseph de Maria sponsa sua conceptione, partuque futuro.

A 1. I B E R Generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. 2. Abraham ge- Luc.3.g.31.
nuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam & fratres eius. Gen 21.a 3.
3. Judas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Genes. 25. d. 25.
Esron. Esron autem genuit Aram. 4. Aram autem genuit Aminadab. Ami-
nadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon. 5 Salmon au- Gen.29.c.35. Gen.38.g.29.
tem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem 1.Par.2.a.4.
genuit Jesse. 6. Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Rut.4.d.18.1. Paral.2.a 5.
B Salomonem, ex ea quæ fuit Uriæ. 7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Num.7 b.12.
Abiam. Abias autem genuit Asa. 8. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Jo- Rut.4.d.22.
ram autem genuit Oziam. 9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz 1.Reg.16.a.1.
autem genuit Ezechiam. 10. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon 2.Reg.12 f.24.
Amon autem genuit Josiam. 11. Josias autem genuit Jeconiam, & fratres eius in transmigratio- 3.Reg.11.g.43
ne Babylonis. 12. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel au- 3.Reg.14 g.31.
tem genuit Zorobabel. 13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim 3.Reg.15.b 8 2.Par.26.d.23.
autem genuit Azor. 14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem ge- 2.Par.27.d 9.
C nuit Eliud. 15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem ge- 2 Par.28.d.27.
nuit Jacob. 16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ: de qua natus est Jesus qui vocatur Chri- 2.Par.32.g.33. 2 Par.33.d.20.
stus. 17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim, 2.Par.33.d.25
& à David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, & à trasmigra- 2.Par.36.a.1. b.8.
tione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim. 18. Christi autem generatio sic Luc.1.c.27.
erat. Cùm esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequàm convenirent, inventa est in ute-
ro habens de Spiritu sancto. 19. Joseph autem vir eius cùm esset justus, & nollet eam traduce-
re; voluit occultè dimittere eam: 20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in
somnis ei dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim
in ea natum est, de Spiritu sancto est: 21. Pariet autem filium; & vocabis nomen eius JESUM, Luc.1.c 31.
ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. 22. Hoc autem totum factum est, ut Act.4.c.12.
adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: 23. Ecce virgo in utero habebit, Isa.7.c.14.
& pariet filium & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus. 24 Ex-
urgens autem Joseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini: & accepit coniugem suam.
25. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, & vocavit nomen eius Jesum.

A 2   CA-

& in omnibus finibus ejus, a bimatu, & infra, secundum tempus,
Ier.31.c.15. adimpletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam, dicentem: 18. Vox in Rama audita est,
ploratus, & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. 19. De- D
functo autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, 20. dicens:
Surge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Israel; defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. 21. Qui consurgens, accepit puerum & matrem ejus, & venit in terram
Israel. 22. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illò
ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. 23. Et veniens habitavit in civitate quæ
vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPVT TERTIVM.

Ioannes Baptista (cujus vitæ austeritas describitur) pœnitentiam juxta Isaiæ vaticinium in deserto prædicat: & populo ad ipsum confluente, reprehendit Pharisæos unà cùm Sadducæis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum suus à Christi baptismo differat: super Christum autem à Ioanne baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris cælitùs audita est.

Marc.1.a.4. 1. IN diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ, 2. & dicens: Pœ-
Luc.3.a.3. nitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum. 3. Hic est qui dictus est per Isaiam A
Isa.40.a.3. Mar.1.a.3. Prophetam, dicentem? Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.
Luc.3.a.4. 4. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lum-
Marc.1.a.5. bos suos: esca autem ejus erat locustæ & mel sylvestre. 5. Tunc exibat ad eum Hierosolyma &
omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem: 6. Et baptizabantur ab eo in Jordane, confiten-
Luc.3.b.7. tes, peccata sua. 7. Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum B
suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira? 8. Facite er-
Ioan.8.e.39. go fructum dignum Pœnitentiæ. 9. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham,
dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 10. Jam
enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum ex- C
Marc.1.a.8. cidetur, & in ignem mittetur. 11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem
Luc.3.d.16. post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare, ipse vos ba-
Ioan.1.d.26. Act.1.a.5. ptizabit in Spiritu Sancto & igni. 12. Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam,
Marc.1.a.9. & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 13. Tunc ve- D
Luc.3.e.22. nit Jesus a Galilæa in Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. 14. Joannes autem pro-
hibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? 15. Respondens autem Jesus,
dixit ei: Sine modò, sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum. 16. Ba-
Luc.9.e.35. ptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit Spiritum
2.Pet.1.d.17. Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. 17. Et ecce vox de cælis dicens:
Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

****

tem & omnem infirmitatem in populo. 24. Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt
ei omnes malè habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habe- Mar.3.a.7.
bant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos: 25. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Luc.6.c.17.
Galilæa, & Decapoli, & de Hierosolymis, & de Judæa, & de trans Jordanem.

CAPVT QVINTVM.

Octo tradit beatitudines: Apostolos salem terræ & lucem mundi dicit: nec venit ut solvat legem aut prophetas, sed adimpleat, docens de non irascendo fratri, sed ut ei reconciliemur, de non concupiscenda muliere, de membro scandalizante abjiciendo, de uxore extra casum adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo resistendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

A 1. VIdens autem Jesus turbas, ascendit in montem; & cùm sedisset, accesserunt ad eum di-
scipuli ejus; 2. & aperiens os suum docebat eos, dicens: 3. Beati pauperes spiritu, Luc.6.c.20.
quoniam ipsorum est regnum cælorum. 4. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 5. Ps.36. b.11.
Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 6. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quo- Isa.61.a.2.
niam ipsi saturabuntur. 7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 9. Beati pacifici, quoniam filii Ps.23.a.4.
Dei vocabuntur. 10. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum 1.Pet.2.d.20.
B est regnum cælorum. 11. Beati estis, cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, 3.c.14. 4.d.14.
& dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. 12. Gaudete, & exultate,
quoniam merces vestra copiosa est in cælis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt Marc.9.g.49.
ante vos. 13. Vos estis sal terræ. Quòd si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum va- Luc.14.g.34.
let ultrà nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. 14. Vos estis lux mundi. Non
potest civitas abscondi supra montem posita. 15. Neque accendunt lucernam, & ponunt Marc.4.c.21.
eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. 16. Sic Luc.8.b.16.11.
luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem ve- e.33.
strum, qui in cælis est. 17. Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non ve- 1.Pet.2.c.12.
C ni solvere, sed adimplere. 18. Amen quippe dico vobis, donec transeat cœlum & terra, jota Luc.16.e.17.
unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. 19. Qui ergo solverit unum de
mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui au- Iac.2.b.10.
tem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. 20. Dico enim vobis, quia nisi
abundaverit justitia vestra plùs quam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœ- Luc.11.e.39.
lorum. 21. Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit ju- Exod.20.c.13.
dicio. 22. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui au- Deut.5.c.17.
tem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.
23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid
D adversum te, 24. relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: &
tunc veniens offeres munus tuum. 25. Esto consentiens adversario tuo citò, dum es in via cum eo;
ne fortè tradat te adversarius judici, & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. 26. Luc.12.g.58.
Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. 27. Audistis, quia di- Exod.20.c.14

ctum

Docet Christus quomodo facienda sint eleemosyna ... offensas aliis condonandi: item quomodo sit jejunandum; quòd in terra sed in cælo thesaurizandum, oculus mundandus, non serviendum duobus dominis: vetat itaque sollicitudinem de victu vestitu, & de crastino.

1. ATtendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mer- A
cedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est. 2. Cùm ergo facis eleemo-
synam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificen-
tur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 3. Te autem faciente eleemo-
synam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: 4. ut sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater
tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 5. Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant
in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis,
receperunt mercedem suam. 6. Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio,
ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 7. Orantes autem, B
nolite multum loqui, sicut Ethnici, putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur. 8. Nolite
ergo assimilari eis: scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. 9. Sic ergo
Luc.11.a.2. vos orabitis: Pater noster, qui es in cœlis; sanctificetur nomen tuum. 10. Adveniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. 11. Panem nostrum supersubstantialem da nobis ho-
die. 12. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. 13. Et ne nos
Eccli.28.a.3.4. inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen. 14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eo-
5. Inf.18.d.35. Marc.11.c.25. rum: dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. 15. Si autem non dimiseritis hominibus:
nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. 16. Cùm autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ,
tristes: exterminant enim facies suas ut appareant hominibus jejunantes, Amen dico vobis, quia re-
ceperunt mercedem suam. 17. Tu autem, cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava,
18. ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito: & Pater tuus, qui videt in
abscondito, reddet tibi. 19. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo, & tinea demo- C
litur: & ubi fures effodiunt, & furantur. 20. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo; ubi neque
Luc.12.c.33. 1.Tim.6.d.19. ærugo, neque tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt, nec furantur. 21. Ubi enim est thesau-
Luc.11.c.34. rus tuus, ibi est & cor tuum. 22. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit sim-
plex: totum corpus tuum lucidum erit. 23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus
tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?
Luc.16.c.13. 24. Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum
Psal.54.d.23. sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ. 25. Ideò dico vobis, ne
Luc.12.c.21. solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus
Philip.4.b.6. 1.Tim.5.b.7. est quàm esca: & corpus plus quàm vestimentum? 26. Respicite volatilia cœli, quoniam non se-
1.Pet.5.b.7. runt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cœlestis pascit illa. Non-
ne vos magis pluris estis illis? 27. Quis autem vestrum cogitans potest adiicere ad statu- D
ram suam cubitum unum? 28. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri
quomodo crescunt: non laborant, neque nent. 29. Dico autem vobis, quoniam nec
Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. 30. Si autem fœnum agri, quod
hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei? 31.
Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operie-
mur? 32. hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indi-
getis, 33. Quærite ergo primùm regnum Dei, & justitiam ejus: & hæc omnia adiicientur vo-
bis. 34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi: suffi-
cit diei malitia sua.

CA-

D[illegible] [illegible]. 23. Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos, discedite à me, qui opera- Luc.3.127.
mini iniquitatem. 24. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sa- Luc.6 g 48.
pienti, qui ædificavit domum suam supra petram. 25. & descendit pluvia, & venerunt flumina, Rom.2 c.13.
& flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram. Luc. 1. d.22.
26. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit do-
mum suam super arenam. 27. & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, &
irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. 28. Et factum est cùm consum- Mar.1.c 22.
malet Jesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina ejus. 29. Erat enim docens eos, sicut Luc.4.c 22.
potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi.

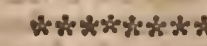
CAPUT OCTAVUM.

Curatum leprosum Iesus mittit ad sacerdotes: sanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat, item cum Petri febricitantem, aliosque plurimos malè habentes: verbo spiritus ejicit: Scribam sequi volentem rejicit, alium verò patre insepulto mox sequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus à discipulis mare sedat: duos quoque dæmoniacos apud Gerasenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens, quo viso Geraseni precantur ut à suis finibus discedat.

A 1 CUm autem descendisset de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ: 2. Et ecce leprosus ve- Marc. 1. d 40.
niens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. 3. Et extendens Jesus Luc.5.c.12.
manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. 4. Et ait Levit 14.a2.
illi Jesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Luc.7.a.1.
Moyses, in testimonium, illis. 5. Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio,
rogans eum, 6. & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.
7. Et ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum. 8. Et respondens Centurio, ait: Domine non Luc.7.a.6.
sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus. 9. Nam
& ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic: Vade, & va-
B dit; & alii: Veni, & venit, & servo meo; Fac hoc, & facit. 10. Audiens autem Jesus mira-
tus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. 11. Dico Malac.1. e.11
autem vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, &
& Isaac, & Iacob in regno cœlorum. 12. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi
erit fletus, & stridor dentium. 13. Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi.
Et sanatus est puer in illa hora. 14. Et cùm venit Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus ja-
centem, & febricitantem: 15. & tetigit manum ejus, & dimisit eam febris, & surrexit, & mi-
nistrabat eis. 16. Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & ejiciebat spi-
ritus verbo: & omnes malè habentes curavit: 17. ut adimpleretur quod dictum est per Isajam Pro- Marc.1.c 32.
C phetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit: & ægrotationes nostras portavit. 18. Videns Isa.53.b4.
autem Iesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum. 19. Et accedens unus Scriba, ait illi, 1.Pet 2.d24.
Magister, sequar te, quocumque ieris. 20. Et dicit ei Iesus: Vulpes foveas habent, & volucres Luc.9.g.58.
cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. 21. Alius autem de discipulis

ejus

Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris? 5. Quid
eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua? an dicere: Surge, & ambula? 6. Ut autem ſciatis
quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle le-
Marc.2.b.14. ctum tuum, & vade in domum tuam. 7. Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam. 8. Videntes autem
Luc.5.c.27. turbæ timuerunt & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. 9. Et, cùm tranſi-
ret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et B
ſurgens ſecutus eſt eum. 10. Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & pecca-
tores venientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis ejus. 11. Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipu-
Oſee 6.c.6. lis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter? 12. At Ieſus audiens, ait:
Inf.12.a.7. Non eſt opus valentibus medicus; ſed malè habentibus. 13. Euntes autem diſcite quid eſt: Miſeri-
1.Tim.1.c.15. cordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. 14. Tunc ac-
Marc.2.c.18. ceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos, & Phariſæi jejunamus frequenter: diſci-
Luc.5.f.33. puli autem tui non jejunant? 15. Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere quamdiu cum
illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt. 16. Nemo au-
tem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus à veſti-
mento, & pejor ſciſſura fit. 17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres; alioquin rumpuntur C
utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo
Marc.5.d.22. conſervantur. 18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit & adorabat eum, dicens:
Luc.8.f.41. Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.
19. Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum, & diſcipuli ejus. 20. Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum pa-
Mar.5.c.25. tiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. 21. Dicebat enim intra ſe:
Luc.8.f.43. Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero. 22. At Ieſus converſus, & videns eam: dixit: Con-
fide filia, fides tua te ſalvam fecit. 23. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora. 24. Et cum veniſſet Ieſus in
domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite: non eſt enim
mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum. 25. Et cùm ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit
manum ejus. Et ſurrexit puella. 26. Et exiit fama hæc in univerſam terram illam. 27. Et tranſeunte
inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David. 28. Cum
autem veniſſet ad domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus: Creditis, quia hoc poſſum D
facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. 29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fi-
dem veſtram fiat vobis. 30. Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Ieſus, dicens: Videte
Infr.12.b.22. ne quis ſciat. 31. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa. 32. Egreſſis autem illis,
Luc.11.b.14. ecce obtulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem. 33. Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus
& miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſrael. 34. Phariſæi autem dicebant: In
principe dæmoniorum ejicit dæmones. 35. Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in
Marc.6.a.6. Synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & curans omnem languorem, & infirmitatem.
36. Videns autem turbas miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſto-
Luc.10.a.2. rem. 37. Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa; operarii autem pauci. 38. Rogate ergo do-
minum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

C A-

loquamini. 20. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in
vobis. 21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in paren-
tes, & morte eos afficient: 22. Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem per-
severaverit usque in finem, hic salvus erit. 23. Cùm autem persequentur vos in civitate ista
fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius ho- Luc.6.f.40.
minis. 24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. 25. Sufficit di- Ioan 13.b.16.
scipulo, ut sit sicut magister ejus, & servo, sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub 15.c.20.
vocaverunt, quantò magis domesticos ejus. 26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est oper- Marc 4 c 22.
tum, quod non revelabitur, & occultum, quod non scietur. 27. Quod dico vobis in tene- Luc.8.17.12.
bris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. 28. Et nolite timere a.2.
eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui
potest & animam & corpus perdere in gehennam. 29. Nonne duo passeres asse veneunt, & unus 2:Reg. 14.
ex illis non cadet super terram sine patre vestro. 30. Vestri autem capilli capitis omnes nume- c.11.
rati sunt. 31. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. 32. Omnis ergo qui con- Act.27.f.35.
fitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. 33. Marc 8.d.28. Luc 9.c.26.
qui autem negaverit me coram hominibus, negabo, & ego eum coram Patre meo, qui in cæ- 12.b.8.
lis est. 38. Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, 2.Tim.2.b.12
D sed gladium. 35. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus ma- Luc 12.g.51.
trem suam, & nurum adversus socrum suam. 36. & inimici hominis domestici ejus. 37. Qui Mich.7.b.6.
amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam su- Luc.14.f.26.
per me, non est me dignus. 38. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me Inf.16.d.24.
dignus. 39. Qui invenit animam suam, perdet illam: & qui perdiderit animam suam propter Marc. 8.d.34. Luc.9.c.24.17.g.33.
me, inveniet eam. 40 Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me Ioan.12.f.25.
misit. 41. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui Luc.10.c.16.
recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. 42. Et quicumque potum dederit uni ex Ioan.12.c.20
minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet Marc.9.f.40.
mercedem suam.

CAPUT UNDECIMUM.

Ioannes de carcere nuntios mittit ad Iesum: quibus post Christi responsum abeuntibus, ipse coram turbis laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro invicem acclamantibus assimilat, exprobrans civitatibus obstinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confessio Iesu ad Patrem: oneratos ad se vocat Christus, dicens jugum suum esse suave.

A 1. ET factum est, cùm consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde
ut doceret, & prædicaret in civitatibus eorum. 2. Joannes autem cùm audisset in vincu- Luc.9.c.18.
lis opera Christi, mittens duos de discipulis suis. 3. Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium
expectamus. 4. Et respondens Jesus ait illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis. Isa.35.b.5.
5. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pau- Isa.61.a.1.
peres evangelizantur. 6. Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me: 7. Illis autem abeun- Luc.7.d.24.

CAPUT DUODECIMUM.

Discipulos spicas sabbato vellentes excusat, manum quoque aridam sabbato curat: Pharisæorum machinationi tacitus cedens, variosque à se curatos silere præcipiens, implet Isaiæ vaticinium dæmoniaco cæco & muto curato, Pharisæos ipsum in Beelzebub ejicere dæmonia blasphemantes convincit falsum dicere; dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem, & de omni verbo otioso reddendam rationem: Scribis autem & Pharisæis signum petentibus, dandum dicit Ionæ signum: & quæ sint mater & fratres ipsius.

1 IN illo tempore abjit Jesus per sata Sabbato, discipuli autem ejus esurientes cœperunt velle-
Marc.2.d.23. re spicas, & manducare. 2. Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce discipuli tui fa-
Luc 6.a.1. 1.Reg21.b.6 ciunt quod non licet facere Sabbatis. 3. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David, quan-
Lev24.b.9. do esuriit, & qui cum eo erant. 4. quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis come-
Num28.b.9 dit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? 5. Aut non le-
gistis in lege, quia Sabbatis sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt? 6. Dico
1.Reg.15.c.22 Eccli 4.d.17 autem vobis, quia templo major est hic. 7. Si autem sciretis, quid est: Misericordiam volo, & non
Osee 6.c.6 sacrificium: numquam condemnassetis innocentes. 8. Dominus enim est filius hominis etiam Sabba-
Sup.9.b.13 ti. 9. Et cùm inde transisset, venit in synagogam eorum: 10. Et ecce homo manum habens ari-
Marc 3.a.1 Luc.6.a.6. dam; & interrogabant eum, dicentes: Si licet Sabbatis curare? ut accusarent eum. 11. Ipse au-
Deut22.a.4 tem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & si ceciderit hæc Sabbatis in
foveam, nonne tenebit & levabit eam? 12. Quantò magis melior est homo ove? Itaque licet
Sabbatis benefacere. 13. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta
est sanitati, sicut altera. 14. Exeuntes autem Pharisæi, concilium faciebant adversus eum, quo-
modo perderent eum. 15. Jesus autem sciens, recessit inde, & secuti sunt eum multi, & cu-
ravit eos omnes: 16. & præcepit eis, ne manifestum eum facerent. 17. Ut adimpleretur quod
Isa42.a.1. dictum est per Isajam Prophetam dicentem: 18. Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus,
in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam Spiritum meum super eum, & judicium gentibus
nuntiabit. 19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus. 20.
arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad vi-
ctoriam judicium: 21. Et in nomine ejus Gentes sperabunt. 22. Tunc oblatus est ei dæmonium
habens, cæcus & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur & videret. 23. Et stupebant omnes
turbæ, & dicebant: Numquid hic est filius David? 24. Pharisæi autem audientes, dixerunt:
Sup.9.d.34. Hic non eiicit dæmones, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. 25. Jesus autem sciens cogi-
Marc 3.c.22 tationes eorum dixit eis: Omne regnum divisum contra se desolabitur: & omnis civitas, vel
Luc.11.b.15 domus divisa contra se non stabit. 26. Et si satanas satanam eiicit, adversus se divisus est:
Luc.11.b.17 quomodo ergo stabit regnum eius? 27. Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones, filii vestri in quo
ejiciunt? ideò ipsi iudices vestri erunt. 28. Si autem ego in Spiritu Dei eiicio dæmones, igitur
pervenit in vos regnum Dei. 29. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa
eius diripere, nisi priùs alligaverit fortem: & tunc domum illius diripiet. 30. Qui non est me-
cum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit. 31. Ideo dico vobis: Omne pecca-
Mar.3 d.28.29 tum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur. 32. Et quicum-
Luc.12 b.19 que dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum san-
ctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. 33. Aut facite arborem bonam
& fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum: siquidem ex fru-
ctu

1. In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare. 2. Et congregatæ sunt ad eum turbæ Marc.4.a.1.
A multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet: & omnis turba stabat in littore. 3. & locu- Luc.8.a.4.
tus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui seminat, seminare. 4. Et dum seminat,
quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cœli, & comederunt ea. 5. Alia autem ce-
ciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta sunt, quia non habe-
bant altitudinem terræ. 6. Sole autem orto æstuaverunt: & quia non habebant radicem, arue-
runt. 7. Alia autem ceciderunt in spinas: & creverunt spinæ, & suffocaverunt ea. 8. Alia au-
tem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud
trigesimum. 9. Qui habet aures audiendi: audiat. 10. Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare
B in parabolis loqueris eis? 11. Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni
cœlorum: illis autem non est datum. 12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit, qui autem
non habet, & quod habet, auferetur ab eo. 13. Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non Inf.25.c.29.
non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt. 14. Et adimpletur in eis prophetia Isa- Isai.6.c.9.
jæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. 15. In- Marc.4.b.12.
crassatum est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt, Luc.8.b.10.
ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem Joan.12.f.40. Act.28.f.26.
C eos. 16. Vestri autem beati oculi, quia vident: & aures vestræ, quia audiunt. 17. Amen quip- Rom.11.b.8.
pe dico vobis, quia multi Prophetæ, & justi cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & Luc.10.c.24.
audire quæ auditis: & non audierunt. 18. Vos ergo audite parabolam seminantis. 19. Omnis
qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde
ejus: hic est qui secus viam seminatus est. 20. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est qui
verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud. 21. non habet autem in se radicem, sed
est temporalis: facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandaliza-
tur. 22. Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, & sollicitudo sæculi istius,
& fallacia divitiarum, suffocat verbum, & sine fructu efficitur. 23. Qui verò in terram bonam
seminatus est, hic est, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem
centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò trigesimum. 24. Aliam parabolam proposuit
illis, dicens. Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Marc.4.c.26.
25. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tri-
D tici, & abiit. 26. Cùm autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania.
27. Accedentes autem servi patris familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen semina-
sti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? 28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem
dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea? 29. Et ait: Non ne fortè colligentes zizania, eradi-
cetis simul cum eis & triticum. 30. Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore mes-
sis dicam messoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum; tri-
ticum autem congregate in horreum meum. 31. Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile Marc.4.d.31. Luc.13.d.19.
E est regnum cœlorum grano sinapis: quod accipiens homo seminavit in agro suo. 32. Quod mini-
mum quidem est omnibus seminibus; cùm autem creverit, majus est omnibus oleribus, & fit
arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus. 33. Aliam parabolam locutus Luc.13.d.21.
est eis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis
tribus, donec fermentatum est totum. 34. Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas,
& sine parabolis non loquebatur eis. 35. ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicen-
tem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi. 36. Tunc di- Ps.77.a.2. Marc.4.d.34.

bus piscibus satiat, [illegible]
tempestate agitatos confortat, Petrumque à submersione liberat: in terra Genesar varii curantur languores tactu vestimenti ipsius.

1. IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Jesu: 2. & ait pueris suis: Hic est Joan- A
Mar.6.b.14. nes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo. 3. Herodes enim
Luc.9.a.7. Marc.6.c.17. tenuit Joannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui.
Luc.3.d.19. 4. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam. 5. Et volens illum occidere, timuit
Inf.21.c.26. populum: quia sicut Prophetam eum habebant. 6. Die autem natalis Herodis saltavit filia He-
rodiadis in medio, & placuit Herodi. 7. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcum-
que postulasset ab eo. 8. At illa præmonita à matre sua: Da mihi, inquit, hic in disco caput
Joannis Baptistæ. 9. Et contristatus est Rex; propter juramentum autem, & eos, qui pariter
recumbebant, jussit dari. 10. Misitque, & decollavit Joannem in carcere. 11. Et allatum est
caput ejus in disco, & datum est puellæ, & attulit matri suæ. 12. Et accedentes discipuli ejus, B
Marc.6.d.31. tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Jesu. 13. Quod cùm audis-
Luc.9.a.10. set Jesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum, & cùm audissent turbæ, secuti
Ioan.6.a.3. sunt eum pedestres de civitatibus. 14. Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, &
curavit languidos eorum. 15. Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes:
Desertus est locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas.
Ioan.6.a.9. 16. Jesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare. 17. Responderunt
ei: Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces. 18. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19. Et cùm jussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus pisci-
bus, aspiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis
20. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos frag- C
mentorum plenos. 21. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mu-
Marc.6.f.45. Ioan.6.b.15. lieribus & parvulis. 22. Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in naviculam, & præce-
dere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. 23. Et dimissa turba, ascendit in montem so-
lus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. 24 navicula autem in medio mari jactabatur fluc-
ctibus; erat enim contrarius ventus. 25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans su-
per mare. 26. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt dicentes: Quia phantasma
est. Et præ timore clamaverunt. 27. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam:
ego sum, nolite timere. 28. Respondens autem Petrus dixit: Domine; si tu es, jube me ad te
venire super aquas. 29. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super D
aquam ut veniret ad Iesum. 30. Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi,
clamavit dicens: Domine, salvum me fac. 31. Et continuo Jesus extendens manum apprehendit
eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? 32. Et cùm ascendissent in naviculam, cessavit
ventus. 33. Qui autem in navicula erant venerunt, & adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius
Marc.6.g.53. Dei es. 34. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. 35. Et cum cognovissent eum
viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes. 36.
& rogabant eum ut vel fimbriam vestimentis ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

24. Ipse autem respondens ait : Non sum missus
nisi ad oves , quæ perierunt domus Israel. 25. At illa venit , & adoravit eum , dicens : Do- Ioan.10.a 3
mine adjuva me . 26. Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum , & mittere
canibus . 27. At illa dixit: Etiam Domine : nam & catelli edunt de micis , quæ cadunt de men-
sa dominorum suorum . 28. Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier , magna est fides tua : fiat
tibi sicut vis . Et sanata est filia ejus ex illa hora . 29. Et cùm transisset inde Jesus , venit secus
mare Galilææ : & ascendens in montem, sedebat ibi . 30. Et accesserunt ad eum turbæ multæ : Isa 35.f.5.
D habentes secum mutos , cæcos , claudos , debiles , & alios multos : & projecerunt eos ad pedes
ejus, & curavit eos : 31. ita ut turbæ mirarentur; videntes mutos loquentes, claudos ambulan-
tes , cæcos videntes : & magnificabant Deum Israel . 32. Iesus autem , convocatis discipulis Marc.8.a.1.
suis , dixit : Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum , & non habent , quod man-
ducent : & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via . 33. Et dicunt ei discipuli: Unde er-
go nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam ? 34. Et ait illis Iesus: Quot ha-
betis panes ? At illi dixerunt : Septem , & paucos pisciculos. 35. Et præcepit turbæ, ut discum-
berent super terram . 36. Et accipiens septem panes & pisces , & gratias agens , fregit , & de-
dit discipulis suis,& discipuli dederunt populo. 37. Et comederunt omnes, & saturati sunt . Et quod super-
fuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas . 38. Erant autem qui manducaverunt quatuor
millia hominum , extra parvulos & mulieres . 39. Et , dimissa turba , ascendit in naviculam , &
venit in fines Magedan.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

Iesus signi petitione ipsum tentantes arguit, quòd signa temporum non dijudicarent : jubet discipulos cavere à fermento Pharisæorum ac Sadducæorum : ipsosque interrogat quem ipsum esse dicant , & Petro post illius responsionem promittit claves regni cælorum : suam autem passionem prædicens , à Petro increpatur : propter quod satanam ipsum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta sua opera redditurum .

A ET accesserunt ad eum Pharisæi , & Sadducæi tentantes : & rogaverunt eum , ut signum de cæ- Marc 8 b.11.
lo ostenderet eis . 2. At ille respondens , ait illis : Facto vespere dicitis : Serenum erit , ru- Luc 12.g.54.
bicundum est enim cælum . 3. Et manè : Hodie tempestas , rutilat enim triste cælum . 4. Fa- Sup.12. e 39.
ciem ergo cæli dijudicare nostis , signa autem temporum non potestis scire ? Generatio mala & Ioan.2.a.1.
adultera signum quærit : & signum non dabitur ei , nisi signum Jonæ Prophetæ . Et relictis il-
lis abiit . 5. Et cùm venissent discipuli ejus trans fretum , obliti sunt panes accipere . 6. Qui Marc.8.b.15
dixit illis : intuemini, & cavete à fermento Pharisæorum , & Sadducæorum . 7. At illi cogita- Luc.12.a.1.
bant intra se dicentes : Quia panes non accepimus . 8. Sciens autem Jesus , dixit : Quid cogita-
B tis intra vos modicæ fidei , quia panes non habetis ? 9. Nondum intelligitis , neque recorda- Sup.14 b.17.
mini quinque panum in quinque millia hominum , & quot cophinos sumpsistis ? 10. neque se- Ioan.6.a 9.
ptem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumsistis ? 11. Quare non intelligitis , Sup.15.d.34.
quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento Pharisæorum , & Sadducæorum ? 12. Tunc
intellexerunt , quia non dixerit cavendum à fermento panum , sed a doctrina Pharisæorum , &
Saddu-

tis, fides similis grano sinapis, jejunium & oratio: passionem suam prædicit: pro se quoque & Petro didra-
chma solvit, invento in ore piscis statere.

Marc.9.r.1. Luc.9.d.28. 1. ET post dies sex assumit Jesus Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit illos in mon- A
tem excelsum seorsum: 2. & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol:
vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. 3. Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo
loquentes. 4. Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis,
Sup.3.d.17. 2 Pet.1.d.17. faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum. 5. Adhuc eo loquente,
ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in
quo mihi bene complacui: ipsum audite: 6. Et audientes discipuli ciciderunt in faciem suam, &
timuerunt valde. 7. Et accessit Jesus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere. 8. Le-
vantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum. 9. Et descendentibus illis de mon- B
te, præcepit eis Jesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis re-
Mar.9.b.10. surgat. 10. Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam
Mal 4 b.5. Sup.11.b.14. oporteat primùm venire? 11. At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, & restituet
Sup.14.a.10. omnia. 12. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerunt in
eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus est ab eis. 13. Tunc intellexerunt disci-
Marc.9 c.16. puli, quia de Joanne Baptista dixisset eis: 14. Et cùm venisset ad turbam, accessit ad eum ho-
Luc.9.e.38. mo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & ma-
lè patitur: nam sæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam: 15. & obtuli eum discipulis tuis, & non
potuerunt curare eum. 16. Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula & perversa, quo- C
usque ero vobiscum? usquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me. 17. Et increpavit illum Jesus,
& exiit ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora. 18. Tunc accesserunt discipuli ad Jesum
Luc.17.b.6. secretò, & dixerunt. Quare nos non potuimus ejicere illum? 19. Dixit illis Jesus: Propter in-
credulitatem vestram, Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti
huic: Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. 20. Hoc autem genus non eji-
Inf.20.b.18. citur, nisi per orationem & jejunium. 21. Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jesus:
Marc.9.c 30. Filius hominis tradendus est in manus hominum: 22. & occident eum, & tertia die resurget. Et
Luc.9.f.44. contristati sunt vehementer. 23. Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt, qui didrachma acci-
piebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? 24. Ait: Etiam. Et D
cùm intrasset in domum, prævenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ, à
quibus accipiunt tributum vel censum: à filiis suis, an ab alienis? 25. Et ille dixit: Ab alienis. Di-
xit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. 26. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte ha-
mum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus, invenies staterem: illum su-
mens, da eis pro me & te.

Jac 5.d.19
Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. 18. Amen dico vobis, quæ- Deut 19.d.15
cumque alligaveritis super terram erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveritis super terram, Joan 8.b 17.
erunt soluta & in cœlo. 19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de 2 Cor.13.a.1
omni re quamcumque petierunt, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis est. 20. Ubi enim sunt duo, Heb.10 e.28.
vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. 21. Tunc accedens Petrus ad eum, di- 1 Cor.5.c.9
xit: Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, usque septies? 22. Dicit illi Je- 2.Thes 3.d.14
sus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. 23. Ideo assimilatum est regnum cœlo- Joa.20.f.23.
rum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. 24. Et cùm cæpisset rationem ponere, Luc.7.a.4.
oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. 25. Cùm autem non haberet unde redderet,
D jussit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.
26. Procidens autem servus ille orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 28. Egressus autem ser-
vus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum,
dicens: Redde quod debes. 29. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in
me, & omnia reddam tibi. 30. Ille autem noluit: sed abjit, & misit eum in carcerem, donec redderet
debitum. 31. Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & nar-
raverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. 32. Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi: Ser-
ve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me; 33. nonne ergo oportuit & te miser-
reri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? 34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus,
quoadusque redderet universum debitum. 35. Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remi-
seritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAPVT DECIMVMNONVM.

Matrimonium docet ex sua institutione esse indissolubile, nec uxorem extra causam fornicationis posse dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui se castrarunt propter regnum cælorum: parvulis manus imponit: adolescens qui omnia se servasse præcepta dicebat, audito Christi consilio de omnibus vendendis abit tristis: difficile ergo asserit divitem intrare regnum cælorum, & quid illis præmii sit qui omnibus relictis ipsum sequuntur.

A 1. ET factum est, cùm consummasset Iesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fi-
nes Iudææ trans Iordanem, 2. & secutæ sunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi. 3. Marc.10.a.1.
Et accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem Mar.10.a.2.
suam, quacumque ex causa? 4. Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab Gen 1.d.27
initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit: 5. Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, Gen 2.d.24.
& adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. 6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod 1.Cor.6.d.16.
B ergo Deus conjunxit, homo non separet. 7. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum Eph.5.g.31.
repudii, & dimittere? 8. Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimit- Deut.24.a.1.
tere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. 9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit Sup.5.c.32.
uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœ- Marc.10.b.11.
chatur. 10. Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere, Luc.16.e.18.
1.Cor.7.b.10

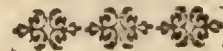
11. Qui

Parabolam proponit ...
mis : Iesus discipulis passionem ac resurrectionem suam prædicit : & occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quod non potestate & ostensione dominii, sed ex officio ministerii debeant esse majores : egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

1. Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo manè conducere operarios in A
vineam suam. 2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vi-
neam suam. 3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, 4. & dixit illis:
Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit, dabo vobis. 5. Illi autem abierunt. Iterum autem
exiit circa sextam & nonam horam: & fecit similiter. 6. Circa undecimam verò exiit, & invenit alios
stantes, dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? 7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit il-
lis: Ite & vos in vineam meam. 8. Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori
suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos. 9. Cum ve- B
nissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. 10. Venientes au-
tem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.
11. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, 12. dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt,
& pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus. 13. At ille respondens uni eorum, di-
xit: Amice non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum? 14. Tolle quod tuum est, &
vade: volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi. 15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an
oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? 16. Sic erunt novissimi primi, & primi novissimi: mul-
ti enim sunt vocati, pauci vero electi. 17. Et ascendens Jesus Hierosolymam, assumpsit duodecim C
Sup.1. d.30. Mar.10.e.31. Luc.13.f.30. discipulos secretò, & ait illis: 18. Ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur
principibus sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, 19. & tradent eum Gen-
Marc.10.e.32. Luc.18.f.31. tibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget. 20. Tunc accessit ad
Mar.10.e.35. eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. 21. Qui dixit ei: Quid vis?
Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.
22. Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus
sum? Dicunt ei: Possumus. 23. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram
meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. 24. Et audientes
decem, indignati sunt de duobus fratribus. 25. Jesus autem vocavit eos ad se, & ait: Scitis, quia prin-
Marc.10.f.41. Luc.22.e.25. pes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. 26. Non ita erit
inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: 27. & qui voluerit inter D
Philip.2.a.7. vos primus esse, erit vester servus. 28. Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & da-
Marc.10.g.46 re animam suam, redemptionem pro multis. 29. Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba
Luc.18.f.35. multa. 30. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Jesus transiret: & clamaverunt, di-
centes: Domine, miserere nostri fili David. 31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi ma-
gis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David. 32. Et stetit Jesus, & vocavit eos,
& ait: Quid vultis ut faciam vobis? 33. Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. 34. Misertus
autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

CA-

continuò ficulnea. 20. Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit? 21. Mar.11.c.20.
Respondens autem Jesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaveritis, non solum
de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet. 22. Et omnia Sup.7.b.7.
quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. 23. Et cùm venisset in templum, accesserunt Marc.11.c.24.
ad eum docentem, principes sacerdotum, & seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? 1.Joan.3.d.22.
Et quis tibi dedit hanc potestatem? 24. Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum Marc.11.d.28. Luc.20.a.2.
C sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. 25. Baptismus
Joannis unde erat? è cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes: 26. Si dixerimus, Sup.14.a.5.
è cœlo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam:
omnes enim habebant Joannem sicut prophetam. 27. Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus.
Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio. 28. Quid autem vobis videtur?
Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit. Fili, vade odie, operare in vinea
mea. 29. Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem, pœnitentia motus, abiit. 30. Accedens
autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo domine, & non ivit. 31. Quis
ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani
& meretrices præcedent vos in regnum Dei. 32. Venit enim ad vos Joannes in via justitiæ, &
non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam Isa.5.a.1.
D habuistis postea, ut crederetis ei. 33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit Jer.2.c.21.
vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam Marc.12.a.1.
agricolis, & peregrè profectus est. 34. Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos Luc.20.b.9.
suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. 35. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt,
alium occiderunt, alium verò lapidaverunt. 36. Iterum misit alios servos plures prioribus, &
fecerunt illis similiter. 37. Novissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium
meum. 38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est heres, venite, occidamus eum,
& habebimus hereditatem ejus. 39. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt. 40. Inf.26.a.3.27.a.1.
Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? 41. Ajunt illi: Malos malè perdet: & Joan.11.g.53.
vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. 42. Dicit illis Jesus:
Numquam legistis in Scripturis. Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? Ps.117.c.22.
A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. 43. Ideo dico vobis, quia auferetur Act.4.b.11.
à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. 44. Et qui ceciderit super lapidem Rom.9.g.33.
istum, confringetur; super quem verò ceciderit, conteret eum. 45. Et cùm audissent principes sacerdotum 1.Pet.2.b.7.
& Pharisæi parabolas ejus, cognoverunt quòd de ipsis diceret. 46. Et quærentes eum tenere,
timuerunt turbas quoniam sicut prophetam eum habebant.

C CA-

Luc.20.d.20 eum in sermone. 16. Et mittunt ei discipulos suos cum [illegible]
quia verax es, & viam Dei in veritate docens, & non est tibi cura de aliquo non enim respicis
picis personam hominum: 17. dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari; an
non? 18. Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait; Quid me tentatis hypocritæ? 19. ostendite
mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium, 20. Et ait illis Jesus: Cujus est imago
Rom.13.b.7. hæc, & superscriptio? 21. Dicunt ei; Cæsaris. Tunc ait illis; Reddite ergo quæ sunt Cæsaris,
Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. 22. Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt. 23. In C
illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogaverunt
Act.23.b.6. Deut.25.b.6. eum, 24. dicentes; Magister, Moyses dixit; Si quis mortuus fuerit, non habens filium, ut ducat
Mar.12.b.19. frater ejus uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. 25. Erant autem apud nos septem fratres,
Luc.20.c.28. & primus, uxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo:
26. Similiter secundus & tertius usque ad septimum. 27. Novissime autem omnium & mulier defuncta
est. 28. In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam. 29. Respondens
spondens autem Jesus, ait illis: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei, 30. In resurrectione
rectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cælo. 31. De resurrectione
Exod.3.b.6. surrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis: 32. Ego sum
Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. 33. D
Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus. 34. Pharisæi autem audientes quod silentium
imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum. 35. & interrogavit eum unus ex eis legis doctor
Marc.12.c.28. Luc.10.e.25. tentans eum: 36. Magister, quod est mandatum magnum in Lege? 37. Ait illi Jesus: Diliges
Deut.6.a.5. Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. 38. Hoc est
maximum, & primum mandatum. 39. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum,
Levit.19.d.18. sicut teipsum. 40. In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ. 41. Congregatis autem
Marc.12.c.31. Psal.109.a.1. Pharisæis, interrogavit eos Jesus. 42. dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt
ei: David. 43. Ait illis; Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: 44.
Dixit Dominus Domino meo; Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum? 45. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? 46. Et nemo poterat
rat ei respondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

Scribis & Pharisæis super cathedram Moysi sedentibus præcepit Iesus obedire, ipsorum autem opera non imitari, retegens ipsorum hypocrisin & ambitionem, discipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocrisin ac reliquas suas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum suorum mensuram in justorum persecutionibus impleturos, ac Ierusalem desecrendam.

1.Esdr.8.a.4. 1. TUnc Jesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos, 2. dicens: Super cathedram Moysi A
sederunt Scribæ & Pharisæi. 3. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite:

... sepulcra Prophetarum, & ornatis monumenta justo-
rum. 30. & dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in san-
guine Prophetarum. 31. itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui Prophe- Sup 3.b.7.
D tas occiderunt. 32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. 33. Serpentes genimina vipera-
rum, quomodo fugietis à judicio gehennæ? 34. Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapien-
tes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & Gen 4 b 8.
persequemini de civitate in civitatem: 35. ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est Hebr.11.a 4.
super terram, à sanguine Abel justi, usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiæ quem occidi- 2 Par.24.1 22.
stis inter templum & altare. 36. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. Luc 31.5 34.
37. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties
volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?
38. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 39. Dico enim vobis, non me videbitis, amo-
dò, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

Prædicit templi eversionem, monetque ut caveant à venturis seductoribus, futura prænuncians bella ac persecutiones: surgent pseudochristi & pseudoprophetæ: de adventu Filii hominis præcedentibus signis in sole, luna & stellis; omnibus ignotum dicit Christus diem judicii, & de fideli ac malo servo; propter quæ docet semper esse vigilandum.

A 1 ET egressus Jesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei ædifica- Marc.13.a.1.
tiones templi. 2. Ipse autem respondens, dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vo- Luc. 21. a.5.
bis, non relinquetur hìc lapis super lapidem qui non destruatur. 3. Sedente autem eo super mon- Luc.19.g.44.
tem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & Eph.5.b.6.
quod signum adventus tui, & consummationis sæculi? 4. Et respondens Jesus, dixit eis. Vide- Coloss.2.c.18.
te ne quis vos seducat; 5. multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus; &
multos seducent. 6. Audituri enim estis prælia & opiniones præliorum. Videte ne turbemini; opor-
tet enim hæc fieri; sed nondum est finis. 7. Consurget enim gens in gentem, & regnum in re-
gnum: & erunt pestilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. 8. hæc autem omnia initia sunt
dolorum. 9. Tunc tradent vos in tribulationem & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus Sup.10.c.17.
propter nomen meum. 10. Et tunc scandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt Luc.21.c 12.
B invicem. 11. Et multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. 12. Et quoniam abundavit Ioan.15 c.20.
iniquitas, refrigescet charitas multorum. 13. qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus 16.a.2.
erit. 14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus genti-
bus: & tunc veniet consummatio. 15. Cùm ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta Mar.13.b.14.
est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat: 16. tunc qui in Judæa sunt, Luc.21.d.20.
fugiant ad montes: 17. & qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: 18. & qui in Dan.9.g.27.
agro, non revertatur tollere tunicam suam. 19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis Act.1.b.12.
diebus. 20. Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato. 21. erit enim tunc tri-
bulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modò, neque fiet. 22. Et nisi breviati

 fuissent

Inf.25.c 30. videt eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. ...

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

Parabolas proponit de decem Virginibus, ac talentis distributis servis; quorum Dominus peregrè rediens singulos præmiat aut punit juxta ipsorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & causas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

1. TUnc simile erit regnum cælorum decem virginibus; quæ accipientes lampades suas, exierunt A
obviam sponso & sponsæ. 2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes: 3.
sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: 4. prudentes verò accepe-
runt oleum in vasis suis cum lampadibus: 5. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes
& dormierunt. 6. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. 7.
Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades suas, 8. Fatuæ autem sapientibus di-
xerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur. 9. Responderunt prudentes,
dicentes. Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. 10. Dum
autem irent emere, venit sponsus; & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clau-
sa est janua. 11. Novissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi
Marc.13.d.33. nobis. 12. At ille respondens ait: Amen dico vobis nescio vos. 13. Vigilate itaque, quia nescitis
Luc.19.b.12. diem, neque horam. 14. Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocavit servos suos, & tradidit illis
bona sua. 15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique secundùm B
propriam virtutem, & profectus est statim. 16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & ope-
ratus est in eis, & lucratus est alia quinque. 17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.
18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. 19. Post
multum verò temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis, 20. Et ac-
cedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque ta-
lenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum: 21. Ait illi dominus ejus: Euge serve bo-
ne & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini
tui. 22. Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi,
ecce alia duo lucratus sum. 23. Ait illi dominus ejus: Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca
fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. 24. Accedens autem & qui u-
num talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, &
congregas ubi non sparsisti: 25. & timens abii, & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes C
quod tuum est. 26. Respondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, sciebas
quia meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi, 27. oportuit ergo te committere pecuniam
Sup.13.b.12. meam numulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. 28. Tollite itaque ab eo
Marc.4.c.25. talentum, & date ei qui habet decem talenta. 29. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei au-
Luc.8.c.18.19. tem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. 30. Et inutilem servum ejicite in tene-
d.26. bras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium. 31. Cùm autem venerit Filius hominis in majestate
sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, 32. & congregabuntur an-
te eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis. 33. &
Isa.58.c.7. statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. 34. Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus
Ezec.18.b.7. erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. 35.
d.16.
Eccli.7.d.39. esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere, hospes eram, & colle-

gistis

huic mulieri ? opus enim bonum operata est in me . 11. Nam semper pauperes habetis vobiscum : me
autem non semper habetis . 12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum , ad sepeliendum
me fecit . 13. Amen dico vobis , ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo , di-
cetur & quod hæc fecit in memoriam ejus . 14. Tunc abiit unus de duodecim , qui dicebatur Judas Marc 14.b 10.
Iscariotes , ad principes sacerdotum : 15. & ait illis : Quid vultis mihi dare , & ego vobis eum tra- Luc.22.a 4
B dam ? At illi constituerunt ei triginta argenteos . 16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum
traderet . 17. Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes : Vbi vis paremus ti- Marc 14 b 22.
bi comedere Pascha ? 18. At Jesus dixit : Ite in civitatem ad quemdam , & dicite ei : Magister dicit : Luc.22.a.7.
Tempus meum propè est , apud te facio Pascha cum discipulis meis . 19. Et fecerunt discipuli sicut
constituit illis Jesus , & paraverunt Pascha . 20. Vespere autem facto , discumbebat cum duodecim di- Marc.14 b.17.
scipulis suis . 21. Et edentibus illis , dixit Amen dico vobis , quia unus vestrum me traditurus est . 21. Et Luc 22. b 14.
contristati valdè cœperunt singuli dicere : Numquid ego sum , Domine ? 23. At ipse respondens , Ioan 13 c 21.
ait : Qui intingit mecum manum in paropside , hic me tradet . 24 Filius quidem hominis vadit , sicut Ps.40.b.10.
C scriptum est de illo : væ autem homini illi , per quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei , si natus
non fuisset homo ille . 25. Respondens autem Judas , qui tradidit eum , dixit : Numquid ego sum ,
Rabbi ? Ait illi : Tu dixisti . 26. Cœnantibus autem eis , accepit Jesus panem , & benedixit , ac fregit , 1.Cor 11.c 24.
deditque discipulis suis , & ait : Accipite , & comedite : hoc est corpus meum . 26. Et accipiens calicem ,
gratias egit : & dedit illis , dicens : Bibite ex hoc omnes . 28. Hic est enim sanguis meus novi testamen-
ti , qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum . 29. Dico autem vobis . Non bibam amodò
de hoc genimine vitis , usque in diem illum : cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei .
30. Et hymno dicto , exierunt in montem Oliveti , 31. Tunc dicit illis Jesus . Omnes vos scandalum Marc.14.c.27.
patiemini in me , in ista nocte . Scriptum est enim : Percutiam pastorem , & dispergentur oves gregis . Ioan.16.d.32.
Zach.13 c.7.
32. Postquam autem resurrexero , præcedam vos in Galilæam . 33. Respondens autem Petrus , ait illi :
Et si omnes scandalizati fuerint in te , ego numquam scandalizabor . 34. Ait illi Jesus : Amen dico ti- Marc.14 c 30.
bi : quia in hac nocte antequam gallus cantet , ter me negabis . 35. Ait illi Petrus : Etiam si oportuerit Ioan 13 d 38.
me mori tecum ; non te negabo : Similiter & omnes discipuli dixerunt . 36. Tunc venit Jesus cum illis Marc.14 c.32.
D in villam quæ dicitur Gethsemani , & dixit discipulis suis : Sedete hic , donec vadam illuc , & orem . Marc.14.d 35.
Luc 28.d 33.
37. Et assumpto Petro , & duobus filiis Zebedæi , cœpit contristari & mœstus esse . 38. Tunc ait illis :
Tristis est anima mea usque ad mortem : sustinete hic & vigilate mecum . 39. Et progressus pusillum ,
procidit in faciem suam , orans , & dicens : Pater mi , si possibile est , transeat à me calix iste , verumta-
men non sicut ego volo , sed sicut tu . Et venit ad discipulos suos , & invenit eos dormientes , & dicit
Petro : Sic , non potuistis una hora vigilare mecum ? 41. Vigilate & orate ut non intretis in tentatio-
nem . Spiritus quidem promptus est , caro autem infirma . 42. Iterum secundò abiit , & oravit , dicens :
Pater mi , si non potest hic calix transire nisi bibam illum , fiat voluntas tua . 43. Et venit iterum : &
invenit eos dormientes : erant enim oculi eorum gravati . 44. Et relictis illis , iterum abiit , & oravit
E tertiò , eumdem sermonem dicens . 45. Tunc venit ad discipulos suos , & dicit illis : Dormite jam , &
requiescite : ecce appropinquavit hora , & Filius hominis tradetur in manus peccatorum . 46. Surgite , Marc.14 e.43.
eamus : ecce appropinquavit qui me tradet . 47. Adhuc eo loquente , ecce Judas unus de duodecim Luc 22.e.47.
venit , & cum eo turba multa , cum gladiis & fustibus missi à principibus sacerdotum , & senioribus po- Ioan.18.a.3.
puli . 48. Qui autem tradidit eum , dedit illis signum , dicens : Quemcumque osculatus fuero , ipse est ,
tenete eum . 49. Et confestim accedens ad Jesum , dixit : Ave Rabbi . Et osculatus est eum , 50. Di-
xitque illi Jesus , ad quid venisti ? Tunc accesserunt , & manus injecerunt in Jesum , & tenuerunt eum .

51. Et

Iudas, relatis argenteis, laqueo se suspendit: Iesus coram Pilato accusatus, non respondet; uxor autem Pilati dicit ipsum justum: Praeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Iesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illusus ducitur ad crucifigendum, & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, divisis ipsius vestimentis; & à variis multa jactantur in in ipsum blasphemia: suboriuntur tenebræ, & clamans Iesus Eli, acetoque potatus, cum clamore expirat, ac signa varia fiunt, corpus Iesu à Ioseph sepultum, custoditur à militibus.

1. MAnè autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adver- A
Mar.15.a.1. sus Jesum, ut eum morti traderent, 2. Et vinctum addixerunt eum, & tradiderunt Pon-
Luc.23.a.1. tio Pilato præsidi. 3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus,
Ioan.18.c.28. retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus. 4. dicens; Peccavi, tradens sangui-
Act.1.c.18. nem justum. At illi dixerunt; Quid ad nos? tu videris. 5. Et projectis argenteis in templo, recessit:
& abiens laqueo se suspendit. 6. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt; Non licet
eos mittere in corbona: quia pretium sanguinis est. 7. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum fi-
guli, in sepulturam peregrinorum. 8. Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est ager san-
Act.1.c.19. Zac.11.c.12. guinis, usque in hodiernum diem. 9. Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam, di- B
centem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Israel: 10.
Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. 11. Jesus autem stetit ante præsidem, &
Marc.15.a.2 interrogavit eum præses, dicens; Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jesus: Tu dicis. 12. Et cùm accusa-
Luc.23.a.3. retur à principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respondit. 13. Tunc dicit illi Pilatus; Non au-
Ioan.18.e.33. dis quanta adversum te dicunt testimonia? 14. Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur
præses vehementer. 15. Per diem autem solemnem consueverat præses populo dimittere unum vin-
ctum, quem voluissent. 16. habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barabbas. 17. Congre-
gatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus?
18. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. 19. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum
Marc.15.b.11 uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & justo illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum. 20. C
Luc.23.c.18. Principes autem sacerdotum, & seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Iesum verò per-
Ioan.18.g.40. Act.3.b.14. derent. 21. Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt:
Barabbam. 22. Dicit illis Pilatus; Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus? 23. Dicunt omnes;
Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.
24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus
coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine justi hujus: vos videritis. 25. Et respondens uni-
versus populus, dixit: Sanguis ejus super nos, & super filios nostros. 26. Tunc dimisit illis Barabbam:
Marc.15.b.16 Psal.2.c.17. Jesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. 27. Tunc milites præsidis suscipientes Jesum in
Ioan.19.a.2. prætorium congregaverunt ad eum universam cohortem. 28. Et exuentes eum chlamydem coccineam D
circumdederunt ei: 29. & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, & arundinem in
dextera ejus. Et genuflexo ante eum illudebant ei, dicentes: Ave rex Iudæorum. 30. Et expuentes in
Marc.15.b.21 eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus. 31. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum
Luc.23.d.26. chlamyde, & induerunt eum vestimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent. 32. Exeuntes au-
Marc.15.b.22 tem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus,
Luc.23.e.33. Ioan.19.c.17. 33. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. 34. Et dederunt ei vi-
num

CAPVT VIGESIMVM OCTAVVM.

Facto terræ motu, exterritisque custodibus, Angelus mulieribus narrat Christi resurrectionem; qui ipsis apparens jubet (sicut & Angelus jusserat) ut discipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa visuri sint: milites sepulchi custodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

A 1. VEspere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene; et altera Marc.16.a.1.
Maria, videre sepulchrum. 2. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domi- Ioan.20.c.11
ni descendit de cælo: et accedens revoluit lapidem, et sedebat super eum, 3. Erat autem aspectus
eius sicut fulgur, et vestimentum eius sicut nix. 4. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, et
facti sunt velut mortui. 5. Respondens autem angelus dixit mulieribus; Nolite timere vos, scio enim,
quòd Jesum, qui crucifixus est, quæritis, 6. non est hic, surrexit enim, sicut dixit, venite, et videte
locum, ubi positus erat Dominus. 7. Et citò euntes dicite discipulis eius quia surrexit, et ecce præce-
B det vos in Galilæam; ibi eum videbitis; ecce prædixi vobis. 8. Et exierunt citò de monumento cum
timore et gaudio magno, currentes nunciare discipulis eius. 9. Et ecce Jesus occurrit illis, dicens.
Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum, 10. Tunc ait illis Iesus.
Nolite timere, ite, nunciate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt. 11. Quæ cùm abiis-
sent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nunciaverunt principibus sacerdotum
C omnia quæ facta fuerant. 12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam
dederunt militibus, 13. dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et furati sunt eum, no-
bis dormientibus, 14. Et si hoc auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus.
15. At illi, accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudæos
usque in hodiernum diem. 16. Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, ubi con-
D stituerat illis Iesus. 17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. 18. Et accedens
Iesus locutus est eis, dicens; Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra. 19. euntes ergo docete Marc.16.c.15.
omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, 20. docentes eos servare
omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consumma-
tionem sæculi.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes in austeritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Christus verò Spiritu sancto: qui à Ioanne baptizatus, cum bestiis agens in deserto post jejunium quadraginta dierum à satana tentatur, & Ioanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatisque Simone & Andrea, Iacobo & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat socrum Simonis, & leprosum quem mittit ad sacerdotes: plurimosque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

Malac 3.a.1. Isa.40.a.3. Mar 3.a.3. Luc 3.b.4. Ioan 1.c 13. Matt 3 a 5. Matt.3.a.4. Lev.11.c.42. Matt 3.b.11. Luc. 3.d.16. Ioan.1.d.27. Act 1.a.5.2.a. 4.11 b.16.19. a 4. Luc.3.e.22. Ioan 1.d 32. Matt.4.a.1. Luc.4.a.1. Mat 4.b.12. Luc.4.b.14. Ioan.4.f.43. Matt.4.c.18. Luc.5.a.2. Matt.4.b.13. Luc.4.e.31. Matt.7.d.28. Luc.4 e 32. Luc.4.e.33.

1. NITIUM Evangelii Iesu Christi, Filii Dei, 2. sicut scriptum est in Isaja prophe- A
ta, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam
tuam ante te. 3. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas
ejus. 4. Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ
in remissionem peccatorum. 5. Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, et
Jerosolymitæ universi, et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes pec-
cata sua. 6. Et erat Joannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos
ejus, et locustas et mel silvestre edebat. Et prædicabat dicens, 7. Venit fortior me post me, cujus
non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus. 8. Ego baptizavi vos aqua, ille
verò batizabit vos Spiritu Sancto. 9. Et factum est, in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilææ, et
baptizatus est à Ioanne in Iordane. 10. Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, et Spiritum B
tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. 11. Et vox facta est de cælis, Tu es filius
meus dilectus, in te complacui. 12. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. 13. Et erat in deserto
quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, et tentabatur à satana; eratque cum bestiis, et angeli
ministrabant illi. 14. Postquam autem traditus est Joannes, venit Iesus in Galilæam, prædicans evan-
gelium regni Dei, 15. et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei, pœ-
nitemini, et credite Evangelio. 16. Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream
fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores) 17. et dixit eis Iesus: Venite post me,
et faciam vos fieri piscatores hominum. 18. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. 19. Et progres-
sus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem ejus, et ipsos componentes retia in
navi, et statim vocavit illos. 20. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum. C
21. Et ingrediuntur Capharnaum, et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. 22. Et stu-
pebant super doctrina ejus; erat enim docens eos, quasi potestatem habens, et non sicut Scribæ. 23.
Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit, 24. dicens. Quid nobis, et tibi
Iesu Nazarene, venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. 25. Et comminatus est ei Iesus, dicens,

Obmu-

... paralyticum, qui a quatuor portabatur. 4. Et cum non possent offerre eum illi præ
turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus ja-
cebat. 5. Cùm autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Iob.14.a.4.
6. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis: 7. Quid hic sic loqui- Isa.43.d.25.
tur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? 8. Quo statim cognito Jesus spiri-
tu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? 9. Quid est fa-
cilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & am-
bula? 10. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait pa-
B ralytico) 11. Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. 12. Et statim sur-
rexit ille: & sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent
Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus. 13. Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba
veniebat ad eum, & docebat eos. 14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium, Matt.9.b.9.
& ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. 15. Et factum est, cùm accumberet in domo il- Luc.5.c.27.
lius, multi publicani & peccatores simul discumbebant cum Jesu, & discipulis ejus: erant enim mul-
ti, qui & sequebantur eum. 16. Et Scribæ & Pharisæi videntes, quia manducaret cum publicanis &
C peccatoribus, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Ma-
gister vester? 17. Hoc audito Jesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui malè habent:
non enim veni vocare justos, sed peccatores. 18. Et erant discipuli Joannis & Pharisæi jejunantes: 1.Tim.1.c.15.
& veniunt, & dicunt illi: Quare discipuli Joannis & Pharisæorum jejunant, tui autem discipuli non
jejunant? 19. Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, jeju-
nare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare. 20. Venient autem dies cùm Matt.9.b.15.
auferetur ab eis sponsus: & tunc jejunabunt in illis diebus. 21. Nemo assumentum panni rudis assuit Luc.5.g.35.
vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum à veteri, & major scissura fit. 22. Et nemo
mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres
peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet. 23. Et factum est iterum cùm Dominus sab- Matt.12.a
batis ambularet per sata, & discipuli ejus cœperunt progredi, & vellere spicas. 24. Pharisæi autem Luc.6.a.1.
dicebant ei; Ecce, quid faciunt sabbatis, quod non licet? 25. Et ait illis: Numquam legistis quid fe-
cerit David, quando necessitatem habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo erant? 26. Quomodo introi- 1.Reg.21.b.6.
vit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quos non
licebat manducare, nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant? 27. Et dicebat eis: Sabbatum pro- Lev.24.b.9.
pter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. 28. Itaque Dominus est Filius hominis,
etiam sabbati.

D CA-

qui & tradidit illum. 20. Et veniunt ad domum: [illegible]
que panem manducare. 21. Et cùm audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in
Matt. 9. d. 34. furorem versus est. 22. Et Scribæ, qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelze-
bub habet, & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia. 23. Et convocatis eis, in parabolis di-
cebat illis: Quomodo potest satanas satanam eiicere? 24. Et si regnum in se dividatur, non potest
regnum illud stare. 25. Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare.
26. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet.
27. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi priùs fortem alliget, & tunc domum
ejus diripiet. 28. Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blas-
Matt. 12. c. 31. Luc. 12. b. 10. phemiæ quibus blasphemaverint. 29. qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit D
1. Ioan. 5. d. 16. remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. 30. Quoniam dicebant: Spiritum immundum
Matt. 12. d. 46. habet. 31. Et veniunt mater ejus & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. 32. Et
Luc. 8. c. 19. sedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te. 33. Et respon-
dens eis, ait: Quæ est mater mea, & fratres mei? 34. Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus se-
debant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei. 35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus,
& soror mea, & mater est.

CAPVT QVARTVM.

Parabolam proponit seminatoris, quam discipulis declarat: lucernam dicit super candelabrum ponendam, addens parabolas de semine in terram jacto, quod excrescit dormiente eo qui seminavit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsim omnia interpretatur: in navi à somno excitatus tempestatem maris sedat.

Matt. 13. a 1. Luc. 8. a 4. 1 ET iterum cœpit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita vt navim ascendens A
sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat. 2. Et docebat eos in parabolis
multa, et dicebat illis in doctrina sua. 3. Audite: ecce exiit seminans ad seminandum. 4 Et dum
seminat, aliud cecidit circam viam, et venerunt volucres cœli, et comederunt illud. 5. Aliud ve-
rò cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam, et statim exortum est, quoniam non ha-
bebat altitudinem terræ. 6. Et quando exortus est sol, exæstuavit, et eò quòd non habebat radi-
cem, exaruit. 7. Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spinæ, et suffocaverunt illud, et fru-
ctum non dedit. 8. Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem, et crescen-
tem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. 9. Et dicebat. Qui habet au-
res audiendi, audiat. 10. Et cùm esset singularis interrogaveruut eum hi qui cum eo erant duode-
cim, parabolam, 11. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, B
Isa. 6. c. 9. qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt. 12. Vt videntes videant, et non videant; et audientes au-
Matt. 13. b. 14. diant, et non intelligant: nequando convertantur, et dimittantur eis peccata. 13. Et ait illis:
Ioan. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis? 14. Qui seminant verbum se-
Rom. 11. b. 8. minat. 15. Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cùm audierint, confestim
venit satanas, et aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. 16. Et hi sunt similiter,
qui

In regione Gerasenorum dæmoniacum curat ferocissimum à legione dæmonum: quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec sinit ut ipsum sequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio sanguinis, venit ad domum Iairi, eiusque filiam resuscitat.

1. ET venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. 2. Et exeunti ei de navi, statim Matt. 8. d. 28.
A occurrit de monumentis homo in spiritu immundo. 3. Qui domicilium habebat in monumen- Luc. 8. d. 25.
tis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare: 4. Quoniam sæpè compedibus & catenis
vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset, & nemo poterat eum domare: 5. & sem-
per die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus. 6. Videns
autem Jesum à longè, cucurrit, & adoravit eum: 7. & clamans voce magna dixit: Quid mihi, &
tibi, Jesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum ne me torqueas. 8. Dicebat enim illi: Exi spiritus
immunde ab homine. 9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen
est, quia multi sumus. 10. Et deprecabatur eum multùm, ne se expelleret extra regionem. 11. Erat
autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens. 12. Et deprecabantur eum spiritus, di-
B centes: Mitte nos in porcos ut in eos introeamus. 13. Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiri-
tus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia,
& suffocati sunt in mari. 14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nunciaverunt in civitatem, &
in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum: 15. & veniunt ad Jesum: & vident illum, qui à
dœmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis, & timuerunt. 16. Et narraverunt illis,
qui viderant, qualiter factum esset ei, qui dœmonium habuerat, & de porcis. 17. Et rogare cœpe-
runt eum ut discederet de finibus eorum. 18. Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui
à dœmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo: 19. & non admisit eum sed ait illi: Vade in domum
tuam ad tuos, & annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui. 20. Et abiit, & cœpit
prædicare in decapoli, quanta sibi fecisset Jesus: & omnes mirabantur. 21. Et cùm transcendisset
Jesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare. 22. Et venit Matt. 9. c. 18.
quidam de archisynagogis nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus: 23. & depreca- Luc. 8. f. 41.
B tur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut
salva sit, & vivat. 24. Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum. 25. Et
mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim: 26. & fuerat multa perpessa à compluribus
medicis: & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deteriùs habebat: 27. Cùm
audisset de Jesu, venit in turba retrò, & tetigit vestimentum eius: 28. Dicebat enim: Quia si vel ve-
stimentum ejus tetigero, salva ero. 29. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus: & sensit corpo-
re quia sanata esset à plaga. 30. & statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de il-
lo, conversus ad turbam, ajebat: Quis tetigit vestimenta mea? 31. & dicebant ei discipuli sui: Vides
turbam comprimentem te, & dicit: Quis me tetigit? 32. & circumspiciebat videre eam, quæ hoc fe-
D cerat. 33. Mulier verò timens & tremens, sciens quod factum esset in se, venit & procidit ante eum,
& dixit ei omnem veritatem. 34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, &
esto sana à plaga tua. 35. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua Luc 7. g. 50.
mortua est: quid ultra vexas Magistrum? 36. Jesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisy- 8. g. 48.

Matt.10.b.14. eis, 10. & dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde, & qui-
Luc.9.a.5. cumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in
Act.13.g.51. 18.b.6. testimonium illis. 12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: 13. & dæmonia multa ejicie-
Jac.5.d.14. bant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant 14. Et audivit rex Herodes, (manifestum enim
Matt.14.a.1.2. factum est nomen ejus) & dicebat: Quia Joannes Baptista resurrexit à mortuis: & propterea virtutes
Luc.9.a.7. operantur in illo. 15. Alii autem dicebant: Quia Elias est. Alii verò dicebant: Quia propheta est, quasi C
unus ex prophetis. 16. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis resurrexit.
17. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxo-
Luc.3.d.19. rem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxo-
Lev.18.b.16. rem fratris tui. 19. Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat. 20.
Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum; & custodiebat eum, & audi-
to eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. 21. Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui
cœnam fecit principibus & tribunis, & primis Galilææ. 22. cumque introisset filia ipsius Herodiadis,
& saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus rex ait puellæ; Pete à me quod vis dabo ti-
bi: 23. & juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licèt dimidium regni mei. 24. Quæ cùm exis- D
set, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptistæ. 25. Cùmque introisset sta-
tim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Bapti-
stæ. 26. Et contristatus est rex: propter jusjurandum, & propter simul discumbentes, noluit eam con-
tristare: 27. sed misso spiculatore præcepit afferri caput ejus in disco. Et decollavit eum in carcere,
28. & attulit caput ejus in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. 29. Quo audito,
discipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus: & posuerunt illud in monumento. 30. Et convenien-
Luc.9.a.10. tes Apostoli ad Jesum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. 31. Et ait illis:
Matt.14.b.13. Luc.9.a.10. Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant
Joan. 8. a. 1. multi: & nec spatium manducandi habebant. 32. Et ascendentes in navim, abierunt in desertum lo- E
cum seorsum. 33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedestres de omnibus
civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos. 34. Et exiens vidit turbam multam Jesus; & miser-
Mat.9.d.36. 14.b.14. tus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa. 35. Et cùm jam
Luc.9.b.12. hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus hic jam hora præteriit: 36. dimit-
te illos ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos, quos manducent. 37. Et respondens ait illis:
Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis
manducare. 38. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognovissent, dicunt: Quin-
Joan.6.b.9. que, & duos pisces. 39. Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundùm contubernia super
viride fœnum. 40. Et discubuerunt in partes per centenos quinquagenos. 41. Et acceptis quinque pa- F
nibus & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, ut ponerent
ante eos: & duos pisces divisit omnibus. 42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. 43. Et su-
stulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus. 44. Erant autem qui man-
ducaverunt quinque millia virorum. 45. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim ut præcederent
eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. 46. Et cùm dimisisset eos, abiit in mon-
tem orare. 47. Et cùm serò esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra. 48. Et videns eos
laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad
Mat.14.c.25. eos ambulans supra mare, & volebat præterire eos. 49. At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare,
putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt. 50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. G
Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite ego sum, nolite timere. 51. Et ascendit ad
illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant: 52. non enim intellexerunt de
panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. 53. Et cùm transfretassent, venerunt in terram Ge-
Matt.14.d.34. nesareth, & applicuerunt. 54. Cumque egressi essent de navi, continuò cognoverunt eum: 55. &
per-

[illegible] audiendi, audiat. 17. Et cùm introisset in domum à tur-
ba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam. 18. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non
intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare: 19. quia
non intrat in cor ejus, sed in ventrem, vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas? 20. Dice-
bat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem. 21. Ab intus enim de cor- Gen. 6. a. 5.
de hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, 22. furta, ava-
ritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia stultitia. 23. Omnia
hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem. 24. Et inde surgens abiit in fines Tyri & Si- Matt. 5. c. 21.
donis: & ingressus domum neminem voluit scire & non potuit latere. 25. Mulier enim statim ut au-
divit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes eius: 26. Erat
enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.
27. Qui dixit illis: Sine prius saturari filios; non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere
D canibus. 28. At illa respondit, & dixit illi: utique Domine, nam & catelli comedunt sub mensa de
micis puerorum. 29. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium à filia tua. 30. Et cùm
abiisset domum suam, invenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse. 31. Et iterum Matt. 9. d 32.
exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. 32. Et Luc. 11. b. 14.
adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. 33. Et apprehendens
eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens tetigit linguam eius: 34. & su-
spiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est, adaperire. 35. Et statim apertæ sunt
aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. 36. Et præcepit illis ne cui di-
cerent, Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant: 37. & eo ampliùs admiraban-
tur dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPVT OCTAVUM.

*Septem panibus paucisque pisciculis satiat quattuor hominum millia: discipulos à fermento Phari-
sæorum cavere jubet: cæcum sensim curat: interrogatis Apostolis quem Iesum esse dicerent, Petrus
confitetur ipsum esse Christum, & paulò post satanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum suam
prædiceret passionem: de tollenda cruce, & quòd animæ nihil debet esse charius.*

A 1. IN diebus illis iterum cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, convocatis di- Matt. 15. d 32.
scipulis, ait illis: 2. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec haben
quod manducent, 3. & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex
eis de longè venerunt. 4. Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos quis poterit hic saturare panibus
in solitudine? 5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. 6. Et præcepit
turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipu-
lis suis ut apponerent: & apposuerunt turbæ. 7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit,
& iussit apponi. 8. Et manducaverunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superaverat de frag-
mentis, septem sportas. 9. Et erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit
B eos. 10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. 11. Et exie- Matt. 16. a. 1.
runt Pharisæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum. Luc. 11. g. 54.
12. Et

12.fi.9. Matt.16.d.28. dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei
Luc. 9. c. 27. veniens in virtute.

CAPVT NONVM.

Transfiguratio Iesu: junguntur Moyses & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia restituturum, imò jam venisse, nec fuisse susceptum: surdum ac mutum spiritum ejicit, qui sola oratione & jejunio ejicitur: suam passionem prædicit, disputantes discipulos docet quis eorum se major, de ejiciente dæmonium qui non sequebatur Iesum: de amputando manus, pedis, vel oculi scandalo.

1. ET post dies sex assumit Jesus Petrum & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelsum A
Matt. 17. a. 1. seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. 2. Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, &
Luc. 9. d. 28. candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. 3. Et apparuit illis Elias
cum Moyse: & erant loquentes cum Jesu. 4. Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos
hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Eliæ unum. 5. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. 6. Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de
nube, dicens: Hic est filius meus charissimus: audite illum. 7. Et statim circumspicientes, neminem B
Mat. 17. b. 9. ampliùs viderunt, nisi Iesum tantùm secum. 8. Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cùm Filius hominis à mortuis resurrexerit. 9. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes: quid esset: Cùm à mortuis resurrexerit. 10. Et interroga-
Malac. 4. b. 5. bant eum, dicentes. Quid ergo dicunt Pharisæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm? 11
Qui respondens, ait illis: Elias cùm venerit primò restituet, omnia & quo modo scriptum est in Fi-
Isa. 53. a. 3. b. 4. Matt. 17. b. 12. lium hominis, ut multa patiatur & contemnatur. 12. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt
illi quæcumque voluerunt) sicut scriptum est de eo. 13. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam
magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. 14. Et confestim omnis populus videns Iesum stu- C
pefactus est, & expaverunt, & accurrentes salutabant eum. 15. Et interrogavit eos: Quid inter vos
conquiritis? 16. Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem
spiritum mutum: 17. qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus,
Luc. 9. e. 38. & arescit: & dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt. 18. Qui respondens eis, dixit: O
generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. 19. Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: & elisus in terram volutabatur spumans. 20. Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab D
infantia: 21. & frequenter eum in ignem, & in aquas misit, ut eum perderet: sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. 22. Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. 23.
Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis ajebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem
meam. 24. Et cùm videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum. 25. Et exclamans, & multùm discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia
mortuus est. 26. Iesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit. 27. Et cum introisset in
domum, discipuli ejus secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum? 28. Et dixit
illis. Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejunio. 29. Et inde profecti prætergredie- E
bantur Galilæam; nec volebat quemquam scire. 30. Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis:
Mat. 17. c. 21. Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget.
Luc. 9. b. 22. f. 44. 31. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum. 32. Et venerunt Capharnaum. Qui cum
domi

accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet viro uxo-
rem dimittere: tentantes eum. 3. At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? 4. Qui
dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere & dimittere. 5. Quibus respondes Jesus, ait: Deut.24.a.1.
Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud. 6. ab initio autem creaturæ, masculum & fe- Gen.1.d.27.
minam fecit eos Deus. 7. Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit ad uxo- Gen.2.d.24.
rem suam: 8. & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. 9. Quod ergo Deus Matt.19.a.5. 1.Cor.6.c.16.
conjunxit, homo non separet. 10. Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum. 11. Ephes.5.g.31.
B Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. 1.Cor.7.b.10.
12. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur 13. Et offerebant illi parvulos ut tan-
geret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. 14. Quos cùm videret Iesus, indignè tulit,
& ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei. 15.
Amen dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. 16. Et
complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. 17. Et cùm egressus esset in viam,
procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid faciam ut vitam æter-
nam percipiam? 18. Jesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus Deus. 19. Matt.19.b.16.
C Præcepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne frau- Luc.18.d.18.
dem feceris, Honora patrem tuum & matrem. 20. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc om- Exod.20.c.13.
nia observavi à juventute mea. 21. Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi
deest: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni,
sequere me, 22. Qui contristatus in verbo, abiit mœrens erat enim habens multas possessiones: 23.
Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis: Quàm difficilè qui pecunias habent, in regnum Dei introi-
bunt? 24. Discipuli autem obstupescebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens ait illis: Filioli,
quam difficile est, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire? 25. Facilius est, camelum per fo-
ramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum Dei. 26. Qui magis admirabantur, dicentes ad
D semetipsos: Et quis potest salvus fieri? 27. Et intuens illos Jesus, ait: Apud homines impossibile est,
sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum. 28. Et ei cœpit Petrus dicere: Ecce nos Matt.19.d.27.
dimisimus omnia, & secuti sumus te. 29. Respondens Jesus, ait: Amen dico Vobis: Nemo est, qui Luc.18.e.28.
reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter
me, & propter evangelium. 30. qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, &
fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æ- Mat.19.d.30.
ternam. 31. Multi autem erunt primi novissimi, & novissimi primi. 32. Erant autem in via ascendentes Luc.18.f.31.
E Hierosolymam: & præcedebat illos Jesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duo-
decim, cœpit illis dicere quæ essent ei eventura. 33. Quia ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius ho-
minis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent
eum gentibus: 34. & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia
die resurget. 35. Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magister, volumus, ut
quodcumque petierimus, facias nobis. 36. At ille dicit eis: Quid vultis ut faciam vobis? 37. Et dixe- Matt.20.c.20.
runt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. 38. Jesus
F autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo; aut baptismo, quo ego ba-
ptizor, baptizari? 39. At illi dixerunt ei. Possumus Jesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bi-
bo, bibetis, & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: 40. sedere autem ad dextram meam, vel
ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. 41. Et audientes decem, cœperunt
indignari de Jacobo & Joanne. 42. Jesus autem vocans eos, ait illis: Scitis quia hi, qui videntur prin- Luc.22.c.25.
cipari

Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus, & sternebant
in via. 9. Et qui præibant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna: 10. Benedictus qui venit
Ps. 117.d.26. in nomine Domini: Benedictum quod venit regnum patris nostri David Hosanna in excelsis. 11. Et in- B
Matt.21.a.9. troivit Hierosolymam in templum: & circumspectis omnibus, cùm jam vespera esset hora, exiit in Be-
Luc.19.f.38. Matt.21.c.10. thaniam cum duodecim. 12. Et alia die cùm exirent à Bethania esuriit. 13. Cumque vidisset à longè ficum
Matt.21.b.19. habentem folia, venit si quid fortè inveniret in ea, & cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia:
non enim erat tempus ficorum. 14. Et respondens dixit ei: Iam non ampliùs in æternum ex te fructum
quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus. 15. Et veniunt Hierosolymam. Et cùm introisset in
templum, cœpit eicere vendentes & ementes in templo; & mensas numulariorum, & cathedras ven-
dentium columbas evertit. 16. & non sinebat ut quisquam transferret vas per templum; 17. & docebat,
dicens eis: Nonne scriptum est; Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus; Vos
Isa.56.c.7. Ier.7.b.11. autem fecistis eam speluncam latronum. 18. Quo audito, principes sacerdotum & Scribæ quærebant quo- C
modo eum perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super doctrina ejus.
19. Et cùm vespera facta esset, egrediebatur de civitate. 20. Et cùm manè transirent, viderunt ficum
Matt.21.b.21. aridam factam à radicibus. 21. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi ecce ficus, cui maledixisti, aruit.
22. Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei. 23. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic
Matt.7.a.7. monti: Tollere, & mittere in mare; & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque
21.b.22. dixerit, fiat, fiet ei. 24. Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipie-
Matt.6.b.14. 18.d.35. tis, & evenient vobis. 25. Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut & D
Luc.11.b.9. Pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. 26. Quòd si vos non dimiseritis: nec Pater
vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. 27. Et veniunt rursus Hierosolymam. Et cùm
Luc.20.a.2. ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & Scribæ, & seniores: 28. & dicunt ei: In
qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias? 29. Jesus autem respondens,
ait illis; Interrogabo vos & ego unum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis in qua potestate
hæc faciam. 30. Baptismus Joannis de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. 31. At illi cogita-
bant secum, dicentes: Si dixerimus, De cælo, dicet: Quare ergo non credidistis ei? 32. Si dixerimus,
Ex hominibus, timemus populum: omnes enim habebant Joannem quia verè propheta esset. 33. Et re-
spondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis qua potestate
hæc faciam.

CAPUT DUODECIMUM.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui servos ac filium patrisfamilias occiderunt: tentatur à Pharisæis de censu Cæsari solvendo, & Sadducæis de resurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipse verò rogat quo modo Scribæ dicant Christum filium esse David, docens ab ipsis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium missa.

Isa.5.a.1. 1. ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit la- A
Ier.2.d.21. cum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus est. 2. Et misit ad agri-
Matt.21.d.33. colas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. 3. Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt vacuum. 4. Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt. 5. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios:
Luc.20.b.9. quosdam cædentes, alios verò occidentes. 6. Adhuc ergo unum habens filium charissimum: & illum
misit

33. Et ut diliga- Rom.13.c.9.
tur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proxi- Gal.5.c.14.
mum tamquam seipsum, majus est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis. 34. Jesus autem vi- Jac.2.b.8.
dens quòd sapienter respondisset, dixit illi: Non es longè à regno Dei. Et nemo jam audebat eum
interrogare. 35. Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Christum
filium esse David? 36. Ipse enim David dicit in Spiritu Sancto: Dixit Dominus Domino meo, sed à Ps.109.a.1.
D dexteris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 37. Ipse ergo David dicit eum Mat.22.d.44.
Dominum, unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit. 38. Et dicebat eis in do- Luc.20.g.42.
ctrina sua: Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro, 39. & in primis ca- Matt.23.a.5.
thedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis: 40. qui devorant domos viduarum sub ob- Luc.11.f.43.
tentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium. 41. Et sedens Jesus contra gazophylacium, 20.g.46.
aspiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, & multi divites jactabant multa. 42. Cùm Luc.21.a.1.
venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. 43. & convocans discipulos
suos, ait illis: Amen dico vobis quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in
gazophylacium. 44. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria sua
omnia quæ habuit misit totum victum suum.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac persecutiones, abominationemque desolationis: de pseudochristis & pseudoprophetis: post signa in corporibus cælestibus veniet cum gloria Filius hominis, & hujus signum dat à ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

A 1. ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapi- Matt.24.a.1.
des, & quales structuræ. 2. Et respondens Jesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificatio-
nes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. 3. Et cùm sederet in Monte oli- Luc.19.g.44.
varum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & An- 21.b.6.
dreas. 4. Dic nobis quando ista fient? & quod signum erit quando hæc omnia incipient consumma-
ri? 5. Et respondens Jesus, cœpit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat: 6. multi enim ve-
nient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & multos seducent. 7. Cùm audieritis autem bel- Eph.5.b.6.
B la & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri, sed nondum finis. 8. Exurget enim 2.Thes.2.a.3.
gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terræ motus per loca, & fames. Initium
dolorum hæc. 9. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis vapu-
labitis, & ante præsides & reges stabitis propter me in testimonium illis. 10. Et in omnes gentes pri-
mùm oportet prædicari evangelium. 11. Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid lo- Mat.10.b.19.
quamini; sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini, non enim vos estis loquentes, Luc.12.b.11.
sed Spiritus sanctus. 12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent fi- 21.c.14.
lii in parentes, & morte afficient eos. 13. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui au- Dan.9.g.27.
tem sustinuerit in finem, hic salvus erit. 14. Cùm autem videritis abominationem desolationis, stan- Mat.24.b.15.
tem ubi non debet: qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes; 15. & qui su- Luc.21.d.20.
C per tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua: 16. & qui in agro erit,
non revertatur retro tollere vestimentum suum. 17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis
diebus. 18. Orate verò ut hieme non fiant. 19. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non
fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus usque nunc, neque fient. 20. Et nisi breviasset Do-
minus dies, non fuisset salva omnis caro; sed propter electos, quos elegit, breviavit dies. 21. Et
tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. 22. Exurgent enim pseu-
dochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam ele- Mat.24.b.23.
ctos. 23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. 24. Sed in illis diebus, post tribulationem il- Luc.21.b.8.

Ioan.12. a.2. bens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus 4. Erant
autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta
eſt? 5. Poterat enim uuguentum iſtud venumdari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus.
Et fremebant in eam. 6. Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata
eſt in me. 7. Semper enim pauperes habetis vobiſcum; & cum volueritis, poteſtis illi benefacere;
me autem non ſemper habetis. 8. Quòd habuit hæc, fecit; prævenit ungere corpus meum in ſepultu-
ram. 9. Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, &
Matt.26.b.14. quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. 10. Et Judas Iſcariotes unus de duodecim, abiit ad B
ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis. 11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecu-
niam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet. 12. Et primo die Azymorum
Matt.26.b.17. quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Pa-
Luc.22. a.7. ſcha? 13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo la-
genam aquæ bajulans, ſequimini eum: 14. & quocumque introjerit, dicite domino domus, quia
magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem: 15. Et ipſe
Mat.26.b.20. vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: & illic parate nobis. 16. Et abierunt diſcipuli
Luc.22.b.14. ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha. 17. Veſpere
Joan.13.e.21. autem facto, venit cum duodecim. 18. Et diſcumbentibus eis, & manducantibus, ait Jeſus: Amen
dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. 19. At illi cœperunt contriſtari, & dice-
re ei ſingulatim: Numquid ego? 20. Qui ait illis Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in cati- C
Pſ.40.b.10. no. 21. Et filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem
Act.1.c.25. Matt.26.c.26. Filius hominis tradetur: bonum erat ei: ſi non eſſet natus homo ille. 22. Et manducantibus illis,
1.Cor.11.c.24. accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum. 23.
Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. 24. Et ait illis: Hic eſt ſan-
guis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur. 25. Amen dico vobis, quia jam non bibam
de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei. 26. Et hymno
Joan.16.d.32. dicto exierunt in Montem olivarum. 27. Et ait Jeſus: Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta:
Zach.13.c.7. quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves. 28. Sed poſtquam reſurrexero, præ-
cedam vos in Galilæam: 29. Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.
30. Et ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis de-
Matt.26.d.36. derit, ter me es negaturus. 31. At ille ampliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori ti- D
Luc.22.c.40. bi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. 32. Et veniunt in prædium, cui nomen
Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: Sedete hìc donec orem. 33. Et aſſumit Petrum, & Jacobum, &
Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere. 34. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mor-
tem: ſuſtinete hìc, & vigilate. 35. Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram: & ora-
bat, ut, ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora: 36. & dixit: Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt,
transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu. 37. Et venit, & invenit eos dor-
mientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare. 38. Vigilate, & orate ut non
intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma. 39. Et iterum abiens ora-
vit, eumdem ſermonem dicens. 40. Et reverſus, denuò invenit eos dormientes, (erant enim oculi E
eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei. 41. Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, &
requiſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. 42. Surgite, ea-
Mat.26.c.47. mus: ecce qui me tradet, propè eſt. 43. Et adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duo-
Luc.22.e.40. decim, & cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, & à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenio-
Joan.18.a.3. ribus. 44. Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, te-
nete eum, & ducite cautè. 45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & oſcu-
latus

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: praeligitur Barabbas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum jactatas in ſe blaſphemias: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat; cujus corpus à Ioſeph ſepelitur.

A, 1. ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & uni- Matt.27.a.1.
verſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. 2. Et interrogavit eum Luc.22.g.66.
Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis. 3. Et accuſabant eum ſum- Ioan.18.e.28.
mi ſacerdotes in multis. 4. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens: Non reſpondes quid- Matt.27.b.12. Luc.23.a.2.
quam? vide in quantis te accuſant. 5. Jeſus autem amplius nihil reſpondit, ita ut miraretur Pila- Ioan.18.f.33
tus. 6. Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent. 7.
Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homici-
dium. 8. Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. 9. Pilatus autem re-
ſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum? 10. Sciebat enim quòd per invidiam
tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. 11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam Matt.27.c.22.
B dimitteret eis. 12. Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Luc.23.b.14.
Judæorum? 13. At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. 15. Pilatus autem volens populo ſatis- Ioan.18.g.40.
facere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur. 16. Milites au- Matt.27.c.17.
tem duxerunt eum in atrium prætorii, & convocant totam cohortem, 17. & induunt eum purpu- Ioan.19.a.2.
ra, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam. 18. Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex Judæo-
rum. 19. Et percutiebant caput ejus arundine: & conſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant
eum. 20. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis: &
educunt illum ut crucifigerent eum. 21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cy-
renæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus. 22. Et perdu- Matt.27.d.32.
cunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum Calvariæ locus. 23. Et dabant ei bibere Luc.23.d.26.
C myrrhatum vinum: & non accepit. 24. Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mitten-
tes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret. 25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum. 26. Et
erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: REX JUDAEORUM. 27. Et cum eo crucifigunt duos latro- Matt.27.d.35
nes; unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus. 28. Et impleta eſt Scriptura, quæ dicit: Et cum ini- Luc.23.e.34. Ioan.19.d.23.
quis reputatus eſt. 29. Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Iſa.53.d.12.
Vah, qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas: 30. ſalvum fac temetipſum deſcen- Ioan.2.c.19.
dens de cruce. 31. Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant:
Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. 32. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cru-
ce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei. 33. Et facta hora Pſ.21.a.2
ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam. 34. Et hora nona ex- Matt.27.e.46.
D clamavit Jeſus voce magna, dicens: Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpreta-
tum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? 35. Et quidam de circumſtantibus audien-
tes, dicebant: Ecce Eliam vocat. 36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circum-
ponenſque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

ecce locus ubi posuerunt eum. 7. Sed ite, dicite discipulis ejus, & Petro, quia præcedit vos in Ga-
Sup.14.c.28. lilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. 8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: inva-
Ioan.20.d.16. serat enim eas tremor & pavor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim. 9. Surgens autem
manè, prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua ejecerat septem dæmonia. 10. Il-
la vadens nunciavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus. 11. Et illi audientes quia vive- B
Luc.24.b.13. ret, & visus esset ab ea, non crediderunt. 12. Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus
est in alia effigie, euntibus in villam: 13. & illi euntes nunciaverunt ceteris: nec illis crediderunt.
14. Novissimè recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatem eorum & duri-
tiam cordis; quia jis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. 15. Et dixit eis: Euntes in
mundum universum prædicate Evangelium omni creturæ. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit,
Act.16.d.18. salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. 17. Signa autem eos, qui crediderint, hæc se-
Act.2.a.4.10. quentur: In nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: 18. serpentes tollent: & si C
g.46. mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, et bene habebunt. 19.
Act.28.b.5.8. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet à dextris Dei.
Luc.24.g.51. 20. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, se-
quentibus signis.

SAN-

CAPUT PRIMUM.

Zacharia sacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Elisabeth sterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Iesu filii Dei de Spiritu sancto: ad Mariæ salutationem Ioannes exultat in utero, Elisabeth prophetat, ipsaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumcisione, Zacharias pater, recepta loquela canticum gratiarum actionis edit.

A 1. QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis com-
pletæ sunt, rerum: 2. sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & mi-
nistri fuerunt sermonis: 3. visum est & mihi assecuto omnia à principio diligen-
ter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile, 4. ut cognoscas eorum verborum,
de quibus eruditus es, veritatem. 5. Fuit in diebus Herodis, regis Judææ sacerdos 1. Par.24.a.10
quidam nomine Zacharias, de vice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & no-
men ejus Elisabeth. 6. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & ju-
stificationibus Domini sine querela, 7. & non erat illis filius, eo quòd esset Elisabeth sterilis, & ambo
processissent in diebus suis. 8. Factum est autem, cùm Sacerdotio fungeretur, in ordine vicis suæ
ante Deum, 9. secundùm consuetudinem Sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in tem-
plum Domini: 10. & omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. 11. Apparuit autem illi Exod.30.a.7.
Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi. 12. Et Zacharias turbatus est videns, & timor irruit Levit.16.d.7.
super eum. 13. Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio
B tua: & uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem: 14. & erit gaudium ti-
bi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt: 15. erit enim magnus coram Domino: & vi-
num, & siceram non bibet, & Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: 16. & multos
filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum: 17. & ipse præcedet ante illum in Spiritu &
virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam justorum, parare Do- Mal.4.6.b
mino plebem perfectam. 18. Et dixit Zacharias ad Angelum: Vnde hoc sciam? ego enim sum senex, Matt.11.b.14
& uxor mea processit in diebus suis. 19. Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto
ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare. 20. Et ecce eris tacens, & non
poteris loqui, usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quòd non credidisti verbis meis, quæ implebun-
tur in tempore suo. 21. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipse in tem-
C plo. 22. Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quòd visionem vidisset in templo.
Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus. 23. Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit
in domum suam: 24. post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, & occultabat se mensibus quin-
que, dicens: 25. Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum
inter homines. 26. In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui
nomen Nazareth, 27. ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, &

nomen

pondens mater ejus, dixit; Nequaquam, sed vocabitur Joannes. 61. Et dixerunt ad illam: Quia
nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. 62. Innuebant autem patri ejus, quem
vellet vocari eum. 63. Et postulans pugillarem scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus. Et mi-
Sup. b.13. rati sunt universi. 64. Apertum est autem illicò os ejus, & lingua ejus, & loquebatur bene-
dicens Deum. 65. Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Ju-
dææ divulgabantur omnia verba hæc: 66. & posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicen-
tes: Quis, putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. 67. Et Zacharias pater G
Ps.73.b.12. ejus repletus est Spiritu Sancto: & prophetavit dicens: 68. Benedictus Dominus Deus Israel,
Ps.131.d.17. quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ: 69. Et erexit cornu salutis nobis, in domo Da-
Jer.23.a.6.30.b.10. vid pueri sui. 70. Sicut locutus est per os sanctorum, qui à sæculo sunt, prophetarum ejus.
71. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos: 72. Ad faciendam miseri-
cordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. 73. Jusiurandum, quod juravit
ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: 74. Vt sine timore de manu inimicorum nostro-
Gen.22.c.16. Jer.31.f.33. rum liberati serviamus illi; 75. In Sanctitate et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris. 76.
Heb.6.c.13.d.17. Et tu puer, Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus: 77.
Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum: 78. Per viscera mise-
Mal.4.b.5. ricordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos, oriens ex alto: 79. Illuminare his, qui in tenebris,
Sup.b.17. et in umbra mortis sedent; ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. 80. Puer autem crescebat,
Zach.3.d.9.6.c.12. Mal.4.a.2. et confortabatur spiritu; et erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

CAPVT SECVNDVM.

Ex Augusti decreto Ioseph cum Maria ascendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, pastores festini veniunt illum visuri: puer circumcisus vocatur Iesus; quem post dies purificationis in Ierusalem delatum ut Domino sisteretur, Simeon senex benedicit, ac de matris in passione doloribus prophetat, Annaque prophetissa vetula Domino confitetur: Iesus duodecim annorum plenus sapientia & gratia, perditus a parentibus, in medio doctorum invenitur; descenditque Nazareth factus illis subditus.

1. FActum est autem, in diebus illis exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus or- A
bis. 2. Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino: 3. & ibant omnes ut pro-
Mic.5.a.7. fiterentur singuli in suam civitatem. 4. Ascendit autem, & Joseph à Galilæa de civitate Nazareth,
Matt.2.a.6. in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem: cò quòd esset de domo, & familia Da-
vid, 5. ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. 6. Factum est autem cùm
essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. 7. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum in-
voluit, & reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio. 8. Et pastores erant in
regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. 9. Et ecce Angelus Do- B
mini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. 10. Et dixit
illi Angelus: Nolite timere: ecce enim Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:
11. qui natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David. 12. Et hoc vo-
bis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio. 13. Et subitò facta est
cum Angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium Deum, & dicentium. 14. Gloria in altissimis
Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 15. Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli
in cælum: pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, & videamus hoc verbum,
quod

lum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos, & notos. 45. Et non invenien-
tes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. 46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in
templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. 47. Stupebant autem om-
nes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis ejus. 48. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater
ejus ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. 49. Et ait ad il-
los: Quid est quòd me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt oportet me esse? 50. Et ip-
si non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. 51. Et descendit cum eis, & venit Nazareth:
& erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. 52. Et Jesus proficie-
bat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

CAPUT TERTIUM.

Ioannes mittitur à Domino impleturus sua prædicatione Isaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat consilium; dicit quid singulos facere oporteat: testaturque Christi excellentiam & baptismi ipsius: super quem ab ipso baptizatum descendit columba, ac vox Patris auditur: texiturque ejus genealogia à Ioseph usque ad Adam ascendens.

A 1. ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrar-
cha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regio- Act. 4. b. 6.
nis, & Lysania Abilinæ tetrarcha, 2. sub principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Matt. 3. a. 1.
Domini super Joannem, Zachariæ filium in deserto. 3. Et venit in omnem regionem Jordanis prædi- Mar. 1. a. 4.
cans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, 4. sicut scriptum est in Libro sermonum Isa- Isai. 40. a. 3.
jæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus. 5. omnis val- Ioan. 1. c. 23.
lis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur; & erunt prava in directa, & aspera in vias pla-
nas: 6. & videbit omnis caro salutare Dei. 7. Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab
ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? 8. Facite ergo fructus dignos pœ- Matt. 3. b. 7.
nitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus 23. d. 33.
de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 9. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis
B ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 10. Et interrogabant eum
turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? 11. Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, Iac. 2. c. 15.
det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. 12. Venerunt autem & publicani ut baptizaren- 1. Io. 3. c. 17.
tur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? 13. At ille dixit ad eos: Nihil ampliùs, quam
quod constitutum est vobis, faciatis. 14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid facie-
mus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipen-
diis vestris. 15. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne
C fortè ipse esset Christus: 16. respondit Ioannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos, veniet
autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus: ipse vos, baptizabit Matt. 3. b. 11.
in Spiritu sancto, & igni: 17. cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congrega- Mar. 1. a. 8.
bit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 18. Multa quidem & alia ex- Ioa. 1. d. 26.
hortans evangelizabat populo. 19. Herodes autem tetrarcha, cùm corriperetur ab illo de Herodiade Matt. 3. b. 11.
uxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes, 20. adiecit & hoc super omnia, & inclusit Act. 1. a. 5. 11.
Ioan- b. 16. 19. a. 4.

ad illum Jesus : Scriptum est: Quia non in solo pane vivit homo , sed in omni verbo Dei . 5. Et duxit
illum diabolus in montem excelsum , & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis , 6.
& ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam , & gloriam illorum : quia mihi tradita sunt ; & cui
Deut.6.b.13. 10.d.20. volo , do illa . 7. Tu ergo si adoraveris coram me , erunt tua omnia . 8. Et respondens Jesus, B
dixit illi : Scriptum est : Dominum Deum tuum adorabis , et illi soli servies . 9. Et duxit illum in
Jerusalem , & statuit eum super pinnam templi , & dixit illi : Si filius Dei es , mitte te hinc de-
orsum . 10. Scriptum est enim quòd Angelis suis mandavit de te , ut conservent te : 11. & quia
Ps.90.c.11. Deut.6.c.16. in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum . 12. Et respondens Jesus , ait
Matt.4.b.12. illi : Dictum est : Non tentabis Dominum Deum tuum . 13. Et consummatâ omni tentatione ,
Mar.1.b.14. diabolus recessit ab illo , usque ad tempus . 14. Et egressus est Iesus in virtute Spiritus in Gali-
Matt.13.g.54. Marc.6.a.1. læam , & fama exiit per universam regionem de illo . 15. Et ipse docebat in synagogis eorum ,
Joan.4.f.45. & magnificabatur ab omnibus . 16. Et venit Nazareth , ubi erat nutritus , & intravit secundùm
Isa.61.a.1. consuetudinem suam die sabbati in synagogam , & surrexit legere . 17. Et traditus est illi liber Isaiæ C
prophetæ . Et ut revolvit librum , invenit locum ubi scriptum erat : 18. Spiritus Domini super
me : propter quod unxit me , evangelizare pauperibus misit me , sanare contritos corde , 19. præ-
dicare captivis remissionem , & cæcis visum , dimittere confractos in remissionem , prædicare an-
num Domini acceptum , & diem retributionis . 20. Et cùm plicuisset librum , reddidit ministro ; D
& sedit . Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum . 21. Cœpit autem dicere ad il-
los : Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris . 22. Et omnes testimonium illi da-
bant : & mirabantur in verbis gratiæ , quæ procedebant de ore ipsius , & dicebant : Nonne hic
est filius Ioseph ? 23. Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem : Medice cura teipsum :
quanta audivimus facta in Capharnaum , fac & hic in patria tua . 24. Ait autem : Amen dico
vobis , quia nemo propheta acceptus est in patria sua . 25. In veritate dico vobis multæ vi-
duæ erant in diebus Eliæ in Israel , quando clausum est cælum annis tribus , & mensibus sex :
3.Reg.17.b.9. cùm facta esset fames magna in omni terra : 26. & ad nullam illarum missus est Elias , nisi in Sa-
4.Reg.5.d.14. repta Sidoniæ , ad mulierem viduam . 27. Et multi leprosi erant in Israel sub Eliseo propheta : E
& nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus . 28. Et repleti sunt omnes in synagoga ira , hæc
audientes . 29. Et surrexerunt , & ejecerunt illum extra civitatem ; & duxerunt illum usque ad su-
Matt.4.b.13. Marc.1.b.21. percilium montis , super quem civitas illorum erat ædificata , ut præcipitarent eum . 30. Ipse au-
Matt.7.d.28. tem transiens per medium illorum , ibat . 31. Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ ,
Mar.1.c.23. ibique docebat illos sabbatis . 32. Et stupebant in doctrina ejus , quia in potestate erat sermo F
ipsius . 33. Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum , & exclamavit voce magna ,
34. dicens : Sine , quid nobis , & tibi Iesu Nazarene ? venisti perdere nos ? scio te quis sis , San-
ctus Dei . 35. Et increpavit illum Iesus , dicens : Obmutesce , & exi ab eo . Et cùm projecisset il-
lum dæmonium in medium , exiit ab illo , nihilque illum nocuit . 36. Et factus est pavor in om-
nibus & colloquebantur ad invicem , dicentes : Quod est hoc verbum , quia in potestate et virtu-
te imperat immundis spiritibus et exeunt ? 37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum re-
gionis . 38. Surgens autem Iesus de synagoga , introivit in domum Simonis . Socrus autem Simo- G
Matt.8.b.14. Marc.1.c.30. nis tenebatur magnis febribus : et rogaverunt illum pro ea . 39. Et stans super illam , imperavit
febri : et dimisit illam . Et continuò surgens ministrabat illis . 40. Cùm autem sol occidisset , omnes
qui habebant infirmos variis languoribus , ducebant illos ad eum . At ille singulis manus impo-
Marc.1.c.34. nens curabat eos . 41. Exibant autem dæmonia à multis , clamantia et dicentia ; Quia tu es filius
Dei : et increpans non sinebat ea loqui , quia sciebant ipsum esse Christum . 42. Facta autem die
egressus ibat in desertum locum , et turbæ requirebant eum , et venerunt usque ad ipsum : et de-
tinebant illum ne discederet ab eis . 43. Quibus ille ait : Quia et aliis civitatibus oportet me evan-
gelizare regnum Dei : quia ideo missus sum . 44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ .

CAPUT

runt supra tectum, & per regulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum. 20. Quorum
E fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur tibi peccata tua. 21. Et cœperunt cogitare Scribæ, & Pha-
risæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
22. Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordi-
bus vestris? 23. Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, & ambula?
24. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata; (ait paralyti-
co) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. 25. Et confestim consurgens co-
ram illis, tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in domum suam, magnificans Deum. 26. Et stupor ap-
prehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes. Quia vidimus mirabilia Matt.9.b.9.
hodie. 27. Et post hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad telonium, & ait Mar.2.b.14
F illi sequere me. 28. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. 29. Et fecit ei convivium ma-
gnum Levi in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant di-
scumbentes. 30. Et murmurabant Pharisæi & Scribæ eorum, dicentes ad discipulos ejus. Qua- Mar.2. b.16.
re cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? 31. Et Respondens Jesus, dixit ad illos:
Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. 32. Non veni vocare justos,
sed peccatores ad pœnitentiam. 33. At illi dixerunt ad eum: Quare discipuli Joannis je- Mar.2. c.18.
junant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt &
bibunt? 34. Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere
G jejunare? 35. Venient autem dies: cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis die-
bus. 36. Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram a novo vestimento im-
mittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non convenit commissura à no-
vo. 37. Et nemo mittit vinum nouum in utres veteres: alioquin rumpet vinum nouum utres, &
ipsum effundetur, & utres peribunt. 38. sed vinum nouum in utres novos mittendum est, & utra-
que conservantur. 39. Et nemo bibens vetus statim vult novum, dicit enim: Vetus melius est.

CAPVT SEXTVM.

Discipulos spicas Sabbato vellentes excusat, alioque sabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apostolos, & cum illis ac multitudine copiosa stans in loco campestri docet beatitudines, aliaque consilia ac praecepta evangelica: de festuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoscenda: audiens Christi verba cui comparetur si ea opere compleat, & cui si non compleat.

A 1. FActum est autem in sabbato secundo, primo, cùm transiret per sata, vellebant discipuli eius Mat.12.a.1.
spicas, & manducabant confricantes manibus. 2. Quidam autem Pharisæorum, dicebant il- Mar.2.a.23.
lis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? 3. Et respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legi-
stis quod fecit Dauid, cùm esurisset ipse, & qui cum illo erant? 4. quomodo intrauit in domum 1.Reg.21.b.4
Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum ipso erant: quos non li-
cet manducare nisi tantùm sacerdotibus? 5. Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, e- Exod.29.c.32. Lev.24.b.9.
tiam sabbati. 6. Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, & doceret. Et Mat.12.b.10.
erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida. 7. Obseruabant autem Scribæ, & Pharisæi, si in Marc.3.a.1.
sabbato curaret: ut inuenirent vnde accusarent eum. 8. Ipse verò sciebat cogitationes eorum: et
ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, et sta in medium. Et surgens stetit. 9. Ait autem

F ad

bus speratis recipere, quæ gratia est
æqualia. 35. Verumtamen diligite inimicos vestros; benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes;
Matt.7.a.1. et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. F
Matt.7.a.2. 36. Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est. 37. Nolite iudicare, et non iudi-
Marc.4.c.24. cabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittemini. 38. Date,
et dabitur vobis; mensuram bonam, et confertam, coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum
vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. 39. Dicebat autem illis et
Mat.10.c.23. similitudinem. Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt? 40. Non est
Joan.13.b.16. discipulus super magistrum; perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. 41. Quid autem
Matt.7.a.3. vides festucam in oculos fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? 42. Aut
quomodo potes dicere fratri tuo; Frater, sine eiiciam festucam de oculo tuo; ipse in oculo tuo
trabem non videns? Hypocrita, eiice primùm trabem de oculo tuo; et tunc perspicies, ut educas
Matt.7.c.18. festucam de oculo fratris tui. 43. Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos; neque arbor
12.c.33. mala, faciens fructum bonum. 44. Vnaquaque enim arbor de fructu suo cognoscitur, Neque enim
de spinis colligunt ficus; neque de rubo vindemiant vuam. 45. Bonus homo de bono thesauro cor- G
dis sui profert bonum; et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cor-
Mat.7.c.21. dis os loquitur. 46. Quid autem vocatis me Domine, Domine, et non facitis, quæ dico? 47. Om-
Rom.2.c.13. nis qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos; ostendam vobis cui similis sit; 48. simi-
Iac.1.d.22. lis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram; inun-
datione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere; fundata enim erat
super petram. 49. Qui autem audit, et non facit; similis est homini ædificanti domum super ter-
ram sine fundamento; in quam illisus est fluvius, et continuò cecidit; et facta est ruina domus il-
lius magna.

CAPVT SEPTIMVM.

Admiratus Centurionis fidem, absens sanat illius servum; juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ resuscitat: coram discipulis Ioannis Baptistæ per eos interrogantis an esset qui venturus erat, multa edit signa: illisque abeuntibus Ioannem plurimùm extollit: Iudæis nec Ioannis nec Christi vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus assimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti, proposita ad hoc parabola duorum debitorum, & remissis mulieri peccatis.

Matt.8.a.5. 1. CUm autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum: 2. Centurionis au- A
tem cujusdam servus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus. 3. Et cùm audisset
de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & salvaret servum ejus. 4. At
illi cùm venissent ad Jesum, rogabant eum solicitè, dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi præ-
stes. 5. diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificavit nobis. 6. Jesus autem ibat
cum illis. Et cùm jam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine
Mar.8.a.8. noli vexari: Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres. 7. propter quod & meipsum non sum
dignum arbitratus ut venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus. 8. nam & ego homo sum
sub

panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. 34. Venit Filius Mat.11.a.6.
hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus pu-
F blicanorum, & peccatorum. 35. Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis. 36. Rogabat
autem illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discu-
buit. 37. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quòd accubuisset in domo Pha- Mat.26.a.7.
risæi, attulit alabastrum unguenti: 38. & stans retrò secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes Marc.14.a.3.
ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat. 39. Videns au- Ioan.12.a.3.
tem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ &
qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. 40. Et respondens Jesus, dixit ad illum: Simeon,
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. 41. Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus
debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. 42. Non habentibus illis unde redderent, dona-
G vit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? 43. Respondens Simon dixit: Æstimo quia is, cui plus donavit.
At ille dixit ei: Rectè judicasti. 44. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem?
Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes
meos & capillis suis tersit. 45. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit
osculari pedes meos. 46. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.
47. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: Cui autem mi-
nus dimittitur, minùs diligit. 48. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. 49. Et cœpe- Matt.9.a.2.
runt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? 50. Dixit au-
tem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

CAPUT SEPTIMUM.

Parabolam de seminante proponit, ac discipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifestetur: quos dicat suam esse matrem, suosque fratres: in mare à somno excitatus ventum increpat; dæmoniacum ferocissimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria vestimenti ejus mulier à fluxu sanguinis curatur, & filia Iairi archisynagogi verbo ipsius resuscitatur.

A 1. ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per civitates, & castella, prædicans, & evange-
lizans regnum Dei: & duodecim cum illo, 2. & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiri- Mar.16.b.9.
tibus malignis, & infirmitatibus: Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant,
3. & Joanna uxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant
ei de facultatibus suis. 4. Cum autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad
eum, dixit per similitudinem: 5. Exiit qui seminat, seminare semen suum: & dum seminat, aliud Matt.13.a.3.
cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud. 6. Et aliud cecidit super Mar.4.a.3.
petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. 7. Et aliud cecidit inter spinas, & simul
exortæ spinæ suffocaverunt illud. 8. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum cen-
tuplum: Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. 9. Interrogabant autem eum Isa.6.c.9.
B discipuli ejus, quæ esset hæc parabola. 10. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium Mat.13.b.14.
regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant. 11. Est Marc.4.b.12.
autem hæc parabola: Semen est verbum Dei, 12. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: de-

F 2 inde

monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. 33. [illegible]
monia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in stagnum, & suffo-
catus est. 34. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, nuntiaverunt in civitatem, &
in villas. 35. Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum: & invenerunt ho-
minem sedentem, à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente, ad pedes ejus, et timue-
runt. 36. Nuntiaverunt autem illis, et qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione: 37.
et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno ti-
more tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est. 38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia
exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens: 39. Redi in domum tuam, et narra quanta tibi
fecit Deus. Et abjit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Jesus. 40. Factum est
autem cum rediisset Jesus, excepit illum turba, erant enim omnes exspectans eum. 41. Et ecce venit vir,
Matt.9.c.18. Mar.5.c.22. cui nomen Jairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret F
in domum ejus, 42. quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et conti-
git, dum iret, à turbis comprimebatur. 43. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duo-
decim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: 44. ac-
cessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti ejus: & confestim stetit fluxus sanguinis ejus. 45. Et ait
Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant:
Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? 46. Et dixit Jesus: Te-
tigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse. 47. Videns autem mulier, quia non latuit,
tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni G
populo: & quemadmodum confestim sanata sit. 48. At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te
fecit: vade in pace. 49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia
mortua est filia tua, noli vexare illum. 50. Iesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puel-
læ: Noli timere, crede tantùm, & salva erit. 51. Et cùm venisset domum, non permisit intrare
secum quemquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ. 52.
Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella,
sed dormit. 53. Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset. 54. Ipse autem tenens manum ejus
clamavit, dicens: Puella, surge. 55. Et reversus est spiritus ejus, & surrexit continuò. Et jussit illi da-
ri manducare. 56. Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPUT NONUM.

Discipulos ad prædicandum mittens, servanda tradit eis præcepta: Herodes audita Christi fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piscibus satiat Iesus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Christum Dei: suam prædicit passionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyses & Elias in majestate: ad preces patris dæmonium à filio eiicit: contentio oritur inter Apostolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cælesti consumi Samaritanos nolentes Iesum suscipere: volentem sequi non suscipit, alterum autem vocat, nec permittit ut primùm sepeliat patrem.

Matt.10.a.1. Marc.3.b.15. Matt.10.b.9. Marc.6.a.8. 1. CONvocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæ- A
monia, & ut languores curarent. 2. Et misit illos prædicare regnum Dei, & sana-
re infirmos: 3. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, ne-
que panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. 4. Et in quamcumque domum
intra-

...et autem post hæc verba fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ascendit in Mat.16.d.28.
D montem ut oraret. 29. Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera: & vestitus ejus albus, Mar.8.d.39.
& refulgens. 30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias, 31. visi in Matt.17.a.1.
majestate: & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem. 32. Petrus verò, & qui Marc.9.a.1.
cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, & duos viros, qui sta-
bant cum illo. 33. Et factum est cùm discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præceptor, bonum
est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moysi, & unum Eliæ: nesciens
quid diceret. 34. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, in- 2.Pet.1.d.17.
E trantibus illis in nubem. 35. Et vox facta est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum au-
dite. 36. Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis die-
bus quidquam ex his, quæ viderant. 37. Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de
monte, occurrit illis turba multa. 38. Et ecce vir de turba exclamavit: dicens: Magister, obsecro Mat.17.b.14.
te, respice in filium meum, quia unicus est mihi: 39. & ecce spiritus apprehendit eum, & subitò Marc.9.c.16.
clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum: 40. & rogavi discipu-
los tuos, ut eiicerent illum, & non potuerunt. 41. Respondens autem Jesus, dixit: O generatio
infidelis, & perversa, usquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. 42. Et cùm
accederet, elisit illum dæmonium, & dissipavit. 43. Et increpavit Jesus spiritum immundum, & sa-
F navit puerum, & reddidit illum patri ejus. 44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omni-
busque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris
sermones istos: Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. 45. At illi ignora-
bant verbum istud, & erat velatum ante eos ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc Matt.18.a.1.
verbo: 46. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset. 47. At Jesus videns cogitationes Mar.9.e.33.
cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se. 48. & ait illis: Quicumque suscepe-
rit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit.
Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est. 49. Respondens autem Joannes, dixit: Præce-
ptor, vidimus quemdam in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur
nobiscum. 50. Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.
51. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus, & ipse faciem suam firmavit ut iret in
Jerusalem. 52. Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intraverunt in civitatem Samari-
G tanorum ut pararent illi. 53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem. 54.
Cùm vidissent autem discipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descen-
dat de cælo, & consumat illos? 55. Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis.
56. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. 57. Factum Joan.3.b.17.
est autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. 58. Dixit il- 11.g.52.
le Jesus: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput recli- Mat.8.c.20.
net. 59. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine permitte mihi primùm ire, &
sepelire patrem meum. 60. Dixitque ei Jesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade,
& annuntia regnum Dei. 61. Et ait alter. Sequar te Domine, sed permitte mihi primùm renuntiare his
quæ domi sunt. 62. Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò,
aptus est regno Dei.

CAPUT

ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in vobis , olim in cilicio & cinere
ſedentes pœniterent . 14. Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in judicio, quam vobis. 15.
Mat.10 d 40. Joan.13.c.20. Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata , uſque ad infernum demergeris. 16. Qui vos au-
dit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me.
17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio , dicentes: Domine , etiam dæmonia ſubiicium-
tur nobis in nomine tuo . 18. Et ait illis : Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem . 19. D
Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes , & ſcorpiones , & ſuper omnem virtutem
inimici : & nihil vobis nocebit . 20. & Verumtamen in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis
Mat.11.d.25. ſubiiciuntur : gaudete autem , quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis . 21. In ipſa hora exulta-
vit Spiritu ſancto, & dixit : Confiteor tibi Pater , Domine cæli & terræ , quòd abſcondiſti hæc
à ſapientibus , & prudentibus , & revelaſti ea parvulis . Etiam Pater : quoniam ſic placuit ante
te . 22. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo . Et nemo ſcit quis ſit Filius , niſi Pater ; & quis
Mat.13.b.16. ſit Pater , niſi Filius , & cui voluerit Filius revelare . 23. Et converſus ad diſcipulos ſuos , dixit :
Beati oculi, qui vident quæ vos videtis . 24. Dico enim vobis , quòd multi prophetæ & reges E
Matt.22.d.35. Marc.12.c.28. Deut.6.b.5. voluerunt videre quæ vos videtis , & non viderunt ; et audire quæ auditis, et non audierunt. 25.
Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum , et dicens : Magiſter , quid faciendo vitam æ-
ternam poſſidebo ? 26. At ille dixit ad eum : In lege quid ſcriptum eſt ? quomodo legis ? 27. Ille
reſpondens dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , et ex tota anima tua , et ex
omnibus viribus tuis , et ex omni mente tua : et proximum tuum ſicut teipſum . 28. Dixitque illi :
Rectè reſpondiſti : hoc fac, et vives . 29. Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum. Et
quis eſt meus proximus ? 30. Suſcipiens autem Jeſus dixit : Homo quidam deſcendebat ab Jeruſa-
lem in Jericho , et incidit in latrones , qui etiam deſpoliaverunt eum : et plagis impoſitis abie-
runt ſemivivo relicto . 31. Accidit autem, ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via : et viſo illo F
præterivit . 32. Similiter & Levita , cùm eſſet ſecus locum , & videret eum , pertranſiit. 33. Sa-
maritanus autem quidam iter faciens , venit ſecus eum : & videns eum , miſericordia motus eſt .
34. Et appropians alligavit vulnera ejus , infundens oleum , & vinum : et imponens illum in ju-
mentum ſuum , duxit in ſtabulum , et curam ejus egit . 35. Et altera die protulit duos dena-
rios , et dedit ſtabulario , et ait : Curam illius habe , et quodcumque ſupererogaveris , ego cùm re-
diero reddam tibi . 36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi , qui incidit in latrones .
37. At ille dixit : Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus : Vade , et tu fac ſimiliter . 38. G
Factum eſt autem dum irent, et ipſe intravit in quoddam caſtellum : et mulier quædam Martha no-
mine, excepit illum in domum ſuam : 39. et huic erat ſoror nomine Maria , quæ etiam ſedens ſecus
pedes Domini audiebat verbum illius . 40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium ,
quæ ſtetit, et ait : Domine , non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare ? dic
ergo illi , ut me adiuvet . 41. Et reſpondens dixit illi Dominus : Martha , Martha , ſollicita es :
et turbaris erga plurima . 42. Porrò unum eſt neceſſarium . Maria optimam partem elegit : quæ non
auferetur ab ea.

CAP.

cio dæmonia : filij vestri in quo eijciunt? ideo ipsi iudices vestri erunt . 20. Porrò si in di-
gito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei . 21. Cùm fortis armatus cu-
stodit atrium suum , in pace sunt ea quæ possidet. 22. Si autem fortior eo superueniens vice-
rit eum , vniuersa arma eius auferet , in quibus confidebat , & spolia eius distribuet . 23.
Qui non est mecum, contra me est : & qui non colligit mecum, dispergit . 24. Cùm immun-
dus spiritus exierit de homine , ambulat per loca inaquosa , quærens requiem : & non inue-
niens, dicit : Reuertar in domum meam vnde exiui . 25. Et cùm venerit , inuenit eam scopis
mundatam , & ornatam . 26. Tunc vadit , & assumit septem alios spiritus secum , nequiores se
& ingressi habitant ibi . Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus . 27. Factum est
D autem , cùm hæc diceret : extollens vocem quædam mulier de turba , dixit illi : Beatus ven-
ter, qui te portauit , & vbera quæ suxisti . 28. At ille dixit : Quinimò beati , qui audiunt
verbum Dei , & custodiunt illud . 29. Turbis autem concurrentibus cœpit dicere : Generatio Mat.12.e.39.
hæc , generatio nequam est : signum quærit , & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ pro- Ion.2.a.1.
phetæ. 30. Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis : ita erit, & Filius hominis generationi isti . 3.Reg.10.a.1.
31. Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius , & condemnabit illos : quia 2.Par.9.a.1. Ion.3.b.5.
venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis : & ecce plus quàm Salomon hic . 32. Viri Matt.5.b.15.
Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac , & condemnabunt illam : quia pœnitentiam Marc.4.a.21.
egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic . 33. Nemo lucernam accendit , Mat.6.c.22
E & in abscondito ponit , neque sub modio : sed supra candelabrum , vt qui ingrediuntur , lu-
men videant . 34. Lucerna corporis tui , est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex , totum
corpus tuum lucidum erit : si autem nequam fuerit , etiam corpus tuum tenebrosum erit . 35.
Vide ergo ne lumen , quod in te est , tenebræ sint. 36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fue-
rit, non habens aliquam partem tenebrarum , erit lucidum totum , & sicut lucerna fulgoris illumi-
nabit te. 37. Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Pharisæus, ut pranderet apud se. Et in-
gressus recubuit. 38. Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset
ante prandium. 39. Et ait Dominus ad illum : Nunc vos Pharisæi , quod deforis est calicis , & cati- Mat.23.c.25.
ni, mundatis? quod autem intus est vestrum , plenum est rapina , & iniquitate . 40. Stulti, nonne
F qui fecit quod deforis est, etiam id , quod deintus est, fecit? 41. Verumtamen quod superest, date elee-
mosynam & ecce omnia munda sunt vobis. 42. Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mentham, & rutam , Matt.23.a.6
& omne olus, & præteritis judicium, & charitatem Dei : hæc autem oportuit facere , & illa non omittere. Mar.12.d.39.
43. Væh vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis , & salutationes in foro . 44. Væ Inf.20.g.46.
vobis, quia estis, ut monumenta , quæ non apparent , & homines ambulantes suprà , nesciunt . 45.
Respondens autem quidam ex Legisperitis , ait illi : Magister , hæc dicens etiam contumeliam nobis fa-
cis. 46. At ille ait : Et vobis Legisperitis væ quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt: Mat.13.a.4.
& ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas . 47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum ,
G patres autem vestri occiderunt illos. 48. Profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum ve-
strorum : quoniam ipsi quidem eos occiderunt , vos autem ædificatis eorum sepulchra . 49. Propterea ,
& sapientia Dei dixit : Mittam ad illos prophetas, & Apostolos, & ex illis occident , & persequen-
tur. 50. Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum , qui effusus est à constitutione mundi à genera-
tione

Matt.12.c.32. Mar.3.d.29. cit verbum in Filium hominis , remittetur illi : ei autem , qui in Spiritum Sanctum blaſphemave-
rit , non remittetur . 11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas , & ad magiſtratus , & poteſta-
tes , nolite ſoliciti eſſe qualiter aut quid reſpondeatis , aut quid dicatis. 12. Spiritus enim ſanctus
docebit vos in ipſa hora , quid oporteat vos dicere. 13. Ait autem ei quidam de turba : Magiſter,
dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem . 14. At ille dixit illi : Homo quis me conſtituit ju-
dicem aut diviſorem ſuper vos? 15. Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia : quia
Eccli.11.c.19. non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt, ex his quæ poſſidet . 16. Dixit autem ſimilitudinem ad C
illos , dicens: Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit: 17. & cogitabat intra ſe dicens.
Quid faciam , quia non habeo quo congregem fructus meos? 18. Et dixit : Hoc faciam : Deſtruam hor-
rea mea , & majora faciam: et illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi , & bona mea , 19. &
dicam animæ meæ : Anima , habes multa bona poſita in annos plurimos : requieſce , comede, bi-
be, epulare. 20. dixit autem illi Deus : Stulte , hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ au-
Pſ.54.d.23. tem paraſti , cujus erunt? 21. Sic eſt qui ſibi theſaurizat , & non eſt in Deum dives. 22. Dixit-
Matt.6.c.25. que ad diſcipulos ſuos : Ideò dico vobis : Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque
1.Pet.5.b.7. corpori quid induamini. 23. Anima plus eſt quàm eſca , & corpus plus quàm veſtimentum. 24.
Conſiderate corvos , quia non ſeminant , neque metunt , quibus non eſt cellarium , neque horreum,
& Deus paſcit illos. Quantò magis vos pluris eſtis illis? 25. Quis autem veſtrum cogitando poteſt D
adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum ? 26.Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de
ceteris ſoliciti eſtis. 27. Conſiderate lilia quomodo creſcunt , non laborant , neque nent : dico au-
tem vobis , nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unùm ex iſtis. 28. Si autem fœ-
num , quod hodie eſt in agro , & cras in clibanum mittitur , Deus ſic veſtit · quantò magis vos
puſillæ fidei? 29. Et vos nolite quærere quid manducetis , aut quid bibatis : & nolite in ſublime
tolli : 30. hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.
31. Verumtamen quærite primùm regnum Dei , & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vo-
bis . 32. Nolite timere puſillus grex , quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum . 33. Ven-
Mat.19.c.21. Mat.6.g.20. dite quæ poſſidetis , & date eleemoſynam . Facite vobis ſacculos , qui non veteraſcunt , theſau- E
rum non deficientem in cœlis: quò fur non appropiat , neque tinea corrumpit . 34. Ubi enim theſaurus
veſter eſt, ibi et cor veſtrum erit . 35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. 36.
& vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis : ut , cùm venerit, &
pulſaverit , confeſtim aperiant ei . 37. Beati ſervi illi , quos cùm venerit dominus , invenerit vigilantes
amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. 38. Et ſi venerit
Mat.24.d.43. in ſecunda vigilia , & ſi in tertia vigilia venerit , & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi . 39. Hoc autem ſci-
Apoc.16.c.15. tote , quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret , vigilaret utique , & non ſineret perfo-
di domum ſuam . 40. Et vos eſtote parati , quia qua hora non putatis , Filius hominis veniet.
41. Ait autem ei Petrus : Domine , ad nos dicis hanc parabolam , an & ad omnes? 42. Dixit autem F
Dominus : Quis , putas , eſt fidelis diſpenſator , & prudens , quem conſtituit Dominus ſupra fami-
liam ſuam , ut det illis in tempore tritici menſuram? 43. Beatus ille ſervus , quem cùm vene-
rit Dominus , invenerit ita facientem. 44. Verè dico vobis , quoniam ſupra omnia quæ poſſidet,
conſtituet illum . 45. Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo : Moram facit dominus meus ve-
nire : & cœperit percutere ſervos & ancillas , & edere , & bibere , & inebriari : 46. veniet domi-
nus ſervi illius in die qua non ſperat , & hora qua neſcit , & dividet eum , partemque ejus cum
infidelibus ponet . 47. Ille autem ſervus , qui cognovit voluntatem domini ſui , & non præpa-
ravit , & non fecit ſecundùm voluntatem ejus , vapulabit multis : 48. Qui autem non cogno-
vit , & fecit digna plagis , vapulabit paucis. Omni autem , cui multum datum eſt , multum
quæretur ab eo : & cui commendaverunt multum , plus petent ab eo . 49. Ignem veni mittere
in

fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? 8. At
ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, &
mittam stercora: 9. & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. 10. Erat au-
tem docens in synagoga eorum sabbatis. 11. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis
decem, & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. 12. Quam cùm videret Je-
sus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. 13. Et imposuit illi manus, &
C confestim erecta est, & glorificabat Deum. 14. Respondens autem archisynagogus, indignans quia
sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite,
& curamini; & non in die sabbati. 15. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ,
unusquisque vestrùm sabbato non solvit bovem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? 16.
Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi à
vinculo isto die sabbati? 17. Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes adversarii ejus: & omnis po-
D pulus gaudebat in universis, quæ gloriosè fiebant ab eo. 18. Dicebat ergo: Cui simile est regnum
Dei, & cui simile æstimabo illud? 19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum Mat.13.d.31
suum, & crevit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieverunt in ramis ejus. Mar.4.d.31.
20. Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? 21. Simile est fermento, quod acceptum mulier Mat.13.e.33.
abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum. 22. Et ibat per civitates & castella docens, &
iter faciens in Jerusalem, 23. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur; Ipse autem
E dixit ad illos. 24. Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis quærent intrare,
& non poterunt. 25. Cùm autem intraverit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & Mat.7.b.13.
pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis: 26. Mat.25.a.10.
F Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti, 27. Et dicet
vobis: Nescio vos unde sitis: discedite à me omnes operarii iniquitatis. 28 Ibi erit fletus & stridor den- Matt.7.c.23.
tium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli Ps.6.b.9.
foras. 29. Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Mat.25.d.41.
Dei. 30. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt novissimi. 31. In ipsa die ac-
cesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. 32. Mat.19.d.30.
Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce eiicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & ter- 20.d.16.
G tia die consummor. 33. Verumtamen oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare: quia non Mar.10.d.31.
capit prophetam perire extra Jerusalem. 34. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapi-
das eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub Mat.23.d.37.
pennis, & noluisti? 35. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non vi-
debitis me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

G CAPUT

Et cœperunt [illegible]
lam: rogo te habe me excusatum. 19. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: E
rogo te habe me excusatum. 20. Et alius dixit: Vxorem duxi, et ideò non possum venire. 21. Et
reuersus seruus nuntiauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in pla-
teas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. 22. Et ait ser-
vus: Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est. 23. Et ait Dominus seruo: Exi in vias,
& sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea. 24. Dico autem vobis, quòd nemo viro-
rum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. 25. Ibant autem turbæ multæ cum eo: & con-
Mat.16.b.27. uersus dixit ad illos. 26. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & F
Mat.10.d.37. filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. 27. Et
Mat.10.d.38. 16.d.24. qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus, 28. Quis enim
Mar. 8. d.34. ex vobis volens turrim ædificare, non priùs sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si
habeat ad perficiendum: 29. ne, posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere,
omnes qui vident, incipiant illudere ei, 30. dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit G
consumare? 31. Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens priùs co-
gitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? 32. alioquin ad-
huc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. 33. Sic ergo omnis ex vobis qui
Matt.5.b.13. non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. 34. Bonum est sal. Si autem
Marc.9.g.49. sal euanuerit, in quo condietur? 35. Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras
mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Scribis & Pharisæis murmurantibus, & quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverso, benigneque ab ipso suscepto, seniore filio indignè hoc ferente: & quantum sit in cælo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

1. ERANT autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum. 2. Et mur- A
murabant Pharisæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. 3.
Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves & si per-
Mat.18.b.12. diderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perie-
rat, donec inveniat eam? 5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros suo gaudens: 6. & veniens B
domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam,
quæ perierat. 7. Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agen-
te, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia. 8. Aut quæ mulier ha-
bens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum,
& quærit diligenter, donec inveniat? 9. Et cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens:
Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quàm perdideram? 10. Ita dico vobis, gaudium C
erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente. 11. Ait autem: Homo quidam
habuit duos filios: 12. & dixit adolescentior ex illis patri; Pater, da mihi portionem substantiæ,
quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. 13. Et non post multos dies, congregatis omnibus,
ado-

A 1. Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: &
hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. 2. Et vocavit illum, & ait il-
li: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare. 3.
Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non
valeo mendicare erubesco, 4. Scio quid faciam, ut, cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in
B domos suas. 5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes do-
mino meo? 6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque ille: Accipe cautionem tuam: & sede citò,
scribe quinquaginta. 7. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait
illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta. 8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia pruden-
ter fecisset: quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. 9. Et ego vobis dico:
facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacu-
C la. 10. Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in majori ini-
quus est. 11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? 12.
Etsi in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? 13. Nemo servus potest duobus Matt.6.c.24.
dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet:
D non potestis Deo servire & mammonæ. 14. Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari:
& deridebant illum. 15. Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem no-
vit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum, 16. Lex & prophetæ us- Mat.11.b.12.
que ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit. 17. Facilius est autem Mat.5.c.18.
E cœlum & terram præterire, quàm de Lege unum apicem cadere. 18. Omnis qui dimittit uxorem suam, Mat 9 c 32. Mar.10 b.11.
& alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur. 19. Homo quidam erat dives, 1.Cor.7.b.10.
qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè. 20. Et erat quidam mendicus nomi- 11.
ne Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, 21. cupiens saturari de micis, quæ cadebant
de mensa divitis, & nemo illi dabat; sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. 22. Factum est au-
F tem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, &
sepultus est in inferno. 23. Elevans autem oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham, à lon-
gè, & Lazarum in sinu ejus. 24. & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Laza-
rum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flam-
G ma. 25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter ma-
la: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. 26. & in his ominibus inter nos & vos
chaos magnum firmatum est, ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc
transmeare, 27. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. 28. habeo enim
quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. 29. Et ait illi Abra-
ham: Habent Moysen & Prophetas: audiant illos. 30. At ille dixit: Non pater Abraham: sed si
quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. 31. Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non
audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

tias agens : & hic erat Samaritanus. 17. Respondens autem Jesus, dixit : Nonne decem mundati
sunt ? & novem ubi sunt ? 18. Non est inventus qui rediret , & daret gloriam Deo , nisi alienigena.
19. Et ait illi : Surge , vade : quia fides tua te saluum fecit. 20. Interrogatus autem a Pharisæis: Quan- E
do venit regnum Dei ? respondens eis , dixit : Non venit regnum Dei cum observatione : 21. neque
dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum De intra vos est. 22. Et ait ad discipulos suos: Venient
dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis , & non videbitis . 23. Et dicent vobis ?
Matt.24.b.23. Ecce hic , & ecce illic . Nolite ire , neque sectemini . 24. nam sicut fulgur coruscans de sub cælo , F
Mar.13.c.21. in ea , quæ sub cælo sunt , fulget ; ita erit Filius hominis in die sua . 25. Primùm autem oportet il-
Gen..7.b.7. lum multa pati , & reprobari à generatione hac . 26. Et sicut factum est in diebus Noe , ita erit &
Mat.24.c.37. in diebus Filii hominis, 27. Edebant , & bibebant ; vxores ducebant , & dabantur ad nuptias , usque
Gen.19.c.25. in diem , qua intravit Noe in arcam : & venit diluvium , & perdidit omnes. 28. Similiter sicut fa- G
ctum est in diebus Lot ; Edebant ; & bibebant ; emebant , & vendebant ; plantabant , & ædi-
ficabant ; 19. qua die autem exiit Lot à Sodomis , pluit ignem & sulphur de cælo , & omnes per-
didit ; 30. secundùm hæc erit qua die Filius hominis revelabitur. 31. In illa hora , qui fuerit in te-
cto , & vasa ejus in domo , ne descendat tollere illa : & qui in agro , similiter non redeat retrò.
Mat.10.d.39. 32. Memores estote vxoris Lot . 33. Quicumque quæsierit animam suam salvam facere , perdet il-
Marc.8.d.35. lam : & quicumque perdiderit illam , vivificabit eam. 34. Dico vobis ; in illa nocte erunt duo in le-
Sup.9.c.24. cto uno ; unus assumetur , & alter relinquetur : 35. duæ erunt molentes in unum : una assume-
Joan.12.d.25. Mat.24.d.40. tur , & altera relinquetur ; duo in agro : unus assumetur , & alter relinquetur . 36. Respon-
dentes dicunt illi : Vbi Domine ? 37. Qui dixit illis ? Vbicumque fuerit corpus , illuc congregabun-
tur & aquilæ .

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet semper orandum ; per parabolam verò de Pharisæo & Publicano , quomodo sit orandum : pueros à se repelli vetat : dives qui à juventute omnia se servasse præcepta dicebat , audito Christi consilio de omnibus relinquendis abiit tristis ; & quid erit præmij omnia propter Christum relinquentibus : prædicit suam passionem , & prope Iericho cæcum illuminat .

Eccli.18.c.22. 1. DICEBAT autem & parabolam ad illos , quoniam oportet semper orare , & non deficere , 2. di- A
1.Thes.5.c.17. cens : Judex quidam erat in quadam civitate qui Deum non timebat , & hominem non reverceba-
tur. 3. Vidua autem quædam erat in civitatem illa , & veniebat ad eum , dicens : Vindica me de adversa-
rio meo . 4. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se : Etsi Deum non timeo , nec
hominem revereor . 5. tamen quia molesta est mihi hæc vidua ; vindicabo illam , ne in novissimo veniens
sugillet me . 6. Ait autem Dominus : Audite quid judex iniquitatis dicit: 7. Deus autem non faciet vindi- B
ctam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte , & patientiam habebit in illis ? 8. Dico vobis,
quia citò faciet vindictam illorum . Verumtamen Filius hominis veniens putas , inveniet fidem in terra ?
9. Dixit autem & ad quosdam , qui in se confidebant tamquam justi , & aspernabantur ceteros , parabo-
la mistam : 10. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent : unus Pharisæus , & alter publicanus .
11. Pharisæus stans , hæc apud se orabat : Deus , gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri homines : rap- C
tores , iniusti , adulteri : velut etiam hic Publicanus . 12. jejuno bis in sabbato : decimas do omnium
quæ possideo . 13. Et publicanus à longè stans , nolebat nec oculos ad cælum levare : sed percutiebat pe-
ctus

DECIMUMNONUM.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem servis decem mnas, quem cives super se regnare nolebant: super pullum asinæ intrans cum honore Ierosolymam, flet super illam, prædicitque evertendam, & ingressus in templum eiicit ementes ac vendentes.

A 1. ET ingressus perambulabat Iericho. 2. Et ecce: vir nomine Zachæus: & hic princeps erat pu-
blicanorum, & ipse dives: 3. & quærebat videre Iesum, quis esset: & non poterat præ turba,
quia statura pusillus erat. 4. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum: quia in-
de erat transiturus. 5. Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum: Za-
chæe festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. 6. Et festinans descendit, & ex-
cepit illum gaudens. 7. Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccato-
B rem divertisset. 8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Do-
mine, do pauperibus; & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. 9. Ait Jesus ad eum: Quia
hodie salus domui huic facta est: eò quòd & ipse filius sit Abrahæ. 10. Venit enim Filius hominis quæ- Mat. 18. b. 11.
rere, & salvum facere quod perierat. 11. Hæc illis audientibus, adiiciens dixit parabolam, eò quòd
C esset prope Jerusalem. & quia existimarent quòd confestim regnum Dei manifestaretur. 12. Dixit ergo: Mat. 25. a. 14.
Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti. 13. Vocatis
autem decem servis suis, dedit eis decem mnas: & ait ad illos: Negotiamini dum venio. 14. Cives
autem ejus oderant eum, & miserunt legationem post illum, dicentes; Nolumus hunc regnare super
nos. 15. Et factum est ut rediret accepto regno; & jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam: ut sci-
ret quantum quisque negotiatus esset. 16. Venit autem primus, dicens, Domine mna tua decem mnas
acquisivit. 17. Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens su-
per decem civitates. 18. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. 19. Et huic
ait: Et tu esto super quinque civitates. 20. Et alter venit, dicens; Domine, ecce mna tua, quam ha-
D bui repositam in sudario. 21. Timui enim te, quia homo austerus es; tollis quod non posuisti, & me-
tis quod non seminasti. 22. Dicit ei De ore tuo te judico serve nequam. sciebas quòd ego homo austerus
sum, tollens quod non posui, & metens, quod non seminavi; 23. & quare non dedisti pecuniam meam ad
mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam? 24. Et astantibus dixit. Auferte ab illo
mnam, & date illi qui decem mnas habet. 25. Et dixerunt ei; Domine, habet decem mnas. 26. Dico Mat. 13. b. 12.
autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit; ab eo autem qui non habet, & quod habet, 25. c. 29.
auferetur ab eo. 27. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, Mar. 4. c. 25.
E & interficite ante me. 28. Et his dictis, præcedebat ascendens Hierosolymam. 29. Et factum est, cùm Sup. 8. c. 18. Mat. 21. a. 1.
appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, Mar. 11. a. 1.
30. dicens; Ite in castellum, quod contrà est; in quod introeuntes, invenietis pullum asinæ alligatum,
cui nemo umquam hominum sedit; solvite illum, & adducite. 31. Et si quis vos interrogaverit; Quare
solvitis? sic dicetis ei; Quia Dominus operam ejus desiderat. 32. Abierunt autem qui missi erant, & inve-
nerunt, sicut dixit illis, stantem pullum. 33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad
F illos; Quid solvitis pullum? 34. At illi dixerunt; Quia Dominus eum necessarium habet. 35. Et duxerunt
illum ad Iesum. Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum. 36. Eunte autem illo, sub- Ioan. 12. b. 14.
sternebant vestimenta sua in via. 37. Et cùm appropinquaret jam ad descensum Montis oliveti cœperunt

omnes

derunt se nescire unde esset. 8. Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc fa-
Isa.5.a.1. cio. 9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantavit vineam, & locavit eam B
Ier.2.c.21. colonis: & ipse peregrè fuit multis temporibus. 10. Et in tempore misit ad cultores servum,
Mat.21.d.33. ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem. 11. Et addidit alterum ser-
Mar.12.a.1. vum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiserunt inanem.
12. Et addidit tertium mittere; qui & illum vulnerantes ejecerunt. 13. Dixit autem Dominus vi-
neæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan, cùm hunc viderint, verebuntur.
14. Quem cùm vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est hæres, occidamus illum, C
ut nostra fiat hęreditas. 15. Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis
dominus vineæ? 16. veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt
Ps.117.d.22. illi: Absit. 17. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc, quod scriptum est? Lapidem,
Isa.28.a.16. quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli! 18. Omnis qui ceciderit super il-
Mat.21.d.42. lum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. 19. Et quærebant
Act.4.b.11. principes sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: co-
Rom.9.g.33. gnoverunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc. 20. Et observantes miserunt insidiato-
1.Pet.2.b.7. res, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut traderent illum principatui & po- D
Mat.22.b.15. testati præsidis. 21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus quia rectè dicis, & do-
Mat.12.b.13. ces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: 22. licet nobis tributum dare
Cæsari, an non? 23. Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? 24.
Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei:
Rom.13.a.7. Cæsaris. 25. Et ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. 26. E
Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in responso ejus, tacuerunt.
Mat.22.c.23. 27. Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogave-
Mar.18.b.18. runt eum, 28. dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit ha-
Deut.25.a.5. bens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & suscitet semen fra-
tri suo. 29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis.
30. Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio. 31. Et tertius accepit illam. Si-
militer & omnes septem, & non relinquerunt semen, & mortui sunt. 32. Novissimè omnium F
mortua est & mulier. 33. In resurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? siquidem septem habue-
runt eam uxorem. 34. Et ait illis Jesus: Filii hujus sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias;
35. illi verò qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, ne-
que ducent uxores; 36. neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt, & filii
Exod.3.b.6. sunt Dei, cùm sint filii resurrectionis. 37. Quia verò resurgant mortui: & Moyses ostendit
secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob. 38.
Deus autem non est mortuorum, sed vivorum? omnes enim vivunt ei. 39. Respondentes au-
tem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. 40. Et ampliùs non audebant
eum quidquam interrogare. 41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, filium esse G
David. 42. Et ipse David dicit in libro Psalmorum; Dixit Dominus Domino meo, Sede à
Ps.109.a.1. dextris meis, 43. donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum? 44. David er-
Mat.22.d.44. go Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus est? 45. Audiente autem omni po-
Mar.12.d.36. pulo, dixit discipulis suis: 46. Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, &
Matt.23.a.6. amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in con-
Marc.12.d.38. viviis: 47. qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient dam-
Sup.11.f.43. nationem majorem.

CAPUT.

... ut impleantur omnia, quæ ſcripta ſunt. 23. Væ autem
E prægnantibus & nutrientibus in illis diebus: erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo
huic. 24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à
Gentibus: donec impleantur tempora nationum. 25. Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in Iſ.13.b 10
terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: 26. areſcentibus hominibus præ ti- Ezech.32.b.7
more, & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi: nam virtutes cœlorum movebuntur: 27. & Ioel.3.c.15.
F tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate? 28. His autem Mat.24.c.29
fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: quoniam appropinquat redemptio veſtra. 29. Et Mar.13.c.24.
dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores: 30. cùm producunt jam ex ſe fructum, Rom.8.d.23.
ſcitis quoniam propè eſt æſtas. 31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum
Dei. 32. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. 33. Cælum & ter-
ra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt. 34. Attendite autem vobis, ne forte graventur corda
G veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa. 35. tam-
quam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. 36. Vigilate itaque,
omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium
hominis. 37. Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui
vocatur Oliveti. 38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu, quem vendit Iudas: jubet parari paſcha: panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis: quorum Petrus uni abſcidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis ceditur ac illuditur, & manè concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

A 1. APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha: 2. & quærebant princi- Matt.26.a.2.
pes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem. 3. In- Mar.14.a.1. Mat.26.b.14.
travit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim, 4. & abiit, Mar.14.b.10.
& locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis. 5.
Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare. Et ſpopondit. 6. Et quærebat opportunitatem
ut traderet illum ſine turbis. 7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.
8. Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus. 9. At
B illi dixerunt: Ubi vis paremus? 10. Et dixit ad eos: Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, oc-
curret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat,
11. & dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum diſci-
pulis meis manducem? 12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.
13. Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha. 14. Et cùm facta eſſet hora, Mat.26.d.20
diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo. 15. & ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manduca- Mar.14.b.17
re vo-

voluntas, sed tua fiat. 43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in ago-
nia prolixiùs orabat. 44. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. 45.
cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia. 46.
Mat.26.e.47. Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem. 47. Adhuc eo loquente, ec-
Mar.14.e.43. ce turba, & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquavit Jesu ut os-
Joan.18.a.3. cularetur eum. 48. Jesus autem dicit illi: Juda, osculo Filium hominis tradis? 49. Videntes au-
tem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio?
50. Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum; & amputavit auriculam ejus dexteram. 51. F
Respondens autem Jesus, ait: Sinite usque huc. Et cùm tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. 52.
Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, & magistratus templi, & senio-
res. Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus? 53. Cùm quotidie vobiscum fuerim in tem-
Mat.26.f.57. plo, non extendistis manus in me. sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. 54. Comprehen-
Mar.14.f.53. dentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longè. 55.
Joan.18.d.24. Accenso autem igne in medio atrii, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. 56. Quem
Mat.26.g.69. cùm vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit. Et hic cum illo erat.
Mar.14.g.66. 57. At ille negavit eum, dicens: Mulier non novi illum. 58. Et post pusillum alius videns eum, di-
Joan.18.c.25. xit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non sum. 59. Et intervallo facto quasi horæ unius, alius G
Joan.18.c.26. quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est. 60. Et ait Petrus: Homo,
nescio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantavit gallus. 61. Et conversus Dominus respe-
Mat.26.e.34. xit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia priùs quàm gallus cantet, ter me
Mar.14.c.30. negabis. 62. Et egressus foras Petrus flevit amarè. 63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cæ-
Joan.13.d.38. dentes. 64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum, dicentes: Prophe-
Mat.27.a.1. tiza, quis est, qui te percussit? 65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. 66. Et ut factus
Mar.15.a.1. est dies, convenerunt seniores plebis, & principes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium
Joan.18.c.28. suum, dicentes? Si tu es Christus, dic nobis. 67. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi.
68. si autem & interrogavero non respondebitis mihi, neque dimittetis. 69. Ex hoc autem erit Filius
hominis sedens à dextris virtutis Dei. 70. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos
dicitis, quia ego sum. 71. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audi-
vimus de ore ejus.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spretum illusit: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Iudæis tamen instantibus morti adjudicatur; ductusque ad supplicium vetat mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus: posita superscriptione blasphematur ab uno latronum, alteri verò promittit sui in paradiso consortium: post tenebras aliaque signa clamans expirat; quem Centurio justum prædicat, & Ioseph corpus ejus sepelit.

Mat.27.b.11. 1. ET surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. 2. Cœperunt autem illum ac- A
Marc.12.b.17. cusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa da-
Mat.27.b.11. re Cæsari, & dicentem se Christum regem esse. 3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es
rex

ter dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Dividentes verò vestimenta ejus, miserunt sortes. 35.
Et stabat populus spectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes. Alios salvos fecit, se salvum
faciat, si hic est Christus Dei electus. 36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offe-
rentes ei, 37. & dicentes: Si tu es rex Judæorum, salvum te fac. 38. Erat autem & superscriptio
scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Judæorum. 39. Unus autem de
his qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum
F & nos. 40. Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem
damnatione es. 41. Et nos quidem justè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit. 42.
Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. 43. Et dixit illi Jesus:
Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. 44. Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt
in universam terram usque in horam nonam. 45. Et obscuratus est sol: & velum templi scissum est me-
dium. 46. Et clamans voce magna Jesus ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc Psal.30.a.6.
dicens, expiravit. 47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, Dicens: Ve-
rè hic homo justus erat. 48. Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & vide-
bant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. 49. Stabant autem omnes noti ejus à longè, Mat.27.g.57
G & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes. 50. Et ecce vir nomine Joseph, qui erat de- Mar.15.d.43.
curio, vir bonus & justus: 51. hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Ju- Ioan.19.g.38.
dææ, qui expectabat & ipse regnum Dei. 52. hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu. 53. & de-
positum involuit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.
54. Et dies erat parasceves & sabbatum illucescebat. 55. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo vene-
rant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus. 56. Et rever-
tentes paraverunt aromata, & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundùm mandatum.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatis quòd ejus corpus non invenirent, Angeli ipsum re-surrexisse nuntiant, & illæ Apostolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipse admiratur quòd corpus non invenerit: duobus in Emmaus euntibus, Jesus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoscitur: congregatis discipulis palpandum se præbet, & cum eis edens aperit sensum ut Scripturas intelligant, ac promisso Spiritu sancto in cælum ascendit.

A 1. Una autem sabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant Mat.28.a.1.
aromata: 2. & invenerunt lapidem revolutum à monumento. 3. ingressæ non invenerunt Mar.16.a.2.
corpus Domini Jesu. 4. Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt Ioan.20.a.1.
secus illas in veste fulgenti. 5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad
illas: Quid quæritis viventem cum mortuis? 6. non est hic, sed surrexit, recordamini qualiter locutus
est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset, 7. dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus homi- Mat.16.c.21.
num peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere. 8. Et recordatæ sunt verborum ejus. 9. Et re- 17.c.21.
gressæ à monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. 10. Erat autem Maria Mar.8.d.31. 9.c.30.

H Magda-

& conterriti, existimabant se spiritum videre. 38. Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascen-
dunt in corda vestra? 39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palpate, & videte: quia spi-
ritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. 40. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus,
& pedes. 41. Adhuc autem illls non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixıt: Habetis hic aliquid,
quod manducetur? 42. At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. 43. Et cùm manducasset
coram eis, sumens reliquias dedit eis. 44. Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm
adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Pro-
Ps. 15. b. 10. phetis, & Psalmis, de me. 45. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas. 46. & dixit eis: G
Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die: 47.
& prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipienti-
Act. 1. b. 8. bus ab Hierosolyma. 48. Vos autem testes estis horum. 49. Et ego mitto promissum Patris mei in
Joan. 14. d. 26. vos: vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. 50. Eduxit autem eos
Mar. 16. d. 15. foras in Bethaniam: & elevatis manibus suis benedixit eis. 51. Et factum est, dum benediceret il-
Act. 1. b. 9. lis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum, 52. Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gau-
dio magno: 53. & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM

CAPUT PRIMUM.

Verbum est Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta sunt, & quod homo factum est, cui testimonium perhibet Ioannes, dicens se vocem, & indignum qui illius solvat corrigiam calceamenti, eumque esse agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis discipulorum qui Iesum secuti sunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem suum: Philippus quoque à Iesu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. 2.
Hoc erat in principio apud Deum. 3. Omnia per ipsum facta sunt; & sine ipso
factum est nihil, quod factum est, 4. in ipso vita erat, & vita erat lux homi-
num; 5. & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. 6. Mat 3 a 1.
Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. 7. Hic venit in testimonium Mar.1.a.2.
ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. 8. non erat
ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. 9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
B minem venientem in hunc mundum. 10. in mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus Inf 3 c.19.
eum non cognovit. 11. In propria venit, & sui eum non receperunt. 12. Quotquot autem receperunt Heb.11.a.3.
eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: 13. qui non ex sanguinibus,
neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. 14. Et verbum caro factum est,
& habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veri- Matt 1.c.16.
tatis. 15. Joannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui Luc.2.a.7.
C post me venturus est, ante me factus est: quia prior me erat. 16. Et de plenitudine ejus nos om- 1.Tim.6.d.17
nes accepimus, & gratiam pro gratia. 17. quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per
Iesum Christum facta est. 18. Deum nemo vidit umquam unigenitus filius, qui est in sinu Patris, 1.Tim.6.d.16.
ipse enarravit. 19. Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi ab Jerosolymis sacer- 1.Ioan 4.c.12
dotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum. Tu quis es? 20. Et confessus est, & non negavit:
& confessus: Quia non sum ego Christus. 21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu?
Et dixit: Non sum. Propheta es tu: Et respondit: Non. 22. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut Isa.40.a.3.
responsum demus his, qui miserunt nos? quid dicis de te ipso, 23. Ait; Ego vox cla- Matt.3.a.3.
mantis in deserto; Dirigite viam Domini, sicut dixit Isajas propheta. 24. Et qui missi fuerant, Mar.1.a.3.
erant ex Pharisæis. 25. Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas, si tu non Luc.3.b.4.
D es Christus, neque Elias, neque Propheta? 26. Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in
aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. 27. Ipse est, qui post me venturus est qui Mat 3.c.11.
ante me factus est. cujus ego non sum dignus ut soluam ejus corrigiam calceamenti. 28. Hæc in Mar.1.a.7.

Iesus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Ierosolymam, eiicit de templo negotiatores: ac signo à Iudæis petito, dicit, Solvite templum hoc, *&c. multi propter signa crediderunt in nomine Iesu, quibus ipse non se credebat.*

1. ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Jesu ibi: 2. Vocatus est au- A
tem & Jesus, & discipuli ejus, ad nuptias. 3. Et deficiente vino, dicit Mater Jesu ad eum:
Vinum non habent. 4. Et dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea.
5. Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. 6. Erant autem ibi lapideæ hy-
driæ sex positæ secundùm purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. 7.
Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. 8. Et dicit eis Jesus; B
Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. 9. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum
factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam: vocat spon-
sum architriclinus, 10. & dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit; & cùm inebriati
fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. 11. Hoc
fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ; & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in C
eum discipuli ejus. 12. Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres ejus,
& discipuli ejus; & ibi manserunt non multis diebus. 13. Et propè erat Pascha Iudæorum,
& ascendit Iesus Hierosolymam; 14. & invenit in templo vendentes boves, & oves, & colum-
bas, & numularios sedentes. 15. Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de
templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & mensas subvertit, 16. Et his, qui co-
lumbas vendebant, dixit; Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiatio-
Ps.68.b.10. nis. 17. Recordati sunt verò discipuli ejus quia scriptum est: Zelus domus tuę comedit me. 18. Re-
Mat.26.f.61. sponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis: 19. Re-
27.e.40. spondit Jesus, & dixit eis: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. 20. Dixe-
Mar.14.f.58. runt ergo Judæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus ex- D
15.c.29. citabis illud? 21. Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22. Cùm ergo resurrexisset à mor-
Ps.3.b.6.56.? b.9. tuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ & sermoni quem
dixit Jesus: 23. Cùm autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in no-
mine ejus, videntes signa ejus, quæ faciebat. 24. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis,
eò quod ipse nosset omnes, 25. & quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de ho-
mine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

CAPUT

la opera. 20. Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera
ejus: 21. qui autem facit veritatem, venit ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. 22. Post Inf.4 a.1.
hæc venit Jesus, & discipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. 23.
Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant,
& baptizabantur. 24. Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem. 25. Facta est autem quæ-
stio ex discipulis Joannis cum Judæis de purificatione. 26. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt Sup.1.c.19.
ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem. cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat,
& omnes veniunt ad eum. 27. Respondit Joannes, & dixit: Non potest homo accipere quidpiam, nisi
fuerit ei datum de cœlo. 28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim: Non sum ego Chri-
stus: sed quia missus sum ante illum. 29. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi; qui Sup.1.c.20.
stat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. 30.
Illum oportet crescere, me autem minui. 31. Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra,
de terra est, & de terra loquitur. Qui de cœlo venit, super omnes est. 32. Et quod vidit, & audivit,
hoc testatur: & testimonium ejus nemo accipit. 33. Qui accepit ejus testimonium, signavit quia Rom.3.a.4.
Deus verax est. 34. Qem enim misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus
spiritum. 35. Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu ejus. 36. Qui credit in Filium, habet
vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. 1.Joan.5.d.10.

CAPVT QVARTVM.

Iesus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in spiritu, manifestans ei se esse Messiam promissum: & discipulis dicit se cibum habere quem illi nesciunt, nempe Patris obedientiam: de messe & metente ac seminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli sanitati restituit.

A 1. VT ergo cognovit Iesus, quia audierunt Pharisæi quòd Iesus plures discipulos facit, & bapti-
zat, quàm Ioannes, 2. (quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli ejus) 3. reliquit Iu- Sup 3.c 22.
dæam, & abiit iterum in Galilæam. 4. oportebat autem eum transire per Samariam. 5. Venit er-
go in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: juxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Gen.33.d.19. 48.d.22.
6. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Ho- Ios.14.g 32.
ra erat quasi sexta. 7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere.
B 8. (Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent) 9. Dicit ergo ei mulier illa Sa-
maritana: Quomodo tu Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non
enim coutuntur Iudæi Samaritanis. 10. Respondit Jesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, &
quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vi-
uam. 11. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo
habes aquam viuam? 12. Numquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, &
ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? 13. Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis, qui bibit
ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:
14. sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. 15. Dicit ad
eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. 16. Dicit
ei

Luc.4.d.24. sua patria honorem non habet. 45. Cum ergo venisset in Galilæam, ...
Mat.4.b.12. omnia vidissent quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum. 46. Venit
Mar.1.b.14. erga iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius infirma-
Luc.4.b.14. batur Capharnaum. 47. Hic cum audisset quia Iesus adveniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, &
Sup.2.b.9. rogabat, ut descenderet, & sanaret filium eius; incipiebat enim mori. 48. Dixit ergo Iesus ad eum: G
Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. 49. Dicit ad eum regulus; Domine, descende priùs
quàm moriatur filius meus. 50. Dicit ei Jesus: Vade; filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem
dixit ei Iesus, & ibat. 51. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciaverunt dicentes,
quia filius ejus viueret. 52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt ei:
Quia heri hora septima reliquit eum febris. 53 Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua
dixit ei Iesus: Filius tuus viuit: & credidit ipse, & domus eius tota. 54. Hoc iterum secundum signum
fecit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galilæam.

CAPVT QVINTVM.

Iesus ad piscinam sanato ægroto qui 38. annis languerat, jubet sabbato tollere grabatum; & Iudæis id calumniantibus respondet se omnia sua simul cum Patre operari, mortuosque vivificare, et judicem ab illo constitutum esse omnium, cui & Ioannes & propria opera ac Pater, imò & Moyses ipse, testimonium perhibent.

Lev.23.a.5. 1. POST hæc erat festus dies Judæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam. 2. Est autem Ierosolymis A
Deut.16.a.1. Probatica piscina, quæ cognominatur Hæbraicè Bethsaida, quinque porticus habens, 3. In his
jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.
4. Angelus autem Domini descendebat secùndum tempus in piscinam: & movebatur aqua. Et qui
prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumq; detinebatur infirmitate. 5.
Erat autem quidam homo ibi triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. 6. Hunc cum vidisset Ie-
sus jacentem, & cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? 7. Respondit B
ei languidus; Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum
venio enim ego, alius ante me descendit. 8. Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.
9. Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum
in die illo. 10. Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere graba-
Exod.20.b.11. tum tuum. 11. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula!
Ier.17.b.24. 12. Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?
13. Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinavit à turba constituta in C
loco. 14. Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus est jam noli peccare, ne de-
terius tibi aliquid contingat. 15. Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis quia Iesus esset, qui fecit eum sa-
num. 16. Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato. 17. Iesus autem respon-
dit eis: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. 18. Propterea ergo magis quærebant eum Iu-
dæi interficere: quia non solùm solvebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se
faciens Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis: 19. Amen, amen dico vobis: non potest Filius à se fa-
cere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius simi-
liter facit. 20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & majora his demon- D
strabit ei opera, vt vos miremini. 21. Sicut enim Pater suscitat mortuos, & vivificat; sic & Filius, quos
vult,

Deut.18.c.15.

CAPVT SEXTVM.

Quinque panibus & duobus piscibus satiat quinque virorum millia: fugit volentes ipsum facere regem: super mare ad discipulos vento agitatos ambulat: de pane cælesti docet, quódque ipse panis vitæ, & caro ejus cibus quem oporteat manducare, sanguisque ejus potus quem oporteat bibere: quidam discipuli offensi ejus sermone deserunt ipsum: Apostoli autem cum eo permanent: quorum tamen unum dicit esse diabolum.

A 1. POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: 2. & sequebatur eum multitudo Mat.14.b.13.
magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. 3. Subijt ergo in mon- Marc.6.d.32.
tem Iesus: & ibi sedebat cum discipulis suis. 4. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæo- Luc.9.a.10.
rum. 5. Cùm sublevasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit
ad Philippum: Vnde ememus panes, ut manducent hi? 6. Hoc autem dicebat tentans eum: ipse
enim sciebat quid esset facturus. 7. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non
sufficiunt eis, ut vnusquisque modicum quid accipiat. 8. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas
frater Simonis Petri: 9. Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed
B hæc quid sunt inter tantos? 10. Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum
multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia. 11. Accepit ergo Iesus
panes: & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus quantum volebant.
12 Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant.
13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus or-
deaceis, quæ superfuerunt his qui manducaverant. 14. Illi ergo homines cùm vidissent quod Ie-
sus fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum: 15. Iesus
ergo cùm cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in
montem ipse solus. 16. Vt autem serò factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. 17. Et Mat.14.c.23.
cùm ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant: & non Mar.6.f.46.
venerat ad eos Iesus. 18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat. 19. Cùm remigassent
ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum
C navi fieri, & timuerunt. 20. Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere. 21. Voluerunt ergo
accipere eum in navim: & statim navis fuit ad terram, in quam ibant. 22. Altera die, turba quæ
stabat transmare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipu-
lis suis Iesus in navim, sed soli discipuli eius abijssent: 23. aliæ verò supervenerunt naves à Tibe-
riade iuxta locum vbi manducaverant panem, gratias agente Domino. 24. Cùm ergo vidisset
turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli, eius ascenderunt naviculas, & venerunt Caphar-
naum quærentes Iesum. 25. Et cùm invenissent eum trans mare, dixerunt ei; Rabbi, quando
huc venisti? 26. Respondit eis Iesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidi-
stis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. 27. Operamini non cibum, qui pe-
D rit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signa-
uit Deus: 28. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera Dei? 29. Respondit Iesus, Matt.3.d.17.
& dixit eis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. 30. Dixerunt ergo ei: Quod 17.a.5.
ergo tu facis signum vt videamus, & credamus tibi? quid operaris 31. Patres nostri manducave- Sup.1.d.32.
runt manna in deserto, sicut scriptum est, Panem de cælo dedit eis manducare. 32. Dixit ergo eis 1.Ioan.3.d.23.
Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis Exod.16.d.15.
Num.11.b.7.

panem

rarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat? 63. Si ergo [illegible]
dentem ubi erat priùs? 64. Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. verba, quæ ego
locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. 65. Sed sunt quidquam ex vobis, qui non credunt. Sciebat
enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum. 66. Et dicebat: Propterea
dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. 67. Ex hoc multi discipu-
lorum ejus abierunt retro: & jam non cum illo ambulabant. 68. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Num-
quid & vos vultis abire? 69. Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verbum vi-
Mat.16.c.16. tæ æternæ habes. 70. & nos credimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei. 71. Respondit
Mar.8.c.29. eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est? 72. Dicebat autem Judam Si-
Luc 9. b.20. monis Iscariotem: hic enim erat traditurus, cum cùm esset unus ex duodecim.

CAPUT SEPTIMUM.

*Ad Scenopegiæ festum quasi in occulto ascendens convincit de ipsius doctrina Iudæos, quòd ipsum in-
justè calumniarentur de curato homine sabbato: sitientes ad se vocat, & de ipso turba variè lo-
quitur: ministri qui ad eum apprehendendum missi erant, audita ejus prædicatione collaudant
ipsum, sed & Nicodemus ipsum defendens, malè audit à Pontificibus & Pharisæis.*

1. POst hæc autem ambulabat Jesus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare; quia quæ- A
Lev.23.f.34. rebant eum Judæi interficere. 2. Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. 3.
Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant
opera tua, quæ facis. 4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc
facis, manifesta te ipsum mundo. 5. Neque enim fratres ejus credebant in eum. 6. Dicit ergo eis
Jesus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum. 7. Non potest
mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quòd opera ejus mala
sunt. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum. quia meum tem- B
pus nondum impletum est. 9. Hæc cùm dixisset, ipse mansit autem in Galilæa. 10. Ut autem ascende-
runt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto. 11. Judæi ergo
quærebant eum in die festo, & dicebant: Ubi est ille? 12. Et murmur multum erat in turba de eo. Qui-
dam enim dicebant, Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. 13. Nemo tamen
palàm loquebatur de illo propter metum Judæorum. 14. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus
in templum, & docebat. 15. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cùm non
didicerit? 16. Respondit eis Jesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me. 17. Si quis C
voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrùm ex Deo sit, an ego à meipso loquar. 18. Qui
à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax
Exod.24.a.3. est, & injustitia in illo non est. 19. Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?
Sup.5.c.18. 20. Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit in-
terficere? 21. Respondit Jesus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini. 22. Propterea Moy-
Lev.12.a.3. ses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moyse est, sed ex patribus) & in sabbato circumciditis D
Gen.17.b.10. hominem. 23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini
Deut.1.c.16. quia totum hominem sanum feci in sabbato? 24. Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judi-
cium judicate. 25. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est, quem quærunt interfi-
cere?

CAPVT OCTAVUM.

Mulierem in adulterio deprehenſam ſcribens in terra ab olvit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive ſervi aut liberi: dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham, ſed ex parte diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemantibus dicit ſe dæmoniorum non habere, ſed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe: volentibuſque eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.

A 1. JESUS autem perrexit in Montem oliveti: 2. & diluculo iterum venit in templum, &
omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos. 3. Adducunt autem Scribæ & Pha-
riſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio, 4. & dixerunt ei: Ma-
giſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio. 5. In lege autem Moyſes mandavit nobis Lev.20.b.10.
hujuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent ac-
cuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra. 7. Cum ergo perſevera- Deut.17.b.7.
rent interrogantes eum, erexit ſe, dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapi-
dem mittat. 8. Et iterum ſe inclinans ſcribebat in terra. 9. Audientes autem unus poſt unum
B exibant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans. 10. Erigens
autem ſe Jeſus, dixit ei: Mulier ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo te condemnavit? 11. Quæ
dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemnabo. Vade, & jam amplius no-
li peccare. 12. Iterum ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens: Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non 1.Ioan.1.b.5.
ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. 13. Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimonium
perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum. 14. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego teſtimonium per-
hibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio unde veni, & quò vado: vos autem neſcitis un-
de venio, aut quò vado. 15. Vos ſecundùm carnem judicatis: ego non judico quemquam: 16. & ſi judico
ego, judicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum; ſed ego, & qui miſit me, Pater. 17. Et in lege ve- Deut.17.a.6. d.15.19.
ſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. 18. Ego ſum, qui teſtimonium Mat.18.c.16.
perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater. 19. Dicebant ergo 2.Cor.13.a.1.
ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum: ſi me ſciretis, Heb.10.e.28.
C forſitan & Patrem meum ſciretis. 20. Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophylacio, docens in tem-
plo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus. 21. Dixit ergo iterum eis Jeſus:
Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis ve-
nire. 22. Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non
poteſtis venire? 23. Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis,
ego non ſum de hoc mundo. 24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris: ſi enim non
credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. 25. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit Rom.3.a.4.
eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis. 26. Multa habeo de vobis loqui, & judicare: ſed qui
me miſit, verax eſt: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. 27. Et non cognoverunt
quia Patrem ejus dicebat Deum. 28. Dixit ergo eis Jeſus: Cum exaltaveritis Filium hominis tunc
D cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor: 29.
& qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio ſem-
per. 30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31. Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui credi-

rificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, 55. & non cognovistis eum: ego [illegible]
eum: Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem ejus
servo. 56. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit, & gavisus est. 57. Di-
xerunt ergo Judæi ad eum; Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? 58. Dixit eis
Jesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret; ego sum. 59. Tulerunt ergo lapides,
ut jacerent in eum: Jesus autem abscondit se, & exivit de templo.

CAPVT NONUM.

Cæcum à nativitate sabbato illuminat; cujus miraculi gloriam Pharisæi multis technis laborant Christo detrahere; & quia is qui cæcus fuerat Christum tuetur, extra synagogam eiicitur; sed à Christo edoctus credit, & adorat ipsum, qui in judicium se in mundum venisse ait.

1. ET præteriens Jesus vidit hominem cæcum à nativitate; 2. & interrogaverunt eum discipuli A
ejus; Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? 3. Respondit
Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: sed ut manifestentur opera Dei in illo. 4. Me
oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest opera-
ri: 5. quamdiu sum in mundo lux sum mundi. 6. Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lu-
tum ex sputo, & liniuit lutum super oculos ejus, 7. & dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe B
(quod interpretatur Missus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns. 8. Itaque vicini, & qui viderant
eum priùs quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alii dice-
bant: Quia hic est. 9. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum.
10. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? 11. Respondit: Ille homo, qui dicitur Jesus,
lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & lava. Et abii, & lavi:
& video. 12. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. 13. Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus C
fuerat. 14. Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Jesus, & aperuit oculos ejus. 15. Iterum er-
go interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super ocu-
los, & lavi, & video. 16. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam, Non est hic homo à Deo, qui sabbatum
non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma
erat inter eos. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem
dixit: Quia propheta est. 18. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset,
donec vocaverunt parentes ejus qui viderat: 19. & interrogaverunt eos, dicentes: Hic est filius ve- D
ster, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? 20. Responderunt eis pa-
rentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est: 21. quomodo
autem nunc videat, nescimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate; æta-
tem habet, ipse de se loquatur. 22. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos: jam enim E
conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. 23. Pro-
pterea parentes ejus dixerunt. Quia ætatem habet, ipsum interrogate. 24. Vocaverunt ergo rursum
hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator
est. 25. Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cùm essem, modò video.
26. Dixerunt ergo illi: quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos. 27. Respondit eis: Dixit vobis
jam, & audistis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis discipuli ejus fieri? 28. Maledi- F
xerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus. 29. Nos sci-
mus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus unde sit. 30. Respondit ille homo, & dixit
eis:

ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet. 10. Fur non venit nisi ut furetur, & ma-
ctet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantiùs habeant. 11. Ego sum pastor bonus. Isa.40.c.11.
C Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. 12. Mercenarius autem, & qui non est pastor, Ezec.34.f.23.
cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, 37.g.14.
& dispergit oves: 13. mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovi-
bus. 14. Ego sum pastor bonus, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ. 15. Sicut novit me Mat.11.d.27.
Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis. 16. Et alias oves habeo, Luc.10.d.22.
quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovi- Isa.53.c.7.
D le, & unus pastor. 17. Propterea me diligit Pater: quia ego pono animam meam, ut iterum
sumam eam. 18. Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à meipso, & potestatem habeo po-
nendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo. 19.
Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos. 20. Dicebant autem multi ex ipsis:
Dæmonium habet, & insanit: quid eum auditis? 21. Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium ha-
bentis, numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? 22. Facta sunt autem Encænia in Hieroso- 1.Mach.4.g.
E lymis: & hiems erat. 23. Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. 24. Circumdederunt ergo 56.59.
eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm.
25. Respondit eis Iesus: Loquor vobis, & non creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc testimonium perhibent de me: 26. sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.
27. Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me: 28. & ego vitam
F æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. 29. Pa-
ter meus quod dedit mihi, majus omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei. 30. Ego &
Pater unum sumus. 31. Sustulerunt ergo lapides Iudæi ut lapidarent eum. 32. Respondit eis Ie-
sus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? 33.
Responderunt ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo Ps.81.b.6.
cùm sis, facis teipsum Deum. 34. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra: quia
G ego dixi, Dii estis? 35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui Scri-
ptura: 36. quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis; Quia blasphemas; quia
dixi, Filius Dei sum? 37. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. 38. Si autem fa-
cio; & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me
est, & ego in Patre. 39. Quærebant ergo eum apprehendere; & exivit de manibus eorum. 30. Et
abiit iterum trans Iordanem, in eum locum, ubi erat Ioannes baptizans primùm; & mansit illic.
41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant; Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. 42. Om-
nia autem quæcumque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

fratre suo. 20. Martha ergo vt audivit quia Iesus venit, occurrit illi, Maria autem domi sedebat. 21.
Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: 22. Sed & nunc
scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. 23. Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus. 24.
Luc.14.c.14. Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. 25 Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio
Sup.5.c.29. & vita qui credit in me etiam si mortuus fuerit, vivet; 26. & omnis qui viuit, & credit in me, non mo- D
Sup.6.c.40. rietur in æternum. Credis hoc? 27. Ait illi: Vtiq; Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei viui, qui
in hunc mundum venisti. 28. Et cùm hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens:
Magister adest, & vocat te. 29 Illa ut audivit, surgit citò, & venit ad eum: 30. Nondum enim venerat
Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. 31. Judæi ergo, qui erant cum
ea in domo, & consolabantur eam, cùm vidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, di-
centes. Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. 32. Maria ergo, cùm venisset ubi erat Jesus, videns
eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei. Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33. Jesus er- E
go, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbavit se-
ipsum. 34. Et dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. 35. Et lacrymatus est Jesus.
36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. 37. Quidam autem ex ipsis dixerunt; Non po-
terat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? 38. Iesus ergo rursum fremens in
semetipso, venit ad monumentum. erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei. 39. Ait Iesus, Tol-
lite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus est
enim. 40. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? 41. Tulerunt er-
go lapidem. Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. 42. F
Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi; vt credant quia
tu me misisti. 43. Hæc cùm dixisset, voce magna clamauit. Lazare veni foras. 44. Et statim prodiit qui
fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Solvite
eum, & sinite abire. 45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ
fecit Jesus, crediderunt in eum. 46. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ
fecit Iesus. 47. Collegerunt ergo pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus; quia hic
homo multa signa facit? 48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum; & venient Romani, & tol-
Inf.18.c.14. lent nostrum locum, & gentem. 49. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset pontifex anni il-
lius, dixit eis; Vos nescitis quidquam. 50. Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro G
populo, & non tota gens pereat. 51. Hoc autem à semetipso non dixit; sed cùm esset pontifex anni
illius, prophetauit, quòd Iesus moriturus erat pro gente, 52. & non tantùm pro gente, sed vt filios Dei,
qui erant dispersi, congregaret in unum. 53. Ab illo ergo die cogitaverunt vt interficerent eum. 54.
Iesus ergo jam non in palàm ambulabat apud Iudæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitatem
quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. 55. Proximum autem erat Pascha Iu-
dæorum; & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.
56. Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur ad inuicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non
venit ad diem festum? Dederant autem pontifices & Pharisæi mandatum, vt si qui cognouerit vbi sit
indicet, vt apprehendant eum:

tipulos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit. 20. Erant autem quidam
Gentiles ex his, qui ascenderant ut adorarent in die festo. 21. Hi ergo accesserunt ad Philippum,
qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine volumus Jesum videre. 22. Ve-
nit Phillippus, & dicit Andreæ: Andreas rursum & Philippus dixerunt Jesu. 23. Jesus autem re-
D spondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis. 24. Amen, amen dico vobis, nisi
granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, 25. ipsum solum manet: si autem mortuum Mat.19.d.39.
fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam 16.d.25.
in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26. Si quis mihi ministrat, me sequatur, & ubi Marc.8.d.35.
sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. Luc.9. b.24.
27. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea 17.g.33.
veni in horam hanc. 28. Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificavi,
& iterum clarificabo. 29. Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum.
Alii dicebant: Angelus ei locutus est. 30. Respondit Jesus, & dixit: Non propter me hæc vox
E venit, sed propter vos. 31. Nunc judicium est mundi: nunc princeps hujus mundi, ejicietur fo-
ras. 32. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. 33. (hoc autem dicebat,
significans qua morte esset moriturus.) 34. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Ps.109. b.4.
Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste 116.a.2.
Filius hominis? 35. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum, lumen in vobis est. Ambulate dum lu- Is.40.b.8.
cem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. 36. Ezec.37.g.25
Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Jesus: & abiit, & abscondit
F se ab eis. 37. Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: 38. ut sermo Isaiæ Is.53.a.1.
prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui Rom.10.c.16.
revelatum est? 39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: 40. Excæcavit oculos eo- Is.6.c.9.
rum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & Mat.13.b.14.
sanem eos. 41. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, & locutus est de eo. 42. Verumtamen & Marc.4.b.12.
ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut è synagoga non Luc.8.b.10.
ejicerentur. 43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. 44. Jesus autem cla- Act.28.f.26.
mavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. 45. Et qui videt me, Rom.12.b.8.
videt eum, qui misit me. 46. Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non
G maneat. 47. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non judico eum, non enim veni ut
judicem mundum, sed ut salvificem mundum. 48. Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet
qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. 49. Quia ego ex me- Mat.16.d.16
ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.
50. Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic
loquor.

CAPUT

Mat.10.d.40. sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. C
Luc.10.c.16. Mat.26.b.21. 19. Amodò dico vobis, priusquam fiat: ut cùm factum fuerit, credatis quia ego sum. 20. Amen,
Mar.14.b.18. amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui
Luc.22.c.21. me misit. 21. Cùm hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est:, & dixit; Amen,
amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. 22. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. 23. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. 24. Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis est, de quo dicit? 25. Itaque cùm recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est? 26. Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. 27. Et post buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citiùs. 28. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. 29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis ut aliquid daret. 30. Cùm ergo accepisset ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox. 31. Cùm ergo exisset, dixit Iesus; Nunc clarificatus est Filius hominis; & Deus clarificatus est in eo. 32. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso; & continuò clarificabit eum. 33. Filioli, adhuc D
Sup.7.c.34. modicum vobiscum sum. Quæretis me; & sicut dixi Iudæis; Quò ego vado, vos non potestis venire; &
Lev.19.d.18. vobis dico modò. 34. Mandatum novum do vobis; Vt diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos di-
Mat.22.d.39. ligatis invicem. 35. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invi-
Inf.15.b.12. cem. 36. Dicit ei Simon Petrus; Domine, quo vadis Respondit Iesus; Quo ego vado, non potes me
Mat.26.c.33. modò sequi; sequeris autem postea. 37. Dicit ei Petrus. Quare non possum te sequi modò? animam meam
Mar.14.c.29. pro te ponam. 38. Respondit ei Iesus; Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi; Non can-
Luc.22.d.35. tabit gallus, donec ter me neges.

CAPUT DECIMUMQVARTVM.

Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones, seque rursum illos assumpturum: Thomæ dicit, se esse viam, veritatem, & vitam: Philippo autem, Patrem in se videri, illosque accepturos quidquid suo nomine petierint: & se alium Paraclitum à Patre eis missurum: docet quis ipsum diligere dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ipsius discessu meritò gaudere deberent.

1. NOn turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. 2. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, si quò minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum. 3. Et si abiero, & præparavero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis. 4. Et quò ego vado, scitis, & viam scitis. 5. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire? 6. Dicit ei Jesus: Ego sum via, & veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me. 7. Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. 8. Dicit ei Philippus: Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. 9. Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum? & non cognovistis me: Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? 10. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor, Pater autem in me manens, ipse facit opera. 11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? 12. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet, & majora ho-
Mat.7.b.7. rum faciet: quia ego ad Patrem vado. 13. Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam:

mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. 4. Manete in me; & ego in vobis. Sicut
palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseri-
tis. 5. Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia
sine me nihil potestis facere. 6. Si quis in me non manserit; mittetur foras sicut palmes, & arescet;
& colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. 7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis man-
B serint; quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. 8. In hoc clarificatus est Pater meus, ut fru-
ctum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. 9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos.
Manete in dilectione mea. 10. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut &
ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione. 11. Hæc locutus sum vobis, ut gau-
dium vestrum impleatur. 12. Hoc est præceptum meum; ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.
13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. 14. Vos Sup.13.d.34.
amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. 15. Jam non dicam vos servos; quia servus Eph.5.a.2.
nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi à Patre 1.Thes.4.b.9.
C meo, nota feci vobis. 16. Non vos me elegistis; sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis & fru- Mat.28.d.19.
ctum afferatis; & fructus vester maneat; ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det 1.Ioan.3.a.11.
vobis. 17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. 18. Si mundus vos odit, scitote quia me prio- 4.b.7.
rem vobis odio habuit. 19. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret; quia verò
de mundo non estis; sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. 20. Mementote ser- Sup.13.b.16.
monis mei, quem ego dixi vobis; Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, & vos Mat.10.c.24.
persequentur; si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt. 21. Sed hæc omnia facient vo- Mat.24.a.9.
D bis propter nomen meum; quia nesciunt eum, qui misit me. 22. Si non venissem, & locutus fuis-
sem eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. 23. Qui me
odit, & Patrem meum odit. 24. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non
haberent; nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum. 25. Sed ut adimpleatur
sermo, qui in lege eorum scriptus est; Quia odio habuerunt me gratis. 26. Cùm autem venerit Pa- Ps.24.d.19.
raclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium Luc.24.g.49.
perhibebit de me; 27. & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

CAPUT.

Modicum? nescimus quid loquitur. 19. Cognovit autem Iesus, quia volebant eum interrogare, C
& dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum,
& videbitis me. 20. Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gau-
debit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21. Mulier cùm parit,
tristitiam habet, quia venit hora ejus: cùm autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ
propter gaudium, quia natus est homo in mundum. 22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam ha-
betis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vo-
bis. 23. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen amen dico vobis: si quid petieritis Pa-
Mat 7.a 7.21. b 22. trem in nomine meo, dabit vobis. 24. Vsque modò non petistis quidquam in nomine meo. Peti-
Mar.11.c.24. te, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. 25. Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Ve-
Luc.11.b 9. nit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis, sed palàm de Patre annunciabo vobis, 26. in D
Sup.14.b.13. illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis. 27. ipse
Iac 3.a.5. enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi. 28. Exivi à
Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. 29. Dicunt ei di-
scipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis. 30. nunc scimus, quia scis
omnia, & non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo existi. 31. Respon-
Mat 26.c 31. dit eis Iesus: Modò creditis? 32. Ecce venit hora, & jam venit, ut dispergamini unusquisque in
Mar.14.c.27. propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est, 33. Hæc locutus sum
vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite ego vici mun-
dum.

CAPVT DECIMVMSEPTIMUM.

Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis, & iis qui per illos in ipsum essent credituri, ut serventur à malo, & omnes sint unum, mundisque cognoscat ipsum fuisse à Patre missum.

1. HÆc locutus est Jesus: & sublevatis oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica A
Mat 28.d.18. filium tuum, ut filius tuus clarificet te: 2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut
omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 3. Hæc est autem vita æterna: ut cognoscant te,
solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. 4. Ego te clarificavi super terram: opus con-
summavi, quod dedisti mihi ut faciam: 5. & nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate,
quam habui prius, quam mundus esset, apud te. 6. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos de-
disti mihi de mundo: Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum servaverunt. 7. Nunc
cognoverunt, quia quæ dedisti mihi, abs te sunt: 8. quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi
acceperunt, & cognoverunt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me misisti. 9. Ego pro eis B
rogo: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt: 10. & mea omnia tua
sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis. 11. Et jam non sum in mundo & hi in mundo sunt,
& ego ad te venio Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, si-
Inf.18.b.9. cut & nos. 12. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custo-
Ps.108.a.8. divi: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. 13. Nunc autem ad te C
venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis, 14. Ego dedi
eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum
de mundo. 15. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves à malo. 16. De mundo non sunt,
sicut

lam eius dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. 11. Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gla-
dium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? 12. Cohors ergo,
& tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum: 13. Et adduxe- Luc.23.a.2.
runt eum ad Annam primùm: erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 14. Erat Sup.11.f.49.
autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit vnum hominem mori pro populo.
15. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat
notus pontifici, & introiuit cum Iesu in atrium pontificis. 16. Petrus autem stabat ad ostium Mat.26.c.58.
foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Mar.14.f.54.
Petrum. 17. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Luc.22.f.55.
D Dicit ille: Non sum. 18. Stabant autem servi, & ministri ad prunas, quia frigus erat, & ca-
lefaciebant se: erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se. 19. Pontifex ergo interro-
gavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. 20. Respondit ei Iesus: Ego palàm locutus
sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conveniunt: & in
occulto locutus sum nihil. 21. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locu-
tus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. 22. Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens
ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes pontifici? 23. Respondit ei Iesus: Si ma-
lè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? 24. Et misit eum Mat.26.f.57.
Annas ligatum ad Caipham pontificem. 25. Erat autem Simon Petrus stans; & calefaciens se. Mar.14.f.53.
E Dixerunt ergo ei: Num quid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non sum. 26. Luc.22.f.54.
Dicit ei vnus ex servis pontificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculam; Nonne ego te Mat.26.g.69.
vidi in horto cum illo? 27. Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit. 28. Ad- Mar.14.g.67.
ducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in præ- Luc.22.f.56.
torium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha. 29. Exiuit ergo Pilatus ad eos Matt.27.a.2.
F foras, & dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? 30. Responderunt, & di- Marc.15.a.1.
xerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. 31. Dixit ergo eis Pilatus; Luc.23.a.1.
Accipite eum vos, & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non Act.10.d.28.
licet interficere quemquam. 32. Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset 11.a.3.
moriturus. 33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Iesum, & dixit ei: Tu es Mat.20.c.19.
rex Iudæorum? 34. Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? 35. Re- Mat.27.b.11.
spondit Pilatus: Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi; quid fecisti? Mar.15.a.1.
G 36. Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, mini- Luc.23.a.3.
stri mei vtique decertarent ut non traderer Iudæis; nunc autem regnum meum non est hinc. 37. Dixit
itaque ei Pilatus; Ergo rex es tu? Respondit Iesus; Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum,
& ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis qui est ex veritate, audit vocem
meam. 38. Dicit ei Pilatus; Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset iterum exiuit ad Iudeos, & dicit eis;
Ego nullam invenio in eo causam. 39. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis
in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum? 40. Clamaverunt ergo rursum omnes, Mat.27.b.65.
dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro. Mar.15.a.6.
Luc.23.c.17.

K CAPVT

pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha. 14. Erat autem Para-
ſceve Paſchæ; hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter. 15. Illi autem clamabant: Tolle,
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt pontifices: Non
Mat.27.d.33. habemus regem, niſi Cæſarem. 16. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt au-
Mar.15.b.22. tem Ieſum, & eduxerunt. 17. Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum,
Luc.23.e.33. Hebraicè autem Golgotha: 18. ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium
autem Ieſum. 19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Ie- D
ſus Nazarenus, Rex Iudæorum. 20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia prope ci-
vitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè & Latinè. 21. Di-
cebant ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli ſcribere, Rex Iudæorum: ſed quia ipſe dixit: Rex
Mat.26.d.35. ſum Iudæorum. 22. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi. 23. Milites ergo cùm crucifixiſſent
Mar.15.c.24. eum acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam.
Luc.23.c.34. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. 24. Dixerunt ergo ad invicem: Non E
Pſ.21.a.19. ſcindamùs eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſti-
menta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. 25. Stabant
autem juxta crucem Ieſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.
26. Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier,
ecce filius tuus. 27. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus
in ſua. 28. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit: F
Sitio. 29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo cir-
cum ponentes, obtulerunt ori ejus. 30. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum
eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum. 31. Judæi ergo, (quoniam Paraſceve erat) ut non re-
manerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut fran-
gerentur eorum crura, & tollerentur. 32. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura,
& alterius qui crucifixus eſt cum eo. 33. Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mor-
tuum, non fregerunt ejus crura: 34. ſed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit G
ſanguis, & aqua. 35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille
Exod.12.g.46. ſcit quia vera dicit; ut & vos credatis. 36. Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non
Num.9.b.12. comminuetis ex eo. 37. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. 38. Poſt hæc
Zach.12.c.10 autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa (eò quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem pro-
pter metum Judæorum,) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo & tulit corpus
Mat.27.g.57. Jeſu. 39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam myr-
Mar.15.d.43. rhæ & aloes, quaſi libras centum. 40. Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum
Luc.23.g.50. aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire. 41. Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: &
Sup.3.a.2. in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat. 42. Ibi ergo propter Paraſce-
ven Judæorum, quia juxtà erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT

Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. 19. Cùm ergo serò esset die illo, una sabbatorum, &
fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum; venit Jesus, & Mar 16.c.14. Luc 24.e.36.
stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. 20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. 1.Cor.15.a.5.
Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. 21. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me
Pater, & ego mitto vos. 22. Hæc cum dixisset, insufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum san-
F ctum: 23. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Mat.18.c.18.
24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit
Jesus. 25. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro
in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam ma-
num meam in latus ejus, non credam. 26. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus;
G & Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. 27. De-
inde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mit-
te in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. 28. Respondit Thomas, & dixit ei: Do-
minus meus, & Deus meus. 29. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui
non viderunt, & crediderunt: 30. Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipu- Inf. 21. d.25
lorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 31. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia
est Jesus Christus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Piscantibus discipulis comprehendere facit Iesus copiosa piscium multitudinem: quo signo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, mittit se in mare, & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oves, & de futura passione sua admonetur, frustrà de Ioannis morte curiosè scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

A 1. POstea manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic; 2.
Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat a
Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis ejus duo. 3. Dicit eis Simon Petrus: Vado pi-
scari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte ni-
hil prendiderunt. 4. Manè autem facto stetit Jesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia
Jesus est. 5. Dixit ergo eis Jesus: Pueri numquid pulmentarium habetis; Responderunt ei: Non.
6. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete; & invenietis. Miserunt ergo: & jam non valebant
B illud trahere præ multitudine piscium. 7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro:
Dominus est. Simon Petrus cùm audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus)
& misit se in mare. 8. Alii autem discipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra,
sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. 9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt
prunas positas, & piscem superpositum, & panem. 10. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos
prendidistis nunc. 11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus cen-
tum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete. 12. Dicit eis Iesus: Venite,
prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus

ACTVS

CAPUT PRIMUM.

Iesus promittens Apostolis Spiritum sanctum, dicit non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora: & post ipsius in cælum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de uno in locum Iudæ proditoris sufficiendo, ubi præmissis precibus eligitur sorte Mathias.

A 1. PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, &
docere, 2. vsque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit,
assumptus est. 3. quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis
argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. 4. Et conue- Luc24.g49.
scens: præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Pa- Joa.14.d.26. Mat.3.b.11.
tris, quam audistis (inquit) per os meum: 5. quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem bapti- Mar.1.a.8.
zabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. 6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, di- Luc.3.d.16. Jo.1.d.26.
B centes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? 7. Dixit autem eis: Non est vestrum nos- Inf.2.a.1.
se tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: 8. sed accipietis virtutem supervenien- Luc24.g48.
tis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria & vsque
ad vltimum terræ. 9. Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est: & nubes suscepit eum
ab oculis eorum. 10. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta
illos in vestibus albis, qui & dixerunt: 11. Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic
Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in
C cælum. 12. Tunc reuersi sunt Hierosolymam, à monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ieru-
salem, sabbati habens iter. 13. Et cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt, vbi manebant
Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Ia-
cobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. 14. hi omnes erant perseverantes vnanimiter in ora-
tione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. 15. In diebus illis exurgens Petrus in Ps.40.b.10.
medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti) 16. Viri fratres, oportet Jo.13.b.18.
impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui com- Mat27.a.7.
prehenderunt Iesum. 17. qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. 18. Et
hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia
viscera eius. 19. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille,
D lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis. 20. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat Psal.68.c.26.
commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea: & episcopatum eius accipiat alter. 21. Opor- Ps.108.a.8.
tet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos
Dominus Iesus, 22. incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est à nobis testem resur-
rectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. 23. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui
cognominatus est Iustus, & Mathiam. 24. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium
ostende, quem elegeris ex his duobus vnum, 25. accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de
quo prævaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. 26. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Ma-
thiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

CAPUT

nem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filię veſtrę: & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores ve-
ſtri ſomnia ſomniabunt. 18. Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas, in diebus illis effundam
de Spiritu meo, & prophetabunt: 19. & dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſan-
guinem, & ignem, & vaporem fumi. 20. Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam
veniat dies Domini magnus & manifeſtus. 21. Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini,
Joel 2.g.32. Rom.10.c.13. ſalvus erit. 22. Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Jeſum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis,
virtutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis: 23. hunc
definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemiſtis: 24. Quem D
Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. 25. David enim
Pſ.115.b.8. dicit in eum: Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi ne commovear.
26. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe:
27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28. Notas mihi feciſti vias vitæ; & replebis me jucunditate cum facie tua. 29. Viri fratres, liceat auden-
ter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus eſt, & ſepultus; & ſepulchrum ejus eſt apud
3.Reg.2.b.10. nos uſque in hodiernum diem. 30. Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia jurejurando juraſſet illi Deus E
Pſal.131.c.11. Pſ.15.b.10. de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus: 31. providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia ne-
Inf.13.c.35. que derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. 32. Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus cujus
omnes nos teſtes ſumus. 33. Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, ef-
fudit hunc, quem vos videtis, & auditis. 34. Non enim David aſcendit in cælum: dixit autem ipſe: Dixit
Pſ.109.a.1. Dominus Domino meo Sede à dextris meis, 35. donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. 36.
Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum,
quem vos crucifixiſtis. 37. His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos F
Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? 38. Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptize-
tur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum: & accipietis do-
num Spiritus Sancti. 39. Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcumque
advocaverit Dominus Deus noſter. 40. Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos,
dicens: Salvamini à generatione iſta prava. 41. Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt: & ap-
poſita ſunt in die illa animæ circiter tria millia. 42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum,
& communicatione fractionis panis, & orationibus. 43. Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque G
prodigia & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis. 44. Omnes etiam
qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. 45. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & di-
videbant illa omnibus, prout cuique opus erat. 46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo,
& frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis, 47. collaudan-
tes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie
in idipſum.

CAPVT

20. ut cum venerint tempora refrigerij à conspectu
Domini, & miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum. 21. quem oportet quidem cæ-
lum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum à
D sæculo Prophetarum. 22. Moyses quidem dixit: Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus Deut.18.c.15.
vester de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vo-
bis. 23. Erit autem; omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 24.
Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos. 25. Vos estis Gen.12.a.3.
filij Prophetarum, & testamenti, quod disposuit Deus ad Patres nostros, dicens ad Abraham: Et in
semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26. Vobis primùm Deus suscitans Filium suum, misit
eum benedicentem vobis: ut convertat se vnusquisque à nequitia sua:

CAPUT QVARTVM.

Apostoli post reclusionem in custodia examinati de claudi curatione, ostendant in solo Christo lapide angulari esse salutem, nec principibus contra Dei jussum obtemperant cessando à doctrina nominis Christi: dimissi verò, & orantes, accipiunt signa dati Spiritus sancti: nullus ipsorum quidquam proprium habebat, sed suis divenditis faciebat pretium esse commune, sicut fecit Barnabas divendito agro suo.

A 1. LOquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes & magistratus templi, &
Sadducæi. 2. dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jesu resurrectionem
ex mortuis: 3. & iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum. erat
enim iam vespera. 4. Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus est
numerus virorum quinque millia. 5. Factum est autem in crastinum, vt congregarentur princi-
B pes eorum, & seniores, & Scribæ in Jerusalem; 6. & Annas princeps sacerdotum, & Caiphas,
& Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. 7. Et statuentes eos in medio,
interrogabant: Jn qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos? 8. Tunc repletus Spiritu sancto Pe-
trus, dixit ad eos: Principes populi, & seniores audite: 9. Si nos hodie diiudicamur in benefacto homi-
nis infirmi, in quo iste saluus factus est. 10. notum sit omnibus vobis, & omni plebi Jsrael: quia in no-
mine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc
iste astat, coram vobis sanus. 11. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est Ps.117.d.22.
C in caput anguli: 12. & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum homi- Is.28.d.16.
nibus in quo oporteat nos saluos fieri. 13. Videntes autem Petri constantiam, & Joannis, comperto Mat.21.d.42.
quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Jesu fue- Mar.12.a.10.
rant: 14. hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Luc.20.c.17.
15. Jusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebant ad inuicem. 16. dicentes. Quid Rom.9.g.33.
faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus 1.Pet.2.b.7.
Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare. 17. Sed ne amplius diuulgetur in populum, com-
D minemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum. 18. Et vocantes eos, denuntiauerunt
ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu. 19. Petrus verò & Joannes respondentes, di-
xerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, iudicate: 20. non enim
possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. 21. At illi comminantes dimiserunt eos: non inue-
nien-

ceſſent : Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur , gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent ; quem continuè annuntiant.

1. **V**Ir autem quidam nomine Ananias, cum Sapphira uxore ſua, vendidit agrum, 2. & frau- A
davit de pretio agri conſcia uxore ſua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apoſtolo-
rum poſuit. 3. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſan-
cto, & fraudare de pretio agri? 4. Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat pote-
ſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo. 5. Audiens au-
tem Ananias hæc verba, cecidit & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt.
6. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt. 7. Factum eſt autem quaſi ho- B
rarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit. 8. Dixit autem ei
Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti. 9. Petrus autem
ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepelie-
runt virum tuum, ad oſtium, & efferent te. 10. Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit.
Intrantes autem juvenes, invenerunt illam mortuam, & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.
11. Et factus eſt timor magnus in univerſa Eccleſia, & in omnes qui audierunt hæc, 12. Per ma-
nus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in por- C
ticu Salomonis. 13. Cæterorum autem nemo audebat ſe conjungere illis: ſed magnificabat eos po-
pulus. 14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, 15.
ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro ſaltem
umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis. 16. Concur-
rebat autem & multitudo vicinarum civitatum Jeruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiriti-
bus immundis, qui curabantur omnes. 17. Exurgens autem princeps ſacerdotum, & omnes qui
cum illo erant (quæ eſt hæreſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo: 18. & injecerunt manus in A- D
poſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica. 19. Angelus autem Domini per noctem aperiens
januas carceris, & educens eos, dixit: 20. Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba
vitæ hujus. 21. Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens au-
tem princeps ſacerdotum, & qui cum eo erant, convocaverunt concilium, & omnes ſeniores fi-
liorum Iſrael: & miſerunt ad carcerem ut adducerentur. 22. Cùm autem veniſſent miniſtri, & a-
perto carcere non inveniſſent illos, reverſi nuntiaverunt, 23. dicentes: Carcerem quidem inveni-
mus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante januas, aperientes autem neminem in-
tus invenimus. 24. Ut autem audierunt hos ſermones magiſtratus templi, & principes ſacerdotum E
ambigebant de illis quidnam fieret. 25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri quos
poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, & docentes populum. 26. Tunc abiit magiſtratus cum
miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur. 27. Et cùm ad-
duxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio: & interrogavit eos princeps ſacerdotum, 28. di-
cens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto; & ecce repleſtis Jeruſalem do-
ctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius. 29. Reſpondens autem Petrus, F
& Apoſtoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus. 30. Deus patrum noſtro-
rum ſuſcitavit Jeſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno. 31. Hunc principem & ſalva-
torem Deus exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.
32. Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus obedien-
tibus ſibi. 33. Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, & cogitabant interficere illos. 34. Surgens au-

tem

Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant
à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano: 10. & non poterant resistere sapientiæ & Spiritui,
qui loquebatur. 11. Tunc summiserunt viros, qui dicerent se audivisse eum dicentem verba
D blasphemiæ in Moysen, & in Deum. 12. Commoverunt itaque plebem, & seniores, &
Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium. 13. & statuerunt fal-
sos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, & legem.
14. audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit
traditiones, quas tradidit nobis Moyses. 15. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, vide-
runt faciem ejus tamquam faciem angeli.

CAPVT SEPTIMVM.

Stephanus, data respondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham ejusque minoribus, de Moyse & egressione filiorum Israel ex Ægypto, de tabernaculo testimonii, & templo per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens quòd ipsi & patres eorum Spiritui sancto semper restiterint: cùm autem diceret se Iesum à dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

A 1. Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent? 2. Qui ait: Viri fratres, & patres, audite:
Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cùm esset in Mesopotamia: priùs quàm moraretur in
Charan, & dixit ad illum. 3. Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero Gen.12.a.1.
tibi. 4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater
ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis. 5. Et non dedit illi hereditatem in ea,
nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, & semini ejus post ipsum, cùm non ha-
beret filium. 6. Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen ejus accola in terra aliena, & servituti eos Gen.15.c.13.
subjicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis: 7. & gentem cui servierint, judicabo ego, dixit Gen.17.b.10.
B Dominus, & post hæc exibunt, & servient mihi in loco isto. 8. Et dedit illi testamentū circumcisionis: & sic Gen.21.a.4.
genuit Isaac, & circūcidit eum die octavo: & Isaac Jacob: & Jacob, duodecim Patriarchas. 9. Et Patriar- Gen.25.d.25.
chæ æmulantes, Joseph vendiderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo. 10. & eripuit eum ex omnibus Gen.29.d.32 35.d.22.
tribulationibus ejus: & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, & constituit Gen.37.f.28.
eum præpositum super Ægyptum, & super omnem domum suam. 11. Venit autem fames in universam Gen.41.e.37.
Ægyptū & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri. 12. Cùm audisset autē Gen.42.a.2.
Jacob esse frumentum in Ægypto: misit patres nostros primùm: 13. & in secundo cognitus est Joseph à Gen.45.a.3.
fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus ejus. 14. Mittens autem Joseph accersivit Jacob pa- Gen.46.a.5.
trem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque. 15. Et descendit Jacob in Gen.49.d.32.
Ægyptū, & defunctus est ipse, & patres nostri. 16. Et translati sunt in Sichē, & positi sunt in sepulcro quod Gen.23.c.16. 50.a.5.b.13.
C emit Abraham pretio argenti à filijs Hemor, filij Sichem. 17. Cùm autem appropinquaret tempus pro-
missionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, crevit populus, & multiplicatus est in Ægypto. 18. quoad- Iosu.24.g.32.
usque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph. 19. Hic circumveniens genus nostrum, af- Exod.1.a.2.

fratre ſuo. 20. Martha ergo vt audivit quia Ieſus venit, occurrit illi, Maria autem domi ſedebat. 21.
Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus: 22. Sed & nunc
ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. 23. Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus. 24
Luc.14.c.14. Dicit ei Martha: Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die. 25 Dixit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio
Sup.5.c.29. & vita qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit, vivet; 26. & omnis qui viuit, & credit in me, non mo- D
Sup.6.c.40. rietur in æternum. Credis hoc? 27. Ait illi: Vtiq; Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui
in hunc mundum veniſti. 28. Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens:
Magiſter adeſt, & vocat te. 29 Illa ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum: 30. Nondum enim venerat
Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. 31. Judæi ergo, qui erant cum
ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam, di-
centes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. 32. Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns
eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei. Domine, ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus. 33. Jeſus er- E
go, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſe-
ipſum. 34. Et dixit: Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. 35. Et lacrymatus eſt Jeſus.
36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. 37. Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non po-
terat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? 38. Ieſus ergo rurſum fremens in
ſemetipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca; & lapis ſuperpoſitus erat ei. 39. Ait Ieſus, Tol-
lite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt
enim. 40. Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei? 41. Tulerunt er-
go lapidem. Ieſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me. 42. F
Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi; vt credant quia
tu me miſiſti. 43. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit. Lazare veni foras. 44. Et ſtatim prodiit qui
fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus: Solvite
eum, & ſinite abire. 45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ
fecit Jeſus, crediderunt in eum. 46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ
fecit Ieſus. 47. Collegerunt ergo pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus; quia hic
homo multa ſigna facit? 48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tol-
Inf.18.c.14. lent noſtrum locum, & gentem. 49. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet pontifex anni il-
lius, dixit eis; Vos neſcitis quidquam. 50. Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro G
populo, & non tota gens pereat. 51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit; ſed cùm eſſet pontifex anni
illius, prophetauit, quòd Ieſus moriturus erat pro gente, 52. & non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei,
qui erant diſperſi, congregaret in unum. 53. Ab illo ergo die cogitaverunt vt interficerent eum. 54.
Ieſus ergo jam non in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iuxta deſertum, in ciuitatem
quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. 55. Proximum autem erat Paſcha Iu-
dæorum; & aſcenderunt multi Hieroſolymam de regione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſeipſos.
56. Quærebant ergo Ieſum: & colloquebantur ad inuicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non
venit ad diem feſtum? Dederant autem pontifices & Phariſæi mandatum, vt ſi qui cognouerit vbi ſit
indicet, vt apprehendant eum:

CAPUT

[illegible] & hæc fecerunt ei. 17. Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat
cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum à mortuis. 18. Propterea &
obviam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. 19. Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos:
Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit. 20. Erant autem quidam
Gentiles ex his, qui ascenderant ut adorarent in die festo. 21. Hi ergo accesserunt ad Philippum,
qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine volumus Jesum videre. 22. Venit
Phillippus, & dicit Andreæ: Andreas rursum & Philippus dixerunt Jesu. 23. Jesus autem re-
D spondit eis, dicens: *Venit hora, ut clarificetur Filius hominis.* 24. Amen, amen dico vobis, nisi
granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, 25. ipsum solum manet: si autem mortuum Mat.19.d.39.
fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam 16.d.25.
in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26. Si quis mihi ministrat, me sequatur, & ubi Marc.8.d.35.
sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. Luc.9. b.24.
27. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea 17.g.33.
veni in horam hanc. 28. Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificavi,
& iterum clarificabo. 29. Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum.
Alii dicebant: Angelus ei locutus est. 30. Respondit Jesus, & dixit: Non propter me hæc vox
E venit, sed propter vos. 31. Nunc judicium est mundi: nunc princeps hujus mundi, ejicietur foras.
32. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. 33. (hoc autem dicebat,
significans qua morte esset moriturus.) 34. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Ps.109. b.4.
Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste 116.a.2.
Filius hominis? 35. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum, lumen in vobis est. Ambulate dum lu- Is.40.b.8.
cem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. 36. Ezec.37.g.25
Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Jesus: & abiit, & abscondit
F se ab eis. 37. Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: 38. ut sermo Isaiæ Is.53.a.1.
prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui Rom.10.c.16.
revelatum est? 39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: 40. Excæcavit oculos eo- Is.6.c.9.
rum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & Mat.13.b.14.
sanem eos. 41. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, & locutus est de eo. 42. Verumtamen & Marc.4.b.12.
ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut è synagoga non Luc.8.b.10.
ejicerentur. 43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. 44. Jesus autem cla- Act.28.f.26.
mavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. 45. Et qui videt me, Rom.12.b.8.
videt eum, qui misit me. 46. Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non
G maneat. 47. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non judico eum, non enim veni ut
judicem mundum, sed ut salvificem mundum. 48. Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet
qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. 49. Quia ego ex me- Mat.16.d.16
ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.
50. Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic
loquor.

CAPUT

Mat.10.d.40. sed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. C
Luc.10.c.16. 19. Amodò dico vobis, priusquam fiat: ut cùm factum fuerit, credatis quia ego sum. 20. Amen,
Mat.26.b.21. amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui
Mar.14.b.18. Luc.22.c.21. me misit. 21. Cùm hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & dixit; Amen,
amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. 22. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæ-
sitantes de quo diceret. 23. Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Iesu, quem dilige-
bat Iesus. 24. Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis est, de quo dicit? 25. Itaque cùm
recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine quis est? 26. Respondit Iesus: Ille est, cui ego
intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. 27. Et post
buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citiùs. 28. Hoc autem no-
mo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. 29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iu- D
das, quòd dixisset ei Iesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis ut aliquid da-
ret. 30. Cùm ergo accepisset ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox. 31. Cùm ergo exisset,
dixit Iesus; Nunc clarificatus est Filius hominis; & Deus clarificatus est in eo. 32. Si Deus clarifi-
catus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso; & continuò clarificabit eum. 33. Filioli, adhuc
Sup.7.c.34. modicum vobiscum sum. Quæretis me; & sicut dixi Iudæis; Quò ego vado, vos non potestis venire; &
Lev.19.d.18. vobis dico modò. 34. Mandatum novum do vobis; Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos di-
Mat.22.d.39. ligatis invicem. 35. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invi-
Inf.15.b.12. cem. 36. Dicit ei Simon Petrus; Domine, quo vadis Respondit Iesus; Quo ego vado, non potes me
Mat.26.c.33. modò sequi; sequeris autem postea. 37. Dicit ei Petrus. Quare non possum te sequi modò? animam meam
Mar.14.c.29. pro te ponam. 38. Respondit ei Iesus; Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi; Non can-
Luc.22.d.35. tabit gallus, donec ter me neges.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones, seque rursum illos assumpturum: Thomæ dicit, se esse viam, veritatem, & vitam: Philippo autem, Patrem in se videri, illosque accepturos quidquid suo nomine petierint: & se alium Paraclitum à Patre eis missurum: docet quis ipsum diligere dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ipsius discessu meritò gaudere deberent.

1. NOn turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. 2. In domo Patris mei mansio- A
nes multæ sunt, si quò minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum. 3. Et si abie-
ro, & præparavero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, &
vos sitis. 4. Et quò ego vado, scitis, & viam scitis. 5. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò
vadis: & quomodo possumus viam scire? 6. Dicit ei Jesus: Ego sum via, & veritas, & vita: nemo venit
ad Patrem, nisi per me. 7. Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis: & amodo co-
gnoscetis eum, & vidistis eum. 8. Dicit ei Philippus: Domine ostende nobis Patrem, & sufficit no-
bis. 9. Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum? & non cognovistis me: Philippe, qui videt me, vi-
det & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? 10. Non creditis, quia ego in Patre, & Pa- B
ter in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor, Pater autem in me manens, ipse
facit opera. 11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? 12. Alioquin propter opera ipsa
credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet, & majora ho-
Mat.7.b.7. rum faciet: quia ego ad Patrem vado. 13. Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc fa-
ciam:

A 1. EGo sum vitis vera; & Pater meus agricola est. 2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. 3. Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. 4. Manete in me; & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. 5. Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. 6. Si quis in me non manserit; mittetur foras sicut palmes, & arescet; & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. 7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis man-
B serint; quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. 8. In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. 9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. 10. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione. 11. Hæc locutus sum vobis, ut gaudium vestrum impleatur. 12. Hoc est præceptum meum; ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. 13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. 14. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. 15. Jam non dicam vos servos; quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi à Patre
C meo, nota feci vobis. 16. Non vos me elegistis; sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis & fructum afferatis; & fructus vester maneat; ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. 17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. 18. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. 19. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret; quia verò de mundo non estis; sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. 20. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis; Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur; si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt. 21. Sed hæc omnia facient vo-
D bis propter nomen meum; quia nesciunt eum, qui misit me. 22. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. 23. Qui me odit, & Patrem meum odit. 24. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum. 25. Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est; Quia odio habuerunt me gratis. 26. Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me; 27. & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Sup. 11. b. 19.

Sup. 13. d. 34. Eph. 5. a. 2. 1. Thes. 4. b. 9. Mat. 28. d. 19. 1. Ioan. 3. a. 11. 4. b. 7.

Sup. 13. b. 16. Mat. 10. c. 24. Mar. 24. a. 9.

Ps. 24. d. 19. Luc. 24. g. 49.

CAPUT.

& dixit eis : De hoc quæritis inter vos , quia dixi, Modicum , & non videbitis me , & iterum modicum,
& videbitis me . 20. Amen , amen dico vobis : quia plorabitis , & flebitis vos , mundus autem gau-
debit: vos autem contristabimini , sed tristitia vestra vertetur in gaudium . 21. Mulier cùm parit ,
tristitiam habet , quia venit hora ejus : cùm autem peperit puerum , jam non meminit pressuræ
propter gaudium , quia natus est homo in mundum , 22. Et vos igitur nunc quidem tristitiam ha-
betis , iterum autem videbo vos , & gaudebit cor vestrum : & gaudium vestrum nemo tollet à vo-
bis . 23. Et in illo die me non rogabitis quidquam . Amen amen dico vobis : si quid petieritis Pa-
Mat.7.a 7.21. b 22. trem in nomine meo , dabit vobis . 24. Vsque modò non petistis quidquam in nomine meo . Peti-
Mar.11.c 24. te, & accipietis , ut gaudium vestrum sit plenum . 25. Hæc in proverbiis locutus sum vobis . Ve-
Luc.11.b.9. nit hora , cùm jam non in proverbiis loquar vobis , sed palàm de Patre annunciabo vobis , 26. in D
Sup.14.b.13. illo die in nomine meo petetis : & non dico vobis , quia ego rogabo Patrem de vobis . 27. ipse
Iac 3.a.5. enim Pater amat vos , quia vos me amastis , & credidistis , quia ego à Deo exivi . 28. Exivi à
Patre , & veni in mundum : iterum relinquo mundum , & vado ad Patrem . 29. Dicunt ei di-
scipuli ejus : Ecce nunc palam loqueris , & proverbium nullum dicis . 30. nunc scimus , quia scis
omnia , & non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo existi . 31. Respon-
Mat 26.c 31. dit eis Iesus : Modò creditis ? 32. Ecce venit hora , & jam venit , ut dispergamini unusquisque in
Mar.14.c.27. propria , & me solum relinquatis : & non sum solus , quia Pater mecum est , 33. Hæc locutus sum
vobis , ut in me pacem habeatis . In mundo pressuram habebitis : sed confidite ego vici mun-
dum .

CAPVT DECIMVMSEPTIMUM.

Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione , pro discipulis , & iis qui per illos in ipsum essent credituri , ut serventur à malo , & omnes sint unum , mundisque cognoscat ipsum fuisse à Patre missum .

1. HÆc locutus est Jesus : & sublevatis oculis in cœlum , dixit : Pater venit hora , clarifica A
Mat.28.d.18. filium tuum , ut filius tuus clarificet te : 2. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis , ut
omne , quod dedisti ei , det eis vitam æternam . 3. Hæc est autem vita æterna : ut cognoscant te ,
solum Deum verum , & quem misisti Jesum Christum . 4. Ego te clarificavi super terram : opus con-
summavi , quod dedisti mihi ut faciam : 5. & nunc clarifica me tu Pater apud te metipsum , claritate ,
quam habui prius , quam mundus esset , apud te . 6. Manifestavi nomen tuum hominibus , quos de-
disti mihi de mundo : Tui erant , & mihi eos dedisti : & sermonem tuum servaverunt . 7. Nunc
cognoverunt , quia quæ dedisti mihi , abs te sunt : 8. quia verba , quæ dedisti mihi , dedi eis : & ipsi
acceperunt , & cognoverunt verè quia à te exivi , & crediderunt quia tu me misisti . 9. Ego pro eis B
rogo : Non pro mundo rogo , sed pro his , quos dedisti mihi , quia tui sunt : 10. & mea omnia tua
sunt, & tua mea sunt : & clarificatus sum in eis . 11. Et jam non sum in mundo & hi in mundo sunt ,
& ego ad te venio Pater sancte , serva eos in nomine tuo , quos dedisti mihi : ut sint unum , si-
Inf.18.b.9. cut & nos . 12. Cùm essem cum eis , ego servabam eos in nomine tuo . Quos dedisti mihi , custo-
Ps.108.a.8. divi : & nemo ex eis periit , nisi filius perditionis , ut Scriptura impleatur . 13. Nunc autem ad te C
venio : & hæc loquor in mundo , ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis , 14. Ego dedi
eis sermonem tuum , & mundus eos odio habuit , quia non sunt de mundo , sicut & ego non sum
de mundo . 15. Non rogo ut tollas eos de mundo , sed ut serves à malo . 16. De mundo non sunt ,

sicut

B terram. 7. Iterum ergo interrogauit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum
8. Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. 9. Vt im-
pleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam. 10. Si- Sup.17.b.12.
mon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis seruum: & abscidit auricu-
C lam eius dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. 11. Dixit ergo Iesus Petro. Mitte gla-
dium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? 12. Cohors ergo,
& tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum: 13. Et adduxe- Luc.23.a.2.
runt eum ad Annam primùm: erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 14. Erat Sup.11.f.49.
autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit vnum hominem mori pro populo.
15. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat
notus pontifici, & introiuit cum Iesu in atrium pontificis. 16. Petrus autem stabat ad ostium Mat.26.c.58.
foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Mar.14.f.54.
Petrum. 17. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Luc.22.f.55.
D Dicit ille: Non sum. 18. Stabant autem servi, & ministri ad prunas, quia frigus erat, & ca-
lefaciebant se: erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se. 19. Pontifex ergo interro-
gavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. 20. Respondit ei Iesus: Ego palàm locutus
sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conveniunt: & in
occulto locutus sum nihil. 21. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locu-
tus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego. 22. Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens
ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes pontifici? 23. Respondit ei Iesus: Si ma-
lè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? 24. Et misit eum Mat.26.f.57.
Annas ligatum ad Caipham pontificem. 25. Erat autem Simon Petrus stans; & calefaciens se. Mar.14.f.53.
E Dixerunt ergo ei: Num quid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille, & dixit. Non sum. 26. Luc.22.f.54.
Dicit ei vnus ex servis pontificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculam; Nonne ego te Mat.26.g.69.
vidi in horto cum illo? 27. Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit. 28. Ad- Mar.14.g.67.
ducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in præ- Luc.22.f.56.
torium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha. 29. Exiuit ergo Pilatus ad eos Matt.27.a.2.
F foras, & dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? 30. Responderunt, & di- Marc.15.a.1.
xerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. 31. Dixit ergo eis Pilatus; Luc.23.a.1.
Accipite eum vos, & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi. Nobis non Act.10.d.28.
licet interficere quemquam. 32. Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset 11.a.3.
moriturus. 33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Iesum, & dixit ei: Tu es Mat.20.c.19.
rex Iudæorum? 34. Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? 35. Re- Mat.27.b.11.
spondit Pilatus: Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi; quid fecisti? Mar.15.a.1.
G 36. Respondit Iesus; Regnum meum non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, mini- Luc.23.a.3.
stri mei vtique decertarent ut non traderer Iudæis; nunc autem regnum meum non est hinc. 37. Dixit
itaque ei Pilatus; Ergo rex es tu? Respondit Iesus; Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum,
& ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis qui est ex veritate, audit vocem
meam. 38. Dicit ei Pilatus; Quid est veritas? Et cum hoc dixisset iterum exiuit ad Iudęos, & dicit eis;
Ego nullam invenio in eo causam. 39. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis
in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum? 40. Clamaverunt ergo rursum omnes, Mat.27.b.65.
dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro. Mar.15.a.6.
Luc.23.c.17.

K CAPVT

pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha. 14. Erat autem Para-
ſceve Paſchæ; hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter. 15. Illi autem clamabant: Tolle,
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt pontifices: Non
habemus regem, niſi Cæſarem. 16. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt au-
Mat27.d.33. tem Ieſum, & eduxerunt. 17. Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum,
Mar.15.b.22. Hebraicè autem Golgotha: 18. ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium
Luc23.e.33. autem Ieſum. 19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Ie- D
ſus Nazarenus, Rex Iudæorum. 20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia prope ci-
vitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè & Latinè. 21. Di-
cebant ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli ſcribere, Rex Iudæorum: ſed quia ipſe dixit: Rex
ſum Iudæorum. 22. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi. 23. Milites ergo cùm crucifixiſſent
Mat26.d.35. eum acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam.
Mar.15.c.24. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. 24. Dixerunt ergo ad invicem: Non E
Luc.23.c.34. ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſti-
Pſ.21.a.19. menta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. 25. Stabant
autem juxta crucem Ieſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.
26. Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier,
ecce filius tuus. 27. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus
in ſua. 28. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit: F
Sitio. 29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo cir-
cum ponentes, obtulerunt ori ejus. 30. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum
eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum. 31. Judæi ergo, (quoniam Paraſceve erat) ut non re-
manerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut fran-
gerentur eorum crura, & tollerentur. 32. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura,
& alterius qui crucifixus eſt cum eo. 33. Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mor- G
tuum, non fregerunt ejus crura: 34. ſed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit
ſanguis, & aqua. 35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille
Exod.12.g.46. ſcit quia vera dicit; ut & vos credatis. 36. Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non
Num.9.b.12. comminuetis ex eo. 37. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. 38. Poſt hæc
Zach.12.c.10 autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa (eò quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem pro-
pter metum Judæorum,) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo & tulit corpus
Mat.27.g.57. Jeſu. 39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam myr-
Mar.15.d.43. rhæ & aloes, quaſi libras centum. 40. Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum
Luc.23.g.50. aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire. 41. Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: &
Sup.3.a.2. in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat. 42. Ibi ergo propter Paraſce-
ven Judæorum, quia juxtà erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPVT

Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. 19. Cùm ergo serò esset die illo, una sabbatorum, &
fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum; venit Jesus, & Mat.16.c.14.
stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. 20. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Luc 24.e.36.
Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. 21. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me 1.Cor.15.a.5.
Pater, & ego mitto vos. 22. Hæc cum dixisset, insufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum san-
F ctum: 23. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Mat.18.c.18.
24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit
Jesus. 25. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro
in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam ma-
num meam in latus ejus, non credam. 26. Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus;
G & Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. 27. De-
inde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mit-
te in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. 28. Respondit Thomas, & dixit ei: Do-
minus meus, & Deus meus. 29. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui
non viderunt, & crediderunt: 30. Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipu- Inf.21. d.25
lorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 31. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia
est Jesus Christus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Piscantibus discipulis comprehendere facit Iesus copiosa piscium multitudinem: quo signo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, mittit se in mare, & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oves, & de futura passione sua admonetur, frustrà de Ioannis morte curiosè scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

A 1. POstea manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic; 2.
Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat a
Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & ali ex discipulis ejus duo. 3. Dicit eis Simon Petrus: Vado pi-
scari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte ni-
hil prendiderunt. 4. Manè autem facto stetit Jesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia
Jesus est. 5. Dixit ergo eis Jesus: Pueri numquid pulmentarium habetis; Responderunt ei: Non.
6. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete; & invenietis. Miserunt ergo: & jam non valebant
B illud trahere præ multitudine piscium. 7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro:
Dominus est. Simon Petrus cùm audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus)
& misit se in mare. 8. Alii autem discipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra,
sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. 9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt
prunas positas, & piscem superpositum, & panem. 10. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos
prendidistis nunc. 11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus cen-
tum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete. 12. Dicit eis Iesus: Venite,
prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus

ACTVS

CAPUT PRIMVM.

Iesus promittens Apostolis Spiritum sanctum, dicit non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora: & post ipsius in cælum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de uno in locum Iudæ proditoris sufficiendo, ubi præmissis precibus eligitur sorte Mathias.

A 1. PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, &
docere, 2. vsque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos ele-
git, assumptus est. 3. quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis
argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. 4. Et conue- Luc 24. g.49.
scens: præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Pa- Ioa. 14. d.46.
tris, quam audistis (inquit) per os meum: 5. quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem bapti- Mat.3.b.11.
zabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. 6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, di- Mar.1.a.8.
B centes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? 7. Dixit autem eis: Non est vestrum nos- Luc. 3. d.16.
se tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: 8. sed accipietis virtutem supervenien- Io.1.d.26.
tis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria & vsque Inf. 2. a.1.
ad vltimum terræ. 9. Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est: & nubes suscepit eum Luc 24. g.48.
ab oculis eorum. 10. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta
illos in vestibus albis, qui & dixerunt: 11. Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? hic
Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in
C cælum. 12. Tunc reuersi sunt Hierosolymam, à monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ieru-
salem, sabbati habens iter. 13. Et cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt, vbi manebant
Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Ia-
cobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. 14. hi omnes erant perseverantes vnanimiter in ora-
tione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. 15. In diebus illis exurgens Petrus in
medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti) 16. Viri fratres, oportet Ps. 40. b.10.
impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui com- Io.13.b.18.
prehenderunt Iesum. 17. qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. 18. Et Mat 27. a.7.
hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia
D viscera eius. 19. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille,
lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis. 20. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat Psal.68. c.26.
commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea: & episcopatum eius accipiat alter. 21. Opor- Ps. 108. a.8.
tet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos
Dominus Iesus, 22. incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est à nobis testem resur-
rectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. 23. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui
cognominatus est Iustus, & Mathiam. 24. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium
ostende, quem elegeris ex his duobus vnum, 25. accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de
quo prævaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. 26. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Ma-
thiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

CAPVT

stri somnia somniabunt. 18. Et quidem super servos meos, & super ...
de Spiritu meo, & prophetabunt: 19. & dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum, san-
guinem, & ignem, & vaporem fumi. 20. Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam
veniat dies Domini magnus & manifestus. 21. Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini,
Joel 2 g.32. salvus erit. 22. Viri Israelitæ, audite verba hæc: Jesum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis,
Rom.10.c.13. virtutibus, & prodigiis, & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis: 23. hunc
definito consilio & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemistis: 24. Quem D
Ps. 115.b.8. Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. 25. David enim
dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commovear.
26. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe:
27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28. Notas mihi fecisti vias vitæ; & replebis me jucunditate cum facie tua. 29. Viri fratres, liceat auden-
ter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus; & sepulchrum ejus est apud
3.Reg.2.b.10. nos usque in hodiernum diem. 30. Propheta igitur cùm esset, & sciret quia jurejurando jurasset illi Deus E
Psal.131.c.11. de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus: 31. providens locutus est de resurrectione Christi, quia ne-
Ps.15.b.10.
Inf.13.c.35. que derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. 32. Hunc Jesum resuscitavit Deus cujus
omnes nos testes sumus. 33. Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, ef-
fudit hunc, quem vos videtis, & auditis. 34. Non enim David ascendit in cælum: dixit autem ipse: Dixit
Ps.109.a.1. Dominus Domino meo Sede à dextris meis, 35. donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 36.
Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Jesum,
quem vos crucifixistis. 37. His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos F
Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? 38. Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptize-
tur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis do-
num Spiritus Sancti. 39. Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque
advocaverit Dominus Deus noster. 40. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos,
dicens: Salvamini à generatione ista prava. 41. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt: & ap-
positæ sunt in die illa animæ circiter tria millia. 42. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum,
& communicatione fractionis panis, & orationibus. 43. Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque G
prodigia & signa per Apostolos in Jerusalem fiebant, & metus erat magnus in universis. 44. Omnes etiam
qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. 45. Possessiones & substantias vendebant, & di-
videbant illa omnibus, prout cuique opus erat. 46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo,
& frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis, 47. collaudan-
tes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie
in idipsum.

CAPUT

... peccata vestra; 20. ut cum venerint tempora refrigerij à conspectu
Domini, & miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum. 21. quem oportet quidem cæ-
lum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum à
D sæculo Prophetarum. 22. Moyses quidem dixit: Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus Deut.18.c.15.
vester de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vo-
bis. 23. Erit autem: omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 24.
Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos. 25. Vos estis Gen.12.a3.
filij Prophetarum, & testamenti, quod disposuit Deus ad Patres nostros, dicens ad Abraham: Et in
semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26. Vobis primùm Deus suscitans Filium suum, misit
eum benedicentem vobis: ut convertat se vnusquisque à nequitia sua.

CAPUT QVARTVM.

Apostoli post reclusionem in custodia examinati de claudi curatione, ostendunt in solo Christo lapide angulari esse salutem, nec principibus contra Dei jussum obtemperant cessando à doctrina nominis Christi: dimissi verò, & orantes, accipiunt signa dati Spiritus sancti: nullus ipsorum quidquam proprium habebat, sed suis divenditis faciebat pretium esse commune, sicut fecit Barnabas divendito agro suo.

A 1. LOquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes & magistratus templi, &
Sadducæi. 2. dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jesu resurrectionem
ex mortuis: 3. & iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat
enim iam vespera. 4. Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus est
numerus virorum quinque millia. 5. Factum est autem in crastinum, vt congregarentur princi-
B pes eorum, & seniores, & Scribæ in Jerusalem; 6. & Annas princeps sacerdotum, & Caiphas,
& Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. 7. Et statuentes eos in medio,
interrogabant: Jn qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos? 8. Tunc repletus Spiritu sancto Pe-
trus, dixit ad eos. Principes populi, & seniores audite. 9. Si nos hodie diiudicamur in benefacto homi-
nis infirmi, in quo iste saluus factus est, 10. notum sit omnibus vobis, & omni plebi Jsrael: quia in no-
mine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc
iste astat, coram vobis sanus. 11. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est Ps.117.d22.
C in caput anguli: 12. & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum homi- Is28.d.16.
nibus in quo oporteat nos saluos fieri. 13. Videntes autem Petri constantiam, & Joannis, comperto Mat21.d.42. Mar12.a.10.
quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Jesu fue- Luc20.c.17.
rant: 14. hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Rom.9.g.33.
15. Jusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebant ad inuicem. 16. dicentes. Quid 1.Pet.2.b.7.
faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus
Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare. 17. Sed ne amplius diuulgetur in populum, com-
minemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum. 18. Et vocantes eos, denuntiauerunt
D ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu. 19. Petrus verò & Joannes respondentes, di-
xerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, iudicate: 20. non enim
possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. 21. At illi comminantes dimiserunt eos: non inue-
nien-

Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant
à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano: 10. & non poterant resistere sapientiæ & Spiritui,
qui loquebatur. 11. Tunc summiserunt viros, qui dicerent se audivisse eum dicentem verba
D blasphemiæ in Moysen, & in Deum. 12. Commoverunt itaque plebem, & seniores, &
Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium. 13. & statuerunt fal-
sos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, & legem.
14. audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit
traditiones, quas tradidit nobis Moyses. 15. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, vide-
runt faciem ejus tamquam faciem angeli.

CAPUT SEPTIMUM.

Stephanus, data respondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham ejusque minoribus, de Moyse & egressione filiorum Israel ex Ægypto, de tabernaculo testimonii, & templo per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens quòd ipsi & patres eorum Spiritui sancto semper restiterint: cùm autem diceret se Jesum à dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

A 1. Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent? 2. Qui ait: Viri fratres, & patres, audite:
Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cùm esset in Mesopotamia: priùsquàm moraretur in
Charan, & dixit ad illum. 3. Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero Gen.12.a.1.
tibi. 4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater
ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis. 5. Et non dedit illi hereditatem in ea,
nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, & semini ejus post ipsum, cùm non ha-
beret filium. 6. Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen ejus accola in terra aliena, & servituti eos Gen. 15.c.13.
subjicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis: 7. & gentem cui servierint, judicabo ego, dixit Gen.17.b.10.
B Dominus, & post hæc exibunt, & servient mihi in loco isto. 8. Et dedit illi testamentū circumcisionis: & sic Gen.21.a.4.
genuit Isaac, & circūcidit eum die octavo: & Isaac Jacob: & Jacob, duodecim Patriarchas. 9. Et Patriar- Gen.25.d.25; Gen.29.d.32
chæ æmulantes, Joseph vendiderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo. 10. & eripuit eum ex omnibus 35.d.22. Gen.37.f.28.
tribulationibus ejus: & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, & constituit Gen.41.e.37.
eum præpositum super Ægyptum, & super omnem domum suam. 11. Venit autem fames in universam
Ægyptū & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri. 12. Cùm audisset autē Gen.42.a.2.
Jacob esse frumentum in Ægypto: misit patres nostros primùm: 13. & in secundo cognitus est Joseph à Gen.45.a.3.
fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus ejus. 14. Mittens autem Joseph accersivit Jacob pa- Gen.46.a.5.
trem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque. 15. Et descendit Jacob in Gen.49.d.32.
Ægyptū, & defunctus est ipse, & patres nostri. 16. Et translati sunt in Sichē, & positi sunt in sepulcro quod Gen.23.c.16. Jos.24.g.32.
C emit Abraham pretio argenti à filijs Hemor, filij Sichem. 17. Cùm autem appropinquaret tempus pro-
missionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, crevit populus, & multiplicatus est in Ægypto. 18. quoad- Jos.24.g.32.
usque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph. 19. Hic circumveniens genus nostrum, af- Exod.1.a.2.

Et transferam vos trans Babylonem. 44. Tabernaculum testimonij fuit cum patribus nostris in deserto,
Exod25.d.40. sicut disposuit illis Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundùm formam quam viderat. 45.
Ios.3. c.14. Quod & induxerunt, suscipientes patresnostri cum Jesu in possessioné gentium; quas expulit Deus à facie
Heb.8.e.9. patrum nostrorum, usque in diebus David, 46. qui invenit gratiam ante Deum, & petiit ut inveniret
1.Reg.16.c.13. tabernaculum Deo Jacob. 47. Salomon autem ædificavit illi domum. 48. Sed non Excelsus in manu-
Ps.131.a.5. factis habitat, sicut Propheta dicit: 49. Cœlum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum.
3 Reg.6.a.1. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est? 50. Nonne ma-
1 Par.17.b.12. nus mea fecit hæc omnia? 51. Dura cervice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui G
Inf.17.e.24. sancto resistitis, sicut patres vestri, ita & vos. 52. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri?
Is.66.a.1. Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Justi, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuistis:
53. quia accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis. 54. Audientes autem hęc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum. 55. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, &
Filium hominis stantem à dextris Dei. 56. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, &
impetum fecerunt unanimiter in eum. 57. Et eiicientes eum extra civitatem lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. 58. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jesu suscipe spiritum meum. 59. Positis autem genibus, clamavit voce
magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormivit in Domino.
Saulus autem erat consentiens neci ejus.

CAPVT OCTAVVM.

In persecutione disperguntur omnes præter Apostolos, Saulo devastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: missi ab Apostolis Petrus & Ioannes, oratione ac manuum impositione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum Sanctum; Simon autem volens Spiritus Sancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum, quem ubi credentem baptizasset, à Spiritus raptus defertur in Azotum.

FActa est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi A
sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos. 2. Curaverunt autem Stephanum viri
timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. 3. Saulus autem devastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. 4. Jgitur qui dispersi erant, per-
transibant, evangelizantes verbum Dei. 5. Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. 6. Jntendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat. 7. Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, B
clamantes voce magna exibant. 8. Multi autem paralytici & claudi curati sunt. 9. Factum est ergo
gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in civitate Magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum: 10. cui auscultabant omnes à minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna. 11. Attendebant autem
eum, propter quòd multo tempore magiis suis dementasset eos. 12. Cùm verò credidissent Philippo
evangelizanti de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres. 13. Tunc Si-
mon

amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. 40. Philippus autem inventus est in Azoto, & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

CAPUT NONUM.

Admiranda Sauli persecutoris conversio, Domino ei apparente, & Anania ad ipsum misso, à quo baptizatus capit Damasci acerrimè tueri Iesum esse Christum: discipuli verò ipsum demittunt per propter Iudæorum insidias: quem Barnabas Ierosolymis ducit ad Apostolos, unde rursum propter insidias dimittitur Tarsum: Petrus Lyddæ sanat Æneam paralyticum: & in Ioppe Tabitham resuscitat.

A 1. SAulus autem adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sa- Gal.1.c.13. Inf.22.b.6. 1.Cor.15.b.8. 2.Cor.12.a.2.
cerdotum, 2. & petiit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas: ut, si quos invenisset hu-
jus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem. Et cùm iter faceret, contigit ut ap-
propinquaret Damasco: & subitò circumfulsit eum lux de cœlo. 4. Et cadens in terram audivit vo-
cem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? 5. Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego
sum Jesus, quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare. 6. Et tremens, ac stu-
pens dixit: Domine quid me vis facere? 7. Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi
B dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti,
audientes quidem vocem, neminem autem videntes. 8. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque
oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. 9. Et erat ibi
tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit. 10. Erat autem quidam discipulus Da-
masci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego Domine.
11. Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ
Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat. 12. Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, &
C imponentem sibi manus ut visum recipiat. 13. Respondit autem Ananias: Domine, audivi à mul-
tis de viro hoc, quanta mala fecerit Sanctis tuis in Jerusalem: 14. & hic habet potestatem à principi-
bus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum. 15. Dixit autem ad eum Dominus, Va-
de, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs
Israel. 16. Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. 17. Et abiit Ana-
nias, & introivit in domum: & imponens ei manus dixit: Saule frater, Dominus misit me Jesus, qui
apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu sancto. 18. Et confestim ceciде-
D runt ab oculis ejus tanquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est. 19. Et cùm acce-
pisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. 20.
Et continuò in Synagogis prædicabat Jesum, quoniam hic est Filius Dei. 21. Stupebant autem omnes
qui audiebant, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Jerusalem eos, qui invocabant no-
men istud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum? 22. Saulus
autem multò magis convalescebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans quo-
niam hic est Christus. 23. Cùm autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Judæi
ut eum interficerent. 24. Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem &

 portas.

Iussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrum, qui per [illegible] visionem admonitus Gentes ad Evan-
gelium admittendas esse, venit ad illum: cumque super omnes verbum ejus de Christo audientes
Spiritus Sanctus descendisset, jussit eos baptizari.

1. VIr autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur Itali- A
ca, 2. religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi,
& deprecans Deum semper: 3. is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelum Dei intro-
euntem ad se, & dicentem sibi, Corneli. 4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est,
Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ, ascenderunt in memoriam in con-
spectu Dei. 5. Et nunc mitte viros in Joppen, & accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Pe-
trus: 6. hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus est domus juxta mare: hic dicet ti-
bi quid te oporteet facere. 7. Et cùm discessisset angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesti-
cos suos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant. 8. Quibus cùm narrasset omnia, B
misit illos in Ioppen. 9. Postera autem die iter illis facientibus appropinquantibus civitati,
ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. 10. Et cùm esuriret, voluit gu-
stare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: 11. & vidit cælum apertum, &
descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram, 12. in
quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cæli. 13. Et facta est vox ad eum:
Surge Petre, occide & manduca. 14. Ait autem Petrus: Absit, Domine, quia numquam manduca-
vi omne commune & immundum. 15. Et vox iterum secundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu com-
mune ne dixeris. 16. Hoc autem factum est per ter: & statim receptum est vas in cælum. 17. Et dum C
intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi erant à Cornelio,
inquirentes domum Simonis, astiterunt ad januam. 18. Et cùm vocassent, interrogabant, si Simon,
qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. 19. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiri-
tus ei: Ecce viri tres quærunt te. 20. Surge, itaque, descende, & vade cùm eis nihil dubitans: quia
ego misi illos. 21. Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ
causa est, propter quam venistis? 22. Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir justus, & timens Deum,
& testimonium habens ab universa gente Judæorum, responsum accepit ab angelo sancto, accersire te D
in domum suam, & audire verba abs te. 23: Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem
die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Joppe comitati sunt eum. 24. Altera au-
tem die introivit Cæsaream. Cornelius verò exspectabat illos, convocatis cognatis suis, & necessariis
amicis. 25. Et factum est, cùm introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus
adoravit. 26. Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. 27. Et loquens cum
illo intravit, & invenit multos qui convenerant: 28. dixitque ad illos. Vos scitis quomodo abomina-
tum sit viro Iudæo, coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem com-
munem aut immundum dicere hominem. 29. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo E
ergo, quam ob causam accersistis me? 30. Et Cornelius ait: A nudius quarta die usque ad hanc ho-
ram, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait: 31. Cor-
neli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. 32. Mitte ergo
in Joppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii
juxta mare. 33. Confestim ergo misi ad te: & tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in con-
spectu tuo adsumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt à Domino. 34. Aperiens autem Pe-

trus

illis? 4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: 5. Ego eram in civitate Ioppe orans,
& vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis sum-
mitti de cælo, & venit usque ad me. 6. In quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ,
& bestias, & reptilia, & volatilia cæli. 7. Audivi autem & vocem dicentem mihi. Surge Petre, oc-
cide, & manduca. 8. Dixi autem: Nequaquam, Domine: quia commune aut immundum num-
B quam introivit in os meum. 9. Respondit autem vox secundò de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne
commune dixeris. 10. Hoc autem factum est per ter: & recepta sunt omnia rursum in cælum. 11.
Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram, missi à Cæsarea ad me. 12. Dixit autem
Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fratres isti, & ingres-
si sumus in domum viri. 13. Narravit autem nobis, quomodo vidisset angelum in domo sua, stantem
& dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, 14. qui loquetur
tibi verba, in quibus salvus eris tu, & universa domus tua. 15. Cùm autem cœpissem loqui, cecidit
Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initió. 16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut Mat.3.b.11.
dicebat: Ioannes quidem baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu sancto. 17. Si ergo eam- Mar.1.a.8.
dem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis Luc.3.d.16.
C eram, qui possem prohibere Deum? 18. His auditis, tacuerunt, & glorificaverunt Deum, dicentes: Ioa.1.d.26.
Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. 19. Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribu- Sup.1.a.5.
latione, quæ facta fuerat sub Stephano perambulaverunt usquem Phœnicem, & Cyprum, & Antio- Inf.19.a.4.
chiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis. 20. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, &
Cyrenæi, qui cùm introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annunciantes Dominum Ie-
sum. 21. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conversus est ad Dominum.
D 22. Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, super istis: & miserunt Barna-
bam usque ad Antiochiam. 23. Qui cùm pervenisset, & vidisset gratiam Dei, gavisus est: & horta-
batur omnes in proposito cordis permanere in Domino: 24. quia erat vir bonus & plenus Spiritu sancto,
& fide. Et apposita est multa turba Domino. 25. Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quære-
ret Saulum: quem cùm invenisset, perduxit Antiochiam. 26. annum totum conversati sunt ibi in Ec-
clesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ discipuli, Christia-
ni. 27. In his autem diebus supervenerunt ab Hierosolymis Prophetæ Antiochiam: 28. & surgens
unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terra-
rum, quæ facta est sub Claudio. 29. Discipuli autem prout quis habebat, proposuerunt singuli in
ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus: 30. quod & fecerunt, mittentes ad seniores per
manus Barnabæ & Sauli.

CAPVT

Cum autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt. 17. Annuens autem eis manu ut tacerent, nar-
ravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo, & fratribus hæc. Et
egressus abiit in alium locum. 18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam
factum esset de Petro, 19. Herodes autem cùm requisisset eum, & non invenisset, inquisitione facta de D
custodibus, jussit eos duci: descendensque à Judæa in Cæsaream, ibi commoratus est. 20. Erat au-
tem iratus Tyriis, & Sidoniis, At illi unanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super
cubiculum regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo. 21. Statuto autem
die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. 22. Populus autem
acclamabat: Dei voces, & non hominis. 23. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eò quod
non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus expiravit. 24. Verbum autem Domini crescebat,
& multiplicabatur. 25. Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Hierosolymis expleto ministerio, as-
sumpto Joanne, qui cognominatus est Marcus.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

Saulus & Barnabas jubentur à Spiritu Sancto segregari ad opus prædicationis inter gentes, & Bar-Jesu sive Elyma mago qui eorum prædicationi resistebat, ad Pauli verbum, excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Pisidiæ Paulus in synagoga latiùs de Christo disserit: sed Iudæis blasphemantibus, & persecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes, juxta Isaiæ vaticinium.

1. ERant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Si- A
mon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ
collactaneus, & Saulus. 2. Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus san-
ctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. 3. Tunc jejunantes, & oran-
tes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. 4. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleu-
ciam, & inde navigaverunt Cyprum. 5. Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in syna-
gogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in ministerio. 6. Et cùm perambulassent universam in- B
sulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pseudoprophetam, Judæum, cui nomen erat
Bar-iesu, 7. qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba & Saulo, desi-
derabat audire verbum Dei. 8. Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen
ejus) quærens avertere proconsulem à fide. 9. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, in-
tuens in eum, 10. dixit: O plenè omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ non
desinis subvertere vias Domini rectas. 11. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns
solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei ma-
num daret. 12. Tunc proconsul cùm vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini. 13. Et
cùm à Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem di- C
scedens ab eis, reversus est Hierosolymam. 14. Illi verò pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pi-
sidiæ: & ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. 15. Post lectionem autem legis & Prophetarum,
miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad ple-
bem, dicite. 16. Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri Israelitæ, & qui timetis

Deum,

gnos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. 47. Sic enim præcepit nobis Dominus: Isai.49.b.6.
Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. 48. Audientes autem Gentes
gavisæ sunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam
æternam. 49. Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem. 50. Judæi autem con- Mat.10 b 14
citaverunt mulieres religiosas, & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Pau- Mar.6 b 11.
lum & Barnabam: & ejecerunt eos de finibus suis. 51. At illi, excusso pulvere pedum in eos, venerunt Luc.9.a 5.
Iconium. 52. Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Multis Iudæorum ac Ethnicorum Iconii fidem in Christum suscipientibus, concitatur à Iudæis tumultus in Apostolos, qui Lystram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat; populumque ac sacerdotes ob id ipsis tamquam diis sacrificare volentes ægrè compescunt; sed concitata à Iudæis supervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cùmque surrexisset, ipse & Barnabas discipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

A 1. FActum est autem Iconij, ut simul introirent in synagogam Judæorum, & loquerentur, ita ut
crederet Judæorum & Græcorum copiosa multitudo. 2. Qui verò increduli fuerunt Judæi, su-
scitarunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adversus fratres. 3. Multo igitur tempore de-
morati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa &
prodigia fieri per manus eorum. 4. Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum
Judæis, quidam verò cum Apostolis. 5. Cùm autem factus esset impetus Gentilium & Judæorum cum
principibus suis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos, 6. intelligentes confugerunt ad civitates Ly-
B caoniæ, Lystram & Derben, & universam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. 7. Et quidam
vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suæ, qui numquam ambulaverat. 8. Hic
audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut salvus fieret. 9. dixit ma-
gnâ voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat. 10. Turbæ autem cum vidissent
quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam, lycaonicè dicentes: Dij similes facti hominibus, descende-
runt ad nos. 11. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi.
12. Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis
volebat sacrificare. 13. Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis exilie-
C runt in turbas, clamantes, 14. & dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus; similes vobis ho-
mines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cęlum, & terram, & mare, &
omnia quæ in eis sunt. 15. Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. 16. Et Gen.1.a.1. Ps.145.a.6.
quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cęlo, dans pluvias & tempora fructifera, Apoc.14.b.7.
implens cibo & lætitia corda nostra. 17. Et hæc dicentes, vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. 18.
Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi: & persuasis turbis, lapidantesque Paulum,
D traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. 19. Circumdantibus autem eum discipulis,
sur-

Spiritum sanctum, sicut & nobis, 9. & nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.
10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres
nostri, neque nos portare potuimus? 11. Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, que- C
madmodum & illi. 12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum, narran-
tes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos. 13. Et postquam tacuerunt respondit Ia-
cobus, dicens: Viri fratres, audite me. 14. Simon narrauit quemadmodum primùm Deus visitauit su-
mere ex Gentibus populum nomini suo. 15. Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum
Amos 9 c.11. est: 16. Post hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit: & diruta eius reædi-
ficabo, & erigam illud: 17. vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas in-
vocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. 18. Notum à sæculo est Domino opus suum. D
19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, 20. sed scri-
bere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sangui-
ne. 21. Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synago-
gis, vbi per omne sabbatum legitur. 22. Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia,
eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Bar-
sabas, & Silam, viros primos in fratribus, 23. scribentes per manus eorum: Apostoli & seniores fra- E
tres, his qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, salutem. 24. Quoniam au-
divimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non
mandavimus: 25. placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos, cum charissimis no-
stris Barnaba & Paulo, 26. hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu
Christi. 27. Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem. 28. Visum est enim F
Spiritui sancto, & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria: 29. vt abstineatis
vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione; à quibus custodientes vos,
bene agetis. Valete. 30. Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradi-
derunt epistolam. 31. Quam cùm legissent, gavisi sunt super consolatione. 32. Iudas autem & Silas, &
ipsi cùm essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmaverunt. 33. Facto autem ibi
aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus, ad eos qui miserant illos. 34. Visum est autem G
Silæ ibi remanere: Judas autem solus abijt Ierusalem. 35. Paulus autem & Barnabas demorabantur An-
tiochiæ, docentes, & evangelizantes cum alijs pluribus verbum Domini. 36. Post aliquot autem dies,
dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per vniversas civitates, in quibus prædicavi-
mus verbum Domini, quomodo se habeant. 37. Barnabas autem volebat secum assumere & Ioannem, qui
cognominabatur Marcus. 38. Paulus autem rogabat eum (vt qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non
isset cum eis in opus) non debere recipi. 39. Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem,
& Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum. 40. Paulus verò electo Sila profectus est, tra-
ditus gratiæ Dei à fratribus. 41. Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Ecclesias:
præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum.

CAPVT

... Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor inten-
dere his quæ dicebantur à Paulo. 15. Cùm autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est dicens:
Si iudicastis me fidelem Domino esse introite in domum meam, & manete. Et coegit nos. 16. Factum
est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum Pythonem obviare no-
bis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando. 17. Hæc subsecuta Paulum, & nos, cla-
mabat dicens: Isti homines servi Excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. 18. Hoc autem facie-
bat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Iesu Chri-
C sti exire ab ea. Et exijt eadem hora. 19. Videntes autem domini eius, quia exiuit spes quæstus eorum;
apprehendentes Paulum & Silam, perduxerunt in forum ad principes: 20. & offerentes eos magistratibus,
dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram, cùm sint Iudæi: 21. & annuntiant morem, quem
non licet nobis suscipere, neque facere, cùm simus Romani. 22. Et cucurrit plebs adversus eos: & ma- 2. Cor. 11. 6.
gistratus, scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi. 23. Et cùm multas plagas eis imposuissent, mi- 25. Philip. 1.
serunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos. 24. Qui cùm tale præceptum h. 13. Thes. 2.
accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno. 25. Media autem nocte, Pau- a. 2.
lus & Silas orantes, laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custodia erant. 26. Subitò verò terræ mo-
tus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & vni-
versorum vincula soluta sunt. 27. Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas apertas carce-
ris, evaginato gladio volebat se interficere æstimans fugisse vinctos. 28. Clamavit autem Paulus voce ma-
gna, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniversi enim hic sumus. 29. Petitoque lumine, introgressus est &
D tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes: 30. & producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet
facere, vt saluus fiam? 31. At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: & saluus eris tu, & domus tua.
32. Et locuti sunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo eius. 33. Et tollens eos in illa ho-
ra noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò. 34. Cumque perdu-
xisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo. 35. Et
cùm dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. 36. Nuntiavit autem
custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus vt dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in
pace. 37. Paulus autem dixit eis. Cæsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem,
& nunc occultè nos eijciunt? Non ita: sed veniant, 38. & ipsi nos eijciant. Nuntiaverunt autem magistrati-
bus lictores verba hæc. Timueruntque audito quòd Romani essent: 39. & venientes deprecati sunt eos &
educentes rogabant ut egrederentur de vrbe. 40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam:
& visis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriæ deditam
civitatem. 17. Disputabat igitur in synagogis cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad
eos qui aderant. 18. Quidam autem Epicuræi, & Stoici philosophi disserebant cum eo, & quidam dice-
bant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alij verò: Novorum dęmoniorum videtur annuntiator esse:
quia Jesum, & resurrectionem annuntiabat eis. 19. Et apprehensum eum, ad Areopagum duxerunt, di-
centes: Possumus scire quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina? 20. Nova enim quædam infers au-
ribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse. 21. (Athenienses autem omnes, & advenæ
hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.) 22. Stans autem Paulus in
medio Areopagi, ait: Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosiores vos video. 23. Præteriens enim,
& videns simulacra vestra, inveni & aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo igno-
Gen. 1. a. 1 rantes colitis, hoc ego annuntio vobis. 24. Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæ-
Sap. 7. f. 48. li & terræ cùm sit Dominus, non in manufactis templis habitat, 25. nec manibus humanis colitur indi- D
gens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam; & inspirationem, & omnia: 26. fecitque ex vno omne genus
hominum inhabitare super vniversam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis
eorum, 27. quærere Deum, si fortè attrectent eum, aut inveniant, quamuis non longè sit ab vnoquo-
que nostrum. 28. In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus: sicut & quidam vestrorum Poetarum
dixerunt: Ipsius enim & genus sumus. 29. Genus ergo cùm simus Dei, non debemus æstimare auro, aut
argento, aut lapidi sculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum esse simile. 30. Et tempora qui-
dem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes vbique pœnitentiam agant,
31. eò quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit fidem præ-
bens omnibus, suscitans eum à mortuis. 32. Cùm audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam
quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. 33. Sic Paulus exiuit de medio
eorum. 34. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mu-
lier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

*Paulus Corinthi suum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad ejus prædicationem bla-
sphemarent Iudæi, audit tamen in visione multum ibi populum ad fidem convertendum, verùm
post sesquiannum accusatur à Iudæis apud Gallionem proconsulem, & post multos dies venit
Ephesum, ac variis regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer judæos convincit ostendens
ex Scripturis Iesum esse Christum, quamquam tantum nosset baptisma Ioannis.*

POst hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum; 2. & inveniens quemdam Judæum nomine Aqui- A
1. lam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam uxorem ejus, (eò quòd præcepis-
set Claudius discedere omnes Judæos à Roma) accessit ad eos. 3. Et quia ejusdē erat artis, manebat apud
eos, & operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.) 4. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum,
interponens nomen Domini Jesu, suadebatque Judæis, & Græcis. 5. Cùm venissent autem de Macedonia
Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Judæis esse Christum Jesum. 6. Contradicentibus
autem eis, & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrū:
strum.

Ephesi quosdam discipulos Ioannis tantum baptismate baptizatos, jubet in Iesu nomine baptizari, ac manuum impositione Spiritum sanctum ipsis impetrat, ibique prædicans multa edit signa: de Iudæis qui non credentes conabantur nomine Iesu à Paulo prædicati adjurare dæmonia: multi peccata confitentes libros superstitiosos exurunt; Demetrius argentarius gravem adversùs Paulum seditionem excitat, quam ægrè tandem sedat Alexander.

A 1. FActum est autem, cùm Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus ve-
niret Ephesum, & inveniret quosdam discipulos: 2. dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum
accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus. 3. Ille ve-
rò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: in Joannis baptismate. 4. Dixit autem Paulus,
Ioannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum,
ut crederent hoc est, in Iesum. 5. His auditis baptizati sunt in nomine Domini Iesu, 6. Et cum Matt. 3. b. 11.
imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophe- Marc. 1. a. 8.
tabant. 7. Erant autem omnes viri fere duodecim. 8. Introgressus autem synagogam, cum fidu- Luc. 3. d 16.
cia loquebatur per tres menses, disputans, & suadens de regno Dei. 9. Cùm autem quidam in- Ioan. 1. d. 26.
B durarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, Sup. 1. a. 5. 11.
segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cujusdam. 10. Hoc autem factum est b. 16.
per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque
Gentiles. 11. Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: 12. ita ut etiam su-
per languidos deferrentur à corpore ejus sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languo-
res, & spiritus nequam egrediebantur. 13. Tentaverunt autem quidam & de circumeuntibus Iu-
dæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicen-
C tes: Adjuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. 14. Erant autem quidam Iudæi Scevæ
principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. 15. Respondens autem spiritus nequam dixit
eis: Iesum novi, & Paulum scio: vos autem qui estis? 16. Et insiliens in eos homo, in quo erat
dæmonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati ef-
fugerent de domo illa. 17. Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis, atque Gentilibus, qui
habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos & magnificabatur nomen Domini Jesu. 18.
Multique credentium veniebant, confitentes, & annuntiantes actus suos. 19. Multi autem ex
eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus: & compu-
D tatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. 20. Ita fortiter
crescebat verbum Dei, & confirmabatur. 21. His autem expletis, proposuit Paulus in spiritu,
transita Macedonia & Achaja ire Hiererosolymam, dicens: Quoniam postquam fuero ibi, opor-
tet me & Romam videre. 22. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum
& Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia. 23. Facta est autem illo tempore turbatio non mini-
ma de via Domini. 24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius; faciens ædes argenteas
Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum. 25. Quos convocans, & eos qui hujusmodi erant
E opifices, dixit. Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: 26. & videtis, & auditis quia
non solùm Ephesi, sed penè totiùs Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quo-
niam non sunt dii, qui manibus fiunt. 27. Non solùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargu-
tionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet majestas
ejus, quam tota Asia & orbis colit. 28. His auditis, repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes:

mitatus est autem Sopater Pyrrhi Beræensis, Thessalonicensium vero [illegible]
Gajus Derbeus, & Timotheus: Asiani vero Tychicus & Trophimus. 5. Hi cùm præcessissent,
sustinuerunt nos Troade: 6. nos verò navigavimus post dies azymorum a Philippis, & venimus ad
eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. 7. Una autem sabbati cùm con-
venissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protra- B
xitque sermonem usque in mediam noctem. 8. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, ubi
eramus congregati. 9. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram, cùm
mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum,
& sublatus est mortuus. 10. Ad quem cùm descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus
dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. 11. Ascendens autem, frangensque panem,
& gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est. 12. Adduxerunt autem puerum vi-
ventem, & consolati sunt non minimè. 13. Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, C
inde suscepturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. 14. Cùm autem conve-
nisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mitylenen. 15. Et inde navigantes, sequenti die venimus
contra Chium & alia applicuimus Samum, & sequenti die venimus Miletum. 16. Proposuerat enim
Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si impossibile sibi esset,
ut diem Pentecostes faceret Hierosolymis. 17. A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit ma-
jores natu Ecclesiæ. 18. Qui cùm venissent ad eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis, à prima die,
qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, 19. serviens Domino cum
omni humilitate, lacrimis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Judæorum: 20. quomo- D
do nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiatem vobis, & docerem vos publicè, & per domos, 21.
testificans Judæis atq; Gentilib. in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Jesum Christum,
22. Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Jerusalem; quæ in ea ventura sint mihi ignorans: 23.
nisi quòd Spiritus sanctus per omnes civitates migi protestatur, dicens: quoniam vincula, & tribulatio-
nes Hierosolymis me manent. 24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quàm
me, dummodo consummem cursum meum, & ministerium verbi, quod accepi à Domino Jesu, testi-
ficari Evangelium gratiæ. Dei. 25. Et nunc ecce ego scio, quia ampliùs non videbitis faciem meam
vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei: 26. Quapropter contestor vos hodierna die, quia E
mundus sum à sanguine omnium. 27. Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium
Dei vobis. 28. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, re-
gere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. 29. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem
meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. 30. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut ab-
ducant discipulos post se. 31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per trienium nocte
& die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum. 32. Et nunc commendo vos Deo, &
verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare dereditatem in sanctificatis omnibus. 33. Argentum F
1. Cor. 4. c. 12. 1. Thess. 2. h. 9. 2. Thess. 3. h. 8.
& aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut 34. ipsi scitis: quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his
qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. 35. Omnia ostendi vobis quoniam sic laborantes, opor-
tet suscipere infirmos. ac meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare
quàm accipere. 36. Et cùm hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis. 37. Magnus
autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum, 38. do-
lentes maximè in verbo, quod dixerat, quoniam ampliùs faciem ejus non essent visuri. Et deduce-
bant eum ad navem.

C A-

quem hoſpitaremur, Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum diſcipulum. 17. Et cùm veniſſemus
Hieroſolymam, libenter exceperunt nos fratres. 18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcum ad
Iacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores. 19. Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus
feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius. 20. At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixeruntque
que ei; Vides frater, quot millia ſunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis. 21.
D Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes, ſunt, Iudæorum:
dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi. 22. Quid ergo
eſt? vtique oportet conuenire multitudinem: audient enim te ſuperueniſſe. 23. Hoc ergo fac quod tibi
bi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe. 24. His aſſumptis, ſanctifica tecum Num 6.c.18.
illis: & impende in illis vt radant capita: & ſcient omnes quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed am- Sup. 8.
bulas & ipſe cuſtodiens legem. 25. De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, non ſcripſimus, iudi- Sup. 15. d.
cantes, vt abſtineant ſe ab idolis immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione. 26. Tunc Pau- 20. f.29.
lus aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem die-
E rum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio. 27. Dum autem ſeptem dies con-
ſummarentur, hi qui de Aſia erant Judæi, cum vidiſſent eum in templo, concitauerunt omnem popu-
lum, & iniecerunt ei manus, clamantes: 28. Viri Iſraelitæ, adiuuate: hic eſt homo, qui aduerſus po-
pulum, & legem, & locum hunc, omnes vbique docens, inſuper & Gentiles induxit in templum, &
violauit ſanctum locum iſtum. 29. Viderant enim Trophimum Epheſium in ciuitate cum ipſo, quem
æſtimauerunt quoniam in templum introduxiſſet Paulus. 30. Commotaque eſt ciuitas tota, & fa-
cta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim
clauſæ ſunt ianuæ. 31. Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis: Quia
F tota confunditur Ieruſalem. 32. Qui ſtatim aſſumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos.
Qui cùm vidiſſent tribunum & milites, ceſſauerunt percutere Paulum. 33. Tunc accedens tribu-
nus apprehendit eum, & iuſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid
feciſſet. 34. Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum non poſſet certum cognoſcere præ
tumultu, juſſit duci eum in caſtra 35. Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus
propter vim populi. 36. Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum. 37. Et cum cœ-
G piſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè noſti?
38. Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor
millia virorum ſicariorum? 39. Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum quidem Iudæus à Tarſo Cili-
ciæ, non ignotæ ciuitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. 40. Et cùm
ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto allocutus
eſt lingua Hebræa, dicens.

Sup. 8.a.3. concludens in carcerem & cædens per synagogas eos qui credebant in te : 20. & cùm funderetur sanguis
Sup. 7.g.57. Stephani testis tui , ego astabam & consentiebam , & custodiebam vestimenta interficientium illum: 21.
Et dixit ad me , Vade , quoniam ego in nationes longè mittam te . 22. Audiebant autem eum usque ad
hoc verbum , & levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra hujusmodi : non enim fas est eum vivere.
23. Vociferantibus autem eis , & proiicientibus vestimenta sua , & pulverem jactantibus in aerem ,
24. jussit tribunus induci eum in castra , & flagellis cædi , & torqueri eum , ut sciret propter quam causam D
sic acclamarent ei . 25. Et cum astrinxissent eum loris , dixit astanti sibi centurioni Paulus : Si hominem
Romanum & indemnatum licet vobis flagellare? 26. Quo audito , centurio accessit ad tribunum,
& nuntiavit ei , dicens : Quid acturus es ? hic enim homo civis Romanus est. 27. Accedens autem tribunus,
dixit illi : Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit : Etiam ; 28. Et respondit tribunus: Ego multa
summa civilitatem hanc consecutus sum . Et Paulus ait : Ego autem & natus sum . 29. Protinus ergo discesserunt
ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit, postquam rescivit quia civis Romanus
esset, & quia alligasset eum. 30. Postera autē die volens scire diligentiùs, qua ex causa accusaretur à Judæis,
soluit eum, & jussit sacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, statuit inter illos.

CAPVT VIGESIMUMTERTIUM.

Paulus coram sacerdotibus & toto concilio principem sacerdotum qui ipsum jusserat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, sed exscusat se quòd nescisset esse principem sacerdotum: cùmque ibidem dixisset se Pharisæum & de resurrectione mortuorum judicari, orta est inter Pharisæos & Sadducæos magna dissensio. Dominus nocte Paulum confortat, prædicens, quòd etiam Romæ esset de ipso testificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæsaream militibus stipatum ad Felicem præsidem, scriptis ad eum litteris quæ hic referuntur.

1. INtendens autem in concilium Paulus ait : Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum A
ante Deum usque in hodiernum diem . 2. Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus
sibi percutere os ejus . 3. Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet te Deus, paries dealbate . Et tu sedens
judicas me secundùm legem, & contra legem jubens me percuti ? 4. Et qui astabant, dixerunt : Summum
sacerdotem Dei maledicis ? 5. Dixit autem Paulus : Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scri-
Exod.22.d.28. ptum est enim : Principem populi tui non maledices. 6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset Saddu-
Phil.3.a.5. cæorum, & altera Pharisæorum, exclamavit in concilio : Viri fratres, ego Pharisæus sum , filius Pharisæorum,
de spe & resurrectione mortuorum ego judicor . 7. Et cùm dixisset facta est dissensio inter Pharisæos
& Sadducæos, & soluta est multitudo. 8. Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem , neque B
Matt.22.c.23. angelum, neque spiritum : Pharisæi autem utraque confitentur . 9. Factus est autem clamor magnus. Et
surgentes quidam Pharisæorum, pugnabant, dicentes : Nihil mali invenimus in homine isto. quid si Spiritus
locutus est ei, aut angelus ? 10. Et cùm magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur
Paulus ab ipsis, jussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.
11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait : Constans esto : sicut enim testificatus es de me in Jerusalem
sic te oportet & Romæ testificari . 12. Facta autem die collegerunt se quidam ex Judæis , & devoverunt
se dicentes, neque manducaturos , neque bibituros, donec occiderent Paulum. 13. Erant autem
plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant , 14. Qui accesserunt ad principes sacerdo-

Accusatus Paulus coram Felice præside à Tertullo Judæorum oratore, respondet negans imposita sibi crimina, confitens tamen se Christianum, & dixisse se de resurrectione mortuorum judicari: Felix & ipsius uxor Judæa audiunt Paulum de fide Christiana: cùm autem non acceperit à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum, accipiens successorem Portium Festum.

A 1. Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias, cum senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem adversus Paulum. 2. Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam; 3. semper & ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. 4. Ne diutiùs autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia. 5. Invenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Judæis in universo orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum: 6. qui etiam templum violare conatus est, quem & apprehensum voluimus secundùm legem nostram judicare. 7. Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna, eripuit eum de manibus nostris. 8. jubens accusatores ejus ad te venire: à quo poteris ipse judicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. 9. Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita se habere. 10. Respondit autem Paulus (annuente sibi præside dicere:) Ex multis annis te esse judicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. 11. Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi dies, quàm duo-
B decim, ex quo ascendi adorare in Jerusalem: 12. & neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, 13. neque in civitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. 14. Confiteor autem hoc tibi, quòd secundùm sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in lege & Prophetis scripta sunt 15. spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram justorum, & iniquorum. 16. In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper. 17. Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota. 18. In quibus invenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu. 19. Quidam Sup.21.c.26.
autem ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præstò esse, & accusare si quid haberent adversum me:
C 20. aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cùm stem in concilio, 21. nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis. 22. Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lysias descenderit, audiam vos. 23. Jussitque centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. 24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Jesum. 25. Disputante autem illo de justitia, & castitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te. 26. Simul & sperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo: propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. 27. Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP.

ſpondi : Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem , prius quam is qui accuſatur, C
præſentes habeat accuſatores , locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, 17. Cùm ergo huc
convenisſent, ſine ulla dilatione , ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum. 18. De quo, cùm
ſtetiſſent accuſatores , nullam cauſam deferebant , de quibus ego ſuſpicabar malum. 19. quæſtiones ve-
rò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu defuncto, quem affirmabat
Paulus vivere. 20. Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione dicebam , ſi vellet ire Hieroſolymam,
& ibi judicari de iſtis . 21. Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem , juſſi ſervari
eum, donec mittam eum ad Cæſarem. 22. Agrippa autem dixit ad Feſtum ; Volebam, & ipſe hominem
audire. Cras, inquit, audies eum . 23. Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa , & Bernice, cum multa
ambitione , & introiſſent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto ad-
ductus eſt Paulus. 24. Et dicit Feſtus : Agrippa rex , & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis D
hunc , de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Hieroſolymis , petentes , & acclamantes
non oportere eum vivere ampliùs . 25. Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe , Ipſo au-
tem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere. 26. De quo quid certum ſcribam domino , non ha-
beo . Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa , ut interrogatione facta habeam
quid ſcribam . 27. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum , & cauſas ejus non ſignificare.

CAPVT VIGESIMUMSEXTUM.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit , referens ſuæ ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Iudæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens : Feſtoque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omneſque optat eſſe Chriſtianos : Arippa dicit eum potuiſſe dimitti , niſi Cæſarem appellaſſet .

1. AGrippa verò ad Paulum ait ; Permittitur tibi loqui pro temetipſo . Tunc Paulus extenta manu A
cœpit rationem reddere . 2. De omnibus , quibus accuſor à Judæis , rex Agrippa , æſtimo me
beatum , apud te cùm ſim defenſurus me hodie , 3. maximè te ſciente omnia , & quæ apud Judæos ſunt
conſuetudines , & quæſtiones : propter quod obſecro patienter me audias ; 4. Et quidem vitam meam
à juventute , quæ ab initio fuit in gente mea in Hieroſolymis , noverunt omnes Judæi : 5. præſcientes
me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis
vixi Phariſæus . 6. Et nunc in ſpe , quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo , ſto judicio ſu-
biectus ; 7. in qua duodecim tribus noſtræ , nocte ac die deſervientes , ſperant devenire . De
qua ſpe accuſor à Judæis , rex . 8. Quid incredibile judicatur apud vos , ſi Deus mortuos
ſuſcitat , 9. Et ego quidem exiſtimaveram , me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa B
contraria agere . 10. quod & feci Hieroſolymis , & multos Sanctorum ego in carceribus incluſi , à
principibus ſacerdotum poteſtate accepta ; & cùm occiderentur , detuli ſententiam . 11. Et per om-
nes ſynagogas frequenter puniens eos compellebam blaſphemare : & ampliùs inſaniens in eos , per-
ſequebar uſque in exteras civitates . 12. In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu
principum ſacerdotum , 13. die media in via vidi , rex , de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumful-
ſiſſe me lumen , & eos qui mecum ſimul erant , 14. Omneſque nos cùm decidiſſemus in terram ,
audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua : Saule , Saule , quid me perſequeris ? durum eſt
tibi contra ſtimulum calcitrare . 15. Ego autem dixi : Quis es Domine ? Dominus autem dixit : Ego
ſum Jeſus, quem tu perſequeris. 16. Sed exurge , & ſta ſuper pedes tuos ; ad hoc enim apparui tibi , ut con-
ſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vidiſti , & eorum quibus apparebo tibi , 17. eripiens te de
popu-

turioni nomine Julio cohortis Augustæ, 2. ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. 2. Cor. 11.25.
3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere. 4. Et inde cùm sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quòd essent venti contrarii. 5. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ, 6. & ibi inveniens Centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam. 7. Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem: 8. & vix juxtà navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boni portus, cui juxtà erat civitas Thalassa. 9. Multo autem

B tempore peracto, & cùm jam non esset tuta navigatio eò quòd & jejunium jam præteriisset, consolabatur eos Paulus, 10. dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno, non solùm oneris, & navis, sed etiam animarum nostrarum, incipit esse navigatio. 11. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur. 12. Et cùm aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare indè, si quomodo possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad Africum & ad Corum. 13. Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cùm sustulissent de Asson, legebant Cretam. 14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo. 15.

C Cumque arrepta esset navis, & non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. 16. In insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. 17. Qua sublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur. 18. Valida autem nobis tempestate jactatis, sequenti die jactum fecerunt: 19. & tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt. 20. Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ. 21. Et cùm multa jejunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ò viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere injuriam hanc & jacturam. 22. Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis. 23.

D Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei, cujus sum ego, & cui deservio, 24. dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. 25. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi. 26. In insulam autem quamdam oportet nos devenire. 27. Sed postquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem. 28. Qui & summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim. 29. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri. 30. Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora anchoras extendere, 31. dixit Paulus Centurioni, & militibus. Nisi hi in navi manserint, vos salui fieri non potestis. 32. Tunc absciderunt mili-

E tes funes scaphæ, & passi sunt eam excidere. 33. Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie exspectantes jejuni permanetis, nihil accipientes. 34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. 35. Et cùm hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cùm fregisset, cœpit manducare. 36. Animæ quiores autem facti omnes & ipsi sumpserunt cibum. 37. Eramus verò universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex. 38. Et satiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare. 39. Cùm autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, eiicere navem. 40. Et

dicebant eum esse Deum. 7. In locis autem illis erant prædia princip[illegible]
nos suscipiens, triduo benignè exhibuit. 8. Contigit autem, patrem Publij febribus & dysenteria ve- B
xatum iacere. Ad quem Paulus intrauit: & cùm orasset, & imposuisset ei manus, salvavit eum. 9.
Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur: 10. qui etiam
multis honoribus non honoraverunt, & navigantibus imposuerunt quæ necessaria erant. 11. Post men-
ses autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum.
12. Et cùm venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. 13. Inde circumlegentes devenimus
Rhegium: & post vnum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos: 14. vbi inventis fratri-
bus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam. 15. Et inde cùm audissent fra-
tres, occurrerunt nobis vsque ad Appij Forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidisset Paulus, gratias
agens Deo, accepit fiduciam: 16. Cùm autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibi- C
met cum custodiente se milite. 17. Post tertium autem diem convocauit primos Iudæorum. Cumque
convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum,
vinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum, 18. qui cùm interrogationem de me
habuissent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla esset causa mortis in me. 19. Contradicentibus
autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. 20.
Propter hanc igitur causam rogavi vos videre, & alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circum-
datus sum. 21. At illi dixerunt ad eum: Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adveniens
aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te malum. 22. Rogamus autem à te audire quæ
sentis: nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. 23. Cùm constituissent autem D
illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suaden-
sque eis de Iesu ex lege Moysi & Prophetis, à manè vsque ad vesperam. 24. Et quidam credebant his
quæ dicebantur: quidam verò non credebant. 25. Cumque invicem non essent consentientes, discede-
Is. 6. c. 9. bant, dicente Paulo vnum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad
Matt. 13. b. patres nostros, 26. dicens: Vade ad populum istum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis:
Marc. 4. b. 12. & videntes videbitis, & non perspicietis. 27. Incrassatum enim est cor populi huius, & auribus gravi-
Luc. 8. b. 10. ter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde in-
Ioan. 12. f. 40. Rom. 11. b. 8. telligant, & convertantur, & sanem eos. 28. Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc
salutare Dei, & ipsi audient. 29. Et cùm hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter
se quæstionem. 30. Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes, qui ingredieban-
tur ad eum, 31. prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo, cum omni fidu-
cia, sine prohibitione.

EPI-

S PAVLVS

bis, qui Romæ eftis, evangelizare. 16. Non enim erubefco Evangelium; virtus enim Dei eft
in falutem omni credenti, Judæo primùm, & Græco. 17. Juftitia enim Dei in eo revelatur
ex fide in fidem: ficut fcriptum eft: Juftus autem ex fide vivit. 18. Revelatur enim ira Dei
Habac.2.a.4 de cælo fuper omnem impietatem & iniuftitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniuftitia
Gal.3.b.11. Heb.10.g.38 detinent: 19. quia quod notum eft Dei, manifeftum eft in illis. Deus enim illis manifeftavit.
20. Invifibilia enim ipfius, à creatura mundi, per ea quæ facta funt, intellecta, confpiciun-
Eph.4.d.17 tur: fempiterna quoque ejus virtus, & divinitas; ita ut fint inexcufabiles. 21. Quia cùm co-
gnoviffent Deum, non ficut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, fed evanuerunt in co-
gitationibus fuis & obfcuratum eft infipiens cor eorum: 22. dicentes enim fe effe fapientes, ftul- D
ti facti funt. 23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in fimilitudinem imaginis corru-
ptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum & ferpentium. 24. Propter quod tradidit illos
Deus in defideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora fua in feme-
tipfis: 25. qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium; & coluerunt, & fervierunt crea-
turæ potiùs quàm Creatori, qui eft benedictus in fæcula. Amen. 26. Propterea tradidit illos
Deus in paffiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem ufum, in eum ufum
qui eft contra naturam. 27. Similiter autem & mafculi, relicto naturali ufu feminæ, exar-
ferunt in defideriis fuis in invicem, mafculi in mafculos turpitudinem operantes, & merce-
dem, quam oportuit, erroris fui in femetipfis recipientes. 28. Et ficut non probaverunt E
Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum fenfum, ut faciant ea quæ non
conveniunt, 29. repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, ple-
nos invidia, homicidio, contentione dolo, malignitate, fufurrones, 30. detractores,
Deo odibiles, contumeliofos, fuperbos; elatos, inventores malorum, parentibus non
obedientes, 31. infipientes, incompofitos, fine affectione, abfque fœdere, fine mifericor-
dia. 32. Qui cùm juftitiam Dei cognoviffent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt,
digni funt morte: & non folùm qui ea faciunt, fed etiam qui confentiunt facienti-
bus.

CAPVT SECVNDVM

Iudæos redarguit qui ex data fibi ex lege Gentes condemnabant, eadem ipfi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus fit juxta ipfius opera, adeò ut etiam Gentes, ea quæ legis funt naturali lumine preftantes, pro circumcifis habendæ fint, eofque judicaturæ, qui ex fola legis cognitione carnis circumcifione gloriantur, contraria legi operantes.

1. PRopter quod inexcufabilis es, ò homo omnis, qui iudicas. Jn quo enim iudicas alterum, te A
Matt.7.a.1 ipfum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. 2. Scimus enim quoniam iudicium Dei eft fe-
fecundùm veritatem in eos qui talia agunt. 3. Exiftimas autem hoc, ò homo, qui iudicas eos qui talia
agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? 4. An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longa-
nimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? 5. Secundùm autem
duritiem tuam, & impœnitens cor, thefaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iufti iudicij Dei, 6.
qui reddet vnicuique fecundùm opera eius: 7. ijs quidem, qui fecundùm patientiam boni operis, glo-
riam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; 8. ijs autem, qui funt ex contentione,
& qui non acquiefcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. 9. Tribulatio, & angu-
ftia

A 1. QVid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundùm carnem? 2. Si enim Abraham
ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. 3. Quid enim dicit Scriptu-
ra? Credidit Abraham Deo: & reputatum est illi ad justitiam. 4. Ei autem, qui operatur, merces 2. Tim.2.b.15.
non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum. 5. Ei verò, qui non operatur, credenti Ioan.3 d.23.
autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundùm propositum gratiæ Ps.115.a 11.
Dei. 6. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus: 7. Ps. 50. a. 6
Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. 8. Beatus vir, cui non imputa-
vit Dominus peccatum. 9. Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantùm manet, an etiam in præputio? Gal. 3.d.22.
Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad justitiam. 10. Quomodo ergo reputata est? in circum- Psal. 13.a.3
B cisione, an in præputio? Non in circumcisione, sed in præputio. 11. Et signum accepit circumcisio-
nis, signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium,
ut reputetur & illis ad justitiam: 12. & sit pater circumcisionis, non iis tantùm qui sunt ex circumcisio-
ne, sed & iis qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ. 13. Non enim per Psal.5.c.11.
legem promissio Abrahæ, aut semini ejus, ut heres esset mundi: sed per justitiam fidei. 14. Si enim qui Ps.139.a.4.
ex lege, heredes sunt; exinanita est fides, abolita est promissio. 15. Lex enim iram operatur. Vbi enim Ps. 9. h. 7.
non est lex; nec prævaricatio. 16. Ideo ex fide, ut secundùm gratiam firma sit promissio omni semini, Isa.59. h. 7.
non ei qui ex lege est solùm, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum, 17. (sicut Prob.1.b.16.
scriptum est: quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos,
C & vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt. 18. qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater Psal.35.a.2
multarum gentium, secundùm quod dictum est ei: Sic erit semen tuum. 19. Et non infirmatus est fide, Gal.4.d.16.
nec consideravit corpus suum emortuum, cùm iam ferè centum esset annorum: & emortuam vulvam
Saræ. 20. In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam
Dei: 21. plenissime sciens quia quæcumque promisit, potens est & facere. 22. Ideo & reputatum est il-
li ad justitiam 23. Non est autem scriptum tantùm propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam:
24. sed & propter nos quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum Dominum
nostrum à mortuis, 25. qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem no-
stram.

çaro coram illo, Per legem enim cognitio peccati. 21. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifesta-
tà est: testificata à lege & Prophetis. 22. Justitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super
Gen. 15. b. 5 omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio. 23. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria C
Dei. 24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, 25. quem
proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suę, propter re-
missionem præcedentium delictorum. 26, in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitię eius in hoc tem-
pore; ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. 27. Vbi est ergo gloriatio tua?
Exclusa est, Per quam legem? Factorum? Non: sed per legem fidei. 38. Arbitramur enim iustificari
hominem per fidem sine operibus legis. 29. An Judæorum Deus tantùm; nonne & Gentium? Immò &
Gentium? 30. quoniam quidem vnus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium
per fidem. 31. Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

CAPVT QVINTVM.

Ex fide, inquit, justificati non solùm spe gloriamur, verùm etiam in adversitatibus: nam si Christus pro nobis adhuc impijs mortuus est, multò magis salvabit jam justificatos per sanguinem ipsius: & sicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui sumus; ita per unius Christi obedientiam, ex multis delictis justificamur ad vitam.

1. IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum: 2. A
Ephes. 2. d. 18. per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe
gloriæ filiorum Dei. 3. Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus scientes quòd tribulatio
patientiam operatur: 4. patientia autem probationem, probatio verò spem. 5. spes autem non con-
Iac. 1. a. 3. fundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. 6.
Vt quid enim Christus, cùm adhuc infirmi essemus, secundùm tempus pro impiis mortuus est? 7. Vix
enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. 8. Commendat autem charita-
Heb. 9. d. 14. tem suam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores essemus, secundùm tempus. 9. Christus pro
nobis mortuus est: multò igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.
10. Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus: multò magis reconcilia- B
1. Pet. 3. d. 18 ti, salvi erimus in vita ipsius. 11. Non solùm autem: sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Je-
sum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. 12. Propterea sicut per unum hominem
peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit,
in quo omnes peccaverunt. 13. Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non
imputabatur, cùm lex non esset. 14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui
non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. 15. Sed non sicut delictum,
ita & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius
hominis Jesu Christi in plures abundavit. 16. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum: nam ju-
dicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem. 17. Si C
enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis & justi-
tiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum. 18. Igitur sicut per unius delictum in om-
nes homines in condemnationem; sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.
19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obe-
ditionem, justi constituentur multi. 20. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Vbi autem
abundavit delictum, superabundavit gratia. 21. ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia re-
gnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

... cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justi- 2. Pet.2.d.19.
tiam? 17. Gratias autem Deo quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam
doctrinæ in quam traditi estis. 18. Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ. 19. Hu-
C manum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire
immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in
sanctificationem. 20. Cùm enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. 21. Quem ergo fru-
ctum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. 22. Nunc ve-
rò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem
verò vitam æternam. 23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chri-
sto Jesu Domino nostro.

CAPUT SEPTIMUM.

In similitudinem mulieris cujus vir defunctus est, nos per Christum soluti sumus à lege, quâ peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut serviamus Christo in novitate spiritus: occasione autem legis peccatum judicantis, magis se exeruit & crevit peccatum quamquam lex sancta esset ac spiritualis: imò & nunc adversante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea quæ secundùm rationem detestamur, legique sunt contraria.

A 1. AN ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto
tempore vivit? 2. Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem
mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. 3. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum 1. Cor. 7.339.
alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio
viro. 4. Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex
mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. 5. Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ
per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti. 6. nunc autem soluti su-
mus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate litteræ.
7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam con-
B cupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: Non concupisces. 8. Occasione autem accepta, peccatum Exod.20.c.17
per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum
erat. 9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cùm venisset mandatum, peccatum re-
vixit. 10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse
ad mortem. 11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.
12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum. 13. Quod ergo bonum
est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est
mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. 14. Scimus enim quia lex spi-
ritualis est: ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. 15. Quod enim operor, non intelli-
C go, non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. 16. Si autem quod no-
lo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. 17. Nunc autem iam non ego operor illud, sed
quod habitat in me peccatum. 18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum.
Nam velle, adiacet mihi. perficere autem bonum, non invenio. 19. Non enim quod volo bonum,
hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. 20. Si autem quod nolo illud facio: iam non ego opero
illud, sed quod habitat in me, peccatum. 21. Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum,
quoniam mihi malum adiacet. 22. condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem: 23.
Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege
pec-

corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. 12. Ergo fratres debitores sumus non car-
ni, ut secundùm carnem vivamus. 13. Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini; si autem spiri-
tu facta carnis mortificaveritis, vivetis. 14. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei 15.
Deut. 5.6.21. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in
1. Tim. 1.h. 8. 2. Tim. 1.h. 7. quo clamamus: Abba (Pater.) 16. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filii
Gal. 7.4.a.5. Dei. 17. Si autem filii & heredes; heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut &
conglorificemur. 18. Existimo enim quòd non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram
gloriam, quæ revelabitur in nobis. 19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expe- D
ctat. 20. Vanitati enim creatura subiecta est non volens sed propter eum, qui subiecit eam in spe:
21. quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. 22.
Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. 23. Non solùm autem illa,
sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expe-
ctantes, redemptionem corporis nostri. 24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ videtur,
non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? 25. Si autem quod non videmus, speramus: per
patientem expectamus. 26. Similiter autem & Spiritus adiuvat infirmitatem nostram: nam quid
oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
27. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundùm Deum postulat pro san- E
ctis. 28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui se-
cundùm propositum vocati sunt sancti. 29. Nam quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri
imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. 30. Quos autem prædestinavit,
hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit: quos autem justificavit, illos & glorifica-
vit. 31. Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos? 32. Qui etiam pro-
prio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum il-
lo omnia nobis donavit? 33. Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. 34. Quis
est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram
Dei, qui etiam interpellat pro nobis. 35. Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? E
Psal. 43.d.22. an angustia? an fames? an nuditas: an periculum? an persecutio? an gladius? 36. (sicut scri-
ptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis.) 37.
Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. 38. Certus sum enim, quia ne-
que mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes neque instantia, neque
futura, neque fortitudo. 39. neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos
separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

... potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in Ier. 18. a. 6.
C contumeliam? 22. Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in
multa patientia, vasa iræ, apta in interitum, 23. ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ,
quæ præparavit in gloriam. 24. Quos & vocavit nos non solùm ex Judæis, sed etiam ex Gentibus. 25. Osee 2. d. 24.
sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: non mise- 1. Pet. 2. b. 10.
ricordiam consecutam, misericordiam consecutam. 26. Et erit: In loco, ubi dictum est eis: Non plebs Osee 1. d. 10
mea vos ibi vocabuntur filij Dei vivi. 27. Isaias autem clamat pro Israel: Si fuerit numerus filiorum Isa. 10. c. 22.
Israel tamquam arena maris, reliquiæ salvæ fient. 28. Verbum enim consummans & abbrevians in
D æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus super terram: 29. & sicut prædixit Isaias: Nisi Do-
minus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha similes fuissemus:
30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam: ju-
stitiam autem quæ ex fide est. 31. Israel verò sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit.
32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis. 33.
sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis, qui cre-
dit in eum, non confundetur.

CAPUT DECIMUM.

Orat Apostolus pro Iudæis, quos zelum Dei & legis habere asserit non secundùm scientiam, nam Christum finem legis ignorantes, ex legis operibus justitiam quærebant: de diversitate justitiæ ex operibus legis ab ea quæ ex fide est, quæ tam Iudæo quàm Græco in Christum credenti communis est, ubique autem terrarum prædicata est Christi fides; quam repellentibus Iudæis susceperunt Gentes.

A 1. FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem. 2. Testimo-
nium enim perhibeo illis quòd æmulationem Dei habent, sed non secundùm scientiam. 3. Igno-
rantes enim justitiam Dei, & suam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subiecti. 4. Finis enim le-
gis, Christus ad justitiam omni credenti. 5. Moyses enim scripsit, Quoniam justitiam, quæ ex le-
ge est, qui fecerit homo, vivet in ea. 6. Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in Lev. 18. a. 5.
corde tuo: Quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere: 7. Aut quis descendet in abyssum? Ezech. 20. b.
hoc est, Christum à mortuis revocare. 8. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & 11.
in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod prædicamus. 9. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Je- Deut. 30. c. 12
sum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris. 10. Corde enim Deut. 30. c. 14
B creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. 11. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit Isa. 28. d. 16
in illum, non confundetur. 12. Non enim est distinctio Judæi & Græci: nam idem Dominus om- Ioel. 2. g. 32.
nium, dives in omnes qui invocant illum. 13. Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, Act. 2. c. 21
salvus erit. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei
quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prędicante? 15. Quomodo verò prædicabunt Isa. 52. b. 7.
nisi mittantur? sicut scriptum est: Quàm speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium Nah. 1. d. 15
bona, 16. Sed non omnes obediunt Evangelio. Isajas enim dicit: Domine quis credidit auditui no- Isa. 53. a. 1.
stro? 17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi? 18. Sed dico: Numquid non Ioan. 12. f. 38.
audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ps. 18. a. 5.
19. Sed dico: Numquid Jsrael non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad æmulationem vos addu- Deut. 32. d. 21.
cam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam. 20. Isajas autem audet, & dicit: Isa. 65. a. 1.
Inventus sum à non quærentibus me: palam apparui ijs, qui me non interrogabant. 21. Ad Israel autem Isa. 65. a. 2.
dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.

O C A-

næ: propter incredulitatem fracti sunt, Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. 21. Si enim
Deus naturalibus ramis non pepercit; ne fortè nec tibi parcat. 22. Vide ergo bonitatem, & severitatem
Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem; in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate,
alioquin & tu excideris. 23. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens
est enim Deus iterum inserere illos. 24. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus
es in bonam olivam: quanto magis ii, qui secundùm naturam inserentur suæ olivæ? 25. Nolo
enim vos ignorare fratres mysterium hoc: (ut non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit
Isa. 59. d. 20. in Israel, donec plenitudo Gentium intraret, 26. & sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: D
Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob. 27. Et hoc illis à me testamentum: cùm
abstulero peccata eorum. 28. Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: secundùm electionem
autem, charissimi propter patres, 29. Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei. 30. Sicut
enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem
illorum: 31. ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut & ipsi misericordiam
consequantur. 32. Concludit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium misereatur. 33. O altitudo
Sap. 9. c. 13. divitiarum sapientiæ & scientię Dei. quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ
Isa. 40. a. 13. ejus? 34. Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? 35. Aut quis prior dedit
1. Cor. 1. d. 16. illi, & retribuetur ei? 36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia ipsi gloria in sæcula.
Amen.

CAPUT DUODECIMUM.

Instruit Romanos ut à sæculi vanitate abstracti totos se Deo dedant, de susceptis donis non se efferentes, aut illorum limites transgredientes; sed in modum membrorum ejusdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipsis quoque inimicis benefaciant.

1. OBsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, A
sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. 2. Et nolite conformari huic
Phil. 4. d. 18. sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, & bene-
Ephes. 5. d. 17. placens, & perfecta. 3. Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non
1. Thes. 4. a. 3. plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & unicuique sicut Deus divisit mensuram
1. Cor. 12. b. 11 fidei. 4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum
Ephes. 4. b. 7. habent: 5. ita multi unum corpus sumus, in Christo, singuli autem alter alterius membra. 6. Habentes
autem donationes secundùm gratiam, quæ data est nobis, differentes; sive prophetiam secundùm
Amos 5. d. 15 rationem fidei, 7. sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, 8. qui exhortatur
Eph. 4. a. 3. in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. B
1. Pet. 2. c. 17. 9. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adhærentes bono: 10. Charitate fraternitatis invicem
Heb. 13. a. 2 diligentes. Honore invicem prævenientes: 11. Sollicitudine non pigri; Spiritu ferventes; Domino ser-
1. Pet. 4. b. 9. vientes; 12. Spe gaudentes; In tribulatione patientes; Orationi instantes; 13. Necessitatibus sanctorum
2 Cor. 8. 21 communicantes; Hospitalitatem sectantes. 14. Benedicite persequentibus vos; benedicite & nolite maledi-
Heb. 12. 14. Eccli. 28. a. 1. cere. 15. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus 16. Idipsum invicem sentientes; Non alta sapientes,
sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos; 17. Nulli malum pro
malo reddentes; providentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. 18.
Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; 19. Non vosmetipsos defendentes
charissimi, sed date locum iræ scriptum est enim; Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Do- C
minus. 20. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones
ignis congeres super caput ejus. 21. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.

C A-

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi sunt fovere, & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborum aut dierum discrimen, scientes quòd omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quisque pro se reddit urus est: & quamquam nullus cibus jam sit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra suam conscientiam

A 1. INfirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. 2. Alius enim credit
se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. 3. Is, qui manducat, non man-
ducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum assumpsit. Iac. 1. c. 13.
4. Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est
enim Deus statuere illum. 5. Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem:
unusquisque in suo sensu abundet. 6. Qui sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino
manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit
Deo. 7. Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. 8. Sive enim vivimus, Domino vivi-
mus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. 9. In
B hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur. 10. Tu autem
quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal 2. Cor. 5. b. 10.
Christi. 11. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & Isa. 45. d. 24.
omnis lingua confitebitur Deo. 12. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. 13. Non Phil. 2. b. 10.
ergo amplius invicem judicemus: sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scan-
dalum. 14. Scio, & confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat
quid commune esse, illi commune est. 15. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non 1. Cor. 8. d. 11.
secundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. 16. Non
ergo blasphemetur bonum nostrum. 17. Non est enim regnum Dei esca, & potus: sed justitia, &
C pax, & gaudium in Spiritu sancto. 18. Qui enim in hoc servit Deo, placet Deo, & probatus est ho- Tit. 1. d. 15.
minibus. 19. Itaque quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus. 1. Cor. 8. d. 13
20. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui
per offendiculum manducat. 21. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque
in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. 22. Tu fidem habes? penes te-
metipsum habe coram Deo: Beatus qui non judicat semetipsum in eo, quod probat. 23. Qui au-
tem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est
ex fide, peccatum est.

CAPVT DECIMUMQVINTVM.

Firmiores debent infirmorum ferre & sublevare imperfectiones, non sua, sed proximorum utilitati ac mutuæ paci studentes: Christus juxta factas patribus promissiones prædicavit Iudæis; Gentibus verò ex misericordia Apostoli, non præviis promissionibus: Excusat se Paulus quòd liberiùs Romanis scripserit, tamquam Gentium Apostolus, ostendens quomodo sit hoc munus executus: dicens quod ad ipsos quoque sit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemosynam elargitus fuerit Ierosolimitanæ Ecclesiæ, petens ut pro se interim orent.

1. DEbemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. 2. Vnus-
quisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. 3. Et enim Christus non

ſtrare illis. 28. Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in
Hiſpaniam. 29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelij Christi ve-
niam. 30. Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spi-
ritus, ut adiuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum, 31. ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in
Judæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Jeruſalem ſanctis; 32. ut veniam ad vos in gaudio per vo-
lunatem Dei, & refrigerer vobiſcum. 33. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos: quoſdam verò vitandos hortatur, & de alijs dicit quòd ſalutant Romanos.

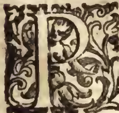
Act.18.12.&26. 1. COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in A
Cenchris: 2. ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocumque negotio
veſtri indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit multis & mihi ipſi. 3. Salutate Priſcam & Aquilam adiu-
tores meos in Chriſto Jeſu: 4. (qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego
gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſiæ Gentium) 5. Et domeſticam Eccleſiam eorum: Salutate Epænetum
dilectum mihi, qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto. 6. Salutate Mariam, quæ multùm laboravit in vo-
bis. 7. Salutate Andronicum, & Juniam cognatos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſto-
lis, qui & ante me fuerunt in Chriſto. 8. Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino. 9. Sa-
lutate Vrbanum adiutorem noſtrum in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum. 10. Salutate Apel-
len probum in Chriſto. 11. Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cogna-
tum meum, Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino. 12. Salutate Tryphenam, B
& Tryphoſam: quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in
Domino. 13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam. 14. Salutate Aſyncri-
tum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen & qui cum eis ſunt, fratres. 15. Salutate Philo-
logum, & Juliam, Nereum, & ſororem ejus, & Olimpiadem, & omnes, qui cum eis ſunt, ſan-
ctos. 16. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti. 17. Rogo autem vos
fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, fa-
ciunt, & declinate ab illis. 18. Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ven-
tri: & per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium. 19. Veſtra enim obedien-
tia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono, & C
ſimplices in malo. 20. Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. 21. Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iaſon, &
Act.11.a.i. Soſipater cognati mei. 22. Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino. 23. Salutat vos
Cajus hoſpes, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus frater. 24. Gra-
tia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen. 25. Ei autem, qui potens eſt vos confir-
mare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterii tem-
poribus æternis taciti. 26. (quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundùm præce-
ptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti, 27. ſoli ſapienti Deo, per Jeſum
Chriſtum, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPI-

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: cæterùm dolet quòd de baptizatoribus essent inter ipsos schismata, gaudens quòd missus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: ostendens etiam reprobatam mundi sapientiam, & electos simplices: sicut & sita est salus in Christi morte, cujus prædicatio judicatur mundo stultitia, credentibus verò virtus ac sapientia: ideò enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in se glorietur.

A
AULUS vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei,& Sosthenes frater, 2.
Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis,
cum omnibus,qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi in omni loco ipsorū
& nostro. 3. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. 4.
Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo
Jesu: 5. quòd in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni
scientia: 6. sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: 7. ita ut nihil
vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri JesuChristi,
8. qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi. 9. fide- 1.Thess. 1. d 24
de Deus per quem vocati estis in societatem filii ejus Jesu Christi Domini nostri. 10. Obsecro autem vos fra-
B res per nomen Domini nostri Jesu Christi: ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis
autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. 11. significatum est enim mihi de Act. 18.f.24.
vobis fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. 12. Hoc autem dico, quòd
unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego verò Cephæ: ego autem
Christi. 13. Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli bapti-
zati estis? 14. Gratias ago Deo, quòd neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Cajum: 15. ne quis
dicat quòd in nomine meo baptizati estis. 16. Baptizavi autem & Stephani domum: ceterùm nescio si Act. 18.c.8.
quem alium baptizaverim. 17. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapien- 2.Pet.1.c.16.
tia verbi, ut non evacuetur crux Christi. 18. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis Inf.2.a.1.4.d.13 Rom.1.b.16.
autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: 19. Perdam sapientiam sapien- Rom.1.b.16.
tium, & prudentiam prudentium reprobabo. 20. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæcu- Isa.29.c.14.
li? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? 21. Nam quia in Dei sapientia non cognovit mun- Isa.33.c.18.

dus

dit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum. 10. ...
Isa.64.b.4. ritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. 11. Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpi-
ritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei. 12. Nos autem non
ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis:
Sup.1.c.17.2.a.14. 2.Pet.1.c.16. 13. quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiri-
Sap.9.c.13. tualia comparantes. 14. Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei; ſtultitia enim eſt
Isa 40 c.13. illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. 15. Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à
Rom.1 1.d.34. nemine judicatur. 16. Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chri-
ſti habemus.

CAPVT TERTIVM.

Corinthiis, adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare incrementa, ſoliſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

1. ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam
paruulis in Chriſto. 2. lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc A
quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis. 3. Cùm enim ſit inter vos zelus & contentio: nonne carna-
les eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis? 4. Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli: alius au-
tem: Ego Apollo: nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? 5. Miniſtri ejus,
cui credidiſtis, & unicui que ſicut Dominus dedit. 6. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incre-
mentum dedit. 7. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat,
f.61.d.13. Deus. 8. Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. Vnuſquiſque autem propriam mercedem acci-
Matt.16.d.27. Rom.2.a.6.Gal. piet ſecundùm ſuum laborem. 9. Dei enim ſumus adiutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.
6.b.5. 10. Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius au-
tem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem uideat quomodo ſuperædificet. 11. Fundamentum enim aliud B
nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. 12. Si quis autem ſuperædificat ſu-
per fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, 13. unjuſ-
cujuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur & uniuſcujuſ-
que opus quale ſit, ignis probabit. 14. Si cujus opus manſerit quod ſuperædificavit, mercedem acci-
pit. 15. Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per
ignem. 16. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis 17. Si quis autem templum
inf.6.d.19. 2.Cor.6.d.16. Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. 18. Nemo ſe
ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens. 19. Sapientia enim
hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: Comprehendam ſapientes in aſtutia eo- C
rum. 20. Et iterum: Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt. 21. Nemo itaque
Iob.5.c.13. Pſ.93.b.11. glorietur in hominibus. 22. Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive
mundus, ſiue vita, ſive mors, ſiue præſentia, ſiue futura: omnia enim veſtra ſunt: 23. vos autem
Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAP.

sicut ubique in omni Ecclesia doceo. 18. Tam-
quam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. 19. Veniam autem ad vos citò si Dominus vo-
luerit: & cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. 20. Non enim in sermone
est regnum Dei, sed in virtute. 21. Quid vultis? in virga veniam ad uos, an in charitate, & spiritu
mansuetudinis.

CAPVT QVINTVM.

Corinthios reprehendit, quòd in incestu publicè viventem tolerarent, quem absens tradit, satanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Pascha celebrent: nec vult eos commisceri Christianis palàm criminosis.

A 1. OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem
patris sui aliquis habeat. 2. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis ut tollatur de Lev.18.a7.8
medio vestrum qui hoc opus fecit. 3. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi 20.b.11.
ut præsens, eum, qui sic operatus est, 4. in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis & Col.2.a.5
meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, 5. tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiri-
tus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. 6. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modi-
cum fermentum totam massam corrumpit? 7. Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova consperfio, Gal.5.b.9
sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. 8. Itaque epulemur, non in fermen-
to veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: sed in azymis sinceritatis & veritatis. 9. Scripsi vobis
in epistola: Ne commisceamini fornicarijs. 10. Non utique fornicarijs hujus mundi, aut avaris, aut ra-
B pacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. 11. Nunc autem scripsi vo-
bis non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut male-
dicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere. 12. Quid enim mihi de ijs, qui foris
sunt, judicare? Nonne de ijs, qui intus sunt, vos judicatis? 13. Nam eos qui foris sunt, Deus judicabit.
Auferte malum ex vobisipsis.

CAPVT SEXTUM.

Corripit eos quòd judicio contenderent coram judice ethnico; enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non possidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant: & varias ob causas ostendit vitandam fornicationem.

A 1. AVdet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud
sanctos? 2. An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur
mundus, indigni estis qui de minimis judicetis? 3. Nescitis quoniam angelos judicabimus? quanto
magis sæcularia? 4. Sæcularia igitur judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos
constituite ad judicandum. 5. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam,
qui possit judicare inter fratrem suum? 6. Sed frater cum fratre judicio contendit: hoc apud infide-
les? 7. Jam quidem omnino delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis
injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? 8. Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & Matt.5.f.39
hoc fratribus. 9. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornica- Luc.6.d29.
tii,

nas propter incontinentiam veſtram. 6. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundùm imperium. 7. Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo:
alius quidem ſic, alius verò ſic. 8. Dico autem non nuptis, viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant,
ſicut & ego. 9. Quòd ſi non ſe continent, nubant, Melius eſt enim nubere, quàm uri. 10. Iis autem,
qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: 11. quòd
Matt. 5. c. 32 ſi diſceſſerit, manere inuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. 12. Nam ce-
19. b 9. teris ego dico, non Dominus, Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum
Marc. 10. a. 9 illo, non dimittat illam. 13. Et ſi qua mulier fidelis habet uirum infidelem, & hęc conſentit habitare B
Luc. 16. d 18 cum illa, non dimittat virum: 14. ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſancti-
ficata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti
ſunt. 15. Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt fratre aut ſoror in hujuſ-
modi: in pace autem vocavit nos Deus. 16. Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut un-
de ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies? 17. niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquemque ſicut
vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo. 18. Circumciſus aliquis vocatus eſt?
non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circumcidatur. 19. Circum-
Eph. 4. a. 1 ciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei. 20. Unuſquiſque in qua
vocatione vocatus eſt in ea permaneat. 21. Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed & ſi potes
fieri liber, magis utere. 22. Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini:
Sup. 6. d 20 ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti. 23. Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum.
1. Pet. 1. d 18 24. Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud. Deum. 25. De virginibus C
autem præceptum Domini non habeo conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus à
Domino, ut ſim fidelis. 26. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quo-
niam bonum eſt homini ſic eſſe. 27. Alligatus es uxori; noli quęrere ſolutionem. Solutus es ab uxore;
noli quærere uxorem. 28. Si autem acceperis uxorem: non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non pecca-
vit: tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi. Ego autem vobis parco. 29. Hoc itaque dico,
fratres; Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint. 30.
& qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudentes, tamquam non gaudentes; & qui emunt, tam-
quam non poſſidentes; 31. & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; pręterit enim figura hujus
mundi. 32. Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxor eſt, ſolicitus eſt quę Domini ſunt,
quomodo placeat Deo. 33. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quę Domini ſunt mundi, quomodo pla-
ceat uxori & diviſus eſt. 34. Et mulier innupta, virgo, cogitat quę Domini ſunt, ut ſit ſancta D
corpore & ſpiritu. Quę autem nupta eſt, cogitat quę ſunt mundi, quomodo placeat viro. 35. Porro
hoc ad utilitatem noſtram dico: non ut laqueum uobis iniiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod
facultatem prębeat ſine impedimento Dominum obſecrandi. 36. Si quis autem turpem ſe uideri exiſtimat
ſuper uirgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod uult faciat non peccat, ſi nubat. 37.
Nam qui ſtatui in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſue uoluntatis,
& hoc judicavit in corde ſuo ſervare virginem ſuam, bene facit. 38. Igitur & qui matrimonio jungit
virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit melius facit. 39. Mulier alligata eſt legi quanto tempore uir
Rom. 7. a. 2 ejus uiuit, quòd ſi dormierit uir ejus, liberata eſt; cui uult nubat: tantùm in Domino. 40. Beatior autem
erit ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium: puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

vertit quò plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in stadio currunt, aut in agone certant, suum quoque ait se domare corpus.

A 1. NOn sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vi-
di? Nonne opus meum vos estis in Domino? 2. Et si aliis non sum Apostolus, sed
tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. 3. mea defensio
apud eos, qui me interrogant, hæc est. 4. Numquid non habemus potestatem manducan-
di & bibendi? 5. Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut
& ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? 6. Aut ego solus, & Barnabas, non
habemus potestatem hoc operandi? 7. Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vi-
neam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?
8. Numquid secundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? 9. Scriptum est enim Deut. 25. a. 4.
in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? 10. An 1. Tim. 5. c. 18
B non propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe,
qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11. Si nos vobis spiritualia
seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? 12. Si alii potestatis vestræ parti- Rom. 15. f. 27
cipes sunt, quare non potiùs nos? sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus,
ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. 13. Nescitis quoniam qui in sacrario operan-
tur, quæ de sacrario sunt, edunt? & qui altari deserviunt, cum altari participant? 14. Ita Deut. 18. a. 1
& Dominus ordinavit iis, qui Evangelium enuntiant, de Evangelio vivere. 15. Ego autem
nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant in me: bonum est enim mihi ma-
gis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet. 16. Nam si evangelizavero, non est mihi
C gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero. 17. Si enim
volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. 18. Quæ
est ergo merces mea? Vt Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abu-
tar potestate mea in Evangelio. 19. Nam cùm liber essem ex omnibus, omnium me servum
feci: ut plures lucrifacerem. 20. Et factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer.
21. iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cùm ipse non essem sub lege) ut eos, qui
sub lege erant, lucrifacerem. iis qui sine lege erant. tamquam sine lege essem (cùm sine lege
Dei non essem sed in lege essem Christi) ut lucri facerem eos qui sine lege erant. 22. Factus
sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem
D salvos. 23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar. 24. Nescitis quòd
ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. Sic currite ut com-
prehendatis. 25. Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem
ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. 26. Ego igitur sic curro, non quasi
in incertum. sic pugno non quasi aerem verberans. 27. sed castigo corpus meum, & in servitu-
tem redigo: ne forte cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum : non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum :
21, non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. 22. An æmulamur Dominum ?
Sup. 6. c. 12. Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 23. Omnia mihi licent, sed
non omnia ædificant. 24. Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. 25. Omne quod in macello
venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. 26. Domini est terra, & plenitudo ejus. 27.
Ps. 23. a. 1. Eccl. 17. d. 31 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire : omne quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes
propter conscientiam. 28. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter il-
lum qui indicavit & propter conscientiam : 29. conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid
enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia ? 30. Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro
Col. 3. c. 17. eo quòd gratias ago ? 31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis : omnia in gloriam Dei
facite. 32. Sine offensione estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei : 33. sicut & ego per omnia omni-
bus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis : ut salvi fiant.

CAPVT VNDECIMVM.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent: sed inter se dissiderent, referens interim Sacramenti Eucharistiæ à Christo institutionem, & scelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1. IMitatores mei estote, sicut & ego Christi. 2. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei A
Eph. 5. c. 23. memores estis ? & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 3. Volo autem vos scire quòd
omnis viri caput Christus est : caput autem mulieris, vir : caput verò Christi, Deus. 4. Omnis vir
orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. 5. Omnis autem mulier orans, aut pro-
phetans non velato capite, deturpat caput suum : unum enim est ac si decalvetur. 6. Nam si non ve-
latur mulier, tondeatur. Si verò turpe est mulieri tonderi, aut decaluari, velet caput suum. 7. Vir
Gen. 1. c. 26. quidem non debet velare caput suum : quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria viri est.
Gen. 2. d. 23. 8. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. 9. Et enim non est creatus vir propter
mulierem, sed mulier propter virum. 10. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput pro-
pter angelos. 11. Verum tamen neque vir sine muliere : neque mulier sine viro in Domino. 12. Nam B
sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem : omnia autem ex Deo. 13. Vos ipsi judicare decet mulierem
non velatam orare Deum ? 14. Nec ipsa natura docet vos : quòd vir quidem si comam nutriat, igno-
minia est illi : 15. mulier verò si comam nutriat, gloria est illi : quoniam capilli pro velamine ei dati
sunt. 16. Si quis autem videtur contentiosus esse : nos talem consuetudinem non habemus, neque Ec-
clesia Dei. 17. Hoc autem præcipio : non laudans quòd non in melius, sed in deterius convenitis. 18.
Primùm quidem conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo. 19.
Nam oportet & hæreses esse, ut . & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 20. Conuenientibus
ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare. 21. Vnusquisque enim suam cœnam
præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit : alius autem ebrius est. 22. Numquid domos C
non habetis ad manducandum & bibendum ? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui
non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos ? in hoc non laudo. 23. Ego enim accepi à Domino quod
& tradidi uobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem. 24. & gratias agens
fregit, & dixit : Accipite, & manducate : hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. hoc facite
in meam commemorationem. 25. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens : Hic calix nouum
testa-

tuum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. 11. Hæc autem omnia operatur unus at- Rom. 12.art. 3. b. 6.
queidem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult. 12. Sicut enim corpus nnum eſt, & membra habet Eph. 4. b. 7.
multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus. 13.
B Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſer-
ui, ſiue liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus. 14. Nam & corpus non eſt unum membrum,
ſed multa. 15. Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de cor-
pore? 16. Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore ideo non eſt de corpore? 17. Si
totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? 18. Nunc autem poſuit Deus membra,
unũquodq; eorum in corpore ſicut voluit. 19. Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus? 20. Nunc
autem multa quidem membra, unum autem corpus. 21. Non poteſt autem oculus dicere manui: Opera tua
non ndigeo. aut iterum caput pedibus: Non eſtis, mihi neceſſarii. 22. Sed multò magis quę videntur mẽbra
corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt. 23. & quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his
C honorem abundantiorem circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem ha-
bent. 24. Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abun-
dantiorem tribuendo honorem, 25. ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita
ſint membra. 26. Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; ſive gloriatur
unum membrum, congaudent omnia membra. 27. Vos autem eſtis corpus Chriſtis, & membra de mem- Eph. 4. b. 11.
bro. 28. Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò
Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera lingua-
rum: interpretationes ſermonum. 29. Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ, num-
quid omnes Doctores. 30. numquid omnes virtutes numquid omnes gratiam habent curationum, num-
quid omnes linguis loquuntur, numquid omnes interpretantur. 31. Aemulamini autem chariſmata me-
liora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem reliquaque Dei dona.

A 1. SI linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſo-
nans, aut cymbalum tinniens. 2. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, &
omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero,
nihil ſum. 3. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum
ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. 4. Charitas patiens eſt, benigna eſt:
charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, 5. non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt,
non irritatur, non cogitat malum, 6. non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: 7. omnia
ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. 8. Charitas numquam excidit: ſive prophetiæ eva-
cuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur. 9. Ex parte enim cognoſcimus & ex parte
prophetamus. 10. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quòd ex parte eſt. 11. Cùm eſ-
B ſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem fa-
ctus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli. 12. Videmus nuuc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem
facie adfaciem. Nunc cognoſco ex parte: nunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum. 13. Nunc au-
tem ma nent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.

P 2 C A.

in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. 23. Si er-
go conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infide-
les: nonne dicent quòd insanitis? 24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idio-
ta, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: 25. occulta cordis ejus manifesta fient, & ita ca-
dens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis. 26. Quid ergo est, fratres? cùm
convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, D
interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. 27. Sive lingua quis loquitur, secundùm duos,
aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur. 28. Si autem non fuerit interpres, taceat in Ec-
clesia, sibi autem loquatur, & Deo. 29. Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent. 30.
Quòd si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. 31. Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut
omnes discant, & omnes exhortentur: 32. & spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. 33. Non
enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. 34. Mulieres in
Gen. 3. c. 16. Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. 35. Si quid autem
volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. 36. An à vobis
verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit? 37. Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, co-
gnoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata. 38. Si quis autem ignorat, ignorabitur. 39.
Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere. 40. Omnia autem honestè, &
secundùm ordinem fiant.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Chistum docet à mortuis resurrexisse, multisque ac demum Paulo qui se minimum dicit Apostolorum apparuisse: ac nostram hìc astruit resurrectionem & ordinem ac modum ejus, unà cum diversa resuscitatorum gloria, non in anima solùm, sed etiam in corpore: mors autem in resurrectione absorbeatur.

NOtum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepistis, in A
quo & statis. 2. per quod & saluamini: qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra
Gal. 1. b. 11. credidistis. 3. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro pecca-
tis nostris secundùm Scripturas: 4. & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundùm Scriptu-
ras: 5. & quia visus est Cephæ, & post hoc undecim: 6. Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus
Isa. 53. b. 5. simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: 7. Deinde visus est Jacobo,
Ioan. 2. 2.1. deinde Apostolis omnibus. 8. Novissimè autem omnium tamquam abortivo, visus est & mihi. 9. Ego
Ioan. 20. enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ec-
Act. 9. a. 3. clesiam Dei. 10. Gratia autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abun-
Eph. 3. b. 8. dantiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 11. Sive enim ego, sive illi: B
sic prædicamus, & sic credidistis. 12. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quo-
modò quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? 13. Si autem resurrectio mor-
tuorum non est: neque Christus resurrexit. 14. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo præ-
dicatio nostra, inanis est & fides vestra. 15. invenimur autem & falsi teste Dei: quoniam testimonium
diximus adversus Deum, quòd suscitaverit Christum: quem non suscitavit, si mortui non resurgunt.
16. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. 17. Quòd si Christus non resurrexit,
vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. 18. Ergo & qui dormierunt in Christo, pe-
rie-

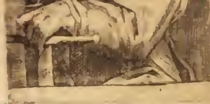
..., portemus & imaginem cælestis. 50. Hoc autem dico fratres : quia caro & sanguis regnum Dei pos-
sidere non possunt : neque corruptio incorruptelam possidebit. 51. Ecce mysterium vobis dico : Om-
nes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. 52. In momento, in ictu oculi, in novissima
tuba : canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti : & nos immutabimur. 53. Oportet enim cor-
ruptibile hoc induere incorruptionem : & mortale hoc induere immortalitatem. 54. Cùm autem mor-
tale hoc induerit immortalitatem, tunc fiat sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. 55. Osee 13.d.14
Vbi est mors victoria tua; ubi est mors stimulus tuus? 56. Stimulus autem mortis peccatum est: virtus Hebr 2.d.14
verò peccati lex. 57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Chri- 1. Ioan c.4 5
stum. 58. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles; abundantes in opere Domini sem-
per, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

Vbi de colligenda pro Christianis qui Ierosolymis agebant eleemosyna hortatus esset, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde salutationes subjungit.

A 1. DE collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite. 2.
Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut
non, cùm venero, tunc collectæ fiant. 3. Cùm autem præsens fuero: quos probaveritis per epistolas,
hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem. 4. Quòd si dignum fuerit ut & ego eam, mecum
ibunt. 5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo. 6.
Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero. 7. Nolo
enim vos modò in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus
permiserit. 8. Permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten. 9. Ostium enim mihi apertum est ma-
gnum, & evidens: & adversarii multi. 10. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud
B vos: opus enim Domini operatur, sicut & ego. 11. Ne quis ergo illum spernat: deducite autem illum
in pace, ut veniat ad me: exspecto enim illum cum fratribus. 12. De Apollo autem fratre vobis notum
facio, quoniam multùm rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas ejus,
ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei vacuum fuerit. 13. Vigilate, state in fide, viriliter agite, &
confortamini. 14. omnia vestra in charitate fiant. 15. Obsecro autem vos fratres, nostis domum Ste-
phanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam sunt primitiæ Achajæ, & in ministerium sanctorum ordi-
nauerunt seipsos: 16. ut & vos subditi sitis ejusmodi, & omni cooperanti, & laboranti: 17. Gaudeo
autem in præsentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, qud vobis deerat, ipsi supple-
uerunt. 18. refecerunt enim & meum spiritum, & vestrum Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt. 19.
C Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multùm, Aquila & Priscilla cum domestica sua
Ecclesia: apud quos & hospitor. 20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. 21.
Salutatio, mea manu Pauli. 22. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema,
Maran Atha. 23. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. 24. Charitas mea cum omnibus vobis in
Christo Iesu Amen.

EPI-

CAPVT PRIMVM.

Ostendit Apostolus ex quantis in Asia ortis adversitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipse alios consolaretur: deinde manifestans cordis sui ac doctrinæ sinceritatem, ostendit quòd licèt juxta id quod proposuerat, ad eos non venerit, nulla ipsius id actum est levitate: asserens firmam esse suæ prædicationis veritatem.

1. AVLVS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiæ A
Dei quæ est Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui sunt in universa Achaja. 2. Gra-
tia vobis, & pax à Deo Patre nostro & Domino Jesu Christo. 3. Benedictus Deus &
Eph. 1. att. 3. Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consola-
1. Pet. 1. a. 1. tionis, 4. qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi con-
solari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur & ipsi à
Deo. 5. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum
abundat consolatio nostra. 6. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione & salute: sive consolamur
pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur tolerantiam
earumdem passionum, quas & nos patimur: 7. ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quòd sicut so- B
cii passionum estis, sic eritis & consolationis. 8. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione
nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos
etiam vivere. 9. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed
in Deo qui suscitat mortuos. 10. qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem speramus, quo-
niam & adhuc eripiet. 11. adiuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, ejus
quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis. 12. Nam gloria nostra hæc est, testi-
monium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei: & non in sapientia carnali,
sed in gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos. 13. Non enim alia scribimus
vobis, quàm quæ legistis & cognovistis. Spero autem quòd usque in finem cognoscetis, 14. sicut & cogno- C
vistis nos ex parte, quòd gloria vestra sumus, sicut & vos nostra in die Domini nostri Jesu Christi. 15. Et hac
confidentia volui priùs venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis: 16. & per vos transire in Macedo-
niam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam. 17. Cùm ergo hoc voluissem,
numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundùm carnem cogito, ut sit apud me Est, & Non? 18.
Fidelis autem Desu, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo Est & Non. 19. Dei enim
filius Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, & per Silvanum, & Timotheum,

non

odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus? 17. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

CAPUT TERTIUM.

Non eget Apostolus hominum commendatione, cùm fructus suæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore esse debent ministri novi testamenti ac spiritus, quàm veteris testamenti ac litteræ: & quòd Iudæi velamen adhuc habebant super cor suum in lectione Scripturarum, quod fide in Christum aufertur.

A INcipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? 2. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus. 3. Manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non attramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. 4. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: 5. non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: 6. qui & idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat. 7. Quòd si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur: 8. quomodo non magis ministratio Spiritus
B erit in gloria? 9. Nam si ministratio damnationis gloria est: multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria. 10. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. 11. Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multò magis quod manet, in gloria est. 12. Habentes igitur ta- Exod. 34. d. 33
lem spem, multa fiducia utimur: 13. & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuatur, 14. sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quoniam in Ioan. 4. d. 14.
Christo evacuatur) 15. sed usque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super eorum. 16. Cùm autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. 17. Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas. 18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

operatur in nobis. 18. non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim
videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt.

CAPVT QVINTVM.

Ex certa spe futuræ gloriæ desiderant Apostoli absolvi à corpore, cùm aliter ea frui non possint: semper autem cupientes Christo omnium iusto iudici placere, dant suis discipulis occasionem de ipsis gloriandi coràm adversariis, & legatione pro Christo fungentes, ne ipsum quidem Christum, quem prædicant, & cuius mortem reconciliatus est Deo mundus, iam secundùm carnem noverunt.

1. SCimus enim, quoniam, si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quòd ædifica- A
tionem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. 2. Nam & in hoc inge-
miscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes: 3. si tamen vestiti, non nu-
Apoc.16.c.15. di inveniamur. 4. Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eò quòd nolumus ex-
poliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est, à vita. 5. Qui autem efficit nos in hoc ip-
sum, Deus qui dedit nobis pignus spiritus. 6. Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in
corpore, peregrinamur à Domino: 7. (per fidem enim ambulamus, & non per speciem) 8. audemus
autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum. 9.
Et ideo contendimus sive absentes, sive præsentes placere illi. 10. Omnes enim nos manifestari oportet
ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. B
Rom.14.b.10. 11. Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem
& in conscientiis vestris manifestos nos esse. 12. Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem
damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. 13. Sive
enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis. 14. Charitas enim Christi urget nos: æstiman-
tes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: 15. & pro omnibus mor-
tuus est Christus. ut, & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.
16. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundùm carnem. Et si cognovimus secundùm carnem Chri-
stum: sed nunc jam non novimus. 17. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce
Is.43.c.19. facta sunt omnia nova. 18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: & dedit no- C
Apoc.21.b.5. bis ministerium reconciliationis. 19. quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi
non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. 20. Pro Christo ergo lega-
tione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.
21. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei
in ipso.

magnis suis tribulationibus gaudium acceperit, quantumve bonum pepererit tristitia, quam ex sua acceperant epistola.

A 1. HAs ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spi- 1. Cor. 3. c.
ritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. Capite nos. Neminem læsimus, nemi- 16. d. 17. 6.
nem corrupimus, neminem circumvenimus. 3. Non ad condemnationem vestram dico, prediximus enim d. 19. Lev.
quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. 4. Multa mihi fiducia est apud 26. b. 12.
vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribula- Is. 52. c. 11.
tione nostra. 5. Nam & cùm venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed om- Ier. 31. b. 9
nem tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores. 6. Sed qui consolatur humiles, consola-
tus est nos Deus in adventu Titi. 7. Non solùm autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua
consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro
me, ita ut magis gauderem. 8. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœ-
niteret, videns quòd epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit: 9. nunc gaudeo: non quia contri-
B stati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm Deum, ut in nullo de-
trimentum patiamini ex nobis. 10. Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem sta-
bilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. 11. Ecce enim hoc ipsum, secundùm Deum
contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem. sed defensionem, sed indignationem, sed ti-
morem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos
esse negotio. 12. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit iniuriam, nec propter eum, qui
passus est: sed ad manifestandam solicitudinem nostram, quam habemus pro vobis, 13. coram Deo,
ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantiùs magis gavisi sumus super gaudio Titi
quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis, 14. & si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non 1. Pet. 2. d. 19.
sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum,
veritas facta est. 15. & viscera ejus abundantiùs in vobis sunt. reminiscentis omnium vestrum obedien-
tiam quomodo cum timore & tremore excepistis illum. 16. Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

CAPUT OCTAVUM.

Hortatur eos ad eleemosynam pauperibus qui Ierosolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Christi exemplo, monens, ut quod iam dudum facere proposuerant, id nunc pro cuiusque facultate præstent, & ministros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesijs Macedoniæ: 2. quòd
in multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit, & altissima paupertas eo-
rum abundavit in divitias simplicitatis eorum: 3. quia secundum virtutem testimonium illis reddo, &
supra virtutem voluntarii fuerunt, 4. cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communica-
tionem ministerii, quod fit in sanctos. 5. Et non sicut speramus, sed semetipsos dederunt primum Domi-
no, deinde nobis per voluntatem Dei, 6. ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodum cœpit, ita & perfi-
ciat in vobis etiam gratiam istam. 7. Sed sicut in omnibus abundatis fide, & sermone, & scientia, & omni
solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis. 8. Non quasi imperans di-
co, sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans. 9. Scitis enim

gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis: 4. ne, cùm venerint
Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substan-
tia. 5. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromissam be-
nedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem, non tamquam avaritiam. 6. Hoc autem dico:
Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.
Exod. 16. c. 10. 7. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem
diligit Deus. 8. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper
omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum. 9. sicut scriptum est: Dispersit, dedit
pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi. 10. Qui autem administrat semen seminanti, & pa- B
Rom. 10. d. 17. nem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justi-
tiæ vestræ: 11. ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gra-
tiarum actionem Deo. 12. Quoniam ministerium hujus officii non solùm supplet ea, quæ desunt sanctis,
sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, 13. per probationem ministerii hujus, glo-
rificantes Deum in obedientia confessionis vestræ, in Evangelium Christi, & simplicitate communica-
tionis in illos, & in omnes. 14. & ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminen-
tem gratiam Dei in vobis. 15. Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

CAPVT DECIMVM.

Incipit suam aperire potestatem, & exantlatos pro Christo labores propter pseudoapostolos, qui ipsum deprimentes & abjectum prædicantes, fructum prædicationis eius impediebant.

1 IPse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, & modestiam Christi, qui in facie quidem hu- A
milis sum inter vos, absens autem confido in vobis. 2. Rogo autem vos ne præsens audeam, per
eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam secundùm carnem
ambulemus. 3. In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus. 4. Nam arma militiæ no-
stræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, 5. & om-
nem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum
in obsequium Christi, 6. & in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit ve-
stra obedientia. 7. Quæ secundùm faciem sunt videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet
Eccl. 35. 1. b. iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita & nos. 8. Nam, & si amplius aliquid gloriatus fuero de
potestate nostra quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram: non eru-
Psal. 111. b. 9. bescam. 9. Vt autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas: 10. quoniam quidem epistolæ, B
inquiunt, graves sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis: 11. hoc co-
gitet qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto. 12.
Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis
nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis. 13. Nos autem non in immensum gloriabi-
mur, sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos.
14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in E-
vangelio Christi. 15. non in immensum gloriantes alienis in laboribus: spem autem habentes crescentis
fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulam nostram in abundantiam, 16. etiam in illa, quæ
ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata sunt gloriari. 17. Qui autem glo-
riatur in Domino glorietur. 18. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus
commendat.

C A-

ut minus sapiens dico) plus ego: in
laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. 24. A Ju-
dæis quinquies, quadragenas, una minùs, accepi. 25. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter
naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, 26. in itineribus sæpè, periculis fluminum, peri- Deût. 25. a. 3. Act. 16. d. 22.
culis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, Act. 14. c. 18.
D periculis in mari, periculis in falsis fratribus: 27. in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, Act. 27. g. 41.
in jejuniis multis, in frigore & nuditate, 28. præter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana,
solicitudo omnium Ecclesiarum. 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego
non uror. 30. Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. 31. Deus & Pater Domini
nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit quod non mentior. 32. Damasci præpositus Gentis Act. 9. d. 24.
Aretæ regis, custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet: & per fenestram in sporta di-
missus sum per murum, & sic effugi manus ejus.

CAPUT DUODECIMUM.

Narrat factas sibi ante annos 14. divinas visiones: & de dato sibi carnis stimulo, ostendens quod eum compulerint, ut se laudaret, cum ab illis potius debuisset commendari propter accepta ab ipso beneficia, pro quorum salute adhuc immolari paratus est; sed metuit ad eos veniens inveniat aliquos dissensionibus aliisque vitiis adhuc involutos.

A 1. SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad visiones & revelationes Domini. 2.
Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (sive in corpore nescio, sive extra corpus
nescio, Deus scit: raptum hujusmodi usque ad tertium cælum. 3. Et scio hujusmodi hominem sive in Act. 9. art. 3.
corpore, (sive extra corpus nescio, Deus scit). 4. quoniam raptus est in paradisum: & audivit arca-
na verba, quæ non licet homini loqui. 5. Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi
in infirmitatibus meis. 6. Nam, & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam parcò
autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me. 7. Et ne magnitu-
do revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet.
8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me: 9. & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:
nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me
B virtus Christi. 10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus,
in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum. 11. Factus sum
insipiens, vos me coegistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt
supra modum Apostoli: tametsi nihil sum: 12. signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in om-
ni patientia, in signis, & prodigiis & virtutibus. 13. Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris
Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam. 14. Ecce tertio hoc para-
tus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim
debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. 15. Ego autem libentissimè impendam, & supe-
rimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minùs diligar. 16. Sed esto: ego vos non
gravavi: sed cùm essem astutus, dolo vos cepi. 17. Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos,
circumveni vos? 18. Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit: non-

lutate inuicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti. 13. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS:

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus quod abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cum ſola hac tenenda ſit, eamque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſtea illam docuerit, quanta ipſam antea impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

1. PAULUS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum,
& Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis: 2. & qui mecum ſunt omnes fratres, A
Eccleſijs Galatiæ. 3. Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chri-
ſto, 4. qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæcu-
lo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri, 5. cui eſt gloria in ſæcula
ſæculorum: Amen. 6. Miror quòd ſic tam citò transferimini ab eo, qui vos voca-
vit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium: 7. quod non eſt aliud, niſi ſunt ali-
qui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti. 8. Sed licet nos, aut angelus de cælo
evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit. 9. Sicut prædiximus, & nunc
iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. 10. Modò enim ho-
minibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non B
eſſem. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſe-
1.Cor.15.2.1. cundùm hominem. 12. neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu
Epheſ. 3.2.3. Chriſti. 13. Audiſtis enim conuerſationem meam aliquando in judaiſmo: quoniam ſupra modum perſe-
quebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam, 14. & proficiebam in judaiſmo ſupra multos coætaneos meos
in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum. 15. Cùm autem placuit
ei, qui me ſegregauit ex utero matris meæ, & uocauit per gratiam ſuam. 16. ut reuelaret Filium ſuum in
me,

ab eis in illam simulationem. 14. Sed cùm vidissem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii,
dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Judæus sis, gentiliter vivis, & non judaicè: quomodo Gentes co-
gis judaizare? 15. Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores. 16. Scientes autem quòd non ju-
C stificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: & nos in Christo Jesu credimus, ut justifice-
mur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis nōn justificabitur omnis caro. Rom. 3. c. 20.
17. Quòd si quærentes justificari in Christo, inventi sumus & ipsi peccatores, numquid Christus peccati
minister est? Absit. 18. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo. 19.
Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam. Christo confixus sum cruci. 20. Vivo autem, jam
non ego: vivit verò in me Christus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me,
& tradidit semetipsum pro me. 21. Non abiicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis
Christus mortuus est.

CAPUT TERTIUM.

Sicut Abrahæ, ita & posteris: non ex legis operibus, sed ex fide in Christum datus est Spiritus sanctus: subdit autem legi, cum nemo præstet legem, maledicti sunt: sed hanc maledictionem Christus in se suscipiens, nos ab ea liberavit: promissiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licet interim lex tamquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat justificare.

A 1. O Insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus
præscriptus est, in vobis crucifixus? 2. Hoc solum à vobis volo discere: Ex operibus legis
Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? 3. Sic stulti estis, ut, cùm spiritu cœperitis, nunc carne
consumemini? 4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. 5. Qui ergo tribuit vobis Spiri-
tum, & operatur virtutes in vobis? ex operibus legis, an ex auditu fidei? 6. Sicut scriptum est:
Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad justitiam. 7. Cognoscite ergo, quia qui ex fide Gen. 15. b. 6
sunt, ii sunt filii Abrahæ. 8. Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat Gentes Deus, præ- Rom. 4. a. 3
nuntiavit Abrahæ: Quia benedicentur in te omnes Gentes. 9. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur Iac. 2. d. 23.
cum fideli Abraham. 10. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est
enim, Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut fa-
B ciat ea. 11. Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est: quia justus ex fi- Gen. 12. a. 3
de vivit. 12. Lex autem non est ex fide, sed, Qui fecerit ea, vivet in illis. 13. Christus nos re- Eccli. 44. c. 20
demit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est, Maledictus omnis qui Deut. 27. d. 26.
pendet in ligno. 14. Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spi- Habac. 2. a. 4.
ritus accipiamus per fidem. 15. Fratres (secundùm hominem dico) tamen hominis confirmatum testa- Rom. 1. b. 17.
mentum nemo spernit, aut superordinat. 16. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non Lev. 18. a. 5.
dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus. 17. Hoc Deut. 21. d. 23.
autem dico, testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, Heb. 9. d. 17.
non irritum facit ad evacuandam promissionem. 18. Nam si ex lege hereditas, jam non ex promissio-
ne. Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus. 19. Quid igitur lex? Propter transgressiones

Posita

bus denuo servire vultis? 10. Dies observatis, & menses, & tempora, & annos. 11. Timeo vos, ne forte
sine causa laboraverim in vobis. 12. Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres obsecro vos; Nihil me B
læsistis. 13. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jam pridem: & tentationem ve-
stram in carne mea 14. non sprevistis, neque respuistis: sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut Chri-
stum Jesum. 15. Vbi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset,
oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. 16. Ego inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? 17.
Æmulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. 18. Bonum autem æmulamini
in bono semper: & non tantùm cùm præsens sum apud vos. 19. Filioli mei, quos iterum parturio donec
formetur Christus in vobis. 20. Vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam
confundor in vobis: 21. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? 22. Scriptum est enim:
Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera. 23. Sed qui de ancilla, se- C
cundùm carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem. 24. quæ sunt per allegoriam dicta,
Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar: 25.
Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, & servit cum filiis suis. 26.
Illa autem, quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra. 27. Scriptum est enim: Lætare
sterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filii desertæ, magis quàm ejus
quæ habet virum. 28. Nos autem fratres secundùm Isaac promissionis filii sumus, 29. Sed quomodo
tunc is, qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secundùm spiritum; ita & nunc. 30.
Sed quid dicit Scriptura? Eiice ancillam, & filium ejus; non enim heres erit filius ancillæ cum filio li-
beræ. 31. Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ; qua libertate Christus nos libera-
vit.

CAPVT QVINTVM.

Qui legis operibus iustificari cupit, expers est fructus Christi, in quo nec prodest circuncisio nec præputium, sed fides viva: hortatur ergo ut caveant a seductoribus, studeantque mutuæ dilectioni: caro autem semper repugnans spiritui trahit ad carnis opera, quæ separant a regno cælorum; spiritus autem adfert fructus quibus illud consequimur, etiam si legis opera non præstemus.

1. State, & nolite iterum jugo servitutis contineri. 2. Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si cir- A
cumcidamini, Christus vobis nihil proderit. 3. Testificor autem rursus omni homini circumci-
denti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. 4. Evacuati estis à Christo, qui in lege justifica-
mini: a gratia excidistis. 5. Nos enim spiritu, ex fide, spem justitiæ expectamus, 6. Nam in Christo
Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per charitatem operatur. 7.
Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non impedire? 8. Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat
vos. 9. Modicum fermentum totam massam corrumpit. 10. Ego confido in vobis in Domino, quòd
nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille. 11. Ego autem,
fratres, si circumcisionem adhuc prædico. quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scan-
dalum crucis. 12. Utinam & abscindantur qui vos conturbant. 13. Vos enim in libertatem vocati estis B
fratres: tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem Spiritus servite invicem. 14.
Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. 15. Quòd si invicem
mordetis, & comeditis: videte ne ab invicem consumamini. 16. Dico autem: Spiritu ambulate, & de-
sideria carnis non perficietis. 17. Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus car-
nem: hæc enim sibi invicem adversantur; ut non quæcumque vultis, illa faciatis. 18. Quòd si spiritu
duci-

mus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. 10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum
B ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. 11. Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu. 12.
Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis Chriſti perſecu-
tionem non patiantur. 13. Neque enim qui circumciduntur, legem cuſtodiunt: ſed volunt vos circum-
cidi, ut in carne veſtra glorientur. 14. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chri-
ſti; per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. 15. In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio
aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura. 16. Et quicumque hanc regulam ſecuti fuerint,
pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſrael Dei. 17. De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim
ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto. 18. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro,
fratres. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI
APOSTOLI
AD EPHESIO

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum Filium affecit beneficiis, agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam,

1. PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fi-
A delibus in Chriſto Jeſu. 2. Gratia vobis, & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedi-
ctione ſpirituali in cæleſtibus, in Chriſto, 4. ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutio-
nem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate. 5. Qui prædeſtinavit
nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum: ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, 6. in lau-
dem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo. 7. In quo habemus redemptionem per
ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum ſecundùm divitias gratiæ ejus. 8. quæ ſuperabundavit in nobis in
omni ſapientia, & prudentia: 9. ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm bene-
placitum ejus, quod propoſuit in eo, 10. in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in
Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, in ipſo: 11. in quo etiam & nos ſorte vocati ſumus prædeſtina-
ti ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ. 12. ut ſimus in lau-

dem

non ex vobis : Dei enim donum est ; 9. non ex operibus, ut ne quis glorietur. 10. Ipsius enim sumus
factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. 11. Pro-
pter quod memores estote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dici- B
tur circumcisio in carne, manu facta: 12. quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conversatio-
ne Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo. 13.
Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. 14 Ip-
se enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne
sua: 15. legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem
faciens pacem, 16. & reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in se-
metipso. 17. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem iis qui prope. 18. quo-
Rom. 5.a.2. niam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem. 19. Ergo jam non estis hospites, &
advenæ: sed estis cives sanctorum, & domestici Dei: 20. superædificati super fundamentum Apostolo-
rum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: 21. in quo omnis ædificatio constru-
cta crescit in templum sanctum in Domino, 22. in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spi-
ritu.

C A P V T T E R T I V M.

Paulus docuit hoc mysterium, Prophetis & Apostolis revelatum, quòd Gentes essent per Christum participes promissionum Dei: quem orat ut spiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis mysteriis edoceantur.

1. HVjus rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Iesu, pro vobis Gentibus, 2. si tamen audistis dispen- A
sationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis: 3. quoniam secundùm revelationem notum
mihi factum est sacramentum, sicut suprà scripsi in brevi: 4. prout potestis legentes intelligere pruden-
dentiam meam in mysterio Christi. 5. quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut
Sup. 1.d.19. nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in Spiritu. 6. Gentes esse coheredes, & concor-
1.Cor.15.b9 porales, & comparticipes promissionis ejus in Christo Iesu per Evangelium: 7. Cujus factus sum minister
secundùm donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm operationem virtutis ejus. 8. Mihi omnium
sanctorum minimo data est gratia hæc, In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, 9. & il-
luminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creavit. 10. ut
innotescat principatibus, & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, 11.
secundùm præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro: 12. in quo habemus fi- B
duciam, & accessum in confidentia per fidem ejus. 13. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus
meis pro vobis: quæ est gloria vestra: 14. Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Je-
su Christi, 15. ex quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur, 16. ut det vobis secundùm divitias
gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, 17. Christum habitare per fi-
dem in cordibus vestris: in charitate radicati, & fundati, 18. ut possitis comprehendere cum omnibus san-
ctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum: 19. scire etiam supereminentem scien-
tiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. 20. Ei autem, qui potens est omnia
facere superabundanter quàm petimus, aut intelligimus, secundùm virtutem, quæ operatur in nobis 21.
Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis. 25. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. 26. Irascimini, & nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. 27. Nolite locum dare diabolo 28. qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. 29. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. 30. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis. 31. Omnis amaritudo, & ira indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. 32. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.

Zach. 8. c. 16
Psal. 4. a 5.
Iac. b. 7.
Col. 3. c. 12

CAPVT QVINTVM.

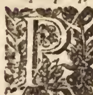
Hortatur ut Christum imitentur, longè separati ab omni vitio ac scelerato, & redimentes tempus, assumant spiritualia, quæ tradit, exercitia: uxores vult subditas esse viris, viros autem diligere uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.

1 ESTOTE ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi: 2. & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.
A 3. Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: 4. aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. 5. Hoc enim scitote intelligentes: quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei 6 Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. 7. Nolite ergo effici participes eorum. 8. Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: 9. fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate: 10. probantes quid sit beneplacitum Deo: 11. & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. 12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere. 13. Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim,
B quod manifestatur, lumen est. 14. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus 15. Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, 16. sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. 17. Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. 18. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto, 19. loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, 20. gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri. 21. Subiecti invicem in timore Christi. 22. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: 23. quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ: ipse salvator corporis ejus. 24. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omni-
C bus. 25. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, 26. ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, 27. ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata: 28. Ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. 29. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiam: 30. quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus & de ossibus ejus. 31. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. 32. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. 33. Veruntamen & vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

Col.4. a. 3. ta faciet Tychicus, charissimus frater, & fidelis minister in domino. ...
2 Thes. 3. a. i ut hognoscatis quæ circa nos sunt, & consoletur corda vestra. 23. Pax fratribus, & charitas cum fide
à Deo Patre & Domino Iesu Christo. 24. Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Ie-
sum Christum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI
APOSTOLI,
AD PHILIPPENSES,
CAPVT PRIMVM.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenses, manifestat eis quòd pressuræ suæ in majorem Evangelii fructum cesserint: quam utilitatem si non spectaret, omnino dissolvi cuperet, & esse cum Christo, eosque adhortatur ut dignè ad Christi Evangelium conversentur, dicens quòd pro ipso jam afflictiones sustinuerint.

AULUS, & Timotheus servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui A
sunt Philippis, cum Episcopis, & diaconibus. 2. Gratia vobis, & pax à Deo
Patre nostro, & Domino Iesu Christo. 3. Gratias ago Deo meo in omni memo-
ria vestri, 4. semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gau-
dio deprecationem faciens, 5. super communicatione vestra in Evangello Christi
à prima die usque nunc. 6. confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus
bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu. 7. sicut est mihi justum hoc sentire
pro omnibus vobis; eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione & confirma-
tione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse. 8. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam
omnes vos in visceribus Iesu Christi, 9. Et hoc oro ut charitas vestra magis ac magis abundet in scientia,
& in omni sensu. 10. ut probetis potiora, ut sitis sinceri & sine offensa in diem Christi. 11. repleti fru-
ctu justitiæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei. 12. Scire autem vos volo fratres, quia
quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii: 13. ita ut vincula mea manifesta fierent
in Christo in omni prætorio, & in ceteris omnibus: 14. & plures è fratribus in Domino confidentes
vinculis meis, abundantiùs auderent sine timore verbum Dei loqui 15. Quidam quidem & propter in-
vidiam & contentionem: quidam autem, & propter bonam voluntatem Christum prædicant: 16. qui-
dam ex charitate: scientes quoniam in defensionem Evangelii positus sum. 17. Quidam autem ex
con-

hominum factus, & habitu inventus ut homo. 8. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem,
mortem autem crucis. 9. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne Heb. 2.c. 1.
nomen: 10. ut in nomine Iesu omne genuflectatur cælestium, terrestrium, & infernorum: 11. & om- Isa. 45.d.23.
nis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. 12. Itaque charissimi mei Rom. 14.c.11.
(sicut semper obedistis:) non ut in præsentia mei tantùm, sed multò magis nunc in absentia mea, cum
B metu & tremore vestram salutem operamini. 13. Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perfi-
cere pro bona voluntate: 14. Omnia autem facite sine murmurationibus & hæsitationibus: 15. ut sitis 1. Pet. 4.b.9.
sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ & perversæ: inter quos lu-
cetis sicut luminaria in mundo, 16. verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in
vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. 17. Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequium fidei Act. 16.a. 1.
vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis. 18. Idipsum autem & vos gaudete, & congratulamini
mihi. 19. Spero autem in Domino Iesu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo sim,
cognitis quæ circa vos sunt. 20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis
sollicitus sit. 21. Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. 22. Experimentum 1. Cor. 13.b.5.
autem ejus cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio. 23. Hunc igitur spero me
C mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt. 24. Confido autem in Domino, quoniam & ipse ve-
niam ad vos citò. 25. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem & cooperatorem, & com-
militonem meum, vestrum autem apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos: 26. quo-
niam quidem omnes vos desiderabat: & mœstus erat propterea quòd audieratis illum infirmatum. 27.
Nam & infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misertus est ejus: non solùm autem ejus, verùm etiam
& mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. 28. Festinantiùs ergo misi illum, ut viso eo iterum gau-
deatis, & ego sine tristitia sim. 29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum
honore habetote. 30. quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam,
ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

CAPVT TERTIVM.

Nemo in legalibus gloriari potest, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus est, quò Dei justitiam ex fide in Christum adipisceretur, semper proficiens ut tandem perfectionem consequeretur: quapropter Philippenses hortatur ut ipsum, & non dyscolos, crucis Christi inimicos, imitentur.

1. DE cætero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis scribere mihi quidem nonpigrum, vo-
bis autem necessarium. 2. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. 3. No-
enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, & gloriamur in Christo Iesu, & non in carne fidu-
ciam habentes, 4. quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere
in carne, ego magis. 5. circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Act. 23.b.6.
Hebræis secundùm legem Pharisæus, 6. secundùm æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundùm
justitiam quæ in lege est, conversatus sine querela. 7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum
propter Christum detrimenta. 8. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem sci-
entiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut
Christum lucrifaciam. 9. & inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam,
quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex Deo est justitia in fide 10. ad cognoscendum illum, & virtutem resur-

in Christo Jesu. 8. De cetero fratres, quæcumque
quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disci-
plinæ, hæc cogitate. 9. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, &
Deus pacis erit vobiscum. 10. Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando
reflorviistis pro me sentire, sicut & sentiebatis: occupati autem eratis. 11. Non quasi, propter pe- B
nuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. 12. Scio & humiliari, scio & abundare
(ubique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. 13. om-
nia possum in eo, qui me confortat. 14. Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ
15. Scitis autem & vos Philippenses, quòd in principio Evangelii, quando profectus sum à Macedonia,
nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: 16. quia & Thessalonicam
semel & bis in usum mihi misistis. 17. Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ra-
Rom. 12.2.1. tione vestra. 18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misi-
stis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo. 19. Deus autem meus impleat omne de
siderium vestrum secundùm divitias suas in gloria in Christo Jesu. 20. Deo autem & Patri nostro gloria
in sæcula sæculorum. Amen. 21. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. 22. Salutant vos, qui me-
cum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt. 23. Gratia
Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro Amen.

EPI-

in veritate. 7. Sicut didicistis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis mini-
ſter Chriſti Jeſu, 8. qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu: 9. ideo & nos ex quâ
die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes ut impleamini agnitione voluntatis
ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpiritali: 10. ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in om-
ni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei: 11. in omni virtute confortati ſecundùm
B potentiam claritatis ejus, in omni patientia & longanimitate cum gaudio, 12. gratias agentes Deo
Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine: 13. qui eripuit nos de poteſtate tene-
brarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ. 14. in quo habemus redemptionem per ſangui-
nem ejus, remiſſionem peccatorum: 15. qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omni creaturæ: Ioan.1.a.3.
16. quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive throni,
ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt: 17. &
ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtat. 18. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt princi- 1.Cor.15.c.20
pium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens. 19. quia in ipſo compla- Apoc.1.b.5.
cuit, omnem plenitudinem inhabitare: 20. & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per
ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt. 21. Et vos cùm eſſetis aliquando alie-
C nati, & inimici ſenſu in operibus malis: 22. nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mor-
tem, exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo: 23. ſi tamen permanetis
in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in uni-
verſa creatura, quæ ſub cælo eſt, cujus factus ſum ego Paulus miniſter. 24. Qui nunc gaudeo in paſ-
ſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore ejus,
quod eſt Eccleſia: 25. cujus factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi
in vos, ut impleam verbum Dei: 26. myſterium, quod abſconditum fuit à ſæculis, & generationibus,
nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus, 27. quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti
hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, 28. quem nos annuntiamus, corripientes omnem
hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in
Chriſto Jeſu. 29. in quo & laboro, certando ſecundùm operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPVT SECVNDVM.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur a Chriſti fide, per quem a peccatis, a poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

A 1. VOlo vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicumque
non viderunt faciem meam in carne: 2. ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, &
in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Patris & Chriſti Ieſu: 3. in quo ſunt
omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. 4. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimi-
tate ſermonum. 5. Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem
veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ, 6. Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum
Dominum, in ipſo ambulate, 7. radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis,
abundantes in illo in gratiarum actione. 8. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam,
ſecundùm traditionem hominum; ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum: 9. quia in
ipſo

Eph. 5. a. 3. rebitis cum ipso in gloria. 5. Mortificate ergo membra ...
nem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus: 6. propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: 7. in quibus et vos ambulastis aliquando,
Rom. 6. a. 4. do, cùm viveretis in illis. 8. Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam,
Eph. 4. c. 22. blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. 9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem
Heb. 12. a. 1. hominem cum actibus suis, 10. et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem secundùm
1. Pet. 2. a. 1. 4. imaginem ejus, qui creavit illum. 11. ubi non est Gentilis. et Iudæus, circumcisio, et præputium,
art. 2. Barbarus, et Scytha, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus. 12. Induite vos ergo si-
Gen. 1. c. 16. cut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misecordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, pa-
tientiam: 13. supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet que- B
relam: sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. 14. Super omnia autem hæc, charitatem habe-
te, quod est vinculum perfectionis: 15. et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati
estis in uno corpore: et grati estote. 16. Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sa-
1. Cor. 10. g. pientia, docentes, et commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gra-
31. tia cantantes in cordibus vestris Deo. 17. Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia
Eph. 5. d. 22. in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. 18. Mulieres subditæ e-
1. Pet. 3. a. 1. Eph. 6. a. 1. stote viris, sicut oportet, in Domino. 19. Viri diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad il-
Eph. 6. art. 4. las. 20. Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. 21. Patres, nolite
Tit. 2. c. 9. 1. ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. 22. Servi obedite per omnia
Pet. 2. c. 18 dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis,
Rom. 2. art. 6. timentes Deum. 23. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus:
24. scientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. 25. qui
enim injuriam facit, recipiet id quod inique gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.

CAPVT QVARTVM.

Pro se cupit ipsos precari, & caute ac discrete cum infidelibus conversari: mittitque qui manifestent eis quæ apud ipsum agantur, & variorum salutationes adscribit, cupiens ut hæc & similiter Laodicensium epistola apud utramque legatur Ecclesiam.

Luc. 18. art. 1. 1. DOmini, quod justum est & æquum, servis præstate: scientes quòd & vos Dominum habetis in cæ-
1. Thess. 5. c. lo. 2. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: 3. orantes simul & pro nobis, ut
17. Eph. 6. d. 19. Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum) A
2. Thess. 3. a. 1. 4. ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. 5. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus re-
Eph. 5. d. 15. dimentes. 6. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique
respondere. 7. Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister,
& conservus in Domino: 8. quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat quæ circa vos sunt, & conso-
letur corda vestra, 9. cum Onesimo charissimo, & fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic agun-
tur, nota facient vobis. 10. Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barna-
bæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum: 11. & Iesus, qui dicitur Justus: qui
sunt ex circumcisione: hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. 12. Salutat vos
Epaphras, qui ex vobis est, seruus Christi Jesu, semper solicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfe-
cti, & pleni in omni voluntate Dei. 13. Testimonium enim perhibeo quod habet multum laborem pro
vobis, & pro iis qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. 14. Salutat vos Lucas medicus charissimus, & De-
mas,

A Jesu Christo. 2. Gratia vobis & pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis,
memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, 3. memores operis
fidei vestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi,
ante Deum & Patrem nostrum: 4. scientes fratres, dilecti à Deo, electionem vestram:
5. quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, sed & in virtute, &
in Spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. 6. Et vos imitatores
nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti:
7. ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia. 8. A vobis enim diffamatus
est sermo Domini, non solùm in Macedonia, & in Achaia, sed & in omni loco fides vestra, quæ est
ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui, 9. Ipsi enim de nobis annuntiant
qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conversi estis ad Deum à simulacris, servire Deo vivo,
& vero, 10. & expectare Filium eius de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira
ventura.

CAPVT SECVNDVM.

Ostendit quàm sincerum se exhibuerit in prædicando ipsis Evangelio, gratias Deo agens quòd susceptum Dei verbum sedulò servaverint, passi multa à contribulibus, sicut Ecclesiæ Iudææ à Iudæis, qui unà cum Christo etiam pios omnes persequuntur: declarat etiam quàm ardentem gerat erga ipsos affectum.

1. Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: 2. sed antè passi, & con-
A tumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Evan-
gelium Dei in multa solicitudine. 3. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque
in dolo, 4. sed sicut probati sumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur non quasi ho-
minibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 5. Neque enim aliquando fuimus in sermone adu-
lationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est: 6. nec quærentes ab hominibus gloriam,
neque à vobis, neque ab aliis. 7. Cùm possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus par-
vuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. 8. Ita desiderantes vos, cupide volebamus
tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. Act. 20 c. 34 1. Cor. 4. c. 12 2. Th. 3 a. 8.
9. Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrum
B gravaremus prædicavimus in vobis Evangelium Dei. 10. Vos testes estis, & Deus, quàm sanctè, & ju-
stè, & sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus: 11. sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (si-
cut pater filios suos) 12. deprecantes vos, & consolantes, testificati sumus, ut ambularetis dignè Deo,
qui vocavit vos in suum regnum & gloriam. 13. Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quo-
niam cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut
est verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 14. Vos enim imitatores facti estis fratres
Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Jesu: quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris, si-
cut & ipsi à Judæis: 15. qui & Dominum occiderunt Jesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo
non placent, & omnibus hominibus adversantur: 16. prohibentes nos Gentibus loqui ut salvæ fiant, ut
impleant

Domini nostri Jesu Chricum omnibus sanctis ejus. Amen.

CAPVT QVARTVM.

Hortatur ut tradita sibi pracepta observent, abstinentes à fornicatione, ac se mutuo diligentes, manibusque operantes, quò nullius quidquam desiderare cogantur: docet modum nostra resurrectionis, ne inordinata tristitia se crucient propter eos qui moriuntur.

1. DE cetero ergo, fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, ut, quemadmodum accepistis A
à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis.
Rom.12.a.2. 2. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominũ Iesum. 3. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio
Eph.5.d.17. vestra; ut abstineatis vos à fornicatione, 4. ut sciat unusquisq; vestrum vas suũ possidere in sanctificatione &
honore; 5. non in passione desiderii, sicut & Gentes, quæ ignorant Deum; 6. & ne quis supergrediatur ne-
que circumveniat in negotio fratrem suum; quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædixi-
mus vobis, & testificati sumus. 7. non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.
8. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum san-
Io.13.d.35. ctum in nobis. 9. De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos
15.b.12.c.17. a Deo didicistis ut diligatis invicem. 10. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. B
I. Ioan.2.b.20. Rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis: 11. & operam detis ut quieti sitis, & ut vestrum nego-
4.c.12. tium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: & ut honestè ambuletis ad eos qui
foris sunt: & nullius aliquid desideretis. 12. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut
non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. 13. Si enim credimus quòd Jesus mortuus est,
Cor.15. & resurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. 14. Hoc enim vobis dici-
.23. mus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus
eos qui dormierunt. 15. Quoniam ipse Dominus in jussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei de-
scendet de cœlo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. 16. Deinde nos, qui vivimus, qui re-
linquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviàm Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.
17. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

CAPVT QVINTVM.

Diem judicii dicit insperatum adfuturum, qui tamen ipsos non potest incautos opprimere, cum semper ad illum se preparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga suos præfectos, & quomodo erga invicem & erga Deum se habere debeant, orat pro ipsis, utque pro se orent precatur.

1. DE temporibus autem, & momentis, fratres, non in digetis ut scribamus vobis. 2. Ipsi enim
diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. 3. Cùm enim dixerint Pax,
& securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient.
4. Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. 5. Omnes enim
vos filii luci estis, & filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. 6. Igitur non dormiamus sicut
& ceteri, sed vigilemus, & sobrii simus. 7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii sunt,
nocte ebrii sunt. 8. Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei, & charitatis, &
galeam spem salutis. 9. Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Domi-

nnm

CAPVT PRIMVM.

Gratias Deo agit pro fide & tolerantia Thessalonicensium in persecutionibus propter quas dicit illos gloriam, adversarios verò ultionem in die judicii recepturos; orans ut digni habeantur vocatione Dei.

1 PAulus, & Silvanus, & Timotheus, Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre no-
A stro & Domino Iesu Christo. 2. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Do-
mino Iesu Christo. 3. Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita
ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque
vestrum in invicem: 4. ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesijs Dei, pro
patientia vestra, & fide, in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus, quas
sustinetis, 5. in exemplum justi judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.
6. Si tamen justum est apud Deum, retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant: 7. et vobis, qui
tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de cœlo cum angelis virtutis ejus. 8. in flam-
ma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini no-
stri Jesu Christi; 9. qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, et à gloria virtutis ejus:
10. cùm venerit glorificari in sanctis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt: quia creditum
est testimonium nostrum super vos in die illo. 11. In quo etiam oramus semper pro vobis· ut digne-
tur vos vocatione sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtu-
te 12. ut clarificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis, et vos in illo, secundùm gratiam
Dei nostri, et Domini Iesu Christi·

CAPVT SECVNDVM.

De die Domini monet ne credant seductoribus, ostendens venturum priùs filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi seducentur: de electione & fide Thessalonicensium gratias agit, monens ut servent acceptas ab ipso traditiones, & pro eorum consolatione ac confirmatione orat.

1 ROgamus autem vos fratres per adventum Domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregatio-
A nis in ipsum: 2. ut non citò moveamini à vestro sensu: neque terreamini, neque per spiritum
neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos missam, quasi instet dies Domini. 3. Ne Eph. 5. b. 6.
quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primùm, & revelatus fuerit homo peccati
filius perditionis, 4. qui adversatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur,
ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus. 5. Non retinetis, quòd, cùm adhuc es-
sem apud vos, hæc dicebam vobis? 6. Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. 7.
Nam mysterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. 8.
Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustra-
tione adventus sui eum: 9. cujus est adventus secundùm operationem satanæ in omni virtute, & si-
gnis, & prodigijs mendacibus, 10. & in omni seductione iniquitatis ij qui pereunt: eò quòd cha-
ritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operantem erroris, ut cre-

S dant

& obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent. 13. Vos
Gal 6. b. 9. autem fratres nolite deficere benefacientes. 14. Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam,
hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur: 15. & nolite quasi inimicum existimare,
sed corripite ut fratrem. 16. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. 17. Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola, ita
scribo. 18. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI,

AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam à perversa doctrina, & tradenda sana: lex ob injustos posita est: Deo gratias agit, quòd eum ab Ecclesiæ persecutione ad Apostolatum vocaverit: qui misericordiam consecutus est ut ostendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem; Timotheum monet ut strenuum agat militem.

1. PAULUS Apostolus Jesu Christi secundùm imperium Dei Salvatoris nostri, & Christi Jesu spei
nostræ; 2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, & pax à Deo Patre, & Chri- A
sto Jesu Domino nostro. 3. Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi, cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent, 4. neque intenderent fabulis, & genealogiis interminatis;
quæ quæstiones præstant magis quàm ædificationem Dei, quæ est in fide. 5. Finis autem præcepti est
charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. 6. A quibus quidam aberrantes,
conversi sunt in vaniloquium, 7. Volentes esse legis doctores non intelligentes neque quæ loquuntur,
neque de quibus affirmant. 8. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitimè utatur: 9. sciens
hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis & peccatoribus sceleratis,
& contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, 10. fornicariis, masculorum concubitoribus,
plagiariis, mendacibus, & perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, 11. quæ est secun-
dum

CAPUT TERTIUM.

Docet Timotheum quales eſſe debeant epiſcopi, diaconi, ac mulieres: ut ſciat quomodo converſari debeat in Eccleſia quæ eſt columna veritatis: ſimulque commendat Dominicæ incarnationis ſacramentum.

B 1. Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. 2. Oportet ergo Epiſcopum irre-
prehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, docto- Tit. 1.b.7.
rem. 3. non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum; non cupidum, ſed 4. ſuæ domui be-
ne præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. 5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit,
quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? 6. Non neophytum; ne in ſuperbiam elatus, in judicii num ci-
dat diaboli. 7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonũ ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium
incidat, & in laqueum diaboli. 8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non tur-
pe lucrum ſectantes. 9. habentes myſterium fidei in conſcientia pura. 10 Et hi autem probentur primùm,
& ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. 11. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias,
fideles in omnibus. 12. Diaconi ſint unius uxoris viri qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus. 13. Qui
enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto
Jeſu 14. Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò. 15. ſi autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in
domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. 16. Et manifeſtè ma-
gnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit ange-
lis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

CAPUT QUARTUM.

Prædicit quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimum de nuptiis ac cibis: diſcipulum autem monet ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur, & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

A 1. Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, atten- 2.Tim.3.a.1.
dentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, 2, in hypocriſi loquentium mendacium, 1.Pet.3.a.3.
& cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, 3. prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus Jud.d.18.
creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem. 4. Quia
omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: 5. ſan-
ctificatur enim per verbum Dei, & orationem. 6. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Sup.1.b.4.
Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es. 7. Ineptas autem, & aniles fabu- 2 Tim.2.f.23
las devita: exerce autem teipſum ad pietatem. 8. Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis eſt: Tit.3.c.9.
pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. 9. Fidelis
ſermo, & omni acceptione dignus. 10. In hoc enim laboramus, & maledicimur, quia ſperamus in
Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium. 11. Præcipe hæc, & doce.
12. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium, in verbo, in converſatio-
ne, in charitate, in fide, in caſtitate. 13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctri-
næ. 14. Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione
manuum presbyterij. 15. Hæc meditare, in his eſtote: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.
16. Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos
qui te audiunt.

Matt.10.b.16 tes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant. 21. Testor coram [illegible] &
Luc.10.b.7 electis angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 22. Ma-
nus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. 23.
Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infir-
mitates. 24. Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium, quosdam autem &
subsequuntur. 25. Similiter & facta bona manifesta sunt, & quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

CAPVT SEXTVM.

Servi dominis suis obsequantur, sive fidelibus sive infidelibus: fugiendi sunt qui his relictis vana docent: quantum mali inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, servata fide quam in baptismo confessus est, utque in finem usque servet hæc mandata: divites autem reprimat à superbia inducens ad eleemosynas.

1. QUicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini A
& doctrina blasphemetur, 2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres
sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt & dilecti, qui beneficij participes sunt. Hæc doce & exhortare.
3. Si quis aliter docet & non acquiescit sanis seronib. Domini nostri Jesu Christi, & ei quæ secundũ pieta-
tem est, doctrinæ: 4. superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum;
Job.1.d.26. ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, 5. conflictationes homi-
1 c.5.c.14. num mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. 6. Est
Prov.27.d.21 autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. 7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium
quòd nec auferre quid possumus. 8. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.
9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli & desideria multa inuti-
lia, & nociva, quę mergunt homines in interitum & perditionem. 10. Radix enim omnium malorum
est cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. 11. Tu au-
tem, ò homo Dei, hęc fuge; sectare verò justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, man- B
suetudinem. 12. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confes-
sus bonam confessionem coram multis testibus. 13. Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, &
Matth.27.b.11 Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem: 14. ut serves manda-
Io.18.f.33.& tum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Iesu Christi; 15. quem suis tempori-
37. bus ostendet beatus & solus potens, Rex regum & Dominus dominantium; 16. qui solus habet immor-
Apoc.17.d. talitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui
14.19.c.16. honor, & imperium sempiternum. Amen. 17. Divitibus hujus sæculi pręcipe non sublime sapere, ne-
que sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui pręstat nobis omnia abundè ad fruendum) 18.
benè agere, divites fieri in bonis operibus, facile, tribuere, communicare, 19. thesaurizare sibi fundamen-
tum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam, 20. O Timothee, depositum custodi, devi-
tans profanas vocum novitates & oppositiones falsi nominis scientiæ, 21. quam quidam promittentes cir-
ca fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPI-

habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te. 6. Propter
quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.
7. Non enim dedit nobis Deus, spiritum timoris; sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. 8. Noli Rom. 8. c. 15
B itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus; sed collabora Evangelio secundùm virtutem Dei: 9. qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, non secundùm opera nostra,
sed secundùm propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia. Tit. 3. b. 5.
10. Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem
mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium: 11. in quo positus sum ego prædicator, & Apostolus & magister Gentium. 12. Ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. 13.
Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, & in dilectione in Christo Iesu. 14. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum qui habitat in nobis. 15. Scis hoc, quòd auersi à me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus & Hermogenes. 16. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit; 17. sed cùm Romam venisset,
solicitè me quæsivit, & invenit. 18. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et
quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

CAPVT SECVNDVM.

Hortatur Timotheum ad alios sincere docendum & patiendum pro Christo, facta mentione futuri præmii ac resurrectionis Christi: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, stultasque legis quæstiones: de magna domo varia habente vasa; & quas virtutes servus Dei sectari debeat.

A 1. TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu: 2. & quæ audisti à me per multos
testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. 3. Labora sicut
bonus miles Christi Iesu. 4. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se
probavit. 5. Nam & qui certat in agone, non coronatur, nisi legitimè certaverit. 6. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere. 7. Intellige quæ dico; dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. 8. Memor esto, Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David,
secundùm Evangelium meum. 9. In quo laboro usque ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei
non est alligatum. 10. Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in
Christo Iesu, cum gloria cælesti. 11. Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, & conuivemus: 12. si
sustinebimus, & conregnabimus: si negaverimus, & ille negabit nos. 13. Si non credimus, ille fidelis
B permanet, negare seipsum non potest 14. Hæc commone, testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium. 15. Solicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. 16. Profana autem,
& vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem. 17. Et sermo eorum ut cancer serpit: ex
quibus est Hymenæus, & Philetus. 18. qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subuerterunt quorumdam fidem. 19. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum
hoc: cognovit Dominus qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. 20.
In magna autem domo non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. 21. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino ad omne opus bonum paratum. 22. Iuvenilia autem desideria fuge,

ectus homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

CAPVT QVARTVM.

Timotheum per Christum judicem obtestatur, ut adversus falsos doctores, & eos qui tales sibi coacervant, constanter prædicet, tolerando quæcumque infligentur adversa: prædicitque suam passionem, & futurum præmium: advocans Timotheum, eò quòd à multis desertus sit, & ab Alexandro multa passus: in prima sui defensione ab omnibus desertus fuit, sed à Domino liberatus.

1. TEstificor coram Deo, & Iesu Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ip- A
sius, & regnum ejus: 2. prædica verbum, insta opportunè, importunè: argue, obsecra,
increpa in omni patientia & doctrina. 3. Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt,
sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus: 4. & à veritate quidem auditum
avertent, ad fabulas autem convertentur. 5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeli-
stæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. 6. Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ in-
stat. 7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. 8. In reliquo reposita est mi-
hi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solùm autem mihi, sed &
iis qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire citò. 9. Demas enim me reliquit, diligens hoc
Col. 4. d. 14. sæculum, & abiit Thessalonicam. 10. Crescens in Galatiam. Titus in Dalmatiam. 11. Lucas est me-
cum solus. Marcum assume, & adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium. 12. Tychicum au-
tem misi Ephesum. 13. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & li- B
bros, maximè autem membranas. 14. Alexander ærarius multa mala mihi ostendit; reddet illi Domi-
nus secundùm opera ejus; 15. quem & tu devita; valdè enim restitit verbis nostris. 16. In prima
mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis imputetur. 17. Dominus
autem mihi astitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes,
& liberatus sum de ore Leonis. 18. Liberavit me Dominus ab omni opere malo; & salvum faciet in
regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. 19. Saluta Priscam, & Aquilam,
& Onesiphori domum. 20. Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.
21. Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres
omnes. 22. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

[illegible] eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; ut potens sit exhor-
tari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere. 10. Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui,
et seductores maximè qui de circumcisione sunt, 11. quos oportet redargui: qui universas domos subver-
B tunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. 12. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum pro-
pheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, 13. Testimonium hoc verum est. Col. 3.d.22
Quam ob causam increpa illos durè ut sani sint in fide: 14. non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis
hominum, aversantium se à veritate. 15. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus
nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum & mens, & conscientia. 16. Confitentur se nosse Deum,
factis autem negant: cùm sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo docere debeat senes, anus, adolescentulas ac juvenes, præbendo se omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Christum nobis exhibita ostendit,

1. TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam; 2. Senes ut sobrij sint, pudici, prudentes, sani
in fide, in dilectione, in patientia: 3. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non
multo vino servientes, bene docentes: 4. ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament,
filios suos diligant: 5. prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non
blasphemetur verbum Dei. 6. Iuuenes similiter hortare ut sobrij sint. 7. In omnibus teipsum præbe exem-
plum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate. 8. verbum sanum, irreprehensibile: ut is, 1. Pet. 2. e 13.
qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis: 9. Seruos dominis suis subditos esse, in Inf. 3. a. 4.
omnibus placentes, non contradicentes. 10. non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut
doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus: 11. Apparuit enim gratia Dei Saluatoris nostri omni-
bus hominibus: 12. erudiens, nos ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria: sobrie, & iustè, & piè vi-
vamus in hoc sæculo 13. exspectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Ie
Iesu Christi: 14. qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret sibi
populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum 15. Hæc loquere, & exhortare & argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPVT TERTIVM.

Ad quas virtutes suos debeat adhortari, & à quibus vitijs dehortari. & quòd a peccatis prioribus sola Dei benignitate salvati simus per lavacrum regenerationis, facti in spe heredes vitæ æternæ: monetque, ut hæc docens vanam devitet doctrinam, similiter & hæreticos.

1. ADmone illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum pa-
ratos esse: 2. neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes
mansuetudinem ad omnes homines, 3. Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes
servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem,
4. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei; 5. non ex operibus justitiæ, quæ
fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & re-
novationis Spiritus sancti, 6. quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem no-
strum: 7. ut justificati gratia ipsius, heredes simus secundùm spem vitæ æternæ. 8. Fide-
lis,

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Onesimum servum ipsius remittit: quem illi commendat & ejus culpam in se recipit, indicans se cupere ipsum habere, ut sibi ministret in Evangelii prædicatione.

1 PAULUS vinctus Christi Iesu, & Timotheus frater: Philemoni dilecto, & adjutori nostro
2. & Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro,& Ecclesiæ,quæ in domo A
tua est.3. Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.4. Gratias ago
Deo meo,semper memoriam tui faciens in orationibus meis,5.Audiens charitatem tuam,&
fidem, quam habes in Domino Iesu,& in omnes sanctos:6. Ut communicatio fidei tuæ evi-
dens fiat in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Iesu. 7. Gaudium enim magnum
habui, & consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. 8. Propter
quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: 9. propter charitatem
magis obsecro, cùm sis talis, ut Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi: 10. Obsecro te pro meo
filio, quem genui in vinculis, Onesimo, 11. qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi, & ti-
bi utilis, 12. quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: 13. quem ego volueram mecum B
detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii: 14. sine consilio autem tuo nihil volui facere,
uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. 15. Forsitan enim ideo discessit ad horam
à te, ut æternum illum reciperes, 16. jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maximè mi-
hi: quanto autem magis tibi & in carne, & in Domino? 17. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut
me. 18. Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet hoc mihi imputa. 19. Ego Paulus scripsi mea manu: ego
reddam, ut non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes: 20. Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice
viscera mea in Domino. 21. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id, quod di-
co, facies. 22. Simul autem & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. 23.
Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu, 24. Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adju-
tores mei. 25. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

ego hodie genui te ; Et rursum: Ego ero illi in patrem , & ipse erit mihi in filium . 6. 2.Reg.7.b.14
Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ , dicit : Et adorent eum omnes angeli Dei . 7. Ps.96.b.8.
Et ad angelos quidem dicit . Qui facit angelos suos spiritus , & ministros suos flammam ignis . 8. Ad Ps. 103.a.4.
filium autem : Thronus tuus , Deus , in sæculum sæculi ; virga æquitatis , virga regni tui . 9. Dilexi- Ps.44.b.7.
sti iustitiam , & odisti iniquitatem ; propterea vnxit te Deus , Deus tuus , oleos exultationis præ parti-
ticipibus tuis . 10. Et : Tu in principio Domine terram fundasti : & opera manuum tuarum sunt cæli. Ps. 101.d.26.
11. Ipsi peribunt . tu autem permanebis , & omnes vt vestimentum veterascent : 12. & velut amictum
mutabis eos , & mutabuntur ; tu autem idem ipse es , & anni tui non deficient . 13. Ad quem autem
angelorum dixit aliquando : Sede à dextris meis , quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuo-
rum ? 14. Nonne omnes sunt administratorij spiritus , in ministerium missi propter eos , qui here-
ditatem capient salutis?

C A P V T S E C V N D V M.

Cùm angelicorum praeceptorum transgressio dignam acceperit ultionem , multò magis ea sequetur trasgressores praeceptorum Christi : qui per susceptam humanitatem & crucem minoratus est ab Angelis , & ex eo factus auctor salutis in ipsum credentium.

A 1. PRopterea abundantiùs oportet observare nos ea, quæ audivimus , ne fortè pereffluamus . 2. Si enim
qui per angelos dictus est sermo , factus est firmus , & omnis prævaricatio & inobedientia accepit
justam mercedis retributionem ; 3. quomodo nos effugiemus ; si tantam neglexerimus salutem ? quæ cùm
initium accepisset enarrari per Dominum ab eis , qui audierunt , in nos confirmata est , 4. contestante
Deo signis & portentis , et variis virtutibus , et Spiritus sancti distributionibus secundùm suam volunta- Marc. 16. d.
tem . 5. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ futurum , de quo loquimur . 6. Testatus est autem 20.
in quodam loco quis , dicens ; Quid est homo quòd memor es ejus , aut filius hominis quoniam visitas Ps. 8. a. 5.
eum ? 7. Minuisti eum paulo minùs ab angelis ; gloria et honore coronasti eum ; et constituisti eum su-
per opera manuum tuarum . 8. Omnia subiecisti sub pedibus ejus . In eo enim quòd omnia ei subiecit ni- Matt. 28. d.
hil dimisit non subiectum ei Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei . 9. Eum autem , qui mo- 18.
dico quàm angeli minoratus est , videmus Iesum propter passionem mortis , gloria & honore coronatum : 1. Cor. 15. d.
ut gratia Dei , pro omnibus gustaret mortem . 10. Decebat enim eum , propter quem omnia , & per 26.
quem omnia , qui multos filios in gloriam adduxerat , auctorem salutis eorum per passionem consum- Philipp. 2.
mare . 11. Qui enim sanctificat , & sanctificantur , ex uno omnes . Propter quam causam non confun- ar. 8.
ditur fratres eos vocare , dicens : 12. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis ; in medio Ecclesiæ laudabo Psal. 21.c. 23.
te . 13. Et iterum ; Ego ero fidens in eum . Et iterum ; Ecce ego , & pueri mei , quos dedit mihi Deus ; Ps. 17. a. 3.
14. Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini , & ipse similiter participavit eisdem ; ut per mor- Isai. 8. d. 18.
tem destrueret eum , qui habebat mortis imperium , id est diabolum ; 15. & liberaret eos , qui timore Osee 13. d. 4.
mortis per totam vitam obnoxii erant servituti . 16. Nusquam enim angelos apprehendit , sed semen Abra- 1. Cor. 15. g. 54.
hæ apprehendit . 17. Vnde debuit per omnia fratribus similari , ut misericors fieret , & fidelis pontifex ad
Deum , ut propitiaret delicta populi . 18. In eo enim , in quo passus est ipse & tentatus , potens est & eis ,
qui tentantur , auxiliari .

T 2 CA-

bus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui [illegible]
quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

CAPVT QVARTVM.

Quando quidem Iudæi ob incredulitatem non introierunt in promissam requiem, & reliquum est ut alii ingrediantur, curandum est ne ea frustremur, sed credentes, in ipsam admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo quod omnia conspicit, deque eius infirmitate, ut nostris compateretur infirmitatibus.

1. TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex A
vobis deesse. 2. Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis: sed non profuit illis
Ps 94. b. 11. sermo auditus, non admistus fidei ex iis, quæ audierunt. 3. Ingrediemur enim in requiem, qui credi-
Gen. 2. a. 2. dimus: quemadmodum dixit, Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem ope-
ribus ab institutione mundi perfectis. 4. Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit
Deus die septima ab omnibus operibus suis. 5. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. 6.
Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum est, non intro-
ierunt propter incredulitatem: 7. iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post
tantum temporis, sicut suprà dictum est: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. B
Sup. 3. b. 7. 8. Nam si eis Iesus requiem præstitisset, numquam de alia loqueretur, post hac, die. 9. Itaque relin-
quitur sabbatismus populo Dei. 10. Qui enim ingressus est in requiem ejus; etiam ipse requievit ab ope-
ribus suis, sicut à suis Deus. 11. Festinemus ergo ingredi in illam requiem; ut ne in idipsum quis incidat
incredulitatis exemplum. 12. Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti;
& pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor
Ps. 33. c. 16. cogitationum & intentionum cordis. 13. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia au-
Eccli 15. d. tem nuda & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo, 14. Habentes ergo pontificem magnum,
20. qui penetravit cælos, Iesum filium Dei; teneamus confessionem. 15. Non enim habemus pontificem,
qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque pec- C
cato. 16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ; ut misericordiam consequamur, & gratiam in-
veniamus in auxilio opportuno.

CAPVT QVINTVM.

Christus debito ordine factus noster Pontifex, preces que patri offerens, exauditus est: & discens ex iis quæ passus est obedientiam, factus est obtemperantibus causa salutis æternæ: sed reconditorum de ipso mysteriorum capaces non erant ii ad quos hic scribebat Apostolus.

1. OMnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt A
ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis: 2. qui condolere possit iis, qui igno-
rant & errant: quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: 3. et propterea debet, quemadmodum
Exod. 28. a. 1. pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem,
2. Par. 26. c. sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. 5. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex
18. fieret: sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te, 6. Quemadmodum et
in

brem, et generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictioné à Deo. 8. Profe-
rens autem spinas ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima; cuius consummatio in combustioné.
9. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora, et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. 10. Non
B enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui
ministrastis sanctis, et ministratis. 11. Cupimus autem unumquemque vestrùm eamdé ostentare solici-
tudinem ad expletionem spei usque in finem; 12. ut non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum,
qui fide & patientia hereditabunt promissiones. 13. Abrahæ namque promittens Deus, quoniam ne- Gen.22.c.16
minem habuit, per quem iuraret, maiorem, iuravit per semetipsum, 14. dicens; Nisi benedicens be-
nedicam te, et multiplicans multiplicabo té. 15. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissio-
nem. 16. Homines enim per maiorem sui jurant; et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmatio-
nem, est juramentum. 17. In quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobi-
litatem consilij sui, interposuit jusiurandum: 18. ut per duas res immobiles, quibus impossibile est men-
tiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, 19. quam
sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis, 20. ubi
C præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedec pontifex factus in æternum.

CAPVT SEPTIMVM.

*Cùm Melchisedech sacerdotium, ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret,
Christi sacerdotium necessitate quadam secundùm ordinem Melchisedech in perpetuum institutum,
ac juramento firmatum præcellit Leviticum; & ipsum una cum lege evacuat.*

1. Hic enim Melchisedec, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso à cæde re- Gen.14.d.18
gum, & benedixit ei; 2. cui & decimas omnium divisit Abraham; primùm quidem qui interpre-
A tatur rex justitiæ; deinde autem & rex Salem, quod est rex pacis, 3. sine patre, sine matre, sine genea-
logia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos
in perpetuum. 4. Intuemini autem quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriar-
cha. 5. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo se-
cundùm legem, id est, à fratribus suis; quamquam & ipsi exierint de lumbis Abrahę. 6. Cujus autem Deut.18.a.3.
generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromissiones, Ios.14.b.4.
benedixit. 7. Sine ulla autem contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. 8. Et hic quidem
decimas morientes homines accipiunt; ibi autem contestatur, quia vivit. 9. Et (ut ita dictum sit) per
Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus est; 10. adhuc enim in lumbis patris erat, quan-
B do obviavit ei Melchisedec. 11. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub
ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit, secundùm ordinem Melchisedec alium surgere sacerdo-
tem, & non secundùm ordinem Aaron dici? 12. Translato enim sacerdotio, necesse est ut & legis trans-
latio fiat. 13. In quo enim hęc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari prestò fuit. 14. Manife-
stum est enim quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de sacerdotibus Moses locutus est.
15. Et amplius adhuc manifestum est; si secundùm similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos,
16. qui non secundùm legem mandati carnalis factus est, sed secundùm virtutem vitę insolubilis. 17.
Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedec. 18. Repro- Ps.109.b.4.
batio quidem fit pręcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem; 19. nihil enim ad per-

in melioribus repromissionibus sancitum est . 7. [illegible]
cus inquireretur . 8. Vituperans enim eos dicit : Ecce dies venient, Dicit Dominus : & consummabo su-
Ier. 31.f.31. per domum Israel , & super domum Iuda , testamentum novum : 9. non secundum testamentum quod fe-
ci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum , ut educerem illos de terra Ægypti : quoniam ipsi B
non permanserunt in testamento meo , & ego neglexi eos , dicit Dominus . 10. Quia hoc est testamentum
quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus Dando leges meas in mentem eorum, & in corde
eorum superscribam eas : & ero eis in Deum , & ipsi erunt mihi in populum. 11. & non docebit unusquis-
que proximum suum , & unusquisque fratrem suum , dicens : Cognosce Dominum : quoniam omnes scient
me à minore usque ad maiorem eorum . 12. quia propitius ero iniquitatibus eorum , & peccatorum eorum
iam non memorabor . 13. Dicendo autem novum , veteravit prius . Quod autem antiquatur & senescit ,
prope interitum est .

CAPVT NONVM.

Ex his quæ in veteri erant testamento & imperfectione illarum hostiarum , ostendit novi perfectione , in quo Christus Pontifex & hostia semel oblata emundat conscientiam à peccatis : quem ad testamenti sui confirmationem mori fuit necesse .

1. HAbuit quidem & prius, iustificationes culturę , & Sanctum sæculare . 2. Tabernaculum enim fa- A
Exo.26.a.1. ctum est primum , in quo erant candelabra , & mensa . & propositio panum , quæ dicitur San-
25. a. 8. cta . 3. Post velamentum autem secundum , tabernaculum , quod dicitur Sancta sanctorum . 4. aureum
Lev. 16. habens thuribulum , & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro , in qua urna aurea habens
Num. 16. manna . & virga Aaron , quæ fronduerat , & tabulæ testamenti ; 5. superque eam erant Cherubim gloriæ
3. Reg. 8.a.9 obumbrantia propitiatorium : de quibus non est modo dicendum per singula. 6. His vero ita compositis, in
2. Par.5 b.10 priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes , sacrificiorum officia consumantes. 7. in secun-
Exo.30.b.10. do autem semel in anno solus pontifex , non sine sanguine , quem offert pro sua & populi ignorantia . 8.
Lev.16.a.2. hoc significante Spiritu Sancto , nondum propalatam esse sanctorum viam , adhuc priore tabernaculo ha-
bente statum 9. quæ parabola est temporis instantis : iuxta quam munera & hostiæ offeruntur , quæ non
possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem , solummodo in cibis , & in potibus. 10. & variis B
baptismatibus, iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis . 11. Christus autem assistens ponti-
fex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius crea-
tionis: 12. neque per sanguinem hircorum aut vitulorum , sed per proprium sanguinem , introivit semel in
Sancta, ęterna redemptione inventa . 13. Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus , in-
Lev.16.c.15. quinatos sanctificat ad emundationem carnis: 14. quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum
1. Pet 1 [illegible].19. semetipsum obtulit immaculatum Deo , emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis , ad ser-
1. Ioan.1.c.7. viendum Deo viventi ? 15. Et ideo novi testamenti mediator est , ut morte intercedente , in redemptio-
Apoc.1.b.5. nem earum prævaricationum , quæ erant sub priori testamento , repromissionem accipiant , qui vocati
Gal.3.c.15. sunt æternæ hæreditatis : 16. Vbi enim testamentum est , mors necesse est intercedat testatoris . 17. Te-
stamentum enim in mortuis confirmatum est : alioquin nondum valet , dum vivit qui testatus est . 18. C
Vnde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est . 19. Lecto enim omni mandato legis à Moyse uni-
verso populo , accipiens sanguinem vitulorum & hircorum , cum aqua , & lana coccinea , & hyssopo ,
ipsum quoque librum , & omnem populum aspersit , 20. dicens : Hic sanguis testamenti , quod manda-
Exod. 24.b.8. vit ad vos Deus . 21. Etiam tabernaculum & omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit . 22. & Om-
nia

cati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. 11. Et omnis quidem sacerdos præstò est quoti-
die ministrans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata: 12. hic
autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, 13. de cetero ex- Ps. 109.a.c.
spectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. 14. Vna enim oblatione, consumma- 1.Cor.15.d.
uit in sempiternum sanctificatos. 15. Contestatur autem nos & Spiritus sanctus. Postquam enim di- 25.
xit: 16. Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus Dando leges
B meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas. 17. & peccatorum, & iniquitatum Ier. 31.f.33.
eorum iam non recordabor amplius. 18. Vbi autem horum remissio: iam non est oblatio pro peccato. Sup. 8.c.8.
19. Habentes itaq; fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi. 20. quam initiavit no-
bis viam nouam & viuentem per velamen, id est, carnem suam, 21. & sacerdotem magnum su-
per domum Dei; 22. accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia
mala, & abluti corpus aqua munda, 23. teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, (fide-
lis enim est qui repromisit,) 24. & consideremus inuicem in prouocationem charitatis, & bonorum
operum: 25. non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed conso-
lantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. 26. Voluntariè enim peccantibus
nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, 27. terribilis autem Sup 6.a 4.
quædam exspectatio iudicij, ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. 28. Irritam quis fa- Deut. 17.a.6
ciens legem Mosi, sine vlla miseratione duobus testibus moritur: 29. quanto magis putatis dete- Matt. 18.c.
riora mereri supplicia qui filium Dei conculcauit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo 16.
sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? 30. Scimus enim qui dixit: Mihi vindi- Ioan. 8 b 17
cta, & ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. 31. Horrendum est in- 2 Cor.13.a.1
C cidere in manus Dei viuentis. 32. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, ma- Deut.32.e 35
gnum certamen sustinuistis passionum; 33. & in altero quidem opprobriis & tribulationibus specta- Rom.12.d.16
culum facti: in altero autem socij taliter conuersantium effecti, 34. Nam & vinctis compassi estis, &
rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manen-
tem substantiam. 35. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remuneratio-
nem. 36. Patientia enim vobis necessaria est: vt voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. 47. Hab 2.a.4.
Ad huc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, & non tardabit. 38. Iustus autem meus Rom.1.b.1.
ex fide viuit: quòd si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. 39. Nos autem non sumus subtractionis Gal.3.a.11.
filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

V CA-

id est cælestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. 17. Fide
Gen.22.a.1. obtulit Abraham Isaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones; 18.
Eccli.44.d.21 ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: 19. arbitrans quia & à mortuis suscitare po-
Gen.21.b.12. tens est Deus: unde eum & in parabolam accepit. 20. Fide & de futuris benedixit Isaac Iacob & Esau. B
Rom.9.b.7. Gen.27.d.27 21. Fide Iacob, moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit, & adoravit fastigium virgæ eius. 22. Fide
f.39. Ioseph. moriens de profectione filiorum Israel memoratus est, & de ossibus suis mandavit. 23. Fide Moy-
Gen.48.c.15 ses, natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis, eò quòd vidissent elegantem infantem, &
Gen.47.g.31 non timuerunt regis edictum. 24. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis, 25.
Gen.5.b.d.21 magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, 26. maiores divi-
Exod.2.a.2. tias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. 27. Fide
Exod.1.c.17. Exod.2.b.11 reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tanquam videns sustinuit. 28. Fide
Exod.12.d. celebravit pascha, & sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. 29. Fide transi-
21. erunt mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptij, devorati sunt, 30. Fide muri
Exod.14.c.22 Iericho corruerunt, circuitu dierum septem. 31. Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens
Ios.6.c.20. exploratores cum pace. 32. Et quid adhuc dicam? deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Ba-
Ios.2.a.5. rac Samson, Iephte, David, Samuel & Prophetis. 33. qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam,
adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, 34. extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem
gladij, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum 35. acceperunt
mulieres de resurrectione, mortuorum suos: alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut
meliorem invenirent resurrectionem. 36. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula & car-
ceres: 37. lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: 38. quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus er-
rantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ. 39. Et hi omnes testimonio fidei probati, non ac-
ceperunt repromissionem, 40. Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummaren-
tur.

CAPVT DVDECIMVM

Priscorum, imò Christi exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi testamenti super vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne maiora quàm Iudæi pati rogamur supplicia.

Rom.6.a.4. 1. IDeoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans A
Ephes.4.c.22 nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: 2. aspicientes in auctorem fi-
Col.3.b.8. dei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in
1.Pet.2.a.1. dextera sedis Dei sedet. 3. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum
contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. 4. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis
adversus peccatum repugnantes. 5. & obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens:
Prov.3.b.11. Fili mi noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris. 6. Quem enim diligit Do-
Apoc.3.d.19 minus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. 7. In disciplina perseverate. Tamquam filiis vo-
bis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? 8. Quòd si extra disciplinam estis, cujus partici-
pes

tu & reverentia. 29. Etenim Deus noster ignis consumens est.

CAPVT DECIMVMTERTIUM.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hostiarum veteris novique testamenti, & subinde monens ut præpositis obtemperent: orat ut pro se precentur, idem vicissim pro illis agens, additis mutuis salutationibus.

1. CHaritas fraternitatis maneat in vobis. 2. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latue- Rom.12.c.13
A runt quidam, angelis hospitio receptis, 3. Mementote vinctorum, tamquam simul vincti: & 1.Pet.4.b.9.
laborantium, tamquam & ipsi in corpore morantes. 4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus Gen.18.a.3. 19.a.2.
immaculatus. Fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. 5. Sint mores sine avaritia, contenti præ- Ios.1.a.5.
sentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. 6. Ita ut confidenter dicamus: Do- Ps.117.a.6.
minus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. 7. Mementote præpositorum vestrorum qui vo-
bis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. 8. Jesus Chri-
stus heri, & hodie: ipse & in sæcula. 9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum est enim
gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis. 10. Habemus altare, de quo
edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt. 11. Quorum enim animalium infertur sanguis
pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. 12. Propter quod & Je- Lev.16.f.27.
sus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. 13. Exeamus igitur ad eum
extra castra, improperium ejus portantes. 14. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram
inquirimus. 15. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confi- Mich.2.c.10.
B tentium nomini ejus: 16. Beneficentiæ autem & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis pro-
meretur Deus. 17. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro
animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes; hoc enim non expedit vobis.
18. Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes con-
versari. 19. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celeriùs restituar vobis. 20. Deus autem pa-
cis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Je-
sum Christum. 21. aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat
coram se per Jesum Christum: cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen. 22. Rogo autem vos fratres,
ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis. 23. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum
dimissum: cum quo (si celeriùs venerit) videbo vos. 24. Salutate omnes præpositos vestros, & omnes
sanctos. Salutant vos de Italia fratres. 25. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPI-

Rom.5.a.3. tes. 5 Si quis autem [illegible]
affluenter, & non improperat: & dabitur ei. 6. Postulet autem in fide nihil hæsi-
tans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfer-
tur. 7. Non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid à Domino. 8. Vir duplex animo incon-
Matt.7.b.7. 11.b.22. stans est in omnibus viis suis. 9. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua. 10. Dives autem
Marc.11.6.24 in humilitate sua, quoniam sicut flos fœni transibit. 11. Exortus est enim sol cum ardore, & arefecit
Luc.11.b.9. fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit: ita & dives in itineribus suis marcescet.
Ioan.14.b.13. 16.c.23.24. 12. Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam
Eccli.14.c.18 repromisit Deus diligentibus se. 13. Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus
Isa 40.d.6. enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. 14. Vnusquisque verò tentatur à concupiscen-
1.Pet 1.d.24 tia sua abstractus, & illectus. 15. Deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum
Iob.5.c.17. peccatum verò cùm consummatum fuerit generat mortem. 16. Nolite itaque errare fratres
mei dilectissimi. 17. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est,
descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obum-
bratio. 18. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creatu-
ræ eius. 19. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus B
Pro.17.d.: autem ad loquendum, & tardus ad iram. 20. Ira enim viri, justitiam Dei non operatur. 21. Pro-
pter quod abiicientes omnem immunditiam, et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insi-
tum verbum, quod potest saluare animas vestras. 22. Estote autem factores verbi et non auditores tan-
tùm, fallentes vosmetipsos: 23. Quia si quis auditor est verbi, et non factor: hic comparabitur vi-
Matt 7.d.21.24 ro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: 24. Consideravit enim se, et abiit, et statim obli-
tus est qualis fuerit. 25. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea
non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. 26. Si quis autem putat
se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. 27. Re-
ligio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione
eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

CAPVT SECVNDVM.

Monet ne personarum respectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum transgressor est: hortatur ut operibus misericordiæ incumbant, & ostendens quòd homo per opera iustificatur: nam fides sine operibus mortua est.

Lev.19.c.15. 1 FRatres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ.
Deut.1.c.17.15 c.19. 2. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, in- A
troierit autem & pauper in sordido habitu, 3. & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, &
Prov 24 c 23 dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis; Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum
Eccli.42.a.1. meorum: 4. nonne judicatis apud vosmetipsos, & facti estis judices cogitationum iniquarum? 5. Au-
dite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide, & heredes re-
gni, quod repromisit Deus diligentibus se? 6. Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites
Lev.19.d.18. per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad judicia? 7. Nonne ipsi blasphemant bonum
Matt.22.d.39. nomen quod inuocatum est super vos? 8. Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas.
Marc.12.c.31 Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: 9. si autem personas accipitis, peccatum opera-
Rom 13.c.9. mini, redarguti à lege quasi transgressores. 10. Quicumque autem totam legem seruaverit, offen-
Gal.5 c.14 Sup 1 a.1. dat autem in uno, factus est omnium reus. 11. Qui enim dixit, Non mœchaberis; dixit &, Non
Matt.5.c.19. occides. Quòd si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis. 12. Sic loquimini,
& sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari. 13. Judicium enim sine misericordia illi,
qui

linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum: plena veneno mortifero. 9. In ip-
B ſa benedicimus Deum & Patrem; & ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt
10. Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. 11. Num-
quid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? 12. Numquid poteſt, fratres mei,
ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam 13. Quis ſapiens, & di-
ſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.
14. Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & men-
daces eſſe adverſus veritatem. 15. Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terrena, ani-
malis, diabolica. 16. Vbi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum: 17. Quæ
autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bo-
nis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis non judicans ſine ſimulatione. 18. Fructus au-
tem juſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

CAPUT QUARTUM.

*Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mu-
tuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis Divinæ providentiæ commiſſis.*

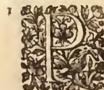
1. VNde bella & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris
veſtris? 2. Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci: litiga-
tis, & belligeratis, & non habetis propter quod non poſtulatis. 3. Petitis, & non accipitis: eò quòd
A malè petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis. 4. Adulteri neſcitis, quia amcitia hujus mundi,
inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. 5. An
putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis? 6.
Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat Prov. 3. d. 34
gratiam 7. Subditi ergo eſtote Deo; reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis. 8. Appro- 1. Pet. 5. b. 5.
pinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices
animo. 9. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœ-
rorem. 10. Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit uos. 11. Nolite detrahere alterutrum, fra- 1. Pet. 5. b. 6.
B tres. Qui detrahit fratri, aut judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas
legem: non es factor legis, ſed iudex. 12. Unus eſt legiſlator, & iudex, qui poteſt perdere, & liberare
13. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut craſtino ibimus in il- Rom. 14. a. 4.
lam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur & lucrum faciemus. 14. Qui ignoratis
quid erit in craſtino. 15. Quæ eſt enim uita ueſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps extermi-
nabitur: pro eo ut dicatis: Si Dominus uoluerit, Et, Si uixerimus, faciemus hoc, aut illud. 16. Nunc
autem exultatis in ſuperbiis ueſtris Omnis exultatio talis, maligna eſt. 17. Scienti igitur bonum facere,
& non facienti, peccatum eſt illi.

3.Reg. 17.2. oratione oravit ut non plueret ſuper terram , & non pluit annos tres , & menſes ſex . 18. Et rurſum ora-
1.Luc. 4.d.25 vit : & cælum dedit pluviam , & terra dedit fructum ſuum . 19. Fratres mei , ſi quis ex vobis errauerit à
veritate , & conuerterit quis eum : 20. ſcire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ
ſuæ , ſaluabit animam ejus à morte , & operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiem, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 PEtrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cap- A
2.Cor 1.a 3. padociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, 2. ſecundùm præſcientiam Dei Patris, in ſancti-
Eph. 1.a. 3 ficationem Spiritus, in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gra-
tia vobis, & pax multiplicetur . 3: Benedictus Deus & Pater Domini noſtri
Jeſu Chriſti , qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in
ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis, 4. in hereditatem in-
corruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem , conſervatam in cęlis in vobis, 5. qui in
virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutem , paratam revelari in tempore noviſſimo. 6. In quo
exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in varijs tentationibus : 7. ut probatio veſtræ fidei
multo pretioſior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam , & honorem
in revelatione Jeſu Chriſti. 8. Quem cùm non videritis , diligitis: in quem nunc quoque non viden- B
tes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili , & glorificata : 9. reportantes finem
fidei veſtræ, ſalutem animarum . 10. De qua ſalute exquiſierunt , atque ſerutati ſunt Prophetæ, qui
de futura in vobis gratia prophetaverunt . 11. ſerutantes in quod, vel quale tempus ſignificaret in
eis Spiritus Chriſti prænuncians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones , & poſteriores glorias, 12. quibus
revelatum eſt , quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea , quæ nunc nunciata ſunt vobis
per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant angeli proſpicere.
ſpicere . 13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ , ſobrij perſectè ſperate in eam , quæ offer-
tur vobis , gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti : 14. quaſi filij obedientiæ , non configurati priori-
bus ignorantiæ veſtræ deſiderijs : 15 ſed ſecundùm eum, qui vocavit vos, Sanctum : & ipſi in omni
Lev. 11.g. 44 converſatione ſancti ſitis. 16. Quoniam ſcriptum eſt ; Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 17.
19.a.2.20.c.7 Et ſi patrem invocatis eum , qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundùm uniuſcuiuſque opus,
in timore incolatus veſtri tempore converſamini. 18. Scientes quòd non corruptibilibus auro, vel
argen-

Deum in die visitationis 13 Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum : siue regi
quasi præcellenti : 14. siue ducibus tamquam ab eo missis ad uindictam malefactorum , laudem uerò bo-
norum : 15. quia sic est uoluntas Dei , ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum
ignorantiam : 16 quasi liberi , & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei . 17. Rom.13.b.4
C Omnes honorate : fraternitatem diligite : Deum timete : Regem honorificate . 18. Serui subditi estote 1 ph. 6.a 5
in omni timore dominis , non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis . 19 Hæc est enim gratia , si Col. 3 d. 22.
propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè 20 Quæ enim est gloria, si peccantes, Tit. 2. c. 9
& colaphizati suffertis ? Sed si bene facientes patienter sustinetis : hæc est gratia apud Deum . 21 In hoc
enim uocati estis : quia & Christus passus est pro nobis , uobis relinquens exemplum ut sequamini uesti-
gia eius : 22. qui peccatum non fecit , nec inuentus est dolus in ore eius : 23. qui cùm male diceretur , Isa. 53. c. 9.
non maledicebat : cùm pateretur , non comminabatur : tradebat autem iudicanti se iniustè : 24. qui Isa. 53. b. 5.
peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, justitiæ uiuamus : cuius li- 1.Ioan.,.a.5.
uore sanati estis . 25 Eratis enim sicut oues errantes , sed conuersi estis nunc ad pastorem & episco-
pum animarum uestrarum :

CAPUT TERTIVM.

De mutua inter coniuges conversatione , & mulierum ornatu hortatur ad varias virtutes , utque Christi exemplo ferant adversa : & quòd per Baptismum salvamur in similitudinem eorum qui in arca Noe salvabantur .

A 1 SImiliter & mulieres subditæ sint viris suis ; ut & si qui non credunt verbo , per mulierum con- Eph. 5 c. 22.
versationem sine verbo lucrifiant , 2. considerantes in timore castam conversationem ve- Col. 3. c. 18.
stram . 3. Quarum non sit extrinsecus capillatura , aut circumdatio auri , aut indumenti vestimen- 1. Tim. 2. c. 9.
torum cultus : 4. sed qui absconditus est cordis homo , in incorruptibilitate quieti & modesti spi-
ritus , qui est in conspectu Dei locuples . 5. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres , sperantes in
Deo , ornabant se subiectæ propriis viris . 6. Sicut Sara obediebat Abrahæ , dominum eum vo- Gen.18.b.12.
cans: cuius estis filiæ benefacientes , & non pertimentes ullam perturbationem . 7. Viri similiter 1.Cor.7.a.3.
cohabitantes secundùm scientiam , quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem , tam-
quam & coheredibus gratiæ vitæ : ut non impediantur orationes vestræ . 8. In fine autem omnes
unanimes , compatientes , fraternitatis amatores , misericordes , modesti , humiles ; 9. non red- Prov.17.h.13
B dentes malum pro malo , nec maledictum pro maledicto , sed è contrario benedicentes ; quia in Rom.12.d.17
hoc vocati estis , ut benedictionem hereditate possideatis . 10. Qui enim vult vitam diligere , & 1.Th. 5. c.15. Ps. 33. c. 13.
dies videre bonos , coerceat linguam suam à malo , & labia eius ne loquantur dolum . 11. De- Isa. 1. d. 15.
clinet à malo , & faciat bonum ; inquirat pacem & sequatur eam ; 12. quia oculi Domini super
iustos , & aures eius in preces eorum ; vultus autem Domini super facientes mala . 13. Et quis
est qui vobis noceat , si boni æmulatores fueritis ? 14. Sed & si quid patimini propter justi- Mat. 5. a 10.
tiam , beati . Timorem autem eorum ne timueritis , & non conturbemini . 15. Dominum au- Sap 2. c. 12.
tem Christum sanctificate in cordibus vestris parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos
rationem de ea , quæ in vobis est , spe . 16. Sed cum modestia & timore , conscientiam haben- Rom 5. b. 6
tes bonam ; ut in eo , quod detrahunt vobis , confundantur , qui calumniantur uestram bonam Heb. 9. g. 28

Heb 13 a 2 tuam in vobiſmetipſis charitatem continuam ...
Rom. 12 b. 6 torum. 9. Hoſpitales invicem ſine murmuratione. 10. Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in B
1. Cor. 4. a. 1 alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. 11. Si quis lo-
quitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus:
ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæcula
ſæculorum: Amen. 12. Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit,
quaſi novi aliquid vobis contingat: 13 ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut &
in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. 14. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati
eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ & virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus, ſuper vos re-
quieſcit. 15. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alieno-
rum appetitor. 16. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat; glorificet autem Deum in iſto no-
mine. 17. Quoniam tempus eſt, ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primum à nobis; quis
finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? 18. Et ſi iuſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi
Prov. 11. d. 31 parebunt? 19. Itaque & hi, qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent
animas ſuas in benefactis.

CAPUT QUINTUM.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei, iuniores autem illis ſubditi ſint, hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtentes.

1. SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum qui & eius, quæ A
in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator: 2. paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, provi-
dentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè: 3. Ne-
que ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. 4. Et cùm apparuerit princeps paſto-
rum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam. 5. Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſeniori-
Rom. 12. b. 10 bus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat
Iac. 4. b. 6 gratiam. 6 Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis: 7.
Iac. 4. c. 10 omnem ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. 8. Sobrij eſtote, &
Pſ. 54. d. 23. vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: 9.
Matt. 6. c. 25 cui reſiſtite fortes in fide; ſcientes eamdem paſſionem ei, quæ in mundo eſt veſtræ fraternitati fieri.
Luc. 12. c. 22 10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternum ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum
paſſos ipſe perficiet, confirmabit ſolidabitque 11. Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum,
Amen. 12. Per Silvanum fidelem fratrem vobis ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conte-
ſtans, hanc eſſe veram gratiam Dei in qua ſtatis. 13. Salutat vos Eccleſia quæ eſt in Babylone colle-
cta & Marcus filius meus. 14. Salutate invicem oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus, qui eſtis in
Chriſto Jeſu. Amen.

Hæc enim si uobiscum adsint, & superent, non uacuos, nec sine fructu uos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione. 9. Cui enim non præstò sunt hæc, cæcus est & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis ueterum suorum delictorum. 10. Quapropter fratres magis satagite,
B ut per bona opera certam uestram uocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. 11. Sic enim abundanter ministrabitur uobis introitus in æternum regnum Domini nostri, & Saluatoris Jesu Christi. 12. Propter quod incipiam uos semper commonere de his: & quidem scientes & confirmatos uos in præsenti ueritate. 13. Justum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare uos in commonitione: 14. certus quòd uelox est depositio tabernaculi mei, secundùm quod & Dominus noster Jesus Christus significauit mihi. 15. Dabo autem operam & frequenter habere uos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. 16. Non enim doctas fabulas secuti notam fecimus uobis Domini nostri Jesu Christi uirtutem, & præsentiam, sed speculatores facti illius magnitudinis. 17. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum
C huiuscemodi à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. 18. Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cùm essemus cum ipso in monte sancto. 19. Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris: 20. hoc primum intelligentes quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. 21. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

Ioan. 21 d. 19
1. Cor. 1. e 17.
Matt. 17. a. 5.
2. Tim. 3. d. 16.

CAPUT SECUNDUM.

Pseudoprophetæ multos seducent, verùm acriter punientur, sicut de malis actum est tempore diluvii, & de Sodomitis: prosequitur autem pravos mores horum, quos admodum effusos dicit in libidinem.

A 1. Fuerunt verò & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. 2. Et multi sequentur eorum luxurias per quos via veritatis blasphemabitur: 3. & in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non cessat: & perditio eorum non dormitat. 4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reseruari. 5. Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe justitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. 6. Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impiè acturi sunt, ponens; 7. & justum Lot oppressum à nefandorum iniuria, ac luxuriosa conuersatione eripuit: 8. aspectu enim & auditu justus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam
B justam iniquis operibus cruciabant. 9. Novit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem judicij reseruare cruciandos: 10. magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes: 11. ubi angeli fortitudine & virtute cùm sint maiores, non portant aduersum se execrabile judicium. 12. Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt, 13. percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes & maculæ deliciis affluentes, in

Iob. 4. d. 18.
Iudæ b. 6. 1.
Gen. 7. a.
Gen. 19. c. 25.

unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni, sicut dies unus. 9. Non tardat Dominus
promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquos pe-
rire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. 10. Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo cæli ma- B
gno impetu transient, elementa verò calore solventur, terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exu-
1. Thess. 5. a. 2. rentur. 11. Cùm igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversatio-
nibus, & pietatibus, 12. exspectantes, & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli
Apoc. 3. a. 3. 16. c. 15. ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent? Novos verò cælos, & novam terram secun-
dùm promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat, 14. Propter quod charissimi hæc expe-
ctantes, satagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace, 15. & Domini nostri longanimita-
tem, salutem arbitremini; sicut & charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam
Isa. 65. c. 17. 66. g. 22. scripsit vobis, 16. sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam diffi-
cilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum
Apoc. 21. a. 1. perditionem. 17. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis
Rom. 2. a. 4. à propria firmitate. 18. Crescite verò in gratia, & in cognitione Domini nostri, & Salvatoris Jesu Chri-
sti. Ipsi gloria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. 9. Si 2. Par. 6. f. 36
confiteamur peccata nostra: fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos Prov. 20. b. 9.
ab omni iniquitate. 10. Si dixerimus quoniam non peccavimus; mendacem facimus eum, & verbum Eccles. 7. c. 21
ejus non est in nobis.

CAPUT SECUNDUM.

Iesus Christus advocatus noster est apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi, observatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quod sit vetus ac novum mandatum: quis sit in luce & in tenebris: variis scribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hæreticis, ac monens ut semel acceptæ fidei adhæreant, sequentes ductum Spiritus sancti.

A 1. Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus
apud Patrem, Jesum Christum justum: 2. & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non
pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 3. Et in hoc scimus quoniam cognovimus
eum, si mandata eius observemus. 4. Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, men-
dax est, & in hoc veritas non est. 5. Qui autem servat verbum eius, verè in hoc charitas Dei per-
fecta est: & in hoc scimus quoniam in ipso sumus. 6. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut
ille ambulavit, & ipse ambulare. 7. Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed manda- Ioan. 13. d. 34
tum vetus, quod habuistis ab initio: Mandatum vetus est verbum, quod audistis. 8. Iterum man- 15. b. 12
datum novum scribo vobis, quod verum est & in ipso, & in vobis: quia tenebræ transierunt, & Inf. 3. c. 14.
verum lumen jam lucet. 9. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque
adhuc. 10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. 11. Qui au-
B tem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ
obcæcaverunt oculos eius. 12. Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter
nomen eius. 13. Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis
adolescentes, quoniam vicistis malignum. 14. Scribo vobis infantes, quoniam cognovistis patrem.
Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.
15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est cha-
ritas Patris in eo: 16. quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupi-
scentia oculorum, & superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. 17. Et mundus tran-
sit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. 18. Filioli,
C novissima hora est: & sicut audistis, quia Antichristus venit: & nunc Antichristi multi facti sunt; un-
de scimus, quia novissima hora est. 19. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam, si fuis-
sent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex no-
bis. 20. Sed vos unctionem habetis à Sancto, & nostis omnia. 21. Non scripsi vobis quasi igno-
rantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non est.
22. Quis est mendax, nisi is, qui negat quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat
Patrem, & Filium. 23. Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet, qui confitetur Filium, & Pa-
trem habet. 24. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis permanserit quod
audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. 25. Et hæc est repromissio, quam ipse polli-
citus est nobis, vitam æternam. 26. Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos. 27. Et vos unctio-
nem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos. sed sicut
unctio

Luc. 3. c. 11. hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere & clauserit viscera sua ab eo; quomodo chari-
Jac. 2. c. 15. tas Dei manet in eo? 18. Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. 19. In C
hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus; & in conspectu ejus suadebimus corda nostra. 20. Quo-
niam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & novit omnia. 21. Charissimi, si
Matth. 21. b. 22. cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum. 22. & quidquid petierimus, accipie-
mus ab eo; quoniam mandata ejus custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo facimus. 23. Et hoc
Joan. 6. d. 29. 17. a. 3. est mandatum ejus: Ut credamus in nomine filii ejus Jesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit
Joan. 13. d. mandatum nobis: 24. Et qui servat mandata ejus, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus quoniam
34. 15. b. 12. manet, in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT QUARTUM.

Qui spiritus ex Deo sint, & qui non: cùm Deo sua nos dilectione prevenerit, dato pro nobis Filio suo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

1. CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi A
pseudoprophetæ exierunt in mundum. 2. In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui
confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est. 3. Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex
Joan. 8. f. 47. Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc jam in mundo est. 4. Vos
ex Deo estis filioli, & vicistis eum, quoniam major est qui in vobis est, quàm qui in mundo. 5. Ipsi de
mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. 6. Nos ex Deo sumus. Qui novit
Deum, audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spi-
ritum erroris. 7. Charissimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis, qui diligit,
ex Deo natus est, & cognoscit Deum. 8. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas
Joan. 1. b. 16. est. 9. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mun-
dum, ut vivamus per eum. 10. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam
ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. 11. Charissimi, si sic B
Joan. 1. c. 18. Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. 12. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus
1. Timot. 6. d. 16. invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est. 13. In hoc cognoscimus quoniam
in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. 14. Et nos vidimus, & testifi-
camur, quoniam pater misit Filium suum Salvatorem mundi. 15. Quisquis confessus fuerit quoniam
Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. 16. Et nos cognovimus, & credidimus chari-
tati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus
in eo. 17. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut
ille est, et nos sumus in hoc mundo. 18. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit
timorem; quoniam timor pœnam habet; qui autem timet, non est perfectus in charitate. 19. Nos ergo
diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. 20. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum; &
Joan. 13. d. 34. fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non
15. b. 12. videt, quomodo potest diligere? 21. Et hoc mandatum habemus à Deo: ut qui diligit Deum, diligat
Eph. 5. a. 2. et fratrem suum.

æternam, qui creditis in nomine Filii Dei. 14. Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia
quodcumque petierimus: secundùm voluntatem ejus, audit nos. 15. Et scimus quia audit nos quid-
D quid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. 16. Qui scit fratrem
suum peccare peccatum non ad mortem, petet, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est pec-
catum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. 17. Omnis iniquitas, peccatum est: & est pec-
catum ad mortem. 18. Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, sed generatio Dei conservat
eum & malignus non tangit eum. 19. Scimus quoniam ex Deo sumus, & mundus totus in maligno posi-
tus est. 20. Et scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, Ioan.3.d.34.
& simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita æterna. 21. Filioli, custodite vos à simula-
cris. Amen.

EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI. SECVNDA.

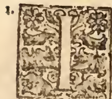
Electam hanc ejusque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis seducantur, idque paucis; cætera servans donec ad eos veniat.

A 1. SEnior Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego solus, sed
& omnes, qui cognoverunt veritatem, 2. propter veritatem, quæ permanet in nobis, &
nobiscum erit in æternum. 3. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & à
B Christo Jesu filio Patris in veritate & charitate. 4. Gavisus sum valdè, quoniam inveni
de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus à Patre. 5. Et nunc ro- Luc.24.f45.
go te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut dili- 15.b12
gamus alterutrum. 6. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundùm mandata eius. Hoc est enim
C mandatum, ut, quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis; 7. quoniam multi seductores
exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum uenisse in carnem; hic est seductor, &
Antichristus. Videte uosmetipsos, ne perdatis, quæ operati estis; sed ut mercedem plenam acci-
piatis. 9. Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet; qui perma-
D net in doctrina, hic & Patrem & Filium habet. 10. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non
affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis. 11. Qui enim dicit illi AVE, com-
municat operibus eius malignis. 12. Plura habens uobis scribere, nolui per chartam, & atramentum;
spero enim me futurum apud uos, & os ad os loqui; ut gaudium uestrum plenum sit. 13. Salutant te
filij sororis tuæ Electæ.

inus veritatis. 9. Scripsissem forsitan Ecclesiæ; sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes,
non recipit nos. 10. Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit; verbis malignis gar-
riens in nos; & quasi non ei ista sufficiant; neque ipse suscipit fratres; & eos, qui suscipiunt, pro-
hibet, & de Ecclesia eiicit. 11. Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefa- D
cit, ex Deo est; qui malefacit, non uidit Deum. 12. Demetrio testimonium redditur ab omnibus,
& ab ipsa veritate, sed & nos testimonium perhibemus; & nosti quoniam testi monium nostrum ve-
rum est. 13. Multa habui tibi scribere; sed nolui per atramentum, & calamum scribere tibi. 14. Spero
autem protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. IVDAE APOSTOLI.

Monet, ut firmi sint in tradita semel fide adversus insurgentes impios, ac lascivos, subdens de horum supplicio in modum Iudæorum ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effrenè feruntur in omnem carnis concupiscentiam, quos adversis rebus comparat: & istos ad Enoch ac Apostolorum de illis vaticinia revocat.

1.
Vdas Iesu Christi servus, frater autem Jacobi, his qui sunt in Deo Patre dilectis, & A
Christo Jesu conservatis, & vocatis, 2. Misericordia vobis & pax, & charitas
adimpleatur. 3. Charissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de com-
muni vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel tra-
ditæ sanctis fidei. 4. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti
sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & so-
Num. 14. 37. lum dominatorem & Dominum nostrum Jesum Christum negantes. 5. Commo- B
nere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans secundò
eos, qui non crediderunt perdidit: 6. angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed de-
Gen. 19. c. 14. reliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. 7. Si-
cut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem
alteram factæ sunt exemplum ignis æterni pœnam sustinentes. 8. Similiter & hi carnem quidem macu-
Zach. 3. b. 2. lant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant. 9. Cùm Michael Archange-
lus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ:
Ioan. 13. d. sed dixit; Imperet tibi Dominus. 10. Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant; quæcum-
34. 15. b. 12. que autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur. 11. Væ illis, quia
Gen. 4. b. 8. in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt. 12. Hi C
Num. 22. c. sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ven-
23. Num. 16. tis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, 13. Fluctus feri maris
2. Pet. 2. c. 17. despumantes suas confusiones, sidera errantia; quibus procella tenebrarum servata est in æternum. 14.
Apoc. c. 1 b. 7. Prophetavit autem & de his septimus ab Adam Enoch, dicens Ecce venit Dominus in sanctis millibus
suis. 15. Facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eo-
Psal. 16. 10. rum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii. 16. D
Hi sunt murmuratores querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superba,
in tran-

A APocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet
fieri cito; & significavit, mittens per Angelum suum servo suo Johanni. 2. Qui
testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Jesu Christi, quæcumque vidit.
3. Beatus: qui legit & audit verba prophetiæ huius: & servat ea, quæ in ea scripta
B sunt: tempus enim propè est. 4. Johannes septem Ecclesijs, quæ sunt in Asia. Gra- Exod.3.d.14.
tia vobis & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est; & à septem spiritibus, qui 1. Cor.15.c.
in conspectu throni eius sunt; 5. & à Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, 20. Col.1.c.
& princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo, 6. & fecit 18. Heb.9.d.
nos regnum & sacerdotes Deo & Patri suo: ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen. 14. 1 Pet.1.d.
7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se 19. 1. Ioan.1.
super eum omnes tribus terræ. Etiam: Amen. 8. Ego sum α & ω, principium & finis dicit Domi- c.7. Isa.3.c.
nus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens. 9. Ego Johannes frater vester, & 13. Matt.24.
particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo Jesu; fui in insula, quæ appellatur Pat- c.30. Iuda c.
C mos, propter verbum Dei, & testimonium Jesu: 10. Fui in spiritu in Dominica die, & audivi post 14. Isa.41.a.
me vocem magnam tamquam tubæ, 11. dicentis: Quod vides scribe in libro: & mitte septem Ec- 4.44 a.6.48
clesijs, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadel- b 12. Inf.21.
phiæ, & Laodiciæ. 12. Et conversus sum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum: Et conver- b 6.22.c.13.
sus vidi septem candelabra aurea: 13. & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio ho-
minis, vestitum podere, & præcinctum ad mammillas zona aurea; 14. caput autem eius & capilli
D erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi eius tamquam flamma ignis: 15. & pe-
des eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum;
16. & habebat in dextera sua stellas septem: & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & fa-
cies eius sicut sol lucet in virtute sua. 17. Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mor- b Is.41.a.4.
tuus. Et posuit dexteram suam super me dicens: Noli timere; ego sum primus, & novissimus: 18. & a 44.
vivus, & fui mortuus; & ecce sum vivens in sæcula sæculorum, & habeo claves mortis, & inferni. a 6.48.b.12.
19. Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. 20. Sacramentum septem Inf.22.c.13.
stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea; septem stellæ, Angeli sunt se-
ptem Ecclesiarum: & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

CAPUT SECUNDUM.

Iubetur Ioannes varia scribere Ecclesiis Ephesi, Smyrnæ, Pergami, & Thyatiræ: collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiserant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque detestans, & vincenti præmium pollicens.

A 1 ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat
in medio septem candelabrorum aureorum. 2. Scio opera tua, & laborem, & patientiam
tuam, & quia non potes sustinere malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt;
& invenisti eos mendaces: 3. Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defeci-
B sti. 4. Sed habeo adversum te, quòd charitatem tuam primam reliquisti. 5. Memor esto itaque unde
excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum
tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. 6. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ
& ego odi. 7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno
C vitæ, quod est in paradiso Dei mei. 8. Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe. Hæc dicit primus, & novis-

CAPUT TERTIUM.

Iubetur scribere Ecclesiis Sardis, Philadelphia & Laodicia; errantes ad pœnitentiam minis revocans, sed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad ostium pulsare, ut ingrediatur ad illum qui aperuerit.

1

ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas A
Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es. 2. Esto vigilans, & confirma
cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. 3. In mente ergo
1. Thess. 5. habe qualiter acceperis, & audieris, & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam
a. 2. ad te tamquam fur, & nescies qua hora veniam ad te. 4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non
2. Pet. 3 c. 10. inquinaverunt vestimenta sua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. 5. Qui vicerit, sic B
Infr. 16. c. 15. vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram
Patre meo, & coram angelis eius. 6. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. 7. Et
Angelo Philadelphiæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David: qui ape-
Isa. 22. f. 22. rit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit: 8. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium aper-
Iob. 12. c. 14. tum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, &
non negasti nomen meum. 9. Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Judæos esse, non sunt,
sed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te:
10. quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est C
in orbem universum tentare habitantes in terra. 11. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo
accipiat coronam tuam. 12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non
egredietur ampliùs: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jerusa-
lem, quæ descendit de cœlo à Deo meo, & nomen meum novum. 13. Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Ecclesijs. 14. Et Angelo Laodiciæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Amen, testis fide-
lis, & verus, qui est principium creaturæ Dei. 15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque
Ioan. 14. a. 6. calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: 16. sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, D
incipiam te evomere ex ore meo. 17. quia dicis: Quòd dives sum, & locupletatus, & nullius egeo:
& nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. 18. Suadeo tibi emere à
me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat con-
fusio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos, ut videas. 19. Ego quos amo, arguo, & ca-
Prov. 3. b. 12. stigo. Æmulare ergò, et pœnitentiam age. 20. Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vo-
Heb. 12. b. 6. cem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum.
21. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in
throno ejus. 22. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CA-

CAPVT QVINTUM.

Flente Ioanne quòd librum septem sigillis signatum nemo posset aperire, Agnus primùm occisus illum aperuit; quo facto quatuor animalia & vigintiquatuor seniores, cum innumera Angelorum multitudinem omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus & foris, signatum sigillis se-
ptem. 2. Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum
& solvere signacula ejus? 3. Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram,
aperire librum,neque respicere illum.4.Et ego flebam multùm,quoniam nemo dignus inventus est aperire
B librum,nec videre eum.5.Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Iuda,radix
David,aperire librum,& solvere septem signacula ejus. 6.Et vidi:& ecce in medio throni et quatuor animalium,et in medio seniorum,Agnum stantem tamquam occisum,habenté cornua septem, & oculos se-
ptẽ: qui sunt septem spiritus Dei,missi in omnem terram.7.Et venit,& accepit de dextera sedentis in throno librum. 8. Et cùm aperuisset librum, quattuor animalia, & vigintiquattuor seniores ceciderunt
coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes
C sanctorum: 9. Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula ejus: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua
& populo, & natione: 10. Et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: & regnabimus super terram. 11. Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & senio-
D rum: & erat numerus eorum millia millium, 12. Dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & glo- Dan. c.7. 10.
riam, et benedictionem. 13. Et omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram, & sub terra
& quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio,
& honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum. 14 Et quattuor animalia dicebant: Amen, et
vigintiquatuor seniores, ceciderunt in facies suas; et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

CAPUT SEXTUM.

Apertis quatuor sigillis varii adversùs terram sequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium; ad sexti autem apertionem ostenduntur signa futuri judicii.

A 1 ET vidi quòd aperuisset Agnus unum de septem sigillis,et audivi unum de quatuor animalibus,
dicens,tamquam vocem tonitrui: Veni, et vide. 2. Et vidi: et ecce equus albus,et qui sedebat
super illum habebat arcum,et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret. 3. Et cùm aperuisset sigillum secundum,audivi secundum animal,dicens: Veni,et vide. 4. Et exivit alius equus rufus; et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant,
B et datus est ei gladius magnus. 5. Et cùm aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens:
Veni, et vide. Et ecce equus niger: et qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. 6. Et
audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum et oleum ne læseris. 7. Et cùm aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. 8. Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum,
nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terræ, in-

ter-

millia signati: Ex tribu Ruben duodecim millia signati: Ex tribu Gad duodecim millia signati: 6.
Ex tribu Aser duodecim millia signati: Ex tribu Nephthali duodecim millia signati: Ex tribu Manasse duodecim millia signati: 7. Ex tribu Simeon duodecim millia signati: Ex tribu Levi duodecim
millia signati: Ex tribu Issachar duodecim millia signati: 8. Ex tribu Zabulon duodecim millia si- C
gnati: Ex tribu Ioseph duodecim millia signati; Ex tribu Beniamin duodecim millia signati. 9.
Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus,
& populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis & palmæ in
manibus eorum: 10. & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum,
& Agno. 11. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium; & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum. 12. dicentes, Amen. Benedictio, &
claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, in sæcula sæculorum. Amen. 13. Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi; Hi qui amicti sunt stolis albis, qui D
sunt? & unde venerunt. 14. Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt
de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni. 15. ideo sunt ante thronum Dei, & serviunt ei die ac nocte in templo ejus: & qui sedet in throno, habitabit super illos, 16. non esurient, neque sitient ampliùs, nec cadet super illos sol, neque ullus æstus. 17. quoniam
Isa. 49. c. 10. Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus
Isa. 25. c. 8. Infr. 21. b. 4. omnem lacrymam ab oculis eorum.

CAPUT OCTAVVM.

Aperto septimo sigillo septem Angeli cum tubis ostenduntur; effusoque in terram igne altaris ab alio Angelo sunt variæ tempestates: similiter quattuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adversus homines.

ET cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cælo, quasi media hora. 2. Et vi- A
di septem angelos stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tubæ. 3. Et alius angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum: et data sunt illi incensa multa, ut daret de
orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. 4. Et ascendit B
fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo. 5. Et accepit angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et
fulgura, et terræ motus magnus. 6. Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, præparaverunt
se ut tuba canerent. 7. Et primus Angelus tuba cecinit, et facta est grando, et ignis, mista in C
sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terræ combusta est, et omne fœnum viride combustum est. 8. Et secundus Angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus igne ardens missus est
in mare, et facta est tertia pars maris sanguis. 9. Et mortua est tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, et tertia pars navium interiit. 10. Et tertius Angelus tuba cecinit: et cecidit de cælo stella magna, ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, et
in fontes aquarum: 11. Et nomen stellæ dicitur Absinthium, et facta est tertia pars aquarum in D
absinthium: & multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. 12. Et quartus angelus tuba cecinit: et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum, ita ut
obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret tertia pars, et noctis similiter. 13. Et vidi, et
audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus
in terra, de ceteris vocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri.

CA-

equos in visione: et qui sedebant super
eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas, et capita equorum erant tamquam ca-
D pita leonum: et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. 18. Et ab his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum, de igne, et de fumo, et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum. 19. Potestas
enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes
capita: et in his nocent. 20. Et cæteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam ege-
runt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra aurea, et argentea, et
ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare: 21. Et non
egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque à veneficiis suis, neque à fornicatione sua, neque
à furtis suis.

CAPUT DECIMUM.

Clamante alio forti Angelo loquuntur septem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, sed consummandum ad vocem septimi Angeli mysterium: datque librum Ioanni devorandum.

A ET vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube, & iris in capite ejus, & fa-
cies ejus erat ut sol, et pedes ejus tamquam columnæ ignis: 2. Et habebat in manu sua libellum
apertum: et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram; 3. Et clamavit
B voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces
suas. 4. Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: et audivi vocem
de cælo dicentem mihi, Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere. 5. Et An- Dan.12.e.7.
C gelus, quem vidi stantem super mare, et super terram, levavit manum suam ad cælum; 6. Et
juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum, et ea quæ in eo sunt; et terram,
et ea quæ in ea sunt; et mare, et ea quæ in eo sunt; Quia tempus non erit amplius; 7. Sed
in diebus vocis septimi Angeli, cùm cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut
evangelizavit per servos suos Prophetas. 8. Et audivi vocem de cælo iterùm loquentem mecum,
et dicentem; Vade, et accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, et super ter-
D ram. 9. Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi; Accipe librum,
et devora illum; et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. 10. Ezech.3.a.1.
Et accepi librum de manu Angeli et devoravi illum; et erat in ore meo tamquam mel dulce; et
cùm devorassem eum, amaricatus est venter meus; 11. Et dixit mihi; Oportet te iterum pro-
phetare Gentibus, et populis, et linguis, et regibus multis.

CA-

ſunt miſſi, et dederunt gloriam Deo cæli. 14. Væ ſecundum abiit: et ecce væ tertium veniet citò. 15. D
Et ſeptimus Angelus tuba cecinit: et factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum eſt regnum
huius mundi, Domini noſtri et Chriſti eius, et regnabit in ſæcula ſæculorum: Amen. 16. Et vigintiquat-
tuor ſeniores, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, et adoraverunt
Deum, dicentes: 17. Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui ventu-
rus es: quia accepiſti virtutem tuam magnam, et regnaſti. 18. Et iratæ ſunt Gentes, et advenit ira tua
et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem ſervis tuis Prophetis, et ſanctis, et timentibus no-
men tuum puſillis, et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram. 19. Et apertum eſt templum
Dei in cælo: et viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus, et facta ſunt fulgura, et voces, et terræmotus
et grando magna.

CAPVT DVODECIMVM.

Cum mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cælo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

1. ET ſignum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite A
ejus corona ſtellarum duodecim: 2. Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur
ut pariat. 3. Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem,
& cornua decem: & in capitibus ejus diademata ſeptem: 4. Et cauda ejus trahebat tertiam partem
ſtellarum cæli, & miſit eas in terram: & draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura: ut cùm pe-
periſſet, filium ejus devoraret. 5. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in
virga ferrea: & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus: 6. Et mulier fugit in ſolitudinem, B
ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. 7. Et factum
eſt prælium magnum in cælo, Michael, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat,
& angeli ejus. 8. Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cælo. 9. Et proje-
ctus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit uni-
verſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt. 10. Et audivi vocem C
magnam in cælo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, et poteſtas
Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum
Dei noſtri die ac nocte. 11. Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, et propter verbum teſti-
monii ſui, et non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem. 12. Propterea lætamini cæli, et qui ha-
bitatis in eis. Væ terræ, et mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens
quod modicum tempus habet. 13. Et poſtquam vidit draco quod projectus eſſet in terram, perſecutus D
eſt mulierem, quæ peperit maſculum: 14. Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret
in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis, à facie ſerpen-
tis. 15. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à
flumine. Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os ſuum, et abſorbuit flumen, quod miſit draco
de ore ſuo. 17. Et iratus eſt draco in mulierem: et abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus
qui cuſtodiunt mandata Dei, et habent teſtimonium Jeſu Chriſti. 18. Et ſtetit ſupra arenam maris.

CA-

raverint imaginem bestiæ, occidantur. 16. Et faciet omnes pusillos, & magnos, & divites, & paupe-
res, & liberos, & servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. 17. Et ne quis
possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus.
18. Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est:
& numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapsum, tertio verò cruciatum eorum, qui bestiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille messem, hic autem vineam terræ demetere.

A 1. ET vidi; et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta qua-
tuor millia, habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis, 2.
Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam vocem tonitrui
magni; et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. 3. Et
cantabant quasi canticum novum, ante sedem, et ante quattuor animalia, et seniores; et
nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quattuor millia, qui empti sunt
de terra. 4. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; Virgines enim sunt. Hi sequun-
tur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, et Agno; 5. Et
in ore eorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei. 6. Et vi-
di alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evange-
B lizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et popu-
lum; 7. Dicens magna voce; Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii Ps.145.a.6.
eius; et adorate eum, qui fecit cælum, et terram, mare, et fontes aquarum. 8. Et alius An- Act.14.c.14.
gelus secutus est dicens; Cecidit, cecidit Babylon illa magna; quæ à vino iræ fornicationis suæ Is.21.c.9.
potavit omnes gentes. 9. Et tertius Angelus secutus, est illos, dicens voce magna; Si quis ado- Ier.51.a.8.
raverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua;
10. Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur
igne et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni; 11. Et fumus
tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui ado-
raverunt bestiam, et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus. 12. Hic pa-
C tientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Iesu. 13. Et audivi vocem de cæ-
lo, dicentem mihi; Scribe; Beati mortui, qui in Domino moriuntur. A modò jam dicit Spiri-
tus, ut requiescant à laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos. 14. Et vidi, et ecce nu-
bem candidam; et super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coro-
nam auream, et in manu sua falcem acutam. 15. Et alius Angelus exivit de templo, clamans vo- Ioel 3 c.13.
ce magna ad sedentem super nubem; Mitte falcem tuam, et mete, quia venit hora ut metatur, Mat.13c.39
quoniam aruit messis terræ. 16. Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram,
et demessa est terra. 17. Et alius Angelus exivit de templo, quod est in cælo, habens et ipse falcem acutam.
18. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: & clamavit voce
magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia

[illegible] multæ in terra plagæ oriuntur.

A ET audivi vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram. 2. Et abiit primus, & effudit phialam suam in terram: & factum est vulnus sævum & pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ; & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus. 3. Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua est in mari. 4. Et tertius effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis. 5. Et audivi Angelum aquarum dicentem: Justus es Domine, qui es, & qui eras sanctus, qui hæc judicasti: 6. Quia sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt. 7. Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens, vera & justa judicia tua. 8. Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines, & igni. 9. Et æstuaverunt homines æstu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam. 10. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: & factum est regnum ejus tenebrosum, & commanducaverunt linguas suas præ dolore: 11. Et blasphemaverunt Deum cæli, præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. B 12. Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: & siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis. 13. Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum. 14. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. 15. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus. 16. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon. 17. Et septimus Angelus effudit phialam, in aerem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum est. 18. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis terræmotus, sic magnus. 19. Et facta est civitas magna in tres partes: & civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus. 20. Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi. 21. Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines: & blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

Matt.24.d.43

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Mulier fornicariæ sive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum sanguine, sedit super bestiam septem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

A 1. ET venit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas. 2. Cum qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus. 3. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, & cornua decem. 4. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in

... fornicationis ejus biberunt omnes gentes : & re-
ges terræ cum illa fornicati sunt : & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.
B 4. Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem : Exite de illa populus meus : ut ne participes sitis de-
lictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis. 5. Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cæ-
lum, & recordatus est Dominus iniquitatum ejus. 6. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis : &
C duplicate duplicia secundùm opera ejus; in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. 7. Quantum Isa.47.c.8.
glorificavit se, & in deliciis fuit ; tantum date illi tormentum & luctum : quia in corde suo dicit ;
Sedeo regina : & vidua non sum : & luctum non videbo. 8. Ideò in una die venient plagæ ejus,
mors, & luctus, & fames, & igne comburetur : quia fortis est Deus, qui judicabit illam. 9. Et
flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt ; & in deliciis vixerunt,
cùm viderint fumum incendii ejus : 10. Longè stantes propter timorem tormentorum ejus, dicen-
tes : Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis : quoniam una hora venit judicium tuum
11. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam : quoniam merces eorum nemo emet
ampliùs ; 12. Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ,
& serici, & cocci (& omne lignum thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretio-
so, & æramento, & ferro, & marmore, 13. Et cinnamomum) & odoramentorum, et unguenti;
et thuris, et vini, et olei, et similæ, et tritici, et jumentorum, et ovium, et equorum, et rhe-
darum, et mancipiorum, et animarum hominum. 14. Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt à te ;
et omnia pinguia et præclara perierunt à te, et ampliùs illa jam non invenient. 15. Mercatores ho-
rum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes ac lu-
gentes, 16. Et dicentes ; Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco,
et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis : 17. Quoniam una hora destitutæ sunt tan-
tæ divitiæ. Et omnis gubernator, et omnis qui in lacum navigat, et nautæ, et qui in mari operan-
D tur, longè steterunt, 18. Et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes : Quæ similis civi-
tati huic magnæ ? 19 Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes
dicentes : Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari,
de pretiis ejus : quoniam una hora desolata est. 20. Exulta super eam cælum, et sancti Apostoli, et
Prophetæ : quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa. 21. Et sustulit unus Angelus fortis
lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens : Hoc impetu mittetur Babylon civitas
illa magna, et ultra jam non invenietur. 22. Et vox citharœdorum, et musicorum, et tibia canen-
tium, et tuba non audietur in te ampliùs : et omnis artifex omnis artis non invenietur in te ampliùs :
et vox molæ non audietur in te ampliùs : 23. Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs : et vox sponsi
et sponsæ non audietur adhuc in te : quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis
erraverunt omnes gentes. 24. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est ; et omnium
qui interfecti sunt in terra.

1.Tim.6.c.15 Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis 16. Et habet
Sap.17.d.14. in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum: Rex regum, & Dominus dominantium. 17. Et vidi unum
Angelum ſtantem in ſole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium
cæli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei: 18. Vt manducetis carnes regum, & carnes tri-
bunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, D
& ſervorum & puſillorum, & magnorum. 19. Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum con-
gregatos, ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo, & cum exercitu ejus. 20. Et apprehenſa
eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui acceperunt
characterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis arden-
tis ſulphure: 21. Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: &
omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT VIGESIMUM.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabat cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog, & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igne cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cęlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu A
ſua. 2. Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas, & ligavit
eum per annos mille: 3. Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat am-
pliùs gentes, donec conſummentur mille anni: & poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore. 4. Et
vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judicium datum eſt illis: & animas decollatorum propter teſtimo
nium Jeſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem ejus, nec accepe-
runt characterem ejus in frontibus aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille
annis. 5. Cæteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio pri-
ma. 6. Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet po-
teſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis. 7. Et cùm conſummati C
Ezech 39.a.2 fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quattuor
angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris.
8. Et aſcenderunt ſuper altitudinem terræ, & circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dilectã. 9. Et
deſcẽdit ignis à Deo de cęlo & devoravit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnũ ignis &
ſulphuris, ubi & beſtia, 10. Et pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum. 11. Et D
vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra & cælum, &
locus non eſt inventus eis. 12. Et vidi mortuos, magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri
aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in
libris, ſecundum opera ipſorum. 13. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors & infernus de-
derunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum. 14. Et
infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda. 15. Et qui non inventus eſt in
Libro vitę ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CA-

arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum
F 16. Et civitas in quadro posita est, et longitudo ejus tanta est quanta et latitudo: et mensus est civita-
tem de arundine aurea per stadia duodecim millia: et longitudo, et altitudo, et latitudo ejus, æqualia
sunt. 17. Et mensus est murum ejus centum quadraginta quattuor cubitorum, mensura hominis, quæ est
angeli. 18. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò civitas, aurum mundum simile vitro
mundo. 19. Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis:
secundum, sapphirus: tertium, chalcedonius: quartum, smaragdus: 20. Quintum, sardonix: sextum, sar-
dius: septimum, chrysolithus. octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: undecimum,
hyacinthus: duodecimum, amethystus: 21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: et
singulæ portæ erant ex singulis margaritis: et platea civitatis aurum mundum, tamquam vitrum perluci-
dum. 22. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. 23. Is. 60. d. 19.
Et civitas non eget sole neq; luna, ut luceant in ea. nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est
Agnus. 24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus: et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illā.
25. Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic. 26. Et afferent gloriam et honorem Is. 60. b. 11.
gentium in illam. 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens et
mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAPVT VIGESIMUMSECUNDUM.

*Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum singulis mensibus reddit fructum suum: nec maledi-
ctum nec ulla nox est in civitate: Angelus autem qui hæc cito ventura Ioanni ostendebat, non
vult ab eo adorari, dicitque justos in civitatem intraturos, impios autem foras eiiciendos: con-
testatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.*

A ET ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei
& Agni. 2. In medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus
duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem Gentium.
3. Et omne maledictum non erit ampliùs: sed sedes Dei & Agni in illa erunt, et servi ejus servient
illi. 4. Et videbunt faciem ejus: et nomen ejus in frontibus eorum. 5. Et nox ultrà non erit: et non Is. 60. d. 20.
egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, et regna-
B bunt in sæcula sæculorum. 6. Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt et vera. Et Dominus Deus
spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri citò. 7. Et ecce
venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri hujus. 8. Et ego Iohannes, qui audivi,
et vidi hęc. Et postquam audissem, et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi
hæc ostendebat: 9. Et dixit mihi: Vide ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum
C Prophetarum, et eorum qui servant verba prophetię libri hujus: Deum adora. 10. Et dicit mihi:
Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim prope est. 11. Qui nocet, noceat adhuc:
et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus, sanctifice-
tur adhuc. 12. Ecce venio citò, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundùm opera
sua. 13. Ego sum α, et ω, primus, et novissimus, principium, et finis. 14. Beati, qui lavant stolas Is. 41. a 4. 44. a 6. 48. b 12.
suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civitatem.
15. Foris canes, et venefici, et impudici, et homicidæ, et idolis servientes, et omnis qui amat Sup. 1. b 8. & 17. 21. b 6.
et facit mendacium. 16. Ego Iesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego

sum

ORATIO MANASSAE REGIS JUDA,

CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & seminis eorum justi, qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò, & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, et multùm misericors, et pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis Abraham, & Isaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominationis, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

tus patrum, in conspectu populi offerebant Domino, secundùm ea quæ in libro Moysi scripta sunt. 12. Et assaverunt Phase igni prout oportebat: & hostias coxerunt in emolis, & in ollis cum benevolentia. 13. Et attulerunt omnibus qui erant ex plebe: & post hæc paraverunt sibi & sacerdotibus. 14. Sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora: & Levitæ paraverunt sibi, & fratribus suis filijs Aaron. 15. Et sacri cantores filij Asaph erant per ordinem, secundùm præceptum David, & Asaph, & Zacharias, & Ieddimus, qui erat à rege. 16. Et ostiarij per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam: fratres enim illorum paraverunt illis. 17. Et consumata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domini. 18. In illa die egerunt Phase, & offerebant hostias super Domini sacrificium, secundùm præceptum regis Iosiæ. 19. Et egerunt filij Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phase: & diem festum azymorum per dies septem. 20. Et non est celebratum Phase tale in Israel, à temporibus Samuelis Prophetæ. 21. Et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha quale egit Iosias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Iudæi, & omnis Israel, qui inventi sunt in eom moratione Ierosolymis. 22. Octavo decimo anno, & regnante Iosia celebratum est Phase. 23 Et directa sunt opera Iosiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuentis. 24. Et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quæsierunt verba Domini super Israel. 25. Et post omnem actum hunc Iosiæ, ascendit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super Euphratem, & exijt obviam illi Iosias. 26. Et misit rex Ægypti ad Iosiam, dicens: Quid mihi & tibi est rex Iudæ? 27. Non sum missus à Domino ut pugnem contra te: super Euphratem enim bellum meum est, festinans descende. 28. Et non est reversus Iosias super currum: sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini. 29. Sed constituit ad eum bellum in campo Magedo. Et descenderunt principes ad regem Iosiam. 30. Et dixit rex pueris suis, Amovete me à prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius de acie. 31. Et ascendit super currum secundarium suum: & perveniens Ierosolymam, vita functus est, & sepultus est in paterno sepulchro. 32. Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: & qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel. 33. Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Iudæ: & singula gesta actus Iosiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege Domini: quæque gesta sunt ab eo, quæ non scripta sunt in libro regum Israel & Iudæ. 34. Et assumentes, qui erant ex gente, Iechoniam filium Iosiæ, constituerunt regem pro Iosia patre suo, cum esset annorum triginta trium. 35. Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Ierosolymis. 36. Et mulctavit gentem argenti talenta centum, & auri talentum unum 37. Et constituit rex Ægypti Ioacim fratrem ipsius, regem Iudæ & Ierusalem. 38. Et alligavit magistratus Ioacim, & Zaracellem fratrem suum, & apprehendens reduxit in Ægyptum. 39. Annorum erat Ioacim viginti quinque, cùm regnare cœpisset in terra Iuda & Ierusalem: & fecit malum in conspectu Domini. 40 Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam. 41. Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit & consecravit in templo suo in Babylonia. 42. Nam de immunditia illius & irreligiositate scriptum est in libro temporum regum. 43. Et regnavit Ioachin filius ejus pro eo. Cùm autem constitutus esset rex, erat annorum decem & octo. 44. Regnavit autem menses tres & dies decem in Ierusalem, & fecit malum in conspectu Domini. 45. Et post annum mittens Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini. 46. Et constituit Sedeciam regem Iuda & Ierusalem, cùm esset annorum viginti unius; regnavit autem annis undecim. 47. Et fecit malum in conspectu Domini, & non est veritus à verbis quæ dicta sunt ab Ieremia Propheta ex ore Domini. 48. Et adjuratus à rege Nabuchodonosor, perjurans discessit: & indurata cervice sua, & corde

suo,

minus ascendere et ædificare Domum Domini quæ est in Ierusalem, et quierant in circuitu eorum. 9. Adjuverunt in omni auro et argento ejus, et jumentis, et votis compluribus multi, quorum sensus excitatus est. 10. Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit Nabuchonosor rex Babylonis ex Ierusalem, et consecravit ea idolo suo. 11. Et proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mitridato, qui erat super thesauros ipsius. 12. Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præsidi Iudeæ. 13. Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta: athisæ argenteæ triginta; phialæ aureæ triginta: item argenteæ duo millia quadringentæ: & alia vasa mille. 14. Omnia autem vasa aurea, & argentea, quinque millia octingenta sexaginta. 15. Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Ierosolymam. 16. In Artaxerxis autem Regis Persarum temporibus scripserunt ei de his qui habitabant in Iudæa, & Ierusalem, Balsamus, et Mithridatus, & Sabellius, et Rathimus, Balthemus, Semelius scriba, et reliqui habitantes in Samaria, et cæteris locis, subjectam epistolam Regi Artaxerxi. 17. Domine, pueri tui Rathimus ab accidentibus, et Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cœlesyria & Phœnice. 18. Et nunc notum sit domino regi, quoniam Iudæi qui ascenderunt à vobis ad nos, venientes in Ierusalem civitatem refugam et pessimam, ædificant furnos ejus, et statuunt muros, et templum suscitant. 19. Quòd si civitas ista & muri consummati fuerint, non tantùm tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistent. 20. Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbitrati sumus non despicere hoc ipsum. 21. Sed notum facere domino regi, ut si videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum. 22. Et invenies in admonitionibus scripta de his, et scies quoniam civitas ista fuit refuga, et reges & civitates concutiens. 23. Et Iudæi refugæ, et prælia committentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est. 24. Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, et hujus muri erecti fuerint, descensus tibi non erit in Cœlesyriam et Phœnicem. 25. Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, et Balthemo, et Sabellio scribæ, et cæteris constitutis, et habitantibus in Syria et Phœnice, ea quæ subjecta sunt. 26. Legi epistolam quam misistis mihi. Præcepi ergo inquiri, et inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus resistens. 27. Et homines refugæ, et prælia in ea efficientes, et reges fortissimi erant in Ierusalem dominantes, et tributa exigentes à Cœlesyria et Phœnice. 28. Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, et prohibere ne quid ultra hæc fiat. 29. Sed nec procedant in plurimum ea quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur. 30. Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe scripto fuerant, Rathimus, et Sabellius scriba, & qui cum his constituti erant, jungentes festinanter venerunt in Ierusalem cum equitatu, et turba, et agmine. 31. Cœperuntque ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione templi in Ierusalem, usque secundo anno regni Darij regis Persarum.

CAPUT. III.

Dario post splendidam cœnam omnibus suis præfectis factam dormiente, tres corporis ejus custodes, problema moverunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præstent: & primùm de vino probatur.

1. REx Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, & omnibus magistratibus Mediæ et Persidis. 2. Et omnibus purpuratis, & prætoribus, et consulibus, & præfectis sub illo, ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis. 3. Et cùm manducassent, et bibissent, & saturati reverterentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculum suum, et dormivit, et expergefactus est

4. Tunc

solus si dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt: 8. Dixerit percutite, percutiunt: dixerit
exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant: 9. Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate,
plantant: 10. Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse recumbit, & bibit, & dormit.
11. Hi autem custodiunt in circuitu eum, & non possunt ire singuli, & facere opera sua, sed in dicto obau-
dientes sunt ei. 12. Viri, quomodo non præcellit rex qui sic diffamatur? Et tacuit. 13. Tertius qui dixerat
de mulieribus & veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui. 14. Viri, non magnus rex, & multi homines,
nec vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur eorum? 15. Nonne mulieres genuerunt regem, & om-
nem populum, qui dominatur mari & terræ: 16. & ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos qui plantave-
runt vineas ex quibus vinum fit? 17. & ipsæ faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt gloriam homi-
nibus, & non possunt homines separari à mulieribus. 18. Si congregaverint aurum & argentum, & omnem
rem speciosam, & viderint mulierem unam bono habitu & bona specie, 19. Omnia hæc relinquentes in eam
intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, & omnem rem pre-
tiosam. 20. Homo patrem suum relinquit qui enutrit illum, & suam regionem, & ad mulierem se conjun-
git. 21. & cum muliere remittit animam, & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.
22. Et hinc oportet vos scire: quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis? 23. Et accepit homo
B gladium suum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare & flumina. 24. & leonem vi-
det, & in tenebris ingreditur: & cum furtum fecerit, & fraudes, & rapinas, amabili suæ affert. 25. Et
iterùm, diligit homo uxorem suam magis quàm patrem aut matrem. 26. Et multi dementes facti sunt pro-
pter uxores suas: & servi facti sunt propter illas: 27. & multi perierunt & jugulati sunt, & peccaverunt
propter mulieres: 28. & nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua, quoniam omnes regiones
verentur tangere eum. 29. Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, sedentem
juxta regem ad dexteram, 30. & auferentem diadema de capite ejus, & imponentem sibi, & palmis cæde-
bat regem de sinistra manu. 31. & super hæc aperto ore intuebatur eam: & si arriserit ei, ridet nam si indi-
gnata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. 32. O viri, cur non sunt fortiores mulieres?
Magna est terra, & excelsum est cælum, quis ista agit? 33. & tunc rex, & purpurati intuebantur in alteru-
trum. Et inchoavit loqui de veritate. 34. O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, & excel-
sum est cælum: & velox cursus solis convertit in gyro cælum in locum suum in una die. 35. Nonne magni-
ficus est qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus? 36. Omnis terra veritatem invocat, cæ-
lum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non est cum ea quidquam iniquum
37. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum om-
nia opera, & non est in ipsis veritas, & in sua iniquitate peribunt: 38. & veritas manet & invalescit in æter-
num, & vivit & obtinet in sæcula sæculorum. 39. Nec est apud eam accipere personas, neque differentias, sed
quæ justa sunt facit omnibus, injustis ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus. 40. & non est in
judicio ejus iniquum, sed fortitudo, & regnum, & potestas, & majestas omnium ævorum. Benedictus Deus
veritatis. 41. & desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt, Magna est veritas, & præva-
let. 42. Tunc rex ait illi, Pete, si quid vis amplius, quam quæ scripta sunt, & dabo tibi, secundùm quod
inventus es sapientior proximis, & proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocaberis. 43. Tunc ait regi,
Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die qua regnum accepisti: 44. & omnia vasa quæ ac-
cepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando mactavit Babylonicam, & voluit remittere ea

1 POst hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos, & tribus suas, & uxores A
illorum, & filii & filiæ eorum, & servi & ancillæ ipsorum, & peçora eorum. 2. & Darius rex misit
unà cum eis equites mille, donec deducerent eos in Ierusalem cum pace, & cum musicis & cum tympanis &
tibiis. 3. & omnes fratres erant ludentes, & fecit eos ascendere simul cum eis. 4. & hæc sunt nominá viro-
rum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus, & iu partem principatus ipsorum. 5. Sacerdotes: Filii Phi-
nees, filii Aaron, Jesus filius Josedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathtiel de domo David, ex progenie
Phares de tribu Iuda. 6. Qui locutus est sub Dario rege Persarum sermones mirificos in secundo anno regni
ipsius mense Nisan primo. 7. Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Judæa de captivitatem transmigrationis,
quos transmigravit Nabuchodonosor rex Babyloniæ in Babylonem, & reversus est in Jerusalem. 8. & re-
quisivit partem Judææ unusquisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jesu, Nehemias,
Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Meehpsatochor, Olioro. Emonia unus de prin-
cipibus eorum. 9. & numerus á gentilibus eorum, ex præpositis eorum, filii Phares, duo millia centum
septuagintaduo: 10. Filii Ares, tria millia centum quinquagintaseptem. 11. Filii Phoemo centum quadra-
gintaduo: in filiis Iesu & Joabes, mille trecentiduo: 12. Filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta
filii Choraba, ducentiquinque, filii Banica, centum sexagintaocto; 13. Filii Bebech quadringentitres, fi-
lii Archad, quadringenti vigintiseptem: 14. filii Cham, trigintaseptem: filii Zoroar, duo millia sexa-
gintaseptem: filii Adin, quadringenti sexagintaunus: 15. filii Aderectis, centum octo: filii Ciaso & Ze-
las, centum septem: filii Azoroc, quadringenti triginta novem: 16. filii Iedarbone, centumtrigintaduo,
filii Ananiæ, centum triginta: filii Asoni, nonaginta: 17. filii Marsar, quadringenti vigintiduo, filii Za-
barus, nonagintaquinque, filii Sepolemon, centum vigintitres: 18. Filii Nepopas, quinquagintaquinque,
fi ii Nechanatus, centum quinquagintaocto, filii Cebethamus, centum trigintaduo: 19. filii Crearpatros, B
qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vinginitres, qui ex Gramas, & Gabea, centum vigintiunus,
20. Qui ex Besselon & Ceagge, sexagintaquinque: qui ex Bastaro, centum vigintiduo: 21. Qui ex Beche-
nobes, quinquagintaquinque: filii Liptis, centum quinquagintaquinque: filii Laboni, trecenti quinqua-
gintaseptem: 22. filii Sichem, trecenti septuaginta: filii Suadon & Cliomus, trecenti septuagintaocto:
23. filii Ericus, duo millia centum quadragintaquinque; filii Anaas, trecenti septuaginta Sacerdotes: 24.
filii Ieddus, filii Euther, filii Eliasib, trecenti septuaginta duo; filii Emerus, ducenti quinquagintaduo,
25. filii Phasurii, trecenti quinquaginta septem, filii Caree, ducenti vigintiseptem. 26. Levitæ filii Iesu in
Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, septuagintaquattuor; omnis numerus á duodecimo anno, tri-
ginta millia quadringenti sexagintaduo, 27. filii, & filiæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta mil-
lia ducenti quadragintaduo, 28. filii sacerdotum, qui psallebant in templo: filii Asaph, centum viginti-
octo. 29. Ostiarii verò, filii Esmenii, filii Aser, filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum
trigintanovem. 30. Sacerdotes servientes in templo; filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Curiæ, filii
Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Vrha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obei, filii
Anani, filii Canna, filii Geddu, 31. filii An, filii Radin, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii Accu-
su, filii Agista, filii Azui, filii Favon, filii Phasalon. 32. Filii Meedda, filii Phusa, filii Caree, filii
Barcus, filii Saree, filii Coesi, filii Nasit, Filii Agilti, filii Pedon, 33. Salomon filii eius, filii Asophot
filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi, 34. Filii Aggia, filii Sachareth, filii
Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Ra-
hotis, filii Phasphat, filii Malmon. 35. Omnes sacro servientes, & pueri Salomonis, quadringenti octo-
ginta duo. 36. Hi sunt filii qui ascenderunt à Thelmela, Thelharsa, principes eorum Carmellam, & Care h
37. Et

vitas à viginti annis, super opera Domini: et stetit Jesus filius ejus, et fratres omnes Levitæ conspirantes, et executores legis, facientes opera in domo Domini. 59. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cũ tubis: et Levitæ filii Asaph, habentes cymbala, 60. Collaudantes Dominum, et benedicentes secundùm David regem Israel. 61. Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, et honor in sæcula super omnem Israel. 62. Et omnis populus tuba cecinerũt, et proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitare domus Domini. 63. Et venerunt ex sacerdotibus et Levitis, et præsidentibus secundùm pagos senioribus, qui viderant pristinam domum: 64. et ad hujus ædificationem
C cũ clamore et planctu magno, et multi cũ tubis et gaudio magno: 65. In tãtum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur. 66. et audierunt inimici tribus Judæ, et Beniamin, et venerunt scire quæ esset vox tubarum. 67. et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Israel. 68. et accedentes ad Zorobabel et Jesum, præpositos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiscum: 69. Similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc. 70. et dixit illis Zorobabel, et Jesu, et principes pagorum Israel, 71. Non est nobis et vobis ædificare domum Dei nostri. nos enim soli ædificabimus Domino Israel, secundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum. 72. Gentes autem terræ incumbentes his qui sunt in Judæa, et levantes opus ædificationis et insidias, et populos adducentes prohibebant eos ædificare, 73. et aggressuras exercentes impedierunt, ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, et protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

CAPUT VI.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Ierusalem.

A 1 IN secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus et Zacharias filius Addin Prophetæ apud Judæam et Jerusalem in nomine Dei Israel super eos. 2. Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, et Jesus filius Josedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ est in Jerusalem: 3. Cùm adessent eis prophetæ Domini, et adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales ejus, 4. et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, et tectum istud, et alia omnia perficitis? et qui sunt structores qui hæc ædificant? 5. Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum. 6. Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, & responsum acciperetur. 7. Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario. Sisennes subregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales ejus in Syria & Phœnice præsides, regi Dario salutem. 8. Omnia nota sint Domino regi, quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & introissemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam: 9. Et templum ex lapidibus politis, & magnis & pretiosis materiis in parietibus, 10. Et opera illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in manibus eorum, & in omini gloria quàm diligentissimè perfici: 11. Tunc interrogavimus seniores, dicentes, Quo permittente vobis ædificatis domum istam, & opera hæc fundati? 12. Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpositos, & nominum scripturam præpositorum postulavimus illos. 13. At illi responderunt nobis, dicentes, Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum & terram, 14. Et ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à rege Israel magno & fortissimo, & consummata est. 15. Et quoniam patres nostri exacerbantes erant & peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis Chal-
B dæorum, 16. Et domum istam demolientes incenderunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem, 17. In primo anno regante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare, 18. Et illa sacra vasa aurea & argentea quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, & tradita sunt Zorobabel & Salmanasaro subregulo: 19. Et præceptum est eis ut offerrent hęc vasa, & reponerent in templum quod erat in Jerusalem, & ipsum templum Dei ædificare in loco suo. 20. Tunc Salmanasarus subjecit fundamenta domus Domini, quæ est in Jerusalem: & exinde usque nunc ędificatur, & non accepit consummationem.

1 POst hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos, & tribus suas, & uxores A
illorum, & filii & filiæ eorum, & servi & ancillæ ipsorum, & pecora eorum. 2. & Darius rex misit
unà cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem cum pace, & cum musicis & cum tympanis &
tibiis. 3. & omnes fratres erant ludentes, & fecit eos ascendere simul cum eis, 4. & hæc sunt nomina viro-
rum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus, & in partem principatus ipsorum. 5. Sacerdotes: Filii Phi-
nees, filii Aaron, Jesus filius Josedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie
Phares de tribu Iuda. 6. Qui locutus est sub Dario rege Persarum sermones mirificos in secundo anno regni
ipsius mense Nisan primo. 7. Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Judæa de captivitatem transmigrationis,
quos transmigravit Nabuchodonosor rex Babyloniæ in Babylonem, & reversus est in Jerusalem. 8. & re-
quisivit partem Judææ unusquisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jesu, Nehemias,
Arcores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Meehpsatochor, Olioro. Emonia unus de prin-
cipibus eorum. 9. & numerus à gentilibus eorum, ex præpositis eorum, filii Phares, duo millia centum
septuagintaduo: 10. Filii Ares, tria millia centum quinquagintaseptem. 11. Filii Phœmo centum quadra-
gintaduo: in filiis Iesu & Joabes, mille trecentiduo: 12. Filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta
filii Choraba, ducentiquinque, filii Banica, centum sexagintaocto; 13. Filii Bebech quadringentitres, fi-
lii Archad, quadringenti vigintiseptem: 14. filii Cham, trigintaseptem: filii Zoroar, duo millia sexa-
gintaseptem: filii Adin, quadringenti sexagintaunus: 15. filii Aderectis, centum octo: filii Ciaso & Ze-
las, centum septem: filii Azoroc, quadringenti triginta novem: 16. filii Iedarbone, centumtrigintaduo,
filii Ananiæ, centum triginta: filii Asoni, nonaginta: 17. filii Marsar, quadringenti vigintiduo, filii Za-
barus, nonagintaquinque, filii Sepolemon, centum vigintitres: 18. Filii Nepopas, quinquagintaquinque,
filii Nechanatus, centum quinquagintaocto, filii Cebethamus, centum trigintaduo: 19. filii Crearpatros, B
qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vingintitres, qui ex Gramas, & Gabea, centum vigintiunus,
20. Qui ex Besselon & Ceagge, sexagintaquinque: qui ex Bastaro, centum vigintiduo: 21. Qui ex Beche-
nobes, quinquagintaquinque: filii Liptis, centum quinquagintaquinque: filii Laboni, trecenti quinqua-
gintaseptem: 22. filii Sichem, trecenti septuaginta: filii Suadon & Cliomus, trecenti sepetuangintaocto:
23. filii Ericus, duo millia centum quadragintaquinque; filii Anaas, trecenti septuaginta Sacerdotes: 24.
filii Ieddus, filii Euther, filii Eliasib, trecenti septuaginta duo; filii Emerus, ducenti quinquagintaduo,
25. filii Phasurii, trecenti quinquaginta septem, filii Caree, duceuti vigintiseptem. 26. Levitæ filii Iesu in
Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, septuagintaquattuor; omnis numerus à duodecimo anno, tri-
ginta millia quadringenti sexagintaduo, 27. filii, & filiæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta mil-
lia ducenti quadragintaduo, 28. filii sacerdotum, qui psallebant in templo: filii Asaph, centum vigin-
tiocto. 29. Ostiarii verò, filii Esmenii, filii Aser, filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum
trigintanovem. 30. Sacerdotes servientes in templo; filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Curiæ, filii
Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Vtha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii
Anani, filii Canna, filii Geddu, 31. filii An, filii Radin, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii Accu-
fu, filii Agista, filii Azui, filii Fayon, filii Phasalon. 32. Filii Meedda, filii Phusa, filii Caree, filii
Barcus, filii Saree, filii Cœsi, filii Nasit, Filii Agilti, filii Pedon, 33. Salomon filii eius, filii Asophot
filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi, 34. Filii Aggia, filii Sachareth, filii
Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Ra-
hotis, filii Phasphat, filii Malmon. 35. Omnes sacro servientes, & pueri Salomonis, quadringenti octo-
ginta duo. 36. Hi sunt filii qui ascenderunt à Thelmela, Thelharsa, principes eorum Carmellam, & Care b
37. Et

nabentes cymbala,60. Collaudantes Dominum, et benedicentes secundùm David regem Israel.61. Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, et honor in sæcula super omnem Israel.62. Et omnis populus tuba cecinerat, et proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitare domus Domini.63. Et venerunt ex sacerdotibus et Levitis, et præsidentibus secundùm pagos senioribus, qui viderant pristinam domum:64. et ad hujus ædificationem

C cũ clamore et planctu magno, et multi cũ tubis et gaudio magno:65. In tãtum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur. 66. et audierunt inimici tribus Judæ, et Beniamin et venerunt scire quæ esset vox tubarum.67. et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Israel. 68. et accedentes ad Zorobabel et Jesum, præpositos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiscum:69. Similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc. 70. et dixit illis Zorobabel, et Jesu, et principes pagorum Israel, 71. Non est nobis et vobis ædificare domum Dei nostri. nos enim soli ædificabimus Domino Israel, secundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum. 72. Gentes autem terræ incumbentes his qui sunt in Judæa, et levantes opus ædificationis et insidias, et populos adducentes prohibebant eos ædificare, 73. et aggressuras exercentes impedierunt, ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, et protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

CAPUT VI.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Jerusalem.

A 1 IN secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus et Zacharias filius Addin Prophetæ apud Judæam et Jerusalem in nomine Dei Israel super eos, 2. Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, et Jesus filius Josedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ est in Jerusalem: 3. Cùm adessent eis prophetæ Domini, et adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales ejus, 4. et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, et tectum istud, et alia omnia perficitis? et qui sunt structores qui hæc ædificant?5. Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum.6. Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, & responsum acciperetur.7. Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario. Sisennes subregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales ejus in Syria & Phœnice præsides, regi Dario salutem.8. Omnia nota sint Domino regi, quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & introissemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam:9. Et templum ex lapidibus politis, & magnis & pretiosis materiis in parietibus, 10. Et opera illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in manibus eorum, & in omini gloria quàm diligentissimè perfici: 11. Tunc interrogavimus seniores, dicentes, Quo permittente vobis ædificatis domum istam, & opera hæc fundati? 12. Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpositos, & nominum scripturam præpositorum postulavimus illos. 13. At illi responderunt nobis, dicentes, Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum & terram, 14. Et ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à rege Israel magno & fortissimo, & consummata est. 15. Et quoniam patres nostri exacerbantes erant & peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis Chal-

B dæorum, 16. Et domum istam demolientes incenderunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem, 17. In primo anno regante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare, 18. Et illa sacra vasa aurea & argentea quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, & tradita sunt Zorobabel & Salmanasaro subregulo: 19. Et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa, & reponerent in templum quod erat in Jerusalem, & ipsum templum Dei ædificare in loco suo. 20. Tunc Salmanasarus subjecit fundamenta domus Domini, quæ est in Jerusalem: & exinde usque nunc ædificatur, & non accepit consummationem,

 21. Nunc

rum principibus Syriæ. 3. Et prosperata sunt sacrosancta opera prophetantibus Aggæo,& Zacharia prophetis.4.Et
consummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Israel,& ex consilio Cyri,& Darii,& Artaxerxis regis Persa-
rum.5.Et consummata est domus nostra usq; ad tertiam & vigesimam diem mensis Adar,sexto anno Darii regis. 6.
Et fecerunt filii Israel & sacerdotes & Levitæ,& cæteri qui erant ex captivitate,qui appositi sunt secundùm ea quæ
scripta sunt in libro Moysi.7.Et obtulerunt in dedicationem templi Domini,tauros centum,arietes ducentos,agnos
quadringentos,8.Et hædos pro peccatis universi Israel,duodecim,secundùm numerum tribuum Israel.9. Et stete-
runt sacerdotes & Levitæ amicti stolis per tribus, super omnia opera Domini Dei Israel, secundùm librum Moysi,
& ostiarii per singulas januas. 10. Et egerunt filii Israel cum his qui erant ex captivitate, illud Phase quartadecima
luna mensis primi,quando sanctificati sunt sacerdotes & Levitæ.11.Omnes filii captivitatis non sunt simul sanctifi-
cati,quia Levitæ omnes simul sanctificati sunt. 12.Et immolaverunt Phase universi filii captivitatis,& fratribus suis
sacerdotibus,& sibimetipsis. 13 Et manducaverunt filii Israel, qui erant ex captivitate, omnes qui remanserant ab
omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,14.Et celebraverunt diem festum azymorum,septem
diebus epulantes in conspectu Domini, 15. Quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare ma-
nus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAPUT VIII. A

*Ascendenti Esdræ à Babylonia Jerosolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præstita conti-
nent: recensentur qui simul ascenderunt, & auro ac argento sacerdotibus commisso, Esdras, facta oratione, com-
monet populum ad pœnitentiam quòd ab alienigenis se non separassent.*

1 ET post hunc regnante Artaxerxe Persarum rege,accessit Esdras filius Azariæ,filii Helciæ,filii Solome,2.Filii
Sadoc,filii Achitob,filii Ameri,filii Azael,filii Bocci,filii Abisue,filii Phinees,filii Eleasari, filii Aaron primi
sacerdotis: 3. Hic Esdras ascendit de Babylonia,cùm esset scriba & ingeniosus in lege Moysi,quæ data est à Domi-
no Deo Israel docere & facere.4.Et dedit ei rex gloriam,quòd invenisset gratiam in omni dignitate & desiderio in
conspectu ejus.5.Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel,& sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus tem-
pli,& ostiariis,& servis templi,in Jerusalem.6. Anno septimo regnante Artaxerxe,in quinto mense, hic annus septi-
mus est regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti mensis, 7. Venerunt Jerosolymam juxta præceptum illius,
secundùm prosperitatem itineris à Domino ipsorum datam eis.8. In his enim Esdras magnam disciplinam obtine-
bat,ne prætermitteret quidquam eorum quæ essent ex lege Domini & præceptis,& docendo universum Israel om- B
nem justitiam & judicium.9.Accedentes autem qui scribebant scripta Artaxerxis regis,tradiderunt scriptum quod
obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem,& lectorem legis Domini, cujus exemplum subjectum est. 10.
Rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti,& lectori legis Domini salutem.11.Humanior ego judicans in beneficiis,præcepi
eis qui desiderant ex gente Judæorum,sua sponte & ex sacerdotibus & Levitis,qui sunt in regno meo, comitari te-
cum in Jerusalem.12.Si qui ergo cupiunt ire tecum,conveniant,& proficiscantur, sicut placuit mihi & septem ami-
cis meis consiliariis,13.Ut visitent ea quæ aguntur secundùm Judæam & Jerusalem,observantes sicut habes in lege
Domini, 14. Et ferant munera Domino Deo Israel,quæ vovi ego & amici Jerusalem,& omne aurum & argentum,
quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Jerusalem cum illo, 15. Quod est donatum pro ipsa gente
in templum Domini eorum quod est in Jerusalem: ut colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, & arietes, &
agnos,& hædos,& quæ his sunt congruentia,16.Ut offerant hostias Domino super altare Domini ipsorum quod est
in Jerusalem. 17.Et omnia quæcumq; volueris cum fratribus tuis facere auro & argento,perfice pro voluntate tua,
secun-

ferunt nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini Dei nostri: 48. Et adduxerunt nobis secundum ma-
num validam Domini Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel, Sebebian, & filios & fra-
tres, qui erant decem & octo: 49. Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi, & filii eorum viri viginti. 50.
C Et ex his qui templo serviebant, quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium
ducenti viginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis. 51. Et vovi illic jejunium juvenibus in conspectu
Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum erant, & filiis, & pecoribus, propter insidias. 52.
Erubui enim petere à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adversarios nostros. 53. Dixi-
mus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu. 54. Et iterùm depreca-
ti sumus Dominum Deum nostrum secundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti sumus Deo
nostro. 55. Et separavi ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, & Asan-
nam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem: 56. Et appendi eis aurum & argentum & vasa sacerdotalia do-
mus Dei nostri, quæ donaverat rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel. 57. Et cùm appendis-
sem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, & auri talenta cen-
tum, 58. Et vasorum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splendentia, duodecim, auri
speciem reddentia. 59. Et dixi eis: Et vos sancti estis Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, & argentum
votum est Domino Deo patrum nostrorum. 60. Vigilate & custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, &
sacerdotibus & Levitis, & principibus civitatum Israel, in Jerusalem, in pastophorio domus Dei nostri. 61. Et
hi qui susceperunt Sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domi-
ni. 62. Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequò introivimus in Jerusalem. 63.
Et cùm factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum est in domo Do-
mini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti: 64. Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis
Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus universa. 65. Et scriptum
est pondus ipsorum eadem hora. 66. Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo
Israel, tauros duodecim pro omni Israel, arietes octogintasex, 67. Agnos septuagintaduos, hircos pro pec-
D cato duodecim, & pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini. 68. Et relegerunt præcepta
regis regalibus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum
Domini. 69. Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaverunt genus Israel, &
principes, & sacerdotes, & Levitæ, 70. Et alienigenæ gentes & nationes terræ, immunditias suas à Chana-
næis, & Hethæis, & Phærezæis, & Jebusæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis. 71. Conjuncti enim
sunt filiabus eorum, & ipsi, & filii eorum, & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & partici-
pes erant præpositi, & magistratus, iniquitatis ejus ab initio ipsius regni. 72. Et mox ut audivi ista, consci-
di vestimenta & sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens & mœstus. 73. Et con-
venerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, &
sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. 74. Et consurgens à jejunio, conscissa habens, vestimenta &
sacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum, 75. Dicebam: Domine confusus sum, &
reveritus sum ante faciem tuam. 76. Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, & iniquitates
nostræ exaltatæ sunt usque ad cælum. 77. Quoniam à temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato
usque ad diem hunc. 78. Et propter peccata nostra, & patrum nostrorum, sumus traditi cum fratribus no-
stris, & cum sacerdotibus nostris, regibus terræ in gladium & captivitatem & deprædationem, cum confusio-
ne usque in hodiernum diem. 79. Et nunc quantum est hoc quod contigit nobis misericordia abs te Domine
Deus, & relinque nobis radicem & nomen in locum sanctificationis tuæ, 80. Detegere luminare nostrum in
domo

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in pastophorium Jonathæ filii Nasabi, 2. Et hospi- A
tatus illic non gustavit panem., nec aquam bibit, super iniquitatem multitudinis. 3. Et facta est
prædicatio in omni Judæa, & in Jerusalem omnibus qui erant ex captivitate in Jerusalem congregati, 4.
Ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo diei, secundùm judicium assidentium seniorum, tolleren-
tur facultates suæ, & ipse alienus judicaretur à multitudine captivitatis. 5. Et congregati sunt omnes qui
erant ex tribu Juda & Beniamin in tribus diebus in Jerusalem, hic mensis est nonus, dies mensis vigesi-
mus. 6. Et sedit omnis multitudo in area templi trementes, propter hiemem præsentem. 7. Et exurgens
Esdras, dixit illis: Vos inique fecistis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis
ad peccata Israel. 8. Et nunc date confessionem, & magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum. 9.
Et perficite voluntatem ipsius, & discedite à gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis. 10. Et clamavit
omnis multitudo, & dixerunt voce magna; Sicut dixisti, faciemus. 11. Sed quoniam multitudo magna
est, & tempus hibernum, & non possumus insubsidiatis stare: & hoc opus non est nobis unius diei, ne-
que bidui: multum enim in his peccavimus: 12. Stent præpositi multitudinis, & omnes qui nobiscum in-
habitant, & quotquot habent uxores apud se aliegenas, 13. Et assistant accepto tempore ex omni loco
presbyteri, & judices, usquequò solvant iram Domini negotii hujus. 14. Jonathas autem filius Ezeli, &
Ozias Thecam susceperunt secundùm hæc: & Bosoramus, & Levis, & Sabbathæus simul cooperati sunt cum
illis. 15. Et steterunt secundùm hæc omnia universi qui erant ex captivitate. 16. Et elegit sibi viros Esdras B
sacerdos, principes magnos de patribus eorum secundùm nomina: & consederunt novilunio mensis decimi
examinare negotium istud. 17. Et determinatum est de viris qui habebant uxores alienigenas, usque ad
neomeniam primi mensis: 18. Et inventi sunt ex sacerdotibus permixti, qui habebant alienigenas uxores.
19. Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratribus ejus: Maseas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus, 20. Et
injecerunt manus ut expellerent uxores suas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua.
21. Et ex filiis Semmeri: Maseas & Esses & Jeelech, Azarias. 22. Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismae-
nis, & Nathanee, Jussio, Reddus, & Thalsas. 23. Et ex Levitis: Jerabdus, & Semeis, & Colnis, &
Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elionas. 24. Et ex sacris cantoribus, Eliasib, Zacharus. 25. Et ex
ostiariis: Salumus, & Tolbanes. 26. Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Mel-
chias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias, & Bannas. 27. Et ex filiis Jolaman: Chamas, & Zacha-
rias, & Jerrelus, & Joddius, & Erimoth, & Helias. 28. Et ex filiis Zatoim: Eliadas, & Liasmus, Zo-
chias, & Larimoth, & Zabdis, & Thebedias. 29. Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias,
& Emeus. 30. Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jasub, & Azabus, & Jerimoth.
31. Et ex filiis Addin: Naathus, & Moosias, & Caleus, & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Beseel,
& Bonnus, & Manasses. 32. Et ex filiis Nuae: Noneas, & Azeas, & Melchias, & Semeas, & Simon, C
Beniamin, & Malchus, & Marras. 33. Et ex filiis Ason: Carianeus, Mathathias, & Bannus, & Elipha-
lach, & Manasses, & Semei. 34. Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, &
Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliasib, & Mathaneus, & Eliasis, & Orizas, & Die-
lus, & Semedius, & Lambris, & Josephus. 35. Et ex filiis Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus,
& Zecheda, Sedmi, & Jessei, Baneas. 36. Omnes isti conjunxerunt sibi uxores alienigenas, & dimise-
runt eas cum filiis, 37. Et inhabitaverunt sacerdotes & Levitæ, & qui erant ex Israel, in Jerusalem,
& in tota una regione, novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel in commorationibus suis.
38. Et congregata est omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente portæ sacræ: 39. Et
dixerunt Esdræ pontifici & lectori, ut afferret legem Moysi, quæ tradita est à Domino Deo Israel.

40. Et

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Esdras à Domino multa ingratis Iudæis exhibita beneficia exprobraturus.

A 1 LIBER Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii Sadaniæ, filii
Sadoch, filii Achitob, 2. Filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Asiel, filii
Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii Eleazar. 3. Fi-
lii Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione Medorum, In regno Artaxerxis regis Per-
sarum, 4. & factum est verbum Domini ad me, dicens. 5. Vade, & nuncia populo meo faci-
nora ipsorum, & filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuncient filiis filiorum. 6. Quia pec-
cata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt diis alienis. 7. Nonne ego eduxi
eos de terra Ægypti de domo servitutis? Ipsi autem irritaverunt me, & consilia mea spreverunt. 8. Tu au-
tem excute comam capitis tui, & projice omnia mala super illos, quoniam non obedierunt legi meæ. Po-
pulus autem est indisciplinatus. 9. Vsquequò eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli? 10. Reges mul-
tos propter eos subverti. Pharaonem cum pueris suis, & omnem exercitum ejus percussi. 11. Omnes gen-
tes à facie eorum perdidi, & in Oriente provinciarum duarum populos Tyri & Sidonis dissipavi, & omnes
adversarios eorum interfeci. 12. Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus: 13. Nempe ego vos
per mare transmeavi, & plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen & Aaron sacer-
dotem. 14. Lucem vobis per columnam ignis præstiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei
obliti estis, dicit Dominus. 15. Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis
ad tutelam dedi, & illic murmurastis: 16. Et non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum ve-
strorum, sed adhuc nunc usque murmurastis. 17. Vbi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in de-
serto, cùm esuriretis, proclamastis ad me. 18. Dicentes, Vt quid nos in desertum istud adduxisti interfi-
cere nos? melius nobis fuerat servire Aegyptiis, quàm mori in deserto hoc. 19. Ego dolui gemitus vestros
B & dedi vobis manna in escam. Panem angelorum manducastis. 20. Nonne cùm sitiretis petram excidi, &
fluxerunt aquæ in saturitate? propter æstus foliis arborum vos texi. 21. Divisi vobis terras pingues: Cha-
nanæos, & Pherezæos, & Philisthæos à facie vestra projeci: quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus? 22.
Hæc dicit Dominus omnipotens, In deserto cum essetis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphemantes
nomen meum, 23. Non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flumen.
24. Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda. Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen
meum, ut custodiant legitima mea. 25. Quoniam me dereliquistis, & ego vos derelinquam. Petentibus
vobis à me misericordiam, non miserebor, 26. Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Macula-
stis enim manus vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. 27. Non quasi me
dereliquistis, sed vos ipsos, dicit Dominus. 28. Hæc dicit Dominus omnipotens, Nonne ego vos rogavi,
ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos suos, 29. Vt essetis mihi in populum, & ego vo-
bis in Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis in patrem? 30. Ita vos collegi, ut gallina pullos suos sub
alas suas. Modò autem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea. 31. Oblationem cùm mihi attuleri-
tis, avertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, & neomenias & circumcisiones repudiavi. 32.
Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, & laniastis corpora eorum, quorum
sanguinem exquiram, dicit Dominus. 33. Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus vestra deserta est:
Projiciam vos sicut ventus stipulam, 34. Et filii procreationem non facient, quoniam mandatum meum ne-
glexerunt,

men meum in Iſrael. 17. Noli timere mater [illegible], quoniam te elegi, dicit Dominus. 18. Mittam tibi
adjutorium pueros meos Iſajam & Jeremiam, ad quorum conſilium ſanctificavi & paravi tibi arbores duo- B
decim gravatas variis fructibus, 19. & totidem fontes fluentes lac & mel, & montes immenſos ſeptem, ha-
bentes roſam & lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos. 20. Viduam juſtifica, pupillos judica, egenti
da, orphanum tuere, nudum veſti, 21. Confractum & debilem cura, claudum irridire noli, tutare man-
cum, & cæcum ad viſionem claritatis meæ admitte. 22. Senem & juvenem intra muros tuos ſerva: 23.
Mortuos ubi inveneris, ſignans commenda ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſſionem in reſurrectione mea.
24. Pauſa & quieſce populus meus, quia veniet requies tua. 25. Nutrix bona nutri filios tuos, confirma
pedes eorum. 26. Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim requiram de numero tuo. 27.
Noli fatigari. Cùm enim venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, alii plorabunt, & triſtes erant: tu autem hila-
ris & copioſa eris. 28. Zelabunt gentes, & nil adverſus te poterunt, dicit Dominus. 29. Manus meæ tegent
te, ne filii tui gehennam videant. 30. Jucundare mater cum filiis tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus.
31. Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, & miſericordiam cum
illis faciam: quoniam miſericors ſum, dicit Dominus omnipotens. 32. Amplectere natos tuos uſque dum
venio, & præſtem illis miſericordiam, quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet. 33. Ego
Eſdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem ad Iſrael, ad quos cùm venirem, reprobave-
runt me, & reſpuerunt mandatum Domini: 34. Ideoque vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis,
Expectate paſtorem veſtrum, requiem æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo eſt ille qui in fine ſæculi
adveniet. 35. Parati eſtote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. 36.
Fugite umbram ſæculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm ſalvatorem meum. 37.
Commendatum donum accipite & jucundamini, gratias agentes ei qui vos ad cœleſtia regna vocavit. 38.
Surgite & ſtate & videte numerum ſignatorum in convivio Domini. 39. Qui ſe de umbra ſæculi tranſtule- C
runt, & ſplendidas tunicas à Domino acceperunt. 40. Recipe Sion numerum tuum, & conclude candidatos
tuos qui legem Domini compleverunt. 41. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus. Roga im-
perium Domini, ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio. 42. Ego Eſdras vidi in monte Sion
turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum. 43. & in medio
eorum erat juvenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat coronas
& magis exaltabatur. Ego autem miraculo tenebar. 44. Tunc interrogavi Angelum, dixi: Qui ſunt hi,
Domine? 45. Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſum-
pſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coronantur, & accipiunt palmas. 46. & dixi Angelo: Ille ju-
venis quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit? 47. & reſpondens dixit mihi, Ipſe eſt
filius Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt, ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine
Domini ſteterunt. 48. Tunc dixit mihi Angelus: Vade: annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia
Domini Dei vidiſti.

23. & tranfierunt tempora, & finiti funt anni: & fufcitafti tibi fervum nomine David. 24. & dixifti ei ædi-
ficare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus & oblationes. 25. Et factum eft hoc annis multis,
& deliquerunt qui habitabant civitatem. 26. In omnibus facientes ficut fecit Adam, & omnes generationes
ejus, utebantur enim & ipfi corde maligno. 27. Et tradidifti civitatem tuam in manibus inimicorum tuo-
rum. 28. Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion? 29. Fa-
ctum eft cùm veniffem huc, & vidiffem impietates, quarum non eft numerus: & delinquentes multos vidit
anima mea hoc trigefimo anno, & excessit cor meum: 30. Quoniam vidi quomodo fuftines eos peccantes,
& peperciſti impiè agentibus, & perdidifti populum tuum, & confervafti inimicos tuos, & non fignificafti.
31. Nihil memini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quàm Sion? 32.
Aut alia gens cognovit te præter Ifrael? aut quæ tribus crediderunt teftamentis tuis, ficut Jacob. 33. Qua-
rum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertranfiens enim pertranfivi in gentibus, & vidi
abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum. 34. Nunc ergo pondera in ftatera noftras iniqui-
tates, & eorum qui habitant in fæculo: & non invenietur nomen tuum, nifi in Ifrael. 35. Aut quando non
peccaverunt in confpectu tuo, qui habitant terram, aut quæ gens fic obfervavit mandata tua. 36. Hos qui-
dem per nomina invenies fervaffe mandata tua, gentes autem non invenies.

C A P U T IV.

Retunditur curiofi fcrutatoris præfumptio, adductis variis fimilitudinibus.

1 ET refpondit ad me Angelus, qui miffus eft ad me, cui nomen Vriel. 2. Et dixit mihi, Excedens ex-
A ceffit cor tuum in fæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Altiffimi. 3. Et dixi: Ita Domine
meus. Et refpondit mihi, & dixit: Tres vias miffus fum oftendere tibi, & tres fimilitudines proponere co-
ram te. 4. De quibus mihi fi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonftrabo viam, quam defideras vi-
dere, & docebo te, unde fit cor malignum. 5. Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade,
pondera mihi ignis pondus, aut menfura mihi diem quæ præteriit. 6. Et refpondi, & dixi: Quis natorum
poterit facere ut me interroges de his. 7. Et dixit ad me. Si effem interrogans te, dicens: Quantæ habita-
tiones funt in corde maris, aut quantæ venæ funt in principio abyffi aut quantæ venæ funt fuper firmamentum
aut qui funt exitus paradifi. 8. Diceres mihi fortaffis, in abyffum non defcendi, neque in infernum adhuc,
neque in cælum umquam afcendi. 9. Nunc autem non interrogavi te, nifi de igne, & vento, & die, per
quem tranfifti, & à quibus feparari non potes: & non refpondifti mihi de eis. 10. Et dixit mihi: Tu quæ tua
funt tecum coadolefcentia, non potes cognofcere: 11. Et quomodo poterit vas tuum capere Altiffimi viam
& iam exterius corrupto fæculo intelligere corruptionem evidentem in facie mea 12. Et dixi illi: Melius
erat nos non effe, quàm adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re. 13.
& refpondit ad me, & dixit: Proficifcens profectus fum ad filvam lignorum campi, & cogitaverunt cogita-
tionem. 14. & dixerunt: Venite & eamus, & faciamus ad mare bellum, ut recedat coram nobis, & fa-
ciamus nobis alias filvas. 15. & fimiliter fluctus maris & ipfi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Ve-
nite afcendentes, debellemus filvas campi, ut & ibi confummemus nobifmetipfis aliam regionem. 16. Et
factus eft cogitatus filvæ in vanum: venit enim ignis, & confumpfit eam. 17. Similiter & cogitatus fluctuum
maris: ftetit enim arena, & prohibuit eos. 18. Si enim effes judex horum, quem inciperes juftificare, aut
quem condemnare. 19. Et refpondi, & dixi: Vtique vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data
eft filvæ, & mari locus portare fluctus fuos. 20. & refpondit ad me, dixit: Benè tu judicafti, et quare

mihi, adhuc juvenis est: jam senectuti appropinquat. 51. & respondit ad me, & dixit, Interroga eam quæ
parit, & dicet tibi. 52. Dices enim ei, Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed mi-
nores statura? 53. & dicet tibi & ipsa, Alii sunt qui in juventute virtutis nati sunt: & alii qui sub tempore se-
nectutis deficiente matrice sunt nati. 54. Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui ante
vos: 55. Et qui post vos, minori quàm vos, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis præter-
euntes. Et dixi, Rogo Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites crea-
turam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines considerat.

A 1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent conventio-
nes ventorum, 2. Et antequam sonarent voces tonitruum, & antequam splenderent nitores coruscatio-
num, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi, 3. Et antequam viderentur decori flores, & antequam
confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, 4. Et antequam
extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequam æstuarent
camini in Sion, 5. Et antequam investigarentur præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc
peccant ad inventiones, & consignati essent qui fidem thesaurizaverunt. 6. Tunc cogitavi, & facta sunt per me
solum, & non per alium: & finis per me, & non per alium. 7. Et respondi, & dixi, Quæ erit separatio tem-
porum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? 8. Et dixit ad me, Ab Abraham usque ad Isaac, quan-
do nati sunt ab eo Jacob & Esau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Esau: 9. Finis enim hujus sæculi Esau,
& principium sequentis Jacob. 10. Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quærere Esdra. 11.
Et respondi, & dixi, O Dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, 12. Oro ut demonstres servo tuo
finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. 13. Et respondit, & dixit ad me,
Surge super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus. 14. Et erit sicut commotio, nec commovebitur lo-
cus, in quo stes super eum. 15. Ideò cùm loquitur, tu non expaveas, quoniam de fine verbum & fundamentum
terræ intelligitur, 16. Quoniam de ipsis sermo tremiscit & commovetur, scit enim quoniam finem eorum opor-
tet commutari. 17. Et factum est, cùm audissem, surrexi super pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & so-
nus ejus sicut sonus aquarum multarum, 18. Et dixit, Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam,
ut visitem habitantes in terra: 19. Et quando inquirere incipiam ab eis qui injustè nocuerunt injustitia sua, &
quando suppleta fuerit humilitas Sion. 20. Et cum supersignabitur sæculum quod incipiet pertransire, hæc si-
gna faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul, 21. Et annieuli infantes loquen-
tur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium & quattuor mensium, & vivent, & suscitabun-
B tur. 22. Et subitò apparebunt seminata loca non seminata, & plena promptuaria subitò invenientur vacua: 23.
Et tuba canet cum sono, quam cùm omnes audierint, subitò expavescent. 24. Et erit in illo tempore, debellabunt
amici amicos ut inimici, & expavescet terra cum his: & venæ fontium stabunt, & non decurrent in horis tribus:
25. Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, & videbit salutare
meum, & finem sæculi vestri. 26. Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gustaverunt à nativita-
te sua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in sensum alium. 27. Delebitur enim malum, & extingue-
tur dolus. 28. Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & ostendetur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis.
29. Et factum est, cùm loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar super eum ante quem stabam, 30. Et dixit ad
me hæc, Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. 31. Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris se-
ptem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quam audivi. 32. Audita est enim vox tua
apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juventute tua habuisti:

 33. Et

Absque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam, & nunc quidem prosunt orationes justorum; post extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis subjiciunt se homines, sed Dominus est misericors.

1 ET factum est, cùm finissem loqui verba hæc, missus est ad me angelus qui missus fuerat ad me primis
noctibus, 2. & dixit ad me, Surge Esdra, & audi sermones quos veni loqui ad te. 3. & dixi, Loque- A
re Deus meus. Et dixit ad me, Mare positum est in spatioso loco, ut esset altum & immensum: 4. Erit au-
tem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus. 5. Quis enim volens voluerit ingredi ma-
re, & videre eum, vel dominari ejus: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit?
6. Item aliud, Civitas est ædificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. 7. In-
troitus ejus angustus & in præcipiti positus, ut esset à dextris quidem ignis, à sinistris aqua alta: 8. Semita au-
tem est una sola inter eos posita, hoc est, inter ignem & aquam, ut non capiat semita, nisi solummodò vesti-
gium hominis. 9. Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, si numquam antepositum periculum per-
transierit, quomodo accipiet hereditatem suam? 10. & dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic est & Israel
pars. 11. Propter eos enim feci sæculum, & quando transgressus est Adam constitutiones meas, judicatum est
quod factum est. 12. & facti sunt introitus hujus sæculi angusti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem & mali
& periculorum pleni; & labore magnoperè fulti. 13. Nam majoris sæculi introitus spatiosi & securi, & fa-
cientes immortalitatis fructum. 14. Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi qui vivunt, angusta & vana
hæc: non poterunt recipere quæ sunt reposita. 15. Nunc ergo quare tu conturbaris, cùm sis corruptibilis? Et
quid moveris tu, cùm sis mortalis? 16. & quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in
præsenti? 17. Respondi & dixi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam justi hereditabunt
hæc, impii autem peribunt. 18. Justi autem ferent angusta, sperantes spatiosa, qui enim impiè gesserunt, &
angusta passi sunt, & spatiosa non videbunt. 19. & dixi ad me, Non est judex super Deum, neque intelligens
super Altissimum. 20. Pereunt enim multi præsentes, quia negligitur quæ anteposita est Dei lex. 21. Mandans
enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid observantes non puni- B
rentur. 22. Hi autem non sunt persuasi, & contradixerunt ei, & constituerunt sibi cogitamen vanitatis. 23.
& proposuerunt sibi circumventiones delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias ejus non cogno-
verunt, 24. & legem ejus spreverunt, & sponsiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habue-
runt, & opera ejus non perfecerunt. 25. Propter hoc Esdra vacua vacuis, & plena plenis. 26. Ecce tempus
veniet, & erit quando venient signa quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens ostendetur quæ
nunc subducitur terra: 27. & omnis qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea. 28.
Revelabitur enim filius meus JESVS cum his qui cum eo sunt, & iucundabuntur qui relicti sunt in annis qua-
dringentis, 29. Et erit post annos hos, & morietur filius meus CHRISTVS, & omnes qui spiramentum ha-
bent homines. 30. & convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis. ita
ut nemo derelinquatur. 31. & erit post dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat sæculum, & morietur
corruptum: 32. & terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis qui in eo silentio habitant, & promptuaria
reddent quæ eis commendatæ sunt animæ. 33. & revelabitur Altissimus super sedem judicii, & pertransibunt
miseriæ, & longanimitas congregabitur. 34. Judicium autem solum remanebit veritas stabit, & fides conva-
lescet, 35. & opus subsequetur, & merces ostendetur, & justitiæ vigilabunt, & injustitiæ non dominabuntur.

D præteritum,& qui futuri sunt. 67. Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum
cum his qui inhereditabunt in eo. 68. & donat, quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi qui
iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum. 69. & iudex
si non ignoverit his qui curati sunt verbo eius, & deleverit multitudinem contentionum, non fortassis derelin-
querentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valdè:

CAPUT VIII.

Deus in hoc sæculo misericors agnoscitur propter peccatores; plurimi tamen damnātur: at justis præmia sunt reposita.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc sæculum fecit altissimus propter multos, futurum autem propter
paucos. 2. Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, & di-
A cet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: sic
& actus præsentis sæculi. 3. Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur. 4. Et respondi, & dixi:
Absorbe ergo anima sensum, & devora quod sapit. 5. Convenisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec
enim tibi datum est spatium, nisi solummodò vivere. 6. O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus
coram te, & des nobis semen cordi, & sensui culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus,
qui portabit locum hominis? 7. Solus enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es:
8. Et quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, & præstas membra: conservatur in igne & aqua tua
creatio; & novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est: 9. Ipsum autem quod
servat,& quod servatur, utraq; servabuntur: servataque quandoque iterùm reddit matrix, quæ in ea creverunt. 10.
Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præbere lac fructui mamillarum, 11. Ut nutriatur id quod
plasmatum est usque in tempus aliquod, & posteà disponas eum tuæ misericordiæ. 12. Enutristi eum tua ju-
stitia, & erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intellectu: 13. Et mortificabis eum, ut tuam crea-
turam & vivificabis eum, ut opus tuum. 14. Si ergo perdideris eum qui tantis laboribus plasmatus est: tuo
jussu facile est ordinari, ut & id quod fiebat servaretur. 15. Et nunc Domine dicam, de omni homine tu ma-
gis scis: de populo autem tuo, ob quem doleo: 16. Et de hereditate tua, propter quam lugeo: & propter
B Israel, propter quem tristis sum: & de Jacob, propter quem doleo: 17. Ideò incipiam orare coram te pro me,
& pro eis: quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram. 18. Sed audivi celeritatem judicis qui futu-
rus est. 19. Ideò audi vocem meam & intellige sermonem meum, & loquar coram te. 20. Initium verborum
Esdræ priusquam assumeretur: & Dixi, Domine, qui inhabitas sæculum, cujus oculi elevati in superna & aere:
21. Et cujus thronus inæstimabilis, & gloria incomprehensibilis: cui astat exercitus angelorum cum tremore,
22. Quorum servatio in vento & igni convertitur: cujus verbum verum, & dicta perseverantia: 23. Cujus jussio
fortis, & dispositio terribilis: cujus aspectus arefacit abyssos, & indignatio tabescere facit montes, & veritas
testificatur: 24. Exaudi orationem servi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui. 25. Dum enim vivo,
loquar; & dum sapio, respondebo: 26. Nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt. 27.
Nec intendas impia gentium studia, sed qui tua testimonia cum doloribus custodierunt, 28. Nec cogites qui in
conspectu tuo falsè conversati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt. 29. Neque vo-
lueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: sed respicias eos qui legem tuam splendidè docuerunt. 30. Nec
indigneris eis qui bestiis pejores judicati sunt: sed diligas eos qui semper in tua justitia confidunt, & gloria. 31.
C Quoniam nos & patres nostri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores misericors vocaberis.
32. Si enim desideraveris ut nostri miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera ju-
stitiæ. 33. Justi enim, quibus sunt opera multa reposita, ex propriis operibus recipient mercedem. 34. Quid est
enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus sis de ipso? 35. In veritate enim, nemo de
geni-

[illegible] 15. Nunc ergo retine apud temetipsum dolorem tuum, & fortiter fer
qui tibi contigerunt casus. 16. Si enim iustificaveris terminum Dei, & consilium suum recipies in tempore, &
in talibus collaudaberis: 17. Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, 18. Non faciam,
neque ingrediar civitatem, sed hic moriar. 19. Et apposui adhuc loqui ad eam, & dixi. 20. Noli facere hunc
sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consolare propter dolorem Jerusalem. 21. Vi-
B dens enim quoniam sanctificatio nostra deserta effecta est, & altare nostrum demolitum est, & templum nostrum
destructum est. 22. Et psalterium nostrum humiliatum est, & hymnus conticuit, & exultatio nostra dissolu-
ta est, & lumen candelabri nostri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta est, & sancta nostra conta-
minata sunt, & nomen quod invocatum est super nos, penè profanatum est: & liberi nostri contumeliam passi
sunt, & sacerdotes nostri succensi sunt, & Levitæ nostri in captivitatem abierunt, & virgines nostræ coinqui-
natæ sunt, & mulieres nostræ vim passæ sunt, & justi nostri rapti sunt, & parvuli nostri perditi sunt, & iuve-
nes nostri servie unt, & fortes nostri invalidi facti sunt. 23. Et quod omnium maius, signaculum Sion, quo-
niam resignata est de gloria sua nam & tradita est in manibus eorum qui nos oderunt. 24. Tu ergo excute tuam
tristitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
tibi Altissimus, requietionem laborum. 25. Et factum est, cùm loquebar ad eam, facies eius fulgebat subitò
& species, coruscus fiebat visus eius, ut essem pavens valdè ad eam, & cogitarem quid esset hoc. 26. Et ecce
subitò emisit sonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris sono, & vidi. 27. Et
ecce, ampliùs mulier non comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, & locus demonstrabatur de fundamen-
tis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi, 28. Vbi est Vriel Angelus, qui à principio venit ad
me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis huius, & factus est finis meus in corruptio-
nem, & oratio mea in improperium. 29. Et cùm essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me. 30.
Et ecce eram positus ut mortuus, et intellectus meus alienatus erat, et tenuit [illegible] exteram meam, et confortavit
me, et statuit me super pedes meos, et dixit mihi, 31. Quid tibi est? et quare conturbatus est intellectus
tuus, et sensus cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi, 32. Quoniam dereliquisti me, et ego qui-
dem feci secundùm sermones tuos, et exivi in campum: et ecce vidi, et video quòd non possum enarrare.
Et dixit ad me, 33. Sta ut vir, et commonebo te. Et dixi. 34. Loquere Domine meus tu in me, noli
C me derelinquere, ut non *frustrà moriar*: 35. Quoniam vidi quæ non sciebam, et audio quæ non scio.
36. Aut numquid sensus meus fallitur, & anima mea somniat? 37. Nunc ergo deprecor te, ut demonstres
servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit. 38. Audi me & doceam te, & dicam tibi de qui-
bus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria multa. 39. Vidit rectam viam tuam, quoniam sine
intermissione contristabaris pro populo tuo, & valdè lugebas propter Sion. 40. Hic ergo intellectus visionis
quæ tibi apparuit ante paululum. 41. Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. 42. Nunc autem
jam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari: 43. Et quoniam enarrabat tibi de casu
filii sui, hæc absolutio est. 44. Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion; & quoniam dixit tibi, quam & nunc
conspicies, ut civitatem ædificatam. 45. Et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter
quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. 46. Et factum est post annos
triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit sterilis filium.
47. Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habitatio in Jerusalem. 48. Et quo-
niam dixit tibi, quòd filius meus veniens in suo thalamo mortuus esset, & contigisset ei casus, hoc
erat, quæ facta est ruina Jerusalem. 49. Et ecce, vidisti similitudinem ejus: & quoniam filium
lugeret, inchoasti consolari eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.

50. Et

pias non apparere. 17. Nemo post te tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus. 18. & levavit se tertia:
& tenuit principatum sicut & priores: & non apparuit & ipsa. 19. et sic contingebat omnibus aliis singula-
tim principatum gerere, & iterùm nusquam comparere. 20. et vidi, & ecce in tempore sequentes pennæ
erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipsæ principatum: & ex his erant quæ tenebant, sed tamen sta-
tim non comparebant. 21. Nam & aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant principatum. 22. & vidi
post hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula. 23. et nihil supererat in corpore
aquilæ, nisi duo capita quiescentia & sex pennacula: 24. et vidi, et ecce sex pennaculis divisæ sunt duæ, & B
manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quattuor manserunt in loco suo. 25. et vidi, &
ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere principatus. 26. et vidi, & ecce una erecta est, sed statim
non comparuit. 27. et secundæ velociùs quàm priores, non comparuerunt. 28. et vidi, & ecce duæ quæ
superaverunt, apud semetipsas cogitabant & ipsæ regnare. 29. Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quie-
scentium capitum quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duorum capitum majus. 30. et vidi quo-
niam completa sunt duo capita secum: 31. et ecce conversum est caput cum his qui cum eo erant, & come-
dit duas subalares quæ cogitabant regnare, 32. Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & domina-
bitur in ea his qui habitant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas
quæ fuerunt. 33. et vidi post hæc, & ecce medium caput subitò non comparuit, & hoc sicut alæ. 34. Supe-
raverunt autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnaverunt super terram, & super eos qui habitant in ea.
35. Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera parte illud quod à læva. 36. et audivi vocem dicentem mihi,
conspice contra te, & considera quod vides. 37. et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: & vidi
quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens: 38. Audi tu, & loquar ad te, & dicet
Altissimus tibi, 39. Nonne tu es qui superasti de quattuor animalibus, quæ feceram regnare in sæculo meo
& ut per eos veniret finis temporum meorum? 40. Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ transie-
runt, et potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabita-
vit tot temporibus orbem terrarum cum dolo. 41. & iudicasti terram non cum veritate. 42. Tribulasti enim
mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti habitationes eorum qui fructifica-
bant, & humiliasti muros eorum qui te non nocuerunt. 43. & ascendit contumelia tua usque ad Altissimum
& superbia tua ad fortem. 44. Et respexit Altissimus superba tempora, et ecce finita sunt, & scelera eius
completa sunt. 45. Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, et pennacula tua pessima, et
capita tua maligna, et ungues tui pessimi, & omne corpus tuum vanum: 46. Vbi refrigeretur omnis terra,
et revertatur liberata de tua vi, et speret iudicium et misericordiam eius qui fecit eam.

in tempore, cùm incipiet appropinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò in finem servabuntur. 22. Et quo-
B niam vidisti tria capita quiescentia. 23. Hæc est interpretatio. in novissimis ejus suscitabit Altissimus tria regna,
& revocabit in ea multa, & dominabuntur terram, 24. Et qui habitant in ea, cum labore multo super omnes
qui fuerunt ante hos. propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ. 25. Isti enim erunt qui recapitulabunt impie-
tates ejus, & qui perficient novissima ejus. 26. Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est interpre-
tatio ejus: quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum tormentis. 27. Nam duo qui per-
severaverint, gladius eos comedet. 28. Unius enim gladius comedet qui cum eo: sed tamen hic gladio in no-
vissimis cadet. 29. Et quoniam vidisti duas subalares trajicientes super caput quod est in dextera parte, 30. Hæc
est interpretatio: hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile & turbationis ple-
num. 31. Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silva evigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam,
& arguentem eam, & injustitias ipsius, per omnes sermones ejus sicut audisti: 32. Hic est ventus quem servavit Altis-
simus in finem ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis discerptiones eorum. 33.
Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet eos. 34. Nam residuum populum
meum liberabit cum miseria, qui salvati sunt super fines meos, & jucundabit eos quoad usque veniet finis, dies
judicii, de quo locutus sum tibi ab initio. 35. Hoc somnium quod vidisti, & hæ interpretationes. 36. Tu er-
go solus dignus fuisti scire Altissimi secretum hoc. 37. Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti, & pone ea in
loco abscondito: 38. Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis posse capere,
& servare secreta hæc. 39. Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur, quid-
quid visum fuerit Altissimo ostendere tibi. 40. Et profectus est à me. Et factum est, cùm audisset omnis
populus quoniam pertransierunt septem dies, & ego non fuissem reversus in civitatem, & congregavit se omnis
à minimo usque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes 41. Quid peccavimus tibi, & quid
injustè egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc? 42. Tu enim nobis superes solus ex omni-
C bus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco obscuro, & sicut portus & navis salvata à tempesta-
te 43. Aut non sufficiunt nobis mala quæ contingunt? 44. Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat me-
lius si essemus succensi & nos cum incendio Sion? 45. Nec enim nos sumus meliores eorum qui ibi mortui sunt.
Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, & dixi: 46. Confide Israel, & noli tristari tu domus Jacob.
47. Est enim memoria vestri coram Altissimo, & fortis non est oblitus vestri in tentatione. 48. Ego enim non
dereliqui vos, neque excessi à vobis: sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem
misericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ. 49. Et nunc ite unusquisque vestrum in domum suam, &
Ego veniam ad vos post dies istos. 50. Et profectus est populus, sicut dixi ei, in civitatem: 51. Ego autem se-
di in campo septem diebus, sicut mihi mandavit: & manducabam de floribus solummodò agri, de herbis facta
est esca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera visio Esdræ ostenditur cum ipsius interpretatione.

A 1 ET factum est post dies septem, & somniavi somnium nocte. 2. Et ecce de mari ventus exurgebat, ut con-
turbaret omnes fluctus ejus. 3. Et vidi, & ecce convalescebat ille homo cum millibus cæli: & ubi vultum
suum vertebat ut consideraret, tremebant omnia quæ sub eo videbantur: 4. Et ubicumque exibat vox de ore ejus
ardescebant omnes qui audiebant voces ejus, sicut quiescit terra quando senserit ignem. 5. Et vidi post hæc, &
ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quattuor ventis cæli, ut debellarent ho-
minem qui ascenderat de mari. 6. Et vidi, & ecce sibimet ipsi sculpserat montem magnum, & volavit super eum. 7.
Ego autem quæsivi videre regionem vel locum unde sculptus esset mons; & non potui. 8. Et post hæc vidi, & ec-
ce omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valdè, tamen audebant pugnare.

cut vidisti montem sculpi sine manibus. 37. Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates
eorum has quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum,& cruciamenta quibus incipient
cruciari; 38. Quæ assimilatæ sunt flammæ, & perdet eos sine labore per legem quæ igni assimilata est. 39. Et
quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam, 40. Hæ sunt decem tribus, quæ captivæ
factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum: & transtulit eos
trans flumen, & translati sunt in terram aliam. 41. Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, ut derelinquerent
multitudinem gentium, & proficiscerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus huma-
num: 42. Vel ibi observare legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. 43. Per introitus autem an-
gustos fluminis, Euphratem introierunt. 44. Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit venas fluminis usque- C
quò transirent. 45. Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius & dimidii: nam regio illa vo-
catur Arsareth. 46. Tunc inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore: & nunc iterum cùm cœperint venire,
47. Iterùm Altissimus statuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace. 48.
Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum. 49. Factum erit ergo,
quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui superaverunt popu-
lum: 50. Et tunc ostendet eis multa plurima portenta. 51. Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi osten-
de, propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi, 52. Sicut non potes hæc vel scruta-
ri, vel scire quæ sunt in profundo maris: sic non poterit quisque super terram videre filium meum, vel eos qui
cum eo sunt, nisi in tempore diei. 53. Hæc est interpretatio somnii quod vidisti, & propter quod illuminatus
es hic solus. 54. Dereliquisti enim tuam, & circa meam vacasti legem, & quæsisti. 55. Vitam enim tuam dis-
posuisti in sapientia, & sensum tuum vocasti matrem: 56. Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum.
erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia. 57. Et profectus sum, &
transii in campum, multùm glorificans & laudans Altissimum, de mirabilibus quæ per tempus faciebat: 58. Et
quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt in temporibus illata: & sedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Esdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu. 2. Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit: A
Esdra Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. & surrexi super pedes meos. Et dixit ad me; 3. Revelans
revelatus sum super rubum, & locutus sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto, 4. Et misi eum,
& eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud me diebus
multis. 5. Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta & finem, & præcepi ei, dicens: 6.
Hæc in palàm facies verba, & hæc abscondes. 7. Et nunc tibi dico; 8. Signa quæ demonstravi, & somnia quæ
vidisti, & interpretationes quas tu vidisti, in corde tuo repone ea: 9. Tu enim recipieris ab omnibus; con-
verteris residuus cùm consilio meo & cum similibus tuis, usquequò finiantur tempora. 10. Quoniam sæculum
perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere. 11. Duodecim enim partibus divisum est sæ-
culum, & transierunt ejus decima & dimidium decimæ partis. 12. Supersunt autem ejus post medium decimæ
partis. 13. Nunc ergo dispone domum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renun-
tia jam corruptelæ. 14. Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te
jam

manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam. 44. Scripti sunt autem per
quadraginta dies libri ducenti quattuor. 45. Et factum est cùm complevissent quadraginta dies, locutus est Al-
tissimus, dicens: Priora quæ scripsisti, in palàm pone, & legant digni & indigni: 46. Novissimos autem se-
ptuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. 47. In his enim est vena intellectus, & sapien-
tiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

C A P U T XV.

Prædicuntur multa calamitates sæculo superventura.

A 1 ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus: 2. Et
fac, ut in charta scribantur, quoniam fideles & veri sunt. 3. Ne timeas à cogitationibus adversum te,
nec turbent te incredulitates dicentium. 4. Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur: 5. Ecce
ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:
6. Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta sunt opera nociva illorum. 7. Propterea di-
cit Dominus: 8. Jam non silebo de impietatibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec sustinebo in his quæ iniquè
exercent. ecce sanguis innoxius & justus clamat ad me, & animæ justorum clamant perseveranter. 9. Vindicans
vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me. 10. Ecce populus
meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti: 11. Sed educam eum in
manu potenti & brachio excelso, & percutiam plaga sicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus. 12. Lu-
gebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & castigatione quas inducet ei Deus. 13. Lugebunt cul-
tores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, & grandine, & à sidere terribili. 14. Væ
sæculo, & qui habitant in eo: 15. Quia appropinquavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra
gentem ad pugnam, & rhomphæa in manibus eorum. 16. Erit enim inconstabilitio hominibus, & alii aliis
invalescentes non curabunt regem suum, & principes viæ gestorum suorum in potentia sua. 17. Concupiscet
enim homo in civitatem ire, & non poterit. 18. Propter superbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus
exterentur, homines metuent. 19. Non miserebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eo-
rum in gladium, ad diripiendas substantias eorum propter famem panis & tribulationem multam. 20. Ecce ego
B convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente, & ab Austro, & ab Euro, &
à Libano, ad convertendos in se, & reddere quæ dederunt illis: 21. Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic
faciam & reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus. 22. Non parcet dextera mea super peccatores, nec
cessabit romphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. 23. Exiit ignis ab ira ejus & devoravit
fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum. 24. Væ eis qui peccant, & non observant mandata mea,
dicit Dominus. 25. Non parcam illis. Discedite filii à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam,
26. Quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, & in occisionem
27. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis in illis. non enim liberabit vos Deus, propter
quòd peccastis in eum. 28. Ecce visio horribilis, & facies illius ab Oriente. 29 Et exient nationes draconum
Arabum in curribus multis, & sicut flatus, eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant & trepident
omnes qui illos audient. 30. Carmonii insanientes in ira, & exient ut apri de silva, & advenient in virtute magna,
& constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt portionem terræ Assyriorum. 31. Et post hæc supervalescent
dracones, nativitatis suæ memores, & convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos.

mala. 60. Et in transitu allident civitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem glo-
riæ tuæ exterminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam. 61. Et demolita eris illis pro stipula, &
ipsi erunt tibi ignis: 62. Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, & montes tuos, omnes silvas tuas
& lignum fructiferum igni comburent. 63. Filios tuos captivos ducent, & censum tuum in prædam habebunt,
& glorim faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda universo orbi desolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Ægypte & Syria. 2. Præcingite vos saccis & ciliciis, & plangite filios A
vestros, & dolete: quoniam appropinquavit contritio vestra. 3. Immissus est vobis gladius, & quis
est qui avertat illum? 4. Immissus est in vobis ignis: & quis est qui extinguat illum? 5. Immissa sunt vobis mala,
& quis est qui repellat ea? 6. Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in sti-
pula, mox quando cœperit ardere? 7. Numquid repellet aliquis sagittam à sagittario forti missam? 8. Domi-
nus fortis immittit mala, & quis est qui repellat ea? 9. Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis est qui extinguat
eum? 10. Coruscabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non pavebit? 11. Dominus comminabitur, &
quis non funditùs conteretur à facie ipsius? 12. Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo,
& fluctus ejus' disturbabuntur, & pisces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus: 13. Quoniam fortis dex-
tera ejus quæ arcum tendit: sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mittuntur, non deficient, cùm cœperint mitti in
fines terræ. 14. Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec veniant super terram. 15. Ignis succenditur,
& non extinguetur, donec consumat fundamenta terræ. 16. Quemadmodum non redit sagitta missa à valido
sagittario, sic non revertentur mala quæ missa fuerint in terram. 17. Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in
illis diebus? 18. Initium dolorum & multi gemitus, initium famis & multi interitus, initium bellorum &
formidabunt potestate, initium malorum & trepidabunt omnes. 19. In his quid faciam, cùm venerint mala.
20. Ecce fames & plaga, & tribulatio & angustia, missa sunt flagella in emendatione, 21. Et in his omnibus se
non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. 22. Ecce, erit annonæ vilitas
super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, & tunc germinabunt mala super terram, gladius, fames,
& magna confusio. 23. A fame enim plurimi qui inhabitant terram interient, & gladius perdet cæteros qui su-
peraverint à fame, 24. Et mortui sicut stercora proiicientur, & non erit qui consoletur eos: Derelinquetur enim
terra deserta, & civitates ejus deiicientur. 25. Non derelinquetur qui colat terram, & qui seminet eam. 26. B
Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? 27. Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis
magna desertio. 28. Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire. 29. Relinquentur enim de
civitate decem, & duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus, & scissuris petrarum: 30. Quemad-
modum derelinquuntur in oliveto & singulis arboribus tres aut quattuor olive. 31. Aut sicut in vinea vindemia-
ta racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam scrutantur: 32. Sic relinquentur in diebus illis tres aut quat-
tuor ab scrutantibus domos eorum in rhomphæa. 33. Et relinquetur terra deserta, & agri ejus inveterabunt, &
viæ ejus, & omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eò quòd non transient homines per eam. 34. Lugebunt vir-
gines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium.
35. Sponsi earum in bello consumentur, & viri earum in fame exterentur. 36. Audite verò ista, & cognoscite ea servi
Domini. 37. Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus. 38. Ecce appropinquat
mala, & non tardant. 39. Quemadmodum prægnans cùm parit in nono mense filium suum, appropinquante
hora

vestra coram Deo & angelis ejus? 68. Ecce judex Deus, & time eum. Desinite à peccatis vestris, & obliviscamini iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione. 69. Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, & rapient quosdam ex vobis, &

C cibabunt idolis occisos, 70. Et consenserint eis, erunt illis in derisum, & in improperium, & in conculcationem. 71. Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa super timentes Dominum. 72. Erunt quasi insani nemini parcentes, ad diripiendum & devastandum adhuc timentes Dominum. 73. Quia devastabunt & diripient substantias, & de domibus suis eos ejicient. 74. Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne. 75. Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos. 76. Ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. 77. Et qui servat mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superelevent se iniquitates vestræ. 78, Væ qui constringuntur à peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum ager constringitur à silva, & spinis tegitur semita ejus per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

F I N I S,

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

Viginti & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Caldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est. nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diversis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantùm & apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Jerosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse quibus nunc utimur: cùm ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem supputatio, sub Levitarum ac Sacerdotum censu, mysticè ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibusdam Græcis voluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed & Psalmi, trigesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimus octavus, & centesimus quadragesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen ejusdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia medietatesque verborum, aliter fines. Unde & quinque à plerisque libri, duplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibrehajamim, Esdras, Jeremias, cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur, quibus quasi litteras & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri justi eruditur infantia.

Primus

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo, idest, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli מגילות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquattuor: quos sub numero vigintiquattuor seniorum, Apocalypsis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coràm quattuor animalibus, oculatis antè & retrò, id est in præteritum & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest: ut scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Jesu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisque quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos: alii byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum benè agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria judicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræque distinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardoremque solis & injuriam imbrium ea quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Malachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebriùs verrendo, & emendando solicitiùs & didicimus & tenemus, nostrum est. Et cùm intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me æstimato, si gratus es; vel paraphrasten, si ingratus. quamquam mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiam de Hebraica veritate. Certè si incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum iis opusculis quæ nuper emendavimus: & ubicumque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem: & si nostra firmaverit, puto quòd eum non æstimes conjectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed & vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in sepulchro, quibus jam ad Patrem Christus ascendit) ut contra latrantes canes, qui adversum me rabido ore desæviunt, & circumeunt civitatem, atque in eo se doctos arbitrantur, si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententiæ
Psalm. 38. recordabor: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversum me, Obmutui, & humiliatus sum, & silvi à bonis.

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suavissimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantùm corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse: ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragravit: ut qui Athenis magister erat, & potens, cujusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto

fugientes

ptivantes omnem intellectum ad obediendum Christo,& parati subjugare omnem inobedientiam. Ad Timo- 2.Tim.4 a.
theum scribit ab infantia sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quæ
data sit ei per impositionem manus Presbyterii. Tito præcipit ut inter cæteras virtutes Episcopi, quem brevi Tit.1.b.
sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum, Obtinentem, inquit, eum qui secundùm do- IV.
ctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. San-
cta quippe rusticitas solum sibi prodest; & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet
si destruentibus non resistat. Malachias Propheta, immò per Aggæum Dominus, Interroga, ait, Sacerdo- Agg.2.b.
tes legem: in tantum Sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Deut. 31.a.
Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo de-
cimo octavo, Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi
viri, cùm eum David arbori vitæ, quæ est in paradiso, compararet, inter cæteras virtutes & hoc intulit, In Psalm 1.
lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait, Dan.12.b.
justos fulgere sicut stellas; & intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent,
justa rusticitas, & docta justitia? Alii stellis, alii cælo comparantur. Quamquam juxta Hebraicam verita-
tem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt Act. 9.c.
quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur
dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia leges & Scripturarum sanctarum erat armarium. Pha-
risæi stupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Joanne quomodo legem sciant: cùm litteras non di-
dicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc spiritus Isai.54.d.
sanctus suggerebat, & erant juxta quod scriptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Salvator impleverat, & in Ioan.6.a.
templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Luc 2.f.
Petrum, rusticum dicimus Joannem: quorum uterque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen 2.Cor.11.b.
scientia. Joannes rusticus, piscator, indoctus? & unde illa vox obsecro, In principio erat Verbum, & Verbum Ioan.1.a.
erat apud Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græcè multa significat: nam & verbum est, & ratio, &
supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ universa rectè intelligimus
in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapien- V.
tium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam; & quanquam stul- Abd 1.c.
titia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæ- Isa.29.c.
culi hujus, nec principum sæculi istius, quæ destruitur; sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, 1.Cor.1.c.
quam prædestinavit Deus ante sæcula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia. 2.Cor. 1.b.
Hæc sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur, Pro occultis filii. in quo Coloss. 2.a
sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus Col.2. a.
est ante sæcula: prædestinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur
Videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. Aperie-
bantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos, & considerabo Ioan.8.g.
mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie Dei Ezech. 1.a.
gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scien- Psal. 118.
ti litteras ut legat, respondebit tibi, Non possum: signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, Rom 7.c.
tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David; qui aperit, & ne- 2.Cor.3.d.
mo claudit; claudit, & nemo aperit? In actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, immò vir (sic enim eum Apoc.5.a.
Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam Prophetam, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis, quæ le- Isai. 29.d.
gis? Respondit, Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior Apoc.3.b.
Act.8.f.

sum

VII. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione

Genesis. terræ, de confusione linguarum & gentium, usque ad exitum scribitur Hebræorum.

Exodus. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis.

Leviticus. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immò singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus spirant cælestia sacramenta,

Numeri. Numeri verò, nonne totius Arithmeticæ, & Prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium. Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet quæ priora sunt, 1.Cor.14.d. ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

Iob. Job exemplar patientiæ, quę non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges Dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (ut de cęteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs scripserit. Scio, inquit, quòd redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Iosue sive Iesus Nave. Veniam ad Jesum Nave, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine præfert. transit Jordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Jerusalem spiritualia regna describit.

Lib. Iudicum. In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ sunt.

Ruth. Isa.16.a. Ruth Moabitis, Isaie explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terrę, de petra deserti ad montem filiæ Sion.

Reg.I.& II. Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoc atque David, novi sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur.

Reg.III.& IV Melachim, idest tertius & quartus Regum liber, à Salomone usq; ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat usq; ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Juda & regnum describit Israel. Si historiā respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentē inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorū cōtra Ecclesiā bella narrantur.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustias coarctati, multò aliud, quàm sonet in littera, præfigurant.

Osee. Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulterā cubiculo clausā mariti, multo tempore sedere viduā, & sub veste lugubri, viri ad se reditū præstolari.

Joel. Joel filius Phatuel describit terram duodecim tribuū, eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post eversionem prioris populi, effusū iri Spiritum sanctum super servos Dei & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno usq; ad quindecim paulatim & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mysticè cōtinentur. (Act. 2. c.)

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octavo gradu Judæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum majorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum, vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, pertonat contra Edom sanguineum terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper æmulum, hasta percutit spiritali.

Jonas. Jonas columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & sub nomine Ninive, Gentibus salutem nuntiat. Mi-

David Simonides noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalteri, ab inferis excitat resurgentem. David.

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. Proverbia. Ecclesiastes. Canticum.

Esther in Ecclesiæ typo, populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros. Esther.

Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam Scripturarum si voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina juncturasque verborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones. Paralipom.

Esdras & Nehemias, adjutor videlicet, & consolator à Domino, in unum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum ac turrium opera divisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non implesse, quod volui. Audivimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Cæterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quod nescio. Esdras. Nehemias. Psal. 118. c.

Tangam & novum breviter Testamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini; & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublimè tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent se mutuò, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit. Matth. Marc. Luc. Ioann. Ezech. 1.

Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias: octava enim ad Hebræos, à plerisq; extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca scribere. Paulus Apostolus.

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. Actus Apostolorum. 2. Cor. 8.

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt, tam mysticas, quàm succinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in sententiis: ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. Iacob. Petr. Ioann. Iudas.

Apocalypsis Joannis, tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut hæc me nosse polliceat, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in cælo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo naviculæ funem magis præcide, quàm solve. Nemo renuntiaturus sæculo benè potest vendere, quæ contempsit ut venderet. Apoc. Matth. 7. a. Luc. 11. b.

Ee

Esiderii mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præsagio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta Interpretum suggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes: cùm ego sæpissimè testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco & obelo opus omne distinguens: dum aut elucescere facit quæ minus antè fuerant: aut superflua quæque jugulat & confodit, maximè quæ Evangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur: ut est illud, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur, &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum æquè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta sectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scriptitarint: cùm Aristæas ejusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo pòst tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Nisi fortè putandus est Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed post priorum studia, in domo Domini quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos verò post passionem & resurrectionem ejus, non tam prophetiam quàm historiam scribimus. aliter enim audita, aliter visa narrantur. quod melius intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus ultimum penè gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca, quam Hebraica. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor Desideri charissime, ut me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus juves: quò possim eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Dan. 9.
Exod. 35.
Osee 11
Isa. 11.
Zach. 12
Prov. 18.
Isa. 64.

EJUS-

PRAEFATIONEM EJUSDEM SANCTI HIERONYMI in libros Regum suprà reperies, ideò in principio positam, quòd librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

EJUSDEM IN LIBRUM PARALIPOMENON PRÆFATIO.

SI Septuaginta Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superfluè me, Chro-
mati Episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino sermo-
ne transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, & nascentis Ecclesiæ roboraverat fi-
dem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cùm pro veritate regionum diversa fe-
rantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrii putas,
aut è pluribus judicare quid verùm sit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibusque Judæis, corni-
cum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem.
Constantinopolis usque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæ-
stinos codices legunt; quos ab Origine elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgaverunt: totusque orbis hac
inter se trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non solùm exempla composuit quattuor editionum,
è regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur; sed,
quod majoris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ
minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel
susceperant; & post Septuaginta cellulas, quæ vulgò sine auctore jactantur, singulas cellulas aperuere, hoc-
que in Ecclesiis legitur quod Septuaginta nescierunt, cur me non suscipiant Latini mei, qui inviolata editio-
ne veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his majus est, Apostolis auctoribus com-
probem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Evangelio, Ex Ægypto vo- Matt. 2.
cavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apo- Joan. 19.
stoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus dili- 1. Cor. 2.
gentibus illum: cæteraque his similia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apostoli & Evangelistæ, Septua-
ginta Interpretes noverant: & unde eis hæc quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Christus Domi-
nus noster utriusque Testamenti conditor, in Evangelio secundùm Joannem. Qui credit, inquit, in me, sicut Joan. 7.
dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique scriptum est, quod Salvator scriptum esse te-
statur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reverten-
dum est, unde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtre-
ctatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angu-
lis, iidem & accusatores & defensores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vicium non
in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Cæterùm memini, editionem Septuaginta translatorum, olim de
Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conventu fratrum
semper edissero. Et quòd nunc דברי הימים, id est Verba dierum, interpretatus sum: idcircò feci, ut inex-
tricabiles moras, & silvam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem, apertiùs &
per versuum cola digererem, mihimetipsi & meis juxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt cæterorum.

ſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN ESDRAM, ET NEHEMIAM PRÆFATIO.

VTrùm difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui, nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut antè ſub faſce ruendum ſit, quàm levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia: qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, iu tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: viteti ſque eorum ſupercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſervetur. Nec quemquam moveat quod unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertii & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquattuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat: nec poteſt utique verum afferi quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſint. cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, translationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in Hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde

Pſalm. 119.

tatem vitiosissimam amputavi ; sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expressi. Accipite Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER PRÆFATIO.

Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum è verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit. Vos autem ò Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, & Interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: & secundum Apostolum, Qui ejusmodi sunt, servi Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio usque ad Teth litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim juxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Psalm. 52

Gal. 1

EJUSDEM IN LIBRUM JOB PRÆFATIO.

Cogor per singulos Scripturæ divinæ libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta Interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expresserunt; & omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipuè in Job: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti fermè aut octingenti versus desunt; ut decurtatus & laceratus corrosusque liber, fœditatem sui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur Interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant ἐσχηματισμένως, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut si velis anguillam vel murenulam strictis tenere manibus, quantò fortiùs presseris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc unum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod antè intellexeram. A principio, itaque

S & ventris opus ſolicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare: error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ò fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Iob, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubjecta ſunt, in Hebraicis, voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt, necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi; magis utile quid ex otio meo Eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EJUSDEM IN PSALTERIUM,
quòd ſecundùm Septuaginta editionem correxit, Præfatio,

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram; & juxta Septuaginta Interpres, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ò Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, pluſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem: æquum, eſſe dicentes, ut quod crebrò malè pullulat, crebriùs ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à ſeptuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere; & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

JUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium; immò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitùs hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, מִשְׁלֵי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat: קֹהֶלֶת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שִׁיר הַשִּׁירִים, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & panaretos Jeſu filii Sirach liber, &

alius

ptuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & posteà despiciant: ne videantur, non ex judicio, sed ex odii præsumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Isaias in Jerusalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno, nunc commistim, nunc separatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captivitatem reditum populi significet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Christi est. Quem quantò plus amatis, ò Paula & Eustochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præsenti, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restitua in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione sudasse, ne Judæi de falsitate Scripturarum Ecclesiis ejus diutiùs insultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM PRÆFATIO.

JEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia & Osee & quibusdam aliis Prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porrò simplicitas eloquii, à loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus, tribus ab Jerosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctificatus: virginitate sua Evangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captivitatem urbis atque Judææ, non solùm spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Jam decem tribus Israel Assyrii in Medos transtulerant: jam terras earum, coloniæ Gentium possidebant. Unde in Juda tantùm, & in Beniamin prophetavit: & civitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Cæterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quàm quotidie novi aliquid scriptitantem, invidorum insaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM PRÆFATIO.

EZechiel Propheta cum Joachim rege Juda captivus ductus est in Babylonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium se ultrò adversariis tradidissent, & viderent adhuc urbem Jerosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captivitatis quinto, exorsus est ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Jeremias, principia voluminis, & finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum distat ab Hebraico. Unde non satis miror quid causæ extiterit, ut si eosdem in universis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diversa transtulerint. Legite igitur & hunc juxta translationem nostram; quoniam per cola scriptus & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannaverint; dicite eis quòd nemo eos compellat ut scribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græcè significantiùs dicitur, ut vocentur σκωλοφάγοι, quod est, manducantes sannas.

ret, & de Judæa in Chaldæam raptum discipulorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legissemus in toto veteri Testamento, quemquam sanctorum gravi volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse. Cui cùm quidam è nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxit in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuisse translatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & Apostolum nostrum videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab

2. Cor. 12. Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: Sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in Prophetas, & in hagiographa, id est, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non est hujus temporis disserere. Quæ autem ex hoc Propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius obiiciat: testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius. qui multis versuum millibus ejus vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos ô Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quandiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile Ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe judiciis oblatrantium non satis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS PRÆFATIO.

NOn est idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Unde secundùm id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas: quem Esdram scribam legisque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ô Paula & Eustochium admonitas volo unum librum esse duodecim Prophetarum: & Osee synchronon Isaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS AD DAMASUM PRÆFATIO.

NOvum opus me facere cogis ex veteri: ut post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam. Pius labor, sed periculosa præsumptio, judicare de cæteris, ipsum ab omnibus judicandum: senis mutare linguam, & canescentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen assumpserit, & à saliva quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat; non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversus quam invidiam duplex causa me consolatur: quòd & tu qui summus sacerdos es, fieri jubes: & verum non esse quod variat, etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda; respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria penè quot codices. Sin autem veritas est quærenda de pluribus. cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus malè reddita, vel à præsumptoribus imperitis emendata perversiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri disputo Testamento, quod à Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quæro quid

Aqui-

ctis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm scieris recurres ad volumina singulorum, & sine mora repertis numeris quos antè signaveras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerorum error involvat, quòd sicubi in subnotatione canonum distinctorum, in canone quolibet tres Evangelistæ bis, ter vel quater aut etiam ampliùs eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, discrepantes; quòd id tres illi in eo loco semel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diversi numeri in ejus canone positi stant contra prædictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & dispares inveniantur in cæteris: dubium non erit: quin id quod illius illorumve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine semel dictum esse ostendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem sensu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione distantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione servabitur. Cæterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodò continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo valeas, & memineris mei Papa beatissime.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

PAulus Apostolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Gischalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigravit, à quibus ob studia legis missus Jerosolymam, à Gamaliele viro doctissimo, cujus Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, revelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cùmque primum ad prædicationem ejus, Sergius Paulus Proconsul Cypri credidisset, ab eo, quòd eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus, & juncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertensque Jerosolymam, à Petro, Jacoboque & Joanne, Gentium Apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissimè de ejus conversatione scriptum est, hoc tantùm dicam, quòd post passionem Domini vigesimoquinto anno, id est secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Judææ successit Felici Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, adversus Judæos de adventu Christi quotidie disputavit. Sciendum autem in prima satisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ) Paulum à Nerone dimissum, ut Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dictat Epistolam.) In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissimè leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus, Liberatus sum de ore leonis. Et statim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & salvavit me in regnum suum cæleste, quòd scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epistola præmiserat, Ego enim jam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusque est in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigesimoseptimo. Scripsit autem novem ad septem Ecclesias Epistolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philippenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos. Timotheo duas, Tito unam,

Phile-

populo, vt propter ejus necem, creditum, sit subversam esse Jerosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas, Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebriùs acta testantur. Evangelium quoque quod appellatur secundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè utitur, post resurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dedisset sindonem servo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum, Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Justo & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jerosolymis rexit Ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum usque ad obsidionem Titi & ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in Monte oliveti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum:

SImon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatus, asserens se indignum ut sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas Epistolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus judicii, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem Catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque rejicitur: tamen auctoritatem vetustate jam & usu meruit, & inter sanctas Scripturas computatur.

F I N I S.

INDEX

17 a Quia patrem multarum gentium constitui te. Rom.4.c
18 b Secundùm hoc tẽpus veniam,& erit Saræ filius. Ro.9.b
21 b Ejice ancillam & filium ejus. Gal.4.d
21 b In Isaac vocabitur tibi semen. Rom.9.b
22 c Nisi benedicens benedicam te, & multipl. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes Gentes, Gal. 3. b, Act.3.d
25 c Quia major serviet minori, Rom.9.c

EXODUS.

3 b Ego sum Deus Abraham, &c. Matth.22.c, Marc.12.c, Luc 20.f
9 d In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te potentiam meam. Rom.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo. Joan.19.f
13 a Omne masculinum adaperiens vulvam. Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundavit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis. Matth.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, Non concupisces. Rom.13.c
20 c Non concupisces. Rom.7.b
20 c Non occides. Matth.5.c. Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuam, Matth. 15.a, Marc.7.b. Ephes.6.a
21 c Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. Matth.15.a. Marc.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth.5.f
22 d Principi populi tui non maledices. Act.23.a
24 c Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito secundùm exemplar quod tibi ostensum est, &c. Heb.8.b. Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos. Act.7.c
33 d Miserebor cui voluero, &c. Rom.9.c
34 d Non sicut Moyses ponebat velamen super faciem, 2.Cor.3.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom.10.b. Gal.3.b
19 c Non perjurabis. Matth.5.e
19 d Diliges proximum tuum sicut teipsum. Rom.13.d. Ephes.6.a
6 a Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Marc.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Matth.22.d. Marc.12.c. Luc.10.c
6 c 10.d. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Matth.4.b. Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum, Marc.4, b. Luc.4.b
8 a Non in solo pane vivit homo. Matth.4.a. Luc.4.a
10 d Deus personam hominis non accipit. Gal.2.b
18 c Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus. Act.3.d.7.c
19 d In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Matth.18.b. Joan.8.c. 2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal.3.b
25 b Non alligabis os bovi trituranti. 1.Cor.9.a. 1.Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium. Matth.22.c. Marc.12.b. Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus, &c. Gal.3 b
30 c Quis ascendet in cælum? Rom.10.b
30 c Propè est verbũ in ore tuo, & in corde tuo. Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam. Rom.12.d

JOSUE.

1 a Non te deseram, neque derelinquam. Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi septem millia virorum. Rom.11.a

JOB.

5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum. 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes. Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act.13.c. Heb.1.b. 5.b
2 c Reges eos virga in ferrea, Apoc.2.g.19.c

4 b Ira.

1.Pet.3.b
39 b Hostiam & oblationem noluisti. Heb.10.b
40 c Qui manducat mecum panem. Joan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die. Rom.8.g
44 b Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. Heb.1.c
50 a Ut justificeris in sermonibus tuis. Rom.3.a
54 d Jacta super Dominum curam tuam. 1.Pet.5.b
61 d Unusquisque autem propriam mercedem accipiet. 1.Cor.3.b
67 d Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem. Ephes.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me. Joan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Rom.15.a
68 c Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deserta. Act.1.d
68 c In siti mea potaverunt me aceto. Joan.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum. Matth.13.e
77 c Panem cæli dedit eis. Joan.6.d
81 b Ego dixi, Dii estis. Joan.10.g
88 d Inveni David servum meum. Act.13.d
90 c Angelis suis mandavit de te. Matth.4.a.Luc.4.b
93 b Dominus novit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt. 1.Cor.3.d
94 c Hodie si vocem ejus audieritis. Heb.3.b
94 d Sicut juravi in ira mea. Heb.4.a
96 b Et adorent eum omnes angeli ejus. Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundasti. Heb.1.c
103 a Qui facit angelos suos spiritus. Heb.1.c
108 b Et episcopatum ejus accipiat alter. Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo. Matth.22.d. Luc.20.g. Act.2.f
109 a Sede à dextris meis. Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos scabellum, &c. Heb.1.d Cor.15.d
109 b Tu es sacerdos in æternum. Heb.5.b.7.c
109 b Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Heb.7.c
111 b Dispersit, dedit pauperibus. 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus sum. 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax. Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes. Rom.15.c
117 a Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mi-

Marc.4.b. Luc.8.b. Actor.28.f. Joann.12.f. Rom.11.b
7 c Ecce Virgo in utero habebit, Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephthali. Matth.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris. Rom.9.f
11 a Revelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet spiritu oris sui. 2.Thess.2.c
11 c Erit radix Jesse. Rom.15.c.Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna. Apoc.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clavem David. Apoc.3.b
25 c Absterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apoc.7.d.21.b
28 c Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic. 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis. Rom.9.g. 1.Pet.2.b.Actor.4.b
29 d Populus hic labiis me honorat. Matt.15.a. Marc.7.b
29 e Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.c
33 d Ubi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor hujus sæculi? 1.Cor.1.b
40 a Vox clamantis in deserto. Matth.3.a. Marc.1.a. Luc.3.a. Joan.1.c
40 b Omnis caro fœnum. 1.Pet.1.d.Jac.1.d
40 d Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis instruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Rom.11.d
41 b 44.a. Ego sum primus, & novissimus. Apoc.1.d.22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matth.12.b
43 d Ecce nova facio omnia. Apoc.21.b.2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui se, &c. Rom.9.d
45 d Vivo ego, dixit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu. Rom.14.b
49 b Posui te in lucem Gentium. Act.13.g
49 c Tempore accepto exaudivi te, &c. 2.Cor.6.a
49 c Non

60 d Nox ultrà non erit. Apoc.22.a
61 a Spiritus Domini super me. Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit. Matth.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inventus sum à non quærentibus me. Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Rom.10.d
65 c Novos verò cælos, & novam terram. 2. Pet.3.c. Apoc.21.a
66 a Cælum mihi sedes est. Act.7.f
66 g Ubi vermis eorum non moritur. Marc.9.g

J E R E M.

5 b Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Matth. 21.b. Marc.1. 11. c.Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Cor. 1.d. 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego sum scrutans renes & corda. Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita est. Matth.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Juda testamentum novum. Heb.8.c
31 f Hoc autem testamentum quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna. Apoc.18.a

E Z E C H.

3 a Accipe librum, & devora illum. Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom.10.b
32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum. Matth.24.c

3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Matth.12.c Luc.11.d

M I C H Æ.

5 a Et tu Bethlehem terra Juda. Matth.2.a
7 b Veni separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem. Matth.10.d Luc.12.g

A G G Æ.

2 b Adhuc semel, & ego movebo non solùm terram, sed & cælum. Heb.12.g

A B A C.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris. Act.13.f
2 a Justus autem ex fide vivit. Rom.1.c.Gal.3.b

N A H U M.

1 d Quàm speciosi pedes evangelizantium pacem! Rom.10.c

Z A C H A R.

8 c Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. Ephes.4.f
9 b Ecce rex tuus venit. Matth.21.a.Ioan.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos. Matth.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt. Joan.19.g
13 c Percutiam pastorem. Matth.26.c.Marc.14.b

M A L A C H.

1 a Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Rom.9.c
3 a Ecce ego mitto angelum meum. Matth.11.b.Marc.1.a. Luc.7.d.Joan.1.c
4 b Ipse est Elias qui venturus erat. Matth.11.b
4 b Quid est quod scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? Matth.17.b.Marc.9.b
4 b Ut convertat corda patrum in filios. Luc.1.b

HEBRAI-

Accaron, ſterilitas.
Achab; Frater patris.
Achaia, Dolor, vel Triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive Poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſive Terreous, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut Baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, unum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator, Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive Tribulationes, Hebraicè Mſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, id eſt Nigredo vel Nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No: quod interpretatur Crudum, ſive Irritatio.
Alleluja, Laudate Dominum.
Amalec, populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſive Veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel Robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, Efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Amnon, Fidelis aut Verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri, per aleph, Amarus vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel Dominium, Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſive Cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſive Felicitas, filius Jacob.
Aſſerus, Princeps & Caput.
Aſſur, Inſidians, ſive Beatus.
Aſtaroth, Greges, ſive Divitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Aza, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adjutor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut Dominans.
Baal, Oſee 10.14. Arbel legendum, id eſt, Pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Deſtruens, urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgar.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius Converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel. Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemot, Jumenta, Quadrupedia,
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Perverſus, Abſque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Cain, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, Quaſi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id eſt, Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id eſt Sphærulæ.
Cariath-iarim, Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel Agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt, Contemplatio gaudii.
Cedar, Nigredo, Triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus, à petra, Syrum.
Cetura, Aromatizans
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdin, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodchod, Jaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curva Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Borbana, Donum, Oblatio.
Core, Calvus, Calvitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, legens, 1. Par. 9. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Coſbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus, 1. Reg. 16. b. Similitudo incendii,

Elisabeth, Deus juramenti.
Elisæus, Deis salus, Deus salvans.
Elle haddebarim, Hæc sunt verba, sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus.
Emmaus, Timens consilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel Vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id est, Pulverulenta, sive plumbea. 2. Reg. 13. 7.
Ephrata, Ubertas, sive Frugifera.
Ephron, Pulvis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adjutor, Atrium.
Esther, Occulta, Abscondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus testimonii.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Revolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præscissio.
Gazophylacium, ubi thesauri templi servabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis tristitiæ.
Gehennon, Vallis contristans.
Gelboe, Revolutio investigationis.
Gersom, Advena ibi.
Gerson, Exilium ejus.
Gibli, Termini.
Hur, Libertas.
Hus, Consilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Jabel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per sin in fine.
Jabes, Tristitia, per sade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Ascendens, Damula.
Jahiel, Vivit Deus.
Jairitis, Illuminatus.
Jamin, Dextera, vel Dexter.
Japheth, Dilatatus.
Jason, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipse, Existens.
Jehus, Tinea corrosus, per sin.
Jehus, 1. Par. 8. 10. Consilians, per sade.
Jemini, Dextera, vel Dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Misericordia Domini.
Jeremias, Celsitudo Domini.
Jericho, Luna, Mensis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jerobbal, Impugnans populum.
Jerosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
Jerusalem, idem.
Jesse, Ens, Existens.
Jesboc, Est vacuus.
Iesus, Hebraicè Iehosua, Dominus salvator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, Auscultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id est, de India, Hebraicè dicitur Hodu, id est, Laudatio.
India, Iob. 28. 16. Hebracè Ophir, id est Cinis.
Ioab, Paternias, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehensio.
Ioachaz, 2. Par. 34. 8. Appendens.
Joachim, Domini præparatio.
Julius, Lanuginosus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas sua.
Lia, Laboriosa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris
Lithostrotos, Lapidibus stratus.
Lot, Involutus, colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maasias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philosophi.
Malachias, Nuncius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De scorto natus.
Manahem, Consolator.
Manasses, Oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Massa, Onus.
Masphа, Specula.
Mathusael, Mortem suam postulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-sedec, Rex justitiæ.
Melchi-sua, Rex salvator.
Mesollam, Pacificus.
Mesopotamia, Regio sic dicta, quòd duobus fluviis Euphrate & Tibre ambiatur.

Micha,

da interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noe, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edum, Servus hominis,
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus,
Oreb, Corvus.
Osee, Salvator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini,
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæstina, Conspersa (sub. cinere.)
Paracletus, Consolator, Advocatus.
Parasceve, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima, sub dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Dissipans.
Phares, Divisio, filius Judæ.
Phares per sin, 1. Paral. 7. 16. Eques,
Pharisæi, Divisi.
Phase, Transitus.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conversio, Captivitas,
Saba, per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbathismus, Requies, Cessatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Justi.
Sadoc, Iustus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax,
Salmanasar, Pax ligata,
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem, f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Positus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris,
Sarai, Domina mea,
Sarephtha, Angustia buccellæ,
Saron, sive Sarona, Planities,
Satan, Adversarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul, 1. Reg. 9. 2. Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iustus Domini,
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissolvens, filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellon, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2. 28. Nomen meum.

Tarsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudii.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thophth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas,
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrii, Hebraicè Sorim, id est, Tribulantes.

V

Vaicra, Et vocavit, Liber Levitici.
Vaiedabber, Et locucus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem
Zabulon, Habitaculum.
Zachæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini,
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebe, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confusione.

F I N I S.

INDEX

a Adra-

C

F

b bene-

I.

INFER-

R.

S.

INDEX

EPISTOLARUM ET EVANGELIORUM, QVÆ E' VETERI

& Novo Testamento excerpta, in Ecclesia Dominicis & aliis festis d ebus leguntur, juxta Missalis reformationem ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restituti Pii V. Pont. Max. jussu editi, & Clem. VIII. auctoritate recogniti.

A D V E N T U S.

Dominica prima.

EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom. 13.
Evangeliū, erunt signa in sole. Luc. 21.

Dominica secunda.

Epistola, Quæcumque scripta sunt. Rom. 15.
Evangelium, Cùm audisset Joannes in vinculis. Matth. 11.

Dominica tertia.

Epistola, Sic nos existimet homo. Phil. 4.
Evang. Miserunt Iudæi ab Jerosolymis. Joa. 1.

Feria quarta Quatuor Tempor.

Epistola, Erit in novissimis diebus. Isa. 2.
Item Epistola, Locutus est Dominus ad Achaz. Isa. 7.
Evangelium, Missus est Angelus Gabriel, Luc. 1.

Feriá sexta.

Epistola, Egredietur virga. Isa. 11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc. 1.

Sabbato.

Epistola, Clamabunt ad Dominum. Isa. 19.
Item Epistola, Lætabitur deserta. Isa. 35.
Item Epistola, Super montem excelsum. Isa. 40
Item Epistola, Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. Isa. 45.
Item Epistola, Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3.
Item Epist. Rogamus vos per adventum. 2. Thess. 2.
Evang. Anno quintodecimo imperii Tiberii. Luc. 3.

Dominica quarta.

Epistola, Sic nos existimet homo. 1. Cor. 4.
Evangelium, Anno quintodecimo. Luc. 3.

In Vigilia Nativitatis Domini.

Epistola, Paulus servus Jesu Christi. Rom. 1.
Evangel. Cùm esset desponsata. Matth. 1.

25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Missam in nocte.

Epist. Apparuit gratia Dei Tit. 2.
Evang. Exiit edictum à Cæsare Augusto. Luc. 2.

Ad secundam Missam in Aurora

Epist. Apparuit benignitas & humanitas. Tit 3.
Evangel. Pastores loquebantur ad invicem. Luc. 2.

Ad tertiam Missam in die.

Epist. Multifariam multisq; modis. Hebr. 1.
Evang. In principio erat Verbum. Joan. 1.

26. Decemb. *In festo S. Stephani Protomartyris.*

Epist. Stephanus plenus gratia. Act. 6.
Evangelium, Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matth. 23.

27. Decembris. *In festo S. Joannis Apostoli & Evangelistæ.*

Epist. Qui timet Deum, faciet bona. Eccl. 15.
Evangelium, Sequere me. Joan. 21.

28. Decemb. *In festo SS Innocentium.*

Epist. Vidi supra montem Sion. Apoc. 14.
Euangelium, Angelus Domini apparuit in somnis Joseph. Matth. 2.

29. Decemb *In festo Sancti Thomæ Cantuariensis Episcopi & Martyris.*

Epistola, Omnis pontifex ex hominibus assumptus. Hebr. 5.
Euangelium, Ego sum pastor bonus. Joan. 10.

Dominica infra Octav Nativitatis Domini.

Epistola, Quanto tempore heres parvulus est. Galat. 4.
Evang. Erant Joseph & Maria mater Jesu. Luc. 2.

In Octava Nativitatis Domini.

Epistola, Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3.
Evang. Pastores loquebantur ad invicem, Luc. 2.

31. Dec. *In festo S. Sylvestri Papæ & Confess.*

Epist. Testificor coram Deo, 2. Tim. 4.
Evang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc 12.

1. Januar. *In die Circumcisionis & Octava Nativitatis Domini.*

Epistola, Apparuit gratia Dei. Tit 2.
Evangel. Postquam consummati sunt dies octo. Luc. 2.

6. Januar. *In Epiphania Domini.*

Epist. Surge illuminare Jerusalem. Isa. 60.
Evang. Cùm natus esset Jesus. Matth. 2.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Epist. Obsecro vos per misericordiam Dei. Rom. 12.
Evang. Cum factus esset Iesus annorum duodecim. Luc. 2. vsque ad finem capitis.

In Octava Epiphaniæ.

Epist. Surge illuminare Jerusalem Isa. 60.
Evang. Vidit Joannes Jesum venientem ad se. Joan. 1.

Dominica secunda post Epiphaniam.

Epist. Habentes donationes. Rom. 12.
Evangelium, Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Joan. 2.

Dominica tertia post Epiphaniam.

Epist. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Rom. 12.
Evang. Cùm descendisset Jesus de monte. Matth. 8.

Dominica quarta post Epiphaniam.

Epist. Nemini quidquam debeatis Rom. 13.
Evang. Ascendente Jesu in naviculam. Matth. 8.

Dominica quinta post Epiphaniam.

Epist. Induite vos sicut electi Dei. Coloss. 3.
Evang. Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit, Matth 13.

Dominica sexta post Epiphaniam.

Epist. Gratias agimus Deo. 1. Thess. 1.
Evang. Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13.

Domi-

ſtate ſua. Matth. 25.

Feria tertia.

Epiſt. Quærite Dominum dum inveniri poteſt, Iſa. 55.

Evang. Cùm intraſſet Jeſus Jeroſolymam, Matth. 21.

Feria quarta Quat. Temporum Quadrageſimæ

Epiſt. Aſcendit ad me in montem. Exod. 24.

Item alia Epiſt. Venit Elias in Berſabee Juda. 3. Reg. 19.

Evang. Magiſter volumus à te ſignum videre. Matth. 12.

Feria quinta.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domini ad me dicens, Ezech. 18.

Evang. Egreſſus Jeſus ſeceſſit in partes Tyri, Matth. 15.

Feria ſexta Quat. Temporum Quadrageſimæ.

Epiſt. Anima quæ peccaverit, ipſa morietur. Ezech. 18.

Evang. Erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5.

Sabbato Quatuor Temporum Quadrageſimæ

Epiſt. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum Deut. 26.

Item alia Epiſt. Si cuſtodieritis mandata. Deuter. 11.

Item alia Epiſt. Orationem faciebant Sacerdotes, 2. Machab. 1.

Item alia Epiſt. Miſerere noſtri Deus omniũ, Eccl. 36.

Item alia Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan. 3.

Item alia Epiſt. Rogamus vos, corripite inquietos, 1. Theſſ. 5.

Evang. Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum, Matth. 17.

Dominica ſecunda in Quadrageſima.

Epiſt. Rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, 1. Theſſ. 4.

Evang. Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum, Matt. 17.

Feria ſecunda.

Epiſt. Oravit David Dominum, dicens, Dominus Deus noſter qui eduxiſti populum. Dan. 9.

Evang. Ego vado, & quæretis me, Joan. 8.

Feria tertia.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbiten dicens, Surge & vade in Sarephta, 3. Reg. 17.

Evang. Super cathedram Moyſi. Matth. 23.

Epiſt. Honora patrem tuum, & matrem tuã. Exod. 20.

Evang. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur, Matth. 15.

Feria quinta.

Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me, Hier. 7.

Evang. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc. 4.

Feria ſexta.

Epiſt. Convenerunt filii Iſrael adverſus Moyſen. Num. 20.

Evang. Venit Jeſus in civitatem Samariæ. Joan. 4.

Sabbato.

Epiſtola, Erat vir in Babylone. Dan. 13.

Evang. Perrexit Jeſus in montem Oliveti. Joan. 8.

Dominica quarta in Quadrageſima.

Epiſt. Scriptum eſt quoniam Abraham. Gal. 4

Evang. Abiit Jeſus trans mare Galilææ. Joa. 6.

Feria ſecunda.

Epiſt. Venerunt duæ mulieres meretrices. 3. Reg. 3.

Evang. Propè erat Paſcha Judæorum. Joan. 2.

Feria tertia.

Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens, Deſcende de monte. Exod. 32.

Evang. Jam die feſto mediante. Joan. 7.

Feria quarta.

Epiſt. Sanctificabo nomen meum. Ezech. 36.

Item alia Epiſt. Lavamini, mundi eſtote. Iſa. 1

Evang. Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum. Joan. 9.

Feria quinta.

Epiſt. Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum, 4. Reg. 4.

Evang. Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Nam. Luc. 7.

Feria ſexta.

Epiſt. Ægrotavit filius mulieris matrisfamilias. 3 Reg. 17.

Evang. Erat quidam languens Lazarus. Joa. 11

Sabbato.

Epiſt. In tempore placito exaudivi te. Iſai 49.

Evang. Ego ſum lux mundi, Joan. 8.

Dominica de Paſſione.

Epiſt. Chriſtus aſſiſtens Pontifex. Heb. 9.

Evang. Quis ex vobis arguet me de peccato. Joan. 8.

Feria ſecunda.

Epiſt. Surge & vade in Niniven. Jonæ 3.

Evang. Miſerunt principes & Phariſæi miniſtros. Joan. 7.

Evang. Ante ſex dies paſchæ. Joan. 12.

Feria tertia majoris Hebdomadæ.

Epiſt. Dixit Hieremias, Domine demonſtraſti mihi. Hier. 11.

Evang. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marcum. 14.

Feria quarta majoris Hebdomadæ.

Epiſt. Dicite filiæ Sion, Ecce Salvator tuus venit. Iſai 62.

Alia Epiſt. Domine quis credidit auditui noſtro? Iſa. 53

Evang. Paſſio Domini ſecundùm Lucam. 22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Epiſt. Convenientibus nobis in unũ. 1. Cor. 11.

Evang. Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Jeſus. Joan. 13.

Feria ſexta in Paraſceve.

Epiſt. In tribulatione ſua manè conſurgent. Oſee 6.

Alia Epiſt. Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti. Exod. 12.

Evang. Paſſio Domini ſecundum Joannem. 18. & 19.

Sabbato Sancto

Epiſt. Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Coloſſ. 3.

Evang. Veſpere autem ſabbati. Mat. h. 28

Dominica Reſurrectionis Domini.

Epiſt. Expurgate vetus fermentum. 1. Cor. 5.

Evang. Maria Magdalene & Jacobi & Salome. Marc. 16.

Feria ſecunda

Epiſt. Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act. 10.

Evang. Duo ex diſcipulis Jeſu ibant. Luc. 24.

Feria tertia.

Epiſt. Surgens Paulus & manu ſilentium indicens. Act. 13.

Evang. Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum. Luc. 24.

Feria quarta.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum dixit, Viri Iſraelitæ. Act. 3.

Evang. Manifeſtavit ſe iterùm Jeſus. Joan. 21.

Feria quinta

Epiſt. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum Act. 8.

Evang. Maria ſtabat ad monumentum foris. Joan. 20.

Feria ſexta

Epiſt. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1. Pet. 3.

Evang. Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam. Matth. 28.

Sabba-

Marc. 16.

Dominica infra Octavam Ascensionis.

Epist. Estote prudentes & vigilate in orationibus. 1. Petr. 4.

Evang. Cùm venerit paraclетus. Joan. 15.

Sabbato in vigilia Pentecostes.

Epist. Factum est cùm Apollo esset Corinthi. Act. 19.

Evang. Si diligitis me, mandata mea servate. Joan. 14.

In Dominica Pentecostes.

Epist. Cùm complerentur dies Pentecostes. Act. 2.

Evang. Si quis diligit me sermonem meum servabit. Joan. 15.

Feria secunda.

Epist. Aperiens Petrus os suum dixit, Viri fratres. Act. 10.

Evang. Dixit Jesus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Joan. 3.

Feria tertia.

Epist. Cùm audissent Apostoli qui erant Jerosolymis. Act. 8.

Evang. Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium. Joan. 10.

Feria quarta Quat. Temporum Pentecostes.

Epist. Stans Petrus cum undecim levavit vocem. Act. 2.

Alia Epist. Per manus Apostolorum fiebant signa. Act. 5.

Evang. Nemo potest venire ad me. Joan. 6.

Feria quinta.

Epist. Philippus descendens in civitatem Samariæ. Act. 8.

Evang. Convocatis Jesus duodecim Apostolis. Luc. 9.

Feria sexta Quat. Temporum Pentecostes.

Epist. Exultate filiæ Sion, & lætamini in Deo vestro. Joel. 2.

Evang. Factum est in una dierum, & Jesus docebat. Luc. 5.

Sabbato Quatuor Temporum Pentecostes.

Epist. Effundam spiritum meum. Joel. 2.

Alia Epist. Loquere filiis Israel, & dices ad eos. Lev. 1.

Alia Epist. Audi Israel quæ ego præcipio tibi. Deut. 26.

Alia Epist. Si in præceptis meis ambulaveritis. Lev. 26.

Alia Epist. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan 3.

Matth. 5.

Dominica sexta post Pentecosten.

Epist. Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu. Rom. 6.

Evang. Cùm turba multa esset cum Jesu. Marc. 8.

Dominica septima post Pentecosten.

Epist. Humanum dico propter infirmitatem. Rom. 6.

Evang. Attendite à falsis prophetis. Matth. 7.

Dominica octava post Pentecosten.

Epist. Debitores sumus non carni. Rom. 8.

Evang. Homo quidam erat dives, qui habebat. Luc. 16.

Dominica nona post Pentecosten.

Epist. Non simus concupiscentes malorum, 1. Cor. 10.

Evang. Cùm appropinquaret Jesus Jerusalem, videns. Luc. 19.

Dominica decima post Pentecosten.

Epist. Scitis quoniam cùm gentes essetis. 1. Cor. 12

Evang. Dixit Jesus ad quosdam qui in se confidebant tamquam justi. Luc. 18.

Dominica undecima post Pentecosten.

Epist. Notum facio vobis Evangelium. 1. Cor. 15.

Evang. Exiens Jesus de finibus Tyri. Marc. 7.

Dominica duodecima post Pentecosten.

Epist. Fiduciam talem habemus. 2. Cor. 13.

Evang. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Luc. 10

Dominica decima tertia post Pentecosten.

Epist. Abrahæ dictæ sunt promissiones Gal. 3.

Evang. Dum iret Jesus in Jerusalem transibat. Luc. 17.

Dominica decima quarta post Pentecost.

Epist. Spiritu ambulate. Galat. 5.

Evang. Nemo potest duobus domini servire. Matth. 6.

Dominica decima quinta post Pentecosten.

Epist. Si spiritu vivimus. Galat. 5.

Evang. Ibat Jesus in civitatem, quæ vocantur Naim. Luc. 7.

Dominica decima sexta post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos ne deficiatis. Eph. 3.

Evang. Cùm intraret Jesus in domum cujusdam principis. Luc. 14.

Dominica decima septima post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos ego vinctus in Domino. Eph. 4.

homini regi qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22.

Dominica vigesima post Pentecosten.

Epist. Videte quomodo cautè ambuletis. Eph. 5.

Evang. Erat quidam regulus. Joan. 4.

Dominica vigesima prima post Pentecosten.

Epist. Confortamini in Domino. Eph. 6.

Evang. Simile est regnum cœlorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 18.

Dominica vigesima secunda post Pentecosten.

Epist. Confidimus in Domino Jesu. Philip. 1.

Evang. Abeuntes Pharisæi consilium inierunt. Matth. 22.

Dominica vigesima tertia post Pentecosten.

Epist. Imitatores mei estote, Phil. 3.

Evang. Loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus. Matth. 9.

Dominica vigesima quarta & ultima post Pentecosten.

Epist. Non cessamus pro vobis orantes. Col. 1.

Evang. Cùm videritis abominationem desolationis. Matth. 24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In Festo Sancti Andreæ Apostoli.*

Epist. Corde enim creditur ad justitiam, Rom. 10.

Evang. Ambulans Jesus juxta mare Galilææ. Matth. 4.

8. Decembris. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*

Epist. Dominus possedit me. Prov. 8.

Evang. Liber generationis Jesu Christi. Matth. 1.

21. Decembris. *In Festo Sancti Thomæ Apostoli.*

Epist. Jam non estis hospites & advenæ. Ephes. 2.

Evang. Thomas unus ex duodecim. Joan 20.

17. Januarii. *In Festo Sancti Antonii Abbatis.*

Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45.

Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt. 19

20. Januarii. *In Festo SS. Fabiani & Sebastiani.*

Epist. Sancti per fidē vicerunt regna. Heb. 11

Evang. Descendens Jesus de monte stetit in loco campestri. Luc. 6.

15. Ja-

24. Junii. *In festo S. Joannis Baptistæ.*
Epist. Audite Insulæ. Isa. 49.
Evang. Elisabeth impletum est tempus pariendi. Luc. 1.
29. Junii. *In festo SS. Apostol. Petri & Pauli.*
Epist. Misit Herodes rex manus. Act. 12.
Evang. Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippus. Matth. 16.
2. Julii. *In festo Visitationis B. M. V.*
Epist. Ecce iste venit saliens in montibus, Cant. 2.
Evang. Exurgens Maria abiit in montana, Luc. 1.
22. Julii. *In festo S. Mariæ Magdalenæ.*
Epist. Surgam & circuibo civitatem. Cant. 3
Evang. Rogabat Jesum quidam Pharisæus. Luc. 7.
25. Julii. *In festo S. Jacobi Apostoli.*
Epist. Puto quòd Deus nos Apostolos. 1. Cor. 4.
Evang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20.
26. Julii. *In festo sanctæ Annæ matris B. M. Virginis.*
Epistola. Mulierem fortem quis inveniet? Prov. 31.
Evang. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito. Matth 13.
6. Augusti. *In festo Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi.*
Epist. Non doctas fabulas secuti. 2. Pet. 1.
Evang. Assumpsit Jesus Petrum & Jacobum, Matth. 17.
10. Augusti. *In festo S. Laurentii Martyris.*
Epist. Qui parcè seminat, parcè & metet. 2. Cor. 9.
Evang. Amen amen dico vobis nisi granum frumenti. Joan 12.
15. Augusti. *In Assumptione B. Mariæ Virginis.*
Epist. In omnibus requiem quæsivi, Eccl. 24.
Evang. Intravit Jesus in quoddam castellum. Luc. 6.
24. Augusti. *In festo Sancti Bartolomæi Apostoli.*
Epist. Vos estis corpus Christi, & membra de membro. 1. Cor. 12.
Evang. Exiit Jesus in montem orare. Luc. 6.
25. Augusti. *In festo S. Ludovici Confessoris Regis Francorum.*
Epist. Justum deduxit Dominus per vias [...]
fiteor tibi Pater. Matth. 11.
9. Octobris. *In festo sanctorum Martyrum Dionysii & sociorum.*
Epistola. Stans Paulus in medio Areopagi. Act. 17.
Evang. Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12.
18. Octobris. *In festo sancti Lucæ Evangelistæ.*
Epist. Gratias ago Deo, 2. Cor. 8.
Evang. Designavit Dominus & alios septuaginta duos, Luc. 10.
28. Octobris. *In festo sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ.*
Epist. Unicuique nostrum data est gratia. Ephes. 4.
Evang. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Joan. 15.
1. Novembris. *In festo omnium Sanctorum.*
Epist. Ecce ego Joannes vidi alterum Angelum. Apoc. 7.
Evangelium. Videns Jesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.
2. Novembris. *In Commemoratione Defunctorum.*
Epist. Ecce mysterium vobis dico. 1. Cor. 15.
Alia Epist. Vir fortissimus Judas. 2. Machab. 12.
Alia Epist. Audivi vocem de cœlo dicentem mihi. Apoc. 14.
Evang. Amen, amen dico vobis, quia venit hora. Joan. 5.
Aliud Evangel. Dixit Martha ad Jesum. Joan. 11.
Aliud Evang. Omne quod dat mihi Pater, Joan. 6.
Aliud Evangelium. Ego sum panis vivus. Joan. 6.
11. Novembris. *In festo S. Martini Episcopi & Confessoris.*
Epistola. Ecce sacerdos magnus. Eccl. 44. & 45.
Evangelium. Nemo accendit Lucernam. Luc. 11.
21. Novembris. *In festo Præsentationis B. M. Virginis.*
Epist. Ab initio & ante sæcula. Eccl. 24.
Evang. Loquente Jesu ad turbas. Luc. 11.
In festo Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris.
Epistola. Stabunt justi in magna constantia. Sap. 5.
Evang. Ego sum vitis vera. Joan. 15.
De pluribus Martyribus tempore Paschali.
Epistola. Benedictus Deus & Pater. 1. Petr. 1. Post hæc ego Joannes audivi. Apoc. 19.
Evang. Ego sum vitis. Joan. 15.
Aliud Evang. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis. Joan. 16.
Commune plurimorum Martyrum extra tempore Paschali.
Epist. Justorum animæ. Sap. 3.
Alia Epistola. Justi autem in perpetuum. Sap. 5.
Alia Epistola. Rememoramini pristinos dies. Hebr. 10.
Alia Epistola. Reddidit Deus justis mercedem. Sap 10.
Alia Epistola. Justificati ex fide. Rom. 5.
Alia Epistola. Non sunt condignæ passiones. Rom. 8.
Alia Epistola. Exhibeamus nosmetipsos. 2. Cor. 6.
Alia Epistola. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.
Alia Epistola. Respondit unus de Senioribus. Apoc. 5.
Evang. Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evang. Descendens Jesus de monte stetit in loco campestri. Luc. 6.
Aliud Evang. Sedente Jesu super montem Oliveti. Matth. 24.
Aliud Evang. Videns Jesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.
Aliud Evang. Respondens Jesus dixit, Confiteor tibi Pater. Matth. 11.
Aliud Evang. Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Evangel. Qui vos audit me audit. Luc. 10.
Aliud Evang. Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12.
Commune Confessoris Pontificis.
Epistola. Ecce Sacerdos magnus, Eccl. 44. & 45.
Alia Epistola. Plures facti sunt Sacerdotes. Heb. 7.
Alia Epistola. Omnis pontifex ex hominibus assumptus. Heb. 5.
Alia

Epistola. Dilectus Deo & hominibus. Eccli. 45.
Evangelium. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

Commune Virginum & Martyrum.

Epistola. Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Alia Epist. Domine Deus meus exaltasti. Eccli. 51.
Evang. Simile est regnum cœlorum decem virginibus. Matth.25.
Aliud Evang. Simile est regnum cœlorum

Evangel. Si licet homini dimittere uxorem. Matth. 19.

Ad tollendum schisma.

Epistola. Obsecro vos ut dignè ambuletis. Ephes. 4.
Evangelium. Sublevatis Jesus oculis in cœlum, dixit: Pater sancte, serva eos in nomine tuo. Joan. 17.

Pro quacumque necessitate.

Epistola. Si iniquitates nostræ contenderint

Epistola. Tristatur aliquis vestrum. Jacob. 5.
Evangelium. Cùm introisset Jesus Capharnaum. Matth. 8.

Pro peregrinantibus vel iter agentibus.

Epistola. Egressus Jacob de Bersabee, pergebat Haran. Genes. 28.
Evangelium. Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 10.

F I N I S.

